Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Fasciculus temporum (Dutch)

https://hdl.handle.net/1874/342361

KAST 11
35

Deze chronick is gedruckt in 1480 bij Jan Veldenaar (ook door deen geschreven?); aldus blykt uit Lelong Reformatie der stadt Amsterdam blz. 275, 426 en elders. Vgl. J. Romein, Encl. v.d. Noord. Nederl. Letterkunde, Haarlem, 1932, 114-116

BIBLIOTECA CORN. WILCHENS

vgl.

J. Romein, N.N.B.W. IX 1173.

Foppens, Bibl. Belgica, II 744.

R. Fruin, Verspreide geschriften, 's Gravenhage 1903, VIII 205.

M.

KAST 11/35

In dese tijt ghescieden die tieste ende die alre vermaerste strijt vā tweyen

Die comine Agamemnon des comines meneladus broeder was een lydsman vander grieke heer hi streed teghens die van troyen Ten laesten wert hi vertadelicli ende seer scandelicli ghevanghen

Troyen wert belegghen ende wreetlicli vertaden van anthenozes ende Eneas die alte scandelike haer gheloeff braken

Hector was priamus sijn eerste geboren soen hij was een wijs trou ende een vroem man hij was van so groter sterchheyt en strenghicheit datter sijns ghelijcli nijt en was.

Ulyxes eē wel sprekende mā quam nae veel grote perikelen des zees tot sijn alre cuuste wijf ghehieten penolpes

Na dat troyen verdestrueert was doe verghinghen die grieken iammerlicke ende wonderlijc opter eerden ende inder zee seer verdruct. Het was wel een onsalighe strijt daer niemāt danc lof of eer en behaelde. Mer daer beyde parthien scaey ende grote scande hadden

Die primaryel daet der griekē Item om dese victorijs wil hebben die grieken hoer historien ende ander wercken beschreuen sluten de mit deser daet. als nut eerstelijc of ijn jaer nae dat die destructi van Troyen Ende dat is dat derde iaer des Rechters abdon

Abdon van effrayms geslachte regnierde viij iaer

Abyalon zabulonites was tien iaer rechter hi sterf en wert begrauen in zabulon

Abdon had xl sonen die voert onder hem hadden. xxx. sonen die welcke lxx te samen reden op ezels mitten rechter abdon die .viij. iaer rechter was daer nae sterf hij ende wert begrauen in pharaton inden berch amalech

Abdon

Abialon van ghesslacht zabulon. x. iaer

Abessau

Abessau was van bethlehem hi had xxx sonen ende xxx doechteren al bestaet te hilick hij was vij iaer rechter ende wert begrauen in bethleheym. van ghesslacht iuda. vij iaer

Men seit dat dese abessau ghewesen is boos die ruth tot een wijff nam

Ozy

Dese ozy gecomen van Aarons slacht doer die lini van Eleazarus was bisscop Endena sijn doot wort dat priesterscap overgeset van eleazar tot hely die ghecomen was van ithamar Ende duerde hondert ende .x. iaer in welcken hely was die eerste ouerste priester Ende Abiathar was die laeste

Na dien dat Troyen verdestrueert was. doe wort dese Eneas verdreuen Ende hi quam in ytalien mit. xx sceep ende ordinierde veel strijden. hi had te wiue Eleussiua priamus dochter Ende hi wort vant dwalende sotte volck voer god aenbedet Item Francio Ende turcus voer vluchtich wt Troyen stichten twee rijken langhe tijt daer na cc.

Coninghen van ytalien

regnierde in jaer

Van desen Eneas seytmen dat gecomen is Julius die keyser ende octauianus Augustus

Van die dwaeff ende sotte fabulen dyodorus ende cyrus leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods O hoe heeft die mensch bedroghen ghe-weest.

Coninghen vā Assyrien

Dat Rijck lacedemoniorum beghinet hier in wellien menesteus eerst regnierde

Dat Rijck van chorinthen neemt hier oersprong daer Aletes alre eerst regnierde.

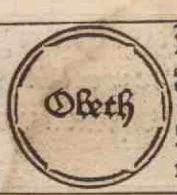
Padueu ende veneetgen werden ghetymmert van die reliquien van troyen.

Anno mundi iiij^{m} xxv

Dat eerste boeck der coninghen beghinet bij helys tijt

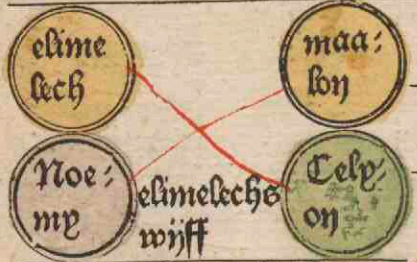

Die histori van Ruth beghint hier

Lima Xpi

Sunday. D. III

Dese Ruth nae haer mans maalons doot van sij van boos obeth ysayas vader.

van ghesslacht leuij. xl. iaer

Rechters

Sampson had in sijn haer xx ontallike craften Ende was onverwinlick hi versloech

van dat ghe-slacht xx iaer

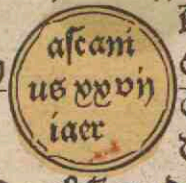

duysent mans mit een kinnebacken van eenre ezelinne daer nae wert sijn haer of gheseden van dalila sijnre vrienden dinne doe was hi cranck ghelijck den ghemeē mēsche Ende van sijn vyanden worden beyde sijn oghen wt ghesteken Ende doe sijn haer weder ghewassen was had hi sijn craft weder Ende wt mtgheuen gods bracht hij een huus daer sijn vyanden in waren die daer onder doot bleuen omtrent drie duysent Ende hi bleef selver mede doot Sijn wonderlike werckten leestmen int boeck judicum int xvij capittel

Bisschoppen

Dese ascanius Eneas soen van Troyse stichtede die stadt Alba Ende regnierde al daer waer of is hi gheheten comine van albanen Ende sijn nacomelings sijn gheheten albani
Dat ghesin ende tgheselscap iuliorum neemt sijn naem van iulius ascanius soen

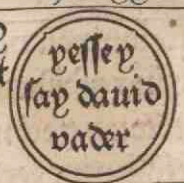

Dese was die eerste comine van albanen
Ende die derde comine der latinen

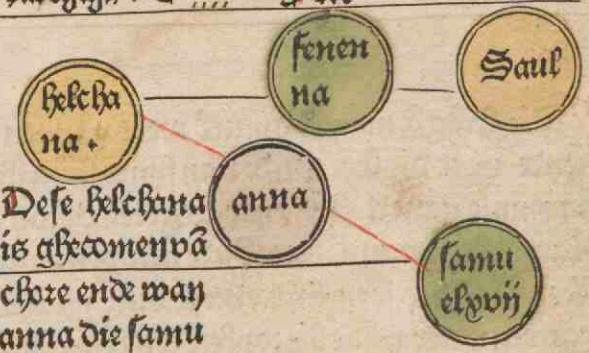
Codrus Comine van athenen heeft sijn volck verlost om dat hij hem selven willichlick ter dot gaff. hi heeft die princen ghelaten ende ghegheuen een eerweerdich exempel dat nochtans weynich of niement na en volghen Ende om die wonderlike truwicheits wil wert dat exempel allegiert vanden heyligheu doctoren recht of die figuer xpristi in hem voer ghegaen ende figuriert waer.
Amalech wert verwonnen van saul ende al sijn volck vergaet als moyses voer seyt heeft so men leest in Exodo int xvij capittel.

iiij^m. lxxxv.

Dese yesse heeft twee namen hi is oec geheten ysay dauids vader van welcke die scriftuer veel tijts spreect want xpristus van hem ghecomen is

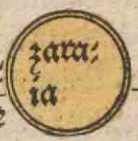

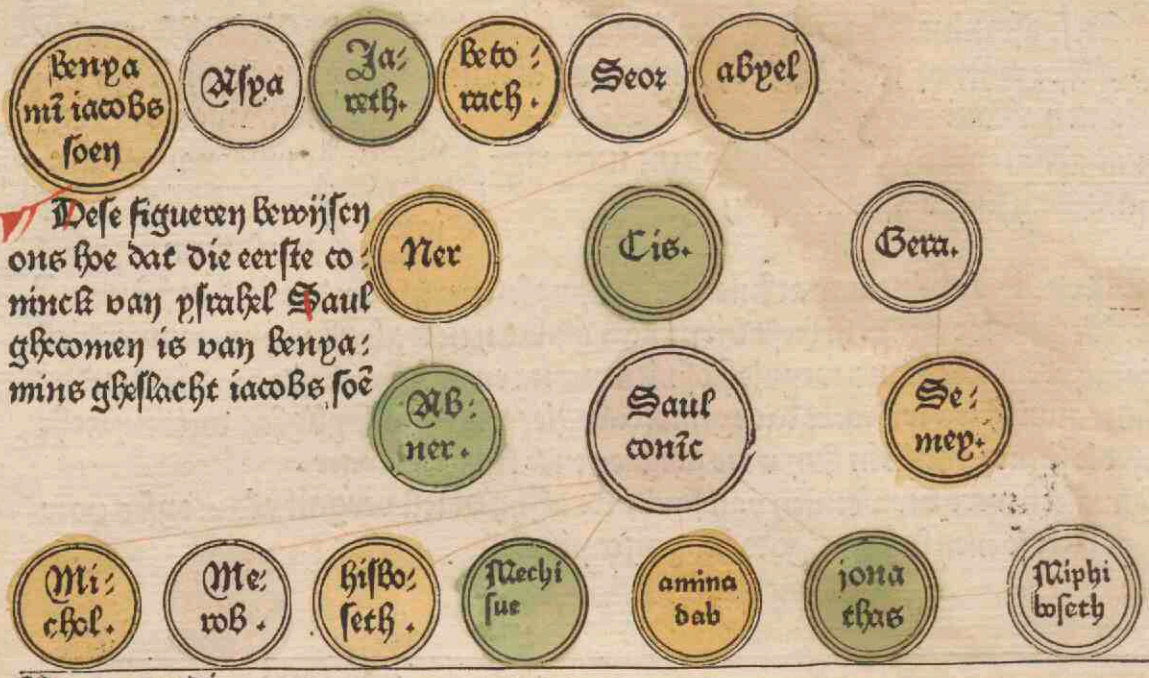
Dese voerscreuen helv was rechter ende biscop hi had twee sonen ghehetey ophni ende phinees Ende want hij die nijt en strafte noch en corrigierde van haer quaedwerkey daer om wert hij mit sijn kijnderen van god ghehaecht. Sijn twee sonen worden op enen dach verslagen Ende doe die maer tot haren wiue quade misbaerden sij van wuwe ende storuen.

Dese helchana is ghecomen vā chore ende van anna die samuels moeder is.

Dese vier navolghende biscopen als zarria merraioth amatias en achitob en waren ghheen ouerste priesters om die saeckt welcke voer screuen is. mer vā desen quam sadoch die van salomō geset wert een oūste priester na dat woert ons heren ende abyathar wort eerst verworpen vā dat priesterscap die die laetste was van ythamars kini somen leest int iij. boeckt der coningher int Anderde Capittel.

Dese figueren bewijsen ons hoe dat die eerste co:
inckt van ysrahel Saul
ghecomen is van benya:
mins gheslacht iacobs soē

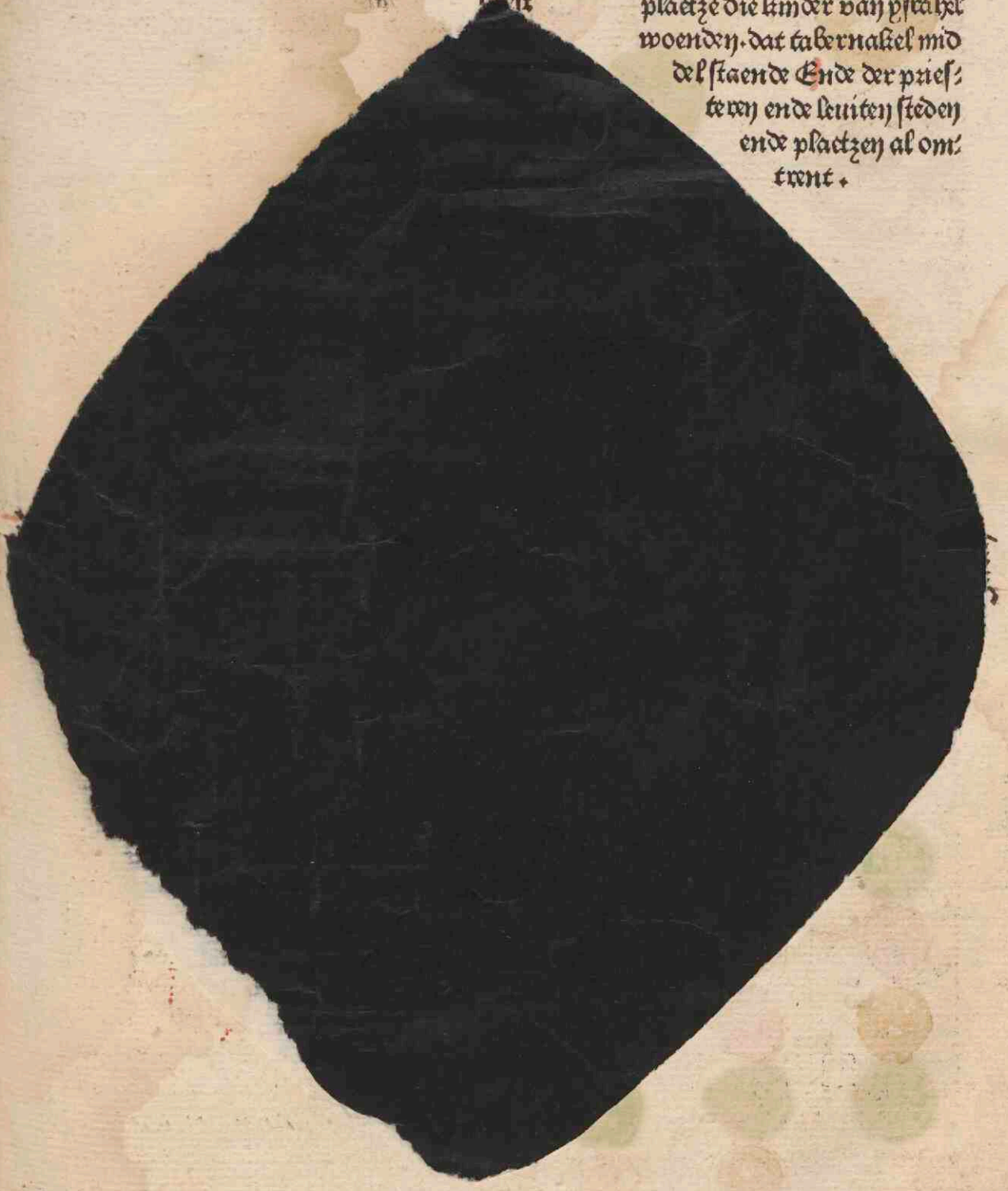
Anno mundi

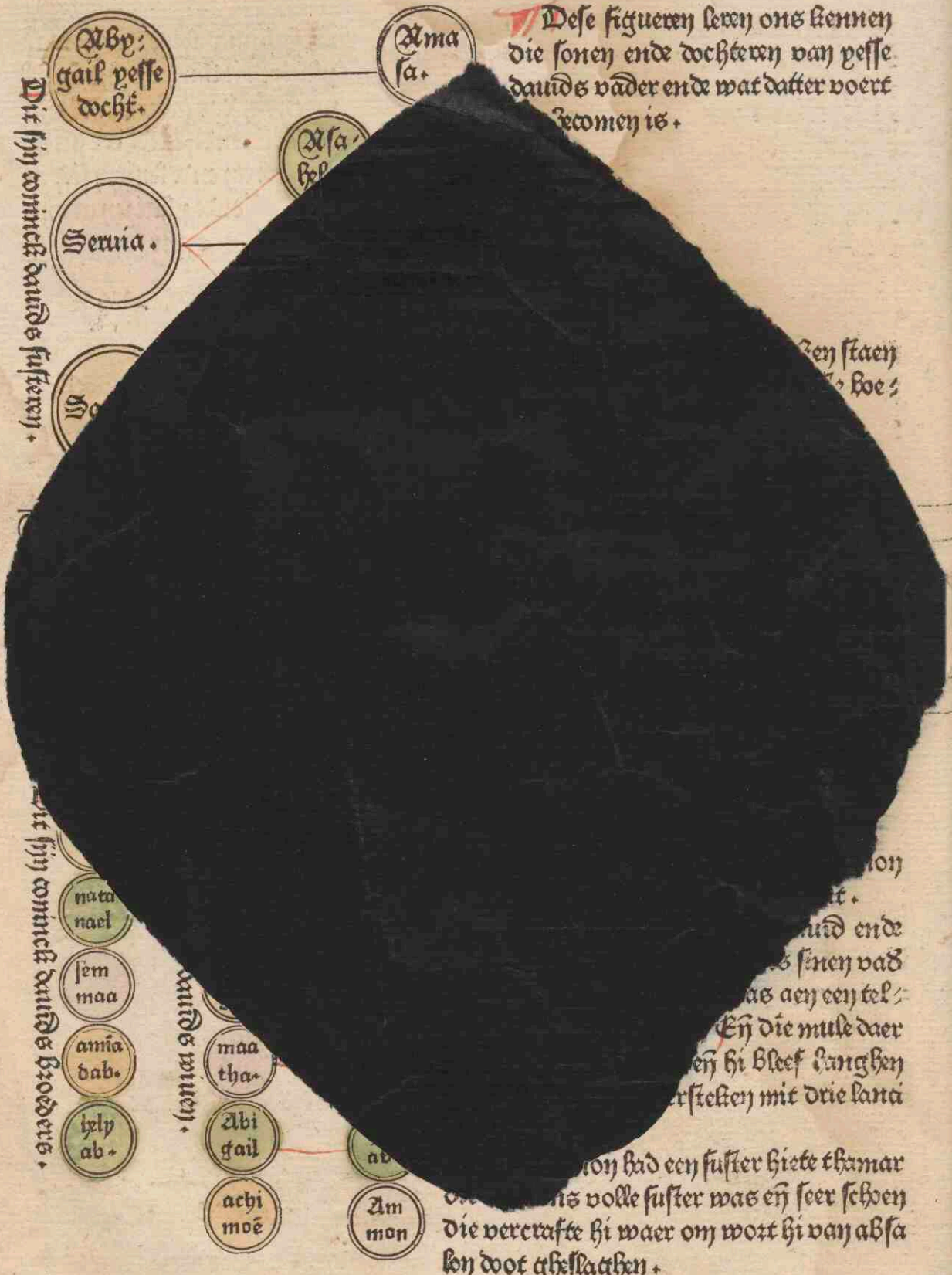
Saul die eerste coninckt van ysrahel regnierde een iaer of yl iaer mit samuel hi was van benyamins ghslacht Dese saul. eer dat hi dat rijckt aen nam te regierē was hij een wtuercoren goet man. Mer namaels ontghinc hij heny yammerlike Sijn wercken leestmen int eerste boeckt der coninghen int .ix. capittel.

Anno Xpi

Die heilighe man Samuel wert van eenre onvruchtbaer moeder ghecoren hij diende voer die heere Ende van sijnre kijntscheit tot dat hij out wert was hi goet in sijn omme ganckt. Hij en was gheen biscop. want hi nijet ghecomen en was van Aaron Mer van Chore Ende als Augustinus seyt soe was hij van Aaron mer gheen priesters soen. hij rechtede ouer ysrahel alle die dagche sijns leuens. want hij was een waerachtich propheet des heren Alleen menschen was hi minlickt. hij salfde twe Coninghen Als inden eerstен salfden hi Saul Ende daer nae dauid. niet dat hi ter stont regnieren soude. Mer alsset die heer ordinierde Men leset van desen Samuel Ende Moyses dat si alleen int oude testament ghebeden hebben voer hoer vyanden. Waer mede si vervult hebben die volcomenheit des ewangelijs eer dattet ewangelium ghekundicht wert Sijn leuen leestmen int eerste boeckt der Coninghen van dat begimme totten eynde toe.

Dese figuer leert ons in wat plaetze die kinder van yſrahel woenden. dat tabernakel mid del ſtaende Ende der prieſ: teren ende leuiten ſteden ende plaetzen al om: trent.

Dese figueren leren ons kennen die sonen ende dochteren van yesse dauids vader ende wat datter voert [illegible] gecomen is.

[illegible] een staen [illegible] boe[illegible]

[illegible] ion

[illegible] t.

[illegible] uid ende [illegible] sinen vad [illegible] as aen een tel[illegible]

Ende die mule daer [illegible] een hi bleef langhen [illegible] erstellen mit drie lana

[illegible] ion had een suster hiete thamar [illegible] ns volle suster was een seer schoen die vercrafte hi waer om wort hi van absa lon doot gheslaghen.

Van desen siluius Eneas soen van lauina latinus dochter werden al die navolghende coningen ghheeten siluius. wat dese siluius was in silua dat is in een hoosch op ghheuoyt Hi wort ghebore na sijn vaders doot waer om is hi oeck geheten posthumus Enee dat is dat hi ghebozen word na dat sijn vader begrauen was.

Silui; us. xxix. jaer.

Hectors soney als waerachtich erfgenamen hebben die stadt vā troye weder in ghenomen Ende si verdreuen die van nestoris daer gheset waren.

Oneus.

Dese oneus was Coninck van assyrien Onder hem verging dat rijck vā sycionien dat ghestaen had ix^{c} enn lviij jaer regnierende tot athenen Melanchis die xvi bi helijs tijt.

Dese Dauid blenckt wonderlike int menschelike ghesiacht in wat menschē hebben ye ouer een ghecomen so grote hoecheyt ende oetmoedicheyt. So grote strengicheyt ende sachtmoedicheyt So grote sorchuoudicheyt der weertlicker dinghen mit soe reyne ende grote contemplaāe der ghoestelicker dinghen Soe veel menschen te doden Ende weder om soe veel tranen te storten.

Hier beghint die vierde ouerdenē bouen tot die ouerdenē van babylonien.

ij^{m} c xxx

Dauid. ij. coninc xl. jaer.

Anno voer die ghebozen cpi

Dese Abyathar nam sijn toevlucht tot dauid somen scrijft inder coninghen boeck. Hi was in alle dauids tijt Een glorioess biscop. Mer van salomon wert dese Abyathar verworpen die van ythamar ghecomen was ende maecten sadoch ouerste priester die van Eleazars ghesiacht ende achitobs soen was.

Achitob. — Achimelech — abyathar.

Dese achitob phinees helijs soens soen was vāder van achimelech die vā saul mit al sijn familie vslaghen wert om dauids wil somē leest i dat eerste boec der Coninghen int xvij capittel.

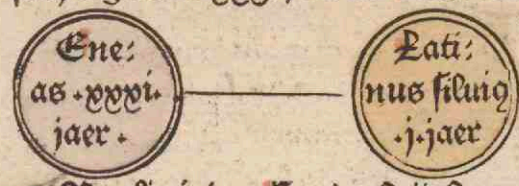
meraioth.

Ead. Dese iij propheterden i dauids tijt.
Nathan. Dese nathan was dauids broeders
Asaph. soen Ende ysay vercozen soen.

Dat anderde boeck der coninghen wert begonnen van die tijt dat dauid begonst te regnieren.

Coninghen van albanen in ytalien.

Dese Eneas des voerghenoemde siluius posthumus soen regnierde xxxi jaer bi Coninck sauls tijt.

Dese Latinus siluius regnierde vijftich jaer bi dauids tijt.

Na dat Codrus gestoruen was coren die vā athenen meysters die dat ghemeen goet souden ministrieren.

Anglia is dat Coninckrijck van Enghelant dat wel eer Albino Ende nv ter tijt Britanien gheheten is. wert ghewonnen van brucus die een Romeyn ofte ytaliaen was. Dese brucus wort vanden sinen verdreuen. ende quam tot troyen ende vergaderde al daer een heer van dien die tot troyen ghebleuen waren Ende na gheen te striden nam hi te wiue des coninghs dochter van grieken Daer na quam hi op die zee varende al wilderlick soekende een bequaem plaetze ende quam auentuerlick in een alten goeden eylant gheheten enghelant Al daer verwan hi een weynich gyganten bi helijs priesters tijden Ende hielt ent tot die paeus sergius tijden toe omtrent die jaren ons heren. vi^c. ende .xc.

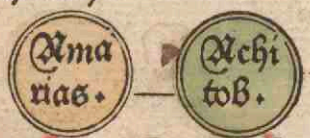
Anno mundi

Ops lini

Men vermoedt dat homerus in dese tijden gheweest is die alte veel loghentalen beschreuen heeft Als sybilla Erithrea prophetierd had Anders seytmen dat hi gheweest is bi Achams tijt.

Die hystorie van dat derde boeck der Coninghen beghint van die tijt dat dauid ghestoruen was ende salomon began te regnieren Al daer beschiet sijn wercken die groot ende veel sijn tot dat xij capittel toe Ende vā dat beginsel des anderen boecks paralipomenon tot dat x capittel toe Nota dat Augustinus seyt in sijn xvij boeck van die stadt gods dat salomon had een goet beghin mer een quaet eynde Ceretyn gheluckighe dinghen die veel tijt die moet der wijsen moede maken. hebben hem meer hijnderlick dan vordelick gheweest Item in sinte brigitten openbaringhe leest men dat dese salomon ende aristotiles nijt heer seluen mer ander menschen gheleert hebben.

Biscoppen

Die stadt van Carthagen wert weder ghesticht somen seyt van die coninginne dydon wantse bi auentuer verdestrueert was.

Dese Alba siluius was Eneas siluius soen hi Regnierde xl iaer Als die meister der historien seyt Augustinus dat hi tymmerde die stadt alban van welcken die Alban hoer naem nemen. bi Auentuer mach dese stadt te vo: zen hebben fundiert gheweest Ende dat se nu vertymmert wert.

Alba. silui⁹ xl. iaer.

Die principael datum
dese heylighe hystori
is die fundai des tẽpels
dat is iiij iaer van salo
mons rijck nae die wt
gane van Egipten iiij
ende lxxx iaer soen le
set in ij boecke der comin:
ghen int vi capittel.

Die Conighinne salm doe si dat ge: uft ende die faem salomons ghehoert had quam si om hem te sien Ende wãt i een prophetisse was wertse ghheten Billa Si prophetierde vã dat heylich Cruys ons heren Ende vã die destruc der ioden Si eerden ende aenbadt eẽ waerachtich god.

Die tempel Des heren.

iiij⁰ Cloy.

Salo: mon xl iaer

Dat lant van ysrahel was hier in sijn bloeyen dat noch voer noch nae alduscamighe daghen in ysrahel gheweest en hebben.

Dese Salomon Cominckt des vredes had wt der gauen gods sonderlinc excel: lintie houen allen mensche die ye op eertrijck gheweest sijn in wijsheit Rijcheom Ghenuechte. glorie. ende in ghemeenscap mit gode Ende al ist dat moy ses. dauid. petrus. paulus. jheronimus. augustinus. Ende meer deser ghelijck hem houen ghegaen hebben in wijsheit ende in heylicheit. Mer nijt in glorie ende in Rijcdomme Item hoe wel dat Augustus ende sommich ander hẽ houen ghinghen in glorie. macht. eñ Rijck dom Mer nijt in wijsheit cẽ. Ende aldus so en heeft gheen mensch opter eerden dese punten te samen ghehadt als salomon had Ende dese also grote may heeft so yammer lijke ghedwaelt.

Sadoch achitob soen

Dese Sadoch want hi hem nijt ẽ neychde tot adonyas zijde Mer meer was mit Nathan voer salo: mon daer om wort hij verheuen int bisdom Ende Abyathar wert verwozpen van tpriesterscap Al dus quam dat bisdom en de ouers: ste priesterscap weder tot Eleaza: rus soney.

Coninghen vā Albanē in ytalien

Achis siluius

Dese Achis siluius was oeck ghehieten. Egippus Hij regnier/ de xviij jaer in wlcoās tijt.

Van die wijdinghe des tempels Ende mede van ander hoechtijden der joden ist te weten datter jnden eersten sijn ghestaet seuen hoechtijden ende feest daghen Als die sabaoth diemen in elcke we[illegible]ie ander hoechtijt hiet N[illegible]erdemen jnt beghinsel [illegible] ende wort ghehouden [illegible]rde hoechtijt is pijnste [illegible] memorie dat doe die [illegible]n ende hieltmen opten [illegible]tahel verlost wort. Die [illegible]ghe inder memori dat/ [illegible]helt dese hoechtijt een feest

van een yghelijke maent Die derde ho[illegible] altijt op den xiij dach van nywe licht[illegible] ren ende hieltmen opte vijftichsten dac[illegible] wet ghegheuen wort. Die vijfte is d[illegible] eersten dach van septembre in memo[illegible] seste hiet festum propiciacionis dat is [illegible] tet volck van istrahel mit god versoen[illegible] dach optien tienden dach van septembre Die seuende hoechtijt is ghehieten festum scenophegie dat beduut ons die op rechtinge des tabernakels ende wort ghehoudē

Anno mundi iiij^{m} .ij^{c}.v.

Coninghen van iuda

Roboam

Hier beghinnen Die Coninghen van iuda

Dese Roboam Nauolchde int rijck sinen vader salomon. Mer nijt in alsulker wijsheit want vander iongher Raet is hij bedwoghen. Ende hem ontghinghen tien geslachten om dat hij sijn volck onwijslick antwoerden somen leset in ij boeck d coningen int vij capittel Ende i tweede boeck paralipomenon in tiende capittel

Linia Xpi

iuda. xi.

achimaas

Dese achimaas was sadochs soē somē leest int eerste boeck parali pomenon int vi Capittel

Semeyas was in dese tijt vermaert hi bedwāg namaels roboam dat hij nijt en vachte teghens Jheroboam Ende hi heeft boer beyder wercken beschreuen

biscoppen

achias silomites voer seydet iheroboam dat hi Regnieren soude oū ysrahel

Coninghen van ysrahel

jhero/ boam

Dese Jheroboam was van salomons ghesin ende familie hi was seer goet Mer doe hij cominc wert is hij ghewor/ den een afgodper. Ende mede heeft hij dat volck van ys/ rahel doen sondighen want hij brachtse totter afgodye eñ veel quaets volchde daer na volnae die destructi alle des volcs Dese heeft ghewesen een figuer van machomet alst ghescreuen sel werden op sijn plaetze ghelijckerwijs als anthiochus een figuer is van entechrist die werckē van Jheroboam staen int derde boeck der coninghen int xij ende xiij Capittellen.

Opten xv dach van september Daer na omtrent dese tijt is op ghecomen die kercke wijdinghe Noch hier na bi hesters tijt quam festum furim dat beduut die hoechtijt der auentuerlike dinghen Dit notabel punt is nut ende oirbaerlick tottet verstãt der scriftueren in veel plaetzen.

Sesang cominc van Egipten heeft in veel dinghen voerspoet ghehadt Ende in den strijt verwint hi die heyden Namaels ũsettede hi hem teghens Roboam ĩ ierusalem.

Abdo prophect was in dese tijden vermaert hi prophetierde namaels teghen die Caluerey.

iiijm iijc xxij.

Dese Abya was ghemengt in sijn wercken want bi tijden had hi hem seer wel alst stenlick is in een strijt Ende in een lang sermoẽ tegens dat heer van ystrahel in victorie die van god ghegheuen was Ende bi tijden had hi hem seer qualicken want hi dẽ afgoden sacrificede ende aenbadt Ende om die grote ondanckerheits wil wert hi vanden heer verslaghen ende wegnierde een weynich tijts somen leset int derde boeck der coninghen int xviij capittel Ende int ander boeck paralipomenon int xiij capittel.

Nota wetet dat Jeroboam alte valsche ende quade exempel ghelatẽ heeft sijn nakomelinghers ende noch huden opten dach is een namaels wesen sel als dat veel menschen soekende enich oersaeck om heer scappye te hebben offterckten hoer onder satẽ van dat iuck des gheloues insettende ende ordinierende een vreemde wett Alst bewijslick is van machomet mit sijn aenhanghers Ghelijcker wijs die grieken doe sij wouden ofgaen ende laten die ghehoorsamheit der heiligher kercke sijn sij wetende geualleen in veel vreemde dwalingẽ aen nemende een nywe manier in gods dienst Ende daer om sijn si menich werff yammerlike vergaen.

Van die exempelen der heiligher welcke nae beloep des tijts gheweest sijn nijt te samen mer dat een den anderen volghende seit gregorius in moralibus dattet wt wonderlike dispensacie gods gheschiet is hoe datter sommighe menschen in dese werelt als sterren gheblenct hebben om te verlichten die nacht des teghenwoerdigen

Coninghen vā Albanē in ytalien

leuens ter tijt toe dat die waerachtighe morghen sterre dat is dat die verlosser des menschelicken gheslachtes soude op staen Want om te tonen die onnoselheit js gheweest abel Ende om te leeren reynicheit des werelts soe quam Enoch. Om te bewijsen langmoedicheit des hopes ende des werelts soe quam Noe. Om te tonen gheboersamheit quam abraham. Om te bewijsen heilicheit des echtes quam ysaac Om te tonen verduldicheit ende verdrachlicheit des werelts quam Jacob Om goede werelten weder te ghuen voer quaet quam Joseph Om te tonen sachtmoedicheit quam Moyses. Om te informieren ghetrouwicheit in teghenspoet quam Josue Om te tonen lijdsamheit in tabulacien quam Job. Dus schijntet dat in voer leden tijden dat ghetal der volcomenre seer weynich ende clein gheweest is Mer omtrent die tijt der propheten sijn die exempelen des heilicheits seer ghewas ⊕

Anno mundi

Linia Xpi

sen wanter veel martiriziert sijn voer gheloue om dat sij aen ghebeden hebben enē waerachtighē god. Siet wat blenckende sterren wij aenscouwen jnden hemel op dat wij in der eerde wanderen mogen die wech dese nachtes sonder quetsing der voeten onser werelten. ⊕

Abyas prophete was een goet man hi vermaledide dat outaer mitten caluen dat die coninck jheroboam maecte Ende een ander prophet bedwech hem dat hij teghens ghebot gods at Ende doe quam een leewe ende versloech hem. Ende als hij doot was bleef die leewe bij hem ende bewaerde sijn doot lichaem ter tijt toe dattet eerlick begrauen wert tot een teyken sijnre heilicheit

biscoppen

Dit sijn die namen der. Coninghen van israhel die nae salomon regnierden ouer die tien ghesclachten Die eerste was Jheroboam die regnierde teghens. Roboam. Dotten laesten toe die ozee hiet. Ende onder Ozee worden die tien ghesclachten mit haren coninghen ghevanghen van salmanasar conine van syrien die se set

Coninghen van ysrahel

tede ouer een stroem ghebieten gosam verbijt ghebercht van parsen ende meden. jtem alle die coninghen die van israhel hietedē ouer die tien ghesclachten die waren quaet ende afgodyers.

Dese Capis siluius stichtede die stadt Capua in Campanien En regnierde daer xxviij iaer

Capis siluius.

Dese Asa Coninc van iudeen van beghinsel sijns rijcks Ende oeck daer nae tot dat xxxvi iaer wandde hi seer wel als dauid Hi ůtsloech die moeren die tegēs hem quamen. hi afnam hoer afgoden Mer daer na maecte hi een compact mitten Coninck van syrien ghheten benadab om baasa den coninck van ystrahel die te ghens hem op stoent Ende dit misbaechde den heer te mael seer Waer om seynde hi tot hem die propheet anani dien hi ter stont in den stercker worp Daer om creech hi een passie in sijn voeten en had dat voet euel Ende wert gepinicht mitter seuer pijn daer hi die propheet des heren mede pinichde Ende also sterft hi somen leest int derde boeck der coninghen int xv. Capittel Ende int anderde boeck paralipomenō iiij m ij c xxv int xiiij. xv. ende int. xvi capittelen

Asa xli iaer

Die propheet Anani strafte den coninck Asa waer om wert hi ghevanghen ende indē stercker ghelept

Eyen propheet Ananijs soen wert ghe seynt teghens baasa coninck vā ystrahel en wort van hem martelijt om dat woert des heren somen leset int derde boeck der comin ghen int xvi Capittel

Dese nadab began te regnieren int anderde jaer des Coninclis van judeen Asa hi dede veel quaets als sijn vader hi wert verslagen van baasa die toe voer hem reg nierde somen leest int derde boeck der comin ghen int xv capittel.

Na dab ij

iherobo ams soen jaer

Dese baasa began te regnieren int iij jaer des coninclis van judeen Asa hi wandde in iherobaams sonden wel ker huus wt dat ghebot gods hi ver slaghen had hi en hoerde den propheet hieu niet als dat hi soude weder keren alst ghescreuē staet int iij boec der coningen int xv ende xvi capittel.

baasa xxiiij

iaer

Die propheet Azarias obeths soen was in dese tijt vermaert Hi voerseyde vā die vanghenisse somen leest int anderde boeck paralipomenon int xv capittel.

Die heylighe scriftuer die ic omtrent dese tijt ghesien ende ghelesen heb . en spreect nijt van die historie der heidene Ende ic vermoede dattet coemt om dese saecke wil want die historien nijt profijtlicke sijn tot verstant te hebben vãde heilighe scripture Ende totten laesten monarcha ende princen sardanapalum en maecte ghen mẽ van die anderen die hier tusschen gheweest sijn Nota weet dattet sommighe onverstandel menschen seer wonder ende vreemt heeft waer om dat die heylighe mannen soe neerstelicke onderzocht hebben die hystorie der heydenen die nochtans in haer scripture ons vermanen Als dat wi ons hert sullen opwerts keeren tot god Ende al dese eertsche dinghen versmaden want dauid sept Mijn mont moet niet spreke die werelden der menschen item Mijn mont sel louen den heer waer om ist aen te merken dat menigherley noottructicheit hoer hier toe ghedwonghe heeft . wantter ghewest hebben sommighe ketters ende heyden die die heylighe scriftuer wouden te nijt maken recht of se valsch ghewest waer om dat sij seggen dat die loep ende reteninge der tiden onbequamelicke beschreuen staet Mede seggen si dat veel vercke op ander tiden ghesciet sijn dan die heilighe scriftuere vertellet Mer nae dat hieronimus ende ander verstandel doctoren die hystorien te samẽ applicert hebben ist opẽbaer ghewordẽ dat si enen wech hebben ouermits goeder eendrachticheit ende concordie die daer ghewest is Aldus ist nu openbaerlicke ghesciet dat den heiligh scriftuere aengecomen is een nywe ghetuychnisse van haer vyanden welcke seer vast is . die se nochtans nijt en behoefde hoe wel dattet nochtans nut ende oerbaerlicke is voer die onvolcomen menschen Die ander noottructicheit wt eyschet om die afgoders te verstruere want heel heydenscap heeft valsche goden aengheleden daer om wast van node te onderzoecken die oersaecke alsulcker dwalinghe om te straffen ende wt te roden die ydel aenbeding der valscher duuelen Als augustinus wel doet in sijn boeck van die Stadt gods daer hy claerlike bewijst hoe dat die heyden doctoers in haer scriften hem selven contrari screuen Ende dat se een kijntsche ende een gruff proces hebben so dat die philosophen ende ander duechdsame mẽschen vã heyden stunne als mannen ende vrouwen hoer mit woerden ende scriften ghestraft hebben . Die derde saecke is oeck van node om die ontstantachticheit der cranckter menschen die in den eersten nijt wel ghewesticht waren int gheloue . Ende menich werf verleit worden van die heidens . die seiden dattet beter waer die afgoden te aenbeden dan xpristum . Want doe men die afgoden aenbat had men altijt voerspoet Ende in den tijt datmen xpristum aenbadt . hadmen teghenspoet dat mendalen ghelooghen ende valsicke ghesept is . soe men bewisen mach in hoer selfs historie Als orosius claerlicke bewijst Ende oec Augustinus ende Ambrosij beschreuen . dat die tijt des kerstenheits veel graselijker is ghewest dan die tijt was . doe mẽ den afgoden ende den duuelen aen bat dat seer wel op sijn platze sel verclaert werden Oec vijndt men ander saken die nae sullen beschreuen werden Dits waer

Linia Xpi

Dese Carpentus siluius Regnierde na des coninc Capis doot viij jaer in ytalien in josaphats tijt Coninck van iudeen.

Carpentus siluius.

Dat een goet hert profiteert ende vordert ouer al. want men in allen dingen vijnden mach een goede contemplaci Ende die god minnen ende lief hebben. leeren alle dingen te besten van deser materie vijndmen beter beschreuen in die voergheroemde boecke

iiij^m. iij^c. xl.

Dese Azarias was Achimaas soen Ende hij wan Johannam somen leset int eerste boeck paralipomenon int vi capittel Ende int iiij boeck der coninghen scrijtmen dat joiada na hem volchde dus sel hij bi auentuer twee namen ghehadt hebben oft dat mach comen bi des scriuers verfumemiss.

Azarias.

Dese Hela began te regnieren in des coninc Asa tijden. Ende wert met zamri met al sijn vaders huusghesin vslagen somē leest int iij boeck der coninghen int xvi capittel.

Hela iij iaer

Coninghen van iuda

Dese zamri verdestrueerde haasaes huus Ende hij wort ter stont verslaghen van amri die doe voer hem regnierde.

zamri vij dagher

Benadab.

Dese benadab tabrimmons soen des coninc van syrien ozyons soen maecte een ouerdracht mitten coninck baasa Ende doe dat ghebroken was maecte hi een compact met Asa coninc van judeen Ende van die tijt turbierde die coninghen vā syrien dat rijck van ysrahel somen leset int iij boeck der coninghen int xv. capittel.

Dese Tyberius regnierde xx jaer lang Ende want hij inden tyber verdranct die te voren albula ghenoemt was daer om heeftse van hem die naem ontfanghen datse die tyber hiet

Coninghen van jtalien

Tiberij siluius

Dat ghetal der stridender menschen binnen jherusalem was vijfhondertich dusent ende xy dusent behalven den ghenen die van den coninct gheset waren in die stede van juden Alle dese waren tot dat ghebot des comincs bereyt.

Thelyas thesbites een groot prophet was in desen tijden vermaert oûmits heyligheit sijns leuens ende glorie der miraculen Dese is ghereweest een hamer der coninghen Hij wert vander eerden mit een vuerighe waghen tottet paradijs ghevoert soemen leset int derde boeck der Coninghen int. xvij. capittel Hij had een dubbelde gheest als der prophecyen ende der miraculen welcke oeck rustede op helyzeum.

Anno van beghin der werlt iiij^{m} ij^{c} lxvi.

Linia Xpi

Dese josaphat was een goet mensch glorioeff Rijck ende deuoet inden weech des heren Men leest nijt quaets van hem dan dat hi den quaden Coninghen van ystrahel bij tijden behulpelick was

Josaphat xxv. jaer.

Samarien wert gesticht.

Jherico wert ghetymmert.

Ende hi dede oeck noch weynich ander cleyn wercken Daer om was die heer mit hem ende gaf vrede ende vacht voer hem somen leest int andere boeck paralipomenon int xvij xviij xix ende xx. capitteleen.

Biscoppen

Dese Amri began te regnieren int xxxi jaer des coninc Asa hij dede veel quaets als sijn voer vaders.

Coninghen van ystrahel

Amri xij. jaer — jaer achab. xvij

Dese Achab Amrijs soen was een arm dwalende mensch seer ontstantastich hij had sijntsche goedertierenheit ende rasende strenghicheit hij began te regnieren in des cominc van juden Asa xxxviij jaer. Hij bouen ghinc in boesheit alle den ghenen die voer hem ghereweest hadden Hij en soude so veel quaets nijt ghedaen hebben des hi al tijt goeden raet hadde ghehadt Mer die quade ende bose yesabel regnierde meer dan hi dede Ende sij dwang hem dat hi haer volghen most.

Coninghen van syrien

Dese Agrippa siluius regnierde na tiberium xl jaer lang.

agrippa siluius.

Helyzeus prophet was in dese tijt ũmaert hi stont i helyas stede verciert mitẽ dubbeldẽ gheest des heydẽ testaments Als mitten gheest der vrese. Ende der liefden Hi was den wtuercoren ende den quaden menschen seer ontfanglick ende behaechlick. blenckende in duechden Ende glorioess wesende in miraculen. somẽ leest int vierde boeck der Coninghen int anderde Capittel.

In dese tijt was in ystrahel een grote duer tijt Als Helyas prophetiert had.

Anno. M. C Ende tien nae Abrahams tijt gheboert Ende int jaer dccc ende xxiij. voer gods gheboert Doert die prophet helyas mit een vuerighe waghen leuendich ouervoert int paradijs. Ende daer is hij noch ende sel onder entekerst verslaghen werden mit Enoch. Desen opuaert aen sach helyzeus. Dese helyas was die oersprong der Carmeliten.

Dese yoiada was een edel man. hi ũwerp athaliam om dat si nijt en soude regnieren ouer tlant van iudeen Ende hi settede in haer stede joas jozams soen somen leest int iiij boeck der coninghen. int xj Capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxij capittel. hi heeft alleen na moyses tijt geleeft hondert ende xxx jaer Sijn wijff hiet yosabeth. Ende was des comincs yozams suster.

yoiada.

Die prophet nychras voerseydet Ahab dat hi steruen most somen leest int derde boeck der coninghen int xx Capittel.

ochosias.

Dese ochosias ahabs soen seynde tot beelzebub accaroms godt raet vragende of hi oeck mochte gesont werden. waer om sterf hi ghelijcker wijs helyas voer sproken had. somen leest int. iiij. boeck der coninghen int eerste capittel hij began te Regnieren m
ij jaer josaphats des comines van iudeen xvij iaer.

Yesabel des comincs dochter van sydonien Ahabs wijff was een wonderlick wercster alles quaets ende boesheyts Si heeft ghedoot die propheten des heren ende oeck mede den heyligben nabath. Ende veel meer ander quade wercken heeft sij ghedaen. Dese wert van hyeu namaels verslaghen.

Ionadab Rechabs soen was in dese tijt vermaert van hem is ghecomen een al te gheestelicken gheslacht die welcke ghewandert hebben als pelgroms sonder eygē actieren ende ander proprieteyten ꝛc̄ Ende wetet dat Rechab quam van jetro priester van madyan moyses neve.

Coninghen van ytalien

Dese joram van enen goede vader was hi alte quaden soen hi dede sijn broeders ende wanderde in die wegen v coninghen van ystrahel. Daer om wert hij yammerlicken geplaecht in allē dinghen hij sterff onsalichlicken soe men leest int anderde boeck paralipomenon int xxi capittel

Dese ochosias of Azarias bedreeff veel quaets als sijn vader Hij regnierde een jaer ende wert mit al ahabs huusghesin verslagen van hyeu Ende doe dat Athalia sijn moeder hoerde. dat hoer soen doot was Nemā si dat rijcke ende dede al dat coninclicke saet ende regnierde vi jaer Ende in haer vij jaer wertse vā den bisc op Yoiada ghedoot somen leest int iij boeck der Coninghen int xi capittel Ende int twede boeck paralipomenon int xxij ende xxiij Capittel.

Anno mundi

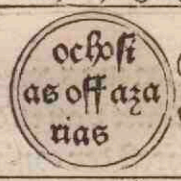
iij^{m} ij^{c} xci

iij^{m} ij^{c} xciv

Anno Xpi

Athalia jorams wijff was ahabs natuerlicke dochter Ende Amri was hoer oude vader.

Regnierde een iaer

Anno 3 Ri

Anno 3 Ri

Dese Joram began te regnieren in dee comincs josaphats xviij jaer in sijn broeder ochosias stede Hi wert van benadab beleghen in samarien Ende doer helyzeus verdienste wert hi van god verlost somen leest int iij boeck der Coninghen int vi ende vij capittel Mer want hi Jheroboams sonden nae volchde daer om wert hij mit al sijns vaders huusghesin van hyeu verslaghen somen leest int seluer boeck int ix ende int x capittel Hi was cominck van ystrahel xij jaer lang.

Biscoppen

Coninghen van ystrahel

Dese Azahel om sijn quade wercken wil wert hi wt die heymelicke rechtueerdicheit gods ghemaect cominck van syrien Ende dat om sijn boesheit te vermeren Ende den kijnderē van ystrahel te quelle dien hi houen maten tribulierde somen leest int iij boeck der Coningen int x capittel Hier om en sel hem nyement verheffen al wert hi openbaerlicken van god promouiert tot enighe officien want hi nijt en weet wat vā hem voersien is in dat heymelicke en strenghe oerdel gods.

Coninghen van syrien

Dese joas doe hi noch iong ende onnoesel was wort hi veruoert om dat hi niet mede een soude werden verslagen van Atha: lia Ende doe hi seuen jaer out was wort hi van ioiada ghecordiniert tot een Co: ninck Ende also lang als hem die eerweerdighe priester des heren ioiada regier: de so had hi hē seer wel. eñ leefde seer eerlike Mer na dat die biscop joiada gestoruē was wort hi beschalk ouermits flactiering der moghender princen die welke hatede die heyligher cerimonien der oetmoedigher ghehoorsamheit des wets van Moyses Aldus is dat hert des connincs om ghekeert tot sijn verderfnisse ende verdoemnis: se der gheenre die sijn raetsluden waren tot quaden wercken afterlatende ende ghe: uende allen ghesslachten een verueerlick exempel hoe lastich Ende zwaer dattet is. dat men den oetmoedighen niet en wil consentieren noch ghehoor ghenen. hier off leestmen int andere boeck paralipomenon int xxiij. ende xxiiij Capittel.

iiij^{m} iij^{c}

Athalia. vij jaer

Dese quam int Rijck bij ty: ranscap ende wert üslaghen.

iiij^{m} iij^{c} vj

Joas. xl jaer

Anno Na Abrahams gheboerte dusent hondert Ende tien sterf die heylighe pro: pheet helyzeus.

Dese hyeu wert van een kijnt dat elyzeus tot hem zeynde in een coninck ghe: salft Hi verstoech joram mit al Achabs familie Hi verstoech die coninck ochosia Hi verdestrueerde baals huus. Ende dode die propheten. Waer om verdiende hij dat sijn navolghers tottet vierde ghesslacht toe besaten dat coninck rijck somen leest int vierde boeck der Coninghen int ix ende x capittel

xxviij jaer

Hye: eu.

Coninghen van ytalien

Anno mundi

Anno Xpi

Biscoppen

Coninghen van ystrakel

Coninghen van syrien

Lycurgus was in dese tijt vermaert Ende hoe wel dat hij een heyden was Nochtans gaf hi den volcke van lacedemonien alte wechtueerdighe wechten den natuerlijke ende godlike wechten seer ghelijck ende bequaem Ende hij en ordinierde noch en ghebode nijt. Daer hij bij goeder exempellen ghenoer gangher off en was. Hy afnam alle die materie der sonden hi depde den menschen alle die eruen alt ghelijck. Op dat ouermits ghelike patrimonium die een hem nijt verheffen en soude bouen den anderen. Hi ghebode een ygheliek dat si ghenen rijcktdom souden verholen honden Hij en hengde oeck nijt dat die ionghen meer dan een cleet alt jaer doer souden draghen Ey die een en most nijt feestelijker ghecleet gaen dan die ander Noch ouervloydigher te werscappē Hi ghebiet alle ding te copen ende te vercopen nijt omghelt: mer waer om waer Hi liet die hilicher ionghelincx nijt opter mercten mer opten acker leyden om dat si hoer eerste jaren nijt in onauuslheit mer mit werck ey arbeyt souden ouerbrenghen Ende ordinierde om snachts te slapen ghenen oeraussen ondert hoeft te leggghen Ende dat leuen te leyden sonder bry of leckerheit te eten Ende nijt in die steden te woenen dan als si mannen ghewordē waren. Hi ordinierde dat men die maechden sonder medegauen soude hilicken om datmense nijt omtghelts wil soude trouwē Ey dat die mannen hoer strengheliker soudē bedwinghen als si mit ghenen mede gaue ghehouden worden. Die meeste eer seyde hi out te wesen Ey nijt rijck of machtich te sijn Ey wāt dese wett hardē streng scheen te wesen daer om heeft hijse ghenesticht ende mit ghesworen recht hoer daer toe verbonden. Dat si nijt souden veranderen van dese godlike wett. ter tijt toe dat hi weder quaem Aldus soe reyste hi buten sijn landē ende maecten hem selnen een ewich ballingh op dat sijn ordinanāe ewelick duren mocht. Doe hij steruen most ghebode hi datmen sijn ghebeente inder zee soude werpen Dat dede hi hier om wāt bij auentuer mocht sijn ghebeent weder te land ghebrocht werden Ende die van lacedemonien souden dan menen verlost te wesen van horen eet. O heyden mensch die bi naalleen affmideste van die tierstey ende heylich menschen alle materie der houerdie. Hier om en sellen ons martelaers nijt vermetelick glorierē. recht off si wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aen marcken dat die heyden dusdanighe werckē ghewrocht hebben ēē. Hier off leset Augustinum int eerste ende int twede ende int derde boeck van die stadt gods Ende sonderling int vijfte.

Dese Aremulus siluius Regnierde xix jaer
In des Cominc̃s van iudeen ioas tijt

Are-
mulus sil-
uius.

Dese Auentinus siluius heeft xxviij iaer regniert Die berech Auentinus heeft van hem sijn naem ont-fanghen in welcken hij leyt begrauen Au-gustinus seyt int xviij boeck van die stadt gods dat hi onder den valschen afgoden me-de ghereckent wert van dat sotte ende dwaes heydensche volck.

auen-
tinus silu-
us.

Zacharias ioiadees soen wert ghesteent ende sterft een glorioess martelaer om dat hij Cominck ioas strafte dat hij die heer ghelaten had soe men leset int ander boeck paralipomenon int xxiiij Capittel.

Helyzeus sterft ende sijn ghebeent prophetiert Want een doot lichaem dat met sijn ghebeent ghenuert wort. wert leuendich Ende die kinder van ysrahel hadden oer sijn verdienste drie werf victori teghens die van syrien.

Die iaren voer die ghegeert zijn

Dese ioahas regnierde xxxij jaer hij wert seer verdestrueert met al sijn volck vanden cominck van syrien Azahel Waer om had hi god den heer ende hi wert een weynich ũ-lichte somen leset int vierde boeck der comin-gen int xiij capittel. Ende hi began te Reg-nierẽ i des conĩcs van Judeen xxxij jaer.

Joa-
has.

xxxij jaer

azari-
as.

Dese Azarias was een duechdsam soen van enen goede vãder hij verdiende Ende voerde een Eerbaer naem om dat hi vromelike weder stondt den cominck van iudeen ozie die den af-goden woude sacrifica doen soe men leest int Ander boeck paralipomenon Int xxvi Capittel.

Een merckelick notabel punt dat weerdich is te vertellen gheschiede in Brytanien Aldaer was een coninck gheheten leyr die gheen sonē en had Mer hi had drie scoē dochteren. welcken hi docht sijn rijck te deylen Ende om te weten wien van die driē hi gheuen woude dat beste deel. daer om vraechde hij een yghelick. hoe lief dat si hē

Coninghen van ytalien

hadden Die twee ousten Antwoerden bij haren eet. dat sij hem lieuer hadden dan haer selfs siele Mer die derde merckende dat die oude vāder gheloefde haer smeekende ende flactieringhe woerden Antwoerde neerstelicken ende spract. dat si hem lief had als haer vāder Ende op dat hi nijt meer en soude vraghen. so seyde sij ter stont mede Also veel als ghi hebt ende gheuē moghet. so veel sij ghi weerdich. ende daer na so veel heb ick v lieff Doe die vāder dit hoerde wert hi seer toornich. ende deylde den twee ousten sijn rijck Ende den joncsten onterfde hi. welke nochtans die coninck van vranckrijck nam tot eenre coninghinne Om haer grote scoenheits wil Mer doe dese vāder leyr seer out ghewoerden was. bewefde ende ontnamen hem sijn rijck die twee sijn ouste dochteren mit haer mannen Ende hij wert soe seer van haer versmaet. dat si hem nauwelick hielden gaende mit enen knecht. Dit merc-

Anno mundi

kende die oude vāder ouerpeynsde die voerleden blijschap. die hi in sijn iuecht ghehadt hadde Ende wert mede ghedachticht dat onrecht welcke hij dede sijn ioncsste dochter. die hem die waerheit spract Aldus mit scrapende stemme seyde hi O mijn dochter die woerden sijn nv waer. die du my antwoerdeste Also veel als ghi hebt ende gheuen moghest. soe veel sij ghi weerdich Ende daer nae soe veel heb ic v lieff

Linia Xpi

Doe ick wat had dat ic mocht gheuen doe hieldense my in weerden Ende te wesen my vrienscap nijt om minen wil mer om mijn goets wil Ende want ick nv nijt meer gheuen en mach daer om bin ic verlaten Ten laetsten doe hi niet meer een had te eten off te cleden. Wert hij van sijn ioncsste dochter goedertierlick ontfanghen Ende die settede hem weder in sijn rijck Ghelijcker exempelen vijndmen noch da-

Biscoppen

ghelicx ghenoech meer.

Mota Men vijnt veel scoen praters ende pluymstrikers sonder trouwicheit Ende oeck veel trouwe menschen sonder veel of scoen woerde te spreken.

Coninghen van ystrakel

Mota Als ick wat heb ende wat mach gheuen Soe heb ick nichten ende neuē Mer als my haue ende goet of gaet Soe en vijnde ic niement die my bestaet.

Coninghen van syrien

Die propheet jonas Amathi soen was in dese tijt vermaert hij heeft veel dinghen gheprophetiert die nijt beschreuen en sijn Hi wert namaels geseynt in die groote stadt Nyniue Ende predicte daer. want die boesheit des volcks van niniuen clam op totten heer Ende jonas stont op om te vlyen in tharsis vanden aensichte des heren Ende is neder gheseghen in joppen ende heeft daer gheuonden een sciep varende in tharsis. hi steech neder in dat scip ende betaelde sijn scipheen ende voer in tharsis vanden aensichte des heren. Mer die heer seynde een grote wijnt ende een groet onweder in die zee dattet sciep was in anxt te verderuen Ende sij spraken tot malcander Coemt ende laet ons werpen dat lot waer om dat dit quaet op ons gecomen is Ende dat lot viel op jonam doe wert hij ghewerpen in dat meer esi wert verslonden van een walvisch daer hi in was drie daghen ende drie nachten. Men seyt dat helyas hem vander dood verwecte doe hi noch jong was. Ouerleset die hystori van hem in sijn boeck.

iiij^{m} iij^{c} xlvi.

amazias xxix. jaer

Dese Amazias had een goet begin Mer dat nam een quaet eynde Dat noch huden daghes ghemeen is mitten ghenen die macht crighen Item amptен esi groote dienstē hebben veel wijser notabelre mannen verdruen Exempellen hier of vijnd men ghenoch tot allen plaetzen Dese Amazias heeft oeck aenghebeden seyrs afgoden dē somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxv capittel.

joas. xvi. jaer

Dese joas verstoech dien van syrien drie werff als helyzeus voorsproken had. hij ontnam benadab azahels soen die stede wt sijnre macht Ende restitueerde een yghelick in sijn rijck. hi heeft Amazi am seer moeplick ghweest nijt willichlick mer wt dwang. hi dede hem sijn houerdye neder leggghen soe men leest int iiij boeck der coninghen int xiij capittel hi began te regnierē ī des coninc vā judē joas xxxviij jaer.

benadab.

Dese benadab was Azahels soen.

Dese prochas siluius was Auentinus soen ende regnierde xxxiij. jaer in des
comincs van iudeen ozyas tijt Virgilius tot lof van desen seyt aldus dat dese pro:
chas was seer na den volck van romen in glorie.

Prochas siluius

Coninghen van ytalien

Nota wetet dattet rijck vā judeē na amazias doot
was xiij jaer sonder coninck Datmen subtijlike ū;
staen moet ouerleggende die jaren der coninghen van ystrakel ende van judeen wāt
Amazias began int ander de jaer des comincs van ystrakel joas Ende ozyas Ama
zias soen began in Jheroboams coninck van ystrakel xxvij jaer. Welcke tijt hem
verbreet tot xlj jaer toe. hier aff trecket Amazias jaren. so blijfter. xiij jaer in
welcken Ozyas noch iong was ende onbequaem tot dat rijck te besitten Dit en
hebben die. lxx interpretes nijt noch veel ander historien Mer si vervullent op
een ander stede Aldus moet mense verenighen of men soude dwalen in die rekē;
ning der jaren.

Anno mundi iiij^{m} vij^{c} lxxv.

Anno Xpi

Dit rijck was xiij jaer
sonder Coninck.

sonder co:
minck

Dese Jheroboam coninck van ystrakel began te regnieren in des comincs van iu:
deen Amazias xv jaer Hij was een wel strijdende man Hij had veel tijt victori
Hi verneerde die coninck van syrien ende restitueerde dat rijck van ystrakel alst te
vozen was Ende des ghelijck mede damascum na des prophete Jonas voerspro:
cken woerden Hier aenmerct hoe wandelber dat die staet der comine rijcken is Wāt
dat lant van ystrakel wort vermiert ende ten vterste toe ver oetmoedicht. Die van
syrien verheffen hoer Ende werden oeck weder vāden strancken verdruct Aldus
die die hoechste gheweest is. wert die nederste Ende weder contrari die
onderste climt opwert ende daelt weder neder wert. Dit is dat tat der
auentueren Hier om en ist gheen wonder dat weynich wtuercoren men:
schen daer toe vā god gheschict werdē Eñ dat die wijse mannē mit all haere cracht
arbeyden te ontgaen dat werck welcke soe wandelber is Doer siet Augustinum
int boeck van die stadt gods Item Als die goede menschen regnieren soe ist den
ghemeent profijtlick Ende Als die quade regnieren so valcat contrari. ēē.

Coninghen van ystrakel

Jheroboam

Coninghen van syrien

Dese was die eerste co: ninck vā me den

arbatus.

Dese verwan sardanapalum sinen heer Ende hi verdes: truerde alre eerst sijn monarchi. Ende ouervoerde die tot die medos meer in hope dan mitte wercke wāt darius die volbrochte naemaels.

Die grote monarchi vā assyrien cessierde hier welcke die gheduert had langer dan M cc ende xl jaer Ende doe opstonden daer verueerlike tijden vol na dueren: de tot die gheboert ypristi in welcken dat bloet der menschen meer dan mey ghelo: uen mach in allen hoecken des werlts als water ghestort wert Hier off leset oro: sium int ij boec sijnre cronijcke Ey leset oeck ander cronijcken

Die laetste Monarchi van assyrien

sardanap: palus

Dese sardanapalus was heel sondich Hi vant eerst die oer: assen op te rusten Hi verclede hem mitten vrouwen om ond die vrouwen sijn ghenuecht te bedriuen Waer om cregen sijn dienres grote onweerdicheit tot hem ende si en wouden hem nijt meer ghehoersam wesen Si opstonden ende wouden teghens hem strijden Hi dit aenmerckt ende ver brande hi hem seluen.

iiij^{m} iij^{c} lxxxviij

Item die Coninghen van assyrien hebben wel machtich gheweest sonder monarchi tot die destruca van nyniuen toe.

+ lij + jaer

ozyas off azari: as.

Dese Ozyas dede dat goet was voerden heer Ey van hem ey wert nijt quaets ghescreuen dan dat hi vergheten heeft den here sinen god Ende ingaende den tempel des heren woude barnen wierouckt opten altaer des thymiaems dat hem verboden wort vanden priester azarias Ey om d ongheboersamheits wil wert hij ghesla gen vanden heer ende wert malaetsch somen leest int ander boeck paralipomenon int xxvi capittel Oeck wasser doe een eertbeuinghe.

Hier was dat Rijck van ysrahel sonder Coninck xxxiij jaer lang datmen vijnden mach wt die Rekening der coninghen van judeen

sond conic

propheet + j + ozeas

propheet + ij + joel

propheet + iij + amos

propheet iiij ab dyas

Dese Ozeas die eerste propheet van yj + wert gheseynt teghens die + y ghesla chten.

Dese joel die ij van yj + prophe tierde van die toe comēde tribulaci des lants vā judee

Amos die + iij + vā yj + prophetiert tegens veel heydē ey sondling tegēs die + y ghesla chten.

Abdyas die iij van yj + prophe: tiert tegens Edom.

Macedo Arbatus soen was die eerste coninck van macedonien

Dat rijcke macedonie.

Hier beghint dat Rijcke vā macedonie vā welcke Alexander magnus ghecomen is

Coninghen van ytalien

Armilius silui: us.

Ende wert destrueert indes biscops onpas pius tijt.

Spartani dat sijn die lacedemones hadden wel.l. jaer lang alte bloedighe strijdē tegens die van athenē. altijt hadden si onsekker victorie. si streden te lant eñ ter zee ēē

Dese Armilius siluius regnierde xliij jaer. hi verdreeff sijn broeder die munitor hiet uit dat rijcke. daer nae wert dese armilius verslaghen vā twee broeders als van Romulus eñ remus. Ende doe wert munitor weder geset in dat rijcke. wāt hi hoer oude vader was.

Coninghen van assyrien

Phul.

Dese Phul eñ sijn navolghers willēde die monarchi van assyrien regieren hebben dat lant alte seer turbiert Hi op quam mede teghens die van ystrahel eñ wan die stadt Thersam Eñ die coninck van ystrahel most hem tribuut ghegheuen somē leest int vierde boeck der coninghen int xv. Capittel.

Anno mundi

iiij^{m} iij^{c} xviij

Linia Xpi

Ysayas die edel propheet een van die vier principaelste was in dese tijt ūmaert Ende Jheronimus hiet hem meer te wesen een Ewangelist dan een propheet ende dat om claerheit sijnre propheie.

Biscoppen

amarias.

Dese Rasin coninc van syriē had dat lant van iudeen belegen in Achas tijt. waer om beleyde hem weder die coninck van assyrien teglatphalasar in damasco Ende wan die stadt eñ verstoech hem Eñ ūuoerde sijn volck somen leest int vierde boeck der Coninghen int. xvi. Capittel.

Dese zacharias begā te regnierē i des conics van iudeē. xxxviij jaer hij dede veel quaets als sijn voer vāders gedaē hadden. hi was die. iij. biscop nae hyeu. Ende wert verslagen van sellum die doe in sijn stede regnierde Eñ sellū wert ter stont mede ūslaghen vāmanahen somē leest int iiij boec vā coninghē int xv. capittel. Hi regnierde vi maent lang.

Coninghen van ystrahel

zacharias.

Jhewbo ams soē

Sellum.

Coninghen van syrien

rasin

Rhea maghet des comincs munitors dochter diende inden tempel den afgod ves-
te Dese woliet dat haer hoel bij haer quam daer si off ontfeng ende baerde twee so-
nen gheheten Romulus Ende Remus om welcker onauusheits wil wert si leuen-
dich begrauen Ende die twee kijnderen worden buten int velt ghworpen Daer si
wonderlijken van enen wolffinne ghuoedt worden Mer om die eerweerdicheit
der womeynen seggghen die poeten dat Mars die afgod des strijdes bij haer rustede
Alsso bedeckende ende eerende ontsculdighen si haer onauuysheit.

Te glathpha lasar.

Dese in nam dat lant van neptalim ende van gali-
leen Ey die ouer die jordanen geseten waren voer-
de hi in assyrien Daer na om bede will van Rehan
so ombeleyde hi damascum ende versloech Rasin co-
nincl van syrien. Ende die van syrien veruoerde
hi in cyrenen somen leest int vierde boeck der conin-
ghen int xv ende xvi Capittel.

iiij^{m} iij^{c}. xl.

Micheas prophect die vi van xij pro-
phetiert teghens jherusalem ende samarien
Nauum prophect die vij van xij prophe-
tiert teghens nyniuen.

Joathan xvi. jaer

Dese Manahen began te regnieren
in des Comincs van Judeen Ozyas
xxvij jaer. hi dede dat quaet was voer
den heer Ende wert vanden heer ghele-
uert in die handen des comincs vā assy-
rien somen leest int vierde boeck der co-
ninghen int xv capittel.

xjaer Manahē

phacē ia. ij jaer

Dese was manahēs soen ey hij
dede veel quaets. hij wert verslaghen
vā phacee die na hem regnierde dese pha
cēia began te regnieren int. l. iaer ozye
des Comincs van iudeen.

Dese phacee began te regnieren
in des comincs van iudeen Ozyas
lij iaer Ende ghelijcker wijs als hi
ghedaen had. ghesciedet hem weder
Want hi wert van ozee verslagen
die doe in sijn stede regnierde. Hij

Phacee xv jaer

maecte oeck
een compact
mit Rasin ey
ombelaghen dat lant van Judeen
Waer om versloech hem teglath-
phalasar Ey ouerdoerde omtrent
drie ghesslachten in assyrien somen
leest int vierde boeck der coningen
int xv capittel.

Coninghen van ytalien

Mumitor

Dese Mumitor na dat hi weder int rijck gheset was wert hi terstont daer nae verslaghen vā Romulus als orosius schrijft.

Tytus liuius beschrijft die Condiae des stadts van Romen in viij decades dat is in .C. ende vj. boecken Mer hudens daghes en vijndmense nijet al ghewonnimus in eē epistel die hi schrijft ad paulinū maect van hem menae Ende oeck seneca in prohe. go vltimi libri declamationum.

Coninghen van assyrien

Salmanasar

Dese salmanasar beleyde die stadt van samarien in ozee des coninc̄s van ystrahel ix jaer. hi wan die stadt eñ worp den coninck inden kercker. hi veruoerde die van ystrahel eñ brachtse ī assyrie eñ dat rijck vā ystrahel cessierde hier dat ij^{c}. eñ lxxvij jaer ghestaen had.

Anno mundi iij^{m} iij^{c} lvi.

Dimia Api

Achas.

Van desen Acham en vijndmen nijt dat duechdlick is. hij heeft die heer ghelaten. ende hij wert van hem verlaten. vā die coninghen van ystrahel ende vā Syrien wert hi verslaghen mit sijn volck somē leest int ij boeck paralipomenō ī xxviij capittel

Episcoppen

Achab.

Dese ozee was die laetste coninck van ystrahel hi begā te regnieren in Achamas des coninc̄s van iudeen. ix. jaer Hi dede quaet als sijn voer vāders gedaen hadde

Coninghen van ystrahel

Hier was dat Rijck vā ystrahel vij jaer lang sō der Coninck.

sond. conīc

Ozee ix jaer

Hi wert in sijn ix jaer ghevangen vā salmanasar coninck vā Assyrien. Ende dat rijck van ystrahel wert ouer ghevoert in assyrien somē leest int iij boeck der coninghen int xvij capittel

Sibilla erithrea die vermaerste van allen sibillen heeft in dese tijden gheleeft als sommighe meisters seggen Anders septmen dat haer ghedicht ende haer prophecyen in dese tijt ghevonden wert Dese heeft voer die strijt van tweyē seer suuerlike gepphetiert van yptisto. hier of leset augustimū int xviij boec vā die stadt gods

Augustinus seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods dat Cyero schrijft tot
loue ende prijse romuli dat hi verdient heeft mit godlicker eeren ghecert te werden.
nijt in die tijt doe die growe ende ongheleerde menschen lichtelick bedwoghen wor-
den Mer in die tijt dattet volck tot beiden eij gheleert heyt ghecomen is Ende want
tet nv tenlick ghewordeij is die rasende dwaling der afgoders ouermits dat die
oude lichtelick bewoghen . bedwoghen worden . menende dat die dode menschen wor-
den goden ghemaect . Daer om want si nv in dese gheleerde tijt verlicht sijn . soe heb-
ben si concludiert ende tsamen ghesloten voert aen ghen menschen meer onder den
afgoden enich godlicke eer toe te scriuen Mer si en hebben nijt ghelaten den afgoden
te aenbeden Mer houdende ende vermerende die oude manier hebben approbiert mit
hoer wercken dat si mit woerden seuwede waer om en sijn si nijt onsculdicht Mer
als paulus die apostel seyt so doen si die meeste sonde .

Anno voer die gheboert xpi

In dese tijt wert Ezechias coninck van judeen siec ter doot toe Eij doe quam
tot hem die propheet ysayas Amons soen Ende seyde hem Dit spreet god die here
beschict dijn huse wāt du selste steruen ende nijt leuen Doe weynde hi sijn aensicht
totter wandt . ende bad den heer ende seyde je bid di here Ghedenct hoe ic voer di ghe
wandert heb inder waerheyt ende in een volcomen herte . ende heb voer di ghedaen
dat di behaechlick was Ende doe screyde Ezechias grwot screyendes Ende eer dat
ysayas half vten voer huse ghecomen was . Doe quam dat woert des heren tot hem
ende seyde . keert weder om ende seggheet Ezechie den leydsman mines volcks Dit
spreet god die here dauid dijns vaders Ic heb dijn ghebet ghehoert . eij dijn screyen
ghesien Ende siet Ic heb di ghesont ghemaect Des derden daghes selstu gaen inden
tempel des heren Ende ic sel tot dinen daghen toe doen xv jaren Ende van die hant
des coninghs van assyrien sel ic di verlossen . ende dese stadt . Ende ic sel dese stadt
beschermen om minen wil ende om dauid mijns knechts wil Ende hoe dat ysayas
sijn sweren ghesont maecte dat leset int iij boeck der Coninghen int xx capittel .

Coninghen vany womey

Hier begynney die Coninghen vā babylonien

Linia xpi

Bischoppen

Wese mewdach die eerste coninc vany babylonien was een seer vernaemt man Hi ofghing vander monarchie. ende en woude nijt meer obedieren of ghehoersamy wesen den coninck vany assyrien die assaradon hiet Des ghelijcks dede oeck die coninck vany meden Ende daer om verging alte seer dat rijcke vany assyrien Ende die Coninghen vany babylonien worden seer machtich tot des coninck balthasars tijt toe hier of leset die meyster inder hystorien.

In dese tijt waren dese. vij. wise manney seer vermaert.

Thales.
Solon.
Chilon.
Peryander.
Cleobolus.
Byas.
Pitacus.

mewdach

Wese eerste coninck seynde Ezechie veel ghiftey somey leest int iij boeck der coninghen int xx capittel.

Anno mundi iiij^m v^c j

manasses

Wese was xij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde lv jaer in thrusalem Sijn moeder hiet Aphsiba.

manasses

Wese manasses van een goede ende duechdsame vāder was hi een alte quāden ende losen soen. Hi dede veel meer quaets dany alle die ghrey die voer hem ghewest waren. Hi storte de te mael veel bloets. waer om heeft die Coninck van Assyrien dat lant vany judeen belegher ende den Coninck Manassen ghevanghen ende inden tercker ghevoren. Daer nae weder comende tot sijnre herten. bekende hi sijn misdaet. ende aenbedende den here soe wert hi verhoert ende weder ghset in sijn rijck. Ende al dat hi te voren qualick ghedaen ende ghemaect had dat verdstruerde hi weder. Ende hi wandrde te recht inden wech des heren. leyende een salich leuen so dat alle die ghrey die hem voermaels ghelient hadden. hoer seer verrouderden somey leest int vierde boeck der coninghen int xxi capittel. Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Die deuote exemplaer ende hystori van Thobyas wert omtrent in dese tijt ghemaect.

Dese Numa pompilius was die alre meeste afgodyer Hi veruul̄de die stadt so
[redacted] ey gheen plaetze vijnden ey mocht Augusti:
ds bespot aldus sijn
daey waer dat hi nijt xlij jaer.
godey die nochtans
ese heeft tot dat jaer
ey ende Februarium. Item bouey matey ist
groter verstant so scerplicli tractiert ende ge
rcliey die onder die sonne gheschiedey dat si
ighe gods soe verdelt warey. laet ons danc:
liey onsey heren god.

numa pōpilius.

Sibilla samia was in dese tijt vermaert alsmey seyt.

iiij^{m} v^{c} xxviij

Ysayas proplieet wert mit veel
ander goeder menschey marterizeert
om dat hi dey comine strafte vay sijn
quade wercliey.

Caleuaus eey alrey rechtueerdighey may heeft veel rechtey ghemaert Onder all
ghebode hi ende ordinierde. so wie dat in ouerspul ghruondey wort datmey die bey
de sijn oghey soude wtsteliey Ende het gheuel dat sijns selfs soey in ouerspul beuon
dey wert waer om ghebode hi datmey hem sou
de sijn oghey wtsteliey Mer die gemeent viel
hem in die saecli contrari. Tey laetstey ouer:
mits bede wil des volcks wort hi verwonney Ende op dat die wet welcke vā hem
ingheset was nijt ey soude vyoliert of ghebrokey werdey. so heeft hi eerst latey wt:
steliey sijns selfs eey oghe Ende daer nae sijns soens eey oghe Aldus behielden si
alle beyde hoer ghesicht. O tierstey mensch leert mit wat neerstichept du bewarey
selste die ghebodey dijns heren Als aldus danighe heydens may woude ghepinicht
sijn om die rechtueerdighe wet die hi ghset had. dan dat hise onghewrokey breliey
soude. Dese ende meer ander punctey mostmey vandey volcli houdey mit groter
strengicheyt. om dat si ouermits anyte des pijns scuwey ende vlyey souden alle
quade wercliey ꝛc̄.

Selium.

elchias.

Augustinus in sijn derde boeck van die stadt gods seyt dat vā die tijt dat romen gefundieert wort tot Augustum toe. waren die striden so continueert. dattet voer miraculeel gehouden wert. Als dat na den strijt punitum een jaer ver bij ghing sonder striden wtghesondert die vijf jaer dat Numa coninck van romen regnierde in welcker tijt die romeynen stadich vrede hadden.

Byzantium of constantinopel

[redacted]

Die stadt Byzantium wert ghesticht die namaels ghehetten wert Constantinopel.

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^{m} v^{c} lvi

Reps lini

Amon was xxij jaer out doe hi began te regnieren ende hi regnierde mer twee jaer in iherusalem sijn moeder hiet Messallemeth Aarus dochter van jetheba.

Amon.

manasses soen

Van desen Amon leesmen na der hebreeuscher text dat hi regniert heeft twee jaer. Mer na die twee ende tseuentich interpretes soe regnierde hi .xij. jaer Aldus werden hier van den lxxij interpretes tien jaer vermuilt ende toe ghedaen van die xij jaren welcke hier voer beschreuen staen sonder coninck. Ende aldus selmen die ander hystorien concordieren die den twee ende tseuentich nae volghen. Dese Amon dede veel quaets int aensehijn des heren Als sijn vader manasses ghedaen had. Hi wanderde in alle den weghen daer sijn vader in ghewandert had. Ende hi en wanderde niet in die weghen des heren. waer om wert hi ten laet sten van sijn knecht verslaghen ende starff sonder penitencie alst beschreuen staet int vierde boeck der Coninghen int xxi capittel.

Biscoppen

Die ſtadt van nyniuen wert deſtrueert vanden coninck vā meden Ende dat rijck van aſſyrien eſſherde eñ verghin als naum eñ thobyas prophetiert hadden.

Tullius hoſtilius

Deſe Tullius en verhongde den tijt nijt vredelick te weſen Mer na lange tijden des vredes dede hi ſijn ghebueren groot verdriet. waer mede verwreeh hi en naem des vyantſcaps eñ wert gheheten tullius hoſtilius Eñ want god verſtroyt alt volck die ſtrijden begheren daer om wert hi mit al ſijn huusghesin vanden blixem verſlagen Van deſen tullio ſpreect valerius in ſijn iij boeck int iiij capittel. dat eens herders huus ontfeng hem inder ebben Eñ in ſijnre joecht voede hi die vye. mer de hi out wert regierde hi dat rijck van romen xxxij jaer lang.

Joſyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Eñ hi regnierde xxxi jaer.

Joſyas.

Deſe joſyas was een die beſte ſoen van een verkeerde vāder. hi had ſonderlinghe gracie. want in ſijnre kijnſheyt ſocht hi den heer. eñ volherdnt prijſelick ten eynde toe In ſommighen punten ſo ghing hi boven ezechiam ſijn ouer oude vāder Ende daer om ſeytmen dat ſijns ghelijck nijt gheweeſt en is onder den coninghen vā juda Item ſijn religioeſſ leuen eñ ſijn heylighe werckten die veel ſijn leſtmen int iiij boeck der coninghen int xxij eñ xxiij capittel Ende int ander boeck paralipomenon int xxxiiij eñ xxxv capittel.

Sophonias die ix prophet van vij prophetiert van die deſtructi van iheruſalem ende dattet weder ſoude ghetymmert worden.

Olda ſellums wijff was een prophetiſſe Ende prophetierde den coninck joſye ſomen leeſt int iiij boeck der coninghen int xxij capittel.

Coningher van vromen

Nabuchodonosor

coningen vā babylonien

Anno mundi

Xps līni

Bisscoppen

Dese Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victorie om dat hi was een wede der verholghenheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck v[illegible] hield hi dat rijcke van assyrien. welcke vanden [illegible] wert een monarch ende een ouerste prince Mer [illegible] worden die jaren menichfins ghereetent. Die hey[illegible] ghelijck manier van hem als nv goet ende als n[illegible] niert wert vanden heyligen doctoren. Item h[illegible] meysters. dat hi soude behouden [illegible] te hi dede alst beschreuen staet in [illegible] scriftuer sijn leuen besluut in lof[illegible] gods. Dit selue ghenoelt oeck[illegible] int iiij capittel. Die doctoren seggen dat hem g[illegible] anden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouerm[illegible] so en [illegible] ment [illegible] auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vā alle sijn sonden voer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

Thobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vā goeder wercken Hi was vermaert inden gheest der propheten Hi prophetierde die destrucsi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om selterheyt der propheten Ter stont na sijn doot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Iheremias die Vnderde propheet vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des coninghs josyas xiij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

Dese Anaus maecte alre eerst ouer den tyber een brug tusschen den berch auentinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi miley van die stadt van romen.

iiij Anaus. xxiij jaer

Dese Joathas wert ter stont na synre vaders doot Coninck ghemaect van judeen in iherusalem Mer want hi nyet nae en volchde die exempellen synre goedertieren vaders jospe daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iiij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Dese Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regmieren Ende regmierde drie maent.

Joathas.

Jecomias .vi. jaer.

Elyachim oft Joachim

Dese Jecomias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut ghreuen Dese want hi quaet dede ende den propheet ghreen ghehoer en gaf. daer om quam nabuchodnosor teghens hem Ende jecomias wert synre knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rybelle ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. nyet dat hi daer ghelept wert Mer die coninck nabuchodnosor veranderde synen raet ende dede hem in iherusalem Ende worp syn lichaem buten der muere alst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende setten se in synen tempel somen leest int ander boeck paralipomenon int laetste capittel.

Azarias.

Zarayas. azariees soen

Dese Zarayas wert verslaghen vanden conine nabuchodnosor in reblata inden lande Emath mit die ander raetslude zedechie somen leest int iiij boeck der coninghen int laetste capittel.

Coningen van romen

Florus lucius beschrijft cortelick ende claerlick die loep ende die staet der romeynen van seuen hondert jaer gheuende hem vier outheyden Aldus seyt hi Ist saecke dat yement die grootheyt des heerlicheyts ghelijcket mitten jaren die sal daer reckenen een outheyt te wesen Want so breet ende verre ouer alle die werelt hebben si hoer cracht ghetoent. ende feyten van wapenen ghedaen. dat die ghene die hoer wercken ouer lesen. lesen nijt alleen dat proeff der tijtlicker dinghen eens volcks. mer des ghehele menschelicke ghesachtes Item alsulcken groten betrouwen hadden die Romeynen in hoer crachte. so datter groff eertsche volck ghene onderscheyt en maecten off si te peerde. off te scheep. off te lande. off ter zee streden. O volck dat weerdich is te ghebieden ouer alle die werelt. weerdich alles gunstes ende verwondering der menschen ende der goden.

comingen vã babylonien

Anno mundi iiij^m vi^c

Linia xpi

Joachim of jechonias

Dese Joachim was xviij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde drie maenden in iherusalem sijn moeder hiet noescha helnathans dochter van iherusalem.

Dese Joachim was Jechonias soen. Hi dede veel quaets daer om wert hi van dat rijcke ghenomen Ende wert ghebonden vervoert in babylonien. Ende veel meer ander worden mit hem ghevoert in babylonien somen leest int vierde boeck der Coninghen int xxiiij. capittel.

Biscoppen

daniel pphete

Dese Daniel sach in sijn laetste prophecie Ende vraechde god van dat eynde der werelt Ende hi seyde hem dat Entekerst regnieren soude duysent twee hondert ende tneghentich daghen dat is drie jaer mit een half jaer Salich waren si die comen souden tot duysent twee hondert ende xxxv daghen daer in bewijst is dat die werelt staen sel xlv daghen nae Entekersts doot off yement woude in die penitencie doen.

Daniel	Ananyas	Alle dese worden mitten Coninck Joachim
Azarias	Mysael	ghelept in babylonien doe si noch kinderen wa
Ezechiel	Mardocheus	ren.

Die stadt hostia.

Die stadt hostia wert ghsticht Item die paeus wert consecriert ende ghewijt vanden biscop van dser stadt als die paeus Marcus ghordineert heeft.

Daniel prophet doe hi noch jong was verloste hi susannam Hi stont mit sijn ghselleñ in teghenwoerdicheyt des coninghs ꝛc. Namaels bedude hi des coninghs droem waer om wert hi verhuen somen leest daniëlis int eerste capittel.

Dese Sedechias josyas derde soen was quaet. Ende hi en gaff den prophet ieremie ghen ghehoer. Waer om verghinc hi jammerlike Ende al dat lant van juda mit hem. Sijn oghen worden hem wt ghestelt. Sijn kinderen worden ghedoot. somen leest int vierde boeck der Coninghen int laetste capittel. Ende in ieremia int .lij. capittel.

Hier eyndet dat Rijck van judeen.

Sedechias .xi. jaer.

Dese was out xxi jaer doe hi begonst te regnieren Ende hi regnierde xi jaer Sijn moeder hiet Amithal ieremias dochter van lobna.

Dese Josedech is wt ghegaen Als die heer judam ende jherusalem gaff inden handen des coninghs Nabuchodonosor somen leest int eerste boeck paralipomenon int seste capittel. Ende hi is mitten anderen ghuanghen ghelept in babylonien sommighe seggben dat dese ghweest is Esdras scribe ende priester Oft hi mach bi auentuer sijn broeder ghweest hebben.

Josedech.

Abacuc.

Ezechiel.

Baruth.

prophet

prophet

prophet

Baruth prophet heeft veel ghesept van yprisso ende van die laetste tijden.

Abacuc prophetiert teghens Nabuchodonosor ende babylonien Mer in wat tijden dattet was daer vijndmen verscheyden opinien off dese Abacuc brocht die spise die hi voer hem seluen bereyt had tot daniel in die kuyl der leewen bi babylonien als ieronimus schijft.

Ezechiel prophetiert in Caldeen die destruesi van jherusalem ꝛc. Ende ten laetsten wert hi ghemartierizeert.

Coninghen van romen

Deſe priſcus ordineerde die ſpelen eñ ſadimenten. hi dede omtrent romen tymmeren dat Capitolium Item Capitolium is te ſeggen alleen een hoeft want int fundament wert gheuonden een hoeft ſonder lichaem Als een propheteie des toecomende werelts. want namaels ſaten daer die ſenatoers dat ſijn die oudermanſſ als een hoeft des werelts

(Priſcus Tarq̃nius.)

xxxviij jaer

coninghen vã babylonien

Deſe nabuchodonoſor des groten nabuchodonoſors ſoen tymmerde ſijn huuſvrouwen een alten ſuuerlijken eñ kloſterlijken hof. Hi heeft van die roue der vyanden die tempel Helis grotelijck verciert. Eñ veel groter werclijen heeft hi ghedaen ſo datmen hem toe ſchrijft dat hi in grootheyt ſijnre werclijen Heraclen houen ghegaen heeft.

(Nabuchodonoſor.)

Die drie kinderen als Ananyas Azarias ende Miſael worden in een karnenden ouen geworpen wt welcken ſi bi mirackel verloſt worden ſomen leeſt danielis int derde capittel.

Anno mundi

Linia ypi

(Hier beghint die vijfte machte der werelts ouerheyt tot dat Babylon ghewonnen wert.
a̅m vic xi
Die ouervaert vã babylomẽ
a̅c.-pc.)

Hier gaet wt die vierde outheyt des werelts ende had ghedurt iiijc ende lxx jaer nãder hebreeuſche reckening Mer die lxx interpretes reckennen iiijc ende lxxviij jaer.

Biſcoppen

Die caldeen verbrande ſalomons tempel ende deſtrueerde iheruſalem Ende dit is een van die principael datum deſer heyligher ſcriftuere. Deſe tempel had gheſtaen iiijc ende xlij jaer te reckenen van dat ſe eerſt fundiert wert als in ſalomons vierde jaer Ende van deſe deſtrucsi tot die ander deſtrucsi die van tytus ende veſpaſianus gheſchiede int xlij jaer na die doot ons heren waren vic ende lxxij jaer als Euſebius ende iheronimus beſchriuen.

(Propheet jheremias)

Deſe was gheheyligt in ſijn moeders lichaem Hi ſchreef die twee laſte boecken der Coninghen Ende twee boecken van paralipomenon eñ ſijns ſelfs boeck Hi propheteerde den coninghen van egypten dat hoer afgoden ſouden neder vallen als een maghet knaerde daer om hebben die prieſters in een heymelijke ſtede des tempels aen ghebeden een beelt des maghets mit een kijnde kijn Hi verdreef die ſerpenten van dat eertrijck doer ſijn ghebet Den laetſten ſtraffte hi die afgodyers waer om wert hi van twolck gheſteent ter doot toe Ende die van egypten hebben den heyligen martelaer glorioſelijck begrauen in der Coninghen graffſtede om ſijnre weldaets wil.

Astrages Coninck van meden had een emich dochter dien hi hilicht een enen nider vten ghemeen volck om dat van hoer gheen edel vrucht comen en soude. Die saeck hier of vertellet die meyster inder hystorien. want hi anxt had verdreuen te werden wt dat rijck des sijn dochter een edel soen ghebaert had als hem voersept was. Ende dat ghruwel hem daer hi voer sorchde. want van hoer wert ghebozen Cyrus die coninck van parsen wert die hem verdreef.

Euilmerodach.

Euilmerodach was dese voerghenoemde Nabuchodonosors broeder. hi verloste joachim vten kercker ende maecte hem seer groot. want na sinen raet dede hi sinen vader vter eerden op grauē deylende dat lichaem in iij^{c} deelen ende worp dat lichaem also ghedeylt voer iij^{c} ghieren die dat verslinen om dat hi nijt en soude weder verrisen vander doot die van een beest weder tot een menschē ghecomen was.

iiij^{m} vi^{c} xxxiij

Salathiel

Dese was des Coninckx van judeen jeconias soen die hi wan na die ouergancke van babylonien Als die ewangelist matheus beschrijft.

aaj a

Anno voer die gheboert ihū

ezechiel propheet.

Dese Ezechiel na veel wercken die [redacted] werf hi der sijn ghebet dat die wat[er] kinderen van israhel daer op moch[ten] daer in verdrencken Een laetsten doe een deel d[er] had verslaghen ende ghedoot waren ouermits [hem] die ander toernich. ende hebben hem mit peerde[n] ouer den steenwetze soe dat sijn breyn opter stra[at] een glorioess martelaer des heren.

Dat scaeck spul wort eerst ghruonden van [redacted] dat hi der sollaes van desen spul den tyran Euilmerodach Coninck van babylon[ien] en die sijn meysters ende sijn wijse mannen plach te doden mocht brenghen tot bete[ring] sijns leuens.

Dese seruius tullius was van sijn moeds weghen van knechtelijke condicien wāt si was een gheuanghen maecht hoe wel dat si edel was Dese voert gwot lof vā die hystori scriuers want in allen staten heeft hi gheweest. ende ouer al hielt hi hem seer eerlijke Dese maecte aen die stadt drie bergben Ende om die mueren maecte hi grauen.

Coninghen van romen — vliij jaer — Seruius Tullius

Dese drie waren broeders ende regnierden die een nadey andren Ende balthasar was die laetste coninck van babylonien Hi wort van darius ēn cyrus verslagē hi en had ghenen soen Ēn darius suster was sijn moeder. daer om in nam darius dat rijcke mit hulpe van cyrus. ēn die here en hoelp hem nijt want hi die vaten des heren onweerdelic tractiert had somen leest int iij ca danielis.

coningen vā babylonien — Regusar. — Sabusardach — balthasar.

Daniel een man der begeerten heylich ēn wtuercoren was in dese tijt vermaert sijn wercken heeft god approbiert mit gloriose miraculen.

Anno mundi iiij^m vi^c liij

Esdras priester van aarons gheslacht is vermaert ouermits heylicheyt sijns leuens ēn wijsheyt Ēn doer sijn grote vernuftheyt ēn arbeyt wort die joedsche staet reformiert ēn tot een beter ghestelt.

Linia ypi

ja 3a

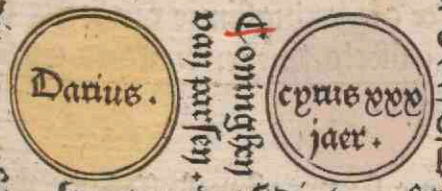
Die grote stadt babylon wert ghewonnen Ende sijn macht wort hem benomen ghelijck die heylighe propheten prophetiert hadden Dit was die erste ēn die meeste stadt vand werlt daer onghe[loo]flike dinghen of beschreuen staen Ende dese die gwot was wert ī eenre nacht destrueert. hier wert ons bewesen dat alle cracht ēn starcheyt ser werlt ghelijckt bi den woerne gods is als off vullens ende als een cleyn voncxken Men yet waerachtelick dattet ongheloefflic schijnt dat sulcken stadt van menschen hadden ghetymert mocht werden off oeck verdestrueert wer[den] Daer off soude die werlt een gwot spieghel ende een bequaem exempel hebben des si hier bi wouden informiert ēn ghelert wesen.

Biscoppen

Die staet van babylonien wert hier destrueert.

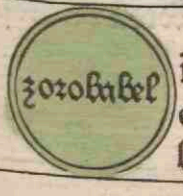
Dese Darius was astrages zwagher Ende want astrages mer een enighe doch ter had. so verwoer hi darium tot enen soen. want Cyrus vacht ende stride teghens hem. Ende Cyrus verwanse alle heyde en̄ tractierdese als sijn neven. want hi gaff si: nen ouden vader astragi dat rijcke vā hyr: canen Ende hi gaff dario dat rijcke van me den.

Dese Cyrus was eerst comine vā parsen en̄ namaels brocht hi die mo: narchi totten parsen. hi was vā sijns vaders weghen geboren van een vten ghemeen volck Mer sijn moed was des coninck astrages dochter Van desen Cyro spreect ysayas Hi heeft babylon verwonnen. balthasar versla: ghen. den propheet daniel heeft hi verheuen. en̄ hi heeft die kinderen vā ysrahel weder in judeen ghe seynt om dat si die tempel souden tymmeren als esdras beschrijft i sijn j ca. Sibilla Cumana prophetiert van ypo en̄ si brocht tarquino den comine vā rome in boeken in welcken beschreuen waren die ouerdrachten en̄ policie d romeynen.

iiij^{m} vi^{c} lxxxiij

Aggeus en̄ Zacharias prophe tierden ende stretent volck ver weckende hoer totten tempel te tymmeren.

Dese heeft den tempel fundiert ende namaels volmaect somen leest Esdre int vi capittel.

Na dat die kinderen van ysrahel weder quamen van babylonien doe waren dese twee hoer ouerste. Als jhesus een groot priester als een regent. Ende zorobabel was als een hertoech of een leydsman Ende dese manier word ghehouden tot hero: des tijt toe Als dat die ouerste priesteren waren die primaetste Ende die hertogen waren die sub stituten Nochtans hebben die hertoghen altijt ghe weest van dat ghesslacht van juda nae jacobs pro: phecie. Ende onder dit alre beste priesterlicke regiment en̄ leestmen nijt dattet volck dwaelde vander waerheyt des ghelooues. als si voermaels deden want in die tijt der rechteren ende der Coninghen isst volck die wijl ghevallen totter afgodye. Item die joden die hier weder ghecomen sijn ende namaels verstroyt worden doer alle die werlt nae dauids prophecie in den lxxiij psalm hebben al ghweest van die ghesslachten ju da benyamin ende leui Ende weynich waren der vā die ander tien ghe slachten Mer die verdreuen ende ghesceynt worden in den berghen van Caspien die en quamen niet weder. als die hebrei seggghen.

Dese is josue een groot priester en̄ figuer ypi.

Na dat seruius verslaghen was. doe tradt dese Tarquinus int rijcke. dese was die ghene die eerst alle manier van tormenten bedacht Ende namaels wert hi wt dat rijcke verdreuen om dat sijn soen lucretiam ùcrachte. waer om en wou den die romeynen voert aen ghenen coninghen meer hebben om dat si te veel tyranscaphéden bedreuen.

Coninghen van romen

die hoogdighetarquino

Cyrus na veel striden die hi ghevoert had. quam hi tot een sciten. ende word al daer vanden Coninghinne tamyrus ghevanghen. Ende mit al sijn heer tot twee hondert dusent menschen worden verslagen Ende die coninghinne onthoefde hem een dede dat hoefst werpen in een vat vol menschen bloets. sprekende aldus. versade dy nv vanden bloede daer dy lang na ghedorst heeft.

Coninghen van parsen

Lucretia was een eerbaer ende edel joncfrouwe. si wert ghewelderlicken vercracht van des coninghs soen. waer om dode si hoer selven seer dwaesselicke Dese wert allegiert tot een exempel der rynicheyt Mer si en wert nijt onsculdicht van manslachticheyt. hier of leset augustinum int eerste boeck vā die stadt gods.

Anno mundi

Ezechias

Arphaxat wan mit cracht dat rijcke van medey na cyrus dot. Ende hi tymmerde die groote stadt ecbatanis Hi disponeerde hem rebellie te werden teghens nabuchodonosor dat is Cambisen. Mer hi wort verwonnen somen leest judith int eerste capittel.

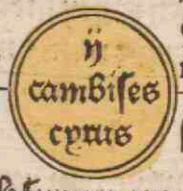
Biscoppen

Sibilla hellesponcia ghebozen vten land van troyen heeft in dese tijt van ypristo prophetiert aldus. Jhesus ypristus sal ghebozen werden van een reyne ende suuer maghet.

Falaris spaulus was een tyran die veel onnosel bloets storte. Dese dede den constenaer ende meyster perillum die een metalen stier ghemaect had om die menschen daer in te pinighen alre eerst in werpen. om dat hi ondersoecken soude wat dat hi ghemaect had Ende sijn stemme gaf een verueerlicke ghelupt doer des stiers mont ghelijck die essen bleten Aldus so vant die onrechtueerdighe tyran bi tijden den ghene die hi rechtueerdelicke pinichde Orosius seyt dat dit gheschiede int lxiij jaer of daer omtrent eer dat die stadt ghetymmert wert &c. Item Alsmen seyt soe heeft Sicilia ghereest een voester ende een moeder der tyrannen.

Dese Cambises wert menichsins ghheten. Hi wert in Esdras boeck ghheten Artayerses of Assuerus. Ende in Judiths hystorie die onder hem ghemaect is wert hi ghenoemt nabuchodonosor Dese ghebiet seer crachtelick datmen noch den tempel noch iherusalem en soude weder tymmeren. Ende sijn vader ghebiet alleen datmen die stadt nijt en soude tymmeren. Mer die primen belettent oeck mede en de waren hijnderlick tottet werck van thuus des heren. sonder ende buten weten scap van Dominck Cyrus. Item dese dede een quaden rechter leuendich villen. ende ghebiet des rechters soen op sijns vaders velle te sitten. om dat hi ouermits anyte soude alle quade wercken scuwen ende rechtueerdelicken

vijf jaer

rechten.

soen

Holofernus een prinss van nabuchodonosors heer was veel landen van Cambises Ende brochtse onder dwang van sijn heer Ten laetsten quam hi tot bethulam Ende al daer wert hi van die vrouwe Judith onthoeft. somen leest in judiths anderde boeck int vijf capittel.

Een nywe babylonien wert in egypten ghsticht van Cambises die al dat rijck in was.

Pitagoras die eerste philosoph.

Item Wetet dat die wijsheyt der heydenen was ghheel vanden creaturen Ende began erst vanden afgoden in die tijt dat die menschen noch plomp ende gross waren. Want wie dat de wat vernuft was. of yet meer wist dan die ghemeente. die wort voer god ghehouden Daer na is die wijsheyt ghewassen Ende de quamen die oude poeten. die vanden valschen goden menich boeghentael versierden Ende hadden dese in voer tijden ghweest. men soudese voer goden ghehouden hebben. Daer nae quamen die wijse die mit wonderlike vermetelheyt. hoer selfs ghezie ende eer verbrede. Nochtans en verdiende si ghheen godlike eer. om des tijts wil wantment het wist. Mer leyder si na volchde die oude ghewoenten hoe wel dat si verboden nywe goden te maken. Ten laetsten worden die philosophen vermaert. van welcken dese Pitagoras die eerste was om dat hi oetmoedelike antwoerde sprekende dat hi ghheen wijs man en was. Mer hi was een minner der wijsheyt Ende dese waren ghemeen contrari den afgodyers. ende veel worter ghedoot Ende veel den ghelijck die anderen om vrese ende anyt Mer veel quader waren si die om ghiften en de gauen te ghens hoer selfs conscientie die wet der afgodyers verkuen hebben hier off leset Augustinum int boeck van die stadt gods.

pãtaptes.

Dese pantaptes Cambises dochter was dese twee hoer wijf den eneen als Ereneydes voer eñ den anderen nae als iheronimus seyt op daniels boeck int derde boeck.

Nota dat die meyster der hystorien seyt dat Darius wt vermaning ende ingheuen van zorobabel woude datment werck vanden tempel des heren soude weder aen nemen ghebiedende allen sinen prineen dat si daer toe nijet hijnderlick mer behulpelick soudyen wesen hier off lesen Esdram int v ende int vi capittel.

Coninghen van women

Dese Ereneydes nam des Cominckts dochter te wijf Ende nijt lang daer na hi een starf. Hi was een vã die seuen wisen die rechters waren ouer dat rijcke van ystrahel.

Coninghen van parsen

eenhalff jaer.

iij ereneydes

Judith.

Die hystori van judith wert onder Cambises comine van parsen ghemaect Si wert gheset ende allegiert te wesen een exemplaer alre reynicheyt.

wdue

an° mundi iiij^m vij^c ix

Ximia ypi

Dano ende Phisios Pitagozas discipulen dese hebben die sect gheuolcht ende continueert daermen vijf jaer lang swighen most om dat na die tijt als si wel ghe leert waren spreken mochten.

ad lun

Pitagozas die eerste philosoeph van hem hebben alle die philosophen hoer oersprong dat si soe hieten want voermaels hieten si die wise als augustinus seyt in sijn viij boeck van die stadt gods. Dese leerde den volcke veel goeder leringh Ende ond veel doctrinen seyde hi datmen onauusheit soude vlyen Ende dat die beste eyerheyt der vrouwen gheen gout ofte suluer was. mer reynicheyt vercierde den vrouwen alre meest. Item hi vant die musijcke. Item hi seyde datmen na god die waerheyt soude eeren want die waerheyt maect den menschen gode alre naest. Item doe hi hoerde eenen mensch die costelicke ghecleet was lelycke woerden spreken doe seyde hi anter spreket costelike ende suuer woerden na v clederen of treet cleder aen die v lelycke woerden bequaem ende ghelijck sijn. Item hi hoerde een ombeleeft mensch spreken die lieuer ghesellscap ende conuersaci had mitten vrouwen dan mitten philosophen. dien antwoerde hi ende seyde Die verken weytelen oeck lieuer in die modder dan in schoen water. Dese was onder den volcke in sulcker weerdicheyt ghehouden dat si na sijn doot van sijn huus een tempel maecte.

Bischoppen

¶ Dese Darius was een van die seuen wisen Ende bi dat neyen ofte ghenuft van een peert verweech hi subtijlike dat rijcke Hi creech weder tot sijn rijcke die van Assyrien Hi bedwang babylonien Assyen ende Macedonien Namaels doe hi begheerde tot eenre comingnghe te hebben des comincs dochter van sciten. diemen hem nijt gheuen en woude. Daer om quam hi teghens den [redacted] hondert dusent menschen Ende hi en ontsach hem nijt al dat volc [redacted] om begheerte van eenre vrouwe dat seer wreetlicke [redacted] ghedaen was. waer om wert hi scandelike veriaecht

iiij Darius y: taspis

dusent menschen Daer na werden [redacted] nen als mit vi dusent verwonden [redacted] hondert dusent Ten laetsten [redacted] int aencomen bleef hi seluer. [redacted] loefde in een waerachtich god [redacted] ken ende sacrificà te doen ꝛc. [redacted] ram opt vi capittel van Esdre

Abyuth Zorobabels soen

¶ Van desen Abyuth ende vanden anderen die in deser linien volgen tot josephs tijt toe en vijndmen nijt beschreuen inder schriftueren dan alleen dat si mitten anderen vanden ewangelist matheo ghetelleet werden. daer om en machmen hoer tijt volcomelicke nijt weten.

Aggeus

Zacharias.

Dese twee propheten waren in deser tijt Ende in des comincs anderde jaer bestraftе si dat volck van hoer verghetelheyt om dat si souden weder tymmeren dat huus des heren Ende si sollicitierdent ende vereenighent aen zorobabel so dat hi willich word den coninck daer of te spreken Ende die coninck gaf daer ghehoer toe ende consentierdet Doe worden die herten der ghemeente ontsteken om dat si tymmeren mochten die tempel des heren. somen leest Esdre int vi capittel.

¶ Democritus philosoeph maecte hem seluen blint ende arm om liefte die hi had totter wijsheyt. Anaxagoras had een navolgher die gheheten was Archelaus socrates meyster. ¶ Die bloeyende schoen sentencien van deser philosophen vijntmen in speculo hystoriali vincencij.

Heraclitus cerebrosus.

Hostilius een scriuer der tragedien.

Hier beginnē die raetsluden vā
romē inden coningē stede gestelt.

Die romeynē hebbē hoer heer
lichept aandt Mer si en hebbē
die tyrannen

Romeynen

Int jaer ce en xliij na dat romen ghe
sticht wert doe hebben die romeynē mit
rypen raet ghecordiniert in die stede der
coninghen twee raetsmannen die mer
een jaer en souden regieren op dat si wt
langhept des tijts hoer nijt en souden
verheffen tot houerdye. ende oeck mede
om dat die een den anderen soude onder
wijsen desser een van beyden in enigher
saken dwaelde.

Bruco eerste raetsman.

Lucius.

Coninghen van parsen

[redacted]

wort volmaect in Lo
mintlt damus vij jaer.

Leonida coninck van spar
taengen mit iiij^{m} menschen ver
wan hi ende dode vol na vij^{c} dui
sent menschen van parsen Dit is
een wonderlick ding te spreken

vij^{c} xxxiij

Anna xpi

aldus sprack hi sijn volck toe Eet hier nv v middachmael alleens of ghi uwe a
uontmael doen soude bi die verdoemde inder hellen Ende dat gheschiede also. want
van groter vermoetheyt vielen si neder op die doden ende stonden te samen mitten
anderen.

adj $\frac{2}{3}$ iiij

Aggeus heeft van desen Tempel prophetiert Dat die glorie deser tempel soude
meere wesen dan vanden anderen. welcke dat gheestelike te verstaen is. want onse
here ihesus ypristus mit sijnre lichamelike teghenwoerdicheyt heeft die wijl desen
tempel ingaende grotelick glorificiert Ende in desen wert hi gheoffert op onser vrou
wen purificacien dach Anders en mocht die waerheyt der propheten nijt staen.
want dese andde tempel en was nijt te gelijken bi den eersten Augustinus neemt
hier een sterck argument teghens den joden Als dat dese auctoriteyt of dit punct
van groter noot was te verstaen van die tempel welcke dat huus gods is wt le
uendich steen ghetymmert Ende die tempel also ghetymmert en heeft gheen sins
ghelijck ghehadt je swighe van meere glorie Hier of leset Augustinum in sijn xix
boeck van die stadt gods.

Biscoppen

Dese dictator was daer toe gheschickt eñ vercoren dat hi den raetsluden soude voerstaen Ende wesen een voergangher crachtelick hoer vyanden resistencie te doen ende te weder staen Item dictator is een naem vã een eerlicker ampte.

Dictator.

In dese tijt was binnẽ romen een groote twist tusschen den ghemeente eñ den senatoers.

Dese xerses cominck van parsen maecte dat eertrijck eñ die zee in groter noet ouermits veelheyt des volcks welke hi vergadert had Nochtans en wast vol na nijt te achten daer hi voerspoet had. Mer in corter tijt verloer hi neghentien werfhondert dusent mannen Ende mer een weynich tijts daer nae wert hi van arthabano sijn prouoest ghedoot. Item dat ghetal der grieken die victorie hadden was onghelijck meerre dan tghetal der gheenre die verslaghen worden O droeuighe tijden. hier of leset Orosium.

Dese regnierde xx jaer lang.

v Xerses dat rijc soe

iiij^m vij^c lviij

Hieronimus vertelt in een sijnre Epistelen hoe dat Xerses staende op een hoghe plaetze ouersach een ontallick schaer van volck Ende hi wert te mael seer screyen de om dat ouer hondert jaer gheen van allen in leuende lijff soude wesen.

ja xiij

Dese Joachim wert van josephus ende Eusebius ghheten Josedech Onder hem wert die stadt van iherusalem wed ghetymmert dit selue leestmẽ oeck in Neemias boeck int xij capittel.

Joachim

josias sone

xxxiij voer die ghebortenisse ons heren

Pindarus poete
Sophocles
Euripedes
Herodotus scriuer der tragedien
Dese waren in xerses tijden vermaert.

Socrates wert ghebozen in dese tijt.
Empedocles
Permenides
Democritus
Ypocras
Pytagoras
Zeno
Aristippus
Zenephon
Antistenes
Alchipiades

Dese ende veel ander vermaerde manneñ waren in dese tijt welcker arbeyt ghebleuen is.

In deser raetsluden tijden was te Romen een swote duer tijt Ende een swaer pestilencie daer die stadt seer of verghing.

Romeynen

Tytus. publius

In dese raetslude tijden ghesciede die bitter ende wrede strijt der veienaum i welcke dat glorioese ghesellscap des stadts fabiorum verslagen wert

artabanguijmaeden.

Vergimius doer stack sijns selfs dochter mit enen swerd. om dat si nijt soude ghebrocht werden tot emigher dienstaftichevt. daer om werden noch die rechters gedwongen neder te leggen hoer teyknen der edelheyt die si voermaels pleghen te hebben hier off leset Tytum liuium van die condiae des stadts van romen int derde boeck.

Coninghen van parsen

Dese en wert nijt gheset int ghetal der Coninghen van parsen want hi weynich profiterde Nochtans tellet hem Jheronimus int derde boeck super damielem.

Anno mundi iiij^m vij^c lix

Xps limi

elyachim

Van desen en vijndt men nijt inder scriftueren dan dat hi alleen van matheo mitten anderen ghetelt wert.

malachias

Dese malachias die laetste prophect van yn was in dese tijt vermaert ende malachias beduut een enghel om sijn goede leuen ende sijn suuerlicke schoen aenschijn Men seyt dat mit die selue mont mit welcken hi prophetierden. die enghel des heren openbarende heeft dat selff anderwerf verhaelt.

Biscopen

Socrates was een philosoephs van wonderlijker patiencie ende ghedwechsamheyt. hi was altijt van eenre moet sonder veranderinge. Men seyt dat hi dat alre subtijlste verstandt ghehadt heeft van dat eerste wesen dat is van god. waer om wert hem venijnt inden tercken te drincken ghegheuen. Item hi seyde dat die bequaemste wech totter glorie is dat die menschen alsoe leuen als si begheren ghemacht te wesen onder den volck. Item hem wert ghevraecht van een rijck man ende van een arm man wie van beyde die meeste waer. hi seyde ende spracke dat die duechdelicste die meeste waer. Item nijt en verliest hi die nijt en heeft Ende weynich behoeft hi die luttel begheert. Item een dwaess wijff en schoen. is een suuerlick tempel op een stil ghetymmert. Item sijn testament was. Ick presentier mijn siel den verlosser der sielen cc.

Tot romen is ghecordiniert ende ingheset van xij tabulen want tien tabulen wor-
den wt grieken ghebroght. tot welcke die romeynen noch twee toe voechden in-
jaer iij^{c} van dat die stadt begonnen wort. dat was van beghinsel
Marcus Gneus. des werlts iiij^{m} v^{c} lxxxiij.

Quimaus gaende int velt wert vanden ploech ghenomen ende wort ghecoren tot een prinss. dese heft den romeynen die vol na mistroestich waren ouermits menigherley teghenspoet seer gwalike vertroest mit sijnre victorie.

Romen was hier in druckt en in liden. die stadt wert verbrant ende die mueren wor-den destrueert &c.

Artharxerses. Dese artharxerses was langmoedich Ende regnierde xxi jaer Onder desen quam Esdras te iherusalem Ende neemias was sijn schenckter dien hi namaels seynde om te tymmeren die mueren vander stadt van iherusalem.

Architta tarentinus was vermaert in gwot grieken Plato was sijn discipel van desen schrijft valerius in sijn iij boeck dat hi sinen knecht lieuer liet onghepimicht van sijn misdaet. dan hi hem wt toermicheyt soude meer ghepijnt hebben dan hi ver-dient had.

Nee-mias Prophete. Dese Neemias een seer goedertieren man van sonderlinghe deuocie was des comincks van parsen Artharxerses sijn schenckter. Hi wert vanden Cominck gheseynt wt die wille gods om weder te tymmeren die mueren van iherusalem Ende hi tymmerde in benauwicheyt der tijden Ende doe dat werck volmaect was. vonden si daer bi miraculeuslich vuer daermen die muer mede wijde. Daer na quam hi weder totten cominck Ende quam anderwerff weder te iherusalem. al daer starff hi ende wort begrauen bijden muere dien hi ghe-tymmert had. Hier of leset ende doer siet sijn boeck.

Cathimus die eerste Comicus heft on-der gedaente van boertighe fabulen die son-den seer ghestrafft.

Eudoxus Astrologus
Epicurus

Romeynen

Senones die walsche stroden mitten romeynen en̄ die stadt wert ghewonnen wt ghenomen dat Capitolium. welcke si mede souden verloren hebben. waert saeckt dat die ganse nijt het ghewaeckt en hadden dan die romeynen. want die romeynen oūmits vermoeckheyt van striden worden si slapende Mer die ganse doer hoer ghetruft wetense weder. waer om ambrosius verwitende den romeynen hoer on danckbaerheyt van dat voerspoet des tierstenheyts seyt dat si scouldich sijn meer den ganse sacrificia te doen dan hoer afgoden. des ghelijck spreect mede augustinus ꝛc̄.

Coninghen van parsen

Die mont vander hellen openbaerde hem seer verueerlicken int middel des stads van romen. van welcker wason ende weckt veel menschen stonden Ende doe Marcus curius hem seluen ghewapent daer in werp. doe oeffierde die plaghe der hoser vanden.

Anno mundi iiij^{m} vij^{c} lxxxiij

Rimia vpi

Die vermaerde striden van Athenen ghescheide in deser tijt wecht oft ander twyen ghweest waer Ende si sijn yammerlicke vergaen en̄ tot dienstaftichheyt ghebrocht O hoe sijn si verdestrueert die heerscapi plaghen te hebben.

ad ann

Esdras

Dese Esdras een seer heylich ende wel gheleert man word vanden volcke seer eerweerdelicke ghteert. recht of hi moyses ghelijck ghweest waer. hi quam eerst van babylonien mitten anderen Mer te weghen mit vāderlicke sorchuoudichheyt keerde hi weder om veel menschen te winnen ende mit hem te b:en ghen Dese Esdras weder maecte ende vernywede die wet ende die heylighe boeken

Biscoppen

welcke die vanden caldeen verbrant waren. afterlatende den werlt een salich testament. hi vant oeck nywe ende subtijlre letteren Ende doe hi dit doer den heyligh̄ gheest salichlick volbrocht had. quam hi weder tot iherusalem mit een grote menicht van volck ende mit coninclicke priuilegien om dat volck te leren somen leest in sijn boeck int vij capittel. hi starff in eerweerdich outheyt ende word al daer begrauen.

Dyogenes philosoeph was moghender ende rijcker dan alexander want hi verschade al dat ghen welcke alexander gheuen mocht. Ende hi en was nijt beducht noch verueert voer dat ghen dat hi hem afnemen mocht.

Dyonisius syelus was een quaet tyran Ende wert wt spanien verdreuen Dese was een vanden discipulen platonis. mer hi en volchde die leeringhe synre meyste ters nijt. Het ghescheide op een tijt dat een arm wedue hoer offerhant brocht den goden biddende seer neerstelick voer dese tyranne dat hi ymmer langhe tijt leuen mocht Ende hi staende after dese wedue hoerde dat ghebet datmen voer hem hadt. en verwonderde hem seer. Mer doe si die offerhant mit hoer ghebet volbracht hadde riep hise tot hem vraghende. waer om biddestu aldus voer my. daer ic di altijt seer lastich ghweest bin ende gheen goet di bewesen noch ghedaen en heb. Doe antwoerde si ende spracke aldus. Heer ic hebbe ghehadt vier koyen. ende iv oude vader die een tyran was nam van my een koe. doe behielde icker mer drie. waer om bad ic den goden om synre doot. om bi auentuer als hi ghestoruen waer dat synre soen die v vader was mochte my die koe weder ghruen. Mer leyder hi was noch quader. want hi alleen nijt en behielt. dat my van sinen vader ghenomen was. mer hi nam van my noch een koe. Ende ic behielder doe mer twee. Onderwerf heb ic ghebeden dat hi mocht steruen. hopende datter my van v soude verset werden. Mer ghi die alre quaetste. en hebt my nijt weder ghegruen. mer den bedruchten heb ghi meerre tribulacie aen ghedaen nemende van my noch een koe. Aldus heb ic sorchuoudich ghe weest of yet na uwer doot noch yemant quader mochte op staen. die mijn emme koey nv mede naem. ende ic dan van hengher steruen mocht Hier om heb ic den goden ghebeden om v lang leuen onderwijnde on salichlick dat die dingen ende die werckten der menschen altijt tot een quader neyghen. Dit synre oude woerden ende een nywe practijck. welke onderscheydt die menschen nijt ghelijck en bekennen Mer die dit syden. connen hoer van lachghen wel onthouden.

Aristotiles doe hi xviij jaer out was hoerde hi ende leerde van sinen meyster plato ende hi was namaels Alexanders meyster.

Anaxagoras starff.

Socrates ende Democritus dronckten
venijnt inden tercker ende storuen.

Dese is ghheeten Camillus furius en was seer behulpelick den ghemeen goede der bedructer romeynen. wāt strijdende verwan hi die vehienten die x jaer lang den romeynen seer lastich ghweest hadden Mer die ondanckber romeynē verdreuen desen camillum namaels Orosius seyt dat dese victori meer profijtlick dan edel ghweest is. wāt si sond enighe weerdich ghetughenisse d romeynen mer mit een heymelic oftwelting gheschiede. en dese camillus en liets nijt om d ondanckberheyts wil wellic men hem gewent had. hi en quam wed vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē

Romeynen — camillus dictator

dese is den ierstен menschen ghweest een ghroot exempel der patiencie als augustinus schrijft.

Coninghen van parsen — Assuerus

Dese Assuerus of atharxerses menoy was darius nochus soen Hi regnierde van jndien tot ethiopien ouer hondert en xxvij provincien. dese had een broed ghheeten Cyrus dien hi na sijns vads dot inden strijde versloech. want die beghheerlicheyt van heerscapie te hebben en mocht nijt ghheleyt werden dan mit alsulke dodelike en bloe

iiij^{m} viij^{c} xxxiij

digheyn strijt Nochtans besat hi so veel lantscappen dattet hondt coninghen ghenoech ghweest waer. Dese nam eerst tot een wijf den seer schoen

Aps lini — Azor.

Van desen en leestmen nijt inder scriftueren dan dat hi mede van matheo ghetelt wort.

coningynne vasti. dien hi nochtans

iaaj ,iii

namaels verworp En in vasthys stede nam hi die joncfrou hester van benyamins ghslacht Hi verhoef mardocheum En hi dede Aman hangen Dese assuerus schijnt te wesen een vreedsam man. mer seer onachtsch somen leest hester int eerste en andde capittel. Item hi had iij^{c} sonen van welcken darius in een cloncket verhuen Ende noch xl edel mannen mit hem maecten te samen een verbont. als dat si Assuerum

Bischoppen

die out ghworden was wonden doden op dat si te vrijcker mochten regnieren Welcke tract en opset quam voer den coninck. waer om dede hise al doden want daer een mede sondicht daer wert hi mede ghepinicht.

mardocheus

Dese Mardocheus was een jode en een heylich man i dese tijt vermaert Hi was die ouerste na den coninck assuerum int rijck vā parsen Nochtans was hi altijt oetmoedich en druoet tot gode.

hester coninghinne

Die hystori vā hester wert hier gemaect na den latijnsche doctoren ouerleset hyram daer hi van dese hystori schrijft ende oeck opt ix capittel danielis.

Malleus torquatus began een seer wrede ende bitter strijt mitten walen Ende doe hi den principael verslaghen had die hem tot striden verwecte. dien nam hi van sinen hals een gulden halsbant ende hengse om sijns selfs hals. waer om word hi mit al sijn nauolghers ghheeten torquati.

Dese Quintius dictator mit een bloedighen aengang volbrocht hi die strijt welcke van malleo begonnē was hi wan die strijt. mer namaels bleef hi ī die selver armoede daer hi te voren in was. hi houde mit sijns selfs hant vier merghen lants. Augustinus in sijn vijfte boeck vā die stadt gods allegiert desen teghens sommighe ghierighe eñ houeerdighe menschen.

tytus quintius.

Dese Ochus die artharxerses ghenoemt wert hi brocht wed dat lant van egypten onder die heerlicheyt van parsen. ende dit gheschiede doe die coninck Nectabanus verdreuen was in ethiopien Ende hi verdreeff veel joden die hi seynde bi die zee Caspium daer si seer vermenichde Groot wonder ist hoe dat hi den joden soe seer lastich mocht wesen. mit dat hij hesters soen was alsmen ūmoedt.

ochus of artharxerses.

iiij^{m} viij^{c} xxxiij

Dese Judas off Joiade Eliezaphats soen was die oerste priester in mardochēus tijt. Item na dien dat die joden victori hadden ouer hoer vyanden ende wel lxxv dusent menschen verslaghen waren Ende amans x sonen ghehanghen waren doe worden tot desen biscop brieff ghescreuen datmen vieren soude den xiij ende xiiij dach vanden xij maent Ende ouerbrenghen die daghen mit bliscap eñ mit groter werscappen in ghehuechnisse der victorie die si op die voerscreuen daghen hadden.

Judas of Machabeus.

Lacedemones dat sijn die van sparta engen werden aenghevochten eñ verwonnen ende oeck mede ghebrocht tot dienstaftichevt welcker dwase begheerlicheyt vā heerscappie te hebben heeft ontallicke veel quaets in ghebrocht als orosius seyt.

Aristotiles die alre vermaerste ende subtijlste van allen philosophen dese msettede die sect peripathheticorum.

Demostenes een orateur.

Fabricius was een eerbaer man Hi en mocht van die stadt van romen niet ghetoghen werden mit ghewrre lep subtijlheyt des cominclis pirrus. die hem loefde te ghe-
ueen dat derden deel van sijn rijcke. waer om sprack pirrus te laetsten
Romeynen — Gayus maricius — ende seyde. dit is die fabricius diemen qualicker brenghen mach vā
duechdichte wercken. dan die sonne van horen loep.

In desen gayus tijt ghescieden die strijt tuscorum vā welcken viij^{m} ghewangen ende ghedoodt worden.

Coningen van parsen — Arsamy of argus — darius arsamus soen.

Dese volchde ochio en regnierde een jaer.

Dese darius was die laetste comine van parsen en regnierde xxxviij jaer Hi was seer machtich en stout Hi eyschte vāden grieken tribuyt. welcke die saecke was dat die monarchi van parsen destrueert wert. en overghewoert wort totten grieken na daniels prophecie. Item men seyt dat van darius volck verslagen worden vijff werff tien hondert dusent mannen die alexander al verstoech.

Anno mundi — iiij^{m} viij^{c} lix

Olimpia xpi

Plato starff nae dat speusippus archademien besat.

Orosius seyt dat in dese tijt die nacht duerde tot een groot deel des daghes Ende stenighe haghel viel vten wolcken diet eertrijck seer quetsserde.

jā iij

jhesus — johannes. — Dese twee broeder waren sonen mannilidas

Bisscoppen

Pagosus was des cominclis ochus sijn prouoest Dese tradt houerdelicte in den tempel ende herwaerdese Hi ghebode den dienres des tempels dat si mosten tribuyt gheven om twiste wil welcke die biscop had mit sinen broeder jhesu dien hi verstoech.

Dese Johannes had een broeder gheheten jhesus die seer stont na dat bisdom waer om maecte hi sijn conuersacie mitten prouoest pagoso ouer dat water. Ende daer op betruwende began hi te twisten teghens sinen broeder johannen inden tempel. ende verwecten sijn broeder so seer tot gramscap dat hi hem doot stoech.

Dese Marcus stredt mit tsestich dusent tomeynen teghens den waleyn die voervluchtich worden ende hi versloechse te maelseer.

Marcus valerius.

Vmicia maghet dienende inden tempel vestalis wert leuendich begrauen om hoerre onuyshept wil. Dese ende meer ander worden allegiert tot een exempel hoe strenglick dat die sonden van die heydenen ghepinicht worden.

Alexander magnus wert ghebozen vanden Comingimme van Macedonien des coninckts philippus wijff ghehaten Olimpias die in ouerspul leefde mitten coninck van egypten nectabanus die inder swarter consten ghekeert was Ende ouermits sijn consten bedroech hi den comingimme Ende rustede bi hoer recht of Amons god bi hoer gheslapen had Mit alsulcke bedroch ende loghentael pleghen die machtighe heren en princen hoer onuuishept nijt alleen mede te onseuldighen. mer oeck te eeren Ende die arme menschen worden onthoeft die in ouerspul bevonden worden.

Apuleius ende hermes waren discipulen platonis Si hadden hoer conuersacien poertalen ende in and plaetzen der tempellen. si en dochten noch en becommerden hoer nerghens mede dan mit die duechden Men leset dat si hoer oghen wt staken om dat si ouermits hoer ghesicht nijt en souden worden of ghetoghen vander contemplacie des wijshepts.

Quintus curcius een philosoeph Dese twistede teghens alexandrum comine vā grieken. mit veel reden straffende hem somen leest in speculo hystoriali. hi spraeck tot hem. Bistu god so en laet nijt of du en geueste beneficien. ende bistu een mensch. denckt dan en ouerpeynst altijt datu een mensch biste en verwerp ander ghedachten.

Tobares philosoeph Dese sept dat een yghelike mensch wiser is in eens anders menschen saecke dan in sijn selfs.

Hermes trismegistus Dese hiet oeck marcurius en was in dese tijt vermaert

Xenocrates was die cuyste ende die wijste onder allen philosophen.

Dese twee raetsluden streden tegens den latinen Decius wort verslaghen Ende manlius triumphierde. Mer want hi sijns selfs soen dede. daer om en wort hi nijt gheeert somen hem plach te eren Ey sijn soen want hi tegens ghebot der raetsluden streedt teghens sijn vyanden dien hi verwan Nochtans om die onghehoorsambeyts wil wert hi ghegheselt ey oeck mit een bijl onthoeft Augustinus allegiert dit tot lof ende ere des vaders.

Romeynen

Die monarchi ende dat rijck van grieken

Alexander magnus des coninclis van macedonien Philippus soen Dese was die eerste coninc van grieken Hi began te regnieren in sijn twijntichste jaer ende regnierde xij jaer lang Hi is ghheeten alexand magnus dat is die grote alexander om wonderlike victori die hi had ouer alle die werlt in corter tijt dat een bewijslic exempel was des toerne gods want god toende hem sommighe miraculen hel pende sijn cracht. want die zee pamphiliam wert hem ghedeylt als hier voermaels dat rode meer den joden ghescheyden wort. doe hi darium verioleghde Oeck ouermits teghebet datter ghestort wort. worden die bergheh van caspien ghesloten Ey die verleerde joden bleuen daer in Ten laetsten starff hi in babylonien van venijnt dat hi ghedronc=ken had doe hi out was xxxiij jaer int jaer des monarchijs vijff. ey van macedonien xij ey mit dese manier machmen veel hystorien concordieren ꝛc. Dese Alexander beheerde alle die werlt ende stichtede die stadt van alexandrien.

Anno mundi

Xps lini

Bischoppen

Dese jadus ghinc in biscops habijt te moet den coninck alexander die hi vertoernt had Ende ter stont wort hi gevredet ofstredende vā sijn peert ey eerde den biscop Ende mit vrede ey grote bliscap ghinc hi in die stadt ende liet hem halen ende exponieren daniels prophecie die van hem prophetiert was Ende doe dat volbracht was wert hi seer verblijt. want al dat hi in sijn droem ghesien had word mit rechter ordinanci vervult Ende hem docht dat hi die gheen was van welcken die prophecie spracke. Ende daer wt nam hi meerre stoutichept te strijden teghens Darium Ende doe dat sacrificium gheoffert was ghebode hi den joden te beghenen wat si woudē. ey hi verleendet hoer op dat si sijn wet ende rechten hielden.

Hier ghesciedet alre eerst dat die vomeynen hoer willichlick ouergauen in hoer vyanden handen Wetet dat tot deser tijt toe en hebben die vomeynen hoer nijt laten vā ghen of tot enigher dienstaftichept brengen Mer si wouden liever verwonnen of oeckt dot ghesla ghen wesen En dese grote vromicheit wert den vomeynen benomen vāden sampniten Mer die raetsman papirius verwan den sampniten ende brocht die vomeynen weder tot hoer eerste vromichept wattan dat si meere oneer als menedichept aen namen.

papirius raetsman

Dese papirius was in sijnre kijntscheyt seer wijs. Hi visierde een schoen loghen om te verhuden voer sinen moeder & raetsluden heymelicheyt Ende doe hi een man wort was hi also wel stridende so dat hi ghrordimert wert teghens alexander wel sier toecomst die vomeynen seer ontsaghen Dese en achtede den afgoden nijt Hi bespottede die wijghelaers ende voerseggers der onghelucktigher dinghen Ende dit scriuen die doctoers tot sijnre eer ende lof. want hier in toende hi hem te wesen een wijs grotmodich man.

iij^{m} vij^{c} lxxxviij

Die tijden waren seer verueerlike Aen alley canten hoerdemen die stemme des bloets weping ende crijsing des strijdende volcks O wonderlike patiencie gods.

Alexander magnus regnierde vij jaer Ende in elcke jaer stichtede hi een alexandrien.

ad lu ... ycha zaogagh bic aoc aouo

Sara balla.

Dese sarabalka was des cominces darius prouoest Hi quā den comine alexand mit viij^{m} mannen te dienst en bewerf oerlof te tymmeren een tempel inden berch garizim daer hi sijn swagher manasses biscop setede die jadus broeder was Hier beghint die twist der joden want veel vanden joden aenhenghen hem die al gheheten worden samaritanen want si vanden anderen joden ghebannet worden.

Orosius seyt dat alexands heer weelke seer cleyn was verslaech dat volck vā parsen totter somme van vijff werff tien hondert dusent menschen.

Item dat eerste schaer van volck dat verslaghen wert had vi^{c} dusent mannen Dat anderde was van iij^{c} dusent voetgangers ende j^{m} te peerde Ende in dese der de strijt wort darius ter dot toe ghewont Ende doe hi vlyen woude wert hi yammerlike alleen in die wech verlaten Al daer starff hi in alexanders teghenwoordicheyt ende mit ydele bermhertichept. nochtans mit conincklicker eeren dede hi darium begrauen.

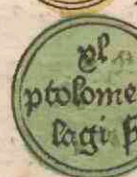
Romeynen

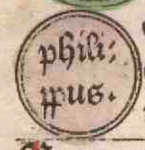
Comineli van assyrien

Comineli vā egypten

Comine vā macedonien

Dese antigonus comine van assyrien sprack Na dien dat ic purpuer aenghetoghen had en heerde ielk nye dat waer was Mer i eenre nacht dat ic mijn cleet verander de hb ic alle quaet dat ielk ghedaen had ondsoe: lende ghekeert.

Dese philippꝰ comineli van ma: cedonien was alex: anders broeder soe ihꝛonimus scrijft.

Van dat rijcke van egypten wert verwolcht in dese lim der cominghen van egypten. want die co: mingen waren bi tijden den joden gunstich ende bi tijden seer moeylick Ende dat om deser saecke wil want die cominghen van syrien die stroden vol na altijt mitten egyptien Mer die kinder van ysrahel sittende int middel hoe dattet hem keerde altijt wor den si tribuliert. nv vanden enen ende dan vanden anderen Ende ptolomeus quelde se eerst lastelike. ende dien hi veng vercoft hi scalelic Ende om de: ser oersaecke wil sijn si verstroyt in allen natien somen leest int werck der apostelen int andrde ca: pittel Mer hi en ontghing nijt onghepimicht hier of leest Orosium.

Anno mundi iiij^{m} ix^{c} viij

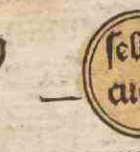
Anima ypi

Alexanders heer was so cleyn als orosius seyt datter waren mer yyyij dusent voetgangkers iiij dusent te peerde. hondert ende lxxx sceep Mit dusdanigke crane ke macht van volck heeft hi alle die werlt aenghevochten Ey het is onseker wat datter meer te verwonderen is als dat hi mit dit cleyn volck die ganse werlt ghe: wonnen heeft Of die stou: ticheyt aen te vechten ende te strijden mit dit volck te: ghens alle die werlt.

Doe Alexander ghestorven was Ende die twa: leff welcke hi dat rijck deylden mit malcanderen nijt een constey ouer een dragken. doe worden si twistende ende maecten ontallike striden Ende dat quaet wort vermemicht opter eerden bouen maten. Een laetsten doe die ander verdestrueert waren doe behielden dese vier als Antigonus Ptolomeus Philippus ende Seleucus die macht ende heerlicheyt na daniels pro pheae Siet ende leset orosium.

Ghscoppen

Coninghen van syrien

zouwdn

Dese Seleucus na dat hi babylonien na veel striden ghewonnen had. doe settede hi op sijn hoeft een dyadeem Als een comine van al Aspen int xij jaer na dat alexander ghestorven was Ende van deser outheyt soe tellet ende rekent die schrijuer machabeorum dat rijck der grieken als Eusebius seyt.

Dese Seleucus was Anthiochus soen ende stichtede die stadt seleucum.

In deser Raetsluden tijt waren die womeynen verueert wãt vier primapael wt dẽ volcke vã ytalien maecten tsamẽ een cõpact teghens den womeynen die sij nochtans subtijlike allenskens verwonnen.

fabig. quintus dcius.

In deser raetsludẽ tijt wordẽ meer dan xviij dusent womeynen verslaghen Dẽ schreef oeck anders nijt dan dat die womeynen een rechtueerdige strijdt voerden.

dolabella dominicus.

In dese tijt na dat die womeynen groote scade hadden ghelecden so hebben si die sampniten seer verduct. het was als eyghentlick dat si weynich voerspoets ende ghelucks hadden dan na groter periculen ende groten arbeyt Augustinus seyt dat die Romeynen veel salichlicker soude ghcleeft hebben des sij nae ghevolcht hadden die manier der simpelre ende oetmoedigher menschen ende ghelaten hadden die houerdye van heerscappie te hebben.

iiij^m ix^c ix.

Menander Comicus
Menedemus philosoeph
Speusippus philosoeph
Philemon philosoeph

Die primapael datum deser historie is dat vij jaer na dat Alexander sterff in welcke dat rijck der grieken began nae die reklening des boecks machabeorũ.

Die jaren voer die gheboert ij^c xc.

Dese steden werden ghestict Als.

Edissen
Anthiochien
Seleucien

Onyas.

Dese symon wert om sijn sonderlinghe heylichheits wil ghehecten die Rechtueerdighe symon vanden ghemeen volcke dit geschiet oeck dicwil veel ander menschen.

Die rechtueerdige symon.

Dese olimpias alexanders moeder was een wijf vol tyrãnscap si wert ghedoot Ende ontfeng den doot sonder enich teyken van vrouwelicker anxtuoudicheit gelijck hoer soe seer stracklick ghestoruen was ec.

olimpias

alexanders moeder.

Dese sostratus tymmerde in alexandrien in die zee Een alte groten toern ghehecten pharus hebbende xxxiij passe verinder zee fundiert op vier glaesde pylers dit is een van die vij wondlicke dingẽ die inden werlt sijn.

sostratus.

Calistenes philosoeph was Alexanders mede discipel onder Aristotiles dese wert van alexander ghedoot om dat hi hem nijt en woude aenbidden voer god.

Romeynen

Emilius raetsman.

Dese Emilius voerde mitten Romeynen een rechtueerdich strijt teghens den tarentinen Ende pirrus coninck van grieken was den tarentinen behulpelick Ende stridden langher dan vier jaer Den laetsten wort pirrus verwonnen ende quam weder in sijn lant daer hij yammerlike sterff Namaels maecten die Tarentinen mit die van carthagen een ouerdracht daer die strijdē punica hoer oersprong aff namen.

Comingben van Egiptē

Ptolomeus.

Dese ptolomeus philadelphus was een deuoet coninck Hij aenbad een waerachtich god. hij was den joden seer gracioess. hi verloste wel hondert dusent ende. yy. duset joden vand ghevanghenisse ende setteset weder i haer eerste vrijheit. van welcke hy daer of veel verhoff ende gwet maecte Dit dede hij altemael om hem bekaechlic te maken gode van ysrahel welckes wonderlike werken hi ghehoert had dese ptolomeus begheerde dese wett te hebben die nijt en mocht

Anno mundi

Xpi

Nehim.

ouergheset werden in enich ander tael dan vanden eerweerdighen ende deuoten mannen mit betamelijker eerweerdicheit ende solempnitepten Sommighe hebben besocht willende die wett trecken in haer hystorien. Mer die worden ghekplaecht ter tijt toe dat sij penitencie deden Hier om seynde die coninc totte biscop Eleazarum dat hi hem woude weder seynden ghekleerde eñ bequaem mannen dit werck te wol brengen als die wet te ouersetten dat die biscop ghecrydde. hier off leset die meister inder hystorien.

Biscoppen

Berm esa.

Dese was ptolomeus philadelphus dochter Ende ptolomeus euergetes was haer broeder Ende haer man was die coninck van syrien ghheten Anthiochus theos.

Comingben van syrien

sother yvij jaer.

antiochus.

Van dese Anthiocho den derden coninck van syrien nae Alexanders tijt. werden al die na volghende comingben van syrien ghheten Anthiochi Dese Anthiochus tymmerde Anthiochien.

In dese tijt was te Romen een zwaer lastich pestilencie sonderlinc onder den vrouwen ende onder dat vye so dat die vruchten inder moeder lichaem ghemeenlick stonden Ende men vermoede dattet gheslacht der beesten soude vergaen hebben.

marcus curiaetius

Dese Curius vacht die derde strijt teghens den Epiroten Ende nae dien datter .xviij. dusent verslaghen waren . doe word oeck pyrrus voervluchtich . dese sprack ick en mach ouermits strijden niet omgheleert werden Noch mit gheen ghelt ende goet en laet ick my om copen Ick leghger meer die rijcken te ghebieden . dan seluer rijck te wesen .

man

Die Romeynen ende veel ander die voer ende na dese tijt gheweest hebben . waren na des werlts eerlicheit . seer heerlike wetlike strenghe ende waerachtighe mannen ende in allen duechden vermaert . so dat die heylighe doctoren hoer wercken de ersten voersetten tot een eyempel Mer niet hoer mening Want si derfden tgheloef ende die wercken des goedertierenheits .

iiij^{m} ix^{c} xxxiij

Josephus seyt dat in dese tijt eerste een Redelick sehijnsel Want als die sonne op coemt so vergaet die morghenstont . dit is te verstaen dat ypristus die waerachtighe sonne die de onbedriechlike waerheit soude leren toecommende was Dus most dat sehijnsel der figuren een eyndt nemen . doer siet den meister super exodū .

interpres .

Dese leyt beduden ende ouersetten die heilighe scriftuer uten hebreeusch in grieyer tael Item mit grote miraekel hebben so veel mannē in lxxij daghen die heel heilighe scriftuer beduut ende ouergheset mit grote eendrachticheit ouermits hulp des heiligben ghests cē Hier of leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods seer suuerlick Mer Jheronimus en concordiert niet ouer al . somen leest in prologo biblie .

lymons broeder .

Eleazarus

Dese Eleazarus seynde den Coninck ptolomeo lxxij wijss mannē om die wet ende die scriftuer te beduden ende ouer te setten . hi seynde hem van elckē ghesslachte ses mannen Ende datter meer dan lxx werden ghenoemt dat is bij tijden die ghewoent inder scriftuer dat men somwijl een cleyn ghetal verswighet dat bouen een grote somme gaet .

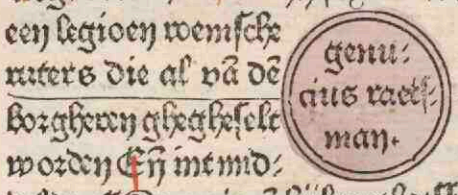
Archesios philosoeph

Crisippus philosoeph seyt dat een dwaes mensch en kan ghē ding wel ghebruken Daer om en is hem gheen ding nvt off orber .

Crates ebbanus worp een clomp gouts in die zee sprekende ick wil lieuer die Rijckdom drencken . dan ick van haer soude verdroncken werden .

Romeynen

Deſe Genucius raetſman way die ſtadt Regiuorum Ende hij ſeynde tot romen een legioen woemſche ruters die al vā dē borgheren ghegheſelt worden Eñ int mid: del des ſtadts mit eē bijl onthoefft. om dat ſij nijt ſoe vromelijke hoer en hadden in den ſtrijt Alſdus ſtranghelijck word te romen juſtitia ghedaen dat men oeck nijt en ſpaer:

Deſe Sempronius ſtrede teghens die picentes Ende dat eertrijck word be uēde. recht oft ūueert waer te ontfanghen dat bloet dat: taer gheſtoert ſoude werden Eñ vol na worden ſi al ver: ſlagē van beyden paertijen. wtgeſondert alleen een wey nich romeynē die victori be: hielden.

Coninghen van egipten

dy den ghenē die victori hadde dē des ſilver in enich ander cleyn ofte weynich pun: tey ontghinghen.

Anno van beghin der werlt

Coninghen van ſyrien

In deſe tijt was te romen een wonderlijke gwote blixem daer die huſe ende die muren of verbrande Eñ die vlamme opende dat eertrijck eñ verbrande vijff mar: ghen lants Nijt lang daer nae worden die ſonteynen in bloet verwandelt Ende men ſach melck druppen vanden hemel.

Deſe Anthiochus theos had eē alten ſwaerē laſtighen ſtrijt teghens ptolomeū philadelphum coninck van Egipten Eñ want ſij ſtrijdē dē nijt en mochten comē tot eendrachticheit Doe worden ſij bij een ander manier ghevredet Want hij nam te wiue beronicen des cōincs dochter van Egipten ghelijck daniel gheprophetiert had.

theos

Herasiſtratus een meiſter in mediānen was in deſe tijt vermaert

Dese Appius verwan lichtelic die syracusanos eñ penos eñ dwāgse dat si scatting mosten ghēuē hi verdestrueerde dē weech Appia Ende hi inleyde die waterē geheten claudias

Appius claudius.

hannibal die overste.

Dese hanibal began die eerste strijt punicum hij word eens eñ anderwerf vanden romeynen verwonnen Ten laetsten wert hij van sijns selfs heer neder ond die steē gheworpen Also sterf hi dese was seer onghelucklich.

ptolomeus Euergetes.

Dese ptolomeus Euergetes was philadelphus soen hij was een wel stridende man van groter victorie Ende na dien dat hij syrien Ciliaen ende een deel van Assyen bleghen ende ghewonnen had onder veel ontallick ghewelt goets dat hi ghenomen had. so heeft hi oeck weder ghebrocht die goden welke Cābises in parsen ghevoert had. Waer om is Euergetes te seggen een weder om voering.

iiij^m ix^c lix.

Josephus een legaet des joedschen volcks. Dese versoende die wermicheit des conincs teghens die biscops onyas wil Ende hi wert van hem ghemaect een leydsman des lants van judeen Ende oeck der landen al omtrent leggende dese had een cleyn soen gheheten hyrcanus welkes wonderlike ũstant woude die vāder onder vinden Ende gaff hem iij^c juck ossen sonder ploerden ofte ander wescap. ō daer mede te ploeghen. te eren ende te saeyē dat lant īder woestinen Ende dit kijnt bedacht ghēē kijns raet Want hi doe .x. juck ossen eñ gaf dat vleysch den arbeyts lude Ende vanden velle maecte hi coerden eñ basten die ploech mede voert te trecken.

Onyas.

Dese onyas des rechtueerdigē symons soen heeft wt liefte des wets of meer wt ghierichheit geweyghert tribuut te ghēuen dē coninck van Egipten Euergeti Ende daer om wert dat heel lant van judeen belast Als iosephus seyt.

Romeynen

Gneus Gayus

Deſe gneus wert ſcalcklick van hanibal ombeuanghen en verſlaghen dat gayus hardelick wraec: te deſtrueerde ſij heer ende maecte hē voeruluchtich.

Attilius Regulus

Deſe regulus had eerſt grote victori. hi verwan drie coningen hi creech ond dwang lxxiij ſteden. hi dode een groot ſerpent van C. ende xx. voetē lang Ten laetſten doe hij alte ſtreng was teghens ſijn vyanden ende hij gheen vrede woude gheuen dan ond grote tribuut daer om worden ſi deſperaet ende miſtroeſtich En ſij ſijn te ſamen aengheromen teghens hem ende verdeſtrueerde ſijn heer. ende namen hem gheuanghen Noch hadden ſij doe gheen vrede mit hem ghehadt Mer hij als een trou man woude lieuer in groter pijn ſteruen dan quade en valſche vrede te gheuen waer om wert hij ſeer van ſinte Auguſtijn ghepreſen.

Coninghen van Egiptē

Anno mundi iiij^{m} iij^{c} lxxxiij.

Eliud

Deſe Eliud was Eleazar Als mathēus ſchrijft in ſijn eerſte capittel.

Pimia Apī

iad ij

Biſcoppen

Deſe ſymon Onyas ſoen had ſonderlinghen groot loff ſomen leeſt Eccleſiaſtici in ſijn. l. capittel hij verbeterde die tempel. hij verbrede die ſtadt ende hij was te mael gheeſtelick.

Symon

onyas ſoen.

galeracus

Coninghen van ſyrien

antiochus.

Deſe was Anthiochus theos ſoē van ſijn eerſte wijff laodice die heer may mit venijnt vergaf Ende ſij dede bewonen mit haer kijnderen dode Ende ſij ſettede galleriam dat hij ſoude regnieren in ſijns vaders ſtede Waer om wert dat coninckrijck van ſyrien beleghen ende verueerlick aengheuochten vanden coninck Euergetes Deſe galleriaus liet after twee ſonen Als ſeleucus ende Anthiochus magnus die alle beyde regnierde.

Dese twee waren droeuich om dat regulus ghevanghen was Ende si quamen om hem te ûlossen mer si en vorder dē nijt

emilius fabig.

In dese tijt was een jaer van vreden nae die eerste strijt punicum Ende dat wort ghe acht voer miraktel wāt in C. ende xl. jaren hadden die Ro: meynen gheen vrede ghehadt

lucaci us tractf: man.

Dese heeft die vā Carthagē na veel strij: den seer vernedert so dat sij paeys ende vre de begheerden Welcke sij verceghen ouer: mits grote compositie die sij maecten Mer sij en hielden nijt lang.

ptolo: meg philo pator.

Euerghetes

Dese ptolomeus philopator voerde een strijt teghens twee broeders als tegē seleucum ende Anthiochum magnum hi verwan eñ versloech veel duisendē. noch tans en had hij gheen victori hier off leset Jheronimum super danielem Item hij verwan die joden Ende hi versloech lx. dusent die ghewapent waren.

Een grote plaghe van water eñ van vuer die vol nae al die stadt had doen ûtgaen was in dese tijt.

Jhesus syrachs soen heeft ghemaect een boeck dat Ecclesiasticq hiet Ende wert oec ghenoemt pantheon dat is gheheel duechdsam Datmen van groter weerden hout ende datmen veel besiecht inden dienst der heyligher kercke.

jhesus syrachs soen.

Dese hamilcal was een seer wreet ende een quaet coninck vā Af: friken Doe hij ix jaer out was swoer hij ende loefde sinen vāder dat hi hem soude na volghen in hatt ende nijt teghens die romeynen. dat hij die seer ontrouwe was. twouwelick volbracht heeft Want hij bracht die romeynen vol nae tot mistwestichheit Ende hij soude die stadt ter eerden toe gheslecht hebben. dest godnijt beleth en had. hi versloech op een tijt also veel edel romeynen datmen drie mud ringhen van hoer vinghren nam hi maecten een brugh in een water vander romeynen doden lichamen daer hij sijn volck ouer leyde Ten laetsten wert hi van Sapio verwonnen ende hij wort dicwil voervluchtich Eñ hij dode hem seluen jammerlike mit venijnt.

Hamilcal.

In deser tijt wortter menich strijdens ghestreden teghens die fallíscos ende die wa-
leyn Na welcker strijden en hebben die romeynen mer een jaer ghewees sonder strij
den ende bloet storting.

Romeynen — Sim: promqva lerius

Ephipha-nes.

Philopators soen dyt

Dese ephiphanes was vier jaer out doe sijn vader sterff Waer
om so stredē Anthiochus magnus teghens sijn leydsmanney
Ende nam all wt sijnre macht wtghesondert alleen Egipten
Coninghen van egipten Mer doe dese Ephiphanes out was vij jaer doe hilickte Anthi
chus magnus sijn dochter die Cleopatra hiet ende vij. jaer out
was aen desen Ephiphanem in droch. bij consent van finen soen
die oeck Ephiphanes hiet of die Edel Anthiochus. En doe Anthiochus mag-
nus ghestoruen was. doe veruolchde sijn soen dat oude droch ende verstoech ptolo-
meum Ephiphanem bedriechlick daer hij sat in een werscap Nochtans en behielt
an? mundi hi Egipten nijt. Want die van Egipten stonden hem vromelike weder soe dat hij
scandelike voervluchtich word.

Linia Xpi

Nota dat dese twee broeders Als seleucus ende Anthiochus magnus woudē
wreken dat bloet hoers vaders ende oude vaders die verslaghen waren van Euer-
getes Coninck van Egipten Ende sij brochten een groot heer teghens philopator
Euergetes soen Mer voer dey aen gang so sterff seleucus En Anthiochus mag-
nus veruolchde die strijdt Mer hij verloer al sijn heer ende wort seluer voervluch
tich. ende scarp hielt dat hij nijt ghevanghen en word. Anderwerff vergaderde hi
veel volcks comende teghens Ephiphanem philopatwers soen die noch een kijnt
was van iiij jaren En hi had mit hē philippum comine van macedoniē mit veel and
Biscoppen edel mannen En hij behieldt victori teghens die leydsmannen des voerghnoem-
de kijnts. hij verdreeff scopam den leydsman. hij veretweech judeen mit veel ander
steden Ende al beswaerde hise soe seer. dat hi seluer voervluchtich wordt. Ende
want hij Egipten mit strijden nijt winnen en mocht. soe hoefde hi scakelick Ephi-
phani sijn dochter Cleopatram te gheuen tot een wijff. om dat hi dan mocht co-
men int lant om te bewinnen.
Dese was galle- seleu- Wese wert ăthio
Coninghen van spriey ricus soen Ende cus. in nanees chus
wert in iij. jaer tempel ghe magnus
verslaghen. Cerannes dot.
Mer hi en bedreeff nijt Want
sijn opset verbotscapt word
Den lantstey doe hi hanibal be-
hulpelick was teghens den ro
meynē doe wert hi verwonnen ende ghedwonghen den romeynen tribuut te ghuē
En daer na en had hi gheen voerspoet Wāt doe hi die ouerste prouincē doer reyse

In dese tijt wert hamilchar hamibals vader die een hartoch en een leydsman van karthagen was verslaghen van den spaegers dese fuluio verwan die illiricos

Fuluius

Dese Raetsmannen hadden die heel macht van italien vergadert ende sij waren sterck viij^{c} dusent ghewapender mannen om anxt vanden walen die si seer ontsaghen. Een laetsten worden die walen verslaghen ende verdestrueert.

Luaius gayo.

Nota dat die joden wt die verhenghenisse gods altijt tribuliert worden op dat sij nijt weder souden comen totter afgodye Als si voermaels plaghen.

Dit tus liuius een scriuer der tragedie was in dese tijt ũmaert.

Die andere strijt punicum duerde xviij jaer lang.

In dese tijt worden die vromeynen verueert van wonderlike teyltenen prophetierende veel quaets dat hoer naskende was van hamibal.

v^{m} ix.

In Egipten wert een tempel ons heren ghetymmert in ghelyckenisse staende te Jherusalem die tot vespasianus tijt toe duerde Ende wert doe vter gronde verdestrueert.

Dese Onyas magnus om der tyranscaps wil van Anthiocho wert hij voervluchtich Ende reyste mit veel joden in Egipten ensende hem aldaer te volbrenghen ysayas prophecie in sijn xix capittel Als vanden tempel te tymmeren. Maer daer in sondichde hij qualick werckende Maer die coninck ephiphanes ontfeng hem danckberlick. gheuende hem dat lant helyopoleos En daer tymmerde hij die tempel.

Onyas magnus

En quam in persien Aldaer gaende inden tempel nanee mit weynich volcke wordt hij vanden priesters bedroghen ende yammerlick verslaghē Ende wert altemael ontleet somen leest int ij boeck machabeorum int eerste capittel hij afterliet twee sonen die een hiet seleucus die eerst regnierde En die and hiet ephiphanes Dese twee waren so seer quaet dat in ghelijckenisse van desen. schrē die vader wat eerbaerheits te hebben.

Romeynen

Scipio liep eerst hamibal te moet Eñ dat heer der romeynen wert vol na

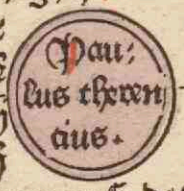

verslagen daer na wordt oeck simpro; mius úwonnen Te laetsten wert flămi nius mit xv dusent menschen ver; slaghen.

Coninghen van egipten

Hier was Romen in groten druck ende lijden want daer wordē so veel romeynen verslaghen dat die gheen die leuendich bleuen woudē vluch; ten wt romen.

Vese twee sluden quamen te stride teghēs hamibal coninck van karthaghen Ende sij verlorent. Ende daer ver; ghinc die hoep d romeynē wāt daer wertter wel xlviij dusent doot gheslagen Eñ daer na worden si altijt úwonnen so dat si wanhooptē ymmermeer haer eerste cracht weder te crighen.

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

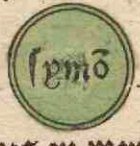
Plantus een wel sprekende man.

Dese Eleazar wert mede ghe; telt vanden ewangelist mathe us in sijn eerste capittel.

Biscoppen

Dese symon onyas soen behielde dat bisdom doe sijn vader voervluch; tich wort.

Dese drie hoe wel dat sij waren vant priesterlike gheslacht. noch; tans en werden sij nijt ghset in die lim der biscoppen om haer afgodye ende quade werc; ken wil Ende oeck en quamē si nijt te dēghē noch te weht in die biscoplike staet. somen in veel plactzen machabeorum wel beschreuen vijndt.

Dese Al; chimus. wert van demetrius. Coninck van syrien biscop ghemaect hij was jude ma; chabeo seer moeylick Ende doe hij die muren van dat huus des heren ende die werckē der propheten de; struerde doe word hi gichtich ende starf in groter pine.

Coninghen van syrien

Colosus was een ghegoten metalen beeldt van. C. eñ xxvi voet groot dit beeld viel neder Ende brack ouermits eertbeuinghe.

DEse philometor Epiphanes soen van cleopatra regnierde xxxj jaer Ende doe hi noch iong was wert hij seer verdruckt mit veel bedroghs ende laghen vā Anthiochus Mer die Romeynen seynden hoer legaten ghebiedende Anthiocho. dat hi haer vrienden nijt meer moeylic ofte lastich waer. si wouden die saecke des strijts eynden Item Marcus publius maecte een cyrkel om Anthiochum. en sprack aldus Die oudermanss ende dat volck van romen ghebieden v dat ghi nijt tot die Cyrkel en gaet. ghij en antwoord eerst En doe die bose mensch sach Dat hi sijn tyranscap nijt volbrengē en mocht doe sprack hi. dunctet den oudermanss ende den volck goet te wesen soe willen wy van hem wesen Doe quam hi ende liet Alexandrien beleggen en keerde hem weder om totter armer joden lant En al rasende dede hi wraeck opten jodē Dat hij in sijn meere en starcker nijt doen en cost. Alsmen leest machabeorum int eerste ende int twede Capittelen.

xxxi. jaer philometor

Die laetste voer die gheboert xpi.

Onyas.

DEse Onyas pius was een heylich man. ende gode danckbaer. bequaem ende lieftal mit allen menschen also wel den quaden als den goeden Den laetsten wert hij mit groot onrecht doot gheslaghen van Andromico soemen leest int Ander boeck machabeorum int iij Capittel.

pius.

Dese glorioſe jonghelinc Sapio doe hi out was xxiiij jaer doe was hi als die anderde machabeus. Hij verhſte weder bij die hermhertichheit gods dat ghemeē goet

Romeynen

der womeynē dat vol na ůgaē eñ ůualley was. hi veriaechde hanibal. hi verwan die van hiſpaengen ende die van affrikey. hi maechte den womeynen Anthiochum in een knecht. Hij ſettede die van Aſpen dat ſi dē womeynē moſten tribuut ghenen. dese ſcipio die ſo veel grote dinghen ghedaen had ſtarfftey laetſtey balling butey lants Dese ſcipio hiet oeck Affricanus want hi Affrikey ghewonnen had. hi quam mit xxduſent binnen Carthaghen ende verwan hanibal ende brande die ſtadt. Daer nae

Coninghen van Egiptē

ſterf hanibal van venijne.

Sapio Affricang had dit ghemeen woert dat die Romeynē hoer nijt en ůhoeuen alſt hem wel ghing Ende dat ſi hoer nijt en verſloeghen alſt hem vuilck ghing Itē Nymmermeer en bin ick mij alleen dan als ick alleen bin Ende nymmermeer en bin ick mij ledich dan als ick ledich bin.

Anno mundi v^m xxxiij.

Ouen die ſtadt van jheruſalem

Limia Xpi

worden in deſe tijden gheſien inder lucht vuerighe ſcharen wel. xl. daech lang Ende daer na volchde een grote plaghe ſoe men leeſt int anderde boeck machabeorum int vijfte Capittel.

aaij R

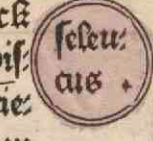
Terentius Comicus was in deſe tijt vermaert hij ſeyt datter gheen ding en is ſoe lichtelick te doen. ten wert een wel laſtich ende zuaer diet onwillichlick doet.

Biſcoppen

Coninghen van ſyrien

Dese ſeleucus des groten Anthiochus ſoen was een arm groſ eñ een verſmaet menſch hij was onweerdich der coninckliker eer. hi was ſeer quaet. ghelijck ſijn vader. hi regierde een weynich tijts. Want ſijn broeder ontnam hem dat rijck drochlick. Dese ſeynde helydorum om den tempel te ſpolieren ende te berouen. hi wert wel berispt ende quam ydel weder om. ſomen leeſt int twede boeck machabeorum int derde capittel. Item om deſer twiſten wil quam alte veel quaets ſo dattet rijck van grieken dat iſt rijck van ſyrien vanden womeynen tot een prouincie ghemaect wert.

Coninghen van ſyrien

des groten anthiochus ſoen deſe en was nijt wijſ.

In desen tijden waren daer soe veel ende langhe strijden after een veruolghende dattet also veel den heydenschen doctoren als den lierstien verdriet te scriuen of totter memorie weder halen in welcken te verwonderen staet der vromeyneyn starcheit en haertheit dat hē ghē vrese ofte tribulacie üueren en mocht. so dat sij hem enigen machtighen comincx somwijle op soude ghegheuē hebben off in handen ghegaē Mer si opponierden off sette hem teghens dien. sonder ophouden ondersoekende menighe wandelbaerheit des auentuers. Dit dede die mynne des vrijheits. ende begheerte van lof te hebben En die liefte des wertlikes eerbaerheit hadse so doer stekken Dat sij hoer lijf ende goet. wijff ende kijnderen. vrienden ende maghen daer om ghuen wouden ende latense willichlick. hier om begheerden die machabei hoer ghesellscap Dese Quintus voer de die strijt van macedonien Ende doe hij den comincx philippum verwonnen had. doe gaf hi vrede Hier soe eyndet dat rijcx van macedonien. hij verwan die lacedemones. hij vergaderde die vromeynen die verdoofft waren.

Quintus sām mius.

Dese Anthiochus Epiphanes dede groot laster in Jherusalem ende inden tempel gods. hij verdreef al die god dienste Ende hij dwang dat volck toter afgoden dienst ende tot lelike sonden Ende hij is gheheten Epiphanes dat beduut edel van den hoefde totten voeten. buten ende binnen was hi alte mael arch boeff ende quaet Ende hier om seytmen dat hi is een figuer van Enteckerst. hi maecte veel martelaers mit verweerlike tormenten Hi quam verradelick in Egipten als sijn vāder dede Mer hij en vorderde noch en bedreeff nijt Want die vromeynen stonden hem vromelike weder Daer nae sonder enighe handen mit onvruchtbaere penitencie is hij te nijt gegaen Sijn quāde werckken ende hoe dat hij vromen bekach en hoe daniels prophecyen in hem verwilt sijn dat leest int boeck machabeorum En inden doctoren op daniels boecken Ten laesten plaechde hem god ende vanden vromē wort hij leuendich gheheten En starf in groter stanckt so dat nyement hem dienen en mochte.

mata thias

Dese was priester in modyu eē heylich may alles boefs weerdich hij betrouwede inden here god vā ysrahel Hi sloech doot des sondarē in sijn toerne alst staet beschreuen int tweede boeck machabeorū ī t eerste capittel Dese had drie sonē die oeck lief hadden god den heer van ysrahel Ende hij en was seluer gheen biscop. mer sijn drie sonē Als iudas machabeus jonatas ende symon waren biscoppen.

athio chus

In Deser Rachsluden tijden wert of ghestelt die wett welcke die Rechter Appius ghset ende ghordimiert had Als dat ghen vrouwe mensch meer dan een halff vn

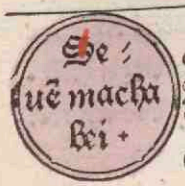
Romeynen

aie gouts hebben soude Noch dat si te Romen ghen cledren dragen mosten van verscheydenre verwe Ende oeck dat sij op ghen wagē rijden mosten binnen der stadt.

Statius Cecilius een scriuer der Comedien was in dese tijt vermaert. Aristobolus een jode was een philosoeph peripateticus dese screef tot philometor ghesen ende commenten op moyses boecken.

Coninghen van egipten

In dese tijdt worden martelijt seuen broeders machabei mit haer moe der die oeck ghelouich was alst beschreuen staet int ander boeck ma chabeorum int seuende Capittel.

Anno van bethim der werelt

Eleazarus mit veel anderen wert ghemartiriziert so dat beschreuen staet int ander de boeck machabeorum int seste Capittel.

Bisscoppen

Dese judas machabeus was een vroem man inden velde Ende een groot vriēt gods. hi brocht strijdender hant jherusalem ende die tempel in eeren welcke An thiochus ghescheynt hadde. hi was die alre vermaerste triūphiere in ystrahel Sijns ghelijck en was nijt voer hem ghweest. Noch oeck na hem Sijn vroem ende heerlijke wercken vijndmen beschreuen in machabeorū Hier na stonde hi strenghelick in een strijt ende offerde hem selven gode een martelaer voer die heilighe wett Ende sijn broeder jonathas volchde nae hem Ende wies oeck op in groter glorien ende stont truwelijk voer die wett ende testament gods Ten laesten wert hi verradelick doot ghesla ghen mit beyde sijn so nen van een ghheeten Typhon.

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

Helyodorus tradt inden tempel om te brouen die scat des tempels somen leest int ander boeck machabeorum int iij capittel Waer om wert hi van god ghesla ghē so dat hi nauwe dat leuen behield dan doer dat ghebet des heilighen biscops onyas

Dese Tiberius ende graccus streden teghens dat lant van hispaengen mit alte seer lastighe strijden Ende si wonnent ende behielden victori.

Tiberius Graccus.

Dese ptolomeus Euergetes was philometors soen hi regnierde xxviij jaer.

Eúgetes.

Dese Euergetes was cleopaters broeder Ende Cleopatra was Alexanders des cominc vā syrien huusvrou van welcken leestmen int j. boeck machabeorum int x. capittel.

Na dien dat die tēpel drie jaer lang besmet ende prophaniert had gheweest. doe wordse van juda ende van sijn broeders weder purgiert ende ghereynicht somen leest int eerste boeck machabeorum int vierde capittel Ende int anderde boeck int. x. capittel.

Jherusalem wert destrueert ende alte mael verderft van Anthiocho Epiphanes. die tempel word aenghestelten ende verbrant Mer hi wert allenckxen van judas ende van sijn broeders weder ghemaect.

Die iaren voer die gheboert ghinghen.

Dese drie warē oeck matathias sonen.

johannes.

jonathas broeders

jonathas.

Eleazarus

Dese Eleazarus doerstack een Elijphant die een borch mit ghewapent volck op sijn ruggh droech ende beuiel daer onder ende sterff.

Dese Eupator was Epiphanes soen.

xij jaer

Antiochus Eupator

Dese Eupator doe hi noch jong was had hi een mombaer ghheten lysias Ende doe hi een heerlick schaer van volck teghens die joden gebrocht had Nijt lang daer nae worden sij beyde van haer selfs volck doot ghheslaghen om des anyts wil die sij hadden voer demetrius seleucus soen soe mē leest int eerste boec machabeorum int vij capittel.

demetrius

Soter.

Dese demetrius sother was seleucus soen hi tradt īe rijcke van syrien als een waeraftich erfghenaem Ende doe Eupator verslaghen was doe was hi altijt den joden moeylick ende lastich Den laetsten doe hi tegens Alexander Eupators soen began te strijden doe wert hi verslaghen.

Romeynen

Coninghen van Egiptē

Bisscoppen

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

anō mundi v^{m} lix

Linia Xpi

Int iaer D.

In dese tijt was scipio nasica gheheten die alre wijste van romen Ende onder al ander goeden raet die hi gaf. so riet hi bij sonderling twee dinghen die merckelick weerdich waren te ghedencken ende inder memorie te houden. dat eerste was datmen die stadt van Carthagen nijt en soude mendallen destrueren. om dat als die romeynen buten stryden dat dan eendrachticheit ende ewighe starcheit der daghelicxs exercitium ende arbeyt bidē romeynen soude bliuen Dat anderde was datmen gheen openbaer herdeel binnen romen soude houden off setten. want dat waer dat alre quaetste om dat strijdende volck van romen tot traecheit ende wellustichcheit te brenghen Ende hoe wel dat scipio gheraden heeft te wijsen wek die tijden die hier na volghen van deser materie beschiet ende leset sinte Augustijn in dat eerste boeck van die stadt gods Ende oeck soe leset Orosius in sijn anderde boeck Een wonderlick remedium ende raet teghens die sonden.

publius lōginquus

Matheus schrijft in sijn eerste capittel dat mathā sadoechs soen van jacob.

mathan.

Dese alexander epiphanes soen besat dat rijck na des conincx Eupatoers doot Hi was al tijt den joden graciaeus Ēn onder al die coninghen van syrien van welcken men gheen of weynich duechde mach vertellen Daer was hi die best of gherekent Dese bij hulp ende bij stant van jonathas versloech hi die coninck demetrius sother seleucus soen Item hi nam cleopatram des conincx dochter van egipten te wiue Mer die coninck van egipten settede hem scalckelick teghens Alexāder Waer om die coninck van Arabien hem ontsiende onthoefde Alexander somen leest int eerste boeck machabeorum int x ende xi capittelen Item hi regnierde mer ix of x maenden.

alexander Epiphanes soen

Dese demetrius des voerscreuen demetrius sothers soē wies genoech in corten tijden om die conincx wil van Egipten die hem van Alexander vervreemde Mer demetrio was hi seer gunstich Ende want si na die twist alle beyde ghering storuen daer ō wasser weynich rust int lant bi demetrius tijt Ten laesten wert hi gheuangen vanden coninck van parsen ende wert ghelt in een tierclar.

demetrius

In deser tactsluden tijde was die grote strijt van macedonien. daer die romeynen eerst in verloren ende onder die voet laghen Daer na quamen si weder te strijde en beyde die parthien gauent ghelijck op tkeerende wed om. want tet winter was In die derde strijt uwan lucius den coninck ende starf inder vanghemisse bi die stadt Alba Ende sijn jongste soen leerde te romen een ambocht om dat hi ghen ghebreck soude liden.

lucius paulus emilio

Die Coninghen van egypten die na dese tijt continueert werden hebben altijt ghesellscap ghehadt mitten romeynen Ende si regnierden also lang als si den romeynen ghelooef hielden Item wetet datter ghen ander saeck en was dat die romeynen so groot worden dan alleen die duechden die si hadden en bi sonder die duechde des rechtueerdicheyts die si bouen al hielden ende eerden Ende also langhe als si hielden matichevt en rechtueerdicheyt doe waren si heren ende en worden nerghent verwonnen Mer doe si die duechden after lieten ende die nijt en hielden doe worden si lichtelick verwonnen.

Deese symon mathathias soen was alte wijsen man want van sijn jonghen daghen tot sinre outheyt wanderde hi altijt eerlicken Hi had altijt victorien en laetsten wert hi scalckelick doot ghesla

ghen van sijn wijfs vader somen leest int eerste boeck machabeor int laetste Capittel.

Sy: mon

Antiochus Alexander jongste soen doe hi noch jong was bi rade van tryphon den verradder arbeyde hi neerstelick om sijn rijck te recuperieren Mer hi vorderde seer weynich want beschreuen staet dattet saet der boesen sel vergaen. want hi wert gheringh van Tryphon den verradder doot gheslaghen Ende dese tryphon want hi hem in allen qualicken had so wert hi van sijn volck verlaten ende wort voervluchtich Ende nerghent so vant hi stede daer hi veylich rusten dorst.

antiochus

Tri: phon.

Dese wert mit volck ghestarct ende veruolchde den verradder tryphon ende veriaechde hem Dese was den joden eerst goedertieren Mer doe hi victorien ende macht creech doe dede hi als sijn voer vaders ghedaen hadden Mer hi en dede dat nijt te vergheefs noch onghepunicht semen leest int. j. boeck machabeorum int leste capittel.

antiochus

In deser raetsluden tide wasser volck geheten celaberi die dat volck van romen seer verueerden Ende scipio publius reyste in affrikey al daer so versloech hi veel volcks. Item Sergius galba wort vanden lusitanen verwonnen Ende doe hi sijn volck verloren had doe en conste hi seluer nauwe vlyen noch vter vyanden handen comen.

Romeynen

luaius aulus lianius.

Anno vic en ij na dat wmē gesticht was doe wert die derde strijt begost gheheten bellum punicum bij deser raetsluden tijden Ende wert gheeyndet int iiij jaer.

luaius censorinus marcg

Coninghen vā egypten

Carthago een heerlick edel stadt die ouerste van al affrikey wert van scipio ende vanden raetsluden vā romen verderfft Ende si barnde xvij dagben after een Een yammerlick spieghel. want veel menschen worden vercoft ende veel liepen selff inden brant In dit seluer jaer wert mede verderft vā den romeynen die grote stadt Chorinthus welcke alte rijck ouer alle die werlt bekent ende gheheten is.

Ptolomeus.

Ptolomeus sother xvij jaer.
Dese wort mit recht vt dat rijck verdruen ende na quam hi weder en regnierde y jaer.
In dese tijt worden geboren Cyceron ende Varro die poeten.

vm lxxxiij

Xps lim

ad D

Dese johannes hyrcanus was symons soen Hi regnierde xxvi jaer of xxviij jaer Hi was een heylich gheestelick prophect ende een streng hertoch Hi veriaechde sinē swagher ptolomeum Ende hi wan samarien. ende slechtet ghelyck der eerden Een laetsten doe hi vernam dat hi steruen soude en hi alle sijn ding besciclit had Ende van sijn vijf kinderen nyemant wat of ozbaer was totten regiment daer om bequal hijt sijn wijff die seer wijs was dat regiment ouer den joden en ouer sijn kinderen want in sijn kinderen en was gheen goedertierenheyt.

Biscoppen

johannes. hyrcanus

Item in sinte brigitten openbaringhe leestmen dat onse here god seluer gheseyde gaff vanden ouden romeynen dat onder alle gheslachten van menschen opter eerden gheen rechtueerdigher noch redelicker menschen en waren wt hoere naturen dan die romeynen.

Coninghen van syrien

In deser raetsluden tijden wert van een dienst maech ghebozen een wonderlic kijnt mit vier voeten vier handen ende mit vier oghen.

Seruius Flaccus

Item die vuerighe berch ghheten ethna gaff wt veer: ueerlike vlammen ende verderfde die stede daer om: trent leggende.

Mitridates coninck

Dese Mitridates was coninck van ponti ende van ar: menien Hi voerde wel vl jaer lang alte seer verueerli: ke strijden teghens die romeynen daer nochtans wey: nich bloets ghestort wert. dicwijl so wan hi een dicwijl see verloer hi. Ten laetsten dode hi sijns selfs sonen. Hi dranck selff venijnt Sijn eyghen huusvrou. sijn doch: teren. ende sijn concubinen al dode hise mit hem Aldus verghing hi yammerlic die daer menich ghedoot hadde. Dese als orosius scrijft heeft ons after ghelaten een groot argument sijnre sentencie. dese die aldus seer quaet was heefmen in sijn eyn de ghevonden dat hi den afgoden aenbadt. laet ons god bidden dat des ghelijck ver: re van ons moet wesen die nijt en laet steruen quader doot die hem dienen ende lief hebben.

Anno voer die ghegheert ghi

In spalien was een knechtelike strijt want daer conspirierden te samen wel lxx^m knechten Dese strijden waren veel periculoser wreder ende lastigher dan die ander want si vraechden weynich of nijt na salicheyt des ghemeen lants.

In Affrica was een alten groten pestilencie want daer storuen bouen dusentich dusent menschen.

Cornificius

antio chus

Dese Antiochus had een schaer volcs van twee hondert du: sent Ende wantter veel lichts volcks als boeren ende boeuen ghemeenschap hadden daer om wert hi vanden coninck van spartaengen lichtelick verslaghen.

In deser raetsluden tijden stonden op die strijden vanden ghemeen volck Ende die eerste saeck ofte beghin was ende nam oersprong. wat gracais was vanden edelen romeynen noteert ende verschouen daer om socht hi saken te strijden teghens die edelinghen. esi want hi alleen niet bedruen en conste tegens die edelen. daer om arbeyde hi tghemeen volck tot hem te trecken seggende dat men die achteren ende ghelden soude ghemeen ende ghelijck deylen. Ende hi brocht op veel meer ander quader punten Ende daer wt quam een op loep in welcken hi doot ghesla ghen wort. daer mendalken veel quaets na volchde hier of leset orosium.

Romeynen

Lucius Celius.

Metellius Quintus Tytus

Dese alexand regnierde y jaer in sijn tijt wort ghebozen lucretius die poete die hem seluen dode van minnende vuericheyt.

Coninghen vā egypten

ptolomeg alexand.

Item in deser raetsluden tijt wort ghebodē dat men die stadt van Carthagen soude weder maken en restauweren welcke van scipio destrueert was ende wert vervult mitter romeynen tinechten Ende binnen romen began een alte vervaerlicke lastighe strijt.

an⁹ mundi v^m C ix

Linia ypi

xx

Dese Aristobolus was die eerste coninck ende biscop Hi regnierde niet dan een jaer Hi sette seluer die dyādeme op sijn hoeft Hi en was niet te vreden van sijns vaders testament daer om settede hi sijn moeder mitten kinderen in een kercker. waer om starf hi pammerlick mit sinen broeder Antigono die hem halp hier of leset die meyster inder hystorien.

die eerste conic ende priester.

Biscoppen

aristo bolus

een jaer

broeder

Anti gonq

Dese Antigonus was des Cominclis broeder Ende wert wt hate des Coninghinnes doot ghesla ghen Josephus seyt dat hi ghegheuen heeft een selker leringhe dat alle recht der natueren ende alle goedertieren heyt selken wijsten den sonden Mer gheen begheerte of ghenoecht van tijtlicker goeden is so machtich of so goet datse wesen mach sonder ewighe hatt ende nijt.

Coninghen van syrien

Dat rijck der joden wert hier destrueert. dat menich jaer ledich ghestaen had wel iiij^c ende lxxv jaer van Jedechias tijt tot Aristobolum toe.

Dese fabius verwan mit luttel volc den coninck van armenien ende daer verdroncken in een water dat Rodanus hiet hondert dusent ende lxxx dusent ghewapend mēschen Item quimaus verderfde die walen die onder den berch Aspium ghelegen waren.

fabio. quimaus mareo

Ende in deser tactsluden tijden verwan die coninck numidarum die romeynen ende hi wert ten laetsten oeck verwonnen doe verging die edelheyt d romeynen so datmen wel seggen mochte O die stadt van Romen is te coep ende het is tijt datse vergaet waer daer yemant diese coft Of hi woude seggen dat die ghelouе is ī romen vergaen.

publius lucius scipio

calfurnio

nasica

Dese ptolomeus was cleopaters soen ende regnierde .viij. jaer.

ptolomeus fiscon

ptolomeus dyonisius

xxx jaer

Dese Alexander ofte Janneus regnierde xxvij of xxxviij jaer. hi was een tyrant hoe wel hi hem int beghin zeech ende goet toende Sijn wercken maecten hem bekent hoe dat hi van binnen was Hi sloech sinen broeder dot Hi dode binnen vij jaren vijfthien dusent oud menschen die hem van sijn quade wercken straften Ten laetsten doe hi sterven soude liet hi after twee sonen Alls hyrcanum ende aristobolum Mer hi beual sijn wijff dat rijcke ende dat regiment want si hadde die gracie des volcks.

Alexander

Dese philippus was die laetste coninck van syrien Hi wert verwonnen vanden romeynen ende dat rijcke der grieken dat ist rijcke van syrien dat verghing ende cessierde dat geduert ende ghestaen had hondert en lxxxviij jaer.

die laetste coninck van syrien.

philippus.

In dese raetsluden tijden waren die duytschen ende die germanen mit die cymbri te samen vergadert ende vereenicht Ende die romeynen streden teghens hem ende wonden dicwijl verwonnen Mer ten laetsten verwonnen si die duytschen eñ die ander mit subtijlheyt Ende daer werden wel hondert dusent ende ly dusent doot ghesla ghen Ende sonder ghetal doese hoer seluen Ende cort hier na was binnē romen een grote strijt welcke marius die raetsman slechte.

Romeynen

manlius scipio

Gayus · Quintus

In dese tijden waren so grote machtighe strijden binnen romen ende buten so dat tet groot wonder was dat die staet des ghemeen goets van romen te mael niet en verghing Ende daer wt wert lichtelic dat die arbeyt des strijts ghen vrede maken mocht Ten waer dattet grote goet vanden ouersten god ghegheuen waer ende niet vanden valschen bedriechlijke afgoden welcke die romeynen meer dan dusent jaer ghedient hadden Van desen strijden om meere bescheyt te hebben so leset orosium.

Comingh en vā egypten

Anno mundi vm C xxxiij

Jacob was Josephs natuerlijke vāder als matheus scrijft Ende hely was sijn vāder nāder wet als lucas scrijft.

Jacob

Xps lini

Dese Jacob ende hely waren broeders van eenre moeder.

Marco marcus was die alre ghleertste Hi heeft soe veel dinghen ghelesen dat men verwondert dat hi emich tijt ghehadt heeft yet te scriuen Ende hi heeft so veel dinghen ghescreuen dat nau is dattet yemant ouer lesen mach als therentius seyt.

Biscoppen

Die secte eñ slechtery der phariseen.

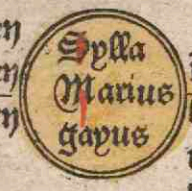
Die slechtery vanden phariseen stont in desen tyden eerst op Ende wetet datter onder die joden waren drierehande secten. die een was der phariseen. die ander saducreen. die derde hieten essei. Desse hadden een sonderlinc ende wtgheteyckent leuen buten ander joden Ende si waren al vervult mit dwalinghen Ende om die scherpheyt des leuens dat si leyde. seyden si dat si heyligher waren dan die ander joden Hier van besiet die meyster inder hystorien daer hi tractiert van sinte janss doepsel Item sommighe seggen datter noch twee secten waren als arbonei ende genuste.

Cyero Marcus Tullius die meeste rethoricus was in dese tijt vermaert.

Die womeynen worden in dese tijt seer verueert van sonderlinghe onghewoenlike teyteney die si saghen Ende uijt lang daer na wort dat volck van women tot veel plaetzen verslaghen so dat die womeynen aen toghen cleederen des troefheyts.

dese was die erste keyser

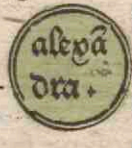
Dese twee raetsmannen begonsten alre eerst die a uijl strijden vechtende onderling weelikes strijts oersaecke ende yammerlike voortganck veruolcht Orosius Daer wertter soe veel doot ghslaghen datmen tot Syllam spraeck Mit wat volck sellen wi ten laetsten verwinnen want die ghewapende slaen wi inden strijt doot Ende die ghen wapen en draghen slaen wi doot alst ruste ende vrede schijnt te wesen Doe wort dat ghebot ghegheuen datmense wt den lande soude verdriuen.

Cathilina die vermaerde tyran swoer teghen sijn eyghen lant.

Fimbria verdestrueerde ylium dat is die oude stadt van troyen moeder der womeynen Mer sylla maecte se ende restaureerde se ter stont weder.

Anno voer die gheboert xpi

Dese Alexandra was Alexanders wijff ende voerde dat regiment ix jaer. si dede alle veel tyranscap hoe wel dat si hoer te vozen venste ghestelick te wesen. si promouierde hyrcanum in een priester en ordinierde dat hi soude na hoer regieren. Item dese Alexandra wert in die lijn der biscoppen gheset om te vervullen die reteninghe vaden jaren nijt dat si biscops werckten de wat dat en betaemde hoer nijt Item doe si ghelooft had hyrcano dat hi regieren soude want hi eerbaere was daer om nam si aristobolum mit sijn wijff ende kinderen ghevanghen op dat si hoer nijt en souden dat rijcke ontweldighen.

Virgilius die alre ghelleerste poete was ouer al vermaert Hi maecten wonderlike dinghen.
Oracius flacais satiricus.
Possidonius stoycus.
Flocus leerde eerst te women die latijnsche wethorijck.

Romeynen

Deſe twee conſentierende ende ouerdraghende in een ſtonden te ſamen weder julio
Ende daer wt ſtont op die anderde Ciuijl ſtrijt ende duerde wel iiij jaer lang Eñ
men ſeyde dat die heel werlt in die ſtrijt te ſamen ſtrede Ten laet
ſten wert pompeyus verwonnen ende wort onthoeft. doe begon
ſtet allencken vrede te werden O grote ſpieghel hoe onghelijck is
dat eynde van ſulcken groten may.

pompeyꝰ marcellꝰ

Deſe pompeyus had altijt victori Eñ hi maecte den romeynen onddanich xxij
coninghen. Aer na dat hi den tempel beſmet had. doe en vocht hi nye. hi en wert
verwonnen Ende des ghelijck nijt lang hier na geuielt dat Craſſus die preſident
ende rechter van ſyrien was ſo ſtout eñ hoeden dat hi den tempel bewerde. welcke dat
pompeyus noch nye gedaen en had daer om wert hem geſmouten gout ī ſijn mont
ghegoten eñ ſo ſtarf hi. O here god aldus moeten v vpanden vergaen Veel exempe-
len werden ghevonden vanden ghenen die nijt en ontſien die tempel gods die dien-
res eñ die clercken te ont eeren ende te ſpolieren dat ſi int ghemeen quader doot ple
ghen te ſteruen. dit heeft moyſes claerlijke prophetiert in deutronomio int xxxiij ca-
pittel. daer hi aldus ſeyt Slaet die ruggen der vpanden leui Ende die hem haten en ſellen nijt
op ſtaen.

Coninghen vā egypten

anº mundi

vmᵐ C xxxiij

Aimia xpi

adj

Deſe hyrcanus volchde na ſijns moeders doot int rijck Hi had weynich voer
ſpoets om des volcks parthie wil. wāt hi wert ter ſtont van ſijn moeder verwon
nen Ende na wert hi weder gheſet int regiment ouermits hulpe die van Arabien
Ten laetſten wert hi den romeynen onder tribuyt gheſet
ende moſt dien tribuyt ghevven Eñ ſo regnierde hi mer een
corte tijt in vrede eñ nijt als een coninck alre laetſte ſtarff
hi yammerlijke te dwanghen van die van parthen die Antigonus teghens hem ghe-
brocht had Hier van leeſt volcomelijke die meyſter inder hyſtorien.

Hyrcanꝰ

xxxiij jaer

Biſcoppen

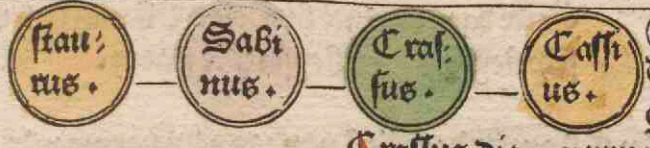
In egypten wert verbrant een librarij daer in waren iiij^{c} duſent boecken waer
of machmen merckten hoe grote neerſticheyt hier voermaels geweeſt is om boecken
te vergaderen.

Thecaton ſtoycus deſe ſeyt dat alle eerbaerheyt is in ſcherpheyt.

Item wilt ghi ghemint of lief ghehadt weſen. ſo mint ende hebt lief.

Item vraghestu wat ic ghedaen heb. Ic heb begonnen mijn ſelven een vrient te
weſen.

Hier beghinnen die Ciuijl strijden dat sijn die strijden der borgheren van romen ende duerde wel xl jaer lang. Ende die borgheren van romen ende die stadt wert also seer verdruct dattet van node was dat hoer regiment verwandelt wort hoe wel dat die raetsmannen seer langhe tijt wel regiert hadden. Hier om is die condicie des werlts staets onsalich die in glorien ende weelden nijt ghedueren en kan hoe wel datmense nochtans mit groter neerstichept soekt. Item het is alte grote dwaesheyt dat altijt mit sweet ende bloet te soeken welck alst vercreghen is nijt gedueren en mach Mer die alre wijste romeynen en mochten dat nijt vercrigen Mer du moghste ypristum na volghen ende dijn werck en sel nijt moghen vergaen. mer ewelick sele bliuen.

Crassus die president of rechter vā syrien nam bi na alle dat gout ende die schatt welcke pompeyus ghelaten had inden tempel ende deylde den ruters daer om wert hem sijn buuck vol gouts ghegoten Also starf hi.

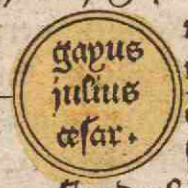
Bi desen Cassius tijden street julius tegens pompeyum ende verwan hem Ende hi bleef heer ende keyser wāt daer te voren stont romē bi die ghemeen raet wel iiij^{c} ende lxxiiij jaer lang Ende daer te voren ij^{c} ende lx jaer hadden si Coninghen ghehadt van romulus tijden Ende daer na raetsluden tot julius tijden toe die die eerste keyser was.

Te Romen worden ghetelt vier hondert dusent ende lxiij dusent menschen die al binnen romen hoerden ende woenachtich waren.

In desen tijden schenen ende openbaerde inden hemel drie sonnen int oest die alle cken in een quamen ende worden een soy. dit was een groot wonderlick teyken ende beteyckende grote dinghen als dat Asya Affrica ende Europa onder een hoghe heerlichept soude wtalick vernicht werden. Item dat die heerlichept die Augustus Anthonius had Ende oeck die heerlichept welcke Marcus Anthonius had souden werden een heerlichept Mer waerachtelicste beteyckende die drie sonnen die bekenmisse eens drieoudichs gods die in eertrijcke bekent soude werden.

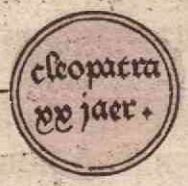
Deſe Julius was alſo wercliclt dat ſijn hert ende handen vol na ondoenlijke ende onmoghelijke dinghen dede Hi ſtrede ende vocht lij werf. Item hi verwan alleen

Keyſers

marcum ende marcellum die men ſeyt dat ypyte keyſen vocht. Item doe pompeyus eñ die ander edel romeynen doot gheſlaghen waren doe nam de ſe julius dat rijcli van romen aen hem Ten laet: ſtem doe hi was i ſijn vijfte jaer ſijns heerlicheyts doe wert hi van brutus ende caſſius drochlick doot gheſlaghen die ghene die alle die werlt regierden Item deſe julius doe hi gheboren wort wert hi wt ſijn moeders buyclt gheſneden Ende daer om hiet hi Ceſar Eñ van hem voren die wemſche keyſers hoer keyſerlike naem.

Cominclt vā egypten

Julius gaff deſen Cleopater dat rijcli van egypten vermaende dat hi ſeer ende meer neerſtich waer die vrienſcap mitten romeynen te houden dan te ſtrijden Ende

anº mundi

in cleopaters derde jaer doe nam julius dat rijcli aen hem Eñ aldus ſo eyndet hier dat ghetal der latijnſchen die van deſer linie neder dalende ſijn tot ypriſtum Ende

Xps limi

daer volcht nv die rekening der jaren in die linie der romeynen.

Dat joedſche lant wert den romeynen onder tribuyt Ende ſi gauen tribuyt om twee broederen parthijs wil als ariſtobolus ende hyrcanus Elck gaff hem wt hate ende nijt onder den romeynen op dat ſi mochten regieren.

Catho was in deſen tijden een alten vermaerden man Hi ſiende den keyſer verwinnen ſo dat hi victori had Ende hi en gonſte hem dat nijt. daer om dede hi hem ſelver bi die ſtadt vticam.

Biſcoppen

Petreius verſtacli hem ſelven mit een ſweerde Ende veel meer ands edelinghen van romen om dat ſi hem onder julio nijt wouden ghenen of om dat ſi anxt hadden van hem ghedoot te werden ghelijck als hi der veel ghedoot had.

Sapio worchte hem ſelven.
Juba die cominck dede hem ſelven worghen.

Marcus varus deſe ſeyt dat die en ſel nijt groots yement voert leren die vā ſelven nijt gheleert en heeft.

Tytus liuius een hyſtori ſcriuer.
Marcus callidius orateur.
Dyodorus ſcriuer der grieker hyſtorien.
Ouidius naſo poete.
Gayus faladus.
Cornelius hyſtori ſcriuer.

Dese Octauianus Augustus was julius neve. hi wort keyser doe hi noch jong was Hi verdierde sijn joecht mit manlike werckен Hi voerde vijf dusent strijden. Ende binnen een corten tijt na veel strijden brocht hi alle die werlt ond een grote heerlicheyt Dese was alleen die keyser die sijns ghelijck nijt en hadde Onder hem sweech alle die werlt en̄ obedierde hem ende was hem willichlick onderdanich ende ghehoersam Dat deden die voersichticheyt gods op dat die gheboerte yprisi blencken soude in die tijtlike vrede Dese octauianus was die schoenste van lichaem. subtijlste inden verstant. ende in allen dinghen was hi die ghelucklichste Mer hi en derfde nijt die sonde des vleysches. Hi is die gheen die alle die werlt beschriuen liet so sinte lucas schrijft in sijn anderde capittel Ende int lij jaer sijn keyserlicheyts wert yprisi tus gheboren die ghesontmaker des werlts die sijn vrienden sijn ewighe vrede gheuet Dese octauiang gloricerde dat hi een marmor aften liet die hi te vozen beslijet vant Hi starf doe hi out was lxxvij jaer na dien dat hi regniert had lvij jaer vi maenden ende x dagben in Antini rufi presidnt van iherusalem tijt.

octauianus Augusty.

vm C lix

Joseph wert in dese tijt gheboren ende wert namaels marien bruedgom.

Joseph.

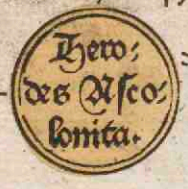
Dese Antigonus was Aristobolus soen Hi maectet ouer al ontwouelick noch hi en was den womeynen nijt onderdanich Hi plaechde dat lant alte seer. ep dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefde den coninck van parthen dusent ghewichte gouts ende vijff hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dit te liep en̄ te werff hem lysamia sijn neve Alsdo wert hyrcanus veriaghet Facelus wert doot ghesiaghen Ende herodes wert verdreuen Mer doe herodes te women quam ende hi alle dinghen onderwanss vertelde ende te kennen gaff Doe maecte hem Antigonus coninck in judeen seyndende mit hem grote scharen van vo[illegible] Antigonum gheuanghen brochten tot An[illegible] Ende herodes wert int rijck confirmiert al[illegible] van juda als jacob prophetiert had dat C[illegible] haelt. ende die hertoech van sinen dyeen w[illegible] der heylighen.

Antigonus

Keyſers

Dese hewdes ydumeus was die eerſte vreemde coninck in judeen Die hyſtori vā deſen verwolcht neerſtelike die meyſter der hyſtorien Ende ſeyt dat deſe hewdes een ſtreng man was ende ghetrou In allen dinghen had hi hem wel Hi was den w meynen ende den volcke die vrede minder ſeer bequaem eñ lieftael. hi dede oeck veel wercken die der ghedachtenisſe weerdich ſijn Maer doe hi out wert eñ hi den vromey nen te ſeer woude behaghen ende hoerde van die gheboert ypriſti doe wert hi ſorghen de dat hi wt ſijn rijcke mocht ghewozpen wozden als een vreemt man van buten doe dwaelde hi in ſijn ſinnen eñ verloer ſijn oude eerbaerheyt. want hi liet die jonghen ende onnoſel kinderen doden onder welcken waren veel van ſijn kinderen ende meende ypriſtum doot te ſlaen Den laetſten wert hi van allen menſchen ghehatet Ende creech een zuycte ende ſtarf een ſcrepelijken ende ongheualligher doot.

Coninck van judeen

Anno mundi v^m C lxxix

Linia ypi

In deſen tijden ſprack een oſſ den ploegher toe Ende ſeyde In corten daghen ſel len die menſchen meer vergaen dan die beeſten Sommighe boeken ſeggen dat die menſchen ſellen eer vergaen dan dat koorn.

aa

Zacharias ende Elyzabeth waren alle beyde van heyligher leuen Ende ſi waren ſint janſſ baptiſten ouders.

Joachim ende Anna waren lude van heyligher leuen Ende ſi verdienden mit ſon derlinghe graciën dat ſi namaels ter werelt brochten die bloem onſes ſalicheyts dat was onſe lieue vrouwe maria die alre ouerſte van allen creaturen Ende ſi baerde na onſen heren ihesum xpriſtum.

[redacted]

Die ſtadt van Colen.

Dat volck van bourgoengen opten rijn ghe ghen ſijn manlike ſtarcke menſchen Ende ſi eten bourgoengen want ſi opten rijn veel zghen ende ſloten hadden.

araus agrippa die octauiang ſwager was mmerde opten rijn een ſtadt ghebeten agrip die namaels Colen ghebeten is.

Alexander

Dese Alexander want hi hem rebell maecten den romeynen daer om wort hi te anthiochien van Sapio mit een bijl onthoefft na pompeyus brieuen.

Alexander

aristobolus

alexãdra.

Lysamias.

Alexandra was Aristobolus jongste dochter Si was ptolomeus manneus soens wijff die woenachtich was ond die berch die libanus hiet Tot welcke antigonus mit sijn fusteren toe vlucht nam.

Alexander

Dese Alexander na dien dat hi omtrent dusent joden verslagen had bynael hi sijn wijf dat rijck ende hi starf. Dese Alexander was johannes hyrcanus eerste soen ende aristobolus broeder hi wort oeck jannes geheten hi dede sijn broeder Ende binnen vij jaer dede hi vijftich dusent ouder menschen. hi had twee soenen Als aristobolus ende hyrcanum.

Alexanders wijff

Glaphyra

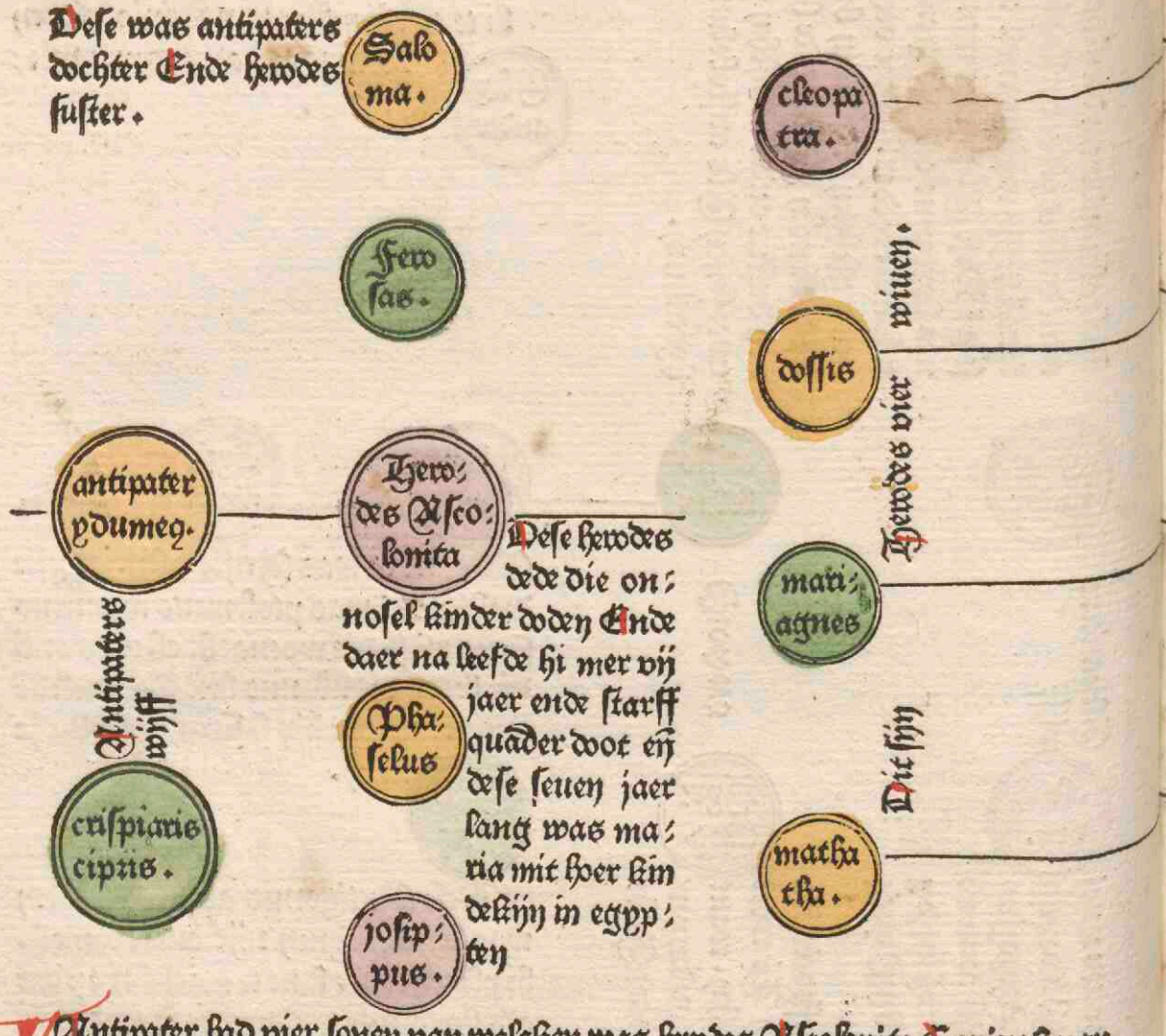
alexãdra.

Hyrcanq.

Antigonq

Dese Antigonus aristobolus soen was den romeynen nijt onderdanich. hi plaechde dat lant te maelseer op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefden den ominck van parthen te gheuen dusent gewichte gouts ende vijf hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dat beliep ende bewerff hem lysamia sijn neve aldus wort hyrcanus verlaecht.

Dese Hyrcanus had weynich voerspoets Hi most den romeynen tribuyt gheuen Hi wert dammerlijc vanden parthen ledwaghen. want sijn oren worden hem of ghslaghen vanden parthen bi hulp van sinen neve antigonus Alsoe starff hi.

Dese hewdes dede die on; noſel kinder doden Ende daer na leefde hi mer vij jaer ende ſtarff quader doot ein dese ſeuen jaer lang was ma; ria mit hoer kin delijn in egyp; ten

Antipater had vier ſonen van welcken was hewdes Aſcolonita Coninck van judeen die Mariagnes hyrcanus nicht creech te wijff Om horen wil verwrech hi dat rijck Ende hi liet hem beſnyden Dese hewdes dode namaels die onnoſel kinde; ren Hi vercoft dat prieſterſcap in iheruſalem Hi had drie broeders ende een ſuſter Hi had ix wiuen mer alleen bi dese vier had hi kinderen die hier ghenoemt ſtaen.

Van desen herodes wert sinte johannes baptista onthoeft om dat hi hem strafte van sijn quaet leuen want hi leefde mit sijn broeders wijf in ouerspul dat ombetamelick ende lelick was onder desen wert jhesus ons salichmaker ghecruyst.

Dese philippus wijff hiet herodyas aristobolus dochter ende was herodes agrippa suster Ende si leefde mit hoer manss broeder in ouerspul.

Dese was philippus wijff

Dese herodyas aristobolus dochter was philippus wijf Ey̅ holeerde mit herodes antipas.

Dese twee waren sustr ter ende broeder Als josephus seyt. Ende waren aristobolus kin dr.

Dese herodes agrippa dede sinte jacop die meere sinte janss ewangelisten broeder onthoefden ey̅ wantet den joden wel behaechde Daer om nam hi sinte peter ende werp hem in den steerckter daer hi wt verlost wort vanden enghel gods.

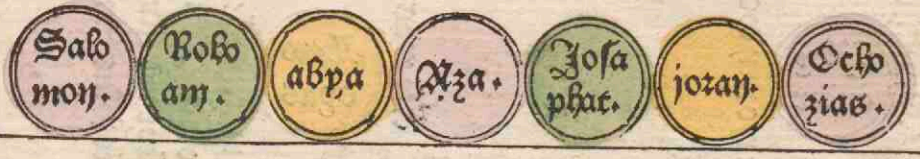

Dese archelaus wert int rijck ghset ende onder hem steerden onsen heer wt egypten.

Dese herodes agrippa stichtede die stadt van Colen.

Dese figueren bewisen ende leren ons hoe dat onse here ihesus ypristus marien soen geboren is van dat Comincliste geslacht Ende dese oerste linie beschrijft ons die ewangelist matheus neder dalende van dauid tot salomon dauids soen Ende van salomon tot roboam Ende also voert tot joseph twe die onser lieuer vrouwen marien hoer man ende bewaere was van welcken marien moeder ende maghet geboren is ihesus die geheten wert ypristus.

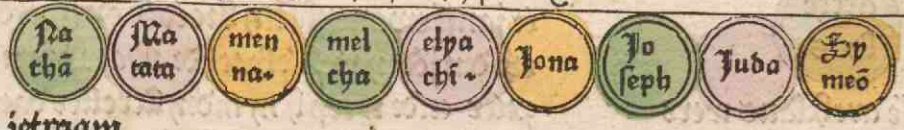
matheus linie

Dauid wist dat veel enghelen verholen was Als dat van sinen sade soude geboren werden ypristus ihesus die gheson tmaker des werlts. leset dat anderde boeck der coninghen int vij capittel Ende inden C en xxxi psalm. Die here heeft dauid gesworen die waerheyt vande vrucht dijns buyckts sel ic setten op dijn stoel &c.

Lucas linie

jetraam

Dese figueren leren ons kennen ende weten hoe dat ypristus ihesus geboren vā een reyne maghet gecomen is van dat Comincliste geslacht Als van dauid Ende dese linie en sietten beschrijft ons sinte lucas op clymmende van joseph helys soen nader wet te reknen voert tot nathan dauids soen En voert van dauid tot Abraham Ende van Abraham tot Adam alsmen lesen mach in luca int derde capittel. Ende oeck leyd ons ende bewijst ons dese linie tot die gheboerte joachim onser lieuer vrouwen vader.

Item Roboam salomons soen regnierde xvij jaer Hi was die eerst die int rijcke van judeen regnierde. so dattet verscheyden was van dat rijcke van ysrahel Item int derde boeck der Coninghen int xij capittel screfstmen dat dese Roboam der jonghers raet volchde ende den ouden ghenen ghehoer en gaf ende horen raet versmade. daer om ginghen van hem die tien ghesslachten en volchden jheroboam alst prophetiert was somen leest int iij boeck der coninghen int xi capittel. Ende die behielden hoer oude naem ende hieten ysrahel Mer die twee ghesslachten hieten juda om dat dauid was van tghesslacht van juda Dese scheydinge der x ghesslachten ende dat hi mer twee en behield beteyckent die toecomende scheydinge int eynde des werlts Want die sommighe sellen dan in xpristum gheloven die van dauids saet ghebooren is Ende sommighe sellen ontkerst gheloven Mer die eerste sellen behouden wesen.

Ezechias en heeft sijns ghelijck nijt ghehadt onder die Coninghen van judeen noch voer noch na hem alst beschreven staet int iij boeck der Coninghen int xviij capittel daermen veel duechden van hem screfst want hi diende den here ende hielt al sijn ghebode.

Hieronimus screfst van salomons penitencie die hi ghedaen heeft aldus wat dan dat salomon ghesondicht heeft Nochtans heeft hi penitencie ghedaen als hi screfst in prouerbijs daer hi seyt Den laetsten heb ic penitencie ghedaen ende ic heb omghesien om te verkyesen disciplijn Ambrosius scrijt in Apologia aldus Dat sel ic seggen van dauid ende vanden heyligen salomon die vanden ghemeen joedsche volcke so groot ghe acht worden dat si voer xpristum gecomen waren. daer om wt die wille gods sijn si ghevallen Siet hier en wert dauid nijt heylich ghehouden wāt alle menschen weten dat hi heylich is Mer salomon wert heylich ghenoemt om van ons te nemen die twiuelheyt sijnre penitencie Die hebreeusche boecken seggen dat salomon so groote penitencie dede dat hi vijf reyse binnen iherusalem hem langes die straten liet slepen Men seyt dat hi inden tempel quam mit vijff garden om van die priesters penitencie te ontfaen.

Item manasses was ghebozen vi^{c} en$̄$ xcviij jaer voer die ghebeert xpi hoe veel quaets dat hi ghedaen heeft leest men int iij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item amon wert int x jaer sijns rijcks vā sijn knecht verslaghen en$̄$ namaels worden sijn knechts verslaghen leest int iij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item josyas regnierde xxxij jaer in iherusalem. dese wanderde in al dauids weghen. die lxx interpretes seggghen. dat hi xxij jaer regnierde.

Item joacham wert ghebozen voer die ghebeert xpristi vi^{c} en$̄$ xi jaer Ende in dat seluer jaer began te regnieren Elyachim of joachim Ende joacham regnierde in iherusalem mer iij maenden.

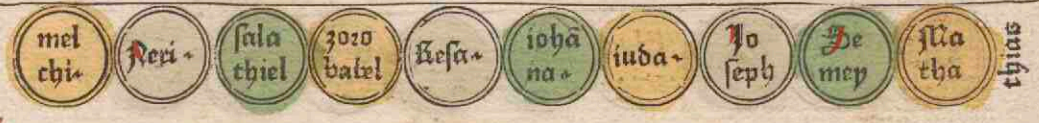
Item Jedechias die oeck mathathias gheheten is was josyas derde soen Dese began in sijn xxi jaer te regnieren in iherusalem somen leest int iij boeck vā coningen int xxiiij capittel int eynd.

mathæus linie

Item alle die coninghen van judeen waren afgodyers wtghenomen alleen mer drie als Dauid. Ezechias. ende Josyas. Dese josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Ende in sijn iij jaer weder riep hi dat volck vā hoer afgody somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Lucas linie

Nota dat Dauid onder al sijn kinderen had sonderlinghe twee soenen als salomon ende nathan Van welcken xpristus woude ghebozen werden Want van die steken ende linie van nathan dauids soen die lucas beschreuē heeft is ghebozen doer veel int middel wesende een ghehelen leui Ende dese leui als damascenus schrijft wan melchi ende panthera Item panthera wan perpanthera Ende dese perpanthera wan voere joachim Ende joachim wan die reyne joncfrou ende maghet maria bi sijnre huusvrou anna Ende anna had een suster ghehelen hysmeria Dese hysmeria wan elyzabeth ende eliud Dese elyzabeth bi hoer man ghehelen zacharias wan si sinte jan baptist welcke die alre heylichste ende die meeste is onder die soenen der wiuen Item vā eliud elyzabeths broeder is ghecomen ennuen Van welcken ennuen sinte servaas ghebozen wert.

Nota dat men van Abiud ende die na hem volghen niet en vint beschreuen in den bybel Mer onder die joden hebben sommich ghesweest die dat gheslacht eñ die gheboerte van dauid dalende neerstelick beschreuen hebben. om dat ypristus van dauid soude gheboren werden dien si verkeyden Ende wt die scriftuer mach mathæus die ander ghenomen hebben Ende woude yement seggghen dat hewdes alle die scriftuer verbrant had. om dat men die cominckliste linie niet en soude connen onderscheyden vanden anderen alst beschreuen staet int vij boeck speculi hystorialis int xciij capittel So machmen antwoerden dat die ewangelist mathæus wt die openbaringhe gods eñ ingheuen des heyligen ghests ghescreuen heeft. dat hi vter scriftueren niet hebben en mocht. want die apostelen eñ ewangelisten en hebben niet min Mer veel meer verlicht ghesweest dan die propheten verlicht waren.

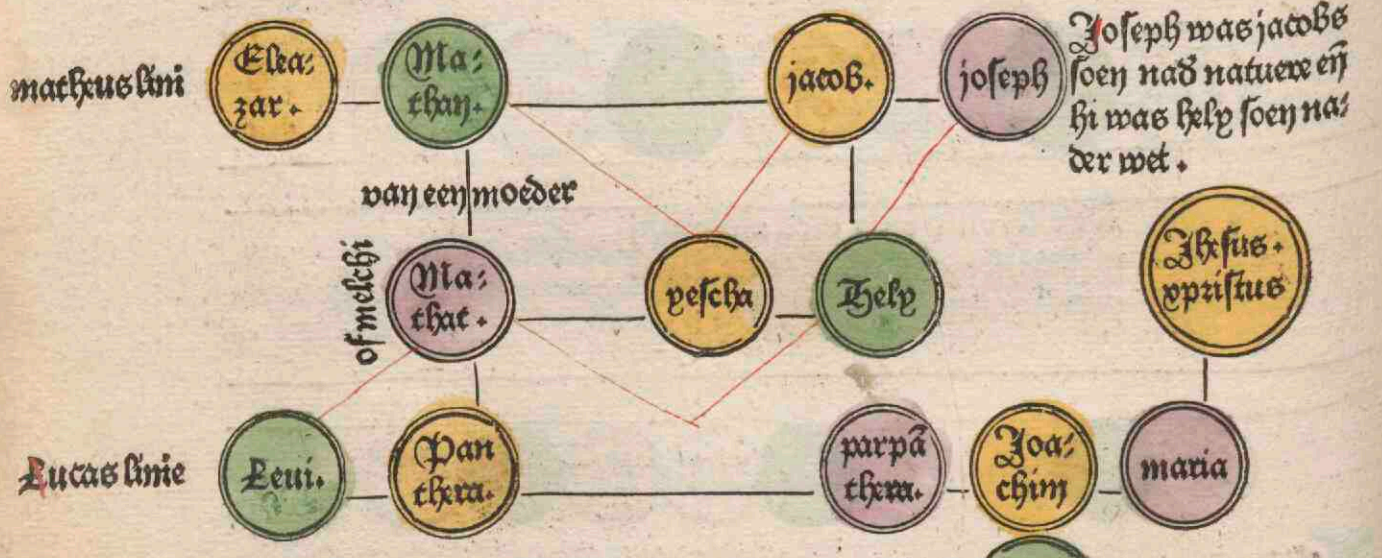

Dese Abiud wert oeck mosollam ghenoten somen leest int eerste boeck paralipomenon int iij capittel.

Beda seyt dat elyachim abiud of mosollams soen is ghebozen cccc eñ xl jaer voer die ghebeert ypristi Ende asor elyachims soen wert ghebozen ccc eñ xc jaer voer die ghebeert ypristi Ende sadoch asors soen ccc eñ xl jaer voer die ghebeert ypristi In deser tijden wert ouer al ghebert die stemme des bloets eñ weping des strydende volcs somen leest int boeck machabeoz ouer al Achim sadochs soen wert ghebozen cc eñ xc jaer voer die ghebeert ypristi Augustinus seyt in sijn xviij boec van die stadt gods int xlij eñ xliij capittel dat in dese achims tijt eñ in eleazarus des ouerste priesters tijt worden die lxx interpretes den comine ptolomeo geseynt Elyud achims soen wert cc eñ xvi jaer ghebozen voer die ghebeert ypristi Ende elyud beduyt mijn god want hi den leuendighe god diende eñ ghen afgoden.

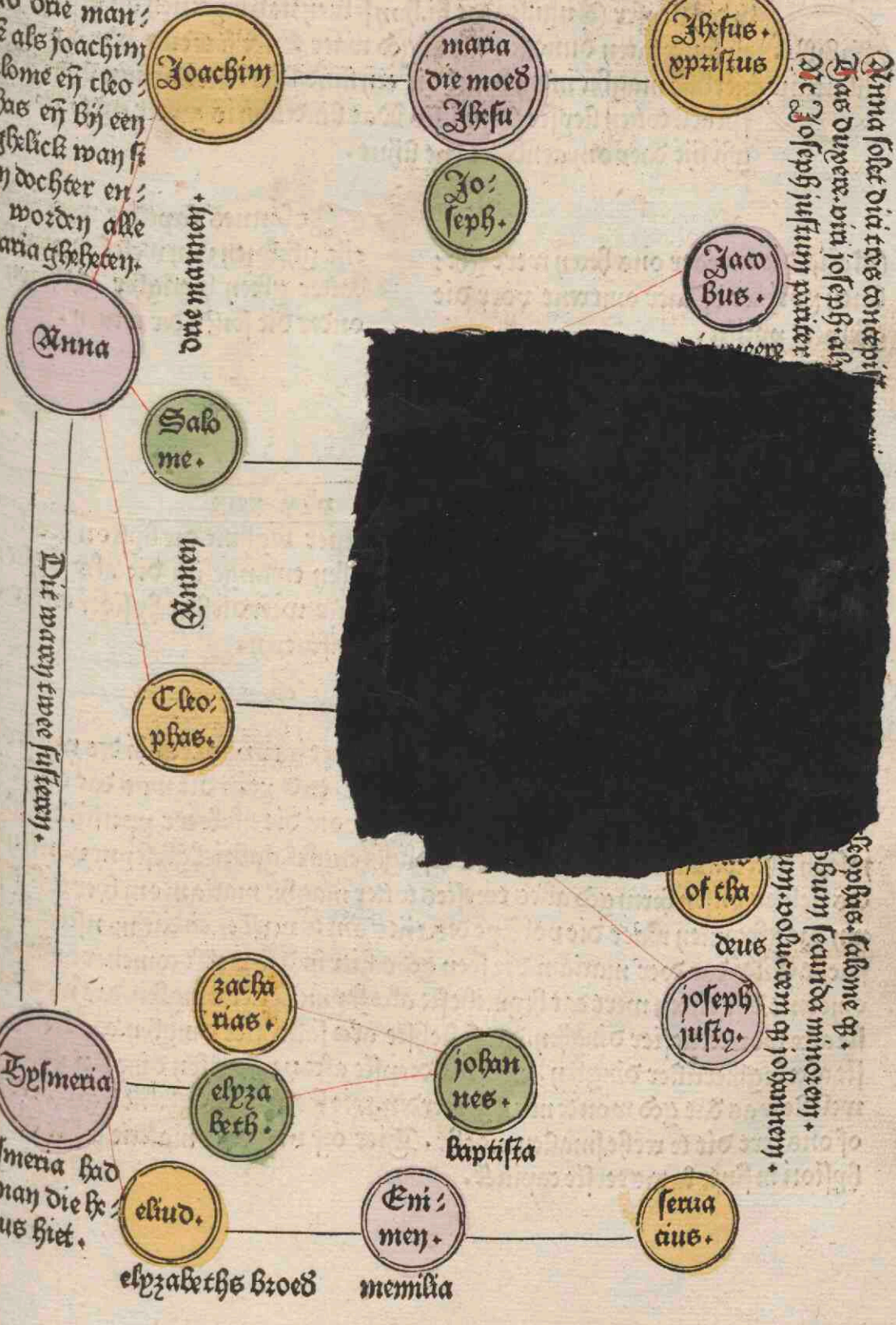
Nota wetet dat wt die stetten ende linie van Salomon dauids soen die ons die ewangelist matheus beschrijft Ende die hier voer in die lini xpristi vervolcht is. so vijnden wi dat van salomon doer een groot middel gecomen is een gheheten mathan Dese mathan had een wijff die yescha hiet daer hi bi wan een soen geheten jacob Ende na dat mathan jacobs vader ghestoruen ende begrauen was Doe quam melchi of mathat van dat selue ghesslacht wt die stetten ende lini van Mathan dauids soen Ende leui was sijn vader Ende panthera sijn broeder dese melchi hielelte toe hem seluen ende trouwde yescha mathans wedue die jacobs moeder was eñ wan bi hoer een soen gheheten hely Aldus waren jacob ende hely broeders van eenre moeder jacob comende wt salomons lini dauids soen welcke matheus schrijft Ende hely comẽde wt nathans lini dauids soen die ons lucas schrijft. Dese hely nam een wijff ende

starff sonder kinderen Doe quam jacob sijn broeder eñ nam nader wett sijns broeders wijff. ende wan bi hoer een soen gheheten joseph Dese joseph was nader wett gerelient helijs soen als lucas ons beschrijft ende quam van nathan dauids soen. Mer nader natueren so was joseph jacobs soen als matheus schrijft ende quam van salomon dauids soen.

Item Nycolaus de gorra schrijft dat mathan ende mathat of melchi waren broeders als jacob ende hely wt eenre moeder Mer nijt van eenre vader.

Sinte Anna had drie mannē als joachim salome ēn cleophas ēn bij een ygheliek wan si een dochter en de worden alle maria gheheten.

Anna solet dicere tres concepisse
Quas duxerit viri joseph. alt
Ne Joseph justum pater

cophas. salome et.
bum secunda minorem.
um. volucrem et johannem.

Ysmeria hadde een man die hetmerius hiet.

Dese sibilla was in dese tijt vermaert. si prophetier de van yprisio Ende si antwoer
de den keyser Augusto dat hi hem seluen nad heydenen dwaesheyt nijt
Sibilla. tiburtina ey soude laten dunckey dat hi god waer Ende si toende hem een alte su
uerlike maghet inden hemel die een kinde kijn i hoer armen droech Ens
sprack totten keyser Augusto Dat kinde kijn is groter ende meer dan
ghi sijt daer om aenbedet dat kijnt.

Maria die moeder ons heren wert ghe;
borey xvi jaer of daer omtrent voer die
ghebort ypristi.

Johannes baptista wert in dese
tijt ghebore van welcken mey leest
datter ghen heyligher ghebore is
onder die soney der wiuen.

[redacted]

an? mundi v^m C xciy

Xps lini Hier beghint die hystori des heyli;
ghen ewangelijs die alre heylichste
ende weerdichste hystori onder alle
iscuersey.

J

nt jaer van beghin des werlts v^m
ende xciy dit was dat eerste jaer
voer die ghebort ypristi. doe maria
joseph ghe[redacted]ligke engel gabriel ghesent vanden vad
des lichtes onsen heren god alles troestes totter maghet mariam om hoer te boetscap
pen dat ghecomen waer die volheyt des tijts om te versoenen dat menschelike ghe;
slacht Ende dat doer mariam die soen gods hier in dese werlt comen woude Ende
omtrent dese tijden wert dat heymelicste alre heymelicster dinghen. dat wonderlic;
ste alre wonderlicster dinghen. dat salichste alre salichster dinghen. dat beghoerlic;
ste alre beghoerlikter dinghen. ende dat diepste alre verborghen dinghen vernuult.
welcke was dat god woude mensch werden. wie heeft ye des ghelijck ghehoert Och
of ons hert dit te recht smaken mocht. Hier off van deser materie leset die suete
hystori in sinte lucas eerste capittel.

Die keyſers van romen worden voert in deſe lini vermolcht en̄ continueert En̄ ſi worden all Auguſtus ghenoemt om die ſonderlinghe weerdicheyts wil die deſe oc tauiang auguſtus had Daer om iſt redelick dat hi hem alleen een naem gheeft. wat hi hem alleen gſet heeft een reghel wel te leuen ende te regieren Alſulcke wijſheyt en̄ ſtrenghicheyt blenete in hem datmen nauwe gheloeft dat ſijns ghelijck natuerlijke ghebozen is ghweeſt Wat meer hi verdiende xpriſtum mit ſijn ghebenedide moed te ſien recht of hi weſen ſoude die alre eerſt vanden heydenen ghewepen totten ghelo: ue Ende na dien dat hi dit gheſien had. en̄ woude hi nijt meer ghheeten weſen heer. Hi tymmerde hem alre eerſt een outaer Hi was een exemplaer der oetmoedicheyt. der goedertierenheyt. der meenſamicheyt. der verduldicheyt. ende der lijdſamheyt. Welcke duechden alte ſelden ouer een comen mit alſulcke hoecheyt. Nye en̄ nam hi ſtrijt aen dan daer hi toe ghedwonghen wert Hi plach te ſeggghen dattet verlozen coſt waer mit gulden anghelen viſch te vanghen. want worden die anghelen verlozen ſo en̄ mochten die viſchen die coſt nijt of werpen Ende den ghenen die van hem after clap ſpraken ſeyde hi. het betaemt wel dat i̊ een vry ſtadt ſelen weſen vry tonghen Sijn ridderen en̄ liet hi nijt ledich weſen welcker profeſſi ende ſtaet toebehoerde te arbeyden Sijn dochteren liet hi leren alle manier van draperij. ſo dat ſi hadden nijt alleen die conſt van ſpinnen ende weuen. mer ſi hadden daer of oeck die ghewoent. Ende dit moſten ſi leren om die wandelberheyt der tijtlicker dingen Ende hi en̄ liet ſijn dochteren nijt tot hem comen dan in een eerber ghelaet mit ryper aenſicht ſond erlich curioſicheyt van clederen Die lantſcappen welcke hi ſtrijdender hant ghewon: nen had die gaff hi all weder om Mer alleen een weynich wtghe̊ſondert Of hi gaf ſe goedertierlick ende willichlick ander vreemden heren ouer Hi was mit veel me: ſchen ſeer meyerſom. die nochtans arbeyde mit openbaer ſtrijden hem te verdriuen. Iteen ander die drie off vier werff menedich verwerdelt waren des ſi graci ende ghe nade begheerden ſo vergaff hi nijt alleen heer miſdaet Mer hi lietſe leuen. ghruende hoer daer toe ander goet tot hozen noot truft te hebben des ſijt van noots wegh̊en te doen hadden Och hoe veel hebbender ghweeſt die hoer bewent ende verblijt heb: ben dat ſi van dit edelbloet ghecomen ende ghebozen waren. die nochtans die edel zeeden ende manierlijke duechden nijt en̄ navolchden.

Die monarchi dat is die hoghe heerlicheyt van romen was die alre meeste heerlicheyt die ye ghewees is Dese begonste in desen octauianus augustus tijden Ende als iheronimus ende meer ander doctoren scriuen dat doe in veel landen strijden opstonden. mer die worden ter stont neder ghelecht of versoent daer alle menschen off verwonderden Ende si gauen hoer alleen onder den romenschen princen Op dat onse here god den menschen woude betonen dat die ghemeen vrede wt ghenen arbeyt van strijden en quam. mer dat hi die gaue Altijt hier te voren als die een strijt neder ghelecht was. so opstont een ander off oeck een meere ende argher strijt ende twist na quam Mer doe die tijt nakende was ende aenstondt dat ypristus woude gheboren werden. doe was romen ende alle die werlt in ruste ende in vrede.

Nota dat Cycero in een boeck ghenoten de officijs schrijft ende seyt van die hoghe heerlicheyt der romeynen. het is selker datter een tijt gheweest heeft dat men sonder coningen leefde Mer namaels dat men die lande begonste te deylen doe worden die coninghen ingheset om gheen ander saecke dan om recht te doen ende te ghebruken. wat int begin sel doe die armen verdruct worden vanden rijken doe namen si toevlucht tot enen goeden ende duechdsamen man Ende die ghebeet dat die een den anderen nijt te cort en soude doen insettende ende ordinierende dat die hoghe ende leghe die rijken mitten armen onder een recht souden staen Ende doe die coninghen regierden. doe worden noch somwijle die cranckte verdruct. Doe beraechdet dat men rechten soude setten daermen mede rechten soude. nijt wt hatt ende nijt off om gonste. dan dat men den armen soude doen als den rijken Onder welcke rechten die Coninck oeck stondt ghelijck ander menschen Ende ghebeerdent dat die coninck die rechten versmaden. sijn ondsatens goet te nemen mit ghewelt. meechden ende vrouwen te schenden of te verctrachten ende meer ander ontamelicke dinghen te doen. so soudemen die coninck of setten ende enen anderen coninck in sijn stede verkiesen die wel regieren conde ende die na die rechten leefde.

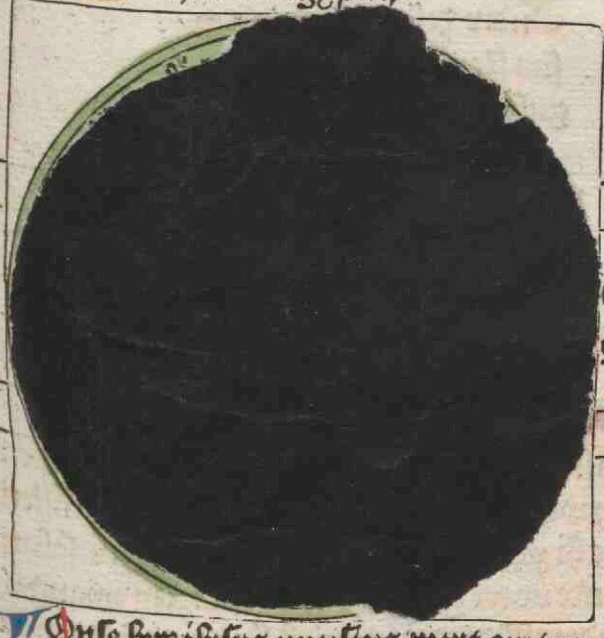
Jps lini

In desen tijden was romen in sijn bloeyen Ende die hostgheren worden beschreuen datter waren ghetelt tneghentich werff driehondert dusent ende tachtich dusent.

Die daet off die reteninghe der jaren der kerstenen. die principaelste. die leetenste ende die vierlichste van allen reteninghe der jaren is dat xlij jaer des keysers Octauianus Olimpiadis honderste ende xeiij Ende als beda seyt dat jaer van beghin des werlts v^{m} C xeix Ende versus Annum tolle datum ad milia quinq ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto. Item Ante ypristum duo cc minus vno milia quinq. Ende dese manier is die ghemeenste ende wert van die heylighe kercke ghehouden voer die waerachtichste Daer syn oeck ander manieren van retenninge der jaren. sommighe corter als die hebreeusche Ende sommighe langher als Methodius ende veel ander vanden welcken te tractieren waer groot arbeyt ende weynich profyt leset elck in syn boeck.

archelaus

dese archelaus was herodes soen Onder hem keerde onse heer wt egypten.

v^{m} ij^{c}

Valerius maximus een man van alte groter fame was in dese tyt vermaert.

J

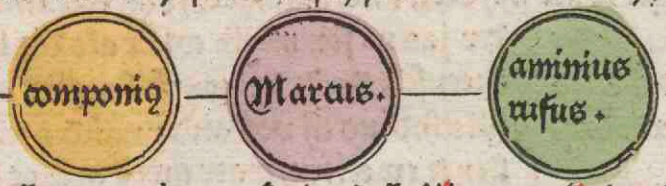
Onse here ihesus ypristus wert omtrent dser tyt gheboren vander reynre maghet Maria in een nywe manier na die voerbeloefde prophaen Ende dit is die volheyt des tyts daer die Apostel of screfft dat god die vader sinen soen seynde in die werlt Ende daer om beghint hier die seste outheyt des werlts Ende onse here god weet alleen hoe lang dat dese outheyt dueren sel. Ende sinte Augustinus seyt dat dese etaet hiet die outheyt. welcke outheyt langher duert dan enich ander outheyt die hier voer gheweest is. want sommighe menschen leuen tot hondert ende xx jaer of daer bouen Ende het is kenlick dat wi die out hieten die t sestich jaer out syn daer om ist dwaesheyt willen te weten die jaren dser laster outheyt Menich hebben dat besocht die al daer in bedrogen syn als sinte Thomas wel kenyst.

Deſe Componius na dat Archelaus balling verdreuen was doe wert hi van dey keyſer gheordineert ende ſubſtitueert in archelaus ſtede. Deſe ghebode datmen die poorten des tempels nijt en ſoude op doen dan alſt ſchoen dach ghworden waer Ende dat om deſer ſamaritanen wil die des nachts inden tempel ghecomen waren ende verſtroeyden die beenre der doder menſchen langhes den tempel Na dat dit ghe ſchiet was eñ hi weder te comen quam doe wert vanden keyſer auguſto gheſeynt

Keyſers

Marcus dat hi ſoude weſen procurateur vanden joedſchen lande Eñ daer na wert gheſeynt aminius rufus.

procurators van judeen.

Deſe componius wert in archela; us ſtede gheſet.

Onder deſe Mar; cus ſtarf Saloma die herodes ſuſter was.

Onder deſ[illegible] rufus ſtarf [illegible] guſt[illegible]

ann? mundi

v[m] ij[c] [illegible]

Jheſus ypriſtus doe hi vij jaer [illegible] inden tempel Ende hoerde die do[illegible]

Anno ypi

vij[illegible]

Nota Wetet datmen van iheſus ypriſ[illegible] ef en vijndt van ſijn kijntſheyt noch van ſijn we[illegible] gelijſten tot ſinte janſſ doopſel toe. dan alleen doe hi yj[illegible] ieruſalem inden tempel ende hoerde die doctoren. ende voert [illegible] vanden ewange; lijſten Ende hi was onderdanich ſijn ouders Dat wert menich ſins wt gheleyt vã; den doctoren ende deuote perſonen tot deſer tijt welck weſen mocht ypriſtus leuen eñ ommegancklt in die xviij jaren Ende dat boeck welcke gheheten is vã die kijntſ; heyt onſe gheſontmakers en is nijt toe ghelaten van die heylighe ſtercke noch en is van ghenre weerden Oen is oeck nijt te ghelouen dat ypriſtus ſulcke godlijke ende glorioſe miracule in ſijnre kijntſheyt onder den kinderen ghedaen heeft. die nauwe dat doen woude. doet tijt was ende gheboren wert van ſijn moeder eñ van ſijn apoſ; tolen Hi ſeyde ſomwijl Mijn tijt en is noch nijt ghecomen Ende ic en bin nijt ghe; ſeynt dan tot die ſcapen van yſrahel ꝛc. daer om iſt ghelijke quaet alleen menſchen te ghelouen alſt is nyement te ghelouen.

Dese Tiberius was octauianus stieff soen Een man van groter duechden Ende een goedertieren vader in sijn onder saten. hi sprack tot sommige princen die hoer volck beswaren en belasten woude. het behoert toe een goet herde sijn scapen te scheren en nijt te verslinen Item doemen hem riet dat hi sijn ampt luden versetten soude Doe antwoerde hi Ie heb een ghesien die die muggen die op een sieke menschen wonden saten veriaechde En die sieke berispte den veriagher seggende Nv sellen die dorstighe muggen comen zuken. Dese waren vol ende en daden nijt dan si die stede besloeghen Off hi seggen woude. het is beter dat wi die rijsten houden dan dat wi die offsetten En soude alsdan ander armen weder rijck maken O hoe groten raet eens wijs mans was dat sommighe bedriegers plegen den princen lagen te leggen om dat si dat gemeen volck tegen den princen verweeten mochten. want si weten als dat ghescheit is dat si dan den heren van node sijn Ende dan druecken si beyde den princen mit dat ghemeen volck En mit hoere cloecheyt meer ende meer hem daer in weynende. Daer om ist een alten wijsen raet der princen dat si hem seluen so hebben en regieren dat si van hoer volck nijt ghehaet en werden Ende van hem te veriaghen allen den genen die hem daer te ghenst rieden. op dat si hoer naem ende eer verbreden als si die ghemeente minnen Dit is altijt der wisen heren raet ghweest. also wel der heydenen als der heyligher mannen Hier of ghescheiden alle daghe veel exempelen Dese keyser Tiberius eerde ypristum voer een waerachtich god Sommighe seggen dat hi hem namaels wreetlicken had te ghenst die mogende Ist dat waer wie weet hoe dattet bi quā Mer het is een groet argument voer hem dat hi sijn onder saten ende den armen altijt goedertieren ende gracioes was.

Dese Tiberius

Dese sat vijf jaer

vij jaer Valerius greus

Dese valerius verkoft dat priesterscap openbaerlicken Ende die daer meest om gaff die bewerft Aldus wan ter daer in corten tijden veel biscoppen.

Item dese Tiberius had vrede in al die tijt sijns leuens Ende hi verderff sonder enighe barmhartichevt allen den ghenen die teghens ypristum of teghens die hersten spraken Item hi verdreef pylatum en verbande hem Den laetsten starff hi mit groter blijscap van veel menschen Mer hem volchde een die veel arghr was.

Een groot teyken gheschiede inder werlt in dese tijt dat nye ghesien noch ghehoert en was Ende dat was die openbaringhe des heyligen drievoudicheyts Den vader hoerdemen inder stemmen Den soen sachmen inden vleysch En den heyligen gheest sachmen in een ghedaente van eenre duue Ende hier wert ons ghesaluet die waerachtighe gesontmaker ypristus. die ons langhe te voren inde ewe beloeft was Hi is die wech. die waerheyt. ende dat leuen. sonder welcke ghen salicheyt en is. Ende hier wert ghopent die hystori der drie jaren. inden welcken hi leerde. predicte. ende veel gloriose miracule dede die te voren nye ghesien noch ghehoert en waren.

procuratoer van judeen.

poncius. pylatus.

Anna. biscop.

cayphas biscop.

Onder desen poncius began sinte jan baptist te prediken En onse here ypristus wert onder hem ghedruyst en ghedoot dien hi verwerdede totten doot des cruces mit onrecht om ontsich vanden keyser Ende daer om verging hi yammerlike en dode hem selven Ende van sijn doot worden wonderlike dinghen vertelt.

anno mundi

v^m ij^c xxix

Jhesus ypristus wert gedopt.

v^m ij^c xxxij

Jhesus ypristus onse heer wort inder jordanen van sinte jan baptist ghedoopt

Jhesus yps wert voer 3s gepassijt

Anno ypi

xxx

xxxiij

johannes baptista.

Johannes baptista die alre heylichste wert van herodes onthoeft om dat hi hem berispte van sijn overspul Dese herodes was ghehete antipa een rechter ende voecht van galileen Ende hi wort om die misdaets wil mit dat wijf herodyas ewelike ende oeck tijtlike ghepuniert.

Int jaer ons heren xxxiij dat was ee jaer na die doot ypristi. de ghesciede veel wonderlike miracule want op ten dach dat hi sterf beefde die ganse eerde. die bergben ende die stenen schoerden. die sonne verduysterde somen dat lest in ewangelio Opten paesch dach verreesse onse heer mit veel ander En xl daghen daer na voer hi glorioselick ten hemel mit enen groten weff Opten pinster dach quam die heylighe gheest opten apostolen Ende dit sijn al sacramenten onses ewighen salicheyts daer die deuote herten en menschen daghelix in vinden ghestelike refect en voetsel Salich is hi die in desen dinghen hem oefent want hi sel daer mede vercrighen dat ewighe goet en ewich leuen Sinte bernardus seyt O goedertieren ihesu. die stelelt die ghi ghedroncken hebt is mi een saecke dat ic v bouen all minne ende lieft hebben moet.

Die vij artikelen des ghe loefs vaden apostolen ghe maect.

Die vij propheten antwoerden op die vij artikelen des heyligher ghelouen.

Petrus — Ic ghelouе in god den va der almachtich scepper he melrijcs ende eertrijcs

Ihesaias — Du selste mi heten vader ende du en selste nijt of; laten na mi in te treden.

In exodo xx capittel staet ghescreuen Ghi en selt gheen vreemde goden hebben voer mi Ysayas in sijn xlv capittel Ic bin die heer ende daer en is ghen ander Ic scep die duysternisse ende formier dat licht Dauid in sijn hondert ende vij psalm seyt. Onse god is inden hemel ende hi heeft al ghemaect dat hi woude.

Andreas — Ende i ihesum ypristum sinen enigen gheborен soen onsen here.

Habac — Ic sel inden heer verbli; den en ic sel mi verruwech den in gode mine ihesu.

Dauid inden anderden psalm Die here heeft tot mi ghesproken Du biste mijn soen. ic heb di huden ghewonnen. Johannes in sijn iij capittel Ic ende mijn vader sijn een Colocenses int eerste capittel Ic bin dat beeld des onsienlike gods Dauid die hemellen sijn ghuestieht mit dat woert gods.

Johannes — Die ontfanghen is van; den heyligher gheest. ghe; borен vander maghet ma ria.

Ysayas — Siet een maecht sel ont; fanghen en baren een kint en sijn naem sel gheheten worden emanuel.

Ihesaias xxxi capittel Een wijff sel een man ombeuaen Paulus ad galathas int iij capittel God heeft sijn soen ghesent gheborен van een vrouwe Ezechiel in sijn xliij capittel Dese poert is ghesloten ende si en sel nijt ghedopent werden ende gheen man en sel daer doer gaen.

Jacobus — Ghepassijt onder ponao pylato ghecruyst ghestor; uen ende begrauen.

Zacharias — Si sellen mi aensien die mi doernaghelt hebbē en si sellen hem beweenen.

Ysayas propheet in sijn .liij. capittel Als een scaep wort hi ter dot ghelept Voer waer hi heeft onse sonden ende sieeten ghedraghen Sinte peter in sijnre Epistolen int derde capittel Xpristus is eens voer ons ghepassijt die rechtueerdighe voer den onrechtueerdighen.

Die vij articulen des ghe-
loefs vaden apostolen ghe
maect.

Die vij propheten antwoerden op die
vij articulen des heyligher gheloues:

Thomas — Hij neder clam ter hellen des derden daghes verrees hi vander doot.

Ozee — O doot Ic sel dijn doot wesen o helle ic sel dijn bete wesen jnden derden daghe verwecket ons.

Dauid inden xv psalm Du en selste dinen heyligher gheen corrupcie laten sien Tot ten ephesien int iiij capittel Hi clam neder eerst in die nederste delen der eerden Actuum int ij capittel Hi wert inder hellen nijt achter ghelaten Totten romeynen int vi capittel Xpristus verrisende vander doot en starft nijt meer.

Jacobus — Hi clam op totten hemelen. Hi sit totter rechter hant gods des vaders almachtich.

Amos — Die sijn opuaert maect inden hemel Sijn naem is ghheten heer.

Dauid inden lxviij psalm Maret den een weeh die daer wandert opter sonnen onderganck Item in dese seluer psalm Hi clam op int hoech ende hi leyde die vangenisse gheuanghen Micheas int ij capittel Hi clam op ende maecte een weeh voer die mit hem op voeren.

Philippus — Van daen sel hi weder comen oerdelen ouer leuende ende doden.

Malachias — Ic sel tot v opclimmen inden oerdel enn ic sel een snel tughe wesen.

Dauid inden xcv psalm Hi sel die werlt oerdelen in rechtueerdicheyt En sijn volc oerdelen in sijn waerheyt Job in sijn xix capittel Wlyet vā dat aensicht des sweerts want dat sweert is een wreker des boesheyts Ende wetet dat noch een dach des oerdels wesen sel.

Bartholomeq — Ic ghelouen inden heyligher ghheest.

Johel — Ic sel wt storten van minen gheest op alle vleysch.

Job in sijn xxvi capittel Sijn gheest heeft die hemelen verciert Int boeck van salomons wijsheyt int eerste capittel Die gheest des heren heeft die hemel vervult Dauid inden C enn xlix psalm Dijn goede gheest here moet mi leyden in die rechte eerde.

Die xij artickelen des ghe-
loefs vāden apostolen ghe
maect.

Die xij propheten antwoerden op die
xij artickelen des gheloefs.

Matheus — Ic gheloue in die heyligh-
e kercke een in ghemeenscap
der heyligher.

Dauid — Ic sel dy be-
keyen in een gro
te kercke.

Sophonias int iij capittel Alle sellen si aenroepen die name des heren ende si sellen
hem alleen mit enen scouwer dienen Matheus i sijn xviij capittel Ist dat dijn broe
der in di sondicht seggher den heyligh kercke Ende en hoert hi die heyligh kercke
nijt. so hout hem voer een openbaer sonder.

Symon — In die ver-
giffenisse der
sonden.

Micheas — Hi sel ofdoen onse son-
den ende werpense in dat
diepste vander zee.

Dauid in die C ende xviij psalm Ic bin deelachtich alle der ghenen die di ontsien
ende die dijn ghebooden houden Ezechiel in sijn xviij capittel Ic leue seyt onse here
god. ende ic en wil nijt die dood des sonders. mer ic wil meer. dat hi hem bekeer en
de leue.

Judas thadeus — In die ver
risenisse des
vleyschs.

Ezechiel — Ic sel v graven openen
ende ic sel v leyden wt
uwe graffsteden.

Job in sijn xix capittel Inden laetsten dagher sel ic vter eerden opstaen ende in mi-
nen vleysch sel ic mijn ghesontmaker sien Potten philippensen int iij capittel Hi sel
dat lichaem onser oetmoedicheyt reformieren ghelijck sinen lichaem inden claerheyt.

Mathias — Ende in dat
ewighe le-
uen Amen.

Daniel — Veel vāden ghenen die daer slapen in die af
schr der eerden sellen verwect werden. sommi
ge sellen gaen i dat ewige leuē. sommige int
ewige verdriet op dat si ewelicke sellen sien.

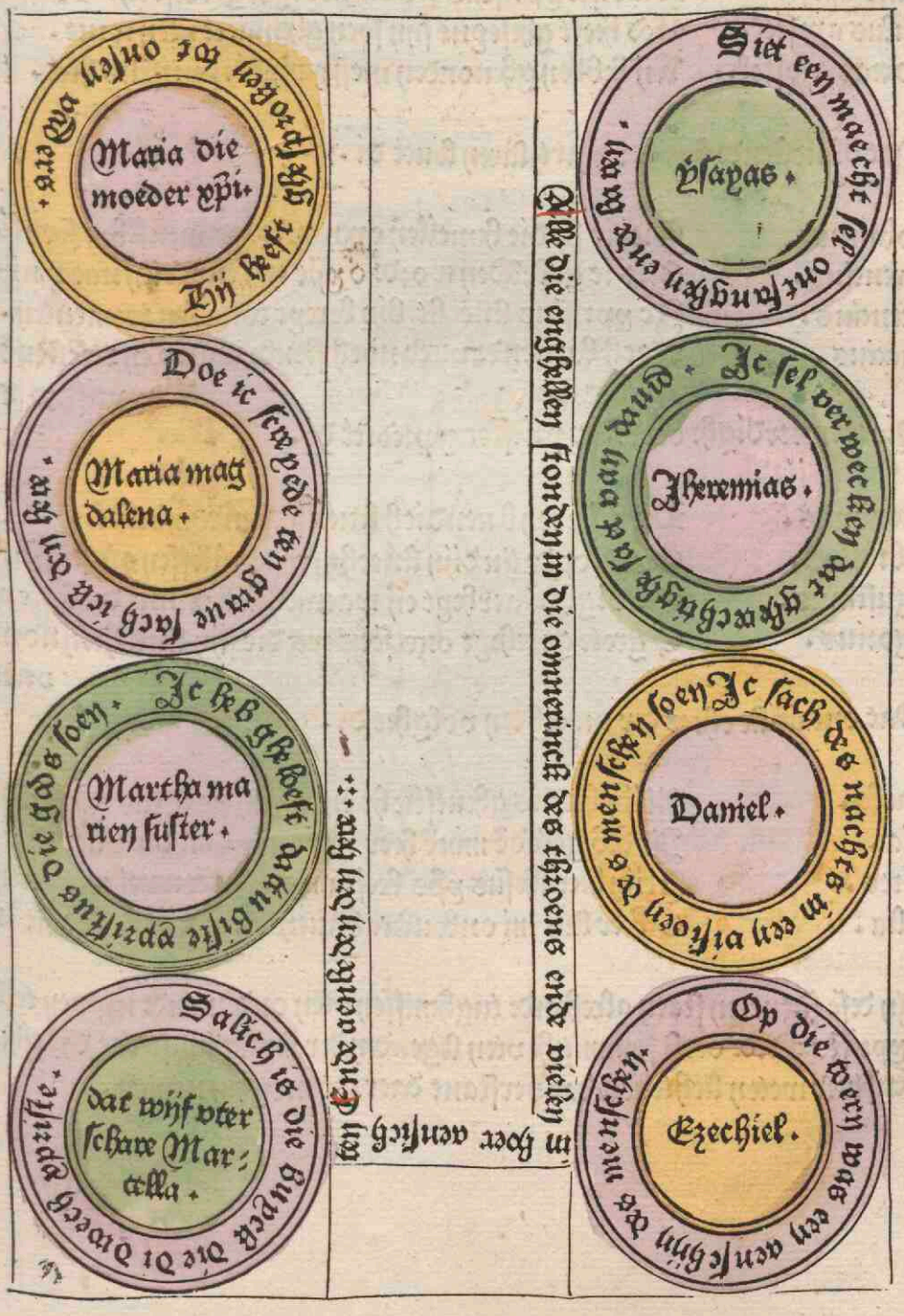
Dauid in sijn xlij psalm Du selste een yghelicken loen ghenen na sijn wercken Ma-
theus in sijn vij capittel Die quade menschen sellen gaen int ewighe vuer ende pijn.
Mer die rechtueerdighe sellen gaen in dat ewighe leuen Paulus totten ebreen
int v capittel Wi hebben een huus inden hemel dat mit ghen handen ghemaect is.

Dit is dat tiersten gheloue die dat nijt trouwelicke ende vastelicken
ghelouet. die en sel nijt behouden moghen wesen seyt Athanasius.

Ihesus ypristus waerachtich god ende mensch een eenghebozen kynt des onbeulec-
ten ende ewighe maghet maria na sinen vlyesch ghebozen van Abrahams ghesla ch
te. vander cominclicher ende priesterlicher lini. een ewighe brudegom des heyligher ghe
meen kerckes Cominckt der coninghen Heer der heren ewich biscop Ende rechter
der leuender ende der doden Hi verweerdichde hem hier in desen dal der tranen xxxiij
jaer ende drie maenden te wanderen als een pelgrum leerende eerst mitten werckten
die wech des ewighen leuens ende na mitten woerden als die ewangelisten tughen
Doe hi xxx jaer out was. wert hi in dat water der jordanen vanden ouersten va-
der ende god doer johannes ghedoopt Ende hi wert ons ghesaluet in die eerste ende
ouerste priester ende biscop onser sielen doer den heyligher ghest sienlike op hem da
lende in een ghedaente van eenre duuen die van hem ghetuych gaff. Want hi is die
waerachtighe ghesontmaker des werlts Alsoe die prophect ysayas van hem pro-
phetiert heeft Dese Ihesus ypristus vercoer lxxij discipulen die hi voer sijn aen-
sicht seynde Ende vij Apostolen die hi seynde ouer alle die werlt om te prediken
dat heylighe ewangelium. wij en vinden nijt meer dan dese twee manieren van oer
den onder die discipulen ihesu ypristi. welcke forme ende manier in die heylighe kerc
ke nv houden die priesteren ende biscopen. Want die biscopen volghen die apost o-
len Ende die priesteren volghen die lxxij discipulen. Welcke tweeen oerden die heel
heylighe kerck beuolen is als ouerste regieres als ons beschrijft die paeus damasus
in decretis inden lxviij distincti int capittel Cor episcopi Den laetsten die alre goe
dertierenste here ihesus ypristus starf voer sijn volck den alren bittersten doot. een
hooft van allen martelaren. ende hi seluer oeck een martelaer. Nae dat hi vander
doot verresen was clam hi op inden hemel Ende neder seynde sinen heyligher ghest
Ende doe begonste alre eerst die aenbedinghe des naems ypristi dat ghedueren sel
tot dat laetste eynde des werlts.

¶ Die vader vanden hemel. Dit is mijn ghemínde soen daer ic mi wel in behaecht heb. hoert hem ẽẽ.

¶ Die zielen der heyligher. Du hebste ons verlost gode mit dinen bloede.

Die vaders des nywen testaments.

Dat glorioſe choer der apoſtolen tughet di.

Johannes baptiſta. Siet dat lam gods dat ofneemt die ſonden der werlt.
Petrus apoſtel. Du biſte ypriſtus des leuendighe gods ſoen.
Paulus apoſtel. God heeft gheſeynt ſijn ſoen ghemaect vten wiue.
Andreas apoſtel. Wij hebben gheuonden meſſyam die ypriſtus hiet.

Dat blenckende heer der martelaren louet di.

Stephanus. Siet ic ſie die hemelen open ende des menſchen ſoen ſtaende.
Laurencius. Als ic gebraden worde o ype en heb ic dijn naem nijt vſaect
Vincencius. Ic ypriſtus knecht. bin bereyt tot allen tormenten.
Ignacius. Noch barnende vuer noch ſiende water en trecken mi van ypriſtus minne.

Die eerweerdighe oerde der prieſteren predict di.

Jheronimus. Du biſte een leuendich leuen ſoet ende minlick.
Ambroſius. O vad op dattu dijn knecht ſoudes vloſſen ougaeſtu dijn ſoe
Auguſtinus. O ewighe waerheyt en waerachtich minne du biſte mijn god
Gregorius. O gwote goetheyt ons ſceppers die ſijn knechten noemt ſijn vrienden.

Dat ontallike choer der maechden volghet di.

Agatha. Mijn here is gheueſticht ende van ypriſtus ghefundiert.
Lucia. Ic heb gebedē minē heer iheſum dat mi dit vuer nijt en deer
Agnes. Mijn heer iheſus ypſ heeft mi ondertrouwet mit ſinen ringhe.
Cecilia. O heer laet mi onbeuleet bliuen dat ic nijt beſchaemt en werde

Wy deſe figueren ſtaen alrehande tughenſſen vten ouden ende nywen teſtamnet van ypriſto Ende oeck ſommighe vten legenden der heyligher. ſo dat die ghenen die die ſcriftuer weten lichtelick dat verſtant daer wt moghen nemen.

Die vaders des ouden testaments.

Dat wtuerkoren ghetal der patriarchen wtwijst di mit figuren.

Abraham. God sel hem seluen voersien mit een offerhande.
Ysaac. Siet die weeck mijns soens als die weeck des vollen ackers.
Jacob. Daer en sel ghen coninc ombreken vā juda thent hi coemt.
Moyses. God sel v een prophet verwecken van uwen broeders.

Die priesterlike ende coninclike saluinghe wtspreect di.

Dauid. [redacted]
Salomon. [redacted] miney vader.
Ezechias. [redacted] se psalmen singhen.
Job. [redacted] ghe sel ic verrisen.

Dat louelike gh[redacted]

Mycheas. [redacted] h mijns volcs comē.
Aggeus. [redacted] e.
Zacharias. [redacted] ich.
Malachias. [redacted] tempel.

Dat druote vol[redacted]

Symeon. [redacted] iseniss veelre luden.
Nathanael. [redacted] Rabbi Di weten dattu van gode ghecomen biste meyster.
Nycodemus. [redacted] Dese mensche was waerachtaelick die soen gods.
Centurio.

Johannes heeft sijn ewangelium beschreuen in Asyen in griexer tael Ende beginct aldus In beghin was dat woert ende dat woert was bi gode ꝛc̃.

Lucas screef sijn ewangelium in griecken in griexer tael Dat aldus beginct In Cominck herodes tijden was een priester ꝛc̃.

Marcus heeft gescreuen sijn ewangelium in ytalien in griexer tael Ende beghint aldus Dat beghin des ewangeliums ihesu ypristi.

Matheus heeft int lant van judeen sijn ewangelium beschreuen in hebreen scher tael ende beginct aldus Dat boeck der gheboerten ihesu ypristi.

Die gracie ende die waerheyt is ouermits ihesum ypristum ghescheit.

Die boeken des nyuwen testaments.

Item vier ewangelisten als
Johannes
Lucas
Marcus
Matheus

Paulus epistelen xiiij
vij epistelen heten canonice.

Johannes ewangelist screef Apocalipsim
Lucas screef dat werck der apostolen

Jacobus .j.
Petrus .ij.
Judas .j.

[redacted]

vijff wijsheyts boeken.

Parabolen.
Ecclesiastes.
Cantica canticorum.
Sapientie.

hijsprecken.
dalmany of die dinget
& minne boeck.
wijsheyt

Sadmon

Die boeken des ouden testaments
Josue
Der rechteren boeck
Ruths boeck
Der coninghen iiij boeken
Paralipomenons ij boeken
Thobyas boeck
Judiths boeck
Machabeen ij boeken

Dauids souter
Ysayas
Jheremias
Ezechiel
Daniel
Die xij propheten
Esras ende Neemias

Ozee
Johel
Amos
Abdyas
Jonas
Micheas
Naum
Habacuck
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

Gayus settede sijn leeld in alle der joden synagoghen Ende hi woude aenghebeden wesen als god. hi was tiberius neve naden vleysche Mer nijt inder zeeden. wat hi was heel boess ende een tyran In allen menschen toende hi verwoetheyt ghierich heyt ende onaijsheyt Hi plach te seggghen Och of dat woemsche volck een neck hadden Hi beclaechde hem dickwijl dattet in sinen tijden

Keysers — iij jaer ende y maenden. — Gayus. — rust ende vrede was want hi socht oersaken daer toe om dat hi gheen ghestreden had Ende ten laetsten hi

den sinen doot gh
dat sijn die oude
te vozen plach te

Die hystori vā
wert in dese tij

an⁰ mundi — v^m ij^c

Paeusen — Petrus. eyn jode. — m

Anno xpi

Petrus
hiet bethsay
Hi was een
wonimus scri
terlicke stoel i
vij jaer Al d
thiochien end
de hi veriaechde daer symon magus die
die verstroyt waren in ponto galacia. capidocia. azia. bithinia. Ende tot desen seluen
seynde hi van wonen sijn eerste epistel als totten ghenen die van hem bekeert wa-
ren Doe hi hoerde dat symon magus den wonenen bespottede om dat si totten ghe-
loef quamen daer om woech hi wt minnen tot wonen in des keysers Claudius iiij.
jaer daer sat hi xxv jaer vij maenden ende viij daghen Ende doe hi te wonen dat woert
gods predicte ende hi symons quade wercken ende touerny onderet had. maecte hi
veel discipulen ghelouch ende seyndese te predicken in veel prouincien daer die ghe-
loef xpristi glorioselick bi verbreet wert Sinte marcus screef sijn ewangelium wt
sinte peters mont. welcke sinte peter approbierde ende leuerdet ouer den ghelouigen

Dese Claudius was oem van gapo Onder hem fundierde sinte peter die sterck te Anthiochien ende hi voer van daer te romen Dese was onstantastich vā herten ende seer verghetel ende gulsich Hi had ghecry oersaken ghehadt te strijden. mer hi vach weynich eñ lichtelick verwan hi weynich vyanden Ten laetsten doe hi xxxv senatoers mit iij^{c} mannen te peerde had laten doden om alte cleynen saken wil. doe wert hi mit venijnt verghiven also starff hi.

Claudius viij jaer vij maenden ende ij daghen.

Item int jaer ons heren xlviij doe screef marcus in Alexandrien sijn ewangeli.

Sinte steuen wert ghesteent eñ wert eē edel heylich eerste martelaer den heren ghebeylicht.

Item Saulus wert neder ghevorpen ende storte de vanden peerde Ende hi stont weder op paulus een glorioess prediker. hi arbeyde ouer vloeyde lichter ende meer dan yement anders. hi wert namaels vanden tyran nero onthoest.

Dit is die lini ende ordinancie der paeusen van romen Voer welcken die rekeninghe der navolghende jaren vervolcht wert. welcker principael daet ende beghin is die ghebenedide gheboert ynsti mit dat rekenen der jaren des werlts alst claer lijcke schijnt bi dese twee linien ende bi die jaren daer bouen eñ beneden ghescreuen.

Item sinte peter instituerde ende insettede die vasten van xl daghen voer paesschen Ende die aduent van drie weken voer kerstmisse ende die vierde weeck nijt vol in die eer ende memorie der tweer toecomsten ynsti Hi screef twee epistelen die men in der kercken lesen. Hi ordinierde in septembri vij bisscoppen y priesteren eñ vij dyaken Ten laetsten na dien dat hi veel heerlicker wercken der heylicheyt ghedaen had Ende hi te romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen paeus ghesseten had. wert hi vanden tyran Nero die doe keyser was martelaer ghedoot Noch veel and̄ wercken ende wonderlicke miraculen vindmen beschreuen int boeck van die wercken der apostolen Ende oeck in sinte Clemens boeck Ende mede in die hystorien ghenoten scolastica ende ecclesiastica ende in beda eñ noch in meer ander boeken Die legende sijnre passyen machmen lesen int passyonael.

Van die perſecuci ende vervolghinghe der heyliger kercke iſt neerſtelick te weten dat die vyant des menſchelicke gheſlachtes inden outen teſtamente den wtuercoren vrienden ihesu cpriſti ons heren mit menigherley vervolghinghe vervolcht heeft. Noch veel meer heeft hi dat ghedaen int nywe teſtament dat is in die tijt der gracien doe die bekentniſſe des waerachtighen gods opter eerden began te ſchinen Ende inden eerſten vervolchde die vyant mitten ſweerde ſomen beſchreven vijnt van ſinte ſteuens vervolghinghe. van ſinte jacob ende veel ander ſonder ghetal daer die verdulichheyt der heyliger kercke in ghoefent wert. Ten anderen mit valſcher leringhe daer die patiencie der heyliger kercke in ghetroeft wert Ende dat menichfins erſt doe die valſche joden die des duuels ſynagoge ſijn ſo dat kenlick is wt ſinte peter ſinte ſteuen ende ſinte pauwels diſputacie. die alle ſimpelen menſchen claerlike geleert ende beweſen hebben. dat ihesus is die ſelue cpriſtus inder ewen beloft tegens alle die ydel bewiſinghe der verkeerder joden Ende deſe diſputacie ſel onder den menſchen dueren ſo langhe als die werlt ſtaen ſel Ende dat ſel alre meeſt ende ſwaerſte weſen in entekerſt tijden Ten anderen doer die meyſters vander ſwarter conſte ende

Keyſers

ſtoffelaers want die duuel ſach dat die naem cpriſti verbreet wert ende die afgodye mendallen vergaen ſoude. Daer om maecte hi die vaten des hoefheyts vol van

an° mundi

ſwarter conſten. om den ſimpelen te bedrieghen dat ſi in cpriſtum nijt ghelouen en ſouden. want ſi hoer van groten dinghen bewenden tonende loghenachtighe teykenen ende ander wonderlike dinghen recht of ſi kinder gods waren Als gedaen hebben ſymon magus. meander. areos. arfaxat ꝛc̄. Ten derden wert die heylighe kerc

Maeuſen

Anno cpi

vervolcht doer valſche kerſten menſchen die wt des duuels inghuen alte veel ketterye zayden onder den kerſten Als hebyon therintus ꝛc̄. Ende wat meer Sinte bernardus ſeyt dat alle die werlt teghens cpriſtum heeft gheſworen Auguſtijn ſeyt dattet ghen goet kerſten menſch en is. die ghen perſecuci en heeft Alle aenvechtenſe dat ghelooef. mer dat fundament des gheloues blijft altijt vaſt ende ſtantaftich hebbende dit teykenen voer oghen. dat die heer kennet die hem toebehoren. Het en waer oeck nijt moghelick dattet ſacrament des gheloues ons ſo veel bedwegh ſo ſoude ghebloyet hebben. ten waer dat die godlike mogentheyt beſchermt had. die godlike wijsheyt verlicht had. ende die godlike goedertierenheyt gheuoet had. die minres ende lieffebbers des gheloues na die alre vaſte belofniſſe cpriſti die mitten ſeluen minres altijt gheweeſt is ende ten eynde toe dueren ſel. hier om ſeyt hylarius dattet den kercke toebehoert dat ſi verwint alſe ghequeſt wert. dan verſtaetſe alſe gheſtraft wert dan is ſi vry alſe verlaten wert Ende dan heeftſe victorie alſt gelijckt dat ſe verwonnen wert ꝛc̄.

Herodes Agrippa doe hi weder quam int lant van judeen om der joden gonst te hebbenen ende hoer behaechlick te sijn. so dode hi mitten sweerde sinte jacop die meere een apostel gods Item sinte peter wert vanden seluen herodes inden kercker ghelept so dat beschreuen staet int xij capittel int boeck van die wercken der apostolen. Ende sinte jacops lichaem wert bi miraikel ouer ghevoert ende verhuen in galissen in spaengen Ende namaels is daer een patriarchaels stoel ghemaect ghelijcker wijs oft waer te lufter hant des houes van romen.

Helena coninghinne des volcks Abygenorum wert bekeert totten kerstен ghelove Ende si besorchde veel armer menschen te iherusalem doe daer een groote duerticht was in die tijt dat claudius keyser van romen was.

Petronella sinte peters dochter was een heylich maecht.

In dese tijt was seneca stoycus seer vermaert ende hi was neroes meyster daer hi of ghedwonghen wert hem seluen te doden.

Philo een jode was die alre wijste vermaert Sijn boeken worden ghehouden onder ecclesiasticus boeken.

Onser lieuer vrouwen maria hemeluaert ghescie de int xij jaer na ons heren hemeluaert als ons sint te iherommus schrijft.

Persius
Juuenalis
Lucanus poeten

Paulus apostel was een heerlick ende vermaert prediker seer verhuen in die openbaringhe inden derden hemel daer hi leerde dat ewangelium niet vanden menschemer doer die openbaringhe ihesu xpristi Doe hi vol na out was xxvij jaer of daer omtrent doe vervolchde hi die heylighe kercke seer wreedelick nader joedscher manieren Mer ter stont doe hi vanden heer berispt wert. wert hi bekeert ende verandert. doe wort van een wolf een lam ghemaect. van een vervolgher een ghetrouwe prediker. Item int xiij jaer sijnre bekeringhe doe ontfing hi mit barnaba vanden heylighen gheest apostelscap totten heydenen somen leest int xiij capittel int boeck vā die wercken der apostolen. Item int xxvij jaer sijnre bekering quam hi te iherusalem daer hi ghevanghen wert so dat beschreuen staet int werck der apostolen int xxi capittel In sijn xxx jaer quam hi te romen alsmen leest int laste capittel van tboeck vā wercken vanden apostolen In sijn xxxvij jaer of daer omtrent wert hi ghemartelijt vanden keyser nero mit sinte peter Sinte pauwels wert onthoeft wāt hi een borgher van romen was Ende sinte peter wert ghecruyst.

Seneca vertelt van Nero dat hi in sijnre jueght natuerlijke altijt goeder tieren ende gracioesst was so dat onder tvolck van romen nye ghien gracioser ghewees en had Ende om der groter gonsten wil die si tot Nero hadden worden die ander prim; cen verghaten Mer macht en regiment heeft menighen die seer wijs goet en duech; sam waren alte hoest wreet ende quaet ghemaect.

Keysers

viij jaer vij maende vij dagher.

Nero.

Nero was een die archste ende alre quaetste mensch die ye geboren wert. want alsmen sinen naem noemt so beduyt die naem een quaet mensch Ende want hi was die eerste persequiere teghens die wet ypristi daer om serijftmen dat hi hout die figuer van entelterst Een lesten doe hi vanden senatoers ghewesen was te wesen der romeynen vyant ende hi ghesocht wort. doe wort hi voeruluchtich en viel in een scarpe staect ende dode so hem selven en wert vanden wolven ghegheten Item die romeynen ver blide hoer van sinen dot recht of si grote victori ouer hoer vyanden bewonnen had den Ende si vercierden hoer op hoer suuerlicste aentreckende schoen clederen en wer;

anno mundi

v^{m} ix^{c} liij

scapten ende waren

Item Nero vischte mit gulden netten die mit syden touwen seer blide en vrolick

Paeusen

gheschoren waren. hi versloech dat meeste deel vanden sena; toers. hi dode lelicke sijn moeder en vijff broeders ende sinen meyster seneca. hi aen; stack ende brande die stadt van romen om te sien hoe tweyen ghebrant had. hi seyn

Anno ypi

liij

de vespasianum en tytum om

Paulus die apostel had vercreghen onder an; der heyligher sonderlingh priuilegie in contem; platie ende in groter vuerichevt sijnre wercken. want boven alle menschen sach hi god claerlicste En hi hoerde heymelicke verborghen woerden die den mensch nijt ghe; oerloft sijn te spreken. hi arbeyde neerstelicke alle menschen int ewighe leuen te bren ghen. recht of hi alle die werlt ghebaert ende ghewonnen had. wie heeft ye also ghe; lopen. wie heeft soe ghearbeyt. wie heeft den gricken dat ewangelium soe bedut. wie heeft ye so ghequetst. gheslaghen. ende ghetribuliert ghewees. wie is mit ontal; like periculen doer socht ghewees. wie heeft so mogen glorieren. dat hi seggen mach Ic heb meer ghearbeyt dan yement anders. wie heeft alsoe ghescheuen in die wijs; heyt deser werlt ende in horen rade behouden alle rechtueerdicheyt ende ghebode En; de dese wonderlicke dinghen heeft hi voer den senatoers ghedaen Sijn loff ende sijn heerlicke wercken beschrijft johannes crisostimus.

Symon magnus dede te tomen alte veel quaets Ende want ghelijc mint ghelijck ende is gheern bi sijn ghelijck esn hem gunstich. daer om versmade die bose tyran Nero sijns meysters raet seneca Ende verselde hem mit desen quaden latiue esn stoltelaer Ten laetsten doe si beyde veel quaets ghedaen hadden voeren si beyde mit quader doot in die ewighe pijn der hellen.

Die ghemeen vrede des ganssen werlts welcke die tmeynen ghehadt hadden omtrent wel lxx jaer. wtghesondert weynich cleyn strijden die wert in desen tijden tuebiert esn verghing om die gwote boesheyt ende wreetheyt van Nero Ende sommighe prouincien vielen van die ghehoersamheyt der tomeynen om dat si dat tierste ghelooff begonsten te vervolghen.

Jacobus apostel gods die minre was biscop van iherusalem ende wert vanden joden ghedoot int vi jaer des keysers Nero.

Die heylighe ewangelist Marcus starff int eerste jaer neromis Als philo seyt die van sijnre ouder was bi Alexandrien Egypti daer hi een biscop van sinte peter ordiniert was Aldaer wort hi begraven ende dede veel miraculen Ende die heylighe man Amanus was sijn nauolgher.

Iherusalem ende dat joedsche lant wert seer destrueert in dese tijt mit onderlinghe strijden om die ouer gwote sonden wil die si ghedaen hadden in ihesum ypristum den soen gods Ende omtrent in dese tijden worden inden poortalen ende inden dozen des tempels xxx duisent menschen doot ghesla ghen Ende die twist ende oerlogh duerde so lang thent die joden alte samen vergaen waren. want die joden begeerden barrabam den moerdenaer te houden Ende den goedertieren ende oetmoedighe ihesum te gheerdense te cruecen.

Potencia maghet
Prayedis maghet
Dese twee waren thimotheus ende nouatus susteren.
Constancia mr̄
Nazarius mr̄
Celsus mr̄
Marcus mr̄
Vitalis mr̄
Valerius mr̄
Processus mr̄
Martinianus mr̄
Gervasius mr̄
Protha sius mr̄
Thimotheus mr̄
Torpes mr̄
Felix mr̄
Apollinaris mr̄

Na dat new dot was nam Gabba dat rijck in hibernyen. Vitellus begonst te regnieren in germanien Ende otto regnierde te romen Ende ten laetsten sloeghen si malcanderen dot binnen een jaer. want gabba wort onthoeft te romen midden op die maerct in die vij maent sijns keyserijcks Otto dode hem seluen te meracum in die iij maent sijns rijcks Ende Vitellus wert van vespasianus knechten verslaghen ende inden tyber ghewozpen.

Keysers — gabba Otho Vitellius

Josephus was een jode ende een seer vermaert scriuer der hystorien Sijn boeken sijn seer destrueert in veel steden wt langheyt des tijts ende seer corrumpiert bi versuum des scriuers.

Doe sinte peter had symon magus verwonnen doe wert hi van new ghecruyst ende wert begrauen in vaticano int laetste jaer newmis.

Sinte pauwels die glorioze apostel wort onthoeft in een tijt mer nijt op die selue plaetze Mer bi die salinas wateren in ostiensijs weghe.

ann° mundi — v^m ij^c lxxi

Paeusen — Linus. Deze linus ghebozen wt ytalien van rijck van tuscien sat y jaer ij maenden ende viij daghe. sijn vader hiet Esculanus.

Anno xpi — lxxij

Linus was een alzo heyligher man van groter volmaectheyt dat hi verdiende van sinte peter doe hi noch leefde te wesen een scaffenaer ende dispensiere der gheeste liker goeden Deze ordineerde op die seste kalende van decembr dat een wijff soude gaen ij^n comen in die kercke mit een bedect hoeft Hi ordinierde twee werf Hi maecte xv biscoppen ende xviij priesteren Ten laetsten starff hi martelaer ende wert begrauen bi sinen meyster ende vader sinte peter in vaticano.

Marcialis biscop lemoniacensis
Sauianus biscop zenonensis
Mennius biscop cathalaunensis
Eucharius biscop van trier
Similius biscop suessenensis
Trophimus biscop arelatensis
Tytus biscop van creten
Onesius biscop van ephesien
Crescens biscop galatensis
Epaphoras biscop colocensis

Tecla maghet sinte pauwels discipelste.
Domicianus subdyaeck wert van sinte mennius vander dot verwect.
Aktinus
Edaldus
Hermotinus
Deze waren al martelaers onder Nero ende waren sinte peters discipels noch veel meer ander welcker namen beschreuen staen int boeck des leuens.

¶ Apollinaris een heylich martelaer wert te rauenne gedoot daer hi van sinte peter een biscop gheseynt was Sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xviij kalendas julij.

¶ Die eerste persecuie gheschiede te romen wt newes ghebot. in welcken die glorioese ende alre heylichste kerstenen primen petrus ende paulus worden martelijt mit veel ander heylighe menschen.

¶ Jherusalem wert destrueert in vespasianus anderde jaer van Tytus vespasianus soen Hi sloechter te iherusalem doot elleff hondert dusent Hi vercofter lxxx dusent van die tijt vergaderinge dat rijcke der joden eñ ten selfden wederopstaen voer entelerste tiden Van dese verueerlicke bloetstortinghe eñ destruccie van iherusalem leestmen wonderlicke dinghen in josephus boecken Item wetet dat om dese witteliche wrake gaff onse heer rust eñ vrede ouer al die werlt ghelijck hi in sijn gheboerte ghedaen had soe ons die doctoren bescriuen.

¶ Eer dat iherusalem verdestrueert ende mendallen verderft wert. doe gheschiede daer alte veel wonderlicke teyckenen van welcken die joden seer of verueert worden om meere bescheyt te hebben van dese wonderlicke teyckenen, so leset scholasticam hystoriam.

¶ Flauius maetsman die oeck Clemens hiet was biscop van mets Ende hi was clemens des paeus neue off hi was sijn gheuader.

¶ Thomas apostel die tvolck van partien brocht totten gheloue ypristi. wert in indien martelijt. hi was alleen den van orienten een apostel.

¶ Andreas apostel ypi sinte peters broeder wt die prouincie van galileen brocht dat volck van sichien totten gheloue. hi wert in achaia martierizeert ende starf aen den cruce.

¶ Matheus apostel gods dese bekeerde dat volck van ethiopien ende brochtse totten gheloue. hi wort in ethiopien martierizeert.

¶ Bartholomeus apostel bekeerde dat lant van indien. Ende nae dien dat hi te lycaonien ghepredict had doe wert hi in albano die een hoefstadt is van armenien ghemartelijt.

¶ Mathias apostel ypristi die in judas des verraders stede sat wert martelijt int lant van judeen off in egypten. Mer van die tijt plaetze ofte manier sijn veel verscheyden opinien.

Dese vespasianus was van een middelbaer gheslacht ende van machtighe lude gheboren Hi triumphierde altijt glorioselick. want waer dat hi van Claudius of van Nero ghesent wort daer maecte hi altijt dat hi danck eer ende lof had. hi vocht xxvij werf mit sijn vyanden ende maecten die van germanien den romeynen onder

Keysers — Vespasianus ix jaer r — danich Ende doe dat ghemeen goet van romen began te vergaen om twiste wil der voorghenoemde keyseren. doe wert dese vespasianus teghens sijn wil keyser ghemaect Al doe so wertter wedrust ende vrede ouer alle die werlt ghelijck te voren in Octauianus tijt was doe ypristus woude gheboren wesen Hi welcke vrede dat ghemeen goet began grotelick te verbeteren. daer na starff hi aen dat buyck euel al staende Hi sep[t] Het betaemt een keyser dat hi staende van eertrijck verscheyden sel Sijn duechden die veel sijn. sijn seer neerstelick beschreuen.

an[o] mundi — v[m] ij[c] lxxiij

Haeusen — Nota Wetet dat noch tytus noch vespasianus yet ghebeden hebben teghens die heyligh kercke Mer sommighe leghe ende smael rechteren hebben den kersten verordeelt wt ghebot van voer keyseren.

Anno ypi — lxxiij

In dese tijt begost eerst een nam oersprong dat volck van scottlant wt tweerhande volck als van pitten ende hierlande in albania dat een deel van enghelant was.

Scott lant.

Philippus apostel na dat hi xx jaer lang doer tlant van sychien ghepredict had doe starff hi te jerapolis ende rustede inden heer Mer int passyonael leestmen dat hi ghecruyst wert Alleen dese philippus ende sinte johannes ewangelista en worden nijt martierizeert Mer alle die ander Apostolen ypristi worden martelijt.

Barnabas apostel sinte pauwels mede ghesel wort te cypers ghedoot.
Lucas sinte pauwels discipel starff int lant ghelegen bithinia.
Tytus dyaeckt sinte pauwels discipel rustede bi paphim.
Eudius biscop van anthiochien wert al daer martelizieert.
Silas wert ghemartelijt bi macedonien.

Deſe Tytus veſpaſianus was een man van wonderlike groter goedertieren-
heit een minne der duechden. hi was een groot triumphiere. hi was bouen maten
ſo milde dat hi niement en weygherde Eñ hi weldende hē die dach verloren te hebben
Als hi niet wat ghegheuen en had. hi verſoende hem haeſtelicſt mit ſinen vyanden
wt ganſer herten. hi ghinc ſijn vāder te bouen in duech-
den. hi verdiende dat hi ghheeten wert te weſen die weel-
de ende welluſticheit der menſchen Een wonderlike diſ-
penſacie des ouerſte regieres Als nu was hi die alre beſt
Als nu die alre quaetſte Als nu vraeſt. nu mild. nu anders inſtitueert. totten
regiment des rijcks wert hi verheuen. Wie can of mach die diepheit ſulker oerdel
len ondervijnden Deſe tytus ſterf in ſijn derde jaer Ende van ſijnre doot was ſoe
groote druckt ende ſcreying datmen ſoude ghemeent hebben dat ſij alle gader ſouden
mede gheſtoruen hebben.

Tytus. iij jaer

vmj ije lxxxiij.

Cletus die derde paeus was een wo-
meyn ghheboren vanden beſten Sijn
vader hiet Emilianus.

Cletꝙ Marte-
laer.

ſat xi jaer een maent
ende xi dagh.

lxxxiij

Deſe Cletus ſcreef eerſt in ſijn brief Salutem et Apoſtolicam benedictionem
dat is Salvut ende Apoſtolike benedixie. hij ordineerde in decembri in die ſtadt
van romen xxi. prieſteren. hij approbierden die beueerden totten heylighen seggh-
de dattet veel beter is totter menſchen ſalicheit. te verſoecken ſinte peter dan off hij
twee jaer vaſtede Ende hi ſtande eñ excommuniaerde allen den ghenen die deſe be-
ueerde ende pelgrimaetſi hijnderlicſt waren of dieſe yement ont riede Ten laetſten
ſterff hi martelaer onder den keyſer domiāanus opten vi kalendas van mey Eñ
wert begrauen in vaticano.

Maria magdalena Ende haer ſuſter martha ſtoruen in marſilien ende voeren tot
ypriſtum. Marcella haer dienſt maecht.
Lazarus biſcop van marſilien was magdalena ende martha broeder.
Maximinus biſcop Aquenſis deſe gaf marien magdalenen heilich ſacrament.
Ariſtarcꝙ eñ priſcꝙ martelaer
Paulus biſcop narbonenſis.
Saturninus biſcop tholoſanus
Marchialis biſcop zanchdonenſis.
Eutropius biſcop Aquitanenſis.

Dese Keyser Domiaanus was vespasianus soen ende tytus broeder hi was inden eersten seer goedertieren Ende hi tymmerde te romen veel dinghen als pantheon ꝛc Mer hi liet die duechde . ende wert alte wreet . houeerdich ende alte maelquaet . hi ghebode te doden al dat van dauids ghesslacht ghecomē waer Ende hi woude voer god aenghebeden wesen . hi dode sommighe senatoers . hi began die anderde persecuie teghens die kersten Ten laetsten wert hi van allen menschen ghehatet Ende in sijn pallaes wert hij van sijn selfs knechten verslaghen ende mit groter oneerberheit begrauen

Keysers

Domiaanus .

Die ghemeen vrede die inder werlt was wert weder turbiert in domiaanus tijden want hi die heyligh kercke vervolchde ende persequierde Ende daer om warēder veel naeien van volcke die haer stelde contrari den romeynen . Hier off leset die historie Cornelij taciti . dese dede die ij persecuie teghens die heylige kercke Wāt die eerste persecuie eynde in tytus tijden Ende in dese persecuie worden veel heyligen ghedoot .

an⁹ mundi

Die lini der Paeusen

In dese tijt stont op ende began die ketterye Nycolaitarum dese seyden datmen die vrouwen brukten soude int ghemeen want onder den kersten alle ding ghemeen is .

Anno Xpi

Meander samarites was alten houeerdighe vermaerde meister inden swarten consten . hi was symon magus discipel . hij versaecte xpristum Ende hij seyde dat hi die ghesontmaker was die der werlt gheseynt wert dese Componierde eñ vergaderde alte veel ongheloefflike visierde loghenen daer hij veel menschen mede bedroech die nijt predestimiert waren ten ewighe leuen mitten welkē hi oeck ūghinck van desen ouerleset Ecclesiasticam hystoriam int derde boeck .

Austregisilius biscop luthurien sis
Cantianus biscop van tours
Gregorius biscop bellacen sis
Hyreneus biscop lugdunen sis
Ferrūcius biscop besunctionen sis
Eutropius biscop Aurisitanen sis
Fronto biscop petragoricen sis
Dyonisius biscop van parijs

Alle dese Eerweerdighe vaderen waren in vranckrijck vermaert Ende storuen inden heer regnierende ewelick mit hem .

Marcus Agrippa was een prouoest van romen hi verwan die van parsen Ende daer om wert te Romen ghetymmert pantheon dat is een tempel alre gode wt ghebot des prophetisse sibilla Dese Marcy volmaecte die stad Agrippina opte rijn die nv ter tijt colen hiet Ende te worden van hemdes Agrippa begrepen ende fundiert was.

Cherinthus die ketter begonst hier. hij was seer gulsich ende onewsch Ende die ketterij wert na hem ghenoemt cherinthiana dese seyde datmen die oude wett soude houden ghelijck alsmen plach te doen.

Hebyon een groot ketter began In desen tijden van hem werden die ketters ghenoemt hebyones. hij seyde dat cristus een puer mensch was Ende dat paulus waer een versaker des wets.

Dyonisius Ariopagita was xc jaer out ee eerweerdich vader en een licht des werlts hij wert in vrancrijck ghemartelijt mit Eleutherius ende rusticus die daer vanden paeus Clemens ghesent waren.

v^m ij^c xciij

Dese Clemens was een Romeyn van dat rijck ghenoemt die kerck Celio Sijn vader was ghenoemt Faustinus.

·j· Clemens marte

dese sat ix jaer twee maenden ende x dagen.

laer

xciiij

Dese Clemens was van sinte peter eerst ordiniert dat hij na hem soude paeus wesen Mer om periickels wil soe woude hij dat linus ende Cletus soude voer hem paeus wesen op dat die prelaten ghen exempel souden nemen nae hem yement te substituerren dien sij begheerden Dese Clemens dede die wercken der martelaren in allen landen screuen. hij maecte seluer veel boecken hij ordinierde datmen des biscops stoel soude setten in een verheuen stede Ende datmense all die ghedoop waren soude confirmieren off formen alsmen alre eerst mocht. hij ordinierde eerst inder missen te lesen Te igitur cē. Ten laetsten wert hi martiriziert onder den keyseer trayanus Van sijn doot ende van sijn lichaem lestmen wonderlike dinghen Sijn lichaem wert ghevonden in dese tijt doe Nycolaus die eerste paeus was Ende dat wert transferiert ende vervoert te romen.

Eutropius biscop zanctensis ende martelaer.

Sanctinus was biscop meldenas mit Anthonio die vander doot ghewect was Dese was dyonisius discipel.

Jouius priester te Athenen ende martelaer was dyonisius discipel

Dese Narua doe hi out ghewordē was begheerde hi ende vercoer Adrianum in een soen ende na volgher des rijcks van wmen dese Narua retractierde weder riep ende veranderde in sijn eerste ghebot alle dat ghecn welke domiaanus qualijc ghebodē ende ghedaen had.

Keysers — een jaer. iiij maēt — Narua.

Johannes ewangelist wert van Ephēso te wmen ghebrocht wt des keysers domiaanus ghebot Ende want hi den afgoden ghecn sacrifia noch offerhande doen en woude. daer om wert hi in een bat vol barnende olijs gheset. Mer doe hem dat nijt en hijnderde noch hi daer ghecn letsel of en had doe wert hij in pathmoes balling gheseynt Aldaer screef hi een boeck dat ghehcten is Apocalipsis Ēn bij Trayanus tyden quam hi weder in Ephesum. ende ruste de in vrede.

an° mundi

Die lāi der Wausen

Symon Apostel gods Cleophas soen ende des Apostels judas broeder was biscop van Jherusalem Ende doe hi out was hondert ende xx. jaer wert hi ghecruust ende sterff een glorioess martelaer.

Anno Xpi

Carannus martelaer was een wmeyn ende een rechter van Carnoten
Lucianus martelaer ende rechter beluacensis dese was sinte peters discipel
Regulus biscop arclatensis
Eugenius tolatenensis martelaer
Maron martelaer
Euthices martel
Victorinus martelaer
Taurinus was biscop eboracensis Ende Gangericq sijn broed biscop van Camerick dese waren sinte dyonisius discipulen.
Timothēus was sinte pouwels apostels discipel hij was een biscop van Ephēso Ende daer wert hi martiriziert een vrient gods

Domicilla
Eufrosina
Theodora
Sulpicius
Seruiliang

Dese twee vrieden gods worden onder den keyser Trayanus martiriziert

Plutarcus was een vermaerde Ende een alte Edelen philosoeph hij was Trayanus meyster Ēn seynde hem een heerlick Epistel.

Dese Trayanus gheboren wt spaengen wert ghenoemt die alre beste onder al ley den keyseren Ende alleen in dien beschuldichmen hem. dat hi wt minnen dien hi had totten valschen goden Woude ende arbeyde om dat kerstendom ghelooef te nijt te doē Menende dat hij daer gode dienst aen dede Sommighe segghen dat hij selue dat nijt en dede Mer dat sijn dienres dat deden eñ die vnwolch-

xix. jaer. Trayang

de den kersten. bij auentuer soe macht dat wel waer sijn xv. daech. Als dat hij en langhe tijt sommige kersten heeft ghebodē te pinighen ende te doden Ende int eynde sijns leuens ma-ctichde hij dat ghebot Als datmense nijt souden doden dan die hij gheual gheuonden worden ende die hem seluen daer toe willichlick offerde Mer dat latede weynich Wāt dat benyende volck en wort daer bij nijt benauwet of ghedwonghen jeit sou-de desses trayanes loffeñ prijs voer nijt achten Tē waer dat sinte gregorius voer hem sijn ghebet aen gode mit tranen ghestort had Ende verloste also desen traya-num vander hellen.

Item of dese Trayanus behouden is of en is dat is tot desen daghen toe seer twiuelachtich ghebleuen Ende die doctoren en sijn daer in nijt eendrachtich Ende daer of sijn veel verscheyden openbaringhen van veel deuoten personē Welkē open-baringhe op een sluten ende seggben dat onse here god dat alleen verholen hout voer die heylighe kercke op dat wij ontsich sellen hebben altijt te wercken tot onser sie-len salicheit Ende van alduusdanighe questien ende vraghen laet ons rusten te onō soeken Want god een wil nijt sonder saeck dat dit. ende des ghelijck den heyligben kercke verholen bliuen sel.

Item dese selue Trayanus ontfenc onwillichlick die keyserlicke crone bij die stadt Agrippina in vranckrijck Ende brocht weder dat lant van germanien Ende die prouincē van orienten. babilonien. seleuacen Ende die eynden van jndiē onder den roemsche crone Ende wert daer om gheheten die ander de Alexander in Allen desen dinghen bleef hij soe oetmoedich goedertieren soe dat hij van alle man kleff tal was. Ende nyement zwaer datmen van weynighe heren leset Dese heer-licke wercken sijn eens waerachtich ende gheen visierde teyckenē des edelheits Ate hij leefde altijt also dat een yghelijck spracck ende seyde dat hij den keyserlicken crōe weerdich was Eñ hij scuwede die heerlicheit van keyser te werden. recht of daer nyement onnutter toe een waer gheweest dan hij Onder hem storuen veel marte-laers.

Die derde persecuie ende veruolghing des heylighe kerckes gheschiede vanden keyser Trayanus Ende in dese persecuie worden alsoo veel martelaers ghedoot dattse niet te tellen en sijn Ten laetste wert die persecuie verhoden ende neder ghelept. mer niet ghheel wt lede van plinius die anderde.

Keysers

Ignacius een glorioess doctoer dese was biscop van Anthiochien ende sinte johannes ewanghelisten discipel. hi sterf een edel martelaer Sijn hert wert ontwee ghesneden ende daer vantmen in bescreuen mit gulden letteren die suete naem ihesus. hi schrijft in sijn Epistelen Mijn minne is die ghecruuste ihesus hi sach i sijn leuen onse lieue vrouwe. hi screef haer brieuen in welcken men aldus ghescreuen leset ypristifere marie &c dat is die god ghedragen of ghbaert heeft Ende onse lieue vrouwe maria Antwoerde hem soetelicken ende minlicken Ende screef aen hem aldus Maria die oetmoedighe dienstmaecht ihesu ypristi Mijnre gheminde mede discipelick sel tot v comen &c.

an⁹ mundi

v^m iij^c iij

Anacletus martelaer

Paeusen

Dese sat ix jaer twee maenden ende v daghen hij was een griecke wt dat rijcke van Athenen Sijn oader hiet Anthiochus.

Anno Xpi

C en iij

Dese Anacletus vermaende alle ierstien menschen mit sinen brieuen datmen den priesters houen alle menschen eeren sel seggende. datmen den ghenen die gode sacrifia doen niet quellen en sel. mer verdraghen. ende dat sij van allen leden horen ghecert te werden Ende als die priesters sacrifia doen gode dat si dan tughen bij hē selken hebben Ende bij sonder die biscoppen op datment bewijsen mach dat sij den here volcomelicken sacrifia doen Dese ordinierde dat een clercke ghenen haert noch lang haer dragen soude. hi maecte sinte peters ghedachtenisse ende grafstede doe hij van hem priester ghewijt was. hi maecte oeck mede ander steden daermen biscoppē begrauen soude daer hi oeck selue lept Item hi ordinierde te vomen vij dyaconē cardinalen Item dat een biscop sel consecriert ende ghewijt werden van drie biscoppen Item hi ordinierde datmē die clercken int openbaer wpen sal Ten laetstē sterf hij martelaer in Trayanus xij jaer Ende wert bij sinte peters lichaem begrauen in vaticano.

In dese tijt verdestrueerde ende verdruen die ioden alte veel prouincien Sij lieten op een tijt over al die werlt ghelijck rasende volck Ende si en spaerde niemēt Sij verdruen alte veel steden. mer si en wonnen so veel nijt dat si hoer rijck wēs mochten crighen Want si worden eerst verdestrueert van Trayanus Ende Andwerff van Adrianus Aldus wert die doot ons liefs heren ihesu cristi ghewroken Ende die Romeynen en hebben die sterck nymmermeer te vergheefs ūuolcht Ende si en waren oeck nye sonder eer ende hate der wijle dat si die ghelouighe eerden Van deser materie ouer leset orosium.

Eustachius die oeck gheheten was placidas Ende theopista sijn wijff mit hoer twee sonen Als Agapitus ende theopistes vanden welken men veel wonders leset dese worden wt Adrianus ghebot in deser tijt ghemartiriziert.

Euariscus martelaer

Dese was een griecx Sijn vader hiet judas ende was een jode wt die stadt van bethlehem dese Euariscus besat die stoel van Romen x. jaer vij maenden ende ij daghe.

Dese Euariscus was een heylich maertelaer hi ordinierde dat een biscop van dat ghemeen leeck volck nijt en soude accusieren werden hi ordinierde vij dyaconen die bij die biscop sitten selden als hi predict om die eerweerdicheit der woorden gods en op dat die biscop van sinē vyanden daer in nijt belogen en wert als dat hi valsche woorden soude ghepredict hebben hi ordinierde datmē dat hylic opēbaer makē soude bijder ouders raet ende consent Ēn gheen heymelicke trouwe te ghenen Ende datmen dat hylic vanden priester ghebenedien soude mit solemniteyte int openbaer Ten laetsten sterf hij martelaer in Adrianus derde jaer Ende wert begrauen bij sinte peters lichaem.

Plinius die anderde was een oratoer ende philosoph dese heeft veel dinghen beschreuen. hi versoende Trayanū so dat hi weder riep die sentencie die hi teghens den kersten gegheuen had scriuende hem dat si nijt quaets en souden doen Mer dat sij hem tot duechden souden gheuen ende smorghens voer daghe op staende souden louen ende aenbeden cristum voer een god.

Keysers

xxi jaer

adrianus helyus.

Dese Adrianus wert in veel puntey ghepresen hij was dey tersteÿ menschey gunstich ghenoch. ende gracioess Nochtant ghebode hi sommighe te pineÿ ende oec te doden die dey afgoden ghey sacrifia wouden doen hi was ghemeenlic in alley cō; steÿ seer wel ghelert in al sijn tijt had hij rust ende vrede. hij was gheheten eey va; der des landes hi maecte veel rechtey. hi ghebiet datmē die ters teÿ sonder proces van recht nijt dammieren noch verdoemen ey moest Item hij verdestrueerde jherusalem wt die ghrode. Mer namaels tymmerde hi dat weder Ende verbodt datmen daer ghreen ey most laten in comen. dan dey tersteÿ soude men in laten. hi quam onwil; lichlick aent keyserrijck. nochtans regnierde hi dat seer wel Item doe die senaet of die oudermanss hem baden datmen sijn soen keyser hieten most. doe spracke hi eñ antwoerde het is ghenoch dat ic onwillich regniert heb dat ic nijt verdient ey heb Men sel die heerlicheit nijt ghreuen naden bloede mer na der verdienten eñ duech; den daerment mede mach verdienen te regnieren Ende die cominck ghebozen wer; den ende des nijt verdient ey hebben die sijn totten rijck onnut So wie dat regnie;

ano mundi v^{m} iij^{c} xiij.

rey sel. die soude eerst hem in veel

Die lini der Pausen

Anno Xpi

j. Alexand

C xiij

Dese was een comeyn vant rijck geheten Capritaurus sijn vader hiet oec Alexand hi sat viij iaer v maēt ij dage

duechden ghenosent hebben. Eñ als hi totter heerlicheit dan ghewesen wert soe ey soude hij hem nijt after houden Mer willichlick voldoē die begheerten der borghreen.

Dese Alexander bekeerde dat meeste deel vanden senatoren ende brocht se totten ghe; loue. hi ordinierde datmen ghewijt water soude maken mit sout ende sprenghet in; den husen der ghelouighen Ende inder huechmisse der passien ons heren sette hi ende ordinierde int Canon der misse Qui pridie quam pateret ec̄. hij ordinierde oeck datmen water soude doen in die kelck totten wijn daermen misse mede doet om die verenighe ypristi mitter kercken Alst beschreuen staet de consecratione in die twede distinca int eerste capittel Ende hij ordinierde datmen een cleyn substantie soude nemen wt dat alre subtijlste bloem van meel van weyt Dese stert ten laetsten ond Adrianus martelaer mit veel anderen die van hem bekeert waren ende oeck mit hem ghemartelijt worden Ende hi leyt begrauen in die plaetze gheheten Numenta; na Namaels wert hi transferiert in sinte sabijns kercke.

Secundus was een heerlick philosoeph hi leefde namaels in silencio · dat is in swijghen sonder spreken hi Antwoerde in scriften op des keysers Adrianus vraghen · hij heeft veel punten beschreuen die weerdich sijn te outhouden diemen lesen mach int boeck vant leuen der philosoephen ·

Focas wert ghemartelijt in Trayanus laetste iaer dese focas prophetierde den keyser trayano seggende O trayane reyset tot die onderste plaetze der hellen ende haestet v tot die tormenten die v daer bereyt sijn daer ghi in een ewighen nacht eñ duusternisse vreselic barnē selt Noch in iij · daech sult ghi leuē eñ dan so sel die du ijsterheit des doots v vā heen nemen Want dat bloet der onnoselen en mach nijt lā gher ongherwroken bliuen Ende Trayanus sterf opten derden dach aent buuck Euel ·

Quirinus martelaer was een rechter ·

Euencius priester ende martelaer ·

Theodolus dyaeck ende martelaer ·

v^{m} iij^{c} xxiij

Dese sixtus was een romeyn wt lant ende rijck ghheheten vyalata Sijn vader was ghheheten pastor hij sat tien iaer · iij maenden ende xxi dagh ·

C xxiiij

Dese sixtus die eerste ordinierde datmen inder missen singhen soude Sanctus sanctus sanctꝫ eē hi ordinierde dat niement ghheen ghewijde dinghen en moet aen tasten dan die dienres des altaers · alst beschreuen staet de consecratione i die eerste distinca int capittel i sancta Item hij ordinierde datmen dat corporael van ghheen zijde moet maken · mer van dat alre puerste wit linnen laken dat nijt ghheverwet en is Item hi ordinierde dat ghheen wijf emighe vaten aen soude tastē daermen misse mede dede Item hi ordinierde dat als emich biscop te romen ghhewepen wert eñ weder comende tot sijn kercke datmen die nijt ontfanghen en sel · ten si dat hi brieuen toent vanden paeus Item datmen ghheen missē doen en moet dan op een altaer Item hi seynde een biscop ghheheten peregrinus die eē romeyn was mit veel anderen kersten menschen int lant van vrancrijck Den laetsten wert hi martiriziert butē die poert ghheheten domine quo vadis · dat is heer waer gaestu Eñ wert begrauen bij sinte peter in vaticano ·

Deſe Anthonius had te wijf Adrianus dochter Ende was ſijn vercozen ſoen hi was een ſeer wijs man ende goedertieren datmen ſelden in een menſch teſamen vijndt int ghemeen die in wijſheiden bouen gaen en ſijn van naturen nijt goedertieren noch vreedſam Ende die ſeer goedertieren ſijn. Die ſijn int ghemeen nijt alte ſeer gheleert noch wijs Mer deſe man Anthonius was ſeer hoechlicht mit heyden begauet. daer om ſo quamē veel

Keyſers

xxij iaer

Anthonius pius

prouincien ende landen die van anderē keyſeren ghegaen waren willichlich weder onder hem Want hij was voerwaer een vāder des lants. hi was liefftallich van allen menſchen Nyemēt en was hi vreet Ende den ierſten was hi ſeer goedertieren Aldus wert hi gheheten pius dat is goedertieren Ende alle die keyſers die hem navolghen werden pius na hem gheheten dat is goedertieren. hi ſeyde icht woude lieuer nae ſcipioes exempel enen borgher houden dan duſent vyanden doot ſlaen Ende datmen leeſt dat ſommighe martelaers onder hem gheſtoruen ſijn dat en is bij ſijn conſent nijt gheſchiet noch wt ſijn gheboot Mer wt dat gheboot van ſijn voer keyſeren Item die duuelken inder

anō mundi

Hauſen

vj jaer
iij maenden
xxij daghe

Thelesphorus

Deſe was een Romeyn wt Anachorita.

Anno Xpi

Deſe ordinierde te ſinghen int miſſen Gloria in excelſis deo ēc dat die Engelē ghemaect hebben Ende datmen dat Euangelium ſinghet inder miſſen voer dat ſacrificium. hi ordinierde op kerſtnacht drie miſſen te ſinghen ende dat om veel ſaken wil ēc Item dat die clercken ſellen vaſten ſeuen volle weken voer paeſſchen. Wat alſo als d clerckē leuen ſel verſcheyden weſen vand lekē leuē ſoe ſel oeck hoer vaſten diſcreet ende verſcheyden weſen Item hi ordinierde dat niement en ſel miſſe ſinghen eer dat hi terde ghelesen heeft Den laetſten ſterf hi martelaer ende wert begrauen in vaticano bij ſinte peter.

Quadratus biſcop vā Athenen deſe was der Apoſteleŋ diſcipel Ende Ariſtides een vermaert philoſoeph deſe maecten Apologeticum dat is een boeck alſo ghenoemt tractierende van rechten Ende doe Trayanus dat ſach wert hi verſoent. Hermes was een prouoeſt van romen ende ſterf martelaer.

lucht hadden dat ghemeen volck mit alsulke boesheit soe verhardt dat die tieysers dat niet ghekeel wt doen en conste Also was die tierstен naem ghehaet vanden ghenen die die afgoden aenbaden Ende sonderlinghe vanden biscoppen ende priesterē des tempels die den princen ende tghemeen volck verwecten teghens die ghelouige tierstен want si aenmercten ende saghen dat haer staet ende offerhande alle daghe minrede Ende hoer houerdye soude werden versmadet want die tiorstен sepden dat alle die afgoden waren duuellen. van welcke afgodē al dat ghemeen volck hoopte die tijtlicke ende ewighe salicheit Ēn daer om en ist gheen wonder dat hoe wel die princē ūsoent is dat nochtans die onder saten veruolghen den tierstен als quade blasphemieres.

v^{en} iij^{e} ylij.

Sophia die edel matwen wert	Fides
in dese tijt ghemartiriziert mit	Spes
haer iij dochterē aldus geheten	Caritas

C ylij.

Justinus een vermaert philosoeph was pompeyus discipel hi abbreuieerde sijn boecken Ende hi maecten een boeck vander tierstен religie ofte gheestelicheit Ēn dit boeck gaf hij den tieyser Anthonio. waer om wert hi den tierstен goedertierē

Peregrinus was biscop Anthisiodorensis ende sterf martelaer.
Serapia starf maghet ende martelaer.
Sabina een edel wedue starf martelaer.
Maria martelaer ende maghet doe worden veel menschen ghelouich.
Euenius martelaer.
Theodolus martelaer.
Jobita martelaer.
Coloceius martelaer.

In lant van Armenien worden .x. duysent martelaers ghecruust in een groten berch gheheten Arath Ende men hout hoer hoechtijt feestelike in der kercke op die .x. kalendas julij Ende dese martelaers hebben groten belofte bewonnen den ghenen diese mit deuoten vieren . vasten . eeren . ende aenbeden .

Keysers

Aquila een groet orateur seer vermaert gheboren van die stede pontius Dese was die Anderde ouersetter ende leeraer van moyses wett . Want in den eersten warender lxx . Interpretes of ouersetters vanden hebreeuschen in griexer taet Den Anderen was dese Aquila die eerste ouersetter uten griecke in latijnsche taet .

Galienus een groot meister in medicinen gheboren van pergama dese leerde ypocras boecken ende hij was te romen in dese tijt vermaert .

Pompeyus trogus geboren wt spaengen dese maecte die histori van ynus tijden tot octauianus tijden toe .

an° mundi

Paeusen

Dese sat iiij jaer iij maenden Ende viij dagben Ende sterf opten iij dus Januarij .

Ignius martelaer .

Dese was een gheboren grieck van Athenen Sijn vader hiet philosophus

Anno Xpi

Dese ignius settede die clercscap onderscheyden elck in sijn graet hi ordinierde datter een man ende een vrou als ghevaders een kijnt uter fonten soude heffen Ende des ghelijck inder formingher . hij screef een ghemeen Epistel aen allen kerstenen menschen van enen ende driewoudighen god Item dat ghen Archibiscop hem vermet sinen suffragaen dat is sijn wijbiscop te condemnieren ten sij dat die sake eerst onder die biscopen int prouincael consilium onder socht is Alleen uytgesondert die paeus van romen Den laetsten sterf hij martelaer Ende wert begraven in sinte peters kercke .

Ptolomeus was een coninck Ende een wonderlic meister wel ghelert in Astronomy hij dede daer veel meer toe dan hij ghevonden had Ende hi screef veel dinghen .

Taurus een edel philosoeph vermaert te Athenen dese seyde datmen int openbaer sel houden die manier des ghemeen volcks Mer int heymelick selmen houden dat recht der naturen ende dat goede ghelaeht .

Valentinus die ketter seyde dat ypristo een hemels lichaem aenghenomen had .

Cerdo die ketter dese was marcionis meister .

Policarpus seyde dat Marcion des duuels eerste soen was .

Policarpus biscop van Epheseu ende sinte ianss ewangelist discipel hi quam te wonen ende bekeerde veel ketters vã haer ketterye op dese tijt hadden die heylighe manne groten arbeyt want van buten worden si mitten sweerden ghedot Ende van binnen wort die heylighe kercke aenghevochten mit dat venijnt der ketterye Ende dese twee persecuciën duerden seer lang Ende alwast dattet sweert began te rusten tot sommighe tijden Nochtant die valscheit ende archeit der ketters wort al le tijt groter ende menichvoudigher Ten laetsten wert dese heylighe man martiriziert onder den keyser Anthonius verus Ende noch vij wt dat lant van philadelphia worden mit hem martiriziert.

Hermes was een groot doctoer inder godheit ende heeft veel dingen gescreuen Die heyghe Enghel openbaerde hem seggende datmen den paesch dach vieren sel optẽ sonnendach. daer na wert hi martelijt.

Papias johannis een Auditoer eñ biscop jerapolitanus dese maecte een boec gheheten vander verclaringhe der sermonen xpi.

viij idꝰ iulij

Dese pius was wt italien ghebozen van een stadt hiet Aquilegia Sijn vader hiet Rufinus hi starf martelaer op die vijfte idus iulij

j. Pius

sat ix jaer iiij maent xxi. dagh

C liiij.

Dese ordinierde die pinen teghens die verfumelheit welcke ghescheiden mochten aent bloet xpisti alst ghescreuẽ staet de Consecracione in die andere distincti Capittel Si per negligenciam Item hij ordinierde datmen die hoechtijt van paesschen altijt vieren sel op een sonnendach Item hij ordinierde datmen die ketters die vandie ketterye der iodey comen. ontfanghen sel ende doopense Dese maecte vijff ordinanciẽ Ten laetsten sterff hi martelaer ende wert bij sinte peter begrauen In vaticano.

Die vierde persecucie ghescheide in die heylighe kercke wt Anthonius verus gebot idey welkẽ alte veel kerstẽ ghemartiriziert worden mer nijt te vergheefs wãt daer om quam alte groten pestilencie doer al ytalien eñ doer meer prouincien Oeck waren op die tijt grote strijden. water vloet. eertbeuinge. ende grote menichte van krieken Item dat Roemsche volck wert ouer all verslaghen.

Keyſers

Hier begonſten twee keyſeren te regnieren wāt deſe twee aenveerde ende aēnamen dat keyſer rijck na dien dat Anthonius pius doot was Mer doe lucius ſterf doe bleeff Marcus Anthonius alleen keyſer Ende van hem wert gheſcreuen dat hi ſeer goet ende victorioeſſ was Mer alleen verhengde hi dit quaet Als dat hi teghen den kerſten liet doen die vierde perſecutie Item Mē ſeyt dat hi ſo ſtantaftich was oeck doe hi noch een kijnt was. dat hij noch in voerſpoet of vruecht den Noch in wederſpoet ſijn aenſicht en veranderde

Marcus lucius. xvij.

Anthonius veus aurelius cōmodus jaer.

Item hi was ſoe goet totten ghemeen menſchen dat op een tijt doe hij gheen gheld en had eñ al ſijn ſcat wt gegheuen was ende nijt en had. dat hi ſijn ridderen mochte gheuen. doe had hij lieuer ſijn gouden eñ ſiluueren vaten te vercopen eñ ſijns wijfs clenoten ende ander huuſraet. dan hi den ſenaet die landen of die provincē beſwaren woude Mer doe hi victori bewerff. doe loſte hi dat all in welcken hi beſwaert ende belaſt was Ende hi verminrede die provincien haer tribuut.

an? mundi

Alexander een vermaert doctoer in mediānen Ende ſijn kijnt dat Pontius hiet ſtoruen martelaers.

Pauſen

Fotinus biſcop van lugduney wert mit veel ander kerſten voert gheleeff xpriſti martiriziert.

Anno xpi

Oroſius ſcrijft dat die ſtrijt marcomannicum was een alte groten ende laſtighe ſtrijt Want dat volck van barbarien hadden den romeynen al om ende om beleghen ſoe datter niement vlyen en mocht Mer ſommighe kerſten ridderen worden wepende o xpe wilt ons helpen eñ bijſtaen Der ſtont quamen daer grote blixemen daert volck van barbarien ſeer of verueert wert. ende ruemden van daen Eñ daer mede wert die kerſten naem alte ſeer verbreet Ende die keyſer gaf doe xpiſto die victori ende nijt hem ſelven Ende die ſentencie welcke teghens den kerſten ghegheuen was. werter mede ghevachtet.

Juſtinus een philoſoeph wert in deſen tijden totter kerſten gheloue bekeert deſe heef veel dinghen beſcreuen teghens den ketteren Ende hi wert martelijt.

Juſtus biſcop te vyennen ſterf martelaer.

Felicitas wert mit haer ſeuen ſonen ghemartelijt dit was een wonderlick ſpieghel want dit gheſciede Als hier voermaels die ſeuen machabei mit haer moeder worden ghemartelijt.

Egesippus een hystori scriuer maecte vijf boecken vander hystorie der Apostolen ende martelaren tot sinen tijt toe
Attalus van pargamo een fundament d' hey ligher kercke sterff martelaer.
Blandina een heylich vrou ende martelaer.
Victor een ridder Ende Cerena sijn wijf worden martelijt
Concordius subdyaken martelaer
Marcellus martelaer
Gayus martelaer
Montanus martelaer
Flocellus een kijnt ende martelaer
Simmicius priester ende martelaer
Prayedis maghet dese sprekende hoer ghebet rustede inden heer.
Nouatus mit xxij martelaers.
Theophilus biscop vā anthiochiē
Apollinaris biscop jerapolitan9
Marascus patriarch vā jherusalē
Dyomisius biscop van chorinthen
Philippus biscop tracensis
Philipp9 eē rechter vā alexādrien
Eugenia sijn dochter mit haer dieres storuen martelaers
Protheus ende jacinctus martel.
Van desen lestmen veel wonderlike dinghen.

v^{m} ij^{c} lxij.

Dese sat ix jaer drie maenden en dē ij daghen.

Amicetus ghebozen wt syrien wt een stegke ghheheten mirrea Sijn vāder hetede johannes Sijn hoechtijt houtmen optien xv kalendas van mey.

C lxiij.

Dese Amicetus maecte veel Canones die int boeck vandē gheestelikē rechten gheheten decretum tot veel stedē beschreuen staen ghelijck ander heylighe vādē scriften die hoer bloet in een testament ghegheuen hebben Ende daer om werdē se gheheten Canones wantse eerst vanden heylighen apostolen daer nae vanden martelaren ende ander heylighe doctoren die al prelaten hebben gheweest int beghīsel der heyligher kercke Ende vanden heylighen consilien ghezordiniert ende ingheset sijn Sij en sijn oeck nijt ghemaect bij enighen mēschen vijndinghen Mer si sijn ghedicht doer die gracie eñ saluinghe des heylighen gheestes Eñ so wie dat vermeteliek straffet die heylighe Canones die blasphemiert inden heylighen gheest alst beschreuen staet inden decreet int Capittel violatores xxv .q. prima dese Amicetus heeft veel statuten ghemaect van die staet der biscopen ende hoere consecracien. hij ordinierde dat een clerck ghheen lanck haer. noch ghheen lang baert soude hebben Mer hi soude hebben een crune opt middel van sijn hooft recht rondt Ten laetsten sterf hi martelaer onder Antlonius verus Ende hij wert begrauen inden wech gheheten Appia in sinte Kalixtus kerchoff.

Keyſers

Dese Cõmodus was Anthonius verus soen hi was mẽdallen van quader geruft ende heel onewsch. hi was so seer quaet datmen hem hetde een vyant des menschlike gheslachtes. hi dode alte veel senatoers ende bij sonder dede hi doden die hẽ dochte dat die edelste ende verstandelste waren. hi was so houeerdich ende vermetel dat hi die wil een leewẽ wel aen twech gheuende daer in te tenney dat hi een coninck der menschen waer. ghelijck een leewe die coninck der beesten is. Mer daer die stantastichheit der martelaren blenct. daer ist verdrietlic te spreken van vleyschlicheit der wertlikker menschen Ten laetsten wert dese cõmodus ghewocht Ende also stert hij.

Commodus aurelius

viij jaer. luciq antonij

Die ketters Cathafrige stonden op wt lant gheheten frigia dese seggben dat sij alleen hebben die heylighe gheest Ende dat die heylighe gheest noch den apostolen noch niement anders ghegheuen en is Item die Meisters van dese ketterye waren Montanus prisca ende Maximilla.

anno mundi

v^{m} iij^{c} lxxiij

Paeusen

Dese was geboren wt Campaengen wt een stadt sundana Sijn vader hiet Concordius dese sterf martelaer op ten kalendas van mey.

Soter mar.

ix jaer iij mgenden xxj dagh

Anno dñi

C lxxiij

Dese soter ordinierde dat een nonne soude draghen een wiel Mer gheen corporael of heylighe dwelen en soudense aen tasten Noch gheen wierwoelt werpen inder kercken Ende wanter veel periculen ende last inder hilikte gheuielen daer om ordinierde hi datmẽt wijff nijt voer echt en sel houden ten si dat si eerst vanden priester ghelendijt waer Ende van hoer ouders ouergheleuert ende vanden naesten vrienden wel bewaert waer Ten laetsten na dat hi heylichlick gheleuet had sterf hij een salich martelaer gods Ende wert in sinte peters kercke begrauen Ende die paeusstoel stont ledich xxij dagh lang.

Tertullianus van Affrikken is inder heyligher kercke seer vermaert.

In dese tijt wordt den heyligh kercke die eerste vrede ghegheuen Mer die vrede en duerde nijt lang.

Theodaon die derde ouersetter van moyses wett.

Helyus was een out man ende wert keyser tegens sinen wil. hi en woude niet dat men sijn wijff soude hieten keyserinne Noch sijn soen keyser. hij en nā nye geen ghiften. Noch nye en dede hi wraeckt. hi wert doot ghesla ghen in sijn vi maent van julianus die na dat rijcke stondt. mer hi en vorderde niet Want als hij desen hcliū verstoect so wort hi van seuerus weder verslaghen.

helyo. ptinax seuero.

Dese seuerus was wt Affryen gheboren En na dat hi keyser wert doe streed hi iij. cuijsl strijden inden eersten ūwan hij julianum die dat keyser rijc aen vocht ende hi dode hem te vi maent xviij iaer

vomen Die anderde strijt had hi teghens piscennium Ende den derden strijt street hij in gallien teghens Albinum die julianus ghesel was. hij verwan ende vacht heerlick en aen beyden parthien word veel bloets ghestort. dese seuerus was van natueren seer boess ende quaet Alcijt was hi vermoyt van strijden. hi regierde dat ghemeen goet seer starcklick ende mit gwoten arbeyde. hij verwan die parthos. die van Arabien. die Adiebinos die joden. ende samariten. hij bracht veel provinciē ende nacien van volck aen dat wemsche rijck. hi was seer wel ghelert in natuerli

ke consteē ende oeck inden weerlicken rech — v^{m} iij^{c} lxxxiij

ten. hi verwecte die v. persecuciē teghens die kersten Ende daer om leet hi veel we derspoets Namaels nae gwoten strijden tymmerde hi i Britaengen een alte sterc

Eleu; therius. mī

Dese was een griecx wt die stede Nycopolis hi sat xv jaer vi maent vi dage Sijn vader hiet habundo

C lxxxiiij

keyen vallepe vā hondert ende xxxij passen Ende hi starcte dat mit veel woernen van die een zee totten anderen verlengde hijt Aldaer sterf hi aen een zuycx bi een stede gheheten Ebzacum.

Dese ordinierde nader apostolen ordinanciē dat die kersten souden eten alle ghewoentlicke spijse die redelic en menschelick waer Item dat nyement van sijnre graden verstoten en soude werden hi en waer eerst beschuldicht. ghelijck onse here god dede die judam toe liet alsoe lang als hi niet beclaecht en was: Want alle dat ghene dat judas daer en binnen onder den apostolen dede. dat bleeft van weerden om die weerdicheit wille sijns dienstes Item hi ordinierde dat men ghen sentenciē gheuen een moet ten sij dat die ghene teghenwoerdich is die die saecke sijn is daert oerdel sel in gheweesen werden. hi seynden legaten totten Coninck van bryctaengen ghenoten lucio die hem mit sijn volck souden dopen Ten laetsten wert dese Eleutherius martiriziert op die vij. kalendas Junij Ende wert begrauen bij sinte peter in vaticano.

Enghlant wert bekeert ende ghedoopt totten ghelooue mit groeter solemniteyte alsoo ghering Als lucius die coninck ghedoopt was Esn doe nam dat ghemeen volck wt sijn exempel dat ghelooff vrediick aen ende si worden doe mede ghedoopt Fuganus esn damianus waeren die legaten vanden paeus daer gheseynt die dat woert gods esn dat kerstendom ghelooff daer eerst predicten

Lucius comine van britaengen dat nu enghelant heet die wert totten kerstendom ghelooff bekeert Esn hij wert mit sijn volck ghedoopt van twe religioese manne Als fuganus ende damianus die van den paeus Elentherius daer gheseynt waeren

Leyser

Leonides Origines vader wert voer ghelooff cristi onthoeft esn starf martelaer
Origenes was doe xvij. iaer out ende was bereyt mit sinen vader martiriziert te werden Mer sijn moeder belettet hij verloor al sijn patrimonium om dat hi kerstē ghewordē was hij leerde die scoliers hoer gramatijck Esn van dat loen dat hi ōt feng daer mede voede hij sijn moeder mit vij. broeders

Anno mundi

Rudeaus subdyaeck was policarpus discipel esn wert martiriziert
v^{m} iiij^{c} xxij

Paeusen

dese sat xv iaer ij. maendt esn vij. dagen

·j· Victor

dese was gheboren wt afren Sijn vader hiet Felix hij starf martelaer op die vijfte kalendas Augusti. ende leyt begrauen bij sinte Peter in vaticano

Anno xpi

C xxiij

dese victor ordinierde bij rade der biscoppen die in Alexandrien mit lant van palestinen tottet consilium ghewepen worden daer hij self tegenwoerdich was dat men altijt den paesch dach soude vieren op een sonnendach wāt voermaels plegen veel biscoppen wt Asyen ende vten oesten hoer paeschdach te vieren mitten ioden
Item hij ordinierde so wie vā den hidenscap ghelouich word dat men die ind noot soude mogen doopen het waer ter zee off in der Riuieren of fonteynen esn in allen natuerlike wateren Den laesten sterff hij martelaer
Hyreneus biscop van lugdunen wert mit veel clerken esn leken martiriziert
Clemens een philosoep wt Alexandrien
Panthenus stoycus wt Asiken een historischriuer
Alexander naraści was een nauolgher origenis.

Die vijfte persecuāe der kerstenen gheschiede wt ghebot des keysers Seuerus Na welker persecuāe ter stont volchde die godlike vrake want daer op stonden die Ciuijl strijden daer die Romeynen seer mede verghingen

Merct hier neerstelick ende wetet dat als die heyligshe doctores scriuen so hebben hem die romeynen dicwil gheset teghens die heyligshe kercke mer nye wisslicke Ende want die ghemeent der verstandelre menschen houden dat die beste ende edelste manier van victorie te verchrighen coemt bij die duechde der patiencie ende lydsaemheit. daer om ist kenlick dat die heyligshe kercke heeft lidende haer noot verwonnē in dese tijt spraken die keysers. wi en willen nijt datmen ons ghebieden sel Want wij hebben alle die werlt te ghebieden Alleen sijn die Romeynē vermaert die alre gheleerste te wesen Namaels doe die heyligshe kercke in langshe druc ende in swoot lijden haer ghelēden had. ist sonder sweerde off ander wapen hier toe ghecomen dat die grote maiesteyt des womsche rijcks oetmoedelick beleden heeft dat die keyserlicke rechten haer nijt en veronweerdighen ondanich te wesen den heyligen gheest lijke rechten dit is die veranderinghe des ouerste rechterhant gods Daer om wilt ghi verwinnen so leert lyden Het is een teyken vā volmaecte wijsheit dat een hem seluen ongheleert ende onwijs achtet.

v^{m} iij^{c} iij.

Dese was een romeyn Sijn vader hiet habundus Hij sat iij jaer vi maenden ende x dagen hij wert martiriziert op die vij kalendas septembris.

ij^{c} iij.

Dese Zepherinus ordinierde dat Alle kerstē menschen soudē tot haer xij. jarē dat heylich sacrament ontfanghen opten heyligen paeschdach in teghenwoerdicheit alle kerstē menschen clercken ende leecken Hij ordinierde dat die vaten des outaers soudē wesen van glass of van coper. mer nijt van ghenwelcke hout ghemaect Alsmen hier voermaels plach dat bloet ons heren te consecrieren in houten vaten Namaels worden die glasen kelcken verboden somē leest de Consecratione in die eerste distinctie in capittel vasa Item datmen die ordinierīg der pristerē ende leuiten soude doen op ghesette tijden i teghenwoerdicheit van veel luden hoechlick ende eerlick van ghepreefde ende gheleerde Nocht heeft hi veel ander saligher ordinancie ghemaect Ten laetsten starff hi martelaer Ende wert begrauen in die vrede gods.

Artemonis was een ketter hij seyde ypristum te wesen een puer mensch dese ketterij hebben veel menschen mit hem ghehouden.

Och och waer is nu ghebleuen der ouder Romeynen groote voersienicheit strengicheit. eerbaerheit. ende onspreeckelicke wijsheit Och leyder hueden daghes is dat lieflicke rijck gecomen totter dwaser handen Nota. Ist dat een dwaes sijn dwaesheit bekent so isser noch wat wijsheit in Mer acht hij hem seluen wijs. so is sijn dwaesheit volmaect Als dan en mach hij niet gheleert werden wat hij

Keyserts

anthonig caracalla

vij iaer

scuwet dat ghesellscap der wijse ende verseekt hem mit sijns gheliicke

Dese anthonius seuerus soen was strenghder dan sijn vader hij was seer oncwsch dat hij sijn stief moeder nam te wijff. hij dode den raetsman papinianum Ende ghelijck hij een ander dede so vielt hem weder. want hij die seer quaet was. wort van sijn vyanden verslaghen daer veel menschen hoer in verblijde Item weet dat dit is ghweest die manier vd sotter menschen dat als sij machtich worden so warē si dē wijsen contrarij + ende vervolchden die . Ende als die wijse ghedoot waeren doe moesten die dwaesen van noots weghen vergaen

anno mūdi

v^{m} iij^{c} xiij

Haeusen

Calixtus was een romeyn sijn vader hiet dimetrius hij sterff martelaer

+j+ Calixtus mart

sat vijff iaer ij maenden, x daghen

anno xpi

ij^{c} xiij^{o}

Dese Calixtus onder veel guedder wercken maecte hij een kerchoff Inden weghe van Appia daer veel dusent martelarē begrauē sijn Ende dat heit nu sinte Calixtus kerchoff. hij ordinierde die quater temper te vasten. Item hij ordinierde onser vrouwe kercke ouer den tyber Te leesten wert hij martiriziert ende wert begrauen op sijn kerchoff

Origenes een groot doctoer leyde een heylich leuen. Ende hij is seer vermaart in die heilighe kercke van desen vijftmen contrarij scriften beschreuen Want sommighe seggghen dat hij seer goet ghesweest is Ende ander meisters seggghen contrari. het is bouen maeten groet wond dat die doctores van desen contrari scriften of opinie ghadt hebben Querleset Ecclesiasticam historiam Int seste boeck ende oec op ander plaetzen ꝛc Ic en heb gheen concordana van desen scriften gheuonden End off hij behoudē is off nijt dat beuele wij den heer dien alle ding kēlic is ꝛc Seer naerstelicke vijftmen beschreuen van verscheyden doctores van Sampson Salomon Tyranus Ende van desen Origenes off sij behouden ende salich sijn off nijt Eñ wāt mēt sonder perikel nijt weten en mach ende die kercke hier ghēen sekerheit off en heeft daer om beueeltment den here ꝛc

Materno was een jaer lanc tleyset hij aen vacht dat rijckt mit sijn soen ende wort wt een oploep der ridderē mit sinen soen dyadumeno ūslaghen

Anthonio Aurelius leefde in lelijke sonden Ende hi was onbehoerlijke onewsch soe dat hi gheen oncuuschit ghehantiert en liet hi wert te vomen verslaghen mit sijn moedr wt een oeploep van sijn ridderen ghelijckt maternus verslaghen was.

eenjaer materno. anthonio au
iij jaer relius.

Olpiano een wel ghelaert man ī die weerlijke rechten was in dese tijt vermaert.

Die vijfte ouersetting ende beduding der scriftuere wert in dese tijt in iherico gheuonden doermen den meister nijt of en kennet waer om wertse gheheten Vlgata

	Priuatus martelt	Cecilia martelt	Palmacius martelt mit
Felix mr̄	Anelinus martelt	Maximo mr̄	al sijn huusghesin.
Calopedio mr̄	Tiburcius martelt	Luciano mr̄	Julita martelaer
Astorio mr̄	Valerianus martelt	Ciriacus mr̄	Mertina martelaer
			Barbara mr̄.

v^m iij^c xxiij.

Vrbano was een Romeyn Sijn vad hiet poncianus hi wert martiriziert Ī sijn hoechtijt houtmen op die vij. ydus Julij.

j. Vrbanus mr̄.

sat vij jaer xj maent xxj dagben.

ij^c xxiij.

Dese Vrbanus was een romeyn van edelre ghesiacht in sijnre lijntheit was hi een goet tierstien hi beteerd veel ende brachtse totte tierstien ghelooue. hi ordinierde dat die priesteren den dienst gods souden doen mit gulden telcken off sulueren off tynne of coper daermen van armoede nijt bet en mach Ende daer gheen west ī en quaem bij dese Romanus tijden began die wemsche tierc eyghen eruen te besittē daer si den clercken ende notarien mede versach die de wercken der miraculen beschreuen want hier te voren plach die tiercke slechts aelmissē te ontfanghen ghelijc bij der Apostolen tijden Den laetsten wert hi martiriziert ende wert mit sinte cecilien begranen.

Dese Alexander had een sterstey moeder gehitey mameas die van Origenes bekeert was Ende ter bede van sijnre moeder en verwolechde hij den sterstey nijt. hij was een seer duechdsam iongheling. hij regierde tgemeen goet seer wel bij rade des raetsmans vlpianus die een ghekeert prince in den rechten seer vermaert was

viij jaer

Item in een gwet strijt so versloech hij xerses coninck van parsen Item hij vervoerde sinte Thomas lichaem vā indien tot syrien ende alsso quam hij tot edissen in Abagarus stadt Ten laetsten wert dese Alexander onthoeft tot mens wt een op loep van sijn ridderey

In desen tijden sachmen een wonderlike spiegel van twerehande manier van martelaren Als martelaers ypristi. ende des duuels martelaers Item Martelaers ypristi waren die heyligh paeusen. Ende ander prelaten mit hoer onderseten die oeck sterstey waren ende voer dat sterstey ghelooff hoer bloet willichlic ghestort hebben Mer des duuels martelaers waren die keysers ende ander princen mit hoer ridderen ende knechten die voer tghemeen goet ende om der duuellen eer hoer selue ende veel ander menschen ghedoot hebben op dat sij regnieren mochten Een ghelike pijn mer een onghelike saeck des pijns Ten is nijt vreemt dat ypristy martelaers heeft Mer groot wonder ist datter duuels martelaers sijn die den duuel ende den werlt dienen Certeyn hudens daghes vijndtmen in groot ghetal duuels martelaers Mer mtelaers ypri en vijndi mē so veel nijt: hoe veel worter ghewonden die ō des werlts eer om ghenuechte des vleysches eñ om tijtlicke verganclick goet hoer m periculen des doots setten ende ten laesten onghedwonghen steruen sij willichlick Mer onse here ypristus en heeft nyement ghebeden dat men die sterstey doden sel. hoe wel dat hijt een corte tijt verhengt heeft. Siet nv dat onse martelaers ypristi nijt te glorieren staet recht off sij wat groets ghedaen hadden om dat ewighe krijen te vercrighen Als wij aensiē dat die wertlike menschen dus ghestreden hebben om tijtlike glorie te verweruen. hier off leset Augustinum int vijfte boeck van der stadt gods seer suuerlick

Die seste persecuacie gheschiede in die heylighe kercke wt ghebot des keysers maximinq Mer hi en ontghinq niet onghepimicht Want na dien dat hi die kerstenen vervolchde doe wert hi ter stont ůsslaghen dese persecuacie was sondlinq tegens den prelaten ende clercken ·

Julianus een hystori screuer was in dese tijt vermaert ·

Dese paeus poncianus ordinierde alsmen seyt datmen die psalmodye opten dach eñ inder nacht in allen kercken singhen sel Item hi ordinierde dat die priesters eer dat si missen doen: sullen hoer biecht spreken lesende die Confiteor deo oēl ēē dese wert verdruen ende inder ellenden van sardinien ghseynt daer hi martiriziert wert Sijn lijchaem wert weder te romen ghebroeht van sinte fabianus eñ wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff ·

v^{m} iij^{c} xxix

Poncianus was een Romeyn Sijn vad hiet Calphurmius · Poncianus mr · sat vijff jaer ij maenden ij daghen ende hi starff op die viij kalendas decembris ·

CCxxx ·

Na dat ponciaus doot was wert dese Ciriacus paeus Ende sat een iaer ende iij maenden int jaer ons heren ij^{c} ende xxxv Item want dese Cyriacus teghen der kercken wil dat paeuscap achterliet Ende settede Antwerpen i sijn stede Ende hi te Colen voer mit tien elf dusent maechden daer om en wert hi onder die paeusen niet ghetelt Want die Cardinalen meenden dat hi om wellust der maechden ende niet wt duodien sijn paeuscap ghelaten en hadde Nochtans was hi een reyn maecht Eñ wert mit tien maechden ghewent somen leest in die legende vanden xi dusent maechden Item anders wilmen seggen dat dese xi dusent maechden ghepassijt worden in des keysers marciaanus tijt doe Celestinus paeus was dat het te ghelouen is nāder legenden vanden heyligen maechden · Cyriacus paeus eñ mr

Keysers

Dese Maximinus wert keyser buten consent vanden senatoers Ende so ver volchde hij die kersten Den laesten lieten hem sijn dienres ende wert verslagē van een die hiet pupimang. Esi mit hē word oeck verslagē sijn cleyn soē die oec Maximinus hiet Item dese pupimanus Ende sijn broeder Albinus wouden keysers wesen Mer sij worden thans int pallaes verslaghen.

Maximinus iij jaer.

Dese Gordianus quam te romen esi na dat hij die van parthen verwonnē had doe wert hij van den rechter ghehieten philippus ende van sijns selfs volck mit droech verslaghen.

Gordianus vi jaer.

Theodorus biscop bij ponten Dyonisius biscop van Alexandrien dese was Orighenis discipel esi heeft veel scriften ghelaeten

Die xi^{m}. maechden worden te Coelen ghepassijt int iaer ons heren ij^{c} xxxvij. vāden hunen wt ghebot des keysers Maximinus

an^{o} mūdi v^{m} iij^{c} xxxiij

Haeusen

Dese Anthews off Ancherus was een griecx sat in iaer een maent ende ix dagh.

anthews martel.

anno xpi ij^{c} xxxiiij

Dese Anthews ordinierde datmen die biscoppen wt haren stoelen soude mogen ouuoren in anderen kercken Ende datmen soude beschriuen der martelaren legende. Den laesten wert hij martiriziert onder den keyser Maximinus Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff opten iij nonas Januarij

Affricanus julius was in desen tijden seer vermaert Ende veel ghekeert in die heylighe scriften.

Cyprianus een glorioess doctoer ende biscop van carthagen dese was seer vermaert Ende hi wert in dese tijt martiriziert

Porphirius een groot philosoph dese heeft ghemaect die predicabilia hij was een groet vyant seer contrari den kersten gheloue. dwaeslick blaste hi tegens die waerheit Esi die heylighe doctoers bedwonghen sijn dwaesheit so dat hi nijt meer en vorderde noch ghheen verstant en had van dat ghheen welcke hij seyde ofte affirmierde.

Dese Philippus was die xxiiij keyser na Augustum hi maecte sijn soen philippum mit hem keyser Dese twee waren alle beyde kerstē· Ende dese was die eerste ende dat primapael hooft van allen kerstē keyseren· hi wies also mit ghelouе dat hi sijn sonden openbaerlike bichtede· Ende stont in die hoechtijt van paessche onder die ander menschen die penitencie dede te ghebode des paeus fabianus Ende sijn scat delde laurencius Te laetste wert hi van decio den keyser in drocht verslaghen·

Philippus vij jaer·

eenen kerstē man

Decius· iij· jaer·

Dese decius was gheboren wt dat nederste pannonien hi was die alre quaetste· mer cloeck te wapen· hi hatede den armen· hi vernolchde die kerstē· hij versloech die keyser philippū mit sijn soen dat sijn heren waren Ten laetsten wert hi mit sijn soen onder den barbaren verslaghen·

v^{m} iij^{c} xlij

Fabianus mr·

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet oeck fabianus Ende hi sat xij jaer vj maenden ende vj dagh

ij^{c} xlij

Dese heylighe man fabianus doe die paeus Antheros begrauen was verbeyde hi mitten anderen kerstē· datmen een paeus soude kiesen Ende aldus verbeyden de quam Aldaer seer haestelicke een scoen witte duue vlieghen op sijn hooft seggende O fabiane du selste paeus gheordimert werden Ende daer wt wert hi ghekoren Item hi ordinierde datmen Crisma dat is theylich oly consecrieren sel alle jaer op ten witten donredach Alst beschreuen staet de Consecratione jnden ij· distincti int Capittel Iris Item hi ordinierde vij dyaconen die mit· vij· notarien trouwelicke souden schriuen die leghenden der heyligher martelaren Ten laetsten na dien dat hij veel wercken heylichlicke ghevrocht had· wert hi van decio den keyser martiriziert Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff Sijn hoechtijt houtmen feestelic inder kercken opten xij kalendas Januarij·

Dese Gallus ende volusiang regnierden ij jaer ende ij maenden Sij voerden een cruijsstrijt teghens Emilianum daer si in verslaghen worden Ende Emilianus wert in die derde maent daer na verslaghen Men seyt dat gallus starff van ouer aticheit dat hi sijns buucks gheen maet en wist.

Keysers

Die vij persecuie inder heyligher kercke geschiede wt ghebot des keysers decius Ende was seer lastich mer nijt dueracht ich want ghelijck dattet sijn voeruaders ghescheiet was so ghewielt hem Ende hi wordt thans verslaghen.

Gallus. ij. jaer.

ende volusianus ende ij maenden

Apellonia maget en mr
Serapion martelaer
Nicostratus dyaeckt en martelt
Agata maghet en martelaer
Die seuen slapers
Abdon en sennes martelaer
Anathalia maghet en martelt

Alexander biscop van jharusalem en mr.
Moyses priester en martelaer
Maximinus priester en martelaer
Proxymg priester en martelaer.

anno mundi

v^{m} iij^{c} liij

Triphon een kijnt worp die duuelleen uten menschen Ende hi wert in nycea martiriziert.
Victoria maghet en mr.

Cornelius mr.

Dese was een Romeyn hij sat ij. jaer ij maenden ende v dagheu.

Paeusen

Anno Xpi

ij^{c} liij

Dese Cornelius voert een eerlijken naem van groter heylicheit hij heeft vā god ontfanghen sonderling macht so dat hi is een groot maerscalck ouer besuychte menschen Item hi nam sinte peters ende sinte pauwels lichamen wt die stede die Catacumbas hiet ende hi leydese veel eerlijker in een verheuender plaetze bij hulpe van sinte lucina Item hi ordinierde dat die priesters voer die ghercchticheit soudē moghen sweren Ten laetsten wert hi mit meer ander kerstē martiriziert op die xviij kalēdas Octobris.

Nouatus priester der kercke van Romen is ghewordē een ketter seggheude dat god die sondaren die vter gracie gods gheuallen waren ghenade weygherde. Daer om wert te romen een consilium ghehouden teghens hem in deus tijdē daer ly biscoppen vergadert waren in welcken consilium hi dampniert ende verdoemt wert.

Dat Eerste scisma dat is die eerste twist inder heyligher kercke ghescheiede omtrent dese tijt Want Nouatus hielt hem seluen voer paeus teghens Cornelium Mer Cornelius was ende bleef paeus.

Dese Valeriang was eerst een wel stridende mā die veel tijt victorie had Mer na dien dat hij die kerstenen veruolchde doe wert hij thans gheuanghen vāden Comine van parsen Ende wert hem so seer onderdanich dat die Comine vā parsen altoes als hij op clam te peerde so settede hij sijn voet in valerianus neck Ende ten laesten wert hij verslaghen Hier aff wert galienus verveert ende stelde die heylighe kercke weder in vrede Ende want hi ghenen volcomen wraeck en dede vant kersten bloet datter ghestort was daer om verghinghen die romeynen mit veel strijden. Mer die goedertieren heer en liet dat gemeen goet mitten romeynē die vol na despe raet ende mistroestich waeren nijt vergaen. want ter stont hijr na worden veel tyranne verslaghen Eñ die romeynē vercregē doe voer spoet dat sij nijt en vermoede hier off leset Orosium

yv iaer

valeriāg Galieng

Sabellius was een kletter jn dese tijt vermaert hij seyde dat ypristus nijt en was die soen gods mssaltende drieu oudicheit der personen.

Luaus mē

Dese was een romeyn hij sat iij jaer iij maen den ende iij daghe

j. Stephāg mē

Romeyn sat iij jaer j. maenden ende yv daghen

Dese Luag ordinierde dat j priesters ende j dyaconen souden altijt bij den Biscop wesen. Ende hem volghen in allen plaetzen waer hi ghing om tuychnisse der eerbarheit te ghheuen hoe wel dat die selterheit sijnre cōscientien hē ghnoech was tot sijnre zielen salicheit Noch tans om der quaden menschen wil moet een Biscop hebben een goeden naem Alst beschreuē staet de Consecratione in die eerste distincti Jubemus. dese Luaus wert eerst in ellende verseynt Mer na quam hij weder ende wert van Valerianum onthoeft

Dese Stephanus ordinierde dat die priesterē en leuiten die gheheylichde cleederen nijt dragē en souden dā inden kercke totter dienste gods Alst beschreuen staet de Consecra jn die. j. distincti. vestimenta Hij bekeerde veel heyden. Ende begroeff veel martelaren lichamen Namaels wert hij ghedaghē en tot sijnre bede wert der afgoden tēpel destruert Te laeste wert hi martiriziert daer hij inder missen stont ende celebrierde

Die achte persecucie ghescheide inder heyligher kercke wt des keysers valeria-
nus ghebot om welcke persecucie wil worde die vorneme alre lasterlike ende zwaer
like ghemaect Wat in des keysers daegh tijde was daer een gemeen pestilencie in al
len plaetzen der werlt daer dat ghebot ghegaen was datmen die kersten soude ver
volghen Mer dese wraeck gods was noch lastigher want dat wemsche rijc wort
destrueert so dat alleen niet en verghinghen die de kersten waren mer oeck mede al-
le die ghene die daer consent toe gauen worden verslaghen Want tot alken canten
op stonden grote strijden Ende dat lantscap ghelegen daer ouert water dat danu-
bium hiet wert inder eenicheit verdestrueert. die is gheweest die eerste destruc-
des keyserlike rijcks die nyt reuperiert word.

Keysers

Prisc̄us mr̄ patricius martel Protus martelaer
Malchus mr̄ Fructuosꝰ martel Jacinctus martelaer
Marinus mr̄ Eugenia martel Claudia martelaer.

an⁹ mundi v^m iij^c lxiij.

Pausen

·ij· Sixtus · mr̄ ·

Dese was een griecx gheboren van Athenen Es
sat twee jaer xi. maent ende vi. dagher hij wert
martiriziert op die viij ydus Augusti.

Anno Xpi ij^c lxiij.

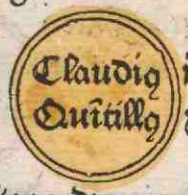
Dese sixtus was laurencius sijn ghestelike vader hi ordinier de datmen die mis
sen op een outaer soude doen datmen te voren nijt en plach te doen. Ten laetsten
wert hi martiriziert ende veel ander mit hem wt des keysers galienus ghebot die
Anders gheheten wert draus Als vincencius en ander doctores scriuen dit is die
waerachtichste opinie somen leest in sinte laurencius legende.

laurēdag j. glorioess mr̄

Tot Romen worden xl kersten martiriziert
In Affriken iij^c martelaers mit ontallike veel
ander kersten die in dese persecucie worden mar-
tiriziert
Cyrilla draus dochter maecht ende martelaer
Xlvi ridderen martelaers
Twphina draus wijff martelaer.

Felicissimꝰ martelaer
Agapitus martelaer
Romanus martelaer
Ypolitus martelaer
Concordia martelaer
Hyrneus martelaer
Habundus martelaer.

Claudius verwan eñ verſloech die gothen Allemanien eñ Gryeltē die wel xv. iaer lang Illiricum eñ macedonien belegheñ hadden Ende daer mede ſo verdiende hij een gulden beelt ende een gulden ſchilt int Capitolium te women vandē womey nen Ten laeſten ſtarf hij aen een zuyct

ij iaer xvij dagheñ
xiij dagheñ

Die alre wreetſte ende groeſſte ketterye der manicheen nam hier oerſproncke Ende began van een gehieten manes gheboeren wt perſen ſcarp van ſinnen eñ barbarich van zeeden deſe ſeide te weſen twe begimſelkē daer alle dinghen oerſprong off nemē

Quirinus marte — Te Roemen ij^{c} ende lxij martel — Euſebius monic eñ mē
Abbacucke marte — Ceſarij dyakē eñ martelaer — xlvi. martelaers
Julianus marte — Leonaus taetſman eñ martel — C. eñ xxj. martelaers

deſes toemſte eñ vñne meñ niet. Hij ſat ij. iaer eñ iij maenden

Romeyn ſat ij iaer eñ x maenden

Dſe dyonisius onderſcheide die perwoonen ghebiedende dat die paſtoren ſouden een yghelijcke in ſijn termijn con tent weſen Te laeſten wert hij martiriziert eñ begrauē in ſinte Calixtus kerchoff

Deſe felix ordinierde datmen ſoude miſſe doē op die reliquiē der martelaerē Item hij ordini erde datmē i der kerkē ſoude alle jaer hoech tijt houden van die kerckwijdinghe Te laeſ ten wert hij martiriziert ende begrauē in ſijn kerck die hij gheſticht had opten iij kalendas Junij

Die neghende persecuaie ghescheide inder heiligher stercte wt des keysers Aurelianus ghebot in welcke persecuaie alte veel sterstē martiriziert worden Itē vanden hemel viel een alte zwaer blixem daer die primeen of verueert worden als een teysteyndes werne gods Ende als vermanende dat hi soude weder wepen die sententie welcken hij teghens den sterstey ghegheuen had Ende want hi die nijt weder wepen en woude daer om wert hi vanden blixem verslaghen.

Keysers

Aurelianus.

vijff jaer ende vi maenden

Columba maghet eñ martel
Quirinus martelaer
Patroaulus martelaer
Agapitus martel
Leonilla martelaer mit haer derden.
Prisscus martelaer

Dese Aurelianus was in den eersten den sterstey menschen seer goedertieren Waer om verleenden hem god ouer al sijn vyanden gwte victori Ende sonderlinge ouer die gothē Mer hi wert bedrogen eñ ombeuangen mit raet der loser menschen Ende na dien dat hi die sterstey seer wreetlick vervolchte en had hij nye enen goeden dach. mer hi wert ter stont ghedoot.

an° mundi

Theodora martelaer

v^{m} iij^{c} lxxiij.

Symphorianus mit ylvij martelaers iij^{c} eñ ylij martelaers

Paeusey

Basilides mit veel and sterstey worden martiriziert.

Eutichianus mr.

We Tuscien sat vijj jaer y. maenden ij dagheny.

Anno Xpi

iij^{c} lxxiij

Marcus cōfessoer

Dese Marcus als sommighe hystorien seyghen so wert hi mede gheset in die linie ende ghetal der paeusey ende dat hi nadey paeus felix dat paeuscap soude besetey hebben vij jaer lang Alleen dese Marcus heeft ontgaē dat hij nijt en martelijt en wert onder so veel persecuaēn Mer hi starff Cōfessoer Ende is begrauen in sijn sterck int middel van romen Item damasus vincencius eñ Martinus en malley ghheymena van desey Marco.

Paulus die eerste heremijt was in dese tijt vermaert.

Eutichianus was die seylichste eñ die duodste paeus hi begroef mit sijn eyghen hant op verselxeydey plaetzey iij^{e} ende. ylij. martelaers Itē hi ordinierde so wie dat een martelaer groeff dat hijs sonder cleet nijt grauē en soude noch sonder stoel Itē hij ordinierde datment choey ende boney soude gebenedie opten outaer Tē laetsten wert hi martiriziert ende op sinte calixtus sterchoff begrauey

Maria egipciaca die een sondaersse was dede in deser tijt in der woestinen alte grote penitencie wel xlvij iaer lang Ende si was seer vermaert in dese tijt Onder meisters segghen dat si was int iaer ons heeren iij^{c} ende lxxx Die abt Zozimas heeft hoer leuen beschreuen

Dese tacitus was een goet man Mer hi en regmierde niet lang. hij wert verslaghen in ponto. Item florianus wert verslaghen in tharsen

vi maent
iij maent

vijf iaer.
iiij. maet

Dese Probus had veel tijt victorie hij voerde veel strijden. hij versloech bij colen bonosum ende proculi hij wert mit den ijsere ende stinechten bij firmium verslaghen

ij. iaer
Carinus
Numeniaq

Dese carq was in alle dinghe quaet hij wert vanden bliden verslaghe. hij voerde een strijt tegens den partien daer sijn sonen Carinus ende numenias mitte swerde verslaghen worden

v^{m}. iiij^{c} lxxxiij

gheborē wt dalmacien van dyocletianus ghesslacht Sijn vader hiet gallus dese gayus sat vi. iaer iiij maenden ende ix. dagen hij starf martelaer opten v. kalendas vā mey

j^{c} lxxxiij

Dese gayq ordinierde dat niemant hem vermeten en soude biscoppen ofte oecht Ander clerken voer weerlicke rechteren te beclaghen Item dat ghen heydē ofte ketter soude enighe kerstē moeghen accusieren of tot quader famen brenghen. Item hij ordinierde dat alle clercken mit dusdanighe graden souden op clymmen so datmen eerst soude werden hostiarius dat is een doerwachter. daer na lectoer. daer na exorcist of beleser daer na acoliteq daer na subdyakē dyakē ende priester. hij vloech oeck voer dyocletianus persecutie ende woende in Cripten Den laetsten sterf hij martelaer onder dyocletianq Sijn hoechtijt houtmen opten v. kalendas van mey

Consilium van Anthiochien wert in dese tijt gehouden tegens den ketter paulus samosetanum in welke hij dammiert wert ende bereeft van bisdom

Dyocleäanus was die alre houeerdichste. hi verbrande alle die boeke der leyligher scriftueren En hij vervolchde die kerstenen ouer al die werlt x jaer lang. Hij liet alre eerst sijn clederen ende gheschoeyte mit ghesteente bestickten Ende alle voergaende princen pleghen mit slechte purpuer heren te vercleden. hij voerde veel strijden. hi nam maximianum heraulium tot eē gheselschijns rijcks Ende hi maecte galerium en cōstantiaum mede keysers om noots weghen der strijden. hi woude voer god aenghebedt wesen Onder desen tween was die tiende persecuäe ende die meeste van allen Also dat hij marcellus des paeus tijden binnen xxx daghen wel xvij duisent mēschen voer dat kerstien gheloeff ghedoot worden Constantinus eer dat hi keyser wert doe verstoech hi desen maximinianum om laghen die hi heren leyde Dyocleäano wert vergheuen ende starf te salome Dese twee tyrannen doe si ontallike veel kerstien gedoot hadden ten laetsten waren si den kerstien wat ghenadelikker alsoe datmen niement pinen en soude Mer wie ypm bekede die soudmen sijn rechter oghe wt stekē ende sijn lufter hasen lambarnen in dese tijt so was die kerstenheit in britannien ende in gallien vol na te nijt ghecomē Namaels na veel ende gwte bloetstortinghe word dat rijc weder restaureert en gheset in sijn oude ghestelteniſſe Ende alle keyde togen si hoer purpur wt en substitueerde ende settede in hoer stedē die jonghers waren om dat si i hoer oude daghen wouden rusten Ten laetsten wert dyocleäanus ūghenuen en sterf.

Keysers

Dyocleäanus maximianus

an° mūdi

Paeus en

Marcellinus. mr.

anno xpi

Romeyn Sijn vad hiet proiecty hij sat viij jaer ij maenden ende xxij daghen.

Dese marcellinq om wreetheit der persecuäe so offerde hi den afgoden wiewecks vallende vanden gheloue. Mer daer nae wort keroepen een Consiliū van hondert ende lxxx. biscoppen voer welcke hi oetmodelike int open baer sijn scult bekent En wort Anderwerff den keyser dyocleäano presentiert moet willichlicst Ende daer wort hi onthoefft. Sijn lichaem lach xxx. daghen onbegrauen Mer wt sinte peters ghebot werdet ter aerden ghebrocht ende begrauen van een die marcellq hiet tot sinte peters voeten Sijn hoechtijt houtmen inder kercke opten seslienden dach van Januario.

¶ Die·y·perſecuci gheſchiede inder heyligher kercke wt ghebot van dyocleciānus ende maximinianus Deſe was noch die ſwaerſte ende laſtigher dan enich ander voerleden perſecuciē Ende duerde y·jaer lang Ende was alſo groot dat in yyy·da/ghen wel yy·duſent kerſtē martelijt worden Item die kercken ende die heyligher boecken worden verbrant·

Maurus	Carpoforus	Sebaſtianus	Dydorus
Victorinus	Alexander	Marcellianus	Marianus
Victor	Mauricius	Marcus	Nycoſtratus ende
Nicoforus	Gereon	Hilaria	Zoe ſijn wijff
Claudianus	Victor	Criſantus	Policarpus
Dyoſcorus	longinus	Daria	Tranquillinus
ſerapion	Felicianus	Claudius	Tromacius
Pappas	ſemproniānus	Jaſon	Tiburcius
Babillus	Die iij gecroonde	Maurus	Vincēcius Otonius

vth iij^{c} ycij·

¶ Deſe martelaers ſijn noch veel ander mit hoer·worden i deſe tijt martiriziert voert kerſten ghebleeff·

Deſe was een Romeyn Sijn vāder hiet benedictus hij ſat vijff jaer ende yyj dagher·

·j· marcelli· marte laer

ij^{c} ycij

¶ Deſe Marcellus had groote tweedracht ende twijſt mitten keyſer mayenāo ſeg/ghende dattet betaemt ende toe behoert enen goeden keyſer die verdeſtrueerde kerc/ken te vernyewen ende weder temaken Ende oeck den prieſteren gods alle eer te be/wijſen ſomen leeſt inden decreet ycvi·diſ· Item hi ordinierde datmen ghen gene/raei conſilium ſoude houden ſonder autoriteyt ende conſent vanden paeus Alſt be/ſcreuen ſtaet yvij·diſ·ſynodum Item hi ordinierde inder ſtadt van romen yv car dinalen om den kerſten menſchen te doopen ende om die doden menſchen te begrauē Den laetſten wert hij martiriziert onder maximianus ende leyt begrauen op ſinte priſcillen kerckhoff inden wech gheheten ſalaria·

In Englant was dat kerſten ghebleeff volna vergaen om der perſecuciē wil die in deſe tijt gheſchiede van maximiano den keyſer·

Dyocleianus ende maximianus lieten willichlick dat keyserlike rijcke leggen
om dat si in vreden te samen mochten out werden Een si settede twee keyseren onder hem
als maximinum ende galerium om illiricum . Asyen . ende voert al orienten te
regieren Ende constantium claudio neef om te regieren germanien gallien spaen:
gen ende britaengen Galerius had te wijff valeriam Dyocleianus dochter Ende
Constantius had te wijf Theodoram maximianus stief dochter . daer bij creech vi
Keysers sonen die constantinus broeders waren ende die hij wan bij helena sijn boel Con:
stantijn sterff ende Constantinus creech dat rijcke in britanien Ende maxentius
wert keyser te romen ende verdreeff sinen vader maximianum Mer doe Dyocle
tiaen verghreven was ende doot . doe ontfeng constantinus maximianum weder
mit groter eeren ter eijt toe dat hi na dat rijcke stont Ende doe versloech hem Con:
stantinus te massilien . Ende bij een teyken des heyligen cruces dat inden hemel
hem vertoent was . verwan hi maxentium bi een riuier dat danubium hiet Ende
hi veng sijn stief vader liamin die oeck woude keyser wesen een ontboefde hem Een
galerius wort van die wrake gods blint ende oeck vanden liue ter doot .

an⁹ mundi v^m v^c iij

Dese was een grieck Een
sat ij jaer ij maenden ende
Paeusen xxv . daghen .

Anno Xpi iij^c iiij .

Dese Eusebius was een leeck ende wert paeus ghemaect hi was een medicijn me
ester het is kenlick dat des ghelijck in voerleden tiden wel meer geschiet is dese or:
dinierde dat ghen leeck en soude sinen biscop moghen accusieren ten waer dat hi van
den ghelove viel Als st beserven staet inden decret in die ij distincta in die vij questi
ende int capittel laycos . Ten laetsten wert hi opten paesdach doe hi inder missen
stont martiriziert onder Maxentius .

Victorianus
Symphorianus
Castorius mit sijn wijff
Castulus
Cesarius
Memias
Nobilis
Dorotheus
Gorgonius
Petrus
Herasmus
Bonifacius
Dorothea
Theophilus
Theodosia
Vitalis
Agricola
Asca
Philemon
Hyreneus
Ontallicke veel martelaers
Noch xxx dusent martelaers
Basilius ende noch vij mit hem
Cosmas
Damianus
Antimus Dit waren wijff broeders
Leontius
Euprepius
Juliana
Januarius .

Dese twee als galerius ende Constantius deyldey dat Roemsche rijcke onder malcander seer vreedsamelicke. mer si ey leefdey nijt lang daer na Ende daer we opstondt alte gwotey twist ende veel cruijk strijdey die nijt ey mochtey neder ghe; leyt werdey sonder gwotey arbeyt Ende nae diey datter veel tyranney verslagey warey doe cessierde die strijdey i des gwotē constantinj tijdey.

Galle; rius con; stātius

Dese hiet oeck maximinus.

ij^c ende lxx martelaers
Primus ende felicianus
Vitus ende modestus
Crescencia
Albinus
Agapes
Chiomia
Tyrenea
Theodora
Florianus

In desē tijdey wor; dey meer steyserey ghe; maect daer die tierstiē yammerlicst off per se quiert wordey Van welckē dese max encius eey was. hier off leset orosium Dese was onder constantinus ende teghens hem.

Max enāg. vij jaer.

Rogacianus
Donacianus
Pancracius
Felix
Adauctus
Nathalia
Eugenia
Margareta

Sinte Katherijn mit vijftich meisters yl. ridderē Ēn noch veel ander marē Petrus van Alexandrien
Lucia maghet en martelaer

xxxvij dusent martelaers
Simplicius
Faustinus
Beatrix
Panthaleon
Georgius
Justus
leocadia
Cristoforus
Anthonia
Anthas vominck

Die heel stadt van trier word vol na martiriziert Ende noch ontallike veel tierstey menschey wordey in dese persecucie martiriziert welcker namey god be screuey heeft int boeck des leuens.

Agnes maghet wert in haer vij jaer martiriziert hoer lichaem is voert Ende leyt tutrecht indey doem in sīte martijns tierck.

Keysers

Deſe Conſtantinus was conſtantius ſoen een glorioeſſ keyſer. hij after liet eē Eerlaer naem Hi regnierde ſeer wijſelick. ende in strijden was hi ſeer victorioeſſ Ende in ſaken diet ghelooef aengaende was hi ſeer deuoet Sijn grote goedertierenheit ende heylicheit ende ſijn duechdelike wercken blencken alſo in die boecken der heyligher doctoren dat hi ſonder twiuel onder dat ghetal der heyligher ghereckent wert Die grieken seggen dat hi int eynde ſijns leuens in eē cloeſter ghinc ende wort monic Ende ſi houden ſijn hoechtijt optē xxvi dach in meert Euſebius Oroſius ende meer ander leeraers hebben neerſtelick ſijn wercken beſchreuen.

Conſtantinus magnꝰ xxxi. jaer.

Deſe was conſtāns ſoen.

Hier wert die heylighe kercke weder vrede ghegheuen Ende wert alſoe ghneſticht datmen alle den ghenen ſoude pinighen die den kerstē verdriet aendēden Dit is oerteyn een wonderlick veranderinghe des ouerſten machte gods. Als dauid ſeyt in een pſalm. babilons dochter is onſalich. ſalich is hij die di weder ghuen

ann? mundi

ſel dine weder ghuemghe die du ons wēd gaeffte.

Mel-chiades. mē

Deſe was wt Afrey gheboren Ende ſat iij. jaer vi maendē ende viij dagen hi ſterf martelaer opten x. dach van decembēr.

Pauſen

Anno Xpi

Deſe melchiades ordinierde datmē op ghē ſonnendach noch donredach ſoude vaſtē ō die eerweerdicheit ōs herē Ende oec wāt die heyden hoer heilighe vaſtel dagē op deſe twee dagen hielden Alſt beſchreuen ſtaet de conſecratione. diſ. iij. c. jeiunium Ten laetſten wert hi martiriziert ghelijck alle die ander paeuſen die voer hem ghe weeſt waren Ende deſe melchiades is ghe weeſt die xxxiij paeus van ſinte peter of te tellen die al ghemartelijt worden ende hoer bloet gheſtort hebben voer dat kerſten ghelooff. Wt ghenomen een paeus die marcus hiet welcke confeſſoer ſterf Gregorius ſeyt dattet in deſe tijt priſelic was datmē paeuſcap begheerden ende daer na.

Dese constantinus wert ghehieten Constantinus magnꝰ. Hij verwan drie keysers Ende hi wert vanden paeus silvester bekeert. Ende om vander lazari gesont te werden so liet hi hem dopen. hi gaf dat keyser rijck van jtalien mit alre vryheit den paeus Ende hi leyde sijn keysers hoff in constantinopoli. hij vergaderde dat consilium van nycenen daer arrius ongheloue condempniert wert. hij veraerde die heylighe kercke mit groter eeren Ende doe hij soude sterven deylde hij sijn drie sonen dat rijck Constantino gaf hij Constantinopel Ende Constanão gaff hij Anthiochien Ende Constans had romen mit all sijn toebehoren dese Constans wert in spaengen verslaghen Constãtius in Aquilegien Eñ Constantinꝰ wert keyser.

Helena Constantinus moeder was een alte heylighen vrou ende coninghinne van wonderlicker deuocien ende groter werelicklicheit. Sij vant te Jherusalem dat Cruys ende die naghelen ons heren ihesu ypristi Sij stichtede lyxij collegien ende si heeft alle die staet der heyligher kercken mit groter vuericheit ende liefte glorificiert.

v^{m} v^{c} xiij.

·j· silvester cõfes:

Dese was een romeyn ende sat xxiij jaer x. maenden ende xxi daghe. scer

iij^{c} xiij

Dese Silvester was een glorioess confessoer hi heeft die heylighe kercke menich fins verciert Also wel in veel scriften als in miraculen. hi heeft veel goeder puntẽ ordiniert. hi heeft die ketters mit hoer ketterye dampniert. hi ordinierde cardinales. hi heeft sinte peters patrimonium als dat rijck van jtalian mit die heel stadt van romen ontfanghen vanden keyser Constantino eñ hi keerdent al totter eerẽ gods Item hij doopte helenam mit veel joden hi vergaderde mitten keyser Constãtino magno dat consilium van nycenẽ Item hi ordinierde datmen optey outaer nijt besighen en soude dan al linnen laken want ons heren dode lichaem was in puer linnen laken begrauen. Ende hier voermaels plachmen te celebrieren op festeyn off kolleeracy off zyden doeck ende dier ghelijck Noch veel ander dinghen heeft hi mit een salich eynde volbracht.

Dese Silvester eer dat enich ander consilium celebriert worden so riep hi te samen iij^{c} eñ lxxij biscoppẽ ende condempnierde al daer den ketter Castim mit meer ander ketters Ende hi maecte veel ordinancien.

Keyſers

Die Tẽpelen der Affgoden worden in deſe tijt gheſloten wt des keyſers conſtãtinus ghebot Ende oeck mede wordet verboden datmen den Affgoden ghẽen ſacrifitie en ſoude doen Als ỳſayas prophetiert had dat die afgodẽ die hemel noch eerde ghemaect hebben vergaen moeten vander eerde Het ghelaeck ende ſchẽen onghelooflick. Ende ten was oeck nijt te vermoeden datter menſchelijke gheſlacht ſoude ymmermeer ghevryet werden van deſer dwalinghe mit welcke die menſchen van des cõmes van Aſſyrien nynus tijden tot deſer tijt toe yammerlick mede gheplaecht waren wel ij duſent ende iij^{c} jaer Mer deſe veranderinghe is ſonder twiuel gheſchiet wt die gwonderloſe barmhertigheit gods ende nijt wt der menſchen verdienten.

Athanaſius biſcop van Alexandrien was een glorioeſſ doctoer ende een ſtantaſtich confeſſoer deſe heeft ghemaect dat ſymbolum datmen daghelicx inder prime ſinght Ende beghint Atdous Quicumq; vult ſaluus eſſe ꝛc̃.

an^{o} mundi

v^{m} v^{c} xxiij

Constantia des groten Conſtantinus dochter was een heylich maghet eñ mit veel and̃ maechden dienden ſi den heer Sij was malaets ghelijck haer vader Mer doer ſinte agnieten verdienten word ſi van gode ghenyncht.

Paeuſen

Anno Xp̃i

iij^{c} xxiij

Alexander biſcop van Alexandrien was een ſeer notabel man vermaert mit conſilium van nycenen.

Patricius biſcop van Egipten verloer ſijn oghen inder perſecutie.

Euſebius biſcop van cẽſarien paleſtine was een gheleert man inder ſcriftuer.

Anthonius was die heylichſte abt machtich in wercken ende in woerden Sijn naem is ouer al die werlt wel bekent Ende wert ſeer ont fien.

Paſunatus ſinte Anthonius diſcipel Ende veel ander meer heremiten ende monniken waren in deſe tijt inder woeſtinen ſeer vermaert.

Zozimas abt deſe vant mariam Egipciacam inder woeſtinen Nochtans ſeytmen dat ſi alle beyde waren in valentinianus tijden.

Nicolaus confeſſoer ende biſcop des ſtadts mirre was een heylich man ende ſeer eerwerdich in deſer tijt vermaert.

Arrius was een quade ende ſnode ketter ende een ypocrijt deſe belyde inder godheit die drieoudicheit der perſonen Mer hi miſſaecte eenheit des weſens. van deſe ketters heeft die heylighe kerck bouen maten beſmet ghweeſt.

Omtrent in dese tijt gheschiedet datter dierwijl grote twist ende disputacie was onder den doctoren van die possessi ende besittinghe der tijtlicker hauen des heyligher kercken welcke die gheestelicke prelaten begonsten te hebben. Die een seyde dattet rechtueerdich en nyt waer dat die kercke tijtlijcke haue ende tijtlicke eer soude hebben. Die Ander spraken contrari dattet soe nijt en behoerde En dat en is nijt vreemde Wat wat die heyligher kercke doet. sept. ofte besitt. Altijt heeft si benyders die hem contrari sijn Item die kercke heeft langhe wijl verloren in armoede ende in liden te leuen. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer na heeft die kercke ontfanghen tijtlicke haue ende tijtlicke goet. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer om willen wij neerstelicke toe horen ende aen mercken watter ghescreuen staet soe vijnden wij claerlicke dat onse here ihesus cpristus dit voersept heeft ende oeck sijn wtuercoren beloefft heeft. dat sy die Actieen souden ontfanghen mit persecuacie Als marcus die ewyngelist scrijft in sijn x. capittel Ende sinte peter sprekende seyde heer Siet hier sijn twee sweerden. Die heer antwoerde ende seyde Het is ghenoch. Daer op sinte barnardus screuende totten paeus Eugenium seyt aldus. Dat die paeus wt die ordinacie gods ontfanghen heeft beyde dese sweerden Anders en soude hi nijt ghesept hebben het is ghenoch. mer het es te veel. Dat ghestelicke sweert regiert hi selue Ende dat weerlicke ofte materiael sweert. regiert hij doer ander weerlicke menschen. Sinte Thomas neemt voer hem dese reden wt die godlicke ende natuerlicke rechten Want dat ghestel kerstenheyt princpaelicke ordimiert tot een ghestelicke ende ghen tijtlicke eynde. hier om die ouerste biscop die paeus welcke een vicarius cpristi is inder eerden en dien dat dese ordimiering behoren is sel hebben volcomen macht te ghebieden den kerstenen menschen om te beweruen dit eynde Ghelijck een meyster werckman Want tot wien dat toebehoert die sorghe des vterste eyndes. den sellen oeck onderdanich wesen alle die ghene diet toe horen te sorghen van voergaende dinghen te besiechen om dat vterste eynde mede te verweruen ende sellen van hem ghesiecht ende regiert werden Want die ghene die enich wapen of ander instrumenten behoeuen sel die moet den smit ghebieden. hoe danich dat hijse ghemaect wil hebben. En want dit eynde als die vercrijghinge der hemelscher glorie is dat alre eerweerdichste eynde. daer om is die ouerste priester die paeus hoghen dan enich ander mensch hebbende macht ouer tijtlicke dinghen Ende daer om wertter ghesept Een heylich ende een coninclicke priesterscap

Veleken alle kerstenen coninghen moeten onderdaen wesen. ghelijc die oueríte priester die paeus onderdanich is den here ihesu cpristo van wien dat coninclijke priesterscap oersprong heeft Item So veel is dat regiment hoghen ende in meerweerden te houden. hoe dattet tot hoghen eynde ghecordiniert wert. Waer om ist kenlijck in die wet cpristi dat die coninghen sullen den priesteren onderdanich sijn. Mer waert dat die kersten religi principalijck ingheset waer om tijtlic goet te vercrigē

Keysers

so souden die coninghen den priesteren houē gaen. alsmē voermaels in die oude ewe plachte te doen Ende die heyden houden dat noch daghelicx Want si ordinieren hoer godlijke dienst tot dat eynde principalijck om dat si moghen rijck werden Ay tijtlijke haven. dit sijn sinte thomas woerden. bona ventura seyt dattet wt die ordinācie gods coemt dat die kercke in tijtlijke dinghen overuloedich is Watmen vijndt weynich menschen van alsulker voldomelheit. die souden willen ontsaen die last der ghestelijker ministriering sonder hulpe ende bijstant van tijtlijke goeden Also souder een gwot deel der kersten vergaen moeten. om datter niement en waer die die sacramenten ministrierden Sinte brigitta in haer iiij boeck int lxxvi. Capittel

an? mundi

scrijft dat die heylighe Joncfrou ende moeder gods Maria haer dese woerde seyde in eenre openbaringhe dat die kercke gods was in die eerste tijden bij haren wil alle arm van tijtlicken goet ende in langheit des tijts om dat die vrienden gods souden wesen vuerigher ende neerstigher te predicken dat woert gods Ende oeck om te wetē dat rijcdom wt hem seluē nijt quaet en is Mer die misbruking der tijtlijker hauē

Pausen

Anno Xpi

seer quaet is Daer om onder desen paeus silvester ende onder ander paeusen sijn die tijtlijke goeden den kercke ghegheven Welke goedē die heylighe mānen in langen tijt alleen tot hoer ende hoer vrienden profijt ende totter armen behoeff ministrierde Sommighe seggen dattet oeck nijt alleen van node en was den ghestelijken prelaten te hebben nootruft van tijtlijke goeden Mer dat si oeck souden hebben tijtlijke jurisdicā om hoer goeden daer mede te beschermen Ende te bedwinghen die quade stoutichait der gheenre. die die ghestelijke goeden tot hoer eyghen profijt beghinnen te ghebruken. Het en betaemde oeck nijt dat een ghestelick prelaet mit ghestelijke macht versien. ontsanghen soude van enich werlick heer macht. dat sijn daer mede te beschermē. mer het betaemt bet dat hi die macht seluer besittē soude Dit wert all probiert bewesen ende wel ghnesticht wt die leghenden der heyligher vāderen die tijtlick heerscapie ende veel ander eertsche haue rechtueerdelick beseten hebben Wie derft seggen dat dese heylighe paeusen biscoppen. mannen van gwoter consten glorioess van miraculen die alle tijtlijke dinghen als slijck ende vullens ghecacht hebben van welcker keringhe die heylighe kercke blenct als die sonne en als die maen Welcke scriftuer onstelet allen den ghenen mitte vuer ende kieste des heyligen ghestes die hoer daer in ofeneyn. van welken mannen veel ghemartiriziert sijn om der kercken priuilegien te beschermē Wien vijndtmen soe veel die seggen dorven dat

dese mannen so groot ende so veel souden versoit ende verdwaest wesen dat si die tijtlike goeden souden ghehouden hebben teghens die rechtueerdicheit ende teghens die wille gods Mer wij sien dat si quader doet ghestoruen sijn die der ghestelikker personen haer eruen ende ander goeden aenghenoechten hebben Ende die keyser Constantijn leyde die brieue des keyserlike testaments mit sijns selfs handen op sinte peters eerweerdighe lichaē begherende wraeck van die aenvechters der heyligher kercken somen leest inden decret distinctiones ende tneghentich Cōstantijn. Die heeft ter ye vermetelicst qualike ghesproken ofte ghedaen. die dese maledixē ontgaen heeft ten waer dat hi hadde bewu ghehadt Certeinlicht so mogen wi allegieren dat woert gamalielis welcke beschreuē staet int werck der apostelen int vijfste capittel ist dattet van gode is so en machment nijt ontbinden eē Wij lesen dat die princen ende die wijsen deser werlt in allen hoecken des werlts dat patrimonium der heyligher kercke so seer veel aenghenoechten hebben. dattet nauwe ghedeflick is. hoe datmē verdraghen ofte wauperieren mocht dat so dicwil spoliert word. Mer god vandē hemel teghens hoer ghestaden heft daer om sijn al die vyanden der heyligher kercke als weck vergaen tot deser tijt toe. Waer is nv Constantius. Arrianus. Julianus apostata. Valens. Haytanayeus. Halaricus. Gansericus. Honoricus. Attalia. Seuo. Totila. Theodricus. Constantius die derde ende die vijfte. Heinricus die iij ende die iiij. Fredericus die j ende die ij. Otto die iiij. Ludowicus die vierde Ende noch meer ander mit hoer ghesellen die so vermetelick ghesproken ende ghearbeyt hebben. off si die kercke een vre hadden willen doen vergaen ende te maeck verdestrueren. Waer sijn si nv hebbense nv oeck emich victori ghehadt. Siet hudē opten dach bloyet die eer ende die dienst gods in blijscap ende in glorien Ende des sij ghē bewuwe en hebben ghehadt noch penitencie ghedaē so sijn si ghedaelt ter hellen Mer ghelouē wi yet dat dit wt cracht ō mēschen geschiet is Neen wij. Neē wij Hier om is god voer ons wie sel ons teghen wesen of strencken moghen Siet dat heylich gheloof regniert aensiende haer vyanden diet benyden ende op horen tandē grimmen ende die nijt doen en moghen teghens die macht des almachtighen gods Na dauids prophecie spreckende in een psalm. Die here seyde minen heer sittet tot minen rechterhant hent ic sette dinen vyanden enen voetscamel dijnre voeten Eē woede dijnre macht sel die heer wt seynden wt syon. weset heerscappi hebbende int middel sijnre vyanden Item in een ander psalm van mijnre joghet hebben sij my dicwil wt ghenoechten ende si en vermochten my nijt eē Ende want dese disputacie bij tijden alte veel quaets heeft voert ghebracht om dat sommighe pluymstrikers die den ghestelicheit contrari sijn hoer weerlicken princen ten hoofst lopen segghende dattet nijt toe behoert den ghestelicheit tijtlike haue ende goet te besitten. Daer om heeftet die stoel van romen ghebeden datmen nijt meer in twiuelē noch enighe disputacie off houden moet dat mit soe veel heyligher mannen leringhe ghe-

ueſticht is. laet nu die wijſe ꝓncen eñ heren deſer werlt aenmercken wat hoer nvt ſalich. of otberlic ghedaen is. als ſij vijnden dat nae die hoep van veel iaren eñ nae veel auentuers niement in deſer ſaecken ghelucklich ghweeſt is noch voerſpoet ghe hadt heeft Ende dat ſi hoer ſelven nijt te veel tve en betrouwen menende dattet ſou de moghen veranderen. Welcke dat vanden heyligben ghecſt ghecordiniert eñ gheueſ ticht iſ.

Keyſers

an⁹ mundi

Een Comeet openbaerde hem een weynich tijts voer dat Conſtantinus ſterff Marx ſept dat Conſtantinus doot ghebootſcapt is bij een harighe ſterre vā onghe

Pauſen woentlicker gwotheit welcke die grieken een comeet heten Hier na ghſchiede on talliche veel quaets dat langhe tijt duerende was.

Anno Xpi

ſyno dus Nyce na.

Dit was dat eerſte ſynodus ofte vergadering van vieren Eñ die Au toriteyt van deſen is vaſt te houden ghelijck datmen dat Ewangeliū hout Deſe vergadering was te ſamen ghetreden eñ vergadert wt des paeus ſilueſters ghebot Eñ oec mede wt des keyſers Cōſtantijn ghe bot in nycea een ſtadt van bithinien Eñ al daer waren bij een vergadert iij^{c}. eñ xviij hierſten biſcoppen ſeer heyligbe mannen glorioeſſ van miraculen. die al te ſa men ghelijck ende eendrachtelick al daer condempniert hebben den ketter Arrium die daer teghenwoerdich was Ende ſij maecten daer dat ſymbolum datmen inder kercken ſingt na dat ewangelium Als Credo in vnum deum ꝛc Ende expone rende dat ghelooff hebben veel dinghen ordiniert ſomen beſcreuen vijnt inden de cret xvi. diſ. c. vi. ſynodus.

VDese drie waren des gwoten Constantinus sonen Mer in ghen van hoer drien en was vaderlike duechdsamheit. Maer om wort die ghestelicheit mit die ghemeente alte seer tuerbiert Sij deylent rijcke onder hem Ende si voerden veel auijl strijden in welcken Constantinus ende constans verslaghen worden Aldus soe quam al dat rijcke tot constanaum Ende doe dese Constanaus steyser bleef wert hi mitter Arriaenscher ongheloeff besmet ende veruolchde die tersten Ende doe opstonden veel strijden so datter nyement ruste of vrede en hadde Ten laetsten wert hij mit eē onversienlike dot belopen ende sterf onsalichlick.

xxiiij jaer

constā ting cōstā ag cō: stans

VDie vi persecuie geschiede in die heylighe kercke wt des steysers Constanaus ghebot die mitter Arriaenscher ketteri besmet was in welcker persecuie alte veel tersten menschen martiriziert worden Ende veel tersten worden veriaecht Ende die tersten worden als scapen opter outaren dot gheslaghen Als sinte Anthonius voerseyt had.

v^{m} v^{c} xliij

Marcus.

Romeyn
Dese sat ij jaer viij maendē ende xx daghen

Julius.

Romeyn
Dese sat ix jaer. ij. maenden ende viij daghen.

ix^{c} xliij

VDese Marcus ordinierde dat mē inder kercken soude mit luder stemme singhen Credo ī vnum deum qē Hij ordinierde dat die biscop van hostien die hostiensis hiet soude mit een mantel ghecleet wesen Ende dat hij den paeus consecrieren of wyen soude Ten laetsten sterf hi opten vij dach van October.

VDese julius leet veel persecuie van constanao ariano hi was x. jaer lang verdreuen Ten laetsten doe constanaus dot was quam hi weder ende besat sijn stoel Doe stichtede hi twee kercken Tē laetsten sterf hij salichlic eñ wert begrauen op dat kerchof calipodij Sijn hoech tijt houtmē inder kerckē opten xij dach van Aprill.

Hilarius biscop van pytou een heylich ende ghecleert man in galilken vermaert.
Maximinus biscop van trier een groot confessoer.
Hierlant wert bekeert ende totten tersten ghebeef ghebracht van enē ghevanghē dienstmaecht.
Symon archibiscop van seleuacen wert martiriziert in parside
xvi dusent martelaers ende noch ontallike veel tersten menschen worden in dese tijt martiriziert.

Pachomius een alte heyligghe man was een ouerste prelaet van ontallicke veel monicken ende nonnen. hi ontfenghse all van heyde kunne man ende wijf na die regule die hem vanden enghel gods ghegheuen was dese woende in Egipten.

Amos was een ouerste van drie dusent monicken Ende een ander hiet Amon dese waren in dese tijt vermaert.

Keysers

Twee hondert ende vijftich clercken mit ander monicken ende ander joncfrouwen worden vanden Arrianen verslaghen.

Die donatisten begonsten in dese tijt Sij waren ketters in affrikken alsso ghenoemt van een die donatus hiet. dese seggghen dat die heylighe kercke alleē bij hoer in Affrikken ghebleuen is Sij doopten hoer kersten ander werff. dese ketterij duerde seer lang.

Eunomius ketter dese was malaetsch inden lichaem ende inder zielen van hem is die ketterij ghheten Eunomia. dese seyt dat die soen gods nijt ghelijck en is den vāder inder naturen. mer in graden.

an⁹ mundi

v^{m} v^{c} liij

Paeusen

Macedonius was een ketter dese seyde den heyligben gheest nijt ghelijck te wesen den vader ende den soen. dit was een grote ketterij.

Romeyn

Dese sat xvj jaer. vij. maenden ende ij dagben.

Anno Xpi

iij^{c} liij

Dese liberius was eerst een goet kerstен Ende hi was den Arrianen seer contrari Daer om wert hi verdreuen ende inder ellenden ghesent vanden keyser Cōstancio Doe coren ende ordinierde die clergy enen anderen paeus die felix hiet bij consent vā desen liberiū Mer dese paeus felix was den Arrianē noch lastigher en meer contrary Ende inder strijden so seer moylick dat die Arrianē baden den keyser Constantium Off hi liberium woude weder setten in sijn stoel. Want liberius verwonnen was vā verdriet sijnre ellenden ende wort besmet mitter Arriaenscher ongheloue ende belyde daer aen mit scriften Alsdus so quam liberius weder te wonen als mit victori Ende doe wert felix mit veel ander kerstē verworpen Al daer gheschiede een grote twist ende een grote persecuci der kerstен menschen

Dese liberius was die eerste paeus van quader fame Want all die paeusen die voer desen liberium waren hebben ghweest heylighe ende exemplaer mannē Als hier voer beschreuen staet wel iij^{c} ende .l. jaer lang.

Macedonius was een ketter Ende seyde den heyligben gheest niet ghelijck te wesen den vader ende den soen dit was een grote ketterij.

Flauianus ende dedatus dese twee ordinierde datmen die psalmodie mitten anderen sang soude singhen inder kercken aen beyden siden vanden choer verscheyden Ende datmen die vigilie soude lesen totter martelaren grafstede.

Paulus simpley was sinte Anthonius discipel Ende doer verdienten synre gheboerlicheit so quam hi ghering tot groter volcomelheit.
Donatus een groet gramaticus dese was sinte jheronimus meyster.

Johannes crisostimus biscop van Constantinopel Een man van groter stren ghicheit ende heylicheit was ôtrent desen tijden vermaert hi heeft alte veel beschreuē Ende synen schriften houtmē noch inder kerkē. Vanden Arrianē leet hi veel persecutiē
Paulinus biscop van trier: Hylarion: Victorinus. Twee macharij.

Dat Anderde Salma ofte tweedracht inder heyligher kercke geschiede tusschen liberium ende den paeus felix om der Arrianscher ketterey wil. welcke liberius seer gunstich was Ende daer om wert liberius vanden kerstē versmaet als een ketter Ende felix word voer paeus gehouden.

Doe liberius y. jaer paeus gheweest had ende hem selven mitten kercke wel regiert had wert hi verdreuen vanden Arrianen Mer wt verdriet der Ellende verkeerde hi synen duechdelicke wercken tot groter onduechde ende wert mittē Arriaenscher ongheloue besmet Daer om wert hi weder paeus ghemaect ende regierde hem qualicken. Want veel korsten worden vanden Arrianen ghedoot daer hi consent toe gaff.

Theribertus Eusebius priester dese want hi beweest liberium een Arriaen ende een ketter te wesen daer om wert hi in een Camer besloten daer hi starff.
Basilius biscop van Cesarien een groot confessoer.
Gregorius emisenus biscop was basilius broeder.
Ende Petrus.
Gregorius nazanzenus een doctoer was biscop in die stadt nazanzo ofte constantinopel.

Dese Julianus apostata was des Anderde Constantinus neve hi was in ge-
estilliten ende in weerlikeyt rechten seer wel gheleert. hij was alre eerst een goet kerst-
ten. daer na wert hi monick. daer na een kostelaer Ten laetsten en dwaelde hi nijt
alleen vanden ghestelikeyt staet. Mer hi viel vanden gheloue ende wert keyser.

Julianus apostata

Keysers eenjaer vijfmaēt

Thij arbeyde om dat kerstен ghelooff te verdestrueren Con-
stantinus sijn oem seynde hem teghens die walen ende ger-
manien Ende hij onder dede die biscopen Hier van creech
hi houeerdy ende settede hem teghens sijn oem Ende doe con
stantinus sijn oem dood was gaff hij hem totter Affgoden dienst ende veruolchde
die kerstен Ēn inden eerstē so toech hise tot hem mit ghiften ende gauen ende maec
tese groot diet kerstē gheloue versaecten Naemaels dwang hise mit menigerley ge
bode Ten laetsten doe hi hem bereyde te strijden teghens den parthen doe loefde hi de
afgoden dat bloet der kersten menschen om van hoer victori te verweruen Mer doe
hi inden strijt was tegens die parthē wort hi van sinte Marcurius ridd ende mar
telaer verslaghen die voermaels van hem ghedoot was Ende Julianus blasphe-
an? mundi mierende ypristum spracht aldus. du hebste victori O galileesche man du hebste mi
verwonnen Ende mit sulker gheluut gaf hi den gheest Als sinte basilius sach in
een visioen welcke basilius ghedreycht was vanden keyser Julianus dat als hij
Pausen weder vanden strijt quaem dat hi die stadt van cesarie daer basilius biscop of was
verdestrueren soude ende slecht malten ghelijck der eerden om dat sinte basilius hem
Anno Xpi offerde in garsten broden doe hij ter strijt reyde.

Die twaelfde persiaue mder heyligher kercke ghescheide wt ghebot des keysers
Julianus die vanden kersten gheloue gheualley was hi had ghebeft den afgoden
te ghenen dat bloet der kerstē menschen mer nijt te ūghees Want hi van god doer
den heyligen martelaer marcurium verslaghen wert wt ghebot der lieuer Jonc-
frouwe ende moeder Maria.

Johānes en paulus martel. Theodric9 mr̄ Donatus mr̄ En noch veel
Quiriacus biscop en martel Gordiang mr̄ Juliana mr̄ meer martelarē
Gallicanus martel Ephimach9 mr̄
Moyses abt. Simclete. Cyprees. Effrem. Pambus
Serapion was een ouerste van x. dusent monicken Ende noch veel ander heremi
cken waren in dese tijt vermaert.
Barlaam heremijt Ende Josaphat des comincs soen van indien waren in dese tijt
vermaert.

Dese Jouinianus was alte mael goet Ende want hi ierstey was so ey wou: de hi der heyden keyser niet wesey Hij dwang die Arrianey ende brochtse totten ghelouue Hi ey regierde niet lang Want in een huus dat nywe mit kalck ghepley stert was versmoerde hi vanden roeck ende van veel stoltens.

viij. maent. jouiniang ierstey vj. jaer.

valentimianus ierstē

Dese valentimiāg was een deuoet ierstē eñ stantaftich inden ghelouue bij gods ordinan: cie wert hi keyser ō dat hi in Julianus tij: den lieuer woude sijn Amt ende rechterscap verlieseñ ende kalling verdreuen wer den dan vanden ghelouue gaen. dese was altijt victorioess hij verwan die sassen eñ die van bourgoengen.

Justina keyserinne was valentiniang wijff dese was bij haer manss tijden heymelick aenhanghende den Arrianey Ende doe valentinia nus doot was. veruolchde si die ierstey mendallen seer Eñ sonderling veruolch de si alre meest Ambrosium.

v^{m} v^{c} ylij

Didimus was blint van sijn kijnsheit Ende wert bider verhengnisse gods eē groot doctoer Ende namaels biscop vā Alexandrien.

ij. Felix mr.

Romeyn
Dese sat een jaer. een maent ij dagher

ij^{c} lxiij

jhewmmus Cardinael

Dese Jhewmmus priester ende Car: dinael was een prīcipael doctoer vāden vier doctoren hi legā in dese tijt in die heyligke kercke vermaert te werden. hi was gheboren wt dalmacien Altijt leefde hij seer heylichlic hij strafte allē ketters mit hoer kettery. hij was een vast fundament des heyligheñ ierstey ghelooffs.

Dese Felix was een heylich man ende wort paeus doe liberius verdreuen was Dese. Want hi den keyser seyde een ketter te wesey. dier om wert Constantiag toernich settende hem vā dat paeuscap Ten laetsten wert hi ontheest eñ sterf martelaer op die vierde kalendas Augusti.

Johannes heremita was een heylich man hij voerseyde theodosio dat hij soude victori hebbey ouer sijn vyan: dey.

Alexeus een heylich man van won: derlicker paciencie was te romey ver: maert.

Keysers

Dese valens was valentiniang broeder. hi Regnierde langhe tijt mit hem Mer wt vreese ende anyt van sinen broeder so en dorst hi die ketterij welcke in hem verholen was nijt te wercke setten Mer na sijn broeders doot voerde hij dat regiment alleen en doe begonst hi die kerstē te vervolghen. hi dwang die monikē dat si mede mosten strijden Ten laetsten na veel onghelucs sterff hi quader doot Mochtans ghekeert of hi een weynich berouwe hadde ghehadt.

valēs mit gratiaen.

Dese was een arriaen en regnierde iiij jaer

Dy dese tijt Reghendet wol vanden hemel Ende bij constantinopel vielen vter lucht haghelsteen so groot datse veel menschen ende beesten dode.

Martinus bisscop.

Dese Martinus was bisscop van tours een man van alte wonderlike groter heylicheit ghebozen van pannonien Dese verweete drie dodē Ende hij sterff een heylich Confessoer.

anno mundi

Paeusen

damasus confessoer.

Dese damasus was wt spaengen ghebozen hij sat xviij iaer ij maenden ende x. daghen hij sterf optē xi dach van Decembet.

Anno Xpi

Ambrosig bisscop.

Dese damasus was een glozioess confessoer hi volbracht veel dinghen die loeffs weerdich waren hij hulpe ende neerstichēit van veel wtuercozen mannen Ende ter bede van sinte jheronimus ordinierde hi datmen gloria patri ende sicut erat ēē soude singhen tot elcken psalm. hi was seer wt nemēde van ghedichten Ende hij heeft veel scrifften after ghelaten. Ende sonderlinc die hystorien der paeusen en der martelarē.

Ambrosius was een wonen Ende eē principael doctoer vā vieren hij wert van valentinianus tot meylanen ghesent Ende thans daar na wert hi bisscop ghecozen.

Dat Anderde ghemeen Consilium datmen hiet Consilium Constantinopolitanum teghens macedonium dede dese paeus damasus vergaderen.

Graciānus regnierde mit valentiniaē sijn cleyn broeder Ende mit valens sijn oem iij jaer lang Ende doe valens verslaghen was sach hi dat ghemeen goet seer desolaet. daer om nam hi theodosium tot een ghesellе Ende regnierde mit hem. vi. jaer Den laetsten wort hi van maximus des gheten constantinus neef te lyoen in droch verslaghen Ende nijt lang daer na wort oeck maximus rechtueerdelick van theodosio ghedoot Dese graianus was een goet tersten hem seluen spaerich. luttel vā slapen. kuysch ende voll van goeder wercken.

Graianus mit valentiniaen. vi jaer.

In Egipten worden alte veel tersten menschen martiriziert wt ghebot des keysers valens want hij een starck Arriaen was.

Int rijck van sichien waren vierrehande naciën van volck hebbende all een tael mer verscheyden namen Sij waren aldus gheheten Gothi. Ypogothi. Gypodes ende wandali die nv polomi hieten.

Die derde tweedracht ofte twist inder heyligher kercke gheschiede tusschen den paeus damasum ende vrsinum om tweer paerthien wil die een yghelick enen sonderlinghen paeus cozen Mer want dat meeste deel voer damasum daer om bleeff hij paeus.

In desen paeus damasus tijden gheschiedet dat die woestinen ende wildernisse die tot dese tijden toe hadden gheweest onbewoenlick om der onvruchtberheit wil van wateren ende om perickel van serpentē ende om ander venijnde dieren. dat die nv in dese tijt bewoent worden van veel heiligher monicken ende heremiten Als Arsinius. perchius. pemenes. pastor. zozimas. marina. eufrosina. joseph. syrus Agathon. achillis. lustriō. johānes breuis bessarienh. zacharias. sychoy mochoys gebalon egladio. gelasio. Arseuius. lucius. Ende noch ontallicke heyligher vaderen

In dese tijt was vermaert pachomius die in Egipten veel cloosteren fundierde dese beschreef wt inghenen des heyligher gheests der monicken regule.

Item Rufinus priester van Aquilegien dese gaff ende bewerf den latinen veel grieyer boecken.

Paula ende haer soen eustochium reysde in dese tijt tot bethlehem. Ende jheronimus heeft hoer beyde leuen beschreuen seer eerweerdelicke.

Priamus was een edel man gheboren vanden saet van tweyen Dese comende in lombardien was den rijck vā romen rebel- eñ wort ter stont vanden romeynen verslaghen Mer sijn kinderen vlyende begrepen eñ begonste vranckrijck tegens der romeynen wil Ende sij vertymmerde die stadt van colen ende begrepen daer hoer woenstadt Marcomirus priamus soen was hoer heertoech Eñ phawmūdus ñcomirq soen was die eerste coninck van vranckrijck Ende doe die keyser valentinianus mit ghewelt manier van strijden dese verwinnen en mocht doe hiet hise francos id est fewers dat is te segghen vreet Want sij onwinlick waren.

Keysers

Synodus. Constantinopolitana

Dit was dat Anderde generael Consilium ofte vergaderinghe tot stantinopel. daer te samen vergadert waren hondert ende lx biscoppen teghens macedoniū den ketter die daer condempniert ende vredoemt wert

ann° mundi

Haytanarcus der gothen coninck dese veruolchde den kerstē in sijn lant seer strenghelick Ende veel vertter martiriziert.

Maeusen

Hier omtrent die jaren ons heren iiij^{c} ende lxxx eyndet sinte jheronimus ewonijck.

Anno Xpi

augustinus bisc̄op.

Augustinus van Carthagen gheboren wt Affrikē was een die meeste wel sprekende man Ende in allen constē ende in poetrie en vantmen sijns ghelijck nijt Hij heeft in sijnre joecht ghekeert alle die constē wel kte die philosophen gheuonden ofte beschreuē hebben Hij wert omtrent dese tijt tot meylanē gheseynt daer hi van sinte Ambrosius bekeert wert Hi liet der manicheen secte ende die ketterij varen daer hi mede besmet was Ende hi wert inden naem ons heren ihesu ypristi ghedoopt Dese Augustijn wesset op ende wort een sonderlinck groot doctoer der heyligher kercke een van die vier principael doctoers. Hi was allen ketters een starck vyant teghens haer ketterij Nijt lang hierna hij wert biscop van yponen ghemaect. hi heeft die heylighe kercke mittē fonteyne sijnre doctrinen seer vruchtbaerlic ende vocht ghemaect wel lxv jaer lang cē.

Prisallianus biscop van hispanien dese wert een quaet ketter Eñ die ketterij is na hem ghekeken prisalliana.
Firminus biscop ambianensis.
Honoratus ende sabinus dese waren heylighe confessores.

Thedosius was bouen maten een goet tierstey van gwoter ghestelicheit. hij was gode ende den tierest seer ghetrouwe. daer om vercreech hij van god hulp ende bijstant in allen sinen werckten. Ende vervinnende sijn vyanden mit openbaer miraculen so heeft hi hem selven eerst ende voert allen primen ghetoent hoe goet dattet is deuote gebeden te spreken ende tranen te storten om victorie te beueruen Item doe hi ombeleghen wert van ontallicht volc wt barbarien Aenriep hij deuotelicht ypristum. ende hi wordt een glorioes triumphiere nijt wt sijnre cracht. mer bij hulpe van gode Want dat scutt ende die pijlen welcke sijn vyanden teghens hem wtscho: ten. die keerde weder Ende doden den ghenen diese wtghescheten hadden Dit aen: siende die barbaren vielen neder van gwoter verueermisse ende gauen hoer willich: licht onder den tierstey keyser Item hoe oetmoedelicht hi hem had doe hij ghestrafft wert van Ambrosio lestmen in die legende vanden selven Ambrosio Quer leset oeck Augustinum in sijn vi. boeck van die stadt gods hoe dat hi destrueerde alle der Afgoden tempelen Ende hoe hi barnden meer inder liefte ende caritaten van veel goets te doen dan inder begheerlicheit van heerscapie te hebben Ten laetsten starf hij doe dat ghemeen goet wel disponiert was dat hi desolaet gheuoden had dese was eerst een stal knecht Mer om sijnre duechden wil wert hi promouiert ende verheuen.

vi. jaer

j. thedosig: tierstē

v^{m} v^{c} lxxxiij

Dese syrianus was een Romeyn ende sat vv. jaer vi. maenden ende xxv dagher.

Syrianus.

in^{c} lxxxiij

Dese syrianus ordinierde datmen niement en soude ontfanghen vanden ghenen die bekeert worden van die quade ketterye der manichen dan mit alsulcker conpact ende composicie datmense soude setten in een cloester daer sij alle die daghen hoers leuens mochten penitencie doen Ende si soudent alleen int uterste hoers leuens ontfanghen dat heylich sacrament

Placella Thedosius wijff was seer sorchuoudich voer den armen menschen Sij dienden den armen mit hoer selfs handen wes si te doen hadden.

Marcellus biscop van Apamien ende martelaer.
Theophilus biscop van Alexandrien.
Seruacius biscop van tonghren dese was na maech tot onsen here ypristo.
Seuerinus biscop van Colc was een man van groter heylicheit.

Deſe Archadius was een kynt doe ſijn vader ſtarf. Hi wies op ende wert een man van groter duechden ende wijſheit. Mer hij heeft mit ſijn broeder honorius veel weder ſpoets ghehadt Want daer op ſtonden veel tyrannen vten volcke van barbarien. ſchiten. gothen. wandalen ende hunen. die alte veel prouincien verſtroyeerden ende veel menſchen dode Ende des die graie gods den kerſten nijt behulpelick gheweeſt en had ſi ſoudē alte mael vergaen hebben.

Keyſers

archadius theodoſius

Macazel was Archadius ghheſel deſe wt verdienſte der heyligher na theodoſij exempel quam hi mit vijff duſent mannen daer hi lxx duſent van ſijn vyāden mede verueerde ende voeruluchtich maecte Sinte Ambroſius had hem oeck in ſijn viſioen openbaert ꝛc Mer namaels wert hi houeerdich ende veruolchde die heylige mannen Ende doe wert hi ter ſtont verſlaghen Aldus heeft hij bij hem ſelues die rechtueerdicheit gods altijt waltende ghevonden Want doe hi in god ſijn hoop ſtelde verreeck hi hulp ende bij ſtant Ende doe hi god verſmāde wert hi verſlaghen de

an° mundi v^m v^c xciij

ſer exempellen ghelijck. vintmen noch dagheliex veel.

Deſe Anaſtaſij was een Romeyn. hi ſat iij jaer en xxvi. daghen.

Hauſen

Anaſtaſius.

Anno Xpi iij^c xciij

Anaſtaſius ordinierde dat alle menſchen op ſouden ſtaen alſmen dat Ewangelium inder miſſen ſinghet ofte leſet Item So wie dat nijt en had al ſijn leden die en mocht nijt ordiniert werden tot prieſterlike ſtaet. Item hij maecte een kercke bi der ſcholen mamertini.

Claudianus poete Prudencij poete en kerſten Int jaer ons heren ccc.xciij ſtarf ſinte martijn doe hi out was lxxvi Ende in een ander Cronijcke leſtmē dat hij lxxx jaer out was Ende na ſinte martijns dot wert brixaius biſcop van tours.

Patricius een groot ende een heylich vader der volcke van hierlant Hij word omtrent indeſe tijden in hierlant alte ſeer mit ſijn fuſterē gheeert. die wijl had hij ſpraecke mitten Enghelen.

Sinte heraclides heeft beſcreuen dat leuen der vadere ende ſeyndet totten biſcop lauſum.

Int jaer ons heren cccc ſtarf Ambroſius te meylanen.

Int jaer ons heren CCCC word ghemaect een boeck datmen hiet der Joden thalmud dat is te seggher der joden doctrijn ofte leringhe Dit boeck maecten twee ouersten Rabbi ofte meisters gheheten Rabina Ende Rabasse Ende het was seer groot ende meere dan tien bibellen i dit boeck worden beschreuen alte veel loghentalen die lelijke ende dwaesslick lude ende die oeck onmenschelick waren contrari den wet gods. contrari den wet der naturen ende contrari den beschreuen wet Ende want die joden aen saghen ende mercten dat hoer wet alle daghe meer en meer verghing. Ende dattet tierste gheloue ouer all die werlt hem seer verbrede oeck mit blijscap der tijtlicker dinghen Hier om hebben die joden desen twee bedrieghers in ghegeuē ende haer daer toe ghebrocht dat si souden dit boeck maken. ende datmen tgheloue soude beschriuen ende al is al. te gheloue. ghelijck datmen moyses schriften ghelouet Ende si ghebodent op die peen des doots datter nyement en most dese schriften oeck inden minsten punten contrari te wesen in woerden noch in wercken Dit is alsoe gheschiet tot hoere onsalighe verblintheit ende ewighe verdoemenisse Ende oec om dat die simpel ende onnosel menschen en souden gheen saeck hebben aff te treden vā deser valscheit so hebben si ghestordiniert ende ghebodē dat een yghelic die ghevraget worde van enighe zware questien. dat si dan soude antwoerden ende seggen aldus voerwaer wij en verstaen dit nijt Mer onse meisters ende onse doctoers moghen wo hier op antwoerdē Alsdy sijn si ghebrocht tot quader dwaling dat si meer desē loghentalen gheloue dan moysy ofte ypristo Men leset datter dicwijl veel beteert worden in verscheyden plaetzen Ende sommighe hebben gwote dinghen voer dat gheloef ghedaen ende oeck veel goeder schriften ghelaten.

Pelagius was een ketter Ende Celestius ende julianus biscoppē waren oeck ketters van welcke die quāde ende snode ketterij pelagiana hoer naem ō tfanghet dese ketters seggher dat die menschen sonder die gracie gods verdienē moghen En dat men dat doopsel te vergheefs gheuet en dat men die ghebeden welcke inder kerc tien ghelesen worden te vergheefs gheschieden ee Sinte augustijn heeft seer neerstelicke hier teghens ghearbeyt.

Rome wert hier van die gothen ghewonnen ende mit brant aenstelten. Hier in dese tijt ghescheide die vermaerde strijt tusschen die heyden ende den tersten die heyden bearbeydent seer mit groter blasphemien om dat si dat tersten gheloue wouden doen vergaen. mer si en connen des nijt volbrenghen Want hilarius der gotschen coninck was seluer tersten en hi spaerde alleyden ghenen die hoer toe vlucht namen op die heylighe stede Aldus was der heydenen hoesheit confundiert. Wat

Keysers

sij nijt bewijsen en mochten dattet ongheluck ende wederspoet quam om dat die wemenen alleen afgoden ende afgodye versaeckt hadden en dat tersten gheloue an ghenomen hadden Hier off screuet overuloydelick sinte Augustijn in sijn boeck vander stadt gods Ende Orosius schrijft des ghelijck veel meer van deser materie.

In dese tijt was seer vermaert Orosius een hystori screuer.

Isidorus die eerste	Alexandria	Dyocles
Dorotheus	melania	Anatolia

ano mundi — v^{m} vi^{c} iij

Paeusen

jnnocencius was ghebozen van Albanen Ende sat xv jaer ij maenden ende xx daghen.

·j· jnnocencius ·

Nectanael
Stulta
Ammon
Pachomius

Anno Xpi — iiij^{c} iij

Jnnocencius ordinierde dat men nijt alleen den priesteren mer oec allen tersten menschen soude olyen int vterste hoers leuens mitten heyligben oly. hij ordinierde zater daghes te vasten Item dat men inder missen soude die paes ghreuen Item hij heeft oeck veel reguln ende ordinancie ghemaect vanden heyligben tierck. van die cloesteren. van die jode ende heydenen soment leest inden decret xxviij. q. j. Nūquid Item om lede will des consiliuius van Affrikken verdoemde hij der pelagianen ketterij mit hoer meysters als pelagius ende celestius ꝛc van deser materie leset in den decret xxiij. q. i. jn wat groter eerweerdicheit hier voermaels die heyligbe doctoren prelaten ende princen ende oeck dat consilium ghehadt hebben totten heyligben vāder den paeus. so dat si sonder consent des paeus nijt en dorsten diffinieren ofte sluten hier off vijndtmen dat Augustinus ende oeck ander doctoers veel epistelen ghescreuen hebben.

Dese honorius was die goedertierenste keyser hi regnierde mitte iongher theodosio sijn neue. hi was god dienstich gheliick sijn vader in zeeden ende in gheestelicktheit Ende doe hem ghetraecht wert. waer om dat hi die rybellen nijt en dede doe antwoerde hij soetelicst ende sprack Och off ic die doden mocht leuendich maken Ey om sijn goet gheloefs wil dat hi tot sijnre

stadde verwan hi veel tyrannen sonder bloetstorting Ende die lastighe periculeuse tijden begonste allencxkens te saften. hier eyndet die hystorij pauli orosij priester die in dese tijt vermaert was.

Theodosius die ionghste was Archadius soen. hi had een dochter die hiet Eudoxya die insettede die hoechtijt van Sinte peter ad vincula om der veteren wil die sij brochte van jherusalem Item in deses theodosius tijden plachmen ten houe op die Casteelen ende sloten oeck te houden die vij ghetijden Ende mede alle deuocie te plegben offt inder sterckte gheweest hadde.

Johannes crisostimus wert verdreue ende in ellenden ghesent vanden coninghinne Eudochia die Archadius wijff was Ende al daer starf hi van die letten des sonnes Ende want Archadio dat consentierde. daer om wert hi excommuniaert ende ten ban ghedaen vanden paeus jnnocencius.

Constancius was een greue onder honorio dese versloech veel tyrannen ende barbaren in corten tijden bij die hulpe gods jheronimus seyt dat die Romeynen ghelijckt dat si waren int beghinsel die alre starcste so waren si oeck int eynde die alre crancxste want om die vyanden te verdriuen ist van node dagheliex die barbaren te samen te wepen.

Die ghebeente des heyligen propheten samuelis worden van Archadio tot constantinopel veruoert.

Maximus biscop van nolen dese was vermaert. inden ghneste der propheten.
Int vij jaer des keysers honorius worden ghevonden dese lichamen als sinte steuens lichaem. nycodemi gamalielis ende Abbybon alst den priester luciano ghe-
openbaert was.

Donatus biscop
Ephiphanus biscop
Sulpicius seuerus
Tolomacius martelaer
Sisinnius
Martirius
Alexander
Dese worden al in jtalien martiriziert.

Johannes cassianus een heremijt quam van constantinopel tot marsilien daer heeft hi beschreuen der vaderen collacie boecke Ende noch meer ander goeder dinghen In dese tijt waren ontallike veel heremiten ende monniken.

Keysers

Timotheus stetter dese seyde ypristum te wesen waerachtich god ende mensch Mer hi dede daer toe een ander valsch punt seggghende dat die godlike natuer verwandelt ende ghekeert waer in eens menschen natuer.
Amanus biscop van oerlyes verloste doer sijn verdienten sijn stadt vaden hunē.

Consilium van karthagen was in dese tijt Ende daer waren vergadert ij^{c}. en xviij prelaten tegens pelagium den ketter mit sijn aenhanghers En onder al was Augustinus een heerlick triumphiere die alle die ketters mit haer ketterij verwā ende verdoemde.
Hiewonimus starf doe hi omtrent hondert jaer out was.
Tycomius gheboren wt Affrien heeft veel scriften ghelaten.

an^{o} mundi

v^{m} vi^{c} xiij

Hausen

Jozimus.

Bonifacius.

Dese was een griecke Ende sat jij iaer viij. maendē ende ix dagē

Romeyn sat viij jaer en viij daghen

Anno Xpi

iiij^{c} xviij

Dese Jozimus ordinierde dat ghheen clercke soude openbaer taueern houden noch gheen wijn vercopen Item hi ordinierde dat men den paeschkeerse soude wijen opten paesch auont Item die ghheen die yments eyghen knecht waer en soude ghheen clercke werden hij en wert eerst ghevrijet van sijn heer. Item hij seynde sijn legaten tottet consilium van Cartha ghen om dat te sterckten.

Bonifaag ordinierde dat ghhē vrouwen soudē dat corporael des altaers aē tasten of waschen Item hi had twist teghens Eulalium priester die oeck paeus ghecorē wert Mer dat meeste ende dat eerbaerste deel mitte keyser en sijn huusvrouwe corden bonifacium ende waren hem gunstich.

Die vierde tweedracht ende twist geschiede inder heyligher kercke tuschen bonifacium ende Eulalium die beyde paeus ghecoren worden Mer want dat meest deel bonifacius gunstich was daer om behielt hi dat paeuscap ende regnierde viij jaer.

Dese theodosius was Archiadius Onderde soen hi was een goet kerstен ende een deuot prince Nochtans en mocht hi die barbarien niet verbiede si en aenwochten veel provincie dat god also verhengde Want alte groten heer der gothen aenwachte dat wemsche rijck aen die west zyde Ende aen die oest zijde leef den si in goeder vreden ende heylicheit.

Theodosius regierde

Ganserius der wandelen coninck was een alte hosen tyran ende een Arriaen hi de lanc ghe tijt ontentlike veel quaets in verscheiden plaetzen des werlts Ende sonderlinc was hi den ghestelicheit ende den edelen mē schen alre meest moeylick ende contrari. hi wan Romen ende hi verdestrueerde Af friken Onder desen starf Augustinus Anno na der gheboerte ypristi iiij^{c} en vl.

Archadius ij soen yvij jaer mit valēti niaen

In desen tijden begonsten die sassen te comen in Englant Ende Allencken wasc sende bethiel den sij die dyadeem mit al dat rijck.

v^{m} vi^{c} xxiij

Cyrillg biscop vā Alexandrien was int Consilium van Epheseu.

j. Celestinq

Romeyn sat viij jaer en ij daghen

iiij^{c} xxiij

Celestinus ordinierde te singhen een psalm voer die misse datmen te voren niet plach te doen Mer men plach den dienst te beghinen mit sinte pauwels epistel ende mitten ewangelie Ende wt dese statuten so sijn die introitus ende die gradualen na maels op ghecomen en wt den psalm ghenomen Item in Celestinq tijden gheschie de dat heylighe Consilium ende vergadering tot ephesum teghens nestorium bis cop van constantinopel die een grwot ketter was Ende misdaecte mariam te wesē die waerachtighe moeder gods.

Nestorius ketter ende biscop van con stantinopel dese seyt ypristum te wesen een puer mensch ende ghen god: dit was een grote ketterye.

Synodus. Ephesina.

In dese derde ver gadering ofte con silium waren te sa men vergadert iij^{c}. prelatē tegens nes torium den ketter.

Germanus biscop Antisiodorensis verwecte drie doden ende oeck sinē ezel die begrauen was hi wesch ende dwaeyde der armer menschen voeten sonder enich wtneming der personen.

Keyſers

In deſe tijt verhengdet god dat all gallien Affrijken ende hiſpaenien ſeer verdeſtrueert worden vanden barbaren Item daer worden wel vijf hondert duſent menſchen verſlaghen Ende vol nae worden alle die ſteden ter eerden toe ghelijcht Wtghezondert alleē eey weynich ſtedē daer heyligghe biſcoppē saten om welker verdienten wil worden hoer ſteden van god beſchermt. Dit waren alte verueerlijke tijden Item die ſtadt van mets had onwinlijke muren. nochtans omder borghers ſonden wil worden ſe neder ghewozpen Ende die ſtadt verbrant.

Attila der hunē coninck was een gheeſſel gods. een wreet ende quaet tyran. deſe verwolchde langhe tijt dat menſchelijck ghelacht Ten laetſten wert hi ſelver doerſtelten eñ ſtarf na tyranſcher maniere Mē seyt oeck anders als dat hi in ſijn ſelfs bloet ſmoerde.

ann⁹ mundi

v^m vi^c xxxiij

Pauſen

Romeyn

Deſe ſixtus ſat viij jaer Ende ix dagher.

die iij Sixtus.

Paulinus biſcop van noſen eē heylich man van deſen ſpreect gregorius in dyalogo ſuo.

Anno Xpi

iij^c xxxiij

Sixtus was een heylich man gheheel oetmoedich eñ bermhertich deſe tymmerde onſe vrouwe een kercke binnen romen diemen hite maria maioer Item hij had een vyant die baſſus hiet die een quaet gheruft werp opten paeus Eñ doe die paeus int conſilium hem ontſculdicht had doe ſtarf baſſus Nochtans begroeff hem ſixtus mit ſijn ſelfs handen.

Patricius ſinte mertens ſuſters ſoen wert vanden paeus Celeſtinus in hybernien gheſeynt. Hij was een man van wonderlijke werchen. Hij leefde hondert eñ twintich jaer.

Palladius biſcop wert in ſchootlant gheſeynt.

Lupus biſcop tecraſſimus was ſeer vermaert hij bedwang Attilam ſeer wonderlick vanden woue.

Mamertinus Abt van ſinte germanus cloeſter Eñ Mlodius was voer hem.

In deſe tijt wert inghezet die hoechtijt van ſinte peter ad vincula Eñ veel wonderlijker miraculen ghezchiede doer die kettene ende veteren.

Auguſtinus ſtarff doe hi lxxvi jaer out was.

In desen tijden werd die heylighe kercke seer tribuliert Ende sonderlinghen in Affriken. Want na dat Augustinus ghestoruen was doe wert all die clergy anter ghemartiriziert of verdreuē wt hoer stoelen eñ in ellenden ghesent in desen hoecke lants en was nye alsulke persecucie als hē luden nv aenghedaen wert van ganserico der wandelley cominck ende honerico sijn soen die alle heyde Arrianē waren. Si toe sloten die kercken Ende ten laetsten storuen sij quader dood Als tyrannen plegen.

Merlinus was in Britanien vermaert inden gheest der prophecien wt welkes inghenē die cominck van britanië ghheten wortigonus verbrede seer dat heylich kersten gheloue. desen navolchde vterpandagron sijn broeder die Anthurijs vader was van welkē hi prophetiert had Want vter beduut een draeckes hoeft wāt bij een draeck die in een sterre ghesien wert is hi ghebootschapt

Leo geboren wt tuscien sat vvij. jaer een maent ende ix dagen.

Die hoechtijt van desen leo viertmen op sinte peter eñ pauwels auont Sommighe seggen dat mē hem viert opten xi dach van April.

Dese Leo was die heylichste hi regierde die heylighe kercke langhe tijt mit groter vruchten Ende want die kercke in grote periculen stont daer om arbeyde hij te maels seer om die tyranscappen der boser princen ende die menigherley ketterye der valscher doctoren te nijt te doen hi heeft veel sermonen ende epistelen so heerlicke ghescreuen dat hi onder allen kerstē doctoers dat bloemken gheweest is Ende wat hi gheseyt of ghescreuē heeft is also approbiert dattet niement en betaemt oeck in dat minste punct contrari te voelen Item hi verwerf doer sijn verdienten dat Attila der hunen cōmenck hem weder keerden van romen ende van jtalien Item hij hielt hem seluen sijn hant off om eenre beckringhe die hi creech van een wijf die hem aenste Mer onse lieue vrouwe settese hem weder aen Item hij heeft inde missen tot dat Canon ghedaen Sanctum sacrificium jnmaculatam hostiam Item hij dede vergaderen dat Consilium tot calcedonië bij ontheet vanden keyser martianus Ten laetsten na veel strijden sterff hi een heylich confessoer ende wert bij sinte peter begraven.

In desen tijden verdroncten inder zee alte veel joden die vanden duuel bedrogen worden Want die duuel openbaerde den joden in een ghedaent of hij moyses ghe-weest waer Ende seyde dat hijse leyden woude int lant van beloften Sommighe ont ghinghen dat si nijt mede en verdroncten Ende die aen namen toe dat tersten ghe-gheloue.

Keysers

Die seuen slapers Als Maximianus·malaus·maximianus·dyonisius·serapi-on constantijn ende johannes worden in dese tijt wachter die vanden keyser decio inder spelunken besloten worden voer ij^{c} jaer.

Petronius biscop van bononien maecten een boecsk van dat leuen der vaderen dese was een heylich man van sijnre kijntscheit.

Codex is een boecsk tractierende van die rechten ende wert in dese tijt ghemaect Ende dit boecsk is oecsk ghenoten Theodosianus boecsk.

Euthices abt van Constantinopel was een ketter.
Dyoscorus biscop van Alexandrien was besmet mit Euthicens ketterij.
Hilarius biscop arelatensis was in walschlant vermaert.

an^{o} mundi v^{m} vi^{c} xliij

Paeusen

In dese tijt was een groet eertbeuinge bij Constantinopel durende iij maent lang Ende een kijnt seyde dat men soude singhen Sancte deus sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis Ende daer off cessierde die plaghe dit word namaels int Concilium van caladonien confirmiert.

Anno Xpi iiij^{c} xliij

In des paeus leo tijt wert in walschlant dat misterium der heyligher drieuoudicheit doer grote mirackel ghekundicht Want doe die biscop stonde inder missen sach hi opten outaer neder vallen drie alte claer schoen droppelen van eenre grote die te samen in een voechden ende maecten een alte suuerlike peerle. Welcke peerle nam die biscop ende settese in een gulden cruce ende doe vielen al die ander neder.

Nychasius biscop van armen wert vanden hunen martiriziert mit sijn suster Eutropia Hij spracht ende seyde here make mi leuendich na dijn woert.

Eucherius doctoer ende biscop van lugdunē.
Severus een heylich biscop van trier.
Marianus monick mit veel ander heyligher ende gheleerder mannen waren in dese tijt
Eutropius priester heeft veel beschreuen.
Victorinus massiliensis.

Marcellus biscop dese verloste des cominces soen van parsen vanden duuel Ende dat tersten ghelooff wert daer seer of verbreet.

Genouefa joncfrou ende maghet was te parijs vermaert Ende wert van sinte germanus ghewiekt.

Marcianus was een goet ierstien Ende regnierde mit valentinianus Ess wert namaels vanden sinē wt eenre quāder conspiracie ghedoot bij constātinopel Dese sach in sijn droem dat Attilees boech ghebroken was verstaende daer wt. dat hij ghestoruen waer. datmen alsoe vernam.

Marcianus ende valentinianus vij jaer

Dese Leo was een goet ierstē alsmen seyt Mer ander meysters seggghen dat hi onwijslicken die keelde der heyligē

Die. Leo xvij. jaer.

bernde waer om wort hij vanden paeus excōmuniaert Mer het is te vermoedē dat dit dese leo nijt ghedaen en heeft Mer dattet soude ghedaē hebben die derde leo die regnierden in des derden ghregoreus paeus tijdē dese tijdē warē seer turbiert ende ontustelick.

Dit heeft ghesweest dat. iiij. generael cōsilium daer vic ess xxx prelaten vergadert warē inden stadt van calcedonien te ghens den ketter Euthicen.

iiij. Synodus. calcedonēsis

vm vic liij.

Die Elleff dusent maechden worden te Colen martiriziert vanden hunen Ess ter stont daer na wert die stadt verdstrueert Mer sommighe willen seggghen dat dit nijt in dese tijden nijt en gheschiede.

iiijc liij

Die Alre heylichste may sinte Johannes baptista openbaerde twee monicken die tot Jherusalem quamen Ende gaf hoer te kennen waer dat sijn hoeft was jtē want die gotlen sinte jan baptist vercorē hadden tot een patroen daer om bleuen si langhe tijt onverwinlick.

Walleran een heylich biscop.
Marinus biscop van ephesien
Juuenalis biscop van jherusalem.
Anatholig biscop van constantinopel
Dese twee waren die principaelste int consilium van Calcedonien.

Echius patricius voerde een strijt tegēs Attilam der hunen comine. hi veriaech de den cominck Ende in die vlijcheit van oerliens wordē hondert dusent ess xxx dusent strijdender mannen verslaghen.

In dese tijden gheschiede wonderlijke teyknen die durachtich waren Als eertbeuinghe Ende die hemel vten noerden wert al vuerich Die mane verduusterde Een comeet openbaerde hem Ess nijt lang daer na vloeydent een heleu dach bloet.

Arcturus coninck van britamien was seer vermaert van veel gwter victorie Hij dode mit sijn sweerde iiij^{c} ende lx. mans. hi quam den heyligben sterck te hulp Ende hi verbrede dat sterstey gheloue te mael seer. hi bedwang al dat coninrijck van vranckrijck. van daden. ende van noerweghen &c^{a} dat sij hem te dienste mosten comen Ten laetsten wert hi verloren ende noch en weetmen nijt. waer dat hi blijuen mocht.

Keysers

Die ghebeenten des heiligben propheten helyzei die na helyas die eerste patwen was vander Carmeliten oerde Als sigibertus gemblacensis seyt worden van samarien in Alexandrien veruoert.

Remigius biscop van Remen dese bekeerde namaels Clodoneum coninck van vancrijck.

Sinte marcus ewangeliste liebaem wert wt Alexandrien te venegen gebracht.

Die cleyn letanien worden ghemaect van mamerto biscop van vyennen.

Prosper biscop vā Aquitanie was een man van gwter constey ende heylichheit.

Perpetuus biscop van tours.

an^{o} mundi

v^{m} vi^{c} lxiij

Cipriang biscop Amsilienſis was houē maten bermhertich Hij deylde sijn mede broeders inder noot al dat hi had

Pausen

j. Hilarius

ghebozen wt serdinien sat vi jaer iij maendē ende vi dagben

Anno Xpi

iiij^{c} lxiij

In dese tijt so baerde een ghemeen wijff vij kijnderen die si in een water werp van wele ste een te lijff bleeff Ende were namaels der longobarden coninck.

Dese hilarius wijde sinte steuens sterck die bij sinte laurenaij sterck staet. hij ordinierde dat gheen biscop een nasaet soude setten bi starff ende wert begrauen in sinte laurenaius cloester dat hi ghetymmert had.

Die edel stadt van venegē wert ghetymmert Off dat bet te ghelouen is so wert se vermeeret omtrent die jaren ons heren iiij^{c} ende vijftich dese vermering ghesciede nijt vanden ghemeen volck Mer van die machtichste ende rijckste mannen die hoer toevlucht daer namen om Attilees persecutie wil.

Theodorus biscop van syrien dese heeft een Cronijck mit veel ander dingen beschreuen.

Dese Zeno was een Arriaen ende een wreet tyran. hi was den kersten seer cō-trari. hi maecten een compact mitten gothen. hi woude leonis soen doden Mer hem wert een Ander presentiert die hem seer ghelijck was.

Zeno vij jaer.

Ethicius senatoer dese spijsde iiij dusent armer mē selken doe die duertijt in bourgoengen was · Ende hi hoerde een stemme der hemelscher beloeffenisse.

Fulgencius biscop van Ruspen ghebozen wt Afren was seer vermaert in heylicheit in constey ende in wel sprekelicheit Hij leet alte veel vanden Arrianen hij wert mit langher ellende in sardinien vermaghert.

Dese simplicius paeus deylde Romen in vijff Rijcken. hi wijde veel kercken. hi ordinierde dat ghen clerck soude van enighe keerk ghecleet werdē dat namaels vā ander paeusen meer ghuestieht wort somen leest in decretis pvi.q.vi. Ten laetsten starf hi ende wert begrauen in vaticano

Smplicius

Dese was een Tyburtijn Hij sat.xv.jaer ij maent ende vij daghen.

Dubricius primas van Englant was een heylich man vermaert in veel miraculen hi wert namaels een heremijt dese erwende Arcturum coninc van Englant

Englelant was hier i sijn bloyen in Cominc Arcturus tijden die onder hem had wel xxx Coninghen die hem dienden Mer dat en duerde nijt lang No merct een ōbedriechlic teyte dat als die coninghen beghuren te strijden wt ghenuechte eij grootherticheit ende daer oer salden toe soecken om mede te beghinnen. soe volcht daer ghemeenlick een yammerlick eynde. Als die propheet seyt seer verstroyt dat volck die strijden beghuren Och of die Englelse mit waerachtighe wijsheit hoer regiert hadde. si souden certeynlick die heren van al Euwopen ghweest hebbē Mer doe sij sterckelick strijden wouden teghens den sterckten ende machtighen. daer om sijn si tesamen verslaghen. Het is wel een yammerlick victori daer die triumphie w offte winre weynich of ghuen ridderen en hout Waer om is grote stoutichеit seer hijnderlick als sij mit wijsheit nijt regiert en wert Also ghebuerde hier den Cominck Arcturo.

In dese tijt was die vermaerde disputaci te Carthagen teghens die Arrianen wt des coninc̃s honoriꝰ ghebot daermen noch scrijften off hefte Ende die tersten behielden victori Daer na die quade coninck vol vander arrianscher ongheloef vervolchde ouer all die tersten Mer nijt te vergheefs Want in sijn .viij. jaer wert hi vanden heer gheslaghen Ende sijn lichaem word vol leuender wormē. daer hij yammerlick aen starff.

Keysers

Eugenius biscop van Carthaghen Ende felix biscop abritanensis mit veel ander biscopen priesteren clercken ende ander tersten tot ghetal van iiij^{m} .ix hondert ende lxxvi worden jammerlijke tractiert eñ inder Ellenden gheseynt van honorico der wandelden coninck Ende die heel clergy van affriken streedt vromelijke voer dat tersten ghelooff tot noch toe.

Achaig biscop van constantinopel viel in een ketterij Eñ wert een vermaert ketter hij wert mit sijn ketterij condempniert.

an^{o} mundi v^{m} vi^{c} lxxij.

Paeusen

Felix was een Romeyn Sijn vader hiet oeck felix hi sat viij jaer vi maenden ende vij daghen.

Anno Xpi iiij^{c} lxxiij

Dese felix was een heylich man alsmen leset in een sermoen dat sinte gregorig scrijfft daer hij spreect van sijns moeders drie susteren dese ordinierde datmen den ghenen die int recht beschuldicht waer souden dach ende vertrecke gheuen om hem weder te verantwoerden Ende dat die rechters ende voorsprakers die dat volck aensprekken ende accusieren. sulken wesen sonder ghebreck soe datmen ghen quade suspicie noch quaet vermoeden op hoer hebben en mach. Item hij ordinierde dat die clercken souden vanden biscopen ghewijt werden.

Dyonisia ende haer soen maiorius Germana. datiua. leonia sinte germanus biscops dochter Emilius meister in medecinen. bonifacius dese eñ noch veel ander martelaers ende confessoers sonder ghetal waren in dese tijden Ende veel warend die handen ende tonghen off ghesnedē worden die nochtans te recht ende wel spraken.

Johannes damascenus was in dese tijt Als sommighe seggen. Anders seytmen dat hi soude ghesweest hebben na gregorius tijden Dese wert sijn hant mit onrecht ofghehouden Ende onse lieue vrouwe setteset hem weder aen hij heeft veel subtijl scriften achter ghelaten.

Guntaramundus der wandelkey coninck regnierde na honorius doot. hi wedriep Eugenium vter ellende Mer Castrimundus die ix jaer na hem volchde sloet weder die kercken ende verdreef ij^c ende xv biscoppen die hi seynden inder ellende welcken symachus paeus alte seer goedertieren was.

Theodericus der gothen coninck was een arriaen Ende besat langhe tijt all ytalien Ende hi dede den kersten veel tyranscappen aen Waer om wert hi namaels ghe worpen in vulcanus mont van johannes paeus ende symachus patricius die hi mit onrecht dode als gregorius schrijft in dyalogo.

Paschasius was een heylich man Van desen spreect gregorius in dyalogo dat hi een swaer veghevuer leet om dat hi in eenre tweedracht laurencio starcklicken aen heng tot dat eynde sijns leuens Nochtans eer dat hi starff so had hi berouwe ende dede penitencie.

Solemnis biscop carnotensis was een edel ende heylich man vermaert.

In desen tijden openbaerden sinte michiels kercke inden berch gargano.

v^m vi^c lxxxviij

Gelasius.

gelasius ghebozen wt afren sat viij jaer viij maenden ende xviij daghen.

$iiij^c$ lxxxiiij

Dese Gelasius maecten die cracten ende ymnen mit ander ghedichten diemen inder kercken singt ghelijck als ambrosius ghedaen had Ende hi settede prefacien inder missen daghelicx te singhen Als Vere dignum et justum est ꝛc. Hi onderscheydden die boecken die autentijcke waren vanden andren die nijt autentijcke en waren ende diemen hoer naem of auctoriteyt nijt en wist alst beschreuen staet inden decreet xv. dis. Sacro sancta. Item hi excommuniceerde den keyser Eñ bewees dat hi hem excommuniceren mocht Alsmen leest xvi. dis. duo.

Asamundarus der sarracenen coninck was ghedoopt vanden kersten biscoppen Ende die ketters van Eutichianus ongheloeff wouden hem bedriegen. doe bestopte hise mit een dusdanighe fabel ende seyde dat hi brieuen ontfanghen had dat sinte michiel ghestoruen waer Ende doe si antwoerden dattet ommoghelick waer. om dat die enghelen onsterflick sijn Doe seyde hi. hoe coemt dat dan. dat ypristus nijt ghecruyst en is tenwaer dat hi ware van twee natueren In dien dat ghi seggbet dat die enghel nijt ghestoruen en is.

Dese keyser Anastasius heeft quaet loff Want hi doer achacium den ketter ende biscop van constantinopel mede een quaet ketter ghworden was Eñ doe die paeus hormisda hem vermaende bi sijn legaten dat hi doch woude of treden vander arriaenscher ghelooef Doe antwoerde hi eñ seyde Ic die een keyser bin wil ander menschen ghebieden Ende ic en wil tot nyements ghebode staen dat

Keysers xxvi jaer anastasij.

seer qualick ende vermetelick ghesproken was. waer om wert hi van god vaden blinden ghesla ghen ghreuende allen anderen wisen princen een verueerlick exempel. hi was een yammerlick onsalich mensch Nye en verdiende hi victori te hebben. hi was van god eñ vanden menschen ghehaet.

Victorianus raetsman wert wonderlike martelijt Ende victoria een edel matwen wert in dese tijt mit veel ander kerstenen martieriziert.

Sinte brigida was in scotlant vermaert.

an? mundi

Paeusen

die iij Anastasius.

Dese anastasius was een womeyn hi sat iij jaer xi maenden ende xxiij daghen.

Anno xpi

Anastasius was eerst een goet kerstene Mer namaels wert hi verleyt vanden ketter achacio biscop van constantinopel daer hi hem mede verselde Ende daer om verscheyde hem die clergy vanden paeus Mer want hi achacium heymelick restituweren woude. dat hi nochtans nijt en coste volbrenghen Daer om starff hi yammerlick stortende al sijn ighedemte beneden wt alst beschreuē staet inden decreet xix dis- Anastasius. Eñ dese was die anderde paeus van quader famen van allen den ghenen die in die lime d paeusen ghescreuen staen tot deser tijt toe. wāt die eerste was liberius die den arriaenen seer gunstich was Ende die anderde was dese anastasij die den nestorianen aenghenghen Ende dit quam al wt ketsery ende kettery der keysseren.

In dese tijt was in al affrikenen eñ oeck in ander coninckrijken alte groten duer tijt. waer om worden daer veel heylighen doer die aelmissen daer si den armen mede spijsden.

Clodoneus was die eerste kerstey coninck van vranckrijck Ende hi wert omtrent dese tijden ghedoept van sinte Remigius biscop. Dese had een alte kerstenen wijff die Clothildus hiet Ende was des coninckx dochter van bourgoengen die hem dickwijl vermaende dat hi alle afgodye soude laten en ghelouen in ihesum xpristum den waerachtighe gods soen. Mer hi en gaff daer ghen ghehoer toe Namaels ghevielt dat hi soude strijden teghens den coninck van almanien. Ende sijn volck wert seer verslaghen Doe sprack hi mit screyender oghen en seyde O here ihesu xpe welcke mijn coninghinne seyt te wesen die soen gods Du die bijstant gheueste in tribulacien Ende hulp verleenste den ghenen die in di hopen Ick mit groter innicheyt come tot di ende begheer dijn hulp Ende also bewerff hi van god victori Ende doe quam hi mit drie dusent menschen tottet kerstey ghelouen ende worden al mit hem ghedoept Mer doemen hem dopen soude quam een duue vanden hemel hebbende een pulle mit heylich oly. daer hi wt van sinte Remigius ghesalft wert Ende noch huden daghes alle die coninghen van vranckrijck wt ghesalft worden Daer na wt exempel van hem so ontfeng al dat coninckrijck dat kerstey ghelouen Ende na dese tijt had hi altoes victori. Hi verwan die gothen &c. Namaels was hi seer deuoet tot god ende totten heyligben vrienden gods Ende sonderling tot sinte martijn dien hi een costelick peert offerde mit meer ander ghiften Ende doe hi dat peert woude weder hossen ghebode hi datmen daer voer soude ghenen hondert scilling silvers. Mer dat peert en woude wenijt vander stede gaen Doe sprack die coninck anderwerff ende seyde Ghenet voer dat peerdt noch hondert scilling doe wert dat peert ontbonden ende ghing vry ende losse daert den coninck ghelieffde Die coninck sprack doe en seyde Voerwaer voerwaer Sinte martijn is seer goet een in sijn hulp mer seer costelick in sijn comenscap En het gelijct wel of dese coninck mit sijn coninghinne die ander constantijnus ende die ander helena gheweest waren.

Genebaldus die eerste biscop laudunensis was een heylich man Dese had eerst een wijff die hi liet doe hi biscop wert Mer namaels quam hi weder bi hoer Ende si wan bi hem een kijnt datmen latro hiet die hem navolchde int bisdom. Hi dede wonderlijke grote penitencie.

Int jaer ons heren v^{c} ende xvi starf Clodoneus doe hi out was xlv jaer Ende sijn iiij kinderen deylden doe dat rijcke Childebertus creech parijs vlaenderen ende nor-mandien Theodericus had metz mit germanie Clodomirus had oerliens mit aqui-tanien burgondien Clotarius creech switzen mit loreynen ende vranckrijcke.

Keysers

Dignissimus ende gordianus mit veel ander worden van laurencio martieriziert.

Die vijfte twist ghescheide inder heyligher kercke tusschen symachum ende lau-rencium Ende quam wt tweedracht der geenre die den paeus coren Mer symachus bleef paeus. want consilium daer cominckt dierick teghenwoerdich was ende dat meeste deel was mit hem Ende na iiij jaren twistede die clergy wed om misdaet daer symachus mede beruft wert Ende dat was die seste twist mid kercke Mer doe sy-machus hem onsculdicht had voer dat consilium ende den cominckt. doe wert hi mit bliscap weder in sijn stoel gheset Ende laurencius mitten sinen worden dampniert.

an^{o} mundi

v^{m} vi^{c} xciij

Paeusen

gheboren wt sardinien sat xv jaer viij maenden ende xviij daghen.

Anno xpi

iiij^{c} xciiij

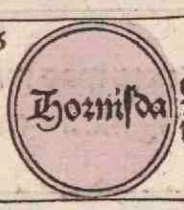
Dese symachus was een goet man Hi minde die clergy seer ende oeck den ar-men menschen was hi tweestelick. Hi wert paeus ghecoren Ende laurencius wort oeck mit hem paeus ghecoren daer hi twee reysen teghens twistede Mer symachus hielt victori want die clergy mitten cominckt dierick waren mit hem alst beschreuē staet inden decreet xviij dis. consilia. Item hi ordinierde dat men des sonnendaghes ende op ander heyligher hoechtijden soude singhen Gloria in excelsis deo ꝛc̄ Item wt mede lijden ende barmhertichept maecte hi laurencium biscop van mycerien Mer hi was ondancker Want anderwerf versette hem laurencius teghens symachum mer hi en vorderde nijt Ende doe symachus hem onsculdicht had voer dat consili-um van dat quade gheruft daer hi van laurencio in belogheu was. doe wert syma-chus weder in sijn stoel gheset Ende laurencius wert mitten sinen verdeent.

Symachus patriaus martelaer was een heylich streng man vermaert Hi wer-
der stont dien wijf den onrechtueerdighen cominck dideriek waer om wert hi vā hem
martierizeert Ende johannes paeus mit hem Dese Symachus was boecius wijfs
vader.

Boecius was een senatoer ende een raetsman van romen Hi was van ouer gro-
ter consten ende in allen duechden vermaert Dese na veel dinghen die hi gloriose-
lick ghedaen had wert hi inder ellendē gheseynt Eñ al daer wort hi voer die recht
ueerdicheyt vanden cominck dideriek ghewozcht ende hi leyt te paueyen begrauen
Sommighe seggben dat hi canoniziert is eñ wert seuerus gheheten Item hoe veel
dat hi beschreuen heeft daer gheeft die clerken clerck ghetuych of.

Dese boecius had een wijff die Elphe hiet ende was een alten wijsen wijff Dese
maecten die ymmen diemen inder kercken singt van sinte peter ende sinte pauwel
ende beghint aldus Pliue bine pietas vnice ꝛc̄.

Genofeua starff doe si out was
lxxx jaer.
Sinte brigida starff
in scottlant.

ghebozen wt campanien sat
ix jaer ende xvij daghen.

Hormisda paeus was een man van groter barmhertichept. Hi gaff den armen
veel aelmissen Ende hi veraerde die heyligh kercke seer suuerlick mit veel ornamē
ten ende sonderling sinte peters kercke daer hi begrauen leyt Hi settede die clercken
te samen Hi versoende die grieken die om der nestoriaenscher ketterye wil excomu
niciert waren.

Tibrianus was een scott Ende was mit
sijn broeders ende susteren van groter hey-
lichept vermaert.
Wedastus van atrecht.
Leonardus louicensis.
Lyphardus. dese waren sinte Re-
migius discipulen.
Seuerinus abt agaunensis maecte
clodoneum ghesont.
Cantianus wthonensis.
Mayencius abt van pytou.
Arnulphus biscop van tours mr.
Melanius des comincks raetsman.
Albinus een heylich man mit veel
meer ander vermaerde mannen.
Victor mit veel edelinghen waren in walsch
lant vermaert.
Marsus.
Rantonus.
Muitus abt van oerliens dese bat god den
here voer clodoneus kindren.

Dese justinus was een heel sterstey man Ende om anastasius quade wercken wil die hi teghens die heyligh sterckt ghedaen had. versocht hi den eerbaren paus hormisda gheuende hem te kennen dat hi hem woude ghehoersam wesen Ende dat ghe-schiede also Want doe die biscop germanus tot hem quam van des paus weghen begherende dat hi die biscopen uter ellende soude weder wepen. Ter stont was hi bevrijt ende volbrocht Hi ontfeng germa-num mit groter blijscap Hi soude veel meer voer dat sterstey ge-loue ghedaen hebben des hem die coninck diderick mit sijn tyran-scap nijt beleth en had.

Keysers ix jaer — j Justinus

Dat Consilium van oerliens wert ghehouden wt clodomius ghebot Ende sinte melanius die dedt vergaderen Ende wetet dat tot oerliens veel tijt Consilium ghehouden is.

Germanus biscop van Capuaen van desen leset gregorium in dyalogo.
Vigor biscop bayacensis dese verwecte een dode.

ann° mundi — v^m vij^c xiij

Paeusen — j iohannes. mr — Johannes was wt tuscien Ende sat iij jaer ix maent ende xviij dagher.

Anno xpi — v^c xiiij

Dese Johannes was een heylich man. Hi wort van coninck diderick die een arriaen was ghemartierizeert Sijn hoechtijt houtmen opten xxvij dach van mey. Cort daer na wert die coninck vanden heer gheslaghen Onder desen coninck wert oeck martelijt symachus mit meer ander sterstey Ende doe die coninck starf wert hi van desen heyligher in vulcanus mont ghewozpen.

Sinte benedictus een groot abt ende prelaet seer vermaert. hi was cyraet d heyligher sterckte Ende een regel der ghestilicheyt. dese heylighe man had veel edele dis-apulen Sijn heylich leuen heeft sinte gregorius beschreuen in secundo dyalogoz.

Quitus een heylich abt van Caruoten
Solinus sydonius een groot doctoer die veel ghescreuen heeft.
Claudius biscop venensis was onder den doctoren die alre edelste vermaert.

Cassiodorus een glorioeff doctoer daer na wert hi des comines diderick sijn cancellier Ten lesten wert hi mo-nic. dese heeft alte veel goets beschreue.

Karilephus was een heylich man Hi en woude van gheen vrouwen ghesien wesen noch van die deuote coninghinne van vranckrijck.

Justinianus was een wtghenomen glorioeſſ man alte maet goet ende tierſten Hi had in hem drie punten. welcke te ſamen maken een glorioeſſ man ende een edel prince Deſe drie punten waren Mogenthept. wijſheyt. eñ een ghereſteliek hert totten dienſt gods Want bi die mogenthept verwan hi ſijn vyanden Ende bi wijſheyt ordinierde hi ende verzierde die werlt mit rechtueerdi ghe wetten Ende wt ſijn deuote hert glorifiaerde hi god.

j Justinianus. xxxviij jaer

Hi tymmerde den dienres gods tierclen ende beghifte ſe mit veel gauen Deſe maecten die leges dat ſijn die weerlike wetten die voer deſen keyſers tijden alte ſeer confuys ende groot waren. Mer hi heeftſe mit wonderlike correctheyt corrigiert ende in vij boeken beſloten. Ende van allen heeft hi ghemaect een boeck datmen Codex hiet of Justinianus boeck.

Priſtianus gramaticus.
Victor biſcop van Capuaen.
Gregorius biſcop lingonenſis.
Nycheſius biſcop van trier.

v^{m} vij^{c} xviij

Totila der gothen coninck beſtreef veel tyranſcappen Ende al ytalien wort vol na verdeſtrueert.

iiij Felix.

Felix ghebozen wt ſauoyen was ſinte Gregorius ouer oudervader hi ſat iiij jaer ij maenden ende vij daghen.

v^{c} xviij

Felix ordinierde datmen den ſieken ſoude mitten heyligben olye ſaluen eer dat ſi ſtozuen Item wetet dat een ding wel dicwijl ordiniert ende ingheſet wert Ende dat hier om. wanttet altijt nijt vaſt ghehouden en wert of dattet vergheten wert dat ment te vozen ordiniert heeft Dit is nochtans van ypriſto primapaliek ingheſet. want ypriſtus heeft die heylighe tierclie alle die ſacramenten ghegheuen.

Clodoaldus des coninckes ſoen van vrancrijck was een heylick prieſter Ende hi ſtichtede een cloeſter.

Sinte Anthonius lichaem wert ghevonden in des keyſers juſtinianus anderde jaer Eñ wert ghe uoert in Alexandrien omtrent die jaren ons heren vijfhondert ende dertich.

Hier gheſchiede in affrike den weder een perſecuaie vãden wandallen die arrianen waren Sommighe biſcoppen worden hoer tonghen of ghe ſneden die nochtans daer na te recht eñ ſeer wel ſpra ken.

In justinianus viij jaer openbaerden alte veel vreeselike teyknen Want een sterre comende teghens den maen ghing inwert Schoen druuen wessen op vlier bomen Item die winter was so lastich out ende swaer datmen die voghelkens mitter handen veng Item een duer tijt so ouerlastich dat die vrouwen hoer selfs kijnder aten Item opten paesch dach openbaerde een comeet Ende in walsland scheen die hemel te berne Ende daer viel waerachtich bloet vter wolcken opter menschen cleederen Item men vant die vloer van enen huse al besprenckelt mit bloet Ende daer na volchden grote plaghen ende menigherhande zieckten van bulen ende bladeren daer die menschen mede ghequellet worden Ende tot constantinopel was so groten sterft dat om dier saken wil ingheset wort die hoechtijt van onser vrouwen purificacie · die in griexer tael hiet ypapanti ·

Keysers

Theophilus archidyaken van sicilien versaecte ypristum en sijn moeder Ende gaf den duvel enen brieff daer of Namaels voudet hem ende ouermits onser vrouwen hulp wert hi verlost ende dede penitencie ende beterde hem ·

an° mūdi

Romeyn
Dese sat ij jaer
xviij dagher ·

Paeusen

ij
bonifacius

ij
johannes ·

Romeyn
sat ij jaer iiij maent
ende vi dagher ·

An° xpi

Dese bonifacius ordineerde dat alsmen misse dede dat dan die clerken souden verscheyden staen vā die leke Item sommighe hielden houden dat hier twist ende tweedracht was xxxviij dagher lang om dat die een parthie coren bonifacium Ende somme ander coren dyoscorum · mer doe dyoscorus starf behielt bonifacius dat paeuscap Ander boeken seggher dat dit soude gheschiet wesen in sysinnius tijden alsmen hier na op sijn stede wel beschriuen sel ·

Dese johannes had grote twist en disputacie mitten keyser justinianum Off in ypristo waren een of twee naturen · die paeus johannes beweset datter i ypristo waren twee naturen Doe spracke die keyser ende seyde Verkyest een van beyden anter consentiert aen mijnre opinien off ic seynde v ind ellenden Doe spracke die paeus seer blidelicke je heb begheert te comen totten alren tierstenstien keyser justinianum Mer als mi dunct so heb ic dyocleciānum der tierstien persequiere en ver uolgher gheuonden Mochtans en ontsie ic uwer nijt in enighen punten Doe die die keyser hoerde viel hi neder ter eerden voer den paeus en verwetmoedichde hem seer ·

Belli sarius patricius was een groue ghzset vanden keyser justinianus. Dese had wonderlike grote victori ouer den parsen. daer na wert hi in affriken ghzseynt Es verwan aldaer die wandellen Namaels verloste hi ende vryde die romeynen vanden gothen welcke die stadt van romen een jaer lang belegghen hadden Hi veng den coninck der gothen ende brocht hem totten keyser Es romen wort dickwijl vanden gothen ghewonnen ende te mael seer destrueert.

Cassius biscop narmensis.
Medardus biscop nouionensis.
Maurus sinte benedictus discipel.
Gildardus biscop rothomagensis dese was sinte medardus broeder.
Germanus biscop van parijs.
Eleutherius biscop van doornick.
Benedictus die joncste leet veel van totila der gothen coninck.
Thedebertus coninck vā vranckrijck dese gaff sinte maurus abt van angiers veel ghiften. Des ghelijck dede oeck sijn soen Clotarius.
Sinte Maurus een man van groter heyligheyt dede veel miraculen.

v^m vij^c xxxiij

Romeyn
Dese sat ij jaer vi maent ende xviij daghen.

j agapitus. ghesset

Siluerius mr

dese was ghebozen wt campanien hi sat iij jaer v maent es vi daghe.

v^c xxxiiij

Dese Agapitus weder riep den keyser justinianum volcomelic vā die dwaling Eutichetis Item hi ordineerde dat men des sonnendaghes soude processi doen mitten cruce om dat kerckhof Hi starf tot constantinopel ende wert te romen ghebzoert Hi was een heylich man Ende sijn hoechtijt houtmen opten xvij dach van aprill.

Van dese siluerius martelaer seytmen dat hi inder ellende voer dat tierstey ghedoef soude gedoot wesen wt tweden theodore die des keysers wijff was om dat hi den biscop Anthemium die om der ketterij wil ofgheset ende dampniert was nijt en woude restituieren es hem weder sette in sijn stede. Item dese siluerius wert paeus mit ghewelt. wāt die coninck der gothen theodatus om ghelts wil dreyghde hi die clergy mitten ghemeen volck dat si dese souden eendrachtelick kyesen Sijn hoechtijt houtmen opten xx dach van junio.

Dat vijfte concilium wert ghehouden te Constantinopel onder den paeus Vigilius ende onder den keyser justinianus teghens theodorum ende allen ketters die seyden dat Maria die moeder gods alleen een mensch ghebaert hadde. ende nijt die god ende mensch was ꝛc. Dese ketters concordierde ghenoech mitten nestorianen. Item wetet dat die ketters dickwijl hoer naem verandert hebben na der gheenre name den die die ketters vijnden ende principalste beschermen willen. want dit seluer punt was voermaels vanden hebyoniten ghesept ende dickwijl weder destrueert. Mer wt dat inghenen des duuels wettet weder verweet Ende aldus ist oeck vã ander ketters te verstaen Nochtant verwandelen si veel tijts emighe pertijculen of si toe doen wat so dattet nijt al ghelijck en schijnt Hier of ouerleset die decreet xxiij. q. iij. c. quidam.

Keysers

synodus constantinopolitana dat. v.

anno mũdi

v^{m} vij^{c} xliij

Paeusen

Vigilius

Romeyn
sat vij jaer vi maenden
ende xxvi dagben.

Annoxpi

v^{c} xliij

Dese Vigilius tradt qualijck int paeuscap mit groter onrecht Nochtant regierde hi hem wel Hi leet veel persecutien ghelijck siluerius Hi verwan die gothen Ten lesten starff hi in ellende na groter passie die hi tot constantinopel van theodora ghe leden had Mer ghelooft dat hi een martelaer is. ende sijn hoechtijt houtmen opten xxvi dach van junio Dese Vigilius ghebiet dat Concilium tot constantinopel te celebrieren Hi was eerst des paeus siluerius archidyaken. eñ seer begheerlic stont hi seluer na dat paeuscap Hi gaff den keyserinne raet hoe datmen siluerium soude moghen verdriuen.

Item Theodora des keysers wijff tractierde desen vigilium namaels seer qualijken. want si dede een corde bijnden den paeus aen sinen hals. ende ghebiet datmen hem soude slepen doer alle die stadt van smorghens totten auont toe ꝛc. Dit had bel lizarius patricius wel voerseyt. want hi onwillichlick most siluerium inder ellenden seynden seggende. die dit quaet wtghiset heeft desen paeus te verdriuen. die en sel die toorn des rechters die alle dinghen siet nijt ontgaen moghen Mer vigilius dede namaels van allen volcomen penitencie ende salichlick starff hi. sterelick strijdende voer dat kerstен gheloue.

In dese tijt gheschiede een miraikel van een kint dat een ioode was Dñ ging mit ten kerstene kinderen om te ontfanghen dat heylighe sacrament Daer om wert die vader toornich Ende worp sijn kijnt in een barnenden ouen wt groter onweerdicheyt Mer dat kijnt sat inden ouen in groter sollaes ende vruechde. ende wert onghequetst daer wt ghenomen Ende doe sprack dat kijnt eñ seyde Dat vrouwelijn dat inder kercken ghemaelt staet hebbende in horen armen een kindekijn beschermde mit hoer mantel dat ic nijt en barnde Mer die vader wert daer na inden ouen ghevorpen ende verbrande ter stont.

Justinianus die keyser tymmerde in dese tijt binnen constantinopel sinte Sophien tempel Dese tempel was een die alre meeste tempel Ende men vermoedet dat sijns ghelijck nye volbrocht noch voltymmert ghweest en is van dier tijt dat die werlt ghescapen ende ghemaect is In desen tempel wort die keyser na sijn dot begrauen in die vorde gods.

v^{m} vij^{c} liij

In desen tijden also lang als dat rijcke aen twee parthien stont doe wasser in ytalien grote starft ende stadighe turbacie onder volcke Sinte gregorius maecter dicke wijle mena of in sijn boeken.

v^{c} liij

Heraclianus biscop perusinus dese wert sijn hoeft ghesloeft van Totila der gothen coninck Also starff hi een martelaer gods.

Aggericus biscop virdunensis was in desen tijt seer vermaert.

Radegundis coningkinne van vranckrijck lotharius wijff. dese was van groter heylicheyt seer vermaert Namaels ghing si in een cloester.

Brandanus was een ouerste prelaet van drie dusent monicken. hi was een heylich man in scotlant vermaert.

Leonardus een heylich hermijt.

Columbanus een eerweerdich man vermaert in hierlant. dese quam namaels in burgoengen Ende stichtede tot lixouien een cloester.

In dese tijt scheerde in walschlant een groten berch van enen anderen berch ghevende alte groot ghelupt Ende die berch viel neder mit menschen kercken ende mit ander ghetymmer datter op stont in een water dat xdanus hiet.

Dese justinus was inden eersten een goet tiersten Mer namaels vervondelde hi wt raet sijnre huusvrouwe. want hi verwandelde die duechde in tyranscap ende in ghiericheyt Hi wert al dwaes ende van allen menschen ghehaet Ende Narses eunuchus een streng man druoet en̄ bermhartich Dese wert bewaere des lants Ende

Keysers — yi jaer — ij Justinus

der verdienst sijnre heylicheyt had hi over al victorie Hi versloech totilam Hi verwan al die barbaren Hi stelde dat lant van ytalien in vrede Mer die duuel bemidende dat hi alle dinc wel regierde verwecte der keyserinnen hert die sophia hiet teghens desen narsen so dat die keyser sonder beraet vervremde hem ende begaf desen narsen Mer narses om dier ondanckbarheyts wil heeft hi voer hem seluen wraeck ghedaen en̄ inleyde die longobaerden diet lant van ytalien omtreerden so dattet hem scheyde van trijck van romen tot karolus tijden toe. dit is een marcklick eyempel dat die princen den nydighen vrouwen gheen ghehoer en̄ sellen ghuen daer die duuel veel tijt toe wert dat hi seluer nijt doen of volbrenghen en̄ mach.

an° mūdi

Paeusen — j pelagius. — Romeyn sat ij jaer v maenden xviij dagen

Gregorius biscop van tours dese heeft die schrijuer exponiert ende beduyt.

Anno xpi

Dese Pelagius ordinierde dat die ketters ende scismatici die twist ende tweedracht malien sellen vā die weerlike hant ghedwonghen worden alst beschreuen staet inden decreet. xxiij. q. v. Relegentes. Dese wert beruft dat hi soude schult hebben vāden doot des paeus Vigilius Mer hi nam dat heylich cruys ende dat ewangelium in sijn handen ende onschuldichde hem voer allen menschen.

Die ghebeente des eersten martelaers Stephani worden te romen ghebrocht Ende worden ghelept in een tumbe bi sinte laurencius lichaem.

In desen tijden was een jode die int heymelick een beelt ons heren hanghende aenden cruce mit een pijl doer schoet datter bloet wt liep op des joden lichaem Ende doe dat die kerstenen vernamen steenden si die jode ter doot toe.

Machutes sinte brandanus discipel Dese dede veel wonderlike dinghen.

Paulus biscop leonensis.

¶ Gasimunda coninghinne van vranckrijck Dese was des coninckx hulpiaus wijff Ende wert van horen coninck inder nacht ghewrocht Een heylighe vrou seer vermaert van gwoter heylicheyt ende van miraculen welcke doer hoer ghesciede.

¶ Gregorius des senators jordanus soen was in dese tijt vermaert Dese stichtede in sicilien sess cloesteren Ende hi stichtender een binnen romen daer hi selver monick in wert Namaels wert hi van god tot een paeus ghecoren.

¶ Hier began een heylighe strijt tusschen germanum biscop van parijs Ende childebertum coninck van vranckrijck Een ygheliek van beyden arbeyde om seer wie dat den armen ende den crancken menschen meest te hulpe quam ende goedertieren: ste was daer om en hadden si ghheen cleyn twist Och waer sijn dese nv ghebleuen.

¶ Leander bekeerde die gothen Ende wert namaels biscop yspalensis Sinte gregorius seynden desen leandro jobs boecken.

v^{m} vij^{c} lxiij

¶ Fortunatus ghebozen wt ytalien was een poete en̄ biscop vā pyctou. dese heeft veel ghescreuen.

iij johannes.

Romeyn dese sat vij jaer vi maenden ende xxvij dagben.

v^{c} lxiiij

¶ Dese johannes maecte weder der martelaren kercken Ende oeck die kercken der heyligher apostolen sinte philips ende sinte jacobs In sijn dagben sachmen veel wonderlike ende onghewoentlike teyckenen die toecomende oerloghen beduden mit alsulcken bloetstortinghe datmen vermoede dat sijns ghelijcks voermaels nijt ghe weest en had Ten laetsten na veel goeder wercken die hi ghedaen had starff hi ende wert bi sinte peter begrauen.

¶ Vuerighe scharen worden ghesien inden hemel daer gregorius of screijft i een omelie. En van sommighe menschen cleeren droep waerachtich bloet En eens manss huus schoen mit bloet besprenckelt Ende vlacken ende ander teyckenen sachmen in scottelen ende in ander vaten diemen nijt of wasschen en mocht.

Sampson biscop van dolen Ende na sampsons doot wert Magloxius biscop van dolen.

Ethbinus wt britaengen
Similanus abt
Easolus abt

Sindulphus priester
Tingal tus priester ende noch meer ander mannen waren in dese tijt.
Amandus een heylich man biscop van maestricht.

Tyberius was een heylich man ende die alre barmhertichste Hi weder maecte veel kercken die verdestrueert waren Hi gaff dat schatt des pallaes den armen Ende doe hem die keyserinne daer of berispte Antwoerde hi ende sprack Onse kinder en sel gheen gheldts ontbreken Mer vā dat gheen dat god ons verleent heft. laet ons daer mede een schatt vergaderen inden hemel ende gheuen aelmissen ende thans daer na doe hi een cruys sach gheplant int pauiment doe seyde hi heffet die tafel op vand eerden. wantet nyet en betaemt datment cruce mitten voeten treden sel. datmen mit groter eerweerdicheyt hoert te setten in die kerstenheyt ende int voerhoeft der kerstenmenschen Al daer onder dat cruce vant hi een groot schatt. dese tyberius verwan die parsen.

Keyserē vij jaer

ij Tyberius

In tyberius tijden was een man welcke die conste gevonden had datmen glas mocht buychlick maken datment mit een hamer smeden mocht gheluyckt loot. dese wert den keyser presentiert die hem onthoefden liet ende sprack. waert saeck dat dese const op quaem so en soude noch gout noch silver van gheenre weerden wesen.

an⁹ mūdi v^m vij^c lxxiij

Johannes die aelmisgheuer bischop van alexandrien gafft den armen al dat hi had.

Paeusen

j Benedictus.

Romeyn sat iij jaer een maent ende xviij dagen.

Annoxpi v^c lxxiij

Dese benedictus leet veel persecuaien Hi ouersach dat quaet. dat sijn volck nakende was. als duerteyt. pestilencie. ende oerloch. want die longobaerden aen vochten al ytalien. in welcker arbeyt hi starff ende wert bi sinte peter begrauen Dese benedictus seynde gregorium den enghelschen te prediken ende om tghewep des volcks wert hi weder om ghehaelt ende die seuende leuyt gheordiniert.

Ret hardus der gothen coninck Van welcken die hystorien seggen dat hi een duechsam man gheweest is Ende mit dat hi een arriaen was so wert hi int consilium van toleten daer lxxiij prelaten vergadert waren bekeert ende tottet kerstenghelooef ghebrocht Ende mit hem worden al die gothen bekeert wt vermaning leandri bischop yspalensis. Dit quam wt die gracie gods. dat dese menschen die dus lang een quade faem hadden ghehadt souden beghinnen nv te hebben heylighe wtuercorenmannen.

Hospicius ende winnatus gheboren wt britanien waren in walslant van groter heylicheyt vermaert.

Dese Mauricius had te wiue des keyseres tyberius dochter die constantia hiet. Ende tyberius gaf ouer dat keyser rijcke mit sinen dochter sprekende aldus Mauricii Neemt mijn rijcke mit mijn dochter en regiert dat salichlijcken Ende hebt altijt inder herten ghelijckheyt en minnet wchtueerdicheyt. want dat sijn sonderlinghe teykenen van enen goeden keyser Ende doe hi dit hadde ghesprokey doe gaf die goedertieren tyberius sinen ghest god op En mauricius aenveerden dat rijcke Ende was eerst inden geloef eyn recht op kerstien may en seer profijtlicke den ghemeen goede Mer namaels twiscede hi mitten paeus gregorio so dat hi veel quaets van hem sprack. ende dreychden hem te doden Daer na openbaerde hem een in monicy habijt en seyde. dat mauricius vanden jaer sterven soude mitten sweerde Dit horende mauricius. began penitencie te doen ende had den heer ende dede oeck ander menschen biddeden dat god doch woude die sentencie weder wenden Dit alsoe ghsciet. doe hoerde mauricius i sijn slaep een stemme sprekende Wilstu dat ic di hier spare of hier namaels doe vercoes hi hier ghepijnt te werden ende na ghspaert dat gregorius wt sijn verdienst bewonen had want hi dagheliex voer hem badt. Doe wert hi wt sijn rijcke verdreuen ende inder ellenden ghseynt Daer wert hi mit sijn wijff en sijn twee kinderen van focas verslaghen. Item had hi die doctrijn synes swaghers wel onthouden. hi soude den ghenen voer sijn voeten vewelmedicht hebben die nv bouen hem verheue was Item vā sijnre behoudinghe is goeden hoep om die saken voerscreuen.

mauricius

Griecke

yy jaer

Hermingildis des coninghs soen van hyspanien ende vanden wijse gothen Dese wert bekeert vanden arriaenschen ongheloeff ende quam totten kerstien ghelouen. waer om wert hi van sijn selfs vader martierizeert.

In dese tijt was also groten veghen datmen meende datter die diluui soude weder comen Ende daer volchde alsulcke starfte in ytalien dat nye dier ghelijck ghesien of ghehoert en was.

Anthiochien wert om ghekeert vā enen enghel die daer hem openbaerde in een wit cleet Ende mer een man die aelmissen om god gaf wert daer wt verlost Andseytmen dat die helft van die stede neder viel Ende die ander helft bleef staen doer verdiente van dsen aelmisghever.

Omtrent dese tijden seyt men dat alte veel wonderlijke dinghen gheschiede want te constantinopel wort een kijnt ghebozen mit iiij voeten Ende noch een ander kijnt mit twee hoefden. Item bloedighe speren worden inder lucht ghesien. Item in eenre nacht was die lucht alsoe claer oft ghenen nacht gheweest en had. Item een comeet openbaerde hem. Item een kijnt wert ghebozen sonder oghen ende sonder handen dat vanden lenden nedwert was ghelijck een visch Item in een water bi egypten open

Keysers

baerde twee beesten van menschelijker formen ghelijck een man ende een wijff die al te vreeselijck waren aen te sien ende duerde een dach lang. Item die sonne wert dat derden deel minre van smorghens tot opten middach toe Alle dese punten plaghen wat sonderlings te beteyckenen Sommighe menen dat hier bi figureiert wert die beestelic ende mismaecte sect der sarracenen die vol na dat derden deel vant ierste nijck in corten tijden verdestruerde Ende dat gheschiede nijt langhe na dese tijt

anno mũdi v^{m} vn^{c} lxxxiij

Romeyn

Paeusen

Dese sat vij jaer een maent ende x daghen.

ij pelagius.

Die ghebreyde weck ons heren wert ghevonden in saphat ende wort tot iherusalem ghebrocht.

Anno xpi v^{c} lxxxiiij

Dese Pelagius wert paeus sonder gebot ende ontheet des keysers. In dese tijt hadden die longobarden vromen beleghen Ende dat qualijke begonnen was. wert onder desen paeus veel argher gheeyndet om der barbaren tyranscaps wil Dese pelagius seynden den heyligen man gregorium tot verscheyden plaetzen. want hi in saken diet gheloeff aen gingen ende in boetscappen der heyligher kercken seer wijs was ende onder socht Ende ter bede van sinte leander screef gregorius die morael boeken op job Ten laetsten storf dese pelagius aen dat buyck euel ende wert begraven van sinte peter.

Furseus des conincks soen van hierlant was in dese tijt een heylich man vermaert.
Gangericus biscop van camerijck.
Maraulpus abt bozcasensis.

Voar was eē heylich man vermaert op ten rijn Ende noch veel and menschen beyde mannen ende vrouwen waren van groter eerweerdicheyt in dese tijt vermaert Siet in sinte gregorius register.

AUgustinus een eerweerdich monick was een heylich man. dese mit johannes ende mellitus bekeerden englant Ende doepten den coninck mit een ghemeen volck Item wetet dat dicwijl menige ghemaect wort van verschyden rijsen ofte prouincien die dicwijl bekeert sijn ende dat sterstien gheloof ontfanghen hebben. wāt si dat gheloof nijt vast en behielden. ons menigerley saken wil alst kenlick is vā englant vranckrijck. parsen. eñ judeen Mer die stadt van romen is hier sonderlinghen pre; uilegiert ende wtghenomen ons dat sinte peters ghelooue nye daer al vergaen en is.

DIe grote letanien werden ingeset van sinte gregorius paeus om den toorn gods te saften ende versoenen eñ hi maecte een processi van seuenderley staē Inden eersten songhen die clercken Inden anderde ordinanie ghinghen die abten ende mo; nicken Int derde die abdissen mitten nonnen Inden vierden al die kinderen In; den vijften al die leken Inden sesten al die weduen Inden seuenden al die ghecchte luden Ende in dese processi storuen lxxx menschen Mer op adrianus casteel open; baerde een enghel Ende daer wert alre eerst vanden enghelken ghesonghen Regina celi letare alleluya ꝛc. Ende doe cessierde die grote plaghe daer si mede gheplaghet waren.

VAn dat beghinsel dese plaghe so wetet dat in des keysers Mauricius ixe jaer al so groten wtgang was dat men meende of dat diluuium soude weder ghecomen heb; ben Ende oeck so groten bloetstorting dat men des ghelijck nijt ghehoert en had Eñ die tyber wert so groot dat se te romen op die walken stont eñ dat meesten deel des rijcks van romen vloeyde onder water. daer sachmen een groten draeck in een ma; nier van een groten balck mit veel serpenten swimmen ende drijuen der den tyber. Mer die draeck daelde ter zee wert in Ende die serpenten storuen Van welcker ve; nijnt die lucht so valsch ende ontstelten wert datter een grote starft quam van dat buyck euel daer die menschen schielicken of storuen. Welcker siecte eerst dode den paeus Pelagius ende voert also veel ander menschen dat veel huysen bleuen ledich staen In alduss danighe verstoring ende tribulatie was gregorius archidyaconus te romen ende wert paeus ghecoren. hoe wel dat hi des nijt ghern en woude consen; tieren Doe insettede gregorius die letanien om god daer mede te versoenen Eñ doe die keyser Mauricius hoerde dat gregorius seer eendrachtelicken paeus ghecoren was. verblide hi hem ende confirmierdet oeck mede mit sinen brieuen.

Deſe focas wert keyſer wt een oploep der ridderey. hi dode mauricium mit meer edel manney Ende want hi qualikte dat regiment begonſt te voeren. ſoe verghingt hem qualiker Ende volbrochter tot een alre quaetſten eynde Want in ſijn tijt ſtre/den die wmeynen teghens den coninck vā parſen Mer die wmeynen worden voer vluchtich ende verlozen veel prouincien Ten laetſten wert deſe focas van eraclio verwonnen ende doot gheſlaghen. want ghelijckt hi een ander ghedaen had ſo na ouder ghewoenten ghe̊ſchiedet hem wed.

Keyſers

Foca. viij jaer

Phara een heylich ende edel joncfrou was in deſen tijden Mit heer broeder phaw die een greef was ende wert namaels biſcop meldenſis Ende ſijn broeder carnealdus biſcop van lugdunen waren in deſe tijt Ende ſijn broe/der walbertus een heylich man ſinte Columbanus diſ/cipel Ende blitheldis was phawes wijf Ende veel meer van ſinte Columbanus diſcipulen als Gallus. Eu/ſtacius. Attila. Valaricus. Andwemus. Hildemacus. ꝛc̄.

an⁹ mundi v^m vij^c xciij

Paeuſen

j gregorius gheſſor

Deſe was een wmeyn. ſijn vāder hiet gordianus ende was een ſenatoer van romen. hi hiet oeck gregorius magnus dat is die grote gregorius Hi ſat xiij jaer vi maenden ende x dagen.

Anno ẏpi v^c xciij

Gregorius was die eerſte paeus die alſoe hiet Hi was van een edel ghe̊ſlacht. Mer edelre van duechden. ende in heylicheyt die alre edelſte. Hi was een die eerweer/dichſte monick van ſinte benedictus oerde Hi ſcreef alre eerſt in ſijn bullen knechter knechten gods Ende hi ordinierde dat ſijn naſaten alle gader alſo ſcriuen ſou/den Hi wert gheheten gregorius magnus om menigherley ſaken wil die hi boven ander paeuſen had Als mogenthcyt. rijckdom. duechden. edelheyt. wijſheyt. heylic/heyt. ende om ſijn goeder ghebruſts wil ende onderſochtheyt. Item hoe proſijtelick dat hi den heyligha tierck ghe̊weeſt is daer ſijn veel boeken of beſcreuen Ende hi die een principael doctoer ende leeraer der heyligher tierckten is hoe veel dat hi ghe̊ſcreuen heeſe daer ghenoch die heel heyligha tierck ghetuyghen off. Item na ſinte peter is alleen deſe gregorius ende ſinte fabianus van god tottet paeuſcap ghe̊wepen. Item hi heeft al te veel goeder dinghen ingheſet alſmen leſen mach in ſijn regiſter Hi ordinierde ky/rieleyſon inder miſſen ende alleluya buten die vaſten te ſinghen Hi heeft tottet ca/non der miſſen ghedaen dies q̄ noſtros in tua pace diſponas. Item datmen voer die ghetijden ſoude ſinghen Deus in adiutorium meum intende ꝛc̄.

¶ Cosdras Coninck van parsen wan ierusalem mit veel ander steden Ende hi verstoech die kerstenen te mael seer Ende na datter xc dusent gheboot waren doe wert dat heylich cruys ghenomen ende die patriarch zacharias wert ghevanghen &c. Mer namaels doe hi hem selven voer god hielt wort hi van Eraclio verslaghen. Men seyt dat Eraclius van sulcker starcheyt was dat hi dicwijl die leewen neder int sandt werp.

¶ Item Gregorius instede tot allen daghen in die vasten voer paeschen gwot ofdaet wie dat die heylighe kercke mit duecaen versocht.

¶ Item op dat die oude dwaling der afgodyen nijt en soude weder wt spruyten so heeft hi alle die heelden der goden hoer hoeft ende armen doen of houden.

¶ Item hi ordinierde dat die paeus ofte cardinaels souden hoer mssen celebrieren op der apostolen lichaem.

¶ Item int andere jaer dat Focas keyser was starff Gregorius opten xij dach inden meert Ende wert begrauen in sinte peters kercke Anno na die gheboert ons heren vic ende iiij.

v^{m} vij^{c} iij

sauinianus geboren wt tuscien sat een jaer ij vijff maent

Romeyn sat viij maent ende xxij dagben.

vi^{c} iiij

¶ Dese Sauinianus ordinierde dat men tot allen ghetijden inder kercken soude die clocken luden. hi spracke seer qualick van sinte gregorius Ende sinte gregorius openbaerde hem drie werff ende berispte hem van sijnre misdaet Ende ten vierden reyse sloech hi hem op sijn hoeft ende hi starff. Dit is die derde paeus ghweest van allen paeusen die in een sondich leuen ghestoruen is.

¶ Bonifacius ordinierde dat men opten altaer soude besighen dat witste ende claerste linnen laken.

¶ Item Gregorius heeft alle den dienst die inder kercken ghesonghen of ghelesen wert vernywet ende veel corter schicklicker ende heerlicker ghordiniert soe alsment noch huden daghes hout Item in wat groter gracie dat hi blencte Ende mit wat groter licht der consten hi begauet was ende hoe veel dat hi ghearbeyt heeft om ordelicke te wesen den teghenwoerdighen ende tocomenden menschen bi exempel sijnre wercken ende scrifturen dat en mach een starsticke tongbe nauwe of men dallen nijt wt spreken.

Deſe eraclius alſmen inder cronijcken leſet ſo heeft hi hem een wijl tijts ſeer wel
regiert. ende oeck een wijl tijts ſeer qualicken. in ſommighe punten had hi hem ſeer
heylichlick ſomen leeſt in die legende van theylich cruys verheffing. hoe miraculoeſſ
hi die parſen verwan ende Coſdram doot ſloech Mer nader victori heeft hi ghe-
ſcap ghehadt mitten patriarch der jacobiten daer hi mede twiſ-
Keyſers tende wort. diſputierende van dat kerſten gheloue willende Eraclius. xxvi
hem brenghen totten gheloue Mer leyder hi wort vanden an- jaer
deren verwonnen en viel in die ketterye der monachiliten daer
hi oeck in ſtarff. waer om iſt kenlick hoe quaet dattet is enen kerſten menſch wt
ſijn reghel te treden die hem van god gheſet is. want als die kelken hoer onderwijn-
den willen van periculoeſſ saken diet gheloue aen gaen Ende als die clercken mede
ſtrijden ende oerloghen willen dat coemt ſelden ofte nymmermeer tot enighen goe-
den eynde Waer om een yghelick bliuet in die ſtaet daer hi toe gheweſen is en wer-
ket dat ghem van ſijnre ampten is off neen die heylighe ghheſt ſel hem ofgaen
ſonder welcken men nijt goets volbrenghen en mach. Item een ghelijck exempel
an° mundi leeſtmen int ander boeck paralipomenon v^m viij^c viij
int xxvi capittel van Ozya coninck van
iudeen Ende dagheliex heeftmen veel exem- iiij Bonifacius marſus van een ſtadt vale-
Paeuſen pelen Voerwaer deſe maledixi quam op ria ſat vi jaer viij maent en
Eraclium om ſijnre houerdye wil. want xij dagben.
Anno xpi na dat hi victori had doe verdructe hi ſijn vi^c xiij
arm onderſaten ſeer ommenſchelicken. dat
gode ſeer mishaechlick gheweeſt is En hier
na was hi ſeer onſalich ſo dat hi ghen vic
tori meer en had. Den leſten in ſijn laetſte
jaer wert hi waterſuchtich ende ſtarff on-
ſalichlick die yammerlick mitter ketterye beſmet was vanden monachiliten die in
xpriſto verſaken twee willen.

Deſe bonifacius vercreech van fo-
cas dat ſinte peters kercke ſoude die
ouerſte weſen van allen kercken ende
die kercke van Conſtantinopel ſcreef
hoer die ouerſte te weſen Item hi con
ſecrierde die tempel pantheon in die
eer alre heyleghen die te vozen een tem
pel alre duuellen was.

Die hoechtijt alre heylighen wert in deſe tijt
ingheſet vanden paeus bonifacius die iiij.

In Eraclius derde jaer quam Cosdras coninck van parsen Ende een gwot deel vanden wemschen rijck ende verdstrueerde iherusalem verbernende die heylighe stede Si venghen zachariam den patriarch Ende dat duerbaer hout des heylighen cruces wert ghebrocht in parsiden Mer in Eraclius vij jaer versloech Eraclius Cosdram in parsen. ende doe wert dat volck vter vanghenisse ghelost ende weder ghebrocht mitten heylighen cruce in iherusalem mit glorien Ende die hoechtijt wert ingheset van des heylighes cruces verheffinghe Daer na moeyden die sarracenen syrien Ende Eraclius brocht dat heylich cruys van iherusalem tot constantinopel.

Ysidorus biscop yspalensis was in dese tijt die notabelste onder den doctoren. dese ghebiet datmen machomet soude vanghen die in hyspaengen ghecomen was. Mer dat wert hem vanden duuel verboetscapt ende doe wert hi voervluchtich.

deusdedit. Romeyn sat iij jaer ende vj daghen.

bonifacius v ghebozen wt Campanien sat vijf jaer ende viij daghen.

Dese deusdedit was een seer heylich man. hi ruste een lazarich mensch die ter stont vander siecte ghenesen wort. dese heeft veel dinghen in gheset.

Cunibertus biscop van colen.
Austregisilis bituerensis.
Sulpicius bituerensis.
Johannes van tonghren.
dese waren al heylighe mannen.

Salaberga abdisse was een heylich vrou ende stichtede twee cloosteren.
Braulio biscop ende doctor.
Amandus een heylich biscop.

Bonifacius ordinierde dat die clercken die acolitus ghewijt waren en souden noch gheen reliquien ofte heylichdom aen tasten. waer wt machmen aen mercken hoe groten deuocie dat voermaels onder den kerstenen gheweest is wat dat doe den clercken verboden wort doen nu ter tijt die vrouwen.

Dagobertus coninck van vranckrijck was een duechdsam man van goeder zeeden. in sijn tijt wert van god sinte dyonisius kerck tot parijs ghewijdt.

Sigibertus dagobertus soen wert van sinte amandus biscop vā maestricht ghedwept doe hi vj daghen out was Ende dat kijnt antwoerde mit claerre stemmen seggghende Amen.

Oswaldus coninck normannorum coninck van englant scotlant en britaen
gen Dese was een heylich man ende gaf hem seer tot die wercken der ontfermher
ticheyt Hi had ouer all victori Sijn arm mit sijn rechterhant leyt noch heel ongh
quetst bi die stadt hemlamburch Hi wert verslaghen van penda coninck merciorum
Mer namaels quam oswaldus broeder die osomy hiet en verstoech desen pendam
Ende dede sijn volck brenghen totter kerstenen ghelove Ende hi brocht die pictos on
Keyser's der die crwen van englant.

Dagobertus coninck van vranckrijck Dese verstoech die englels die op dese
tijt sassen gheheten waren Hi dodese alle die die lenete van sinen sweerde houen gin
ghen Sommighe menen dat dese grote wrethcyt d franssoysse ghewees is die saeck
van een ewighe twist. hatt en nijt tusschen den engelschen ende franssen daer si aen
beyden parthien ghen profijt op en vinnen Die goedertieren heer moet seynden
die ghees des vredes tusschen hoer ende ons allen.

an° mundi	v^m vij^c xxiij		v^m vij^c xxxiij
Paeusen	Honorius ghebozen wt campanien sat xij jaer vi maent ende xvij daghen.	honorius.	seuerinus Romeyn sat een jaer vij maent ende xxvij daghen.
Anno xpi	vi^c xxiij		vi^c xxxiij

Dese honorius was seer mild hi gaf den armen daghelicx veel aelmissen Hi
vercierde die kercken ende sonderlinghe sinte peters kercke mit gout ende silver en
bekleedse mit metalen tafellen al om Hi maecte sinte agnieten kercke daer si
leyt Ende oeck sinte pancracius kercke ten weghe Aurelia.

Magnobodus biscop ande gauë
sis.
Remaclus biscop vã tonghren.
Dat kerstenen ghelooff verging
inden oesten en verbreden hem
seer inden westen.
In hyspanien worden veel
joden ghedoopt.

Dese seuerinus was een heylich ende
een goedertieren man Hi minde die cler
gy Ende was milt totter armen behoef
En seer neerstich int regiment der kerc
ken. want hi der kercken erven ende an
der goeden ende ornamenten seer verbe
terde ende verbrede.

Sinte loey was een goutsmit en een gheestlick
vader van sommighe heyligher mannen die in
vranckrijck veel cloosteren stichtede Als Ado
Rado Dado. Hi wert namaels biscop nomo
mensis.

Aurea wert abdisse ghemaect vã sinte loey in een
cloester dat hi ghestich had Si regierde daer iij^c
maechden ende leefden seer heylichlick.

Machomet een bedriegher der werlt ende een valsch prophet Dese was des duels bode ende enteersts voerloper. hi maecte sijn boeshept ende tasery in dese tijt openbaer. hi was een stoutelaer ende een snode coopman. hi is ghewordē een prince der moerdenaren. hi verecreech tot hem mit groter subtijlheyt die van arabien wāt si beswaert waren vanden keyser eraclius. hi verwan die vā parsen mit veel meer ander volcks welckers hi sinen wet gaff seggende hem selven te wesen een heylich prophet van god ghesent ꝛc. dat leerde hem een ketter die sergius hiet ende was een verlopen kerstē ende een verlopen monick die dese wet ghemaect had Item als ihesus van in oude testament of nam y ghesslachten van dauids huus. so heeft dese machomet oeck ofghenomen tien ghesslachten van dauids huus dat is van die kercke ypristi want hi had vol na alle die werlt bedwonghen Ende des Cominck staerk mit meer ander princen bi die hulpe van god dat volck nijt bedwonghen en hadden die van desen bedriegher bedwonghen waren Si souden dat kerstē gheloue al te nijt ghedaen hebben Dese ongheloue wesse veel tijt ende vervolginge weder tot noch toe Als tot die jaren ons heren M iiij^{c} ende lx Mer dat eynde is alleen gode bekent.

Dese Machomet was besuyet van dat vallende euel Ende om dat mens nijt vernemen en soude so seyde hi dat hi dicwijls van een enghel ghevandt ende visitiert wort welckes claerheyt hi nijt en mocht verdraghen daer om soe viel hi ter eerden wert Item hi was van hysmakels ghesslachts gheboren ende hi was een arm coopman. Hi trouwede hem selven aen een alten rijcken wedue dat sijn micht was ende hiet hicadinga. hi seyde hoer dat hi messyas was dat is ypristus Ende doe si bedruet was dat si een besuyet man ghenomen had so troeste hise ende seyde dat hi van een archangel ghevisitiert wert Doe maecte hi sijn wet ende stichtede sijn sect daer Sibilla erithrea of ghescreuen heeft.

Ysidorus een groot doctoer Dese tellet meer dan tseuentich verhande secten van ketters die teghenst kerstē gheloue ende teghens die heylighe kercke seer starckelick een yghelick in sijn tijt ghesproken heeft Ende al sijn si vanden heyligben vaderen tot dese tijt toe dampniert ende verdoemt. hier of lese dy decret xxiij. q. iij. c. Quidam. dese seynde boden in hyspaengen om machomet te vanghen die daer ghecomen was Mer dat wort hem vanden duuel verboetschapt Also reyste hi van daen.

Alchoranus is een boeck alſo gheheten Ende wert in deſe tijt ghemaect van machomet ende van ſijn drie meyſters Welcke die duuel auctoriteyt ende vernuftheyt gaf Die eerſte meyſter was een jode ende een groot aſtronimus Die anderde was een ketter ende hiet johannes van anthiochien Die derde was ſergius een arriaen Deſe viſierde te ſamen een ommenſchelicke quade wet . toelatende al dat ghene daer die menſchen toe geneycht waren Als gulſicheyt. oncuyſcheyt. houerdy. ouery ee Keyſers Ende al dat pijnlicke te doen ende dat quaet te ghelouen was verboden ſi . waer om iſt gheſchiet dat ſi doer hoer cracht eñ bedroch in corten tijt alte veel beeſtelicke menſchen bedroghen hebben Mer want deſe wet ſeer oneerber was daer om hebben ſommighe die eerbaere ghelaten te weſen veel van deſen dinghen retractiert Ende dat al te ſeer loghenachtich was. tot redelicheyt beduyt Van deſen machomets bijſpul eñ bedroch worden ſommighe gheleerde lieden bedroghen die welcke die ander hyſtori nijt ghelaſen en hadden. Item waer om dat deſe quade menſche ghworden is een wet ghenuer ſijn tweerehande ſalten Want god nijt en verhengt dat een menſch van goeder ſamen ſoude vanden duuel ghenomen worden dus gaf hi een wet nader meſchen manier ſeer redelick Die anderde reden want machomet ſeer vermetel ende houerdich was. daer om wat die vleyſchelicke menſchen begheerden dat liet hi toe eñ gonnet hoer nv dus . nv anders diſpenſierende Ende van alſulcken vergaderinge vã menigherley contrari doctrinen eñ leringhe. is dit boeck ſeer confuys ghemaect ſo dattet gheens ſins en concordiert Ten laetſten wert hi ghedwonghen dat hi ſelue ſeyde ende toelict datter twaleff duſent woerden waren in Alchorano dat is in dit boeck die loghenachtich ſijn Mer die ander puncten ſouden inder waerheyt blijuen ſtaen als hi ſeyde Deſe machomet een valſch propheet ſtarff int jaer ons heren vi^c ende xxij Ende na hem regnierde een die hediber hiet .

Item die ſarracenen hebben onder veel ander boecken oeck een boeck dat Alkoran hiet welck authentijck is bi hoer luden Ende Emphrazya ſeyt dat hi die bode gods heeft horen ſpreken verſtaende bi deſe bode gods den valſche machomet .

Item Ebunuuſſe een vanden ſarracenen leeraes ſeyt dat die propheet dat is machomet ſoude gheſeyt hebben datter veel vanden menſchen volmaect ſouden geweeſt hebben . Mer van die vrouwen en heeft er nye ghene volmaect ghweeſt dan alleen Maria die moeder Jheſu .

Van deser tijt voert began dat woemsche rijcke te vergaen sonder hoep weder te rijsen. want die sarracenen aen namen der woneynen heer scappie inden oesten Ende die gothen nament inden westen ende behielden oeck namaels Item die sarracenen versloghen van des keysers heer C ende .l. dusent strijdender mannen. Hier moghen wi weder mercken een groot exempel Als datter nijt stantastich ofte duechtich is onder der sonnen loep Als wi sien dat dusdanighe macht ende wijsheyt vergaet Die sake hier of is menigherley Sommighe seggghen dat die ghiericheyt d woneynen diemen nijt versaden en mocht een saeck was want si die naben die onder hoer saten bedruct ende belast hadden mit een onverdrachlick juck der dienstachticheyt dat alle princen ende prelaten te scuwen ende te ontsien staet Ende also lang als die woneynen hatede ghiericheyt ende minden eendrachticheyt so waren si die heren van alle die werlt Sommighe ander seggghen dat die tietterij welcke inden oesten regnierden een saeck was om dat die keysers ghemeenlike daer woenden. ende dat si mitten verkeerden verkeert gheworden sijn Noch vertellen sommighe een and saeck ende seggghen dat dit ghebreck quam wt houerdye der princen en der heren die hoer onderseten versmaden ketende hoer te

wesen honden oft ezels of des gelijck waer om wt schaemte en dwefmisse hebben si den princen weder staen werckende dat gheen welcke wi aensien moghen Bi auentuer hebben alle dese saken een saeck gheweest.

iiij Johannes.

Dese was ghebozen wt dalmacien en sat een jaer ix maent en viij daghen.

want bi dat gheen daer enich ding sijn oersprong of neemt dat vergaet weder bi dat gheen dat hem contrari is Ende aldus sijn die iiij monarchien vergaen Nv blijfter alleen entelterste monarchie. welckes toecomst gode alleen bekent is. Hier binnen dese tijt sijn die heerlicheyden en rijcktommen menichfins verandert in verscheyden plaetzen des werlts.

Dese Johannes verkeste menich dusent menschen vander dienstachtiger eyghenschap mitter kercken goede en de schatt die hi daer aen te coste leyde. dese liet tot hem brengen die reliquien d heyligher martelaren vincencij anastasij ꝛc ende settese eerweerdelick binnen romen.

Arnulphus een man van heyligher leuen was hertoech van loreynen ende was pipinus vader Dese wert namaels een heremijt Ende ten laetsten biscop vā mets sijn heylighe huusvrouwe doda ghinck tot trier in eenre cluse Ende sijn soen clodolphus was biscop van mets Sommighe willen seggen dat dese arnulphus geweest is des groten karolus oude vāder Mer marc seyt anders eñ oeck nāder reteninghe des tijts so en ghelijctet nijt Mer karolus marcellus had een soen die pipinus hiet

Keysers

Ende die pipinus was des groten karolus vāder.

Adanus biscop sinte columbanus discipel was van groter heylicheyt in englant vermaert.

Agilis abt was die eerste monick tot vesbaris.

Judocus des cominckx soen van britaengen wert een heremijt eñ starff in ponteyn.

Die sarracenen belaghen iherusalem twee jaer Ende wonnent ten laetsten.

Landoalus een heylich man was sinte lamberts meyster.

Erubertus cominck van englant destrueerde alre eerst in sijn lant die afgoden.

Gywobertus der gothen cominck brocht veel joden totter kerstenen gheloue.

anº mūdi

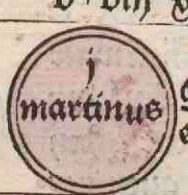
v^{m} vij^{c} xliij

Griecx

Paeusen

Dese sat vi jaer vi maent ende viij dagen.

ghebozen wt tuscien sat vi jaer een maent ende xxvi dagen.

Annoxpi

vi^{c} xliij

Dese Theodorus was seer hermhertich ende een milt goedertieren minre der armen Hi ordinierde datmen opten paesch auont die paesch keerse wyen soude Hi excommuniaerde Paulum biscop van Constantinopel om dat hi openbaerlick den kersten persequierde ende vervolchde.

Dese Martinus was een heylich man. hi wert verslaghen vanden keyser Constans in dier tijt dat die keyser noch ketter was. sijn hoechtijt houtmē op sinte martijns auont Item op een tijt doe hi stonde voer dat outaer. ende een ander sijn sweert ghetoghen had willende hem slaen. ter stont so wert hi blint Item hi dede in der stadt van romen een consilium vergaderen Ende al daer verdoemde hi syrum alexandrum sergium pirrum ende paulum die al ketters waren. waer om seynde hem die keyser Constantinus inder ellenden.

Constantinus was constantinus eraclius soens soen. hi wert keyser na sijns vaders dood Mer in die iiij maent synre rijcke wert hi van martina sijn stiefmoeder ende van pirricius den patriarch mit venijne verdreuen Ende want hi corte tijt regnierde daer om en wert hi in die lijst der keysere niet gheset Ende martina regnierde mit horen soen Doe quam dese Constantinus die oeck

iij Constantinus.

xxvij jaer Constans hiet des voerghenoemde constantinus soen Ende sneet martina mit horen soen die tongle ende die nase of Ende verseynden se inder ellenden ende hi regnierde xxvij jaer. Dese was een die quaetste tyran ende ketter vol dwechs ende ghelijcheldijch Hi en spaerde die kerstenen niet. hi verseynde die paeus martinum inder ellenden. ende daer na versloech hi hem. Hi voerde een strijt teghens den longobarden daer hi off verwonnen wert Ende comende tot romen wert hi van vitellian o den paeus ende vanden borgheren seer eerweerdelick ontfanghen Mer nader weldaet die hem bewesen wert en was hi niet wed om dancber als een prince betaemt ende toebehoert Mer hi bedreef veel tyranscappen ende dede oeck sacrilegium nemende die selven clennoten die hi verwoerde Daer om wert hi ten laetsten van

i Eugenius

Romeyn sat ij jaer viij maent ende xxij dagben.

sijn ridderen in een bat verslegben om dat si sijn boesheyt niet langher ûdraghen en wouden Aldus starf hi onsalichlick nader eyrannen maniere Ende doe maecten die ridderen enen keyser hiet muaus Mer Constantinus constans soen quam ende nam des keysers purpuer ende regnierde Ende verstoech muaum Ende oeck verdede hi quader dood alle den genen die sijn vader verslagben hadden.

Eugenius was alle menschen goedertieren ende minlick Hi was van groter heylicheyt Ende leyt begrauen bi sinte peter.

Rodoaldus biscop van trier.

Sigibertus coninck van vranerijck fundierde xij cloesteren. Ende grote vrucht gheschiede in vranckrijck ende in englant doer die heylighe mannen

Fortsens fundierde dat cloester latiniacû.

Foyllanus tymmerde cloester Fossense wt ingheuen van sinte ghertruyt Daer hi selver een martelaer begrauen leyt.

In dese tijt bat een arm mensch een stuck broets om god vã enen scipper die scipper seyde Ey wilt niet bidden wi en hebben niet dan steen ghladen Doe sprack die arme mensch begherende datter al mocht steen worden dat hi ghladen had Ende dat gheschiede want al wertet in steen verwandelt behouden nochtans alle ding sijn verwe ende forme.

Nota wetet dat als emich rijcke ofte heerlicheyt turbiert wert so volget daer int ghemeen veel quaets na. wantter dan nyement en is daer die quaden of corrigiert werden als hier voer wel beschreuen staet van die van Assyrien Meden ende Parsen. ende oeck van die grieken en̄ dierwijl van die romeynen Mer nv sonderlinghe in dese tijt Want die sarracenen aenvochten ende wonnen affriken en̄ sicilien Ende om dat hoer nyement weder stont so onderden si hoer oeck hyspanien Ney alleen tanten deden si die kerstenen naem te nijt. In dese turbacie worden alte veel kerstenen martieriziert die stantaftich int gheloeff bleuen Dit was te maels een grote tribulacie Het is certeyn een verueerlic spieghel dat dese werlt aldus sonder ophouden so yammerlicken ghequellet wort Ofs nijt hert ghenoech en waer na groten arbeyt en̄ verdriet ten laetsten moeten steruen men most nv oec mit so veel strijden en̄ verueerlike plaghen dagheliex ghequelt sijn Hier om wetet dattet alleen onser sonden schult is en̄ die sijn die saecke deser miserien en̄ yammerheyt. waer om niement en peynst alsso recht of dit een weerdighe retribuci en̄ wedergheuinghe waer voer so veel sonden als wi dagheliex doen Mer in gheluckelemisse bi die toecomende pijn welcke die sondaers ontfanghen selleu sijn dese tribulacie als sommige suete bijspeelen Och och wat eynde der ghenre die nijt en ghelouen als die wtuercoren hier so veel moeten lijden.

Keyser

an° mūdi

v^m vij^c liij

Paeusen

Vitellianus.

ghebozen wt Campanien sat vij jaer vi maent en̄ ij dagheu.

Anno xpi

vi^c liiij

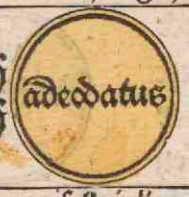
Regimulpha een heylich maghet Ende Seuera abdisse hoer suster Ende ghecertuydis hoer nicht waren in walsslant ūmaert Ende sinte fortseus mit sijn twee broeders als foyllanus ende vlcanus waren des coninclis soneu van hierlant ende quamen in walsslant.

Vitellianus ordinierde ende settede dat sanckt ō romeynen ende accordierdet inden organen. Dese had des keysers gracie die welcke sijn voervaders hinderlick ende lastich ghweest had. mer dat en vol eynde hi so nijt. nochtans en heb ic nijt geuonden dat die wemsche kercke ī enighe tijt alsulcke heerscappie ghehadt heeft ouer die stadt ꝛc̄ na des groten constantinus doot als dese keyser den paeus nv verleent heeft Ten waer bi ghuuall ghweest bi sommigher tijden die men patriacos hiet die den ghemeen oxbaer voer sagben en̄ regierden Mer die warender weynich Ende dese vitellianus ontfeng voer een grote gracie dat dese quade keyser die preuilegien ō heyligher kercken confirmierde die hi nochtans namaels weder brack.

In dese tijt sachmen veel vuers vallen vten hemel Ende een groten regenboech openbaerde hem dat die menschen meenden als dat die werlt soude vergaen hebben Ende men sach veel grote teyknen so dat die leuendighe menschen verdroede van anxtoudicheyt van grote donrslach. blixem. ende van ongheuoentlike grote watervloet Ende ontallike grote menicht van menschen ende beesten verginghen. daer na volchde een swaer pestilencie Item alle menschen aensaghent dat een goeden engel ende een quaden engel des nachtes om tomen ghinghen en also menich werff dat si aen een huus clopten so veel menschen storuen daer wt des daghes daer nae. Ende op dese tijt storuen alsoe veel menschen dat die ouders mit hoer kinderen die broeders mit hoer susteren te samen in een kist begrauen worden Die goedertieren heer toent dicwil aldusdanighe teyknen om den sondaren mede te vermeren. Mer och of wi bi exempelen van ander menschen also vermeert worden dat wi die sonden scuweden ende lieten.

v^m vij^c lxiij

Dese was een tomeyn en sat iij jaer ij maenden en vijf daghen.

Romeyn sat iij jaer ij maent ende vijf daghen.

vi^c lxiij

Adeodatus was so goedertieren dat hi alle menschen tweestede die tot hem quamen En vanden meeste totten minsten liet hise wel ghetwest van hem gaen hi leyt begrauen bi sinte peter.

Dese Demus vercyerde die plaetze voer sinte peters kercke datmen dat para dijs hiet daer hi begrauen wert.

In dese tijt wert sinte benedictus lichaem en sijnre suster scholasticaes lichaem vermoert vten kerch cassimus tottet cloester van floriacum als die walen seggghen. Mer die ytaliaens seggghen anders datse noch sijn inden kerch cassimus.

Sinte yduberga des eersten pupimus wedue ter vermaninghe van sinte amandus biscop van trecht louende si gode hoer seluen ende al hoer goet Ende si stichtede te nyuel een cloester En sinte ghertruyt hoer dochter maecte si daer abdisse van dat cloester.

Deſe Conſtantinus was des voerghenoemde conſtantinus ſoen. Hi was een goet kerſten van ghelooue ende ſatich want hi weder maecte alle die kercken welcke vanden ongheloouighen ketters deſtrueert waren Als van eraclius ſijn ouer oudevaders tiden. hi verſoende die grieken ende brochtſe totten wemſchen kercke. hi vergaderde dat ſeſte conſilium. in welcken toeghelaten wert den griexen prieſteren ghetrouwede wijff te hebben Ende oeck des gelijcks den prieſteren inden oeſten. mer nijt inden weſten want die voer ende in gregorius tijden willichlick weynichheyt ontfanghen hadden.

Keyſers

iiij Conſtantinus.

xvij jaer regierde hi.

Item hier machmen aenmercken hoe vordelick eñ hoe groot dattet is die duechde ende goetheyt eens princen tot een goeden ende rustighen staet der kercken ende oeck tot vermeringhe des kerſten ghelooues Ende oeck weder om hoe hinderlick dattet is die boesheyt eens quaden princen dat dese twee Conſtantini als vader ende ſoen wel bewesen hebben Mer dese Conſtantinus hoe duechſam dat hi was. hi en

an° mūdi

v^m vij^c lxxiij

mocht noch en conde die ſarracenen ende bulgaren nijt weder staen dat god alſo verhengde Ende die vermaledide ſect wort ſoe verbreet eñ ghesterct dat die keyſer beghierde mit hoer vrede te hebbē betalende jaerlicx tribuyt Ten

Paeuſen

vi Bonifacius

Romeyn ſat iiij jaer vj maent

Anno xpi

vi^c lxxviij

leſten ſo ſtarf hi goed dood varende tot yprijs: tum Ende wert tot conſtantinopel begrauen

Deſen Bonifacium en vijntmen nijt in ſommighe boecken hi wert gheheten bonifacius die ſeſte Men ſeyt dat hi die plaetze bi ſinte peters kercke volmaect heuet diement paradijs hiet. die ſaecke hier off waer om datmen hem nijt en ſcrijft in ſommighe boecken en heb ic nijt moghen vijnden.

Clodoneus Coninck van vranckrijck deſe ondecte ſinte dyonijſius lichaem mit onweerdicheyt ende brack een been wt ſijn arm Ende nam dat dieffſche wijs na hē waer om wort hi biſinnich eñ raſende.

Sinte ledegarius wort ommenſchelicken ghepinicht Sijn oghen worden wtghestecken. ſijn tongue ende ſijn lippen worden off ghesneden. eñ ten laetſten wert hi onthoeft van ebroyno ende ſtarff een heylich martelaer doende veel miraculen.

Nota wetet datter sess principael consilien ens heyligh vergaderingh gheweest hebben welcker auctoriteyt ghelijck is den ewangelien want die waerheyt des ewangelien werter doer verclaert Ens die sess consilien sijn ordinert gheweest tegens sess principael clettery mit hoer letters die hoer alte sterckelick verseede contrari der heyligher sterckte want si mit hoer subtijlheyt den simpelen menschen bedwogen Ende doer hoer tyranscap den volstandighen vermolchde ens pinichde. ens den cleynmoedighe vermeerde. Item van dit seste consilium wert verdoemt die clettery der monachelitey die in ypristo versaken twee natueren ende twee willen.

Dat. vi. consilii tot constantinopel

Theodorus archibiscop van englant.
Philianus een heylich biscop.

In dit seste consilium waren te samē vergadert ij^c ende lxxxix prelaten om te verdoemen die clettery der monachelitey Ende is van ghelijcker auctoriteyt als die iij voerseruen.

Syaulus sat ij jaer vi maent

Agatho.

Senesius lugdunensis.
Mayelendis maghet ende mr.
Amathus wert inder ellendey ghesent.

Dese Agatho was een heylich man Hi custe de enen lazarighen menschē die terstont ghenesen wert. hi versoende die kercke van rauennen die langhe tijt tribell geweest had ende quam nv om onderdaen te wesen der kercke van romen Dese ghebiet bi consent des keysers te celebrieren dat seste consilium in welcken die grieken na menigherley plaghen weder quamen tot ghehoersamheyt des roemschen stoels. wāt ghelijck dat yemant hem ghecft tot sijn ouerste so vijnt hi sijn ondersaten weder tot hem die gode ende sijn prelaten wel onderdanich is. die sel oeck in sijn ondersaten goede ghehoersamheyt vijnden Ende wie dat contrari doet die vijnt des ghelijck weder om. dit is die wet des godlicken rechtueerdicheyts.

Cesaria coninghinne van parsen quam heymelick tot constantinopel ende liet hoer dopen Ende die keyser constantinus wort hoer pete Dit horende hoer cominck ghebode hoer dat si soude weder comen Mer si en woude dat nijt doen ter tijt toe dat hi selver quaem mit gh ridderen ende liet hem oeck dopen om mede dat kerstē gheloeff aen te nemen.

Dat rijcke der bulgaren neemt hier oersprong daer die romeynen seer of destrueert worden want si wt sichien quamen ende aenvochten dat rijcke van traien.

Callimitus vant dat vuer dat inder zee brant Ende die romeynen verbrande der sarracenen sceep.

Theodericus coninck van vranckrijck dede veel tyranscappen Ende hi wert namaels seluer verwonnen van pippinus.

Keysers

In dese tijt openbaerde hem inden oesten een grote sterre Ende daer na volchde een grote pestilencie Ende in campanien was een berch die vuer wt gaff.

Sinte berta martelaer ende abdisse was in walsslant vernaert.

Mathildis coninghinne van vranckrijck wert een nonne in een cloester.

Dreiectus ende Marinus martelaers mit hoer knecht.

Coninck Adulfridus wert monick Ende namaels biscop ludisridensis.

Edilrudis coninghinne van englant had drie mannen ghetrouwet ende bleef nochtans maghet Eñ noch veel meer and heyligher waren in dese tijt vermaert.

anno mūdi

v^m vij^c lxxxiij

Paeusen

ij Leo. syaulus sat .iij. jaer .v. maent eñ xvij. dagher.

ij Benedictus. Romeyn sat ij jaer v maent.

v johannes. syrus sat vi jaer v dagh.

Anno xpi

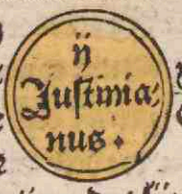
vi^c lxxxiij

Dese Leo een heylich man was in grieken eñ i latijn seer talen seer wijs eñ een wel sprekende gheleert man Totter armen herberghe was hi goedertieren van herten ende seer sorchvoudich hi ordinier de dat men inder missen alle ghelouighen menschen soude die paeff gheuen na agnus dei Sijn hoechtijt houtmen opten derden dach van julio Hi leyt begrauen in sinte peters kercke.

Dese benedictus was i alle werke seer duechsam sijn leuen concordierde mit sinen naem want benedictus is te seggher ghebenedijt. hi was ghebenedijt van name eñ van heylicheyt sijns leuens Jn sijn tijt was een swaer lastige starft Dese wert paeus ghecoren ende ghemaect vāden goedertieren keyser Constantino Dese eer is die wijlden keysers ghescheit van die heylighe kercke om menigherley saken wil.

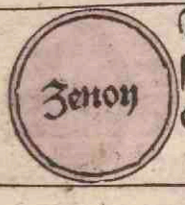
Dese johannes van anthiochien was een strenge man seer satich ende wel gheleert.

Justimianus was des iiij constantinus soen. hi was seer goet. vroet. ende milde. hi vermeerde dat woemsche rijcke seer. hi eerde die dienst der heyliger kercken Ende hi maecte veel rechten Mer namaels woude hi te nijt maken dat vi consilium welke sijn vader gehouden had Ende hi woude sergium den paeus mit die heylighe kercke turbieren Daer om int x jaer sijns rijcks wert hi van leo patricius tyberius ende gallimtus van sijn rijcke beweest. ende sneden hem sijn nase ende sijn tongke of ende verseynden hem inder ellenden te ter soen Doe gheschiede grote turbacie inder kercken vanden ketters ende scismaticos dat sijn die twist ende tweedracht maecten Item wetet dat als ghewelt gheschiet inden ouersten princen so vermenichuoudighen die quade wercken wanter dan niement en is diese van hoer quade wercken corrigiert ende bedwingt Dat heeft die heylige kercke seer dicke besocht Ende na dat justimianus verdreuen was doe aenveerdent mit ghewelt dat rijcke dese twee als leo ende tyberius die onder malcander worden twistende.

x jaer constatijn soen

v^m viij^c xciij

Romeyn sat x jaer vi maent ende ix daghen.

syrus sat ix jaer viij maent ende xx daghen.

vi^c xcviij

Dese Zenon was een seer heylich man die nymmermeer hem en onderwant van weerlike saken. hi had eē engels aensichijn hi was eerweerdich. graeu van haer. seer bequaem van zeeden. ende lepde een gheestelicke leuen. hi was waerachtich van woorden. simpel van moet. Dese wert eendrachtelicke gecoren oeck bi dat gemeen consent vanden leken. Daer was te voren grote twist want die clercken coren petrum archibiscop Ende die ghemeent coren thodorum priester Mer die heylighe gheest vermichdese dat si eendrachtelic desen eerweerdighen zenon coren ende paeus maecten.

Sergius was een man van groter heylicheyt Ende inder electi om paeus te kyesen was grote twist. want dat een deel vāden clergy coer thodorum priester Ende dat ander deel ver coer paschalem Mer wt die wil des heren quamē die parthien ouer een ende coren desen eerweerdigen sergium Dese sergius wt eenre openbaringhe van god vermoerde hi dat lichaem des eersten leonis paeus en brochtet tot wirsenburch Item hi doopte die comne van englant. die oeck der sassen coninck was Item hi ordinierde dat men ind missen soude singhen drie werf agnus dei. hi wert begraven bi sinte peter.

Pipinus die eerste hertoech van vranckrijck had veel tijts victorie hi verwan die vresen. hi was een goet kerstен man ende een sonderlinc beschermer der kercken gods Mer in een punt dwaelde hi om dat hi een wijl tijts in overspul leefde Dese pipinus had te colen een borch datmen capitolium hiet ende nv ter tijt onse vrouwe kercke is welcke die eerweerdighe plechtrudis sijn wijff cominghinne van vranckrijck fundiert ende mit cominclicher eeren verëerde Item hi brocht die vresen totter

Keysers

kerstен gheloue Item i dese tijt was oeck vermaert die heylighe maghet Noytburgis hoerre beyder dochter die hoer liehaem te colen rustet blenckende ende wercken de veel miraculen.

In dese tijt was een seer grote twist inder heyligher kercke wãt dat consilium tot aquilegien en woude nijt ontfanghen dat vi consilium welcke ghehouden wert te constantinopel van justinianus den keyser ende vigilius den paeus Mer sergius die paeus verwichde die tweedracht weder.

ano mũdi

In dese tijt begonsten die spaengers alte vromelick te striden teghens den sarracenen Ende si worden merclick van god gholpen. want si hoer lant dat cleyn is te ghelijcken bi heel affrikен beschermde doer hulp ende bistant

Paeusen

Romeyn sat ij jaer ende vi maenden.

iij Leo.

Anno xpi

des glorioseн apostel sinte jacob van welckеn si noch da ghelicx grote troest ende hulp aen vijnden.

Dese Leo wert paeus bidden procuratuer van romen. hi wert nijt gheset inder cronijcken van romen noch inden ghetale der paeusen want hi tonrecht paeus wort Ende daer om hietmen hem inden decreet die navolghende derde leo Men vijnt oeck nijt beschreuen dat hi yet quaets bedreuē heeft.

Int jaer ons heren vic xcij verwan pipinus cominck vã vranckrijck radboden den hertoech van sassen inden strijde Ende hi seynde willibroerdum den volcke te prediken.

Sinte willibroerdus quam in vranckrijck mit vi ghesellen int jaer ons heren vic ende xc. hi predicte den vresen int jaer vic xcvi. hi wert vanden paeus sergius gemaect archibiscop van vtrecht. hi starff int jaer ons heren vijc xxxvi opten seuenden dach van nouember Ende wert begrauen in sinte benedictus cloester dat hi ghestich had int bisdom van trier gheleten externacum.

Sinte Lambert des greuen Alpaijs soen wert nae veel wercken der heyligheyt martieriziert vanden hertoch van aranien ghheeten dodo. want hi seyde dat sijn suster alpayda en was pippinus ghrechte wijf niet want hise trouwede dier wijls dat sijn wijf plechtrudis noch in leuendighe liue was.

Die comine vã englant of van sassen wãt die sassen hadden englant ghwonnen Dese quam tot romen ende wert vanden paeus sergius ghedoept Ende corts daer nae starff hi te romen Ess van dier tijt voert so wiess dat oude comineschrijft van britanien.

Beda een eerweerdich priester van groter autoriteyte was in dese tijt in englant vermaert. hi heefft veel scriften after ghelaten. hi was een trouwe arbeyder inden wijngaert der heyligher kercken tot sijn ouden daghen toe.

In dese tijt wert vriesland bekeert ende ghebrocht tottet kersten gheloue van sinte wilbroerdus archibiscop van vtrecht die daer eerst predicte.

Sinte Oda greefin van aquitanien was omtrent dese tijt van groter heyligheyt vermaert.

vi johannes. mr

Grieck sat iij jaer ij maenden ende xxiij daghen.

Johannes die vi was een heylich man ende starff martelaer Mer van wien of om wat saken dat hi martelijt wort en vijntmen niet in der hystorien beschreuen. Men meent dat hi ghedoot wort vander lombarden hertoghen als van beneuenta no ende spoletano om dat hi die rechten ess priuilegien der kercken woude beschermen. beyde dese hertoghen quelden die kerck mitter kercken goeden wãt si die naeste ghebuer waren ende veel werter geuanghen Dese johannes leyt begrauen bi sinte sebastiaen totten catacumbas.

Twee ewalden priesters dese twee quamen wt englant in westphalen om daer dat woert gods te prediken Ende doer hoer ghebeden bewonen si dat wt een steen wesse een fonteyn sprang in een dorp ghheeten laer Ende si wijde die stede ghheeten die heylighe camp totter armen behoef daer dicwijl wonderlike dinghen ghheschiede den ghenen die yet doen wouden teghent testament der heyligher ende worden daer verueerlike ghelaecht Ess dese twee ewalden werden daer ghemeenlick ghenoemt die heren vanden heyligher camp.

Dese twee als leo ende tyberius worden onder malcander twistende Ende tyberius hielt vicon want na dat leo iij jaer regniert had wert hem sijn nase of ghesneden ende inder ellenden gheseynt Ende doe regnierde tyberius.

Keysers

Dese leo ende tyberius worden gheuaden van justinianus den waerachtighen keyser doe hi weder quam van daen daer hi verdreuen was mit hulpe des cominc stabelle vanden bulgaren Ende hi dese slepen bider straten ende also onthoefden. Ende also dicke ende menichwerf datter een droppel bloets viel wt sijn nase soe dede hi daer een verslaen die van horen bloede was.

ij Leo. iij jaer

Dese saten mit ghewelt

iij Tyberius vij jaer

In dese tijt hebben die romeynen veel sarracenen verslagen.

Sinte michiels kercke wert inder zee op een berch ghetymmert die nv sinte michiels berch hiet.

an° mūdi

v^m ix^c iij

Paeusen

Johannes was ghebozen van romen hi sat iij jaer vij maent en xviij dage

vij Johannes.

Romeyn dese sat xx dage

sysinnius

Anno dñi

vij^c iij

Johannes die vij was een gheleert en een wel sprekende man. hi tymmerde in sinte peters kercke een capell van onser lieuer vrouwen daer hi onder dat outaer begrauen wert.

Dese sysinnius leefde weynich tijts. Ende hi had grote twist teghens discoriū En nae sysinnius doot wert die twist continueert tusschen bonifacium ende discoriū Ten laetsten doe discorius starff die dat paeuscap mit ghewelt ghehouden had doe wert bonifacius restitueert Ende dese en werden int ghetal der paeusen nijt ghetelt want onder twisten wil ismen twiuelachtich of si sinte peters waerachtighe navolghers gheweest hebben of en hebben.

Die vij twist ende tweedracht inder heyligher kercke ghescheide tusschen sysinnium ende discoriū dat van hoer nasaten continueert wert Ende in dese tijt was een grote turbatie inder kercken want also wel int keyserscap als int paeuscap was een scandelike tweedracht ende twist.

Westphalen wert vanden twee ewalden totter kersten gheloef ghebrocht die daer eerst predicten en worden daer na martieriziert int groefscap van hoey bi die stadt van bremen. hoer lichamen worden tot colen verbrant.

¶ Dit is die seluer justinianus die hier voer staet Mer hi wert hier anderwerff gheset want hi in dit jaer weder keyser wert Ende hi versoende hem mitter heyligher kercke doende grote penitencie Mer wat hi hem seer wreetlick wraecten tegens sijn vyanden so dat hi oeck die onnosel kinder woude doden daer om wert hi verslaghen mit sijn soen die vā hem int ellenden geseynt was.

Justinianus constantinus

vi jaer

¶ Philippus was een ketter ende regnierde weynich tijts. eñ want hi sinen heer verslaghen had daer om verghinct hem qualick Hi wert van anastasius gevanghen die hem sijn oghen wt stack ende regnierde voer hem Hi ghebode dat men alle pictueren soude vter kercken nemen.

philippus ketter.

een jaer vi maent.

Sinte hubert overvoerde dat bisdom van maestricht mit sinte Lamberts lichaem tot ludyck.

v^m ix^c xiij

Dese was gheboren wt syrien ende sat vij jaer eñ xv dagher.

Constantinus.

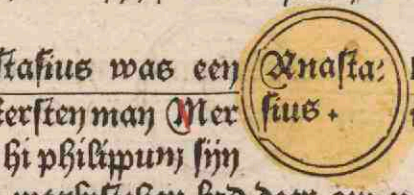
vij^c xiij

¶ Dese constantinus was alsoe oetmoedich eñ goedertieren dat hi van alle menschen ghemint was Hi wert vanden keyser justinianus ontboden dat hi soude comen tot constantinopel bi hem als hi dede Ende doe hi daer quam wert hi mit groter eeren ontfanghen Ende doe hi op enen sonnendach in sinte sophien tempel celebrierde gaf hi den keyser justiniano dat heylich sacrament Ende doe sloech die keyser sijn aenschijn inder eerde biddende den paeus dat hi voer sijn sonden woude bidden Ende hi vernywede alle die privilegien der woemscher kercken Dese paeus constantinus krieg ende keweeff philippum den keyser een ketter te wesen wat hi had die beelden der heyligher vter kercken doen nemen Item dese Constantinus starff ende wert begraven in sinte peters kercke in vaticano.

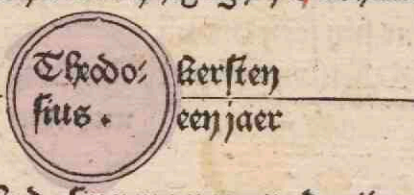
Karolus marcellus pipinus soen had ontallike gwote ende veel victori teghens den onghelouighen bi die hulpe van god Hi was in allen een glorioess triumphiere ende verwinre Mer want hi die gheestelike goeden tot hem nam om daer mede te strijden wort sijn siel inder pinen der hellen ghesien vanden heyligen Eucherius.

Keysers

Anastasius was een goet tierstey man Mer want hi philippum sijn oghen wtghestelen had daer om vocht theodosius teghens hem en verwan hem Namaels wert hi priester ende leefde in ruste en in vrede.

tierstey iij jaer

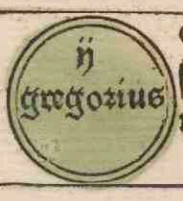

tierstey een jaer

Theodosius was een goedertieren tier: stey. hi regnierde mit oetmoedigher her ten Ende leo die seer machtich was set tede hem van sijn rijck daer na wort hi clerck en volbrocht sijn leuen in vrede.

an? mūdi

Paeusen

Gregorius gheboren wt syrien sat xviij jaer. viij. maent ende xx daghen.

Twee coningen wt englant qua men te romen en worden monic: lien dienende den onstarflicken he re iheſu xpristo.

Anno xpi

Dese gregorius was een reyn aupsch man inder scriftueren wel ghelert ende een welsprekende man stantaftich van sinnen Een sorchuoudich beschermer d ghees telicker dinghen En teghens der tierckey vyanden een starck voervechter Item we tet dat in desen tijden begonsten die paeusen meer dan si ghewoentlike waren in tijt lichen dinghen hoer teghens den keyser te versetten om hoer onghelooefs wille Ende mede dat rijck te verroeren van dat een volck totten anderen na dien dattet die tijt wt eyschte Van desen gregorius wort die keyser leo excōmuniaert om dat hi die beelden der heyligher barnde En die keyser leo ghebiet den paeus dat hijt oeck sou: de doen Mer gregorius dede stoutelick contrari nijt vraghende na des keysers ghe: bot Aldus wortet bekent dat die principael saeck van die destruesi des keyserrijcx is gheweest kettery Ende daer om aenheng dat ghemeen tierstey volck den paeus ende dwonghen den keysers hoer tyranscappen ende kettery te laten.

Dese leo want hi machtich was so versettede hi thodosium eñ regnierde voer hem Hi wort verleyt ende bedwogen van enen die vanden gheloue ghevallen was ende hi ghebode te verbernen die beelden ons heren ende der heyligen waer om wert hi ghevlaecht in strijden ende in pestilencien ende mit veel ander onghelues. hi wert vanden paeus gregorius die iij ghestraft. mer hi bleef verhart i sijn boesheyt daer om scheyden hem vanden keyser al ytalien ende hyspanien ten gebode des paeus gregorij Ende om dier sa ken wil worden veel tierstен ghemartelijt Ten laetsten starf hi yammerlike in sijn ongheloef.

iij Leo eñ sijn soen

xxv jaer. stetter Constantinus.

Aripertus der longobarden coninck was een goedertieren barmhertich eñ recht veerdich man Dese was ghewoenlick heymelick te gaen doer sijn rijcke om te ond vragen ende te vernemen wat rechtveerdicheyt sijn dienres den vollicke deden Dit is een goet exempel.

v^{m} ix^{c} xxiij

In dese tijt began die stetterye van sommighen die die beelden der heyligen wel ke der leken hielden sijn woudry of nemen recht oft afgodye ghewees waer. dit qua wt ingheven der sarracenen Aldus blijckt het hoe dat die heylighe kercke altijt ghe: oefent wort.

vij^{c} xxiiij

In dese tijt wert bekeert Radbodus die een hertoch der vriesen was Ende doe nien hem doopen soude Ende hi den enen voet inder heyligher fonteyne had gheset. doe vraechde hi of dat meeste deel sijnre ouderen inder hellen of int paradijs waren Eñ doe hi hoerde dat si meest verdomt waren trecht hi sijn voet na hem ende seyde Dis wolliet bi veel ghesellschap te wesen dan bi luttel ende so wort hi bedwogen vanden duvel die hem veel goets ghelooft had tot veel jaren. mer hi starf haestelick des der den daghes Certeyn hi en stenden te vozen dat liden der hellen nijt. voer waer voer: waer het was quaet jockt Mer sijn soen wert van sijns vaders haestighe dot ver: ueert ende bekeerde hem.

Constantinopel wert in dese tijt belegher vanden sarracenen Ende wert weder ghelost ende ghevryet van onser lieuer vrouwen maria Item op dese tijt wert enen heremijt ghetoont een wonderlick visioen van joseph die onser god int graff leyde Ende na weynich jaren stozuen al daer iij^{c} dusent menschen van die pestilencie.

Die sarracenen hadden in dese tijt voerspoet in hoer quade wercken. Si hadden heel hyspanien onder daen Ende si soudden walslant aen ghepoert hebben ten waer dat karolus martellus hoer nijt wederstaen en had Esi karolus verwan veel tijts den sarracenen Ende op een tijt versloech hi meer dan drie hondert dusent sarracenen Ende van sijn volck wort alleen xv hondert verslaghen.

Keysers

Sinte augustinus lichaem wort in dese tijt vervoert vā sardinien tot pauyen vanden duoten coninck der longobarden die lumpardus hiet.

Egidius een heylich abt quam wt grieken in walslant.

Germanien wort ghebrocht totten tersten gheloue vā bonifacius biscop die daer eerst predicte ende gheseynt was vanden paeus gregorius die anderde.

Sinte benedictus cloester wert reformiert inden berch Cassino Ende sommighe rijcke cloesteren worden in almanien ghesticht.

Lebuinus een heylich priester was wt englant ende predicte inder velue esi namaels den ouden sassen dat sijn die westphalings Sijn lichaem leyt te deuenter.

an⁹ mūdi v^m ix^c xxxiij

Paeusen

Romeyn dese sat x jaer viij maent ende xxviij dagher.

iij gregorius

Pelagius coninck van hyspanien began bi grote miraikel sijn rijck te reformieren.
Germanus wert verdreuen.
Hermynus biscop lobiensis.

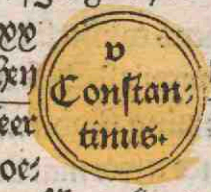
Annoxpi v^ij^c xxxiij

Dese Gregorius volcht eerweerdelike den voerghenoemde gregorium inder name ende oeck in heylicheyt van eenre minnen esi stantaftichеyt. hi wederstont vromelick den keyser ende hielt victori. hi nam karolum in sijn hulp teghens den longobarden. hi ordinierde tot vyennen een archibiscop. hi heeft tottet Canon der misse ghedaen quorum hodie solempnitas in conspectu tue maiestatis celebratur ꝛc.

Cyrus biscop van constantinopel wert om tkerstен gheloue verdreuen.
Cesarius biscop arelatensis leerde die monicken.
Egberch was een heylich man ende quam wt hierlant in walslant.
Albinus biscop andegauensis.
Wolfranus biscop zenonensis.
Guericus biscop zenonensis.
Euchenius biscop van oerliens.
Agilophus biscop van colen.
Petrus biscop damascenus esi mr.

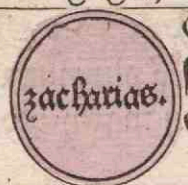
Bonifacius mit .lij. ghesellen wert martelijt vanden vriesen in vrieslant Sijn lichaem wert begrauen in een cloester gheheten fulden vā sinte benedictus oerde int bisdom van mens dat hi ghesticht had int jaer ons heren v^ij^c .lij. Hi liet dat bisdom van mens ende quam tutrecht ende wert archibiscop ende leefde xvi jaer daer na.

Constantinus leonis soen began te singhen doe hi ghedoept wert vanden patriarch germanus daer hi in bewijsde dat hi soude wesen een grote scandalizacie inder heyligher kercke Item hi persequierde die weiten welcke vā sijn vaders gheset waren en hi gaf hem alle die tijt sijns leuens tot wijchling. afgodye. en tot onsaligheyt hi beriep een consilium tot constantinopel van iij^{c} en xxx bisscoppen en ghebiet of te nemen alle die beelden ō heyligher

letter en hi scandalizierde die heylighe kercke en vervolchde so seer xxxv jaer den clercken leken en monicken dattet schijn dat hi verwoeder was dan dyocleciānus in sijnre persecuacie. hi maecten also veel martelaers dat ter nauwe keyser ofte heyden ghewees is die der so veel ghedoot heft Ende die patriarch vā constantinopel die een valsch man was consentierdent hem in alle dinghen Ten laetsten wert hi vanden brant gods ghesplaecht Ende hi riep doe hi noch in leuende lijf was Ic bin overghelevert den helschen vuer ende also starf hi seer onsalichlicken.

v^{m} ix^{c} xliij

Grieck
sat v jaer ij maent
ende xv dagben.

vij^{c} xliij

Dese zacharias was een goedertieren man verciert mit veel duechden. hi wert van allen menschen ghemint om sijnre sachtmoedicheyts wil. hi offerde coninck hildericum en verdreef hem wt sijn lant Ende in sijn stede settede hi weder pippinum want hi den volcke nutter ende profijtlicker was. hier machmen mercken hoe groot dat in dese tijt des paeus macht ghewees is doe hi dat vermaerde rijcke verwremde vanden waerachtighen erfghenamen ende brochtet om witlicker saken wil tot pippinum Dese zacharias oversettede dyalogum gregorij vten latijn in griex. hi starf ende wert bi sinte peter begrauen.

Thinnen Romen wort een generael consilium ghehouden vanden paeus gregorius die iij in welcke te samen vergadert waren omtrent dusent bisscoppen die al ghelijck confirmierden dat men die beelden ō heyligher soude eeren ende in groter weerdicheyt houden Ende si condempnierden allen den ghenen die contrari deden in woerden of in wercken.

Karolomannus was pippinus broeder en des groten karolus oem dese wert beruert mitter vresen gods. ende hi liet sijn rijcke ende wert monick.

Rachis der longobarden coninck wert vanden paeus vermaent dat hi den Romeynen nijt meer en soude persequieren Hi was den paeus ghehoersam ende liet sijn rijck ende wert monick Doe nam Aysculfus sijn broeder dat rijck aen hem.

Keysers

Hildericus coninck van vranckrijck gaf al sijn goet den armen Hi liet sijn rijck ende wert monick Dese coninghen worden bi auentuer beweghen van die vercierlike verdoeming Karoli marcelli Ende oeck om dattet seer perculoess is hoghe staet te voren ende grote macht te hebben wanter weynich sijn diet regieren na sijn toebehoren Hoe veel dat Karolus marcellus ghedaen heeft voer dat kerstен gelooff dat is wel kenlick Nochtans om eenre salte wil wert hi ewelick verdoemt &c.

In die vryheyt carturensi wert vanden heer ghewijt een cloester in tegenwoerdicheyt des paeus stephani ende des coninghs pippini.

Remigius archibiscop wtthomagensis vermaert van groter heyligheyt.

Sinte silvesters lichaem wort vervoert te monaculum.

anno mūdi v^m ix^c liij

Maeusen

Sinte jansse baptisten hoeft wort ghebrocht in aquitanien Ende veel vā pippinus vrienden die inden strijt verslaghen waren worden ter stont weder leuendich.

ij stephanus

Romeyn sat vijf jaer ende xxviij dagheu.

Annoxpi vij^c liij

Dese stephanus den paeus was in allen dingen der heyligher kercke seer nut ende oirbaerlick in woerden ende in leringhen seer strenghelick regierende die ghestelicke ende tijtlicke goeden. hi was een beschermer der armer menschen. dese salfde pippinū tot een coninck van vranckrijck ende seynde hem teghens den longobarden om die te bedwinghen weder te ghevven 8 kerckē goeden die si langhe tijt mit onrecht onthouden hadden welcke also gheschiede Item hi vervoerde dat rijck vanden grieken totten francen.

Rullus een alten heyligher man navolchde bonifacium int bisdom van mens.

Drie martelaers worden vā romen in walsslant ghebrocht als gorgonius wert gheset in gorzia Nabor in hilariaco Ende nazarius in losrsham.

Sinte scrinus die eerste abt vuldensis was in dese tijt vermaert.

Gregorius biscop van vtrecht seynde sinte lebuinum marcellum ende willehadum tot deventer te predicken dat woert gods den ouden sassen al daer starff hi opten xxv dach van augusto.

In dese tijt ghescheide veel wonderlike dinghen Item in syrien was een wonderlicke groot eertbruinghe so datter sommighe steden verscholen Ende sommighe ander steden die op berghen stonden schreyden hoer van dat ghberecht ende ghinghen staen op ander effen plaetzen wel sess milen verre ende si en braken niet Item in mesopotamien schoerden dat eertrijck wel twee milen lang Item een mule sprack woerden ghelijck oft een mensch ghesproken had Item vanden hemel viel asch Item in die zee pontico was dat water bouwen xxx cubiten dicke een wel hondt milen lang Ende daer op so viel snee xx cubiten hoech ghelijck een berch. dese vorst was wonderlike groot Item schietende sterren viel y vter lucht dat die menschen worden verueert menende dat die werlt soude vergaen hebben Siet int spieghelder hystorien Ende wat wonderlike veranderinghe dese teyckenen prenostiaerden ende boetscapten. dat bewijsen ons wel die navolghende tijden.

v^m ix^c lxiij

Romeyn sat y jaer een een maent.

Karolus magnus was een edel heerlick jonghe een began te regnieren in vranckrijck Hi was pippinus soen Een sijn moeder hiet berta.

vij^c lxiij

Dese paulus was een heylich ende sachtmoedich man. hi ordineerde hoedatmen den dienst gods soude houden inder vasten Dese plach inder nacht te gaen mit luttel dienres om den sieken. den armen. ende den ghenanghen te visitieren die hi hoer noettruft besorchde. weduwen ende wesen quam hi te hulp. Hi woende bi sinte paulus wel om der groter hetten wil die somers te romen was ende al daer starff hi Men die romeynen begroeuen hem mit groter eerweerdicheyt in sinte peters kercke.

Gengulphus martelaer ende ridder was in bourgoengen vermaert Dese cofte een fonteyn in vranckrijck ende leydese in bourgoengen dat se daer water we gaff. Item doe hi scheyde van sijn wijff die in ouerspul leefde wert hi van een clercke verslaghen die bi sijn wijff in ouerspul satt Ende om dat gengulphus wijff die miraculen welcke hi dede bespottede seggbende ist dat gengulphus miraculen doet so singt mijn eerst Ende dat ghescheide also Want als hi miraculen dede so sang hoer eerst Ende sonderlinghen opten vridach en liet hoer eerst gat niet of ten sang altijt om dat si op fuselden dach dat dwaes woert ghesproken had.

In dese tijt wert dat rijcke van romen aen tween ghedeylt want die paeus ste-
phanus brocht ytalien &c aen karolum magnum die noch een jong was Ende con
stantinus behielt mit gheten arbeyt grieken mit meer ander rijcken die ouer dat
meer gheleghen waren.

Keysers

Die Turken die wt die berghen van Caspien gecomen waren alsmen seyt had
den dat meere armenien belegghen Ende doe si aen die pestilencie te mael veel storuen
wert hoer geraden vanden kerstenen dat si op hoer hoeft een teyken des cruces souden
laten scheren ende doe cessierde die plaghe Ende die manier behielden si noch namaels.

Hier hebben gheweest bloedighe tijden ende aen alle canten seer verstoert wat
die sarracenen. heyden ende oeck die kerstenen hadden onder malcander veel groter strij
den van welcken karolus magnus was bi die hulpe gods een heerlick triumphieer
hoe wel dat hi seluer veel volcks verloer hier of ouerleset die hystorien die vā hem
beschreuen sijn.

anno mūdi

v^m ix^c lxxiij

Romeyn

Paeusen

Dese sat ij jaer ende een maent

ij Constantinus.

Stephanus sat iij jaer vijf maent ende xxviij dagher.

Anno xpi

vij^c lxxiij

Constantinus was een leecke ende wert schielicke priester ende paeus mit
ghewelt. ende mit groter scandalizacie regierde hi die kercke Mer bi neerstic-
heyt der kerstenen menschen wert hi wt sijn stoel ghestoten ende sijn oghen wt
ghesteken Item dese heeft geweest die vijfte paeus vā quader famen Aldus
wort die heylighe paeus stoel in alle eerweerdicheyt ende heylicheyt vanden heyligher ghecst bewaert.

Stephanus beriep een Consilium wt
gallien ende ytalien te romen Ende die din-
ghen die van constantinus paeus voerghe
noemt ghecordineert waren maecte hi te
nijet als doepsel crisdom &c. Ende die van
hem ghewijt waren ende die heyligher graden
ontfanghen hadden die ontwijde hi weder
hi starf ende wert begrauen in vaticano.

In dese tijt ghescheede een verueerlicke exempel tot tours. want op een tijt doe
die monicken van sinte martijns kercke in groter werschappe ende ghenoechte saten
worden si alle samen van enen engel ghedoot Mer een alleen wtghesondert Doe
quam Alcwinus ende reformierde dat cloester.

Hier was vranckrijck ende al gallien in sijn bloeyen ende triumphierden ouer al also wel ouer dat gheberecht als ouer zee gheschiedt hier voermaels die romeynen plaghen te triumphieren &c. Ende dat rijck der gothen en dat rijck der longobaerden ghing te nijt welcke sijn oersprong ende beghinsel nam omtrent die jaren ons heren twee hondert ende vijftich.

Audgerus een seer heylich man vermaert of hi die andere moyses gheweest waer want van die tijt dat hi geboren wert was hi den here ghehylicht. hi brocht ontallike veel volcks totter kersten gheloue. hi was der wysen ende der sassen apostel vernaemt Item hi was die eerste biscop van munster. hi stichtede veel cloesteren ende was vermaert in veel miraculen Ten laetsten starff hi in billerbeke Mer sijn lichaem wert verueert te wedernam ende wert daer begrauen int jaer ons heren ij^c ende .l. of daer omtrent.

Alcuinus een alten gheleerden man was van groter heylicheyt vermaert. Hi was karolus magnus meyster Ende hi heeft veel scriften ghelaten.

adrianus.

Romeyn
dese sat xxiiij jaer vi maenden
ende xviij dagben.

Dese Adrianus was een seer edel en machtich man. hi volbrocht veel dingen seer heerlicken Ende alst schijnt so en heeft voer hem sijns gheliick nijt gheweest in tijtlicker glorie ende rijcdom. hi tymmerde die muren ende die toernen die verdruceert ende vernalley waren Item hi celebrierde seer feestelicken twee consilien. hi stichtede veel cloesteren en kercken Ende ter tede van desen adrianus so beleyde karolus magnus die longobaerden in paueyen ende veng den coninck desiderium mit sijn wijff Ten laetsten starff dese salighe paeus ende wert begrauen bi sinte peter.

In dese tijt gheschiede in syrien een mirackel in een stadt gheheten bincho dat die joden vonden een beelt ons heren in eens joden huus Ende alle die lasteren welcke die joden onsen heer deden opten goeden vrijdach. deden si nv sinen beelde Ende wesi in des beeldes side stacken quam daer bloet ende water wt dat si ontfenghen in een pulle ende wat siecken dat si hadden die daer mede besprencklelt worden die worden van hoer siecte ghesont. dit siende die joden worden bekeert en ontfenghen dat doopsel.

Dese keyser leo was quaet mer niet als sijn vader Hi was verwoet van ghierichept Ende hi begheerde een kroon die eenre kercke toebehoerde daer een Carbunkel in stont Mer doe hise op sijn hoeft droech wert hi van een oerts bevanghen ende starf Dese leo had een alten hosen wijf die hyrena hiet Ende dese regnierde mit hoer soen na dat leo ghestoruen was.

Keysers

iiij Leo. vijff jaer

vi Constantinus. Tien jaer mit sijn moeder

Dese Constantinus was een goedertieren man. hi regnierde mit sijn moeder iij jaer. daer na settede hi sijn moeder vā dat rijcke ende regnierde alleen vij jaer waer om creech sijn moeder groote onweerdicheyt tot hoer soen ende bewerfde hem van sijn oghen ende van sijn rijcke ende bleef keyserinne iij jaer alleen. Ten laetsten doe die grieken vernamen dat si karolum magnum trouwen woude doe venghen si hoer ende besloten se in een cloester Ende namen nycheforum tot een keyser.

an° mūdi v^m ix^c lxxxij v^m ix^c xciij

Paeusen

Die sassen worden tottet iersten ghelooef ghebroeght die voermaels alte heerde mēschen waren ende der walen ewighe vyanden Mer nv worden si verwonnen vā karolus magnus O wonderlijke dispensacie der oerdelen gods Nv wastet ghelooef als uw vergatet ꝛc̄.

Annoxpi vij^c lxxxviij. vij^c xciij

Dat vij Consilium wert ghehouden te nycenen van iij^c ende .l. biscoppen Daer wert confirmiert dat die heylighe gheest voert gaet vanden vader ende vanden soen ghelijck god een mit hem ī teghenwoerdicheyt hyremis ende constantini hoer soen Ter bede vā tharasius patriarch van constantinopel ende des paeus adriano

Die vniuersiteyt die van athenen tot romen geset was wert nv van karolus magnus tot parijs verkoert.

Ogerus hertoch van danamarchia een kerstien prince. dese wan in karolus magnus tijden vol na alle die landen ouer zee van iherusalem tot die komen des sonnes toe bi die hulpe gods ende doer groote miraculen sterckende sijn heer. Ende hi ordinierde een rijcke in dat ouerste indien daer hi heer of maecte des comines der vresen soen gheheten johan ende ghemeenlicke ghenoemt wert priester jan of paep jan om sijn heylicheyt ende deuote leuens wil Ende ordinierde onder hem wet sijn gheslachte. viij. kanne heren die hoer heerscapie souden hebben doer dat lant om dattet kerstien gheloue also daer blijuen mochte.

Dese nycheforus was een ghierich man en̄ den mēschen seer lastich Die grieken maectē hem keyser. hi regnierde te constātinopel en̄ al dat rijck oestwerts was bi na te nijt ver gaen want die wo: meynen gauē hoer al eē drachtelic tot karolum magnum

Nycheforus.

Dese twee en̄ worden in and cronijcken nijt ghetelt.

Michael was een goet kerstен van allen menschen ghemint. hi troestede allen menschen die van nycheforus ghierichheyt bedruct waren en̄ maecte se rijck En̄ al die den gheloue contrari waren maecten hi te nijt daer hi mochte.

Michael. ñ jaer.

In desen tijden verduysterde die sonne en̄ si en schen nijt in yñ dagben en̄ men sach een teyken des cruces ind mēschen clederen. en̄ vanden hemel viel blōet opter eerden Veel mēschen seyden dat dit geschiede om dat die goedtieren keyser geblint was. In dese tijt wert tot constantinopel geuonden een gulden plaet ī eens mans graft daer op ghescreuen stont ypristus sel gheboren werden van die maghet maria en̄ ic geloue ī hem O sonne du selste mi anē werf sien onder constantino en̄ hirene.

vi^{m} iñ

Amelius mī ende greef van aluer: nen was karolus swagher. Amicus ende kericanus worden in campanien martieriziert.

iiñ. Leo. gesset.

Romeyn dese sat yx jaer vijff maenden ende xvi dagben.

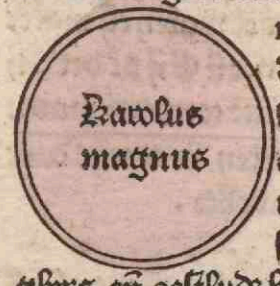
viñ^{c} iiñ

Dese Leo wert paeus doe adrianus doot was. hi was een eerweerdich keylich sachtmoedich ende seer wel ghe leert man Mer adrianus vrienden en̄ mochten dat nijt liden dat hi so verheuen was. waer om bewerde si dat volck teghens hem Ende daer hi die letanien dede op sinte marcus dach welcke hi insettede wort hi gheuan: ghen. ende twee teysen worden hem sijn oghen wtgheslaghen. ende twee werff sijn tonghe of gheseden Mer die almachtighe here gaf hem weder sijn ghesicht en̄ sijn spra ke Doe toech hi tot karolum den coninck van vranckrijck ende quam mit hem te romen. ende doe wertter wraeck ghedaen ouer sinen vyanden Ende dese leo crwende karolum in een keyser Een laetsten starf hi ende wert begrauen bi sinte peter.

Jherusalem ende all dat heylighe lant wert weder ghemaect ende wapperiert vā karolus magnus Ende die secte der sarracenen wert wrētlic aenghuochten wāt die tijt der ontfermingbe ghecomen is.

Tot allen wert ingheset ende ordiniert die vermaerde pelgrimaedsi tot allen se uen jaren eens. om der costelicken reliquien ende h. lichdoms wil dat daer van ka: rolus magnus ghebrocht wert.

Keyſers

Dese Karolus magnus na dien dat hi in vranckrijck regniert had xxxiiij jaer wert hi keyser ende regnierde viij jaer Hi was gwot vā liue claer van duechden druoet tot gode. milt van aelmissen. rechtueerdich in sijn oerdellen. wel ghespraect. verwinre in allen strijden. Hi versocht die kercken nacht ende dach. hi quam te romen en̄ ruste oetmoedelike die posten v kercken. hi toech te iherusalem en̄ voer in greken en̄ quam doer spaengen en̄ verwan die sassen en̄ spaengers en̄ onderdese den ghelouue. hi stichtede cloesteren en̄ beschermde die kercken. ende weder stont den rebellen Ende na dat hi die sassen. westphalings. vngheers. en̄ oestlude hem en̄ den kersten ghelouue onderdanich ghemaect had. dde maecte hi te Colen twee bruggen ouer den rijn Item hi was matich van eten ende vā dincken Item hi had drie sonen die ghheten waren karolus. pippinus. en̄ ludowicus Ende oeck had hi drie dochteren die heten rechildis. berga. ende galla. dese sesse liet hi eerst leren in die vij vry consten En̄ also schier dat sijn sonen wat ouder worden wende hise te peert ende te wapen nader francen maniere En̄ sijn dochteren dede

an° mūdi vi^{m} viij hi leren spinnen weuen ende breyen ons alle ledicheyt te schuwen

Ende hi selue alst tijt gaf dat hi ledich soude wesen so leerde hi schriuen Ende hi sette

Paeusen tede des nachts penne en̄ inct mit papier bi sijn bedde om dat als hem des nachtes yet profijtlick voer quam te doen so beschreff hijt om dat hi des nijt en soude vergheten Item hi sundierde tot alten onse vrouwe kercke ende dede die columpnen ende

Anno xpi marmer steen brenghen van romen ende van rauennen. daer na vij^{c} viij maecte hi also veel cloesteren alser letteren sijn int .A.b.c. Ende gaff elcx hondert pondt staers tours payment Hi verbrede vranckrijck ende maectent twee werff gwoter dant te vozen was Item hi weder maecte dat heylighe lant ende quam weder tot Constantinopel En̄ hi en woude vanden keyser van constantinopel noch gout noch silver noch costelike ghesteenten ontfanghen Mer alleen begherde hi reliquien der heyligher Ende na dat hi gheuast ende gheleden had ontfeng hi een deel van ons heren crwen die bloyende wert in sijn handen Hi ontfeng een van ons heren naghelen En̄ een deel van theylich cruys Ons heren sweet doeck Onser vrouwen hemde Symeons arme dit brocht hi al tot alten Ende doe dese reliquien in onser vrouwen kercke die hi ghetymmert had gheset worden. wert daer een dode verwect Ende daer gheschiede veel meer miraculen ꝛc̄.

Voer die dood des glorioseñ ende heyligheñ keyſers karoli ſachmen veel teyke-
nen Item die Eclipſis des ſonnes eñ des manes duerde langher dant ghewoent
lick was Item men ſach in die ſonne vñ daghe lang een ſwarte vlack Item die
groote brug tot mens brande drie vren lang Item dat Coſtelike portael tot Altē
viel vter gronde neder Siende die goedertieren keyſer dat hem die dood naſtende
was maecte ypriſtum eerfghenaem van ſijn goeden · Ende deylde aen drieen dat
een deel gaf hi den armē eñ den dienres des pallaes Die twee ander delen deylde hij
in vñ ende gaf dat den prelaten der heyligher kercken · hij maecte ludowicum ſijn
ouſte ſoen keyſer Sijn ander ſoen maecte hi heer van duutſch lant Ende den derde
gaf hi hiſpamē Ten laetſten doe hi viij jaer keyſer ghemeeſt had ende hi lxxij jaer
out was ſterf hi opten xxviij dach van Januarius Ander Cronijcken ſeggben
dat hi ſtarf opten eerſten dach van februarius Ende hi wert begrauen tot Aken
In onſer vrouwe kercke ·

Die kercke van conſtantinopel wert een patriarchaelſtoel ordinert in die eere
des heyligheñ apoſtels ſinte jacob Ende die beghaerte van maria zebedi wert ver-
uult Want johannes ruſt totter rechterhant tot Epheſum Eñ jacobus totter luf-
terhant · Romen ſtaende ſeer ſuuerlicke int middel ·

Item doe karolus magnꝰ ſteruen ſoude gheſchiedet dat Tulpinus archibiſcop
van remen weſende tot remen began hi die ſouter te leſen Ende wt die verheng-
ſe gods hoerde hi inder lucht veel duuelken die hi beſwoer vraghende wer wert dat
ſi wouden Sij antwoerde dat ſi haeſtelicke tot Aken reyſden verwachtende die do-
ot des keyſers karoli Doe gheboet die biſcop den duuelken in die naem ons heren
ihēſu ypriſti dat ſi weder tot hem ſoude comē Ende ſi quamē ſeer dweuich eer dat
die biſcop die ſouter wt ghelesen had ſeggbende het was ons keyſer Mer die man
vā galiſſen ſond hoofft leyde inder ſcalen alſo veel houts eñ ſteen dat ſwaerder wo
ech dan al dat wij brenghen mochten Deſe man van galiſſen was ſinte jacob weke
te deſe karolus magnus een kercke fundiert ende volmaect had ende na dien dat
hi die ſarracenen verwonnen had doe opende hij ende maecten een wech doer groe
ten arbeyt ende conſten om datmen ſinte jacob ſoude moghen verſoecken ·
Item Emardus heeft die hyſtori ende legende van karolus magnus beſcreuen ·

Die sonne bleef in dese tijt staē drie daghe lang ō dat karolus magnꝰ soude sijn
vyanden moghen verwinnen Ende een wet teyken des heyligheꝫ cruces met veel
sperren openbaerde inder lucht Ende daer na volechde een grote bloetstorting onder
den sterstren.

Keyſers

In Rontvallo worden meer dan xv sterstren coninghen ende greuen verslaghen
Milo van Angleris Rolandus vader was hertoch ende leydsman van karolꝰ
heer Ende hi wert verslaghen inden strijt van Aygolando
Karolus magnus stichtede vijff heerlike bisdommen Als Colen Mens. Trier.
Salzelberghen.
Gerhardus hertoch van keyeren quam in pannonien ende wert daer martelijt.
Tuellinus der vngaren coninck gaff hem seluen mit al sijn lant den keyser karolꝰ
magno Ende hi liet hem doopen ende wert sterstren.
Salinus bisscop Ambianensis Ens valenciangꝰ sijn discipel martelaers.

an⁹ mundi

Pausen

Sinte kartholomeus lichaem wert veruoert
van kpertania tot beneuentum.

iiij. Stephanus

Romeyn
sat iij jaer
vij maent

Anno Xpi

Pfuardus monick dese vergaderde wt
karolus magnꝰ ghebot al die legenden ens
wercken der heyligher van alle die werlt.
Ende alle daghe warend meer dan iijc hey-
ligher hoer hoechtijt daer om ist ordiniert
datmen lesen sel in martirologio Et aliorū
plurimorū sanctorū ꝛc̄.

Dese stephanus verloste
veel gheuanghen ī vrancrijck. hi
ewende den keyser ludowicum hij
starff te romen ende wert in sinte
peters kercke begrauen.

Paulus dyaken vergaderde wt karolus ghebot die lessen diemen van een yge
licken heylich leset wt die alre beste scrifture der heyligher vaderen.

Rabanus poete ende monick wert na Abt vuldenses
Een laetsten Archibiscop van mens hij was een groot
doctoer seer vermaert die veel beschreuen heeft
Strabus was sijn discipel.

Dese ludowicus des groten karolus soen was een man van groter goedertierē heit waer om wert hi ghheten pius dat is goedertieren. hi verwan sijn twee broeders die die een duutslant ende die ander spaengen regierden Ende alle heyde hadden si een quaet eynde Dese ludowicus had oeck drie sonen Als lotharium pupinum ende ludowicum den eersten maecte hi keyser ende gaff hem italien te regieren den Anderen maecte hij coninck van Aquitanien Ende den derde maecte hi prince ouer beyeren ende germanien Daer nae wert hij off ghset van sommighe quaden menschen ende sijn sonē regnierden die hem veruolchde Nochtans bracht hijse namaels goedertierlike tot penitencie eñ bewouwe Eñ hi regnierde weder met lothario sinen soen Ten laetsten starf hi een heylich man ende wert te mens deuotelick begrauen.

xxv. jaer. i. ludowicq

Honol dus coninc vanden denen dese wert met sijn wijff eñ kijnderen tot mens ghedopt Ende die keyser gaff hem vrieslant.

vi^{m} xxiij

Romeyn
Dese sat vij jaer ende xvij dagben.

j. paschalis.

ij. Eugenij.

Romeyn
sat iij jaer
ij maent.

viij^{c} xxiiij

Dese paschalis bij openbaringhe van sinte Cecilien verhoeff hi haer lichaem met sinte tiburcius maximus valerianus eñ oeck vtbang des paeus lichaem met sijn eygen handen ende settese in sinte Cecilien kercke Item hi wed maecte sinte prayedis kercke Item hi maecte een cloester daer die monicken wt grieken in woenden Eñ ontallike veel heyligher lichaemen vergaderde hij vanden kerchoven ende verhoefse seer eerlike.

Dese Eugenius was een man van groter heylicheit hij vsmade die werlt ende dienden god hij vercierde sinte fabiaen kercke van welcken hij eerst een cardinael gheheten was met een sulueren ciborie eñ met veel schilderij dese wert martiriziert vanden heiden van Romē eñ wert in sinte peters kercke begrauē.

Fredericus die ix biscop van vtrecht wert martelijt van judith des Keysers wijff die sijn nicht was.

Die vij twist in̄ heyliger kercke was tusschen Eugenij eñ zinzimium om tweedracht der geenre die den paeus coren Mer Eugenij bleef paeus om dattet meeste deel mit hem was.

In dese tijt was een maghet van vij jaren die opten paeschdach ontfeng dat heylich sacrament. Ende vastede daer na vi maenden lang etende alleen water ende broet Daer nae abstinierde si haer iij. jaer lang van alle spijse ende dranckte Namaels leefde si weder als die ghemeen menschen.

In ludowicus tijden gheschiedet in turingia dat vander eerden wort ghesneden sonder emighe handen Een torff van vijftich voet lang. viij voet breet ende vi. voet hoech Ende wert wel xxv voet vander stede ghevoert.

Keysers

In walslant was een grote tempeest ende aertbeuinghe Ende veel steden ende huesen verbrande vanden hemelsche vuer Die menschen ende die beeste worden väden blixem neder gheslaghen Item zwaer stenen vielen mitten haghel neder Item te midzomer eer die sonne opt hoechste was viel mitten haghel vter lucht Een grot stuck ijs van vi voet breet ende xvi voeten lang Ende ij voeten hoech Daer na volchde een grote zwaer pestilencie.

an°. mundi

vi^m xxxiij

Romeyn vl daghen. valentinq

iiij. Gregorig

Romeyn sat xvi jaer.

Pausen

Anno Xpi

vij^c xxxiij.

Dese gregorius wert paeus na dat valentinus ghestoruen was die mer een weynich tijts leefde dese heeft veel goets ghedaen hi sach die dweuighe tijden ende menigherley plaghen onder volck Item hi verhoeff veel heylighe lichamen vter eerden ende settese opter altaren Item doer sijn beghierten so verdreuen ludowicus ende guigo marcktgreef van lombardien die sarracenen van italien Ten laetsten na veel ontallicke goeder wercken sterf hi op dien seluer tijt dat die keyser sterf ende hi wert begrauen bij sinte peter.

Dese gregorius insettede die hoechtijt van allen heyligher te vieren opten eersten dach van Nouember Ende die walen mittet volck van germanien begonsten mede die hoechtijt te vieren opten seluen dach Item Rabanus heeft van dese hoech tijt een suuerlick sermoen ghemaect.

In dese tijt worden veel heyligher lichamen vervoert Sebastianus ende gregorius paeus suessionensis Sinte marcellinq ende petrus lichamen worden van Romen in walslant vervoert Ende sinte vitus lichaem in sassen Ende valentinus eñ genesius in Augiam.

In dese tijt openbaerde een sonderlinc ende een verveerlick comeet daer die keyser seer of verschrickte Ende sprac mitten philosoeph Egmardo menende dat si beweest ende bedude des keysers dot ende mutaci in den rijcke Mer die philosoeph Egmardo en woude den keyser nijt verslaen eñ allegierde dat woert des propheten seggende van die teyckenen des hemels en wilt nijt üueert sijn ꝛc̄ Doe sprac die deuote keyser wij en sullen niement anders ontsien dan den scepper die ons eñ dese sterre ghescapen heeft Ende wij sijn seuldich sijn goedertierenheit te louē die hē verweerdicht mit alsulcke teyckenen ons onwetende sondaers te vermanen wante als alsulcke wonderlicke dinghen hem openbaren die ons allen wtren so sellen wij alle oeck haesten ons sondich leuen te beteren om bermhertichheit te vercrighen Ende men ghelooft duechdelick dat hi mit deser oetmoedicheit den heer versoent heeft soe dat die plaghe nijt en quam op hem Mer op jtalien wt een op loep der sarracenen.

viᵐ ylij

Gloria laus et honor tibi sit rex xpe ꝛc̄ dit is een ymmen diemen singt opten palm dach Ende maecte theodulphus biscop van oerliens daer hi in een toern ghevanghen sat Ende want hi dese ymmen sang doe die keyser in die proces̄sie verbij den toern ghing wert hi verlost ende weder in sijn bisdom gheset.

viijᶜ ylvij.

Een verveerlicke plaghe gheschiede ouer romen eñ al jtalien wāt sommighe onghelouighe tierstien seynden heymelic aenden soldaen der sarracenen dat hij gheringhe soude ouer romen Ende hi quam doe wert romen ghewonnen ende sinte peter ende sinte pouwels tercli wert yammerlick bewest ende een peert stal off ghemaect Mer ludowicus ende die walen mitten lombarden verjaechdese ende maectese wed voer ulichtich nijt sonder grote bloetstorting der tierstien menschen Namaels quamen die sarracenen weder tot romen ende bewesde die tierchen mit groter onweerdicheit Ende doe si al dat omtrent romē was verdestrueert haddē quamen si weder in affrikē van daen dat si ghecomen waren mit groten roue ende verdronckē alle in diepste vander zee.

Sinte dyonisius boecken werden vten griecken in latijn overset Ende die keyser van constantinopel michael seyndese den keyser ludowico diese mit groter blijscap ontfeng op sinte martijns dach Eñ doe worden aldaer vijf sieken menschen terstont ghesont.

Keyſers

¶ Deſe lotharius beſat dat Rÿcke alleen na ſÿns vaders dood Hi had twee broeders ludowicum eñ karolum dien hi ont eruen woude Waer om ſtreden ſi teghens hem in welcker ſtrÿt gheſchiede alſoe groot bloetſtorting dat voer die tÿt nye ſoe groot in vranckrÿck gheſchiet en was· Ende lotharius wert voeruluchtich Mer ſommighe grote heren veremichdeſe weder ende deyldey die rÿcken onder malcander ſoe dat lotharius

·j· Lotharig·

xv jaer keyſer bleef Mer voert aen ey conſtey ſÿ hoer vyanden nÿet weder ſtaen om datter ſoe veel ridderen verſlaghen waren waer om worden ſÿ tot alley canten aengheuochten Want alſmen alte veel wil bedriuen ſo doetmen bÿ tÿden alre minſt Ende die Ander menſchen pleghen te beſchermē die ey moghen nu hoer ſelues nÿet helpen Dat ſel doen dat cleyn cruyt der woeſtinen Als die hoghe cedar bomen nÿet ey moghen ſtaende blÿuen· Alle dinghen doet bÿ raet of het ſel dy namaels wuwē mer te laet· Een merckelick exempel Dey laetſten int xvi· jaer ſÿns keyſerrÿcks deylde hi ſÿn kÿnderen dat rÿck eñ wert monick Mer corts daer na ſtarf hi ſalichlick Ende in ſÿn doot

an? mundi

wort ghedien een ſtrÿt tuſſchen dey duuelen ende dey Enghelen om die ziel Mer doer der monikē ghebet worden die duuellen ūdreuen·

Pauſen

·ÿ· Sergius

Romeyn ſat ÿj jaer ÿ maenden·

Anno Xpi

¶ Twaelff hertoghen wt kemen worden in deſe tÿt ghedoopt

Radulphus biſcop biturienſis was van groter heylicheit vermaert

¶ Die ſtadt leomina wert bÿ romen ghetymmert wt ghebot des paeus leo om te beſchermen ſinte peters kercke

¶ Sinte helena conſtantinus moeders lichaem dat begrauen was in ſinte marcellus ende petrus kercke wert in lotharius ÿj jaer veruoert van romen in vranckrÿck int ſtichte van remen

¶ Deſe ſergius hiet eerſt verkens muyl Eñ want dat een oneerbaer naem was ſoe hebben van deſe tÿt voert alle die paeuſen hoer naē verwandelt Mer ander die dit nÿet en behaghet ſeggben datmen die naem verwandelt wt exempel vā ypriſto die alley apoſtellen namen gaff ēē des ghelÿck machmen oec ſeggben vanden patriarchen Ende deſe Redē is keter Item deſe ſargius crwende lotharium in een keyſer na ſÿns vaders dood·

Johãnes wt Englant gheboren vã Mens heeft tzerent dese tijt gheweest Dese was een vrouwe ende wert van haer boel in manss clederen tot Athenẽ ghebrocht Sij wert so inder heyligher scriftuere gheleert datmen haers gheliicx nijt en vant al so dat si te romen had veel grote meisteren tot discipulen Ende nae dien dat sij drie jaer te romen gheleseñ had Wort si ten laetsten eendrachtelick paeus ghecoren Eñ bij een haren knecht wert sij mit kijnt Mer want sij die tijt haers baerns nijt en wist daer ony als si gaen soude van sinte peter tot sinte janss te lateranen wert si vã den baren belopen omtrent sinte clemens kercke Ende van groter weeutheit baerde si ende starf ende wert daer begrauẽ Ende want die paeus altwes een ander wech omgaet Als hi daer omtrent coemt so menen veel luden dat hi dat doet om die lelicheit dier schenmisse Ende dit is die vi paeus ghewees die die naem der heylicheit sonder wercken gheuoert heeft Ende sij en wert oeck nijt onder den paeusen ghereckent.

Johãnes

sat ij jaer v. maent. ende iiij dagheñ.

vi^{m} liij.

Romeyn

Dese leo sat viij. jaer. iij. maent vi dagheñ

iiij. Leo.

vij^{c} liij.

Leo een heylich man had in hem serpentẽ wijsheit ende duue simpelheit hi was van sijn ouders in een cloester gheset om te leren Eñ hi ghing so seer voert in consten ende in duechden dat hi een volcomen monick word Ende doe sergius starf eñ eer dat hi begrauen wort. wert dese leo paeus ghecoren Ende ter stont began hi weder te maken sinte peter eñ sinte pauwels kercke mit meer ander kercken die van den sarracenen verdestrueert waren Item doe die van Napels opter zee stroden te ghens den sarracenen doe bad hi ende maecte dese collect Deus auig deytem beatũ petrum ambulantem ꝛc̃. Ende doe hij die muren vander stadt leomina ghemaect had ende dat hi die sloten soude daer aen doen wert hi biddende ende spract dese collect Deus qui beato petro collatis clauibus ꝛc̃ Dese leo was een man van groter lijdsamheit eñ oetmoedicheit hi was een neerstich onder soecker der heyligher scrifturen ende al tijt seer deuoet in sijn ghebeden Hij starff ten laetsten ende wert begrauen in sinte peters kercke Sijn hoechtijt houtmen opten xvi dach van Julio.

Dese ludowicus was lotharius soen hi wort van sargius den paeus in een comine
ghewent hi regnierde een wijl tijts mit sijn vader Ende hi regnierde alleen xxi jaer
dese ludowicus had een soen die in sijns vaders teghenwoerdicheit seer ghequellet
wert vanden duuelkey wel iij daghe lang Ende hi bestende ende beleet openbaerlic
dattet hem gheuiel om dat hi teghens sinē vader quadē
raet ghestelt had Ten laetsten doe ludowicus in italien ge-
storuen was doe wert karolus sijn ghevader keyser. jn
desen lodowicus tijden gheschieden veel wonderlike din-
ghen Want in die stadt van mens was drie jaer lang grote tribulacie Men sach
den duuel openbaerlick dat hi die huse aen stack ende verbrandese. hi steende die
priesters diet ghewijde water worpen Waer om worden veel menschen voeruluch-
tich ende toghen van daen om dat si daer nijt bliuen en dorsten.
Lotharius ludowicus broeder was heer van lorreyney.

Keysers

die ij. ludowicq

ano mundi vi^m lxvij.

Paeusen

iij. Benedictq

Romeyn sat ij jaer en vi maent.

die j. Nycolaq

Romeyn sat ix jaer ij maent ende xx daghen.

Anno Xpi viij^c lxvij

Dese benedictus was van allen menschen die heylichste vermaert hij ordinierde dat die clercken manierlick ende eerlick souden gaē hij starf ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Dese Nycolaq was van so groter heylicheit dat na gregorius magno niement sijns ghelijck gheweest en is hi wert paeus ghe-
keren in teghenwoerdicheit des keysers ludo-
wici Ten laetsten nae veel goeder wercken starf hi ende wert in sinte peters kerc begra-
uen.

Magnitudus heremijt wert martelijt.

Tot Coley was een grote tempeest ende onweer so dat sinte peters kerck wert aen drieen ghedeylt ende dode drie menschen Ende noch vi menschen worden ghe-
slaghen dat si bi na doot waren dese blixem had een for-
me van een vuerighe draeck.

Aymundus comine vā Engelant eē heylich mā wert vanden drien mar-
tiriziert.

Cyrillus een heylich man was der sclauen heer doctoer ende apostel ghenaemt
dese vant sinte clemens lichaem in Crisona doe die zee verdroecht was en brach-
tet te romen settende seer heerlick in sijn kerck.

In desen tijden weghendet in jtalien bloet vanden hemel iij daech ende iij nachten lang · Item in jtalien worden sij gheplaecht mit die sprinchaengens ghelijck hier voermaels die Egipcij gheplaecht waren Ende daer nae volchde een grote duer tijt ende hongher soe datter dat derdendeel der menschen wel storuen Aldus quā die een plaech na den anderen Want eerst worden si mit strijden vermoeyt Ende als nv vergaen si van groten hongher ·

Item in sassen versanckt in een oghen blick tijts een derp mit kercke ende cluse mitten menschen ende huse ende al datter in was ·

Die Conine der bulgaren wert mit al sijn volc kersten hi wert so deuoet dat hi sijn rijck ouer gaff sijn soen ende wert monick Mer sijn soen viel weder van dat kerstē gheloeff Waer om aenveerde die coninck weder sijn rijck ende veng sijn soē bewuende hem sijn oghen: ende werp hem inden kercker ordinierende een ander in sijn stede diet rijck soude regieren Ende doe hij dat Rijck weder in vreden ghestelt had ghing die coninck weder in sijn cloester aentreckende monicx habijt ·

vi^{m} lxxiij

ij. Adriang

Romeyn
Sijn vāder hiet Catho. dese sat vijff jaer ·

vij^{c} lxxiij

Dese Adriang paeus excommuniaerde des keysers broeder lotharij̄ comine vā vrancrijck om dat hi in ouerspull leefde Mer die coninck quam te vomen eñ wou de hem onsculdighē Daer ontfeng hi mit sijn edel mannen dat heylich sacrament Mer al diet mit onweerdicheit ende in sonden ontfanghen hadden storuen binnen jaers Ende die coninck starf ende wert onder weghen begrauen doe hi totter stadt placenaam quam ·

Johannes scotus een seer wel geleert man doctoer inder heyligher scriftuer Dese quam in vrancrijck Ende ter bede des keysers ludowici so ouersettede hi dyonisij boecken vanden hemelschen jhearchie vten grijx in latijn dese johannes wert na vā sijn discipulen mit griffelen doot ghesteken · Item wetet dat dyonisius boecken sijn dicwijl vten griexe in latijn ouergheset ·

Almenus coninck van britaengen wert van sinte maurilioen verslaghen doe hij vranckrijck beleghen had ·

Dese karolus is gheheten Calue dat is die kaele karolus Na dien dat ludowicus dot was so toech dese karolus tot hem den paeus johannē mitten vomeynen mit veel ghiften ende gauen al so dat hi keyser wert. hi had een broeder die ludowicus hiet ende was coninck van germanien dese ordinierde een strijt teghens sinen broeder Mer karolus doe hi wt gallien toech in ita-

Keysers

lien wert hi van enen jode vergheuen ende starff eer die strijt begonnen wert.

·ij· karolꝙ calvus.

regnierde iij jaer ende ix maent.

Dese karolus stichtede in vranerijck veel kercken eñ weder maecte die kercken welke verdestrueert waren hi maecte sinte cornelijs eñ sinte Ciprianus kerc Ende in sijn pallaes maecte hi een kercke in die eere onser lieue vrouwe ende moedr gods maria dien hi vercierde mit veel reliquien Als mittē doernen crwen ons herē dat sweet cleet ende mit die spongie Ende mitten heyligher lichamē Cornelij ende Cipriani martelaers Eñ doe dese lichamen in die kercke ghebrocht worden maecte hi dat respons welcke mē singhet vanden apostelen dat all dus beghint Ciues

an⁹ mundi apostolorum et domestici dei ꝛc. vi^m lxxxiij.

Paeusen

viij · Johānes

sat v jaer ij dagh.

Anno Xpi

viij^c lxxxiij.

Dese johannes maecte karolum keyser Ende hi wert vanden vomeynen inden vanghemisse ghelept om dat hi den keyser niet gunstich en was hi verdreff formosum biscop portunensis eñ ōtbiscopte hem dat een saeck van veel quaets was Tot desen paeus seynde johannes dyaken der kercken van Romen sinte gregorij leuen welke hi in iij boecken seer heerlick ende sprijselick ghescreuen had.

Sinte gregorius hoefft Ende des heyligher leonis arm worden vanden paeus johannes vercroert tot die kercke zenonensis.

Tot Constantinopel wert gehouden dat viij. consilium nad grieken reckening Ende dit was dat v. dat tot constantinopel celebriert wert in dit Consilium waren iij^c ende lxxxiij patres ende prelaten.

Omtrent in dese tijt is die Caritaet lieft ende minnen in allen staten seer verkout Eñ die scalckheit quaetheit begonsten hoer te verbredē Nv in dese tijt cessierde dat sweert mitten ketterye te mael seer Mer houerdy ende ghierichheit mit and ghebreken ontbonden hoer tomen eñ hebben dat kerstē gheloef meer persequiert dan voermaels die ketters deden.

Dese Karolus was des anderde ludowicus soen ende hij is gheheten die ionste Karolus hi besat vredelick gallien ende germanie Ende hi wert int anderde jaer synre rijcke vande paeus johannes die vij in een keyser ghecroont Ten laetste na glo: riose victorie bracht hij die van normandien totten gheloue Want sij den fransoy sen nijt langher en mochten weder staen Hij regnierde in vrancrijck iiij. jaer Mer namaels wert hi onbequaem van lichaem ende word wt synre rijcke verscouen Ende hij iaechde sijn keyserinne van hem om dat si mit enen biscop meer gheselscaps had dan hem wel lief was doe vermat die keyserinne noch maghet te wesen ende scheyde van horen man ende ghing in een cloester.

iij. Karolus. xij. jaer

Die ongaers waren een onbequaem groff volck. si namen hier oersprong ende quamen wt sicilien in pannonien daer sij die inwoenres verdreuen Sij aten raeu vleysch ende dronckten menschen bloet ghelijck die phalangi dese hebben namaels wonen ende der kerckten goeden aenghevochten als voermaels die gothen daden Al dus wert die tribulacie continueert.

ij. Martinus sat een jaer Ende vijf maenden.

iij. Adrianus Romeyn. sat een jaer iij maent.

Dese Martinus sat mer een weynich tijts Ende Adrianus oeck des ghelijck Item Adrianus ordinierde dat die keyser in ghenre wijs hem onder wijnden sel om emich paeus te kiesen Mer het schijnt wel dat dese ordinacie luttel ghehouden wert. Want leo die viij. ordinierde dat desen statute recht contrari was Waer om ist bij auentuer van node ghescheest datmen nader veranderinghe des tijts somwij: len oeck die statuten mutiert ende verwandelt heeft.

Och och och here god hoe is dat gout verduustert ende die alre beste coloer verwa delt Wat groter scandalizacie lesen wij dat omtrent dese tijt in den heyligen paeus stoel ghescheiet is. die du soe langhe tijt mit groter liefden bewaert hebste. O wat twiste tweedracht. Wat persecucie hat ende nijt houerdye ende ghewel O alre quaet: ste tijt in welcken onbracht die heylich ende die waerheiden sijn verminert vande kijnderen der menschen Nochtant hebben na dese tijt veel heylighe paeusen geweest Mer nijt also continueert noch in so groten ghetale als voermaels plaghen te we: sen Och wat convent of wat vergaderinge ende wat mensch sal nu vry wesen als wij mercken dat die eerste heylicheit al dq vergaen is.

Normandien wert int iij ghslacht bekeert Daer nae wert Robertus ghebo-
ren die Apulien Calabrië ende sicilien ùcreech die oec verwan die veneciaens en
Alexium d grieken keyser. Item gallien was te maek seer beleghen voer die een
dracht ende composicie wilioms des hertoechs van normandien Want die germa-
nisiendey dat Colen Trier ꝛc verbrant waren. gauen sij hoer tolten franssen En
de wert Rollo hertoech van Normandien ghedoopt Nemende te wijff gallians
des coninex dochter Ende normandien wert hem toe ghesekert ende beloeft.

Keysers

Elphredus coninck van Enghelant was een ghekeel duechdsam man hi ouer
bracht tusschen nacht ende dach viij. vren mit bidden lesen ende scriuen Ende. viij.
vren was hi becommert mit saken diet rijcke aen ghinghen En die ander viij vren
tot noottruft sijns lichaems hij dispensierde sijn eruen ende sijn goet seer wel.
Sinte Kalixtus lichaem wert in vrancrijck vertioert

an⁹ mundi

vi^{m} ycij.

Vlaenderen wert een graefscap En baldwing was die eerste greue.

Paeusen

die v. stephang

Romeyn sat vi jaer ix daghe die stoel was ledich vijff daech.

Anno Xpi

viij^{c} ycvij.

Jn stephanus tijden om anpt ende vreese vander normannen wort sinte marti
nus lichaem vertioert van tours tot altisiodoren dat is tot oxers ende wert eerli
ke gheset in sinte germanus kercke Ende wanter veel miraculen gheschieden daer
om wordende die monicken twistende want si niet en wisten doer wies graden die
miraculen gheschiede Doe wertter een lazarich mensch gheleyt tusschen sinte mar-
tijn en sinte germanū Mer die syde welcke naest an sinte martens lichaem lach
wert ghereynicht En des anderen nachtes leyden sij den seluerden man mit die an-
der syde tot sinte martens wert: ende die wert oeck ghesont Mer sinte germang
en was hier om niet te minre van miraculen En dit gheschiede aldus om dat sin-
te germanus sinen gast sinte martijn woude eeren Daer na wert sinte martijns
lichaem weder ghebrocht ende maecte doe een gichtich ende een blint mensch ghe-
sont teghens horen wil Ende bouen der naturen loep worden die bomen groen oft
zomers tijt gheweest had.

Sunderoldus biscop van mens wort vanden normannen martiriziert.

Dese Arnulphus bedwang gheheel den normannen die xl jaer lang op gallien gheſtreden hadden. hi quijnde in langhe ziecten ende wert vanden medicijn meiſters ouer gheghheuen ſo datmen hem met gheen mediänen en mocht helpen die luſen en verteerde hem dat hi ſtarff Na deſen Arnulphus quä ſijn ſoen ludwicus mer hi en creech des keyſers crwen nijt Eñ hi was dat eyn de des keyſer rijcks van karolus gheſlacht ouermits horen ſonden Want die kercken welcke van hoer ouders gheſticht waren en bewaerden ſij nijt na hoert toe behoren Mer ſi verdeſtrueerdenſe meer.

Arnulphus. Regnierde xij jaer

Doe Dese Arnulphus hoerde dat ſijn volck veel verſlagben word vanden normannē quam hi wt beyeren mit een alte grote ſchaer volcks te voete. ende ůſloech aldaer bi dat water geheten tyla alſo veel vanden normannē datter ſeer weynich te lijfft bleeff.

formoſus. biſcop van portuen. ſat vijfft jaer vi maent.

Dese formoſus wt vreſe ende angſt des paeus iohannes vloech hij ende liet dat biſdom van portuen. Ende na doe hi nijt weder comen en woude wert hi vermaledijt daer na quam hi in gallien totten paeus ende wert ontpriеſtert als een leeck Ende hi zwoer totten biſdom noch te comen nijt weder te comen. Daer nae wert hi vanden paeus martinus johannes nasaet teghens ſinen eet weder biſcop ghemaect Ende hi quam nijt alleen te comen Mer hij word oeck paeus daer veel twiſt om was.

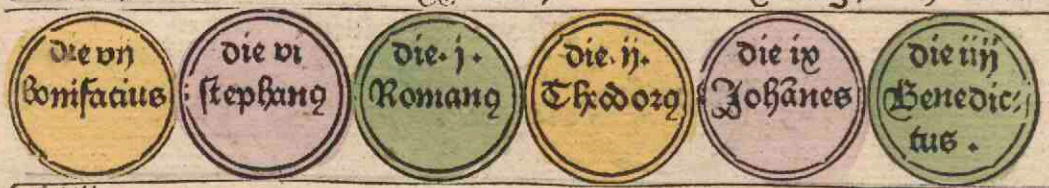
Item weet dat die boecken ghenoech ſchelen van deſe tijt der paeuſen mitten keyſeren Mer daer leyt ons luttel machts aen. Het is ons ghenoech den tijt wel te onderſcheyden ende wat datter eerweerdelick ende goets in ghedaen off gheſchiet is dat wij des inder memorien houden.

In dese tijt was die neghende een die alre scandelicste twist inder heyligher kercke tusschen den paeus formosum ende sergium. Want sergius wert van formosus reprobiert ende vloech in vrancrijck Ende ten laetsten wert dese sergius paeus een quam heymelick weder te romen een veng ypristoforum werpende hem inden kercker Ende hi dede formosus lichaem op grauen mit groter onweerdicheit ende liet hem sijn twee voerste vingheren off snyden. In dese seluer tijt was oeck een ander cleyne tweedracht corter durende tusschen leonē ende ypristoforum want ypristoforus wert mit ghewelt paeus ende worp leonem die paeus was inden kercker Mer ypristoforus wert daer om van sergius gheuanghen als een gheweldigher Sömighe seggben dat hij monick wert Aldus is dat quaet seer vermenicht ende verbreet inder heyligher kercke.

Keysers

	bonifacius sat xv dagbe Tus: cus.	Romeyn een jaer iij	Romeyn iij maent	Romeyn xx daech	ij jaer	Romeyn iij jaer.
an° mundi	vi^{m} C iij.	maent	xxi daech		xv dagbe	ij maent

Pausen

Anno Xpi ix^{c} iiij

Dese stephanus wert biscop ordiniert van formosꝰ Ende hij veruolchde formosum Een al dat formosus gheordiniert had dat maecte dese stephanus te nijt hij settede hē te rechte inden raet een ghebiet datmen sijn twee vin gheren soude of snyden ende inden tyber werpen.

Romanus ende Theodorus gheuoelde teghēs stephanum den paeus ende weder maectē alle die ordinancien welcke formosus die paeus ordiniert had.

Dese johannes vergaderde te rauennē een consiliū vā xxxiij biscoppen om te nijt te maken formosus ordinieringe ende te confirmieren dat consiliū welcke die paeus stephanus gehouden had teghens formosum.

Dese navolghende viij. paeusen hebben een corten tijt ghesetten ick en weet nijt mercklick van desen te seggben Want ic nijt gheuonden en heb dan dat sij groote scandalazacie twist ende twedracht inden heyligben paeus stoel ghemaect hebben die nie te vorē ghehoert en is Want die een teghen den anderen ende alte samen tegens malcanderen ghetwist hebben.

Dese Keyser Ludowicus en had die benedixie vanden paeus niet om die onsoechts wil der gheenre die in italien heerscappie hadden hi arbeyde seer om berengarium te verdriuen. Ende doe hi voer hem began te regnieren wert hi te veronen gheuanghen en sijn oghen worden wtghestelten Doe wert berengarius weder keyser Item dese lodowicus was die laetste Keyser van karolus gheslacht.

die iij. ludowicq vijaer

In dese tijt gheschiede die eerste reformacie van sinte benedictq oerde die tot veel plaetzē seer gheslapt was Item Rijcktdom heeft menich werff die saeckt gheweest dat die heylighe oerde tot een val ghecomē is En die Armoede is gheweest een saeckt van goeder reformacie.

Beruo Abt gheboren wt bourgoengen vant gheslacht der greuen dese tymerde eerst dat cloester gingniacense Ende daer na dat cloester clunaciū.

Sinte Odo monickt clumacensis verwerte die vuerichcit ende deuocie indē cloesteren hi heef veel ghescreuen hi heeft dyalogum gregorij in een boeckt begrepen.

vi^{m} C. viij

die v. Leo. vl. daghe

die j. ypristofo; rus. vij maent

die iij Sergius Romeyn sat vij jaer iij maet ende xvi. daghen.

ix^{c} xiij

Dese leo wort vā sijn priester ypristo forus gheuanghen doe hij vl. daghen paeus geweest had en wert inden kercker gestoten Ende ypristoforus nam met ghewelt dat paeuscap.

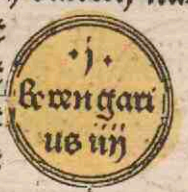
Dat greffscap blesentinā hier oersprong wt dat edel gheslacht der normannen En Gelko was die eerste greff.

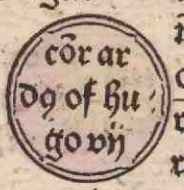
Apristoforus doe hi vij maenden paeus ghe weest had wert hi vanden paeus sergiq ofghe set als een ghewel diger en wert inden kercker ghestolten Mer tzy laetsten wert hi monickt.

Sergius was dyakten ende wert vandē paeus formosus re probiert ende van dat paeuscap ghestoten Mer naemaels wert hi bij hulpe vanden franssen weder paeus ghemaect. Ende om wraeckt dat hi verscouē was nā hi formosum vten graue en ghecleet als een priester ende in des biscop stoel ghset liet hij sijn hoofft of slaen ende inden tyber werpen Ende die van hem ordiniert waren. die onordimerde hij weder Ende doe die visschers sijn lichaem vonden. ende sij dat in sinte peters kercke brochten. doe Aenbade die heele dat dode lichaem en gruetedent eerlickt dat veel menschen aensaghen.

Keyſers

Deſe berengarius was wijs te wapen ende harneſſ te voren. hij had een ſtrijt mitten romeyn ende oeck mitten voerſcreuen ludowico. Item noch van deſen noch vanden navolgende ander keyſers en wert ghen mencie ghemaect int ſpieghel der hyſtorien dat vincenſius ghemaect heeft tot des eerſten ottonis tijden toe.

Conrardus en wert onder die keyſers nijt ghereckent wãt hi alleen regnierde in almanien Deſe hugo regnierde alleen in jtalien daer om en wert hi onder den keyſers nijt ghereckẽt hi na volchde berengarium.

In deſen tijt wort den keyſer ludowico preſentiert een wonderlic creatuer hebbende een honts hoofft ende al ander leden als een menſch dit mocht ons wel beteyckenen die wonderlicke ſtaet deſer tijt in wellke die menſchen ſonder hoofft als honde blaffende nv hier nv daer toe hoer weynden ende alle ſtantaſticheit achter lieten

an⁹ mundi

Paeuſen

Deſe Anaſtaſius was een Romeyn Ende ſat ij jaer. ende ij maenden.

Romeyn ſat vijff maent vij dagher.

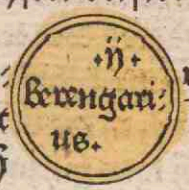
Anno Xpi

Anaſtaſius Ende laudo hebben weynich tijts gheſeten. Dat Rijcke van Romen wert anderwerf transferiert eñ ghedeylt want die franſſen en waren den kercken nijt behulpelick die hoer voer vaders ghetymmert hadden. mer ſi verdeſtrueerdenſe meer Noch ſi en deden den romeynen ghen bijſtant teghens den lombaerden die den romeynen ſeer laſtich waren daer om worden ſi bi ghemeen conſent van dat rijcke gheſet ende verſchouen Item die jtaliaens regnierden alleen in jtalien Ende die almani alleen in Allmanien. tot des eerſten ottonis tijden toe die ouer all regnierde Item die franſſen worden ghedwonghen binnen hoer palen te bliuen vernemende nv dat alle dinghe tot een eynde coemt. Als ſommich ander die dat radt der Auentueren op ende neder ghecommen hebben.

Stephanus biſcop van ludick van groter conſten eñ heylicheit ſeer vermaert. deſe ſcreef ſinte lamberts leuen ende paſſie tot hermannum den archibiſcop van colen hij maecten vanden ſeluen martelaer die hiſtori mitẽ noten diemen inder kercken ſinghet Ende oeck die hiſtorie vander heyligher drieuoudicheit Ende van ſinte ſteuens vindinghe.

In wat tijden dat dese berengarius soude regniert hebben daer en spreken die boec ken nijt alleens off. Sommighe seggen dat hi den eersten berengarium volchde Sommich ander seggen dat hij regnierde nae hugonis tijden Mer daer en leyt gheen macht aen Dese tijden waren seer verstoert. Wat wie dat meest vermochte die bedreeff meest

Die Oerde cluniacensium be-
gan omtrent dese tijt en had voert
ganck in groter oetmoedicheit en
vuerichеit Si hielden sinte benedic
tus reghel Ende die heylighe Odo
was hoer eerste ouerst.

viij jaer

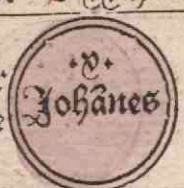
Sinte wiberto stichtede dat cloes
ter gemelatensis in lotrynen.
Regino Abt prumiensis dese be-
screeff een Cronijck.

Die sarracenen welke in italien
heer scappie gevoert hadden wordē
nv uwonnen vandē paeus johan-
nes die x Een vāden marcgreef al-
bericus.

Zeptineus hertoech van bemen wert ters
ten boeslaus sijn soen een quaet mensch dede sij
broeder wenzelaum doden int j. jaer des key
sers otto Daer om streed otto viij jaer lang
op bemen ende verwanse.

vi^{m} C xxiij vi^{m} C xxxiij

Romeyn
dese sat viij jaer
ij. maent ende
drie daghen.

Leo een Romeyn
sat vi maent xxv
daghen.

romeyn.
sat ij jaer
j. maent
ij daghe.

ix^{c} xxiij ix^{c} xxxiij

Dese johannes die x was des paeus sergius soen Also wel inder natuer; als in zeeden hi quam ghewel delicx aen dat paeus cap Ende wert van allen den volcke of gheset Mer na dat hi victori had ouer den sarracenen die in italien heer scappie hadden doe wert dese johannes mit vruechden ende blijscap weder ontfanghen Te laetsten wert hi van gwidonis knechten ghevanghen ende inder sterckte ghestoē daer si een oerculssen op sijn mont leyden ende smoerde hem. so dat hi daer starf En na desen quam een ander die oeck johannes hiet ende wert paeus Mer die wort ter stont verdreuen daer om en wert hi nijt in die lijne der paeusen gheset.

Almanien begonst omtrent dese tijt te hebben veel edel personen in beyden sta-
ten ende kunde Ende hoer principael landen ende steden Als sassē beyeren ende oes-
ten rijcke worden verāert mitten licht des gheloues Ende veel menschen waren in
wijsheit en voersienicheit seer vermaert Aldus alst een volck daelt so op clym-
met dat ander Om dat Alle vleysche nijt en sel glorieren dan inden vāder des lich
tes van welcke ons coemt dat alre beste goet Dijs die voermaels gheseyt heeft tot samuel den propheet ick glorificaer den die my glorificaeren Ende die my versmaden selen wesen onedel.

Deſe heinrieg was hertoch van ſaſſē een edel vreedſam man een minre d rechtueerdichrit Mer want hi alleen in Almanien regnierde daer om wert hij onder dē keyſers nijt ghereelent noch vanden paeus nijt ghecwent Hij had een huusvrou die Mathildis hiet daer hi bij wan twee ſonen die een hiet Otto Eñ die ander henricus Otto wert na ſijns vaders doot een ghecwent keyſer Ende henricus had veel landen in almanie Itē hi had oec een derde ſoen die bruno hiet die een heylich man wert eñ was vij jaer Archibiſcop van colen een man van groter volmaectheit hi ſundierde ſinte panthaleons cloeſter. Item deſe voerghenoemde Coninghinne Mathildis henricus wijff was van groter heylicheit ſeer vermaert Want ſi was houen maten oetmoedich ende barmhertich Item van haer duechden was dat gheſlacht der ſaſſen verdelt Deſe bleeff nae haer manſſ doot langhe tijt wedue Sij ſundierde veel cloeſteren ende gaſthuſen Sij was ſeer verduldich in wederſpoet. ſeer wacker in haer ghebeden ſoe dat ſi ghewoentlicht was die heel ſouter te leſen ſmorghens voer den dagh. Ten laetſten voerſeyde ſi haer ſtarfdach ende voer tot ghod Sij after liet een kijnt tot troeſtinghe der heyligher kercke.

Keyſers

Henricus

Die eerſte duutſche keyſer regnierde xviij jaer.

an° mundi

Paeuſen

xi. Johānes

Romeyn ſat iij jaer v maent xv dagh.

Anno Xpi

Karolus Cominck van vranckrijck wert vanden greef hibertus halling ghedeit ende martiriziert

Adamarus een heylich man was Abt clumiacenſis na odonis tijden.

Theodardus Abt van ſinte helyas cloeſter was van groter heylicheit vermaert

Elthelcanus cominck van Englant een man ůmaert van wonderlike groter deuocē Sijn moed was eens harders dochter welcke voer ſach dat van haer ſoude comen een man die all Englant ſoude verlichten dat Alſo gheſchiede Want deſe cominck had alſulke deuocie totte dienſt gods ſo dat hi ghen cloeſter onbeghift en liet.

In deſen johānes paeus tijden was wt ghegheuen een bloedighe vloet tetekenende veel quaets want in dat ſelue jaer quamē die ſarracenē ende die vā Affrikē mit j grote ſchaer van volck ende verwonnen die van genevey Eñ behaluē wijff ende kijnderen worden ſi al gheuangen of doot gheſlaghē Eñ ſi worden oec van al hoer ſcat eñ cleynoten berooft

Item in heinricus xviij jaer gheschiedet op een tijt dattet weder ende die lucht seer claer was Mer die sonne verduusterde ende gaf vā haer bloedighe radien die deer den veynsteren vanden husen schenen.

Item omtrent dese tijt wort een man sijn hant of gheboudē mit een yser Ende na een jaer wertse hem volcomelick ende geheel weder aen: gheset des nachts in sijn slaep Ende men sach gheen litteylīē anders dan off int litt of inder coniunctie daerse te samen ge: set was een bloedighen draet deer ghegaen had

iij. berengarius. vij jaer

wenzelaus prince van bemen was een goeden vader een beter soen hi wert van sinen quadē broeder martiriziert dese heylighe man was die oetmoedichste eñ alre bermhertichste.

Dese berengarius regnierde in italiē in sijn tijt was een groote twist ende tweedracht.

In dese tijt starf henricq Ende sijn soen Otto regnierde in italien.

vi^{m} C xliij.

vij. Leo. Romeyn iij jaer vi maent y. dagben.

viij. stephang.

iij. Martinq Romeyn iij jaer vi maent. xiij dage

ij. Agapitq Romeyn viij jaer vi maent. y. dagben.

vi^{m} C liij

ix^{c} xliij

ix^{c} liij

Dese stephanus was een dwtsch wt germanien ende sat drie jaer vijff maent y dagben Hi wert van sommighe Romeynen verslagben.

In dese tijt lieten die denen varen alle Afgodery Ende hoe wel dat si ypristum eerden ende aenbaden Nochtans dede si den afgoden oeck mede sacrificie seggben: de dat die Afgoden ouder waren eñ machtiger dan ypristus was Mer een clerck gheheten Ansgarius was den denen geheel contrari Ende om sijn woerden te vestigben so dwech hi een barnende yser in sijn hant sonder quetsing Eñ daer of woerden si volcomelick informiert ende gheleert Doe quam al dat Coninck rijck van bemen tottet tierste gheloue.

Bruno Archibiscop van Colen een heylich man des eersten ottonis broeder dese was in Almanien vermaert regierende heyde die sweerde seer strenghelic Hij stichtede tot colen sinte panthaleons cloester Ende totten bisdom gaff hi een graeffscap Oeck verāerde hi dat bisdom mit veel reliquien.

Dumstanus biscop cantuariensis eñ heylich man hi stichtede veel cloesteren hi sach onsen lieuen vrouwe maria optey dach dat hi steruen soude.

In des paeus Agapitus tijdē starf do Abt cluniacensis.

Dese lotharig starf dier wijls dat Otto tgmierde in Almanien Sijn wijf die daluida hiet hilicte na haer manss dood Aen desen seluen Otto.

Dese Anderde lotharius ende die iij berengarij en werden in Ander Cronijc tien voer ghren keysers ghset.

Keysers

Maiolus een heylich man was die iij abt cluniacensis

ij. lotharius. ij jaer

Onder desen lothario wert hugo die een greef van parijs was hertoech vā vranc rijck hi starf in sijn ij jaer en wert in sinte dyonisius kercke begrauen Hi had iij sonen gheheten Otto. hugo ende henricus die hem navolchde Mer in die vaders stede wert hugo die eerst hertoech.

Die ketterij Antwopomorfitarum nam weder oersprong in italien Mer dat en duerde nijt lang Want Rahetig biscop mit meer ander clercken maecte se ter stont te nijet.

an? mundi

vi^m C l xvij

Pausen

vij. Johānes

Romeyn sat vij jaer. vi. maent ende y dagher.

v. Benedictus.

sat ij maent vijff daghe.

Anno Xpi

ix^c lxviij

Dese johannes was eerst gheheten Otto magno dat is die grote otto Sijn vāder hiet Albricus ende was een edel Romeyn seer machtich hi swoer dat hi nae Agapitus dood soude sinen soen paeus maken dat Also ghschiede. Mer dese johannes was een wey man Ende seer onachtsch so dat hij openbaerlick die vrouwen by hem hielt. Daer om screuen die Cardinalen aen den keyser Otto dat hi tot Romen woude comē om die scandalizacie vander heyligher kercke tē of te wen Dit vernemende die paeus dede den Cardinael en dyakē sijn nose of snyden ō dat hi die Raetsmā was vā die brieuē te screuen En hij dede johanni den subdyaeck sijn hant of houden om dat hi die brieuen ghescreuen had Den raetsten doe hi vermaent wert vanden keyser ende vanden clercken sijn leuen te beteren dē hi ghen ghehoer en gaff daer om werter een consilium ghehouden vanden biscopē van italien van welken leo substitueert wort ī desen johannes stede Mer johānes

Dese benedictus wert vanden romeynen paens ghecoren teghens leonem dit vernemende die keyser otto. beleyde Romē so dat hem vanden romeynen dese benedictus ghkeuert wort Ende hij seynde hem in sassen in par Ellendē daer hi starf en were begrauen te hamburg Dōmich seggen dat hi vanden keyser īder kercken ghewrocht wort.

Dese berengarius belaste italien mit groter tyranscap Daer om die paeus mit ten vomeynen begheerde dat Otto woude comen om den vomeynen te verlossen van desen berengarium. dat al so gheschiede want hi quam mit groter cracht en veng berengarium ende seynde hem twee werff inder ellenden Ende dese Otto coninck van Almanien nam lotharig wedue tot een wijff die van berengarius inden tercker ghe

iiij. berengarius.

Dese regnierde vj iaer.

leyt was doe quam Otto tot vomen en wort vanden paeus ende vanden vomeynen eerlike ghecwent.

Sinte Odo biscop van Cantuarien Ende sinte bruno Archibiscop van colen dese broch ten die heylighe lichamen Elfij. patwoli. priuati. gregorij mit sinte peters [illegible]f van vomen tot Colen.

Sinte Adolinq wert i Engh lant ghevonden Ende wert seer eerlike verheuen.

Edwinus coninc van Englant dese verdreef al die monicken wt sijn lant En sinte dunstannus wert van hem in vlaenderen ghseynt doer welcke ghebede dese Edwinus vander helle verlost wert.

Dese leo sat j. iaer ende iij maent.

viij. Leo.

viij Johannes

sat vij jaer vj maet yo daghe.

Dese leo ordinierde om der vomeynen quaetheit wil die hoer vrienden mit ghewelt paeus maecten dat niement en soude paeus werden sonder consent des keysers.

Die x. twist inder heyligher tercken ghescheide tusschen johannem die xij En leonem die viij Mer johannes wert of ghset en leo wert paeus bij hul pe des keysers.

Die xi twist was tusschen benedictum die vijfte ende leo die viij Mer leo bleef paeus.

Dese johannes wert vā petrus rechter van vomē ge vangken ende inder ellende ghseynt Ende na yviij da ghen quam hi weder tot vo meny doe dede die keyser otto Wraeckt ouer sijn vyanden ende dede veel edelings En seynder veel inder ellende.

Dede te vomen oeckt een consilium vergaderen en maecten al te nijt wat dattet con silium ghordiniert had offenende desen leonem Daer na wert dese johannes wed besmet mit quader wellust van ouerspul doe wort hi vanden duuel in sijn voer hoeft ghslaghen ende starff sonder penitencie Och here god hoe ongheluckt sijn dese gheweest bij den anderen voerghenoemde paeusen.

Dese Otto was eerst keyser van Almanien Hi had ouer alle victori Ende hij was als die anderde karolus een sorchuoudich beschermer der kercken gods waer mede verdiende hi oeck keyser van romen te werden hi bekeerde veel ongheloufghe menschen Hij gaff den kercke veel gauen Ende doe hi jtalien in vrede gheset had toech hi weder in sassen mit sijn wijff die een lombaert was. Al daer wan hi bij haer enen soen gheheten

Keysers

j. Otto.

regnierde als hij hiet die nae hem regnierde Ende hij gaff hem een wijff des keysers dochter van constantinopel Doe die

vij. jaer

Romeynen na dat johannes die paeus off gheset was om sijnre ondaets wil Esi leo die viij weder gheworen was Ende si daer toe noch den derden als benedictum setteden mit gheweld paeus te wesen doe quam dese otto weder te romen esi beleyde die stadt thent si hem dese benedictum presentierden esi hem hoefden dat si nymmermeer en souden enighen paeus keysen sond consent des keysers doe wert leo paeus weder in sijn stoel gheset Ende Als alle ding weder in vreden gheskel was quam Otto in sassē brengende mit hem den paeus benedictū die daer inder ellenden starf

an⁹ mundi

Ten laetsten doe dese keyser veel heyden bekeert had vi^m C lxxiij

starff hij in vreden ende wert begrauen in madenburch in sinte mauricius kercke welcke hi seer costelicke ghetymmert had.

Paeusen

vi. Benedictus.

Romeyn een jaer. vi. maēt

Anno Xpi

ix^c lxxiij

Dese benedictus wort int Casteel des engels ghestoten ende ghewordt.

Edgarus coninck van Englant stichtede vol na alle jaer een Cloester.

Athelwoldus een eerweerdich biscop wintomiensis heeft veel ghedaen.

Oswaldus een eerbaer biscop van wingormien wert namaels Archibiscop van eboratum dese stichtede te ramesien een cloester.

Theodericus biscop van mets brocht veel reliquien wt jtalien in sijn bisdom.

In dese tijt was in italien een wonderlick creatuer Een vrouwe mensch had twee hoefden ende so voert al die leden dubbelt totten nauel toe Ende Als die een at ofte sliep so dede die ander bij tijden des ghelijck niet Sij leefden langhe tijt ende ten laetsten storuen si te samen.

Nota dat een quaet begimsel seldē een goet eynde neemt Ende alsti schijnt so is in dese tijt die heylicheit vanden paeusen totten keyseren ghegaen.

Dese Otto des eersten ottonis soen was in Allen een strenghe ende trouwe be-
schermer der heylighen kercken hi had veel strijden teghens den onghelouigen Mer
int laetsten verloer hi vol na al sijn heer in Calabrien doe hij nochtans wt alre her
ten sinte peter aen riep. doe wert hi seer wonderlic verlost. hi had des keysers doch
ter van constantinopel te wiue. hi wert keyser ghecroent
vanden paeus benedictus die vij. hi starff tot romen ende
wert eerlick in sinte peters kercke begrauen.

·ij· Otto

regnierde ix jaer.

Eduardus coninck van Englant wert van sijn stief moeder martirizieert.

Die kercke van meydenburch wert seer glorioselick ghetymmert ende begheift
vanden keyser Otto die eerste Ende die Archibiscop wert gheheten primas van
Almanien.

Die heylighe gloriose lichamen landvaldi Adriani ende Amancij worden tot ghent
vercoert.

vi^{m} C lxxxiij

een jaer vi maent

bonq· of dompnus·

een jaer· een maent xij daghe·

vij· bonifacq·

·vij Benedictus·

Romeyn sat vi jaer vi maent·

ix^{c} lxxxiiij

Dese bonus of dompnus ofte dominus heeft weynich tijts gheseten.

Dese bonifacius wort vanden romeynen paeus ghemaect na dat benedictq ghevorcht was Ende doe hi nijt mit ten eersten inder stadt bliuen en mochte bewe-
de hi sinte peters kercke van Allen costelikten ju
welen ende doe vloech hi te constantinopel Den
laetsten quam hi weder te romē mit groot ghelt
Ende doe hi noch so nijt vorderen en mocht stack
hi johannes cardinael ende dyaken sijn ogen
wt Ende thans daer nae wert hij verslagen.

Dese benedictq ctwende den keyser Otto den ij. hi dede veel romeynen ghevanghen hij dede tot Romen vergaderen een con silium teghens den coninc van vrancrijck daer gilbertus off gheset wert. die inder swarten constē wel ghelert was Ende wolphus wert restitueert.

Item die paeusen werden hier verslagen ghelijck als si voermaels verslaghē worden Mer dese en werden gheen martelaers als die andē Sij hadden een ghelijc
ke pijn mer die saeck der pinen was ongheliick.

Wten in des derden ottonis tijden was te meydenburch een Archibiscop ghesetten Ydo. ende was biscop ghworden bi hulp ende woedden onser lieuer vrouwen Mer om sijn quaet onwsch leuen wil wert hij ewelick verdemt hij hoerden drie nachten after een. een stemme aldus sprekende O ydo laet off vanden spuele wât tu langhe ghenoch ghespuelt hebste.

Keysers

WAdelbertus een heylich man was in bemē vermaert dese was die eerste biscop van praghen Hij wt eenre openbaringhe gods quam hij te pannonien ende doopte daer sinte steuen der vngaren coninck mt veel ander menschen. daer na bracht hij die polen toten gheloue. Ten laetsten predicte hij te peuthemis daer hij martiriziert wert.

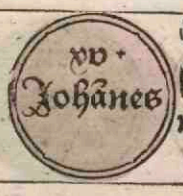
WStephanus die eerste kerstен coninck van vngarien was een heylich man Hij den barbarē geschiet grote graciē doer hē die tot noch toe mit afgodye besmet warē Vngarien began in dese tijt dat kerstē ghelooff aen te nemē daer alre eerst predicte die heyligh man Adelbertus biscop van praghen.

an° mundi

Hausen

dese johannes sat viij maent.

Romeyn sat iij maent.

Romeyn. sat v jaer x. maent ende vij daghen.

Anno Xpi

WJohannes die viij wert int Casteel des Engels ghepimicht. mit honger iij maēden lang Ende also sterf hi Ende wert begrauē in vaticano.

Dese johannes die xv sat weynich tijts so seer vermolcht van Crescensius patricius dat hij wt die stadt vlyde ende quam tot tusciē doe seynde hij sijn boden totten keyser welcke dat Crescencius vernam ende ontboet hem weder te comen te comen Ende doe hi te romē quam viel Crescencius mitten romeynē totter eerden neder begherende graciē ende ghenade vanden paeus Het is certeyn een snode condicie der menschen die horen ouersten niet en willen onderdaen sijn dan als sij ghen resistencie ofte wederstant doen en moghen Ten laetsten starf hi te romen doe si alle samen in goeder vrede ghestelt waren.

WIn johannes tijden die viij sterff die keyser Otto die ij Ende sijn soen die oec otto hiet ende noch een kijnt was wert vanden princen verheuen.

Dese Otto die iij wert ghecwent vanden paeus gregorius die vijfte die sijn neef ende na maech was in dese tijt was die alre meeste vrede tusschen den paeus ende den keyser. dese plach oeck te heten die wonderlijke dinghen der werlt hi was den heylighe kercke ghetrouwe als sijn vader. hi voerden veel strijden seer ghelucklelick. hi was tot gode ende tot den heyligben seer devoet. hi had die reliquien der heyligben in groter weerdicheit veel tijts visitierde hi die heylighe steden Den laetsten na veel arbeyts sterf hi te romen.

yviij. iaer.

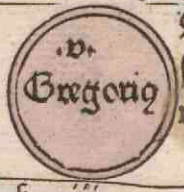

Omtrent in dese tijt wert Cominclis staerk ghslacht wt vranerijck verdreuen Ende die greeff van parijs aen veerde dat rijck.

In Asbonia regbendet in dese tijt stoeny ende cleyn visschen vanden hemel.

Die vij twist inder heylighen kercke was tusschen gregorium den vijfte ende johannem den xvij. die saeck ende oersprong quam wt tyranscap cressencij en wt houerdye johannis dese twist duerde nijt lang ende gregorius bleeff paeus.

vi^{m} C ende xciij.

Sasse
sat ij jaer ende
vi maent.

Griecx.
sat vi maent
dese wert paeus mit
ghewelt.

ix^{c} xciij

Dese gregorij wert paeus ter bede ottonis die derde hi was vanden bloede des keysers een eerbaer duechdsam man Hi hiet eerst bruno. doe hi een weynich tijts geseten had ende die keyser wt romē ghereyst was wert placentinj biscop paeus ghemaect van Crescenāo den raetsman van romen om sijn ghelts wil dat hi mit hē brocht van constantinopel Ende dese placentinj wert gheheten johannes die xvij doe was te romen een twist duerende weynich daghen Want doe die keyser weder quam. veng hi crescenaium den Raetsman ende ontboefde hem Ende johannem de hi blinden ende sijn leden aen stucken snyden Nijt helpende hem all sijn ducaten want hi quaet dede dat hij nijt doen en soude daer om most hij lijden dat hij nijt en woude.

Odilo een heylich man was Abt cluniacensis dese ordinierde die hoechtijt en ghedencktenisse alre zielen te houden daghes na alre heiligben dat namaels van die heylighe kercke approbiert wert.

Nota vetet Al ist gheschiet dat dese voerghenoemde keysers die alle drie Otto hieten dat keyser rijckt op malecanderen erfden Nochtans ist nv ingheset vanden paeus gregorius die vijfte Ende vanden keyser Otto die iij. dat des keysers officiers den keyser sullen kiesen nijt om enich misdaet vanden sassen Mer om te scuwen die toecomende periculen Ende dese ordinantie wort noch hudens daghes ghehouden ende noch die franssen noch yement anders en hebbent moghen hijnderen

Keysers

of beletten Der keysers officieres sijn dese seuen die hier navolghen.

Die Archibiscop van Mens
Die Archibiscop van Trier
Die Archibiscop van Colen
Die hertoech van beyeren is des keysers sweert dragher
Die palensgraeff is des keysers spijsdragher
Die Coninck van bemen is des keysers schenker
Die marcgraef van brandenburch des keysers Camerling.

Dese drie sijn des keysers Canaillers

Dese seuen kiesen den keiser en hieten Coervorste

an? mundi vi^{m} ij^{c} iij

Mausey

·ij· Siluester

Dese siluerster was een wael bi sat iiij jaer een maent ende viij dagher.

Anno Xpi M iiij.

Dese siluester die andere hiete gillertus van desen seitmen want hi seer beghericht was om tijtelicken eer ende tijtlicken glorie te vercrighen dat hi vanden duuel bedwonghen word so dat hi hem selverheit dede. op dat der des duuels cracht alle ding tot sijnre begheerten mocht ghescheiden Die duuel sprac mit hem Ende hi ontsach hem nijt den duuel ghehoersam te sijn Ende doe si hoer compact te samen ghemaect hadden verreech hi indien eersten graue bij den Coninc van vranckrijck. Ess wert Archibiscop van Remen Daer na wert hi biscop van Rauennen Ess ten laetsten wert hi paeus Mer doe hi paeus ghewordet was vraechde hi den duuel wanneer dat hi soude steruen Ende die duuel gaff hem een bedriechlicken antwoert Als dat hij nijt en soude steruen ten waer dat hi in jherusalem den dienst gods celebrierde. Waer off verblide hi hem denckende dat hi nijt enwoude tot jherusalem reysen om dat hi sijn leuen mocht verlenghen Mer doe die vasten van · xl. daghen naliende was soude hi gaen wt omder ghewoenten tot Constantinus pallaes in lateranen tot een Capelle die jherusalem hiet om al daer misse te doen Ende onder die misse hoerde hi ghenuft van veel duuellen Ende wert denckende dat hi moste sterue Doe wert dese sondighe paeus suchtende ende wenende ende ouerdacht dattet noch nijt te laet en was penitencie te doen in dit leuen hopende mendallen seer Ess hi verwerf

Gilla een seer wijs maghet was des keysers henricus suster dese trouwede ste-phanum coninck van vngarien Sij was seer behulpelick om hoer Coninckrijck tottet eersten gheloue te brenghen.

Sinte gherardus biscop wert martiriziert ende wert vanden vngaers op een kerre ghebonden ende lieten also die kerre van een ghebercht neder lopen.

Elphegus biscop cantuariensis wert vanden denen martiriziert.

Heribertus Archibiscop van Colen
Herigerus Abt lobiensis
Adelboldus biscop van vtrecht
Albo Abt storiacensis
Hugo coninck van vranerijck starff

Fulbertus biscop van Carnoten dese was eerst des Cominces Robertus Cā-cellier Ende hi maecte die sanct weleken mey inder kercke singe Es hiet aldus Chorus noue jherusalem. Stirps yesse cē Ende Solem iustiae cē mit noch meer ander sanct.

---

ywij. Johānes sat vijff maent ende xxvi daghen.

xix. Johānes Romeyn sat vijff jaer.

Dese twee Johannes Regnierden die een nader anderen die eerst sat mer een weynich tijts Ende die ander sat vijff iaer ende leyt begrauen bij sinte peter.

Ogracie ende ghenade doe hi sijn sonden openbaer belijde Daer om ghebode hij dat mē hem in sijn leuen van lit te lit soude ontleden op dat hi dor die tijtlicke pijn van al-len sinen beden daer hi die duuel mede ghedient had mocht mede wt doen die ewi-ghe helsche pijn. Welck hij verdient had Ende ghebot oeck datmen dat blockt van sijn lichaem soude leggen op een kerre ende werwert dattet vanden beestē gebrochē wort datment daer soude begrauen. ende hi wert begrauen te romen tot sinte ianss te latteranen Es om selker te plienen die op dat graft ghesien worden heeftmen goe den hoep vā sijnre salicheit Es van miraculen dat op sijn grafstede ghesciet mach mey wetē hoe neer datter een paeus of een Cardinael sterue sel Want als die graf stede beslijct wert van groter vochticheit soe sel die paeus sterue. Ende als se al-leen nat wert so selder een Cardinael sterue.

Keysers

Robertus coninck van vrancrijck een sachtmoedich man ende redelick wel gheleert ende een lief hebber der gheestelicker menschen dese plach op grote hoechtijden tot sinte dyonisius kercke te comen aentreckende een zijden cap ende regierden dat choer singhende mitten monicken hij maecten die sequencie diemen vanden heyligher gheest singhet Sancti spiritus assit nobis gracia &c hi maecte oeck die antiphonen vā ter orstmisse juda et jherusalem &c ende oec van sinte marten Cōcede nobis q̄sumus dnē dit siende die coninghinne die constancia hiet dat haren Coninc grote ghenuecht had in desen sancten begheerde all hoertelick dat hij wat van haer malken woude doe maecte hi een respons dat al dus begint O constancia mater &c dese coninck had een casteel beleghen Ende op sinte Amanus Auont liet hij sijn volck leggher voert casteel ende hi quam tot oerliens Ēn doe hi dat choer regierde singhende mit luder stemmen drie werf Agnus dei al knielende also bewerff hij van god dat die muren ende die toernē des casteels neder vielen Item hi was seer milt totter armen behoeff. Ende sijn wijff Constancia was seer sparich daer om plach hij te seggher als hi yement yet gaff Siet voer dij dattet constancia nijt en siet noch en verneemt Item hi stichtede veel cloesteren in vrancrijck Ende sondinghe tot orliens maecte hi sinte Amang cloester ende onser vrouwe kercke Ēn voer dat pallaes maecte hij sinte hylarius kercke &c.

an° mundi

Paeusen

Anno Xpi

Omtrent dese tijt waernder sommich dansers die een heel jaer lang danste om eenre sonde wil van groter onseechheit Wāt si op een horst nacht i een portael van eenre kercke all dinsende seer hijnderlick waren eenen priester in sijn eerste misse dien hi seer deuoetelick dede Ende want si nijt en wouden oflaten wert die priester so seer ghestoert dat hi spracke begherende dat si een heel jaer mochten dansen. dat all soe gheschiede Ten laetsten worden si van sinte heribertus absoluiert Ende sommich van desen dede grote penitencie so dat si heylich menschen worde ende veel miracules deden dit gheschiede na dat sommich seggher in een stede in sassē in sinte magnus kerc Ende eens priesters dochter sprang en danssede noch nae dien dat haer armen off gheualles waren dese danssers waernder vijf onder welcken waren drie vrouwen Ende al storuen si corteliek vol na in een tijt.

Dese henricus was een heylich man ende een hertoech van beyeren hi wert een: drachtelicke ghecoren om sijn heylich leuens wil Ende wi lesen datter wt beyeren veel edelings ghesproten sijn niet alleen na den vleysche mer oeck van herten ende van duechden Item hi voerde veel strijden in jtalien ende in Almanien teghens den rebellen dien hi verwan Ten laetsten starf hi salichlicke en wert begrauen in die kercke welcke hi te bamburch ghestich had. Item van desen keyser ende van sijn wijff lestmen een exempel in sinte laurencius legende Item dese heinricus had een wijf die konegundis hiet Ende si bleef maecht leuende mit malcanderen in groter heylicheit Mer naemaels ghing si in een cloester daer si starff doende veel miraculen Ten dese keyser had een suster van ghelijcker duechdsamheit mit hem dien hi hilicte aen den Comte van van ungarien die steven hiet En si bracht dat Rijck van ungarien totten volcomen

•j• henricus. xxj jaer

Rogerus biscop belnacensis een edel man seer vermaert. gheloue

vi^mj j^c xiij

Dese sergius sat ij jaer en vij maent.

•iiij• Sergius.

•viij• benedictg

Tusculaen. Dese sat xj jaer xj maent en xxj dagben.

M.xiiij

Dese sergius leyde een heylich leuen hi had een wijf ende exemplaer conversacie Ten laetsten starf hij ende wert in sinte peters kercke begrauen.

Dese benedictg wert verdreuen van dat paeuscap En een ander wert paeus daer een grote twist om was Item petrg damianus schrijfft dat een biscop sach dese paeus benedictum na sijn doot sitten op een swert peerdt Ende die biscop vraechde off hij waer die paeus benedictus die ghestoruen was Hij Antwoerde ende seyde jck bin die onsaligbe benedictus Doe spracke die biscop vraghende Hoe ist mit v vader Die paeus seyde ick werde jammerlicke ghepijnicht hopende nochtans barmhertichcheit te vercrijghen ende seyde totten biscop Gaet tot mijn navolger johannem ende seggbet hem dat hi op sulcker plaetze nemet een somme van ghelds dat hij den armen ghreuet om gods will Want al dat voermaels voer mi ghegheuen is en heeft my niet behulpelicke ghe:weest om dattet al voer goet was Dit volbroche die biscop seer truwelicke En wt anxt en verueer misse gaf hi sijn bisdom ouer ende ghing in een cloester.

Die xiij twist was tusschen benedictum die vij. Ende enen ander die mit ghewelt woude paeus wesen Mer benedictus bleeff paeus.

Jherusalem ende dat heylich lant wert ghewonnen vanden sarracenen Ende die onghelouighe besitten dat gloriose graft ons heren. Ende veel joden lieten hoer wt vrese ende wt anxte doden.

In dese tijt verwandelde die maen in bloet Ende daer was een grote eertbeuinghe Een barnende sackel Ende een blixem ghelijck een boem viel wter lucht ned mit groter claerheit Hier na volchde een grote duer tijt. Item in lotrijnen wast

Keysers

water vā eenre fonteynen in bloet verwandelt Ende veel tegenen ghesciede oc: trent dese tijt.

In dese tijt was bij na ouer alle die werlt een die meeste ende lastichste starfte dattet den leuendighen also verdrietlick was den doden te begrauen dat si bij tijde bij die doden neder vielen ende mede storuen Hier na volchde een grote dwecht en hetten.

Die Normannen bestreden vrieslant ende verbrande een stede gheheten Thiel Ende des jaers daer na quamen si weder in vrieslant ende versloeghen aldaer veel menschen Ende die stadt van vtrecht wert verbrant.

an⁹ mundi

vi^m CC xviij

Haymericus cominck van vngarien was sinte steuens des cominckx soen dese starff ende was maecht mit sijn bruut Ende hij is seer ūmaert wercken de veel miraculen.

Pausen

Romeyn· sat xi·jaer·

Anno Xpi

M xviiij

In desen tijden woenden twee oude wiuen te Romen buten der muren in een oude hutte Ende haer ouer quam een man alleen te gaste dien sij verwandelden in een Ezel dat hi nochtans bleef in sijn redelick verstant.

Dese johannes oerloechde mitten romeynen.

In dese tijt waren die Canonikē tutrecht twistende vanden biscop te kiesen Daer om quam die keyser Conrardg tutrecht om die twist neder te leggen Ey onder wegen wort ghysela sijn vrou gelopen mitten haren Ende hij liet se in een dorp gheheten oesterbeeck in des prochiaens huys gheheten barnulphus Ey doe die Canoniken nijt ouer comen en conden: gauen si den keyser die kuer vry Onder dien haerde die keyserinne Ende si seynde barnulphus haer waert den keyser goede maer te brengen Want hem een soen ghebozen was Doe gaf die keyser barnulpho dat bisdom om ō goeder koetscaps wil dese barnulphg stichtede tutrecht twee collegien Als sinte peters ende sinte ianss baptisten Ende dat half collegium van sinte saluatoers bracht hi te deuenter ende maectē daer sinte lebuyns kercke Ey die Abdye nam hi vāden heylighen berghe te Amerffoert en stichtede die abdy vā sinte pauwels hi sterf int jaer ons heren M liij. op viij kalēdas Augusti

Contardus had sijn wicht te wijff des keysers heinrichs dochter dese inseliede veel wetten Ende om dat hi vrede woude gehouden hebben inden lande daer om ordinierde hi ende gheboet dat so wie vanden princen vrede brake dat men dien soude onthoefden: dit statuit brack een graef geheten ludolphus en wert accusiert Mer want hi sijn lijf begheerde te houden daer om vloech hi heymelic mit sijn wijf ende kinderen ende woende lieuer inder woestinen bij die rustiers dan hi heerlike steruē woude Daer wert hem geboren een soen die heinrick hiet En dese quam namaels seer wonderlic wt die verlenghenisse gods aent keyserrijck teghens contardus wil Ende creech oeck Contardus dochter te wijff Van desen is een wonderlick hystori off in die gulden legende.

i. contardus. xxx. jaer.

Symeon Een heylich man was monick ende seer vermaert te trier
Duramius bisscop van ludick was van een duuster ghesclacht gheboren.
Campanus een heerlick ende druoet doctoer was een groot astronimus.

ix. Benedictus.

Tusculaen Dese sat viij jaer

Robertus coninck van vranerijck starf Ende sijn soen henrichs regnierde na hem xxx jaer lang.

Dese benedictus was des voerghenoemde benedictus neve hij was alte mael onewsch. Ende daer om wert hi oeck verdoemt hi openbaerde hem enen mensch bij eenre molen in een jammerlick ende verveerlick ghedaente hebbende een hoofft ende een starte als een ezel Ende voert al dat ander lichaem als een beer Die dit dus aensach wert verueert en liep van daen Doe riep dat beest totten mensch seggende En wilt nijt verueert sijn. Want ic heb een mensch ghesweest als du biste Mer hier toen ic mi al dus om dat ic seer beestelick ghesleept heb dier wijls dat ick paeus was in sijn tijt was een scandelike twist Hij wert verdruē ende weder paeus ghemaect ende noch weder verdruen.

Die viij twist was seer scandelick ende vol van alre confuse tusschen benedictum den ix En sommich ander die navolghen die saeck was dat quaet leuen welke benedictus leyde off dat quade beghinsel doe hi paeus wert Item Ptholomeus seyt dat die houerdy d paeusen altijt een quaet ende ghenomen heeft En is oeck al tijt een oersprong ghesweest van veel tweedrachten ende twisten.

Egelmotg Archibiscop cantuariensis dese
seynde sinte Augustijns arm in Englant
Fullertus biscop van Carnoté wort in sijnre
siechte vā onse vrouwe visitiert die hē mit haer
selfs melcke laesden.

Gwilhelmus dimonensis
Richardus virdunensis
Popo stabulensis
Helyas van Colen
Osbertus van ludick
Stephanus van ludick
Herno Augiensis
Alle dese eerweerdighe Abten
waren om trent in dese tijt ver-
maert.

Keysers

Gwido een vermaert meister inder musijcken
dese was in italien ende vant eerst die manier
van singhen inden hant Als gamut. a re. b mi
dat men den kinderen inder scholen leert.
Gnotho biscop van ludick was in wijsheit ende
in consten seer vermaert.

Adelbertg was een heylich mā
was biscop van mets.
Elbertus abt gemelatensis

Helya was een touenaersster in Englant
vermaert dese wert seer verueerlike vanden duuel wt der kercken ghetoghen.
Gardo een heylich man was biscop van mens.

anno mundi

vim CC xxxiij

Gn dese tijt was een grote twist onder dē
paeusen Ende sonderling van dese vier die
malcanderen verdreuen ende onderling gro-
te tweedracht hadden.

Paeusen

iij. Silueſter

dese sat xxvi daghe

Anno Xpi

M xxxiij.

Dese silvester wert paeus doe benedictg die ix. verdreuen was Mer niet lang
dese silvester en wordt oeck verdreuen Ende benedictus quam weder paeus te we-
sen Daer na wert dese benedictus anderwerf verdreuen. doe quam een die johan-
nes hiet ende wert paeus die hier ghenoemt wert gregorius die. vi. Mer want
dese gregorius een ongheleert man was daer om liet hij ordinieren enen Anderen
paeus onder hem die der kercken dienst soude doen. dat den menighen misdaedē
daer om werter een derde ghebrocht dien si paeus maecte om dat hijt alleen voer
hem keyde soude bewaren Ende doe dese aldus onder malcander twistende waren
quam die keyser heinricus die ij ende affsettese alle gader vant paeuscap ende ordi
nierde weder een ander die Clemens die ij. hiet van welcken hij hem liet ter stont
cronen Ende die Romeynen zworen ende loefden hem dat sij sonder des keysers
heinricus consent nymmermeer ghenen paeus en souden kiesen.

Omtrent die jaren ons heren duſent was die tijt ſeer ontmannet wāt dat hier ſteyn ghebleef began te vergaen vā die voerleden manlicheyt ſomen leſet in ſinte hil: degaerdis propheāe En leyder in veel hierſteyn coninckrijcken hielemen noch die ſacramenten noch die wet v heylighen hierchen nijt Mer die menſchen gauen hoer meer tot tuerny en menigherley wijchelinghe En die prieſter was alſt ghemeen volck Mer die hermhertighe heer heeft hier teghens weder verweet veel heylighen mannen die deſe doctrijne vocht ghemaect hebben mit veel predicatien en goeder exempelen doer die medewerckinghe des heren die hoer ſermonen confirmerde mit navolghende teyckenen Ende veel oerden weſſen op in groter vuerichеyt en deuocie daer deſe periculoſe tijt ſeer of verlicht wort van welcken oerden men hier na noch het verclaren ſel En wanter dicwijl duſdanighe reformaien gheſchiet ſijn daermē nochtans luttel vermoedings ofte hoep of had en oeck des ghelijck oeck wel toecomende ſijn daer om iſt dwaeſheyt yet ſeckers willen ſeggghen om archeyt des tijts dat entelicrſt dan ofte den comen ſel als ſommighe wonden ſeggen die al bedrogen ſijn in hoer opinien en van die ſcriftuer der heylighen ewangelien beſpott werden. en die experiencie des tijts heeftſe oeck reprobiert dat ghetall deſer dwalinghen is ontallick.

deſe ſat ij jaer vi maent.

vi gregorius

Deſe Gregorius daer hier voer of ghecproken is was eerſt die ouerſte prieſter van ſinte janſſ voer die latijnſche poort Item Gilbertus ſcrijft in ſijn cronijcken dat deſe gregorius ghweeſt is een heylich paeus En doe hi paeus wert ſach hi dat bi verſuum ſijnre voerſaders alle dinghe verſumet ende verdacht was wantet al vanden tuers ghenomen wert. die pelgroms worden ſpolieert ende die offerhande worden mit ghewelt ghenomen. daer om dede hiſe inden eerſten al dagen Ende daer na excommuniceerde hiſe Ten derden wāt ſi dat al verſmaden daer om quam hi mit ghewapender hant ende verſloech die tuers ende veriaechdeſe Ende recuperierde veel dinghen weder die verloren waren. Doe warender ſommich ſeggghende dat hi een doctſlaghen ende een bloetghierich man was Ende die Cardinaels ſeyden in ſijnre ſieckten dat hi nijt weerdich en was datmen hem ſoude in ſinte peters hierch begrauē Doe hi dit hoerde vermaende hi hem en ſtont op ſpreckende en bewiſende dat die paeus wel ghedaen had en dat die cardinaels qualick ſpraken en ſeyde aldus Als ic doot bin ſo legt mijn lichaem voer die hierch doer en ſluyt die doer al vaſt toe mit veel grendelen ende clincken Ende wert dan die doer op ghedaen ſo draecht et lichaem daer in Ende blijfſe dan gheſloten ſoe doet dan dat ghi wilt

Dese henricus was contardus swagher alsmen beschreuen vijnt. hi was int velt in een boesch ghebozen Ende twee werf wert hi ghelevert datmen hem soude doden. Nochtans wert hi bi die hulpe gods verlost dat hi die een tijnt was ongheqwetst van daen quam daermen hem doden woude Ende namaels doe hi keyser wert tymmerde hi een cloester op die stede daer hi ghebozen wert vā desen leestmen een schoen hystorie in martinus ende vincencius cronijcken ꝛc. hi was seer victorioess Item hi quam in ytalien eñ nam pandulphum prinss van Campanien ghevanghen.

Keysers

ij
Heynricus.

dese regnierde xviij jaer.

Rawolphus des comines soen mertorum wert martieriziert.

Edmundus d deney comine eñ mr

Sinte Theobaldus een edel man wt vrancrijck. dese liet die werlt ende begaff hem selven so dat hi god in eenre cluse dienden Ende int xij jaer sijnre bekeringhe starf hi seer salichlick Namaels wort sijn ghebeent vervoert i walsland daer veel cranke menschen of ghesont worden.

an? mūdi vi^m ij^c xlij

Almanien Paeusen

Dese sat ix maenden vij daghen.

ij
Clemens.

xxiij dagen

Damasus

iij
Leo.

Almanien

dese sat v jaer ij maenden ende vi daghen.

Anno xpi M xlviij

Dese Clemens hiet te voren sindegerus hi was biscop van hamburch eñ wert vāden keyser paeus gemaect om alle dinghe d tot eendrachticheyt te brengen alst voerseyt is

Dese Damasus ūcrachtede die kercke eñ starf seer haestelicke. doe begeerden die vromeynen datmē weder een paeus soude keysen eñ ymmer dat geen duytsch en waer. wāt die vromeynen en mochten daer nijt toe gheneycht worden.

Dese leo hiet eerst bruno eñ was eerst biscop tulenfis een goet eñ simpel man. hi wert vā den keyser te rome gewesen die hem paeus maecte dat hi nochtans namaels resignierde wāt hi daer of conscienā maecte. eñ anōwerf wert hi ghecoren eñ doe hi te vromey wert reyste hoerde hi een stemme d engkellen singhen die hem seyt je denckte ghedachten des vredes Dese leo ontfeng yprisstum in een ghedaente van een lazarus in sijn huys leggkende hem op sijn bedde Eñ smorghens doe hi die deer op dede en vant hi nyement. Ten laetsten starff hi seer salichlick doende veel miracule.

Wat ghschiede. gregorius starf eñ die Cardinaels deden dat hem beuoley was doe quam daer een onweerder die dozen welcke vast ghesloten waren op ghedaen worden ende een groot stuck van daen ghebrocht.

In dese tijt was in gallien een vrouwe mensch hebbende twee hoefden iiij armen ende voert alle leden dubbelt van houen of totten nauel toe Ende van beneden den nauel was si al ghelijck een mensch Hi tijden als die een at so hongerde die ander Ende somwijle als die een lachte so screyde die ander Die een sprack die and swe; ghet Ten laetsten starf die een ende die ander leefde daer na drie jaer draghende des anders dode lichaem.

Berengarius biscop vā tours was een wijle tijts een quaet ketter Mer hi wert naemaels informiert dat hi al weder riep eñ retractierdent dat hi qualick ghespro; ken ende ghleert had Ten laetsten wert hi een heylich man Mer hi en conde sijn dis; cipulen nijt letteren vā die ketterij welcke hi hoer voermaels geleert had. dit wert een alten quaden ketterij want dese ketters missaecten ende seyden dattet waerach; tich lichaem ende bloet ypristi nijt en waer int heylich sacrament des altaers mer alleen een figuer Overlese den decret de con. dis. ij. Ego berengarius.

ij Victor.

Almanien dese sat ij jaer eñ iiij maent.

ix Stephanus

Almanien van lorey; nen eñ sat ix maent eñ xxviij dagben.

Dese victor een eerweerdich goet man wert paeus wt vrese des keysers In dese tijt was die paeus stoel alsoe dispomiert dat die heylighe mannen hoer ontsaghen paeus te werden ouermits dubbelden anyte want si vresen god achtende hoer sel uer onweerdich te wesen tot alsulcker staet Ende si ontsaghen den keyser wantet hoer verdroet daghelicx der wemeynen tyranscappe te liden Ende oeck doer dwang des keysers ontfenghen oeck sommich dat paeuscap mit dubbelden anyt want si ontsaghen hoer dat si god souden vertoernen die alsso ghewesen worden Ende mede scuwede si des keysers toorn Dese victor offerede veel biscoppen int consilium van florens om simonien eñ des onacyshyt wil daer si mede grouwlick besmet waren.

Stephanus die ix was eerst abt Cassinensis eñ wert namaels paeus dese en sat nijt lang.

Eduaerdus coninck van englant was in die gheest der propheten vermaert.
Elburga een heylighe jonefrou was coninck eduaerdus dochter.
Etgitta des coninckx edgarus dochter was een heylich jonefrou.
Walburga een heylich jonefrou ende abdisse.

In dese tijt was in Ampulien een marmoren beelt hebbende om sijn hoeft een arßel van metael ghemaect daer in ghescreuen stont Op een eersten dach van mey als die sonne op gaet so selic hebben een gulden hoeft. op dese seluer tijt had wolbertus guistardi een sarracijn gheuanghen die neerstelick ouerpeynsde wat dat beduden woude. Hi stont op des eersten daghes van mey smorghens vroech eer die sonne op quam. ende doe die sonne began te schinen mercte hi ende teyltende die vterste

Keysers

stede vander scheme des beeldes ende vant daer onder een ontallick groot schatt dat hi gaf om vander gheuanghenisse verlost te werden.

In dese tijt was te romen een priester inder nygromaci dat is in die swarte consten ghekeert Dese dwang den duuel dat hi enen jongeling most een ring weder ghe uen welcke hi aen venus vinghere ghestelden had Die duuel wort wepende eñ sat O god almachtich hoe langhe selstu liden die scalcheyt des priesters palumbi. hier na dede palumbus penitencie ende hi wert ontleet ende starf.

an⁹ mūdi vi^m ij^c lxiij

Lantfrancus biscop van cantuarien was anselmus meyster Dese heeft een boeck ghescreuen vant heylich sacrament mit meer ander boeken.

Paeusen

P Benedictus

sat ix maent.

Annoxpi M lxiiij

Anselmus biscop van cantuarien een heylich man ende een groot doctoer seer deuoet tot onser lieuer vrouwen.

Dese benedictus was eerst biscop belleornensis Ende wert paeus mit ghewelt ende doe hi ix maent ghesceten had weeckt hi dat nicolag paeus wert

In dese tijt wort te romen gheuonden eens ruesen lichaem verslaghen dat noch verschlach die sijn wonde groot was vier voet eñ een halue voet. sijn lichaem was langher dan die mueren van romen hoech waren Ende een bernende lanterne stont tot sinen houe diemen nijt wt doen en mochte noch mit wijnt noch mit water. mer mit een griffel boerde men een gaetken onder die vlamme ende so ghinc si wt Men seyt dat Taurus dese gygant verslaech Als die schrifft wt weesst welcke boven sijn hoeft ghescreuen stondt Ende dese gygant ofte ruese hiete Pallas.

Mathildis een greefinne was een edel triumphierster Si verwan den normannen ende bestreet den keyser Si arbeyde seer vromelic voer die kercke Ten laetsten offerde si al hoer patrimonium ende leydet op sinte peters altaer.

DEse heynricus was een onrustich man alst wel ghleeckt want hi tribulierde te mael seer den heyligheyn man eñ paeus gregorium die vñ Ende inden eersten quam hi begherende ghenade vanden paeus eñ bewerff absolucie Mer hi en volharde daer nijet in. want hi anderwerff enen anderen als een afgod verhoefft teghens den paeus

vlviij jaer

iij heynricus.

Ende doe excommuniceerde hem gregorius weder Eñ die coerstien die hem keyser hetzen te kyesen. corzen voer desen heynricum den hertoch van sassen die welcke vā heynricus mit een bldedighen strijt verwonnen wort Doe quam heynricus wed te wormen mit sinen paeus ende veriolchde gregorium mitten cardinaels Mer ter stont quam Robertus comine vā apulien eñ veriaechde den keyser eñ verkeste den paeus mitten cardinalen Item men seyt vā desen quaden keyser dat hi den armen ghneen wat om gods wil gaff Ten laetsten starff hi yammerlick inden kercker daer hi vā sijn selfs soen in ghehouden wort Ende ghelijck dat hi enen anderen gedaen had ghe schiedet hem weder.

ij Nicolaus

bourgoengen sat ij jaer vi maē den eñ xxvi dage

DEse Nicolaus hiet eerst gerardus eñ was biscop van florens. hi celebrierde een consilium vā C eñ xiij biscopen tegens berengarium die sijn discipulen leerde doctrinē contrari den gelouc. mer hi wert volcomelick informiert so dat hi weder riep al dat hi den anderen quaslike geleert had alsmen leest de con. dis. ij. Ego berengarius Item na dien dat hi alle die quade doctrinen wed wepen had leefde hi heylichlick eñ starf een heylich ende salich man.

DSinte eduardus comine vā englant was vermaert van gwoter heylicheyt op een dach te middach stont sat die comine mitten biscop ende mit meer ander heren ouer maeltijt Eñ hi began seer te lachen onghelijck meer dan hi gewoen was. doe vraechde hem die biscop heymelick wat dat beduden mocht dat hi so seer scarterende eñ lachende wert Hi answoerde eñ seyde Ic heb inden ghreste ghesien die vñ slapers die tot ephesum van des keysers theodosius tijden opter eerden dus lang op hoer rechter side ghelust hadden inden kerck Celyon. dat si hoer huden eerst omkeren eñ leggen op die ander side. waer of verwonderde si hem alleñ seer die dit hoerden Ende doe seynden si wt hoer boden totten keyser van constantinopel mit brieuen Ende vonden dattet woert des wtuercoren comines waer was ghelijck als hi ghesproken had.

Godefridus of gouert van bulioen was hertoech van lotrynen ẽ̃ een glorioes triumphiere. hi street ouer al voer die heylighe kercke ghelijck voermaels karolus magnus plach te doen. dese wan te laetsten iherusalem ende wert daer coninck ghemaect Hi had een broeder gheheten balduinus die hem nauolchde int rijck. hi was een vry edel man.

Keysers

Hier eyndet dat die coninghen van englant dat coninckrijck nijt voert en erfden want doe Haraldus verslagen was quam wilhelmus der normannen greef ẽ̃ wgnierde voer hem van welcken menā ghemaect wert in der hystorie vander ontfanghenisse onser lieuer vrouwen marien.

In dese tijt vergaderde te samen ontallike veel musen die enen machtigen prīn te ombeuenghen daer hi in een werscap sat Ende si en mochten nijt veriaecht werden hi en waer eerst verslenen vanden musen Dit selue ghescheide oeck eens enen gwoten coninck van polen Ende dit was selker een wonderlick werck.

anō mūdi

Meylanen dese sat vi jaer vi maenden ẽ̃ xxv daghen.

ij alexander

Paeusen

Arnulphus een heylich abt was na archibiscop van lugdunen. dese maecte een oerde van een ghereghelt leuen.

Maurilius biscop van ruwaen.

Anno xpi

Dese Alexander hiet eerst anselmus ẽ̃ was biscop tot lucanus Hi wert eendrachtelick vanden cardinalen paeus ghecoren Mer die biscoppen wt lombardien coren Codulum biscop permensem seggende dat men ghen paeus en soude kyesen dan die waren vant paradijs van ytalien Dese codulus quam twee werf te romen ende woude mit ghewelt dat paeuscap houden. mer hi en mocht nijt Tusschen desen tween was een langhe twist ter doot toe Ten laetsten ter lede des keysers hielt hi te mantuen een consilium daer hi hem excuserde vander symonien ende wert weder in sijn stoel gheset Mer Codulus wert als een ghewaldigher verschouen Ende Alexander quam weder te romen Ende ten laetsten starf hi een heylich man ẽ̃ wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Die gw twist in der heyligher kercke was tusschen den paeus Alexandrum ende Codulum biscop permensem Mer Alexander bleef paeus want et meeste deel mit hem was Dese twist duerde seer lanck.

Dese Gregorius een heylich man leet voer die rechtueerdicheyt alte veel perse-
uacien. hi hiet te voren hillebrant. hi was een legaet gheseynt in galliën daer hi seer
hardelicx procedierde teghens den ghenen die mitter symonie besmet waren. hi ver-
wan oeck bi miraculel een biscop vander symonie die nyt seggben en conde spiritui
sancto. want als hi gelesen had gloria patri et filio so en had hi ghen macht voert
te lesen et spiritui sancto om dat hi so seer mitter symonie besmet was Ende doe dese
gregorius paeus wert vergaderde hi in syn anderde jaer een consilium ende dede te
ban allen den ghenen die mitter symonie besmet waren Ende hi suspendierde die pries-
ters die wiuen hadden vanden dienst gods ende verboet den leken dat si hoer misse
nyt en souden horen. dese tyden hebben seer dorre gheweest Mer want dese paeus gre
gorius seer strenghelicke arbeyde voer die rechtueerdicheyt daer om na ouder ghe
woenten waren der hem seer veel contrari Want inden eersten quam Cinthius des
rechters soen ende veng desen paeus daer hi opten kerstnacht stonde ende celebrierde die
eerste misse ende werp hem in syn ghewanghenisse in een toren Mer die romeynen ver
destrueerde die toren ende verlosten den paeus Doe wert die onsalige Cinthius uter
stadt verdreuen Item dese paeus hielt een consi — vi^{m} ij^{c} lxxiij
lium van C ende x biscoppen ende dede den keyser — Tusschen
heynricum te ban wat hi woude die vrede d kerc — sat yn jaer een maent
ken van romen schoren ende breken Mer namaels — ende iiij dagben.
quam die keyser in lombardien totten paeus ende
stonde bloets voets op snee ende yns ende hi en conde — Al lxxiij
nauwelick absolua vercrigen. mer hi en bleef nyt lang bi die oetmoedighe gehoer
samkyt. want hi vergaderde tot wormacien een consilium van veel edelinghen ende
van xxiij biscoppen ende coren al daer enen anderen paeus. ende maectent al te nyt dat
gregorius ordiniert had ende hier wert een grote twist langhe tyt durende. hier om
wort gregorius toernich ende dede den keyser anderwerff te ban Ende hi absoluierde se
al van horen eet die si den keyser mit sinen paeus gedaen hadden des si vã hem gaen
wouden. also toech hise mit woerden ende mit wercken al vãden keyser wat hi mocht
Ende oeck syn moeder die agniet hiet ghing van hoer soen totten paeus Doe coren
die primates ende die ouerste des rycx enen anderen keyser als den hertoch vã bour
goengen gheheten Radulphus Daer na wert noch desen gregorius inden kercker
ghelept mitten cardinaels Mer hi wort verlost van die regent ende stedehouder van
apulien Ten laetsten starff hi in apulien een heylich man doende veel miraculen.

vij gregorius

Stephanus van muxten dyaken gheboren vanden stam van aluernen. dese bleerden hem in sijn xxx jaer ende leyde een heremiten leuen buten der stadt lemonica dese edel man van groter heyligheyt maecten die oerde grandimontensis.

In die stadt syracusana was een groot eertbeuinghe Ende op een sonnendach viel die grootste tierck neder eñ dode al die daer in waren alleen mer vier menschen wt ghenomen die bi grote mirackel te lijf bleuen.

Keysers

Huo proest der tierckten beluacensis namaels biscop carnotenß onder desen began te reysen der canonicken oerde inden tierck beluacensi die voermaels vanden Apostolen Ende namaels van sinte Augustijn ingheset ende ghemaect is.

Petrus damianus een groot doctoer seer vermaert Dese leyde een heremiten leuen Ende screeff den paeus gregorio brieuen waer om dat hi sijn bisdom ghelaten had.

Cono biscop van trier in sijn tijt worden veel martelaren lichamen gheuonden die voermaels Rictionarius ghedoot had.

an? mūdi

Die gro twist der heyligher tierckten was tusschen gregorium ende den archibiscop van rauennen. die saeckt hier of was die tyranscap des keysers eñ tweedracht sommigher biscoppen Dese twist was meere dan emich ander die voer ghweest is. ende duerde tot vrbanum die ij.

Paeusen

Annoxpi

Tot parijs gheschiede in dese tijt een verueerlick mirackel van enen meyster van groter namen die seer vermaert was. die drie werf riep ende seyde dat hi verdoemt was. waer of worden veel gloriose heerlike manneñ seer verueert die hier om die werlt verlaecten ende institueerden veel religien afterlatende hoer naeckghers een eerbaer naem ende een goet eyempel.

In dese tijt began die alre heylichste Carthuser oerde Dese oerde als sinte bernardus scrijft is onder allen ghestelicken oerden die eerste eñ oudste Nijt die eerst om langheyt van tijden mer om der grote strenghicheyts wil Ende hi hietse die alre suuerlicste columne der heyligher tierckten Dese oerde want mense nijt wel houden en mocht om der groter ende strenghe abstinencie wil ende datse nijt lanck en soude cleyn bliuen daer om wertse namaels van die heylighe tierck moderert ende ghematicht Dese ey heeft oeck nye van hoer opset ende instituci ghenallen wantse tot noch toe vanden heyligheyn ghest sonderlinghe bewaert wert.

Bruno een heylich man ghebozen van Colen was een gwot doctoer inder god
heyt dese mit noch sess ander vermaerde mannen begonsten en̄ aen namen der Car
thuser oerde int stichte van graãanopolitanen.

Hugo biscop van graãanopolitanen was een kuysch en̄ een heylich man dese
en sach in lij̄ jaren ghen vrouwen aensicht wtghesendert alleen een arm vrouwe
lijn Nochtans gaff hi den vrouwen menich raet ende daet hozende hoer biecht De
se was een sonderlinghe medewercker en̄ hulper dat die Carthuser oerde op quam
hi nam selue die oerde aen ende ontfeng dat habijt van sinte bruno ghenende den
menschen een goet exempel.

In dese tijt wert sinter claes lichaem vertoert van mirrea tot baren.

Dat lichaem van sinte Clemens des eerstен biscop van mets wert te mets ghe
uonden welcke die apostolen daer ordinieert hadden.

Tien dusent pelgroms wozden te iherusalem verslaghen van die van Arabien.

vi^{m} ij^{c} lxxxij̄

iij̄ victor.

Dese was abt vanden berch Cassinus Hi hiet eerst desiderius en̄ hi sat een jaer iij̄ maent ende vij̄ daghen.

M lxxxiij̄

Dese victor wert paeus doe gregorius twee jaer dood ghebleest had. hi was ver
maert inden ghest der propheten. hi sach in sijn slaep dat god tot sijnre eerweerdie
heyt tymmerde inder emichte een Carthuser cloester. dese wert mit verijnt dat in
der stelcke ghedaen wozt vergheuen ende starff Ende wert begrauen tot sinte janss
te lateranen int jaer ons heren dusent lxxxvij̄.

Omtrent dese tijt ghschiede veel ghewoentlike prinulen Als een grote water
vloet die grote schade dede Item die tam voghelen wozden wilt ende vloghen inder
lucht Item seer lastighe ende swaer pestilencien Item veel werter mit sinte antho
nis vuer besmet so dat hoer leden mit hoer vleysch swart wozt als verbarnde colen
Item in englant was een grwot eertbruninghe so dat die huser verre vā hoer steden
ghinghen staen Item een grote storm van wijnt verdestrueerde te landouien vi^{c}
huus Item grote duerten blixem donreslaech bouen maten ē̄ Item xv dagher
lang vloeiden bloet Item die duuel sprack den menschen toe in een dorp so dat men
hem wel sien mochte.

Int jaer ons heren M xcvi wert dat heylich lant weder ghewonnen vanden
kerstenen mit die stadt van iherusalem ende dat glorioese grafft ons heren ende die stadt
van anthiochien mit meer ander steden worden ghewonnen wt die handen der sar
racenen Men ghelooft datter meer dan twee hondert dusent ouer dat meere quamē
Item hoe groot dat die minne ghewees is in al dit volck om te volbrenghen dat
Keysers si begonnen hadden ende hoe dat si tsamen ongheedwonghen vergaderde dat en mach;
men noch horen noch spreken sonder wenen ende tranen te storten. dit was onser lie
uer vrouwen keuert ende keyse die hoer voerrechters wonderlike beschermde Alst
enen deuoten mensch in sijn visioen te kennen gegheuen wert Item wat princen ende
heren datter mede waren vyntmen hier na beschreuen.

Duo biscop van carnoten vergaderde ende beschreef seer cortelick al dat die paeu;
sen ordinieert hadden na ysidorus tijt Namaels dede na hem dat seluer hugo catha
launensis na welcken dede dat gratianus.

Helymandus biscop laudunensis. Hugo abt cluniacensis.

an? mūdi vi^m ij^c xciij

Paeusen ij Vrbanus cluniacensis sat viij jaer iiij maenden

Annoxpi M xciiij

Dese vrbanus was te voren gheheten odo ende was een monick cluniacensis Hi
heeft seer ghearbeyt in die heylighe kercke Hi dede philippum den coninck vā franc;
rijcke te banne om dat hi in ouerspul leefde Hi hielt een consilium in welcken hi or
dinierde datmen onser vrouwen ghetijde alle daghe soude houden Ende datmen des
saterdaghes souden houden feestelicke die dienst van onser vrouwen Item hi maec
ten die prefacie van onser vrouwen diemen inder kercken singt Men seyt dat onse
vrouwe dit openbaerde den broeders in Carthusia. Item hi hielt noch een ander
consilium tot tours om dat heylich lant wed in te winnen Hi verwecte dat volck
vten westen om ouer dat meere te varen die welcke daer triumphierde oūmits die
spere ons heren Hi settede meyster bruno diet beghijn vander carthuser oerde was
int paeuscap aen sijn side Ende si deden te samen veel vrucht ind heylighen kercken
Ten laetsten starff hi doemen screef M xcix ende wert begrauen sinte janss te lat
teranen.

Int jaer ons heren M xcvi in nouembri wert vanden paeus vrbanus een con
silium ghehouden bi den claerenberch van aluernen in welcker consilium dat gheo
pent en ghetkundicht wert die pammerheyt en armoede des stadts van iherusalem
Ende oeck worter mede te kennen ghegheuen die oneer en verwijt dat men ypristo
daer deden Ende men begheerde raet en daet om dat lant in te winnen Daer na int
selue jaer vergaderde een ontallick volck vten westen als veel hertoghen. grauen.
edelings. en ander goede mannen. rijck en arm. biscopen. clercken. oude meschen.
kinderen en maechden die al dweuich waren dat die heylighe steden vanden sarra
nen so besmet worden Ende oeck want die turken aen allen canten dat kerstenrijck
aen vochten. daer om quamen die kersten van Apulien. hyspanien. aquitanien.
britanien. normandien. schotlant. vlaenderen. vranckrijck. germanien. lorreyne.
bourgoengen. lombardien. en wt veel meer ander rijcken en landen mit gheliker
deuocie en ghelouen bereyt te wreken dat onrecht en alle schaffierichyt welcke men
yprislo dede Ende want in allen desen landen vaste vrede ghemaect was daer om
quam dit volck dus ouerluoydelick al ghetelent mitten teylen des heyligen cru
ces Ende ond hoer allen en hadden si ghenen anderen coninck dan alleen ypristum
den leuendighen gods soen Item doer wat steden dat dese kersten reysden daer si jo
den vonden dien dwongen si dat kersten ghelooff aen te nemen of si sloghense al doot
Mer veel vanden joden doden malcanderen om die liefte van hozen wet dat si daer
nijt of en souden vallen Ende veel vensden hoer die dat kersten ghelooff aen namen
en namaels weder off traden Ende onder dit heylighe schaer der kersten menschen
waren die vermaertste ende ouerste Adamarus biscop podiensis Gouert van bu
lioen hertoech van lorreyne Eustachius ende Balduinus sijn broeders Robertus
greef van vlaenderen Rodolphus greef van mets Hugo magnus des Coninckis
broeder van vranckrijck Stephanus greef blesensis Raymundus greef van sinte
gelis Bosmundus hertoch van apulien Robbertus greef van normandien An
celmus de abboldimonte Raymundus de tuwne ende Golfermis de turribus Dese
golfermis een vermaert man was sijn vyanden seer lastich. Hi hoerden op een tijt
een leewe brymmen ende ghecrijsse ghenen die van een serpent omghebonden ende be
last was. wat ghesciede Dese golfermis tradt bi den leewe dat hem van sijn ghesel
len nochtans seer ontraden wert ende dode die serpent so dat die leewe daer of ver
loest wert. welcker duechde die leeuwe nijt en vergatt Mer hi volchden desen heer
waer dat hi reysde ende ghing bi hem als een wijnt hont die sinen heer volghet En
de was hem seer profijtlick in wiltbraet te vanghen Ende in strijden was hi sinen
heer so dienstafftich dat hi hem sijn vyanden halp verwinnen. Ende men seyt dat
als desen heer scude thuus wert reysen. doe en conde hi van desen leeuwe nijt verloest
werden wat hi woude ouer al mit sinen heer reysen Mer die scippers en woudents

⊕ nijt ontfanghen om die wreetheyt van alsulcken leeste Ende daer om swinde dese leewe in die zee volghende sinen heer ter tijt toe dat hi drencte. Int jaer ons heren M xcviij was dat heer des heren manlijke wercktende ende aenvochten die palen van der heyden lande Ende die eerste strijt viel bi die brug vant water pharphar op die ix kalendas marcij daer die heyden seer verslaghen worden Ende die steden als nycea ende ledicia worden ghewonnen Ende wattan datter also veel kerstен volcks was

Perſers als drie hondert dusent ghewapender manne nochtans was daer alle ding ouer vloedich ende plantevt van eten ende drincken so datmen een scaep coft om enen penning ende een osse om twaleff penninghen. Sinte Andries openbaerde in dese tijt enen simpelen lantman seggghende hem Coemt mit mi Ic sel di tonen ende wisen waer dat die spere ons heren verholen is. Ende doe Anthiochien ghewonnen wort quam die lantman ende began te grauen in sinte peters kercke ende in die selue plaetze die hem van sinte andries ghewesen was Ende hi vant daer die spere ons heren in teghenwoerdicheyt des greefs raymundus ende des cappellaens van der kercken Mer wantter sommighe twiuelden oft ocht die spere ypristi was off

an? maidi nijt. daer om so quam daer een die bertholomeus hiet die welcke wt eenre openbaringhe hier of van ypristo verseckert was Dese dede een groot vuer maken van xiij voeten lang daer hi mit die spere ons heren doer ghinc onghequetst Doe bewaerde dat heer in ypristo ende inder spere ypristi ende ghinghen daer mede onverfaecht ende wel ghemoet tot hoer vyanden dien si verwonnen Dese spere ypristi en was

Anno ypi vander apostolen tijden nye ghesien tottet jaer ons heren M xcix. Item een jaer voer dese tijt als int jaer M xcviij doe anthiochien belegghen was. wasser so groot gebrect onder den kerstен dat si nauwelick en hadden hondert goeder peerden waer om vluchtede sommich van daen Nochtans in die ix maent wonnen si anthiochien Mer ter stont quam Carborannus mit een groot heer heydens volck ende belegden den kerstен weder. doe was al daer onder den kerstен so groten hongher ende tommer dat sijt nauwelick onthouden mochten si en souden menschen vlesch ghegheten hebben Mer si worden doe van god ghestaret Ende mit die spere ons heren ihesu ypristi liepen si hoer vyanden te moet ende verwonnense op die iij kalendas julij Ende dit was die derde victori welcke die kerstен hadden teghens den sarracenen. Die iij strijt was i romania dat wi nv moream hieten opten eerstен dach vā julio Ende die turken worden verslaghen Ende die kerstен om hongher ende ander verdriet beualen si den hertoch losmundo die stadt van anthiochien te bewaren Ende si reysden na syrien ende wonnen onderweghen die steden marcam ende barram mit veel ander casteelen Mer op dese tijt was onder den kerstен so groten hongher dat si ghedwonghen worden te eten der sarracenen dode ende stinckende lichamen. Daer naetoech dat heer ons heren te midsweghen i syrien Al daer worden si vā die hant gods ⊕

Ghelaeſt ende ghespijst. doe waren der veel cleyn steden ende casteelen die heer willich lick gauen onder dat tersteyn heer daer die tersteyn doe selderheyt ende tribuyt of na men. Ende veel die vanden tersteyn ghegaen waren om verdriets wil. die quamen nu weder Ende reysden te samen bi tyrum ende belaghen die stadt van iherusalem. Mer want si daer oeck ghebreck hadden van eten en van drincken doe werdet ghe boden dat si hen alleen souden vermoedighen ende mit bloten voeten gaen om die stadt al biddende. daer om opten vijf dach alsulcker ootmoedicheyt dat die xxxix dach was van dat si die stadt beleghen hadden. opten xij dach van junio. welcke een vridach was doe wert die stadt van iherusalem ghewonnen Ende daer na stre den die tersteyn die vijfte strijt in salomons portael ende verslaghen daer alsoo veel Turcken sarracenen ende heyden dat die peerden te kinen toe int bloet reden Hier na doe dese stadt aldus ghewonnen was ende oeck weder ghezuyvert wort. doe coren si ende ordinierde daer een patriarck Ende si coren oeck enen coninck ende reysden die woue. daer na tractierden die princen ende spraken te samen om dat een yghelic woude weder tot sijn lande trecken ende reysen Mer doe quam der sarracenen Co ninck mit hondert dusent te peerde ende mit xl dusent voetganghers tot ascolonā om den tersteyn daer te bestrijden Welcken dat ghemoet quam dat heer ons heren vā vijf dusent te peerde ende xv dusent voetganghers Ende aldus quamen si der sar racenen coninck te moet. ende god stride voer hoer. so dat een wolck inder lucht be schermde se voer die hetten des sonnes Al daer worden die sarracenē voeruluchtich Ende in dese seste strijt op die vi kalendas Augusti worden verslagen hondert du sent heyden Ende inder poorten vander stadt Ascolon verstoerden daer wel twee dusent Mer hoe veel datter bleef inder zee ende inder woestenije onder den doden dat ghetal en weetmen nijt Ten laetsten doe dit aldus al ghescheiet was doe bleef daer in iherusalem godefridus ofte gouert van bullioen hertoech van lotrynen Ende die ander princen toghen weder na horen landen.

Die edelste stadt van hyspanien ghheeten Toletum was in dese tijt vanden sarracenen beleghen Ende int viij jaer worden die sarracenen van die stadt verdreuen doer hulp des coninghs Aldefonsus.

In dese tijt began die oerde Cistellensis.

Int jaer ons heren M xcviij op die vij kalendas aprilis op sinte benedictus dach wort asteraien fundiert vanden abt vā molisino Robertus mit vj monicken

Keysers

Ende doe robertus weder most comen tot sijn abdye settede hi albericus in sijn stede welcke dat die anderde abt was. daer na volchde een hiet stephanus Ende dese ghijsten te wesen die anderde reformierres van sinte benedictus oerde welcker regule si houden Mer si offneden veel curioscheden ende quader ghewoenten ende begonsten simpelick na die heylighe regule te leuen. seer wonderlike wort dese oerde in corten tijden verbreet.

Hildebertus cenomannensis biscop was een vermaert man die veel beschreuen heefft.

anno mūdi

vi^{m} ij^{c} iij

Paeusen

Tuscien

ij Paschalis

dese sat xviij jaer vijff maent enē vij dagher.

Annoxpi

M C iij

Dese paschalis arbeyde seer neerstelicke voer die heylighe kercke teghens keyser ende Coninghen dat si ghheen biscoppen ofte abten en souden maken ꝛc̄ Ende hi vorderde ghenoech Item hi heeft veel ghheleden van die valsche fraters Item die keyser veng desen paschalen mit sijn cardinaels ende hielt hem twee maent in banden gheuanghen Item hi had een twist Mer nochtans triumphierde hi in alles dinghen. hi had een glorioese ende een vreedsam eynde. hi wert begrauen te romen in sinte saluatoers kercke Item die heylighe kercke wert wel ghheliket bi die mane wāt die maen wast ende crimpt enē het schijnt bi tijden ofte verghing Nochtans coemt se volcomelicke weder ende wert verlicht vanden ewigen sonne welcke is ypristus ihesus die heer ende brudegom deser kercke.

Die xviij twist der heyligher kercken was tusschen desen paschalen die ij ende tusschen drie prelaten Als Albertus Arnulphus ende Theodericus die des keysers gonst hadden enē settende hoer tegens desen paeus willende een yghelic sekuer paeus wesen Mer si storuen quader doot Ende paschalis bleef paeus want hi rechtueerdelick ghecoren was Ende god was voer hem.

Dese heynricus was des voerghenoemde heynricus soen Hi ontghinc hem seer in sommighe punten Want hi sijn vader veric ende liet hem in dry stercker steruen. Oeck was hi den paeus contrari om dat hi niet ouer ghaf en woude biscoppen ende abten te maecken Mer namaels quam hi tot sijnre herten ende bedocht hem so dat hi den paeus ghehoersam wert Ende hi restitueerde ende weder gaf veel dinghen daer die stercke grote scade of ghleden had Ende ten laetsten starf hi sonder blijdende gheert Ende die her toech van sassen lotharius wert sijn nasaet Ende dat oten recht ten oerdel gods want hi sijn vad onteerde Sommighe seggen dat nyement en wist waer dat hi bleef Sommighe seggen dat hi tutrecht starff Ende sommich and seyden dat hi monick wert int cloester van cluniacum.

yo jaer iiij heynricus

Wilhelmus coninck van englant was een seer quaet man. hi wert van god ghslaghen ende starff want hi ghen conuent ofte ghestelike cloesteren in sijn lant en woude doen maken.

Petrus alfonsus een notabel doctoer dese was een gheboren jode Mer namaels wert hi bekeert ende heeft veel dinghen seer heerlike beschreuen.
Sinte Anselmus ende Hugo cluniacensis storuen in dese tijt.

In dese tijt schenen twee sonnen Item daer was een groot eertbeuinghe Item een sterre schen des daghes so wel als des nachtes Item in ytalien veghendet bloet Item in anthiochien verschen veel huisen Item een vercken wert gheboren hebbende eens menschen hoeft Item een hoen wert gheboren mit iiij voeten Ende een vrouwe mensch baerde een wonderlike creatuer dat voer ghleecht een mensch ende dat after een hoeft had als een hont ende so voert sijn ander leden.

Sethzelo een heylich man vermaert int bisdom van trier dese ghing des winters daechs alte maelnaect alst hert ghevroren had ende te middeswegen doer die snee.

Sinte Ghrardus biscop bituerensis Ende sinte Anselmus biscop des stadts laudunice dese maecten glosas interliniares opten souter.

Hugo de sancto victore was te parijs vermaert. hi was gheboren wt sassen en hi was so groten doctoer vermaert datmen hem hiete die ander augustinus.

Bernardus noch een jonghelinc beghint vermaert te worden Ende int jaer ons heren M C ende viij doe hi out was xxij jaer ghinc hi int cloester van afterslen mit meer dan mit xxx ghesellen doe stephanus abt was. Ende in dit selue jaer wert dat cloester clarendael ghesticht Van welcke cloester wert sinte bernardus een groot vrient gods die eerste abt Dese bernardus wiess op ende wort een groot doctoor leydende apostels leuen hi heft also veel miraculen ghedaen eñ so groot eer gehadt datmen vermoet dat in desen tijt synes ghelijck nijt geuonden en is. hier off ouerleset synen leuen ꝛc. Hi wert namaels een ouerst van C ende xx cloesteren Ende hi is ghacht ghweest of hi die anderde moyses ghweest waer.

Keyſers

Richardus de sancto victore was een groot doctoer vol goeder tieren heyts.

Die xviij twist der heyligher kercken was in dese tijt want een die benedictus hiet settede hem teghens gelasium ende namaels teghens calixtum doer gonste eñ consent des keysers Mer hi starff yammerlicke.

an° mūdi vi^{m} ix^{c} xiij

Paeuſen

Campanien dese sat ij jaer eñ vijf daech.

ij Gelasius.

ij Calixtus

bourgoengen dese sat vijff jaer x maent ende xi daghen.

Anno xpi M C xiij

Dese gelasius hiet eerst johānes eñ was cancellier der kercken van romen. dese toech mit synen cardinalen te gaieten om des keysers heynrichs wil. daer na quā hi ouer zee in bourgoengen tot cluniacū daer hi starff eñ begrauen wert Ende die keyser maecten een twist tegens den paeus ende enen anderen die benedictg hiet welcke twist wort continuceert mitten paeus Calixtus.

Dese calixtus was ghheten gwido bisscop van vyennen ende was des greue van bourgoengen stephanus broeder. hi wort vā den cardinaels in cluniacum eendrachtelic ghecoren. dese doe hi doer provincien. lombardien tuscien te romen wert reysden wert hi ouer al mit groter blijscap ōtfangē. hi veng den paeus benedictum die vāden keyser ghe ordiniert was ende settede hem op een mule of mitten aensicht afterwerts ende dede hem die stert ī sinen handen gheuen voer een toem eñ reden also ter stadt wert in daer hi in een kercken ghewoyden wort. doe maecten die paeus reys eñ vrede mitten keyser Item dese Calixtus hielt een consilium in welcken dampniert worden sommich visierde religioseñ die veel kettery heymelick ende openbaer saeyden ondert volck. hi maecte een boeck van sinte jacobs miraculen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen sint janss te lateranen.

Dese lotharius was een goet man hi was den kerck seer ghetrouwe hi wert keyser ghecroont vanden paeus innocenaus den ij. dien hi seer trouwelick halp tegens petrum leonis soē. hi hadde sinte bernaert mit meer ander religio sen in groter eerweerdicheit doer welcker verdiente dat hi creech grote victori ende sonderling tegens den ghenē die dat Rijck van sicilie aenvochtē die hi veriaechde Eñ wt commissi ende beueel van den paeus settede hi daer een ander in sijn stede.

·ij· Lotharius

Dese was hertoch van sassen ende regierde xij jaer.

Tyrus wert ghewonnen vanden kerstenen Item iudick wert mit veel plaghe ghedaecht als mit eertbeuinghe cē Item baldumus coninck van jherusalē wert ghevanghen. Scharen worden inder lucht ghesien Eñ noch veel wonderlikker dinghen ghe schieden. die bij auentuer wouden beteyckenen die toecomende tyranscap der tartaren Ende alle groten wijnt daer toernen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende een groot deel van vlaenderen verdronck te.

vi^m CCC. xxiij

Dese honorius was van bonomien eñ sat v. jaer ij maent ende viij. daghen.

·ij· Honorius

Petrus abaelardus was een edel doctoer Mer namaels viel hi in een ketterye ende wert vanden paeus innocenaus comdempniert.

M. C xxiij

Dese honorius offsettede twee patriarchen want hi vernam dat si den twistmakers gunstich waren. Hi nam Rogerium in gracie. Welcke Rogerius noch namaels van innocenaus verdreuen wort Ten laetsten starff dese honorius te romē ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Sinte janss baptisten oerde van jherusalē wert in dese tijt begonnē vandē eerweerdigē Raymundo die hem seer gaff tot die werckten der barmhertichheit dese oerde verbredē hem seer Sij louen den armē dienst aftich te wesen.

In dese tijt was alsoe groten dwecht dat die lopende ende staende wateren fonteynen ende putten verdruychden Ende dat eertrijck barnde soe datmen den brant in twee jaer mit gheen water en mochte wt doen. dit was een verueerlike plaghe.

Item een wijff baerde iij soenen teffens.

Malachias Archibiscop van hierlant dese was een heylich man ende hi reformierde al sijn volck Sinte bernardus heeft sijn leuen beschreuen.

Omtrent dese tijt seyemen dat die Tartari doer die verhengnisse gods quamen wt ghebercht daer si in grote yammerheit ende commer langhe wijl hadden beslote gheweest Sij waren seer vermenicht Ende het was ee snode ende een onvruchtber volck dese hebben namaels die werlt seer gheplaecht onderdoende haer alle ding. Na dat woert moysi in een sot volck sel ic di verdstrueren. het is grwot wonder hoe dat dese menschen die in grwter dienstaftickheit gheweest hebben comen nv nijt mit emich harnesse ofte wapen Mer m pelsen ende mit stocken ende inwinnen dese landen voerende ouer al heer scappe O here dit sijn dijn oerdelen Ende aldo hebbe voermaels die van Assyrien. Meden. Parsen. Grieken. Romeynen. Gothen. Hunen. Vandalen. Serracenen. Arabes. Vulgaren. Affriken. Fransen. Almanien Turken ende spaengers. ee gheweest die ghesellen dinre wernickheit. een yghelick in sijn tijt. Om dat die menschē dy nijt onderdanich en woude wesen.

Johannes de temporibus starf de hi out ghewordē was iij^c ende lxj jaer. hij had ghweest Karolus magnus wapentiere Ende leefde tot dese tijt toe.

Keysers

an⁹ mundi vi^m iij^c xxxiij.

Pausen

Dese Innocensius was eerst gheheten gregorius ende was dyaken Ende Cardinael vā sinte vincencij

+ij. Innocencius.

Dese innocencius was een Romeyn Hij sat viij jaer. vij maenden. viij daghen.

Anno Xpi M C xxxiij.

Innocencius een seer duoet man had vij jaer lang grote twist teghens petrum leonis die hem noemde Anacletus ende die bij sijnre vrienden hulp mit ghewelt nam sinte peters kercke ende bewesdese van een gulde cruscifix ende een gulden ewā mit ander gout en sulver. des ghelijck dede hi oeck onser vrouwe kercke mit meer ander gedshusen Van welcker goeden maecte hi hem veel vrienden dit siende innocencius volc in gallien daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van sinte bernardus. die aldaer Coninghen princen ende ander heren tot sinen wille had Ende hi brachtese daer toe dat si desen innocencium weder hulpen te wonen Item hoe dat sinte bernardus dese twist bij miraculen goedertierlicke neder leyde dat staet beschreuen int ander boeck sijns leuens. Ende oeck in greff willems leuen. Ten laetsten doe hi sijn vyanden verwonnen had ende alle ding in goeder vrede ghestelt was besat hi die heylighe stoel seer vreedsamlick ende profijtlick Ende wert nae sijn doot glorioesselick begrauen in sinte janss kercke te lateranen.

Die xij twist der heyligher kercke ghesciede tusschen innocencium die ij. En petrum leonis. om tweedracht der gheenre die den paeus coren Mer innocencius bleeff paeus Ende sinte bernardus arbeyde vij. jaer lang om dese twist neder te leggen.

Dese Conrardus was henricus neve een twouwe ende een edel prince Hy wat in dese tijt die gheestelike staet goet regiment voerden ende onder prelaten goeder exempellen wil. waren die princen willich den gheestelicken prelaten onderdanich te wesen Ende dese coninck wert bij na mit al sijn princen van sinte bernaert mitten heyligher cruce gheteyckent ende voer mit veel volcks op die heyden daer hij triumphierde der veel miraculen Hy oeck leet hij grote scaey der droch vanden grieken Ende nae dat Conrardus weder quam sterff hi ongheweent.

· ij · Conrardus ·

In dese tijt gheschiedet in hierlant dat Tondalus veel verueerlike opēbarunghen sach.

In dese tijt gheschiedet dat sinte Elyzabeth veel openbaringhen had.

In dese tijt had sinte hildegardis joncfrou veel openbaringhe Ende bi Trier gheschieden veel propheaien

Die greff mineruensis js ghewordē een seer oetmoedich conuers in Cathusia

Theobaldus greef van Champanien een hermhertich man.

Hugo folieti heeft ghescreuen een boeck vander zielen troest.

vi^{m} C C C xliij

Tuscien

Dese sat vijf maent ende x. daghen

· ij · Celesting

· ij · Lucius ·

Dese was van bonomien ende sat · xi · maent ende iiij daghen.

M. C xliij

Die goedertieren ludowicq coninck van vranckrijck heeft grote dinghen voert tierstē gheloue ghedaen. hi wert van sinte bernaert mitten heyligher cruce geteyckent ende reyste ouert meer daer hij ghevangher wert Item hi leet grote scade Ende hi voerde veel gloriose strijden Ende sijn broeder henricus wert monick ende namaels biscop.

Dese twee als Celestinus ende lucius sa tē weynich tijts want si beyde aender pestilencie storuen ende leggher begrauen te laterānen

Gratiang monick heeft beschreuen een boeck dat decretum hiet Ende dat vanden paeus Eugenio namaels approbiert wert. dese gratianus wort biscop in tussien.

Petrus lumbardus biscop van parijs was gratianus broeder dese heeft ghemaect dat boeck vanden hoghen sinnen datmen hiet liber sententiarum daer om wert hi ghehaten die meister vanden hoghen sinnen. hi maecten oeck glosas ordinarias op sinte pouwels epistellen ende op die zouter.

Petrus comestor dese was gratiang ende petrus lombardg broeder hi maecte die hystorie vanden nywe ende oude testament diemen hiet scolastica hystoria.

Die stadt van Edissen daer sinte thomas ende thadeus lichamē rusten wert nv vanden Turken ghewonnen.

Een groote reyse ende een goede keuert teghens den sarracenen wert in dese tijt aen
ghenomen Want lotharius ende ludowicus worden van sinte bernaert mitten hey-
lighen cruce gheteyckent. Ende sinte bernardus ghekeert vanden heylighen gheest
predicte den volcke dat cruys ende verwecte veel menschen mede te reysen Mer hie
en had gheen voortgang na hoer opset Want vanden grieken worden si bedwoghen
Keysers die dat meel daermen broet of backen soude menghende mit stalcke ende vergauen
also dat volck.

Rogerius coninck van sicilien verwan die grieken tot constantinopel toe En
verhoste ludowicum coninck van vrancrijck die daer gheuanghen sat.

Dese Eugenius was te voren gheheten bernardo hi was monick te clarendael
sinte bernardus discipel. hi wert van sinte bernaert geseynt te romen mit meer
anderbroeders om sinte Anastasius cloester op te helpen daer hi Abt ghecoren wert
Ende niet lang daer nae hi en wert vanden Cardinaels in een paeus ghecoren dat
men niet en vermoede En hoe wel dat hi seer simpel was nochtans voersach hem
god mit wonderlicker graciën ende wel sprekelicheit Sinte bernardus heeft tot hē
an⁹ mundi ghescreuen een boeck dat men hiet de consideracioē
ad Eugnium Item die Romeynen hebben den se-
Paeusen natoer jordanen teghens desen Eugenium ver- iij. Van pijsen.
wecket Ende maecten een twist so dat die heylighe Eugenio. Dese sat vijff jaer
man Eugenius gaff den toermicheit een stede en iij maent ende vj
dagheu.
Anno Xpi reyse van romen comende weder in gallie tot cla
rendael visiterende sijn mede broeders mit groter oetmoedicheit ende goedertieren-
heit Item hi toe spracke sijn broeders niet sonder traneu te storten Als hij doeht
verleden rust ende vrede die hi aldaer ghehadt had. hi was hoer seer tweselick we-
sende onder hem als een mede broeder ende hi en beweesse hem gheen heer ofte meist
te wesen Daer om verwonderde si hoer seer. dat in so groten mā dus damich oetmoe
dicheit was. so dat hi niet vander duechden en trade. hij droech aen sijn naecte lijff
een wolle cleet Ende alte had hi sijn habijt aen sijn clederen. hij was ond gheckeet
als een monick Ende van buten ende oeck in zeeden ghelijck een paeus. hi heeft dē
biscoppen ende monicken een euich goet exempel after ghelaten Ten laetsten nam
hi oerloeff ende sonde sijn broeders mit veel traneu reysende weder tot romen daer
hi seer glorioselick ontfanghen wort van allen volcke singhende en weepende Ghe-
lenedijt moet hi sijn die daer coemt inden naem ons heren daer na starff hi in gro-
ter heylicheit Doer sijn verdiente verlichte hi romen mit veel miraculen. hij wert
begrauen in sinte peters kercke.
Item in dit selue jaer starff oeck sinte bernardus.

Dese fredericus was Contardus neue hi was een edel· milt· vroem· welsprekende man Ende in alken dinghen so groot alsmen seyt dat na karolus magnus tijden in groter vromicheit die werlt sijns ghelijcks nijt ghehad en heeft· Item wetet dat aldusdanighe ghelijcktenisse te verstaen sijn in manieren nijt simpelick alsmen plach van salomon te sprekē wantet ghescheidē mach dat emich simpel ridder in een enkel saeck hem so oū vromelicke heeft dat hi sijns ghelijcks nijt ghehad en heefft ī dat eē punt Mer nijt ī alken ēē Certeyn so heeft hem dese fredericus oeck seer ontgaen in een punt Als dat hi twist had teghens den paeus Alexander Ende dat hi langhe tijt den twistmakers gunstich was Mer namaels had hi groot berouwe doende penitencie Ende om vol te doen voer sijn misdaet so ontfeng hi dat Cruys ende reyse ouer zee Ende na groter victorie verdronck hij aldaer seer schielicke in een lopende water·

j· Frederic

xxviij· jaer·

vj^{m}· C C C liij

Dese Anastasius was een romeyn Ende sat twee jaer· iiij· maent ende xviij dagher·

iiij· Anastasius·

Adriang was een Engelsch ende sat v jaer·

iiij· Adriang

M· C liij

Dese Anastasius was eerst Abt daer na Cardinael Ende namaels paeus· hi maecte een nywe pallaes bij onser vrouwe kercke datmen hiet maria rotonda hi gaf den kercke vā laterane een kelck van xx merck swaer hi sterff ende wert begrauen in laterano·

Dese Adrianus gheboren wt Englant was eerst een arm clerck ī sinte jacobs kercke in melgorio Daer na een frater ende wert Abt ende namaels biscop van albanen een groot moedich man· hi predicte dat woert gods seer heerlicke hi bedwang den coninck van sicilē ende den romeynen mitten rechten· hij was voermaels een legaet die geseynt wert in noerweghen ende bekeerde daer dat volc Namaels quam hi weder ende wert paeus ghecoren hi dede gwilhelmum coninck van sicilē te hant dien hi namaels weder absoluierde want hi den paeus seker heit dede gheuende hē een deel lants dese Adrianus was die eerst die in die oude stādt sijn woninghe ende sijn hoff begreep· hi verworff vanden greue een torch mit meer ander eruen die omtrent die stede van sinte cpristijn ghelegen waren· hij ewende frederiam den j· in een keyser in sinte peters kercke Ten laetsten starff hij ende wert begrauen in vaticano·

Wilhelmus een heylich heremijt die voermaels gheweest had een hertoech van Aquitanien ende greeff van pytou dese wert van sinte bernaert bekeert so dat hij namaels op sijn naeste lijff een panser dwech.

Keysers

In Englant was een kijnt dat gwilhelmus hiet ende wort vanden joden opten goeden vrydach ghecruust Ende op die selver tijt was daer oec een kijnt welke dat die helle sach.

In dese tijt was die pestilencie des heylighen vuers Ende een kijnt wert ûlost vanden vuer die al die hystorie des werlts. die text der ewangelien ende die wercken der apostolen ander menschen seyde ende voert kundichde altemael alleens of hijt wt een boeck ghelesen had.

Noerweghen wert bekeert ende totten kersten ghebeleeff ghebracht vanden Cardinael Adrianus die daer eerst predicte ende daer na te romē quam ende wert paeus gekoren.

Petrus de tharantasia een archibiscop was een man van groter religien.

an° mūdi vi^m CCC lxvij

Paeusen

Reynoldus Archibiscop van Colen brocht die drie coninghen Als jasper melchior ende balthasar van meylanen tot colen Ende na die tijt was colen in sijn bloeyen.

iij. Alexand

Tuscien. sat. xxi. jaer vi. maent ende vij. dagher

anno xpi M C lxiij

Dese Alexander was een streng man hij had wel xvij jaer lanck grote twist teghens vier ander die een yghelijc oeck woudē paeus wesen die eerst was octauianus die hem hieten liet victoer Die ij was gwido ende wert pascalis ghenoemt Die iij was johannes ende wert kalixtus genoemt Ende die iij hiet laudo ende wert innocencius ghehieten Van desen vier wonder drie priesters ende cardinaels Ende alle waren si die een nādē anderen den paeus contrari. ende si worden vanden paeus te ban ghedaen ende storuen quaderdoot na malcanderen. dese paeus hielt twee concilium Een tot tours ende dat ander binnen romen daer na quam hi weder tot romen ende starff en wert in die vrede gods begrauen.

Die xx twist inder heylicher kercken was tusschen Alexandrum ende vier ander twist makers die oeck paeus wouden wesen Mer Alexander bleeff paeus desse twist duerde xvij jaer.

Die Carthuser Oerde wert van desen Alexander confirmiert.

Cemen wert een Conincrijck dat voermaels een greefscap gheheten was.

In dese tijt verduusterde die sonne ende daer was een duer tijt Item een groot eertbeuinghe so dat Antiochien ende tripolis neder vielen mit die stadt damascus Ende in sicilien verdroncken meer dan xx. dusent menschen Item die zee liep afterwerts Item men sach drie manen Ende int middel een teyken vanden heyligen cruce Ende drie sonnen worden ghesien daer na verduusterde die sonne van vi uren tot ix toe.

In dese tijt gheschiedet dat die biscop lingonensis had een alte vermeerlike opēbaringhe van enen heremijt die ghestoruen ende begrauē was die hem seyde datter xxx. dusent menschen mit hem storuen van welcken waren der drie die int veghe: uuer daelden Ende sinte barnardus die toe mede starf voer ter stont ten ewighen leuen Mer alle die ander daelden ter hellen wert in die ewighe pijn.

Sinte barnardus wert canoniziert vanden paeus alexander die iij Ende om der miraculen wil wortter so grote loep ondert volck dat die Abt gheboet sinte bernaert doe hi doot was Als dat hi ghheen miraculen meer en soude doen Ende hi was den Abt ghehoersam na sijn doot.

Sinte thomas biscop van Cantellenberch wert in Englant martiriziert Enn heinricus Coninck van Enghelant seynde wt heerlike ambasiaten aen den paeus om hem te ontschuldighen vanden doot des biscops Ende nae drie jaer ontfenghi dat cruys ẽ dese thomas wert canoniziert vanden paeus Alexander die iij.

Sinte Richardus wert vanden ioden te parijs martiriziert Ende die joden worden verdreuen wt vrancrijck.

Sinte peter mitten enen oghe was in dese tijt te clarendael.

Die oerde vandē wilhelmiten heeft hoer naem ende oersprong ghenomen van sinte wilhelmus heremite die voermaels had gheweest hertoech van Aquilegien. Ende sinte Albertus heremite sijn discipel heeft dese oerde der wilhelmiten voert op ghebroeht.

Johannes biscop van Carnoten een vermaert man van groter strenghicheit ende stunsten dese was sinte Thomas Cantuarensis ghesellе ende starff omtrent in dese tijt.

Omtrent die jaren ons heren M C ende lxx began dese sect ende ketterye v waldensey of der armer menschen van lugduney welcke ketterye nam oersprong van enen borgher van lugduney gheheten waldensis. dese want hi rijcke was so gaff hij al sijn goet ouer ende woude leuen na dat ewangelium in willigher armoede ghehijcke die Apostolen leefden. hij dede hem scriuen die ewangelien ende sommich ander boecken vten bibel in sijn ghemeen taele ende oec mede sommighe sentencie ende

Keysers

scriften der heyligher dien hi nijt wel en verstont Mer hij was op gheblasen van sinnen ende in sijn wercken vermetel ende also aenweerde hi dat Ambocht der apostolen ende predicte ouer all Ende oeck wt seynde hij sijn mede ghesellen ouer all te predicken Ende want si ongheleert waren daer om hebben si alte veel dwalinghe ondert volck ghesaept. hier om worden si vanden biscop vermaent of te laten van der predicacien. dat si nijt en wouden doen want si Antwoerden ende spraken dat men meer soude ghehoersam wesen gode dan den mensch die sijn apostolen ghebiet te predicken dat ewangelium allen creaturen welcker navolghers sij waren als sij meenden Mer si worden vanden paeus te ban

an° mundi

ghedaen ende verdreuen vten lande Namaels

Paeusen

Voermaels is dat heylighe

wortdet int consilium ghetuundicht dat sij ketters waren Item van dese ketters gheschiede veel quaets ende grote scandalisacie onder den menschen Ende och off wij huden daghes dat

ersten ghelooue aenwochten vã machtighe princen van cloecke philosophen. vã subtile ketters en van and mannen van weerden Mer leyder nv op dese tijt

Anno Xpi

eynde hadden cõ.

is die heylighe kercke ghequelt nijt luttel vã alle snode dwetende en arme groue lede Recht of die heylighe kercke woude seggghen Nv sel ic ymmer ghequelt werde. ist saecke dat dese nijt of en laten mi te quellen. die nijt weerdich en sijn te leuen welcker conũsacie ofte verkeringe is gehaet van god ende vanden menschen want si nijt en doghen tot enich dinck dat oirbelic is Mer si vensen hoer bedriechlic of si my lief hadde op dat si so veel crachtelicker moghen scaden Nochtans hebben namaels ghebeest alle subtile ketters. die die ketterye der waldensey verantwoerden ofte beschermen wouden Ende si hebben veel cominernisten ende veel volcks bedroghen. mitten welcken sij sijn te laetste yammerlike verniet ende te samen vergaen.

Die Abt joachim was in dese tijt vermaert die veel dinghen voerseyt heeft en oec veel ghescreuen heeft Ende i sommighe punten heeft hi seer ghedwaelt Als st beschreuen staet seer claerlike int beghinsel decretalium die primen vraechden hem oft wt en de oerbaer waer dat si souden reysen tot dat heylighe lant. hij antwoerde ende seyde. Neen. want die tijt en was noch nijt ghecomen.

Sinte Alpiadis een alte heyligher maghet was gheboren van een oetmoedich cleyn gheslacht want si plach die wercken en dat wyf te hueden dese en gebruycte nymmermeer lichamelike spijse Mer si leefde alleen van ghestelike spijse en was nochtans seer suuerlick van aenschijn Sij had veel openbaringhen.

Sinte hugo biscop lincolnensis vander Carthuser oerde dese was in dese tijt in englant van ontallike veel miraculen seer vermaert.

Sinte Anselmus biscop blesinensis vander Carthuser oerde dese was ee mā van heyligher leuen.

vi^{m} C C C. lxxiij

vi^{m} C C C lxxxiij

·iij· Lucius ·

Tuscien. sat iij jaer ij. maent xviij dagher.

M. C lxxiij

Die stadt van ludick wert gewonnen bewesst. verdstroert. die vrouwē ende die maechden worden verstracht. Nochtans ghestelike personē die god vreesden worden wonderlic verlost dat si onbesmet bleuē Als god openbaerde sinte maria van ogmies hier off ouerlet hoer leuen ee.

M. C lxxxiij

Dese lucius gheboren van die stadt luca. hiet eerst hunbandus ende was biscop van ostien hij wert paeus Int jaer ons heren M. C lxxxij. hij word verdreuen ende quam te vetonen En veel vanden sinen worden geblint Te laetstey doe hi iij. jaer ij maent en xviij dagher dat paeuscap besetten had sterf hi te vetonen.

Omtrent die jarē ons heren M. C lxxxvij wert die stadt van jherusalem wt die verhenghenisse gods weder ghewonnen vanden sarracenen mit dat heylighe graft ende dat heylich cruys om die sonden wil der kerstenen menschen Ende sonderlinghe om die sonden der onsuuerheit ēn gulsicheit want weynich of luttel menschen wanden in cloesteren ende noch myn werter onder die weerlike menschen ghevonden die nyet besmet en waren mit die sonde der onsuuerheit Ende want al dat eertrijck mit groten sonden besmet was. daer om heeft die heer syn volck verworpen ꝛc.

Keysers

Item doe die soldaen victorie vercreghen had vanden kerstenen quam hij weder aen den brugh vanden tyber ende ghebode den roue te delen Ende datment alre costelicste ende dat beste soude brenghen in damasco Item Coninck gwido wert ghevanghen ende tot synre begheerten verleendemen hem alleen synen meister bij hem te wesen Item die prince Raymundus wert den soldaen presentiert dese was den turcken hoer alre herste vyant waer om wert hi mit des soldaens swaert onthoefft

an? mundi

Paeusen

Dese vrbanus was een lumbaert sat een jaer x. maent ēn xxvi daghen.

iij. Vrbanus

Beneuentanus sat ij. maent.

viij. Gregorij

Anno Xpi

Dese Vrbanus was ghebozen wt die stadt van meylanen Tot dese paeus is ghecomē joachim van Calabrien Dese paeus doe hi hoerde dat die stadt van jherusalem vanden sarracenen ghewonnen was. wert hij alte seer droeuich ende starf van groten wouwe ende wert begrauen in ferraria.

Dese Gregorius was eerst gheheten Albertus een wel sprelich man van wynre herten dese had grote vuericheit voer dat heylighe lant. hij wt seynde syn legaten ēn veel brieuen totten princen vten westen Ende om haer te verwecken mit hoer volc opten turcken te trecken ende dat heylighe landt weder in te winnen soe gaff hi allen den ghenē quijtscheldinghe vā hoer sonden die optē heyden toghen te strijden Mer kort daer na starff hij ter stont te pijse ende daer wert hij seer eerlike begrauen.

Dat Rijck der Tartaren began omtrent dese tijt ende verbrede seer Ēn opten dach van huden ist dat meeste rijck des werlts Ende sij hebben grote plagen inder werlt ghemaect.

WDese heinricus was frederics soen en̄ nam tot eenre huusvrouwe des cominc dochter van sicilien die Constancia hiet welcke een oersaeck was dat hi hem ond dede all dat comincrijck van Apulien Ende verdreefse all uten lande die dat rijck beseten hadden.

regnierde viij jaer. ·v· Henricq

WOmtrent die jaren ons heren M.C. lxxxix wert die grote reyse ende bedevaert ordiniert teghens den turkē i des paeus Clemens tijden die iij Ende die keyser frederics ontfeng dat cruys en̄ veel princen mit hem Ende daer is gheweest een grote vergaderinge van ontallike veel volcks. wel besorcht mit overvloedicheit van alle behoefliken dinghen dese reysen wt ten heyligh lant wert op sinte joris dach. Ende wt vrieslant ende wt daden hadden si vijftich sceep Item wt vlaenderen navolchden xxxvij sceep seer heerlike toeghemaect Ende wt vrancrijck ende campanien volchden veel heren Mer leyder si en bedroeven niet veel want si wonnen alleen die stad Achos ꝛc̄.

·iij· Clemens

Dese Clemens was een Romeyn. Ende sat iij jaer xvi daghen hij was eerst gheheten paulus biscop penestrinus.

WDese Clemens ordinierde ende maecte een cloester buten die muren van romē dat gheheten is sinte laurencius cloester ende hi maecte oeck meer ander ghetimmert in deses paeus tijden is gheordiniert die grote bedevaert en̄ reyse opten turkey. daer nochtans die Abt joachim contrari was ende teghen sprack want hij seyde dat die tijt nochnijt ghecomen en was Item Philippus coninck van vrancrijck ende henricus coninck van Englant tractierden te samen om die twist tusschen hoer beyden te verenighen Ende veel vanden volcke uten westen teyhende hoer mitten teyken des heyligh cruys ende scieden hoer te reysen te jherusalem wert aen.

WSinte bertoldus wert van Aymerico patriarcha van Anthiocien een prior ghemaect vander Carmeliten of onser vrouwen broederen die inder woestinen woenden Dese bertoldus is vermaert van veel luden mit een Eerbaer en̄ duechdsam gheruchte Ende onder alle die teyhenen synre wonderlikter heylicheit soe hefft hi ghesien die zielen van synen broeders die vanden turken verslaghen waren. werden vanden enghelen inden hemel op gheuoert ghecroent mitten Cruen der martelaren.

Doe die keyser heinrichs ghestoruen was is op ghestaen een grote twist in dat keyserrijck ō tweedracht der ghenen die den keyser horen te kiesen wāt die sommich hebben gecoren philippū hertoech vā swauē keyser heinrics broedē Ende sommich ander hebben ghecoren Otto des hertoechs soen vā sassen Daer grote lanck twist ende oerloghen off opstonden in Almanien Ten laetsten hielt

Keysers

otto die ouerhant want die paeus innocencius vielmit hē toe Ende philippo maecte vrede mit otto ende cortelick daer na wert philippus bedriechlic van hermen den lantgraue van duetinghen verslaghen die tot hem quā als om vrede te maken Ende alsoe behielt otto dat keyserrijck daer na wert otto comende te wonen ghecwent vanden paeus innocencio teghens veel luden ende heren raet ende wille Ende die benedijcie ofte weldaet is verandert in een maledijci want opten seluen dach heeft dese otto sinen eet ghebroken ende begonst tyranscap te bedriuen teghens die heyligha kerc daer om wert hi ghebant ende ofgheset ende in versmaetheit swechs is hi gestorue.

Philippo regerde vij jaer.

an° mūdi vi^{m} CCC xciij.

Paeusen

Constantinopel wert weder ghewonnen vanden kerstenen Ende balduwinus greeff vā vlaenderen wert daer keyser ghemaect

iij. Celestino Romeyn Dese sat vi jaer viij. maent ende vj. daghen.

anno ỹpi M.C xciij

Omtrent in dese tijt is begonnen die oerde vanden duutschen heren onder den paeus celestinus die iij. hebbende oersprong ofte beghin wt die oerde vā sinte jans baptisten van jherusalem.

Dese Celestinus was eerst gheheten jacinctus dpalē Cardinael een groot ende een graelick man hij wert opten paeschdach gecroent Ende daghes daer na croēde hi keyser heinric. hi dede oec malē dat pallaes bij sinte peters kerke.

Die oerde der heyligher drieuoudicheit wert begonnen in dese seluer tijt

Lijflant een groot rijck noertwerts leggende wert dat meeste deel daer of tot den kersten gheloue bekeert.

Maria van ognies is van miraculen seer vermaert int sticht van luyck Sij sterf int iaer ons heren M.CC.xiij doe si xxxviij jaer out was.

Item veel heyligher meechden. weduwen ende ander vrouwen inder echtscap waren van groter heylicheit in dit seluer lant seer vermaert

Helymandus monick te kuaes. was van heyligher leuen ende heeft beschreue die cronijck vant beghinsel der werlt mit meer ander dinghen ꝛc.

Nota wetet dat omtrent dese tijt veel glorioſe miracule gheleſen worden ende veel openbaringhe ſijn gheſchiet van quade comenſcap ende van woeſter Ende int leuen van ſinte marien van ognies wert vermaent van een weduwe van alte heyligher leuen tot welcken dat quam onſe alre heylichſte moeder ende joncfrouwe maria mit ſinte peter eñ mit veel enghellen doende deſen weduwen bijſtant int vterſte van hoer leuen doe ſij op hoer verſcheyden lach ende nauwelicx veriaechden ſij die boſe gheeſten Ende ten laetſten quam onſe here god ſelue tot haer ende vervul de haer wtuaert Nochtans om deſe punten en ontghinc ſi nijt die pinē des veghevuers Ende dat hier ō. wāt haer may plach een coepman te weſen eñ had ſommighe goeden beworuen mit bedroch. Sij had oeck in haer huus ontfanghen ſommighe vanden huusghenoten des hertoech van louanien Welcke dat veel verteert hadden in hoer huus van onrechtuerdich goet dat ſi noch nijt weder en had ghegheuen. daer om wert die ziel der heyligher weduwe int veghevuer ghepijnt hier wt mach; men merckē die voerſichticheit gods want doe deſe weduwe noch was i die ſtaet daer ſi in mocht verandren wert ſi ghetroeſt vander reyne maget maria ende vā ſinte peter op dat ſi nijt en ſoude wt groetheit der pinen ende des anxtes in ſonden vallen Aler doe ſij ouermits die dood nijt meer ſondighen en mocht. heeft ſij die rechtuerdicheit gods ghesmaect want haer pijn was vertoghen eñ nijt betaelt Ite Een ander vrouwe wert al dg int veghevuer ghepinicht Onder wijle wertſe mit groter hetten ghequelt want ſi te ſeer lieff plach te hebben die werlt mit hoer wel; luſten Ende ſomwijle wertſe ghepinicht mit groter coude want ſi traech was tot goet te doen ende ſonderlinc want ſi hoer kijnderen ende huusghenoten alte ſlappe; lick caſtyede Sij leet bij tijden dorſt want ſi in hoer leuen te veel ghedroncken hadde Sij wert beſcaemt ouermits naecktheit. om die groter ouerulodicheit der cleder en die ſi plach te hebben.

Jacobus de vitriaco heeft veel profijtlicke dingen beſcreuen ende ſonderlinc van die heylighe vrouwē welcke in deſe tijt int ſticht van luyck ſeer vermaert waren deſe tijden hebben heylich ghenoech ghetweeſt deſe predicte te aenweerden dat cruce teghns die Albienſes mit glorie van veel miracule.

Dat cruys ypriſti wort vijff werff ghekundicht ende ghepredict teghens den onghelouighen ende dat was inder lucht betoent want vijff cruce van verſchey; den verwen hebben openbaer inder lucht gheblenckt ende gheſchenen.

Sinte peter van meylanen wert namaels martiriziert deſe was van duechden ende miracule vermaert doe hi noch een kijnt was.

Sinte dominicus ghebore wt hispanien een heylich man ende een navolgher der volmaectheit der apostolen dese ũuolchde die ketters wt groter karnende vuericheit. hi dede veel miraculen. hi heeft eerst ingheset ofte begonnen der predikker of der jacopinen oerde int jaer ons heren M. CC ende iij.

Sinte Franciscus ghebozen wt jtalien een man van onmater vuericheit ende van alte grote volmaectheit. een claer exempel der williger armoede dese dede veel miraculen Ende int jaer ons heren M. CC. vi dat was ix jaer dat jnnocencius paeus wert. doe heeft dese franciscus die eerst johannes ghehetен was ingheset der minrebroeder oerde bij die stadt van assijsi.

Wilhelmus van parijs heeft begonnen der Augustinen oerde die oeck wert ghehetен een biddende oerde.

Sinte clara seer vermaert van groter duechden ende heylicheit

Keysers

an? mundi vi^m CCCC iij.

Paeusen

.iij. jnnocencius.

Dese was ghebozen wt Campanien
Ende sat xviij jaer iiij maent
ende xxiiij daghen.

Anno Xpi M.CC iij

Dese jnnocencius hiet eerst lotharius dyakken Cardinael. hoe glorioeslijck dat hij was dat tughen sijn wercken. hi was den heyligha kercke seer ozbarlick hi maecte een hospitael ofte gasthuus des heyligen geests Ende vernywede sinte sixtus kercke Hij heeft ghemaect die decretales Ende oeck een boeck vander menschelicker statuicheit mit veel ander glorioese dinghen hi gaff een ygheliicke kercke binnen romen een pont selvers tot hoer kelcken te vernywen mit alsulker condicie dat si nijt en souden vercopen. Hi vrende den keyser otto. ende want hi den kercke ghen ghoeff en hielt daer om settede hi hem weder of. hi heeft te nijt ghedaen veel ketteryē Als der albiensen teghens welcke hi dede predikken ende stundighen dat cruce Itē hi heeft te nijt gemaect Abt joachims boeck dat hi hadde gemaect tegen den meister vanden hoghen sin. hij confirmierde sinte hugo bischop van lincolnien vander carthuser oerde. hi hielt te romen een consilium van CC. ende xv. prelaten om hulp des heyligha lants ende staet der heyligher kercke. daer oeck veel ozbarlicke statuten ghemaect sijn Ten laetste doe hi om des heyligha lants wil pays maectē tusschen die van pijsen ende januen ende die lombaerden. starff hij onderweghen te peruse ende wert daer begrauen.

Dese Otto wert keyser ghecwent van jnnocencio paeus die iij teghens des co-
incks van vrancrijck philippus wille ende oeck bij na teghens allen den woney-
nen wil dese ter stont na dat hi ghecwent was had hij een strijt mitten woneynen
Ende wan van frederico coninck van asilien dat rijck van Apulien teghens des
paeus wil ·hi en hielt ghen ghelooff En in sijn iij jaer coren
die prince frederick keyser welcke dat te wme quā en wort
eerlicke vanden paeus ende vanden volcke ontfanghen Ende
hi quam in almanien ende verwan dese otto·

iiij jaer
ij jaer na
philippg·
doot

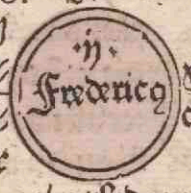
·iiij·
Otto·

Die ierstен welck die dat cruys ontfangen hadden teghens den ongheluighē
voren mit groter glorie en blijscap ten hemel Ende een wercker van god ghepinicht
die dat loff des cruces nijt stundighen en woude·
Albertus patriarch van jherusalem heeft dat cloester van onser vrouwen broe
ders in carmelo seer verbetert ende reformiert Ende hi heeft een reghel ghegheuen
sinte brocarde prior des cloesters ende sinen broederen· welcke brocardus had eē
dode verwect ende was vermaert van veel ander miraculen Ende die reghel hebbē
seckerlick confirmiert dat consilium van lateranen· die paeus honorius die derde
ende gregorius paeus die ix Als vincencius beschrijft in speculo hystoriali·
Anno M·CC·y· waender vergadert meer dan yy· dusent kijnderen van al
manien die bedroghen worden vant inghenen des losen ghestes ende worden ghe-
teyckent mitten cruce· recht of god over hoer dat heylighe lant woude weder crigen
of wauperieren Mer doe si bij die zee quamen worden si bedruechlick vanden zeewo-
uers ontfanghen in hoer scepen recht of si hem hadden willen brengen tot jherusa
lem Mer veel vanden kijnderen worde vanden zeewuers verdroncket en veel wert
ter den sarracenen vercoft· Hier aen machmen mercken wat datmen doen soude
of des ghelijck meer ghescheide·

Die scaephar den ende growe lantpolken quamen ghelijckerwijs van hyspanien
mit grote scharen tot parijs ende verdestrueerde die goede der clercken en der ghees
telicker personen daer dat nydighe lelie volc hem seer in verblide Mer doe si oeck be
gonsten te verderuen der lieden goeden worden si terstont aenghenochten ende ver
slaghen hier machmen mercken hoe dat die duuel oeck ghestundicht heeft sijn cru
cen ende oflaten·
Almericg stetter wort mit sijn ghesellen te parijs ghelaurt·
Stephang een heylich man prior des cloesters vandes carthuser oerde ghheten
domus portarum wert namaels biscop van digen·

Frederic was des keysers heinrics soen Ende was van sijnre kijntscheit van der kercke op gheuoet Als van sijnre moeder Ende doe hij nae dat otto off gheset was aen dat keyserrijcke quam. doe en voede hi die kercke nijet als sijn moeder mer hi verdestrueerdese als een stiefmoeder. hi wert keyser ghecoren teghens den keyser otto dien hi soude bestrijden welcke hi oeck ghedaen heefft Mer van dier tijt voert began hi die heyli-

Keysers

ghe kercke te verdestrueren. daer om wert hi van ho- xxx. jaer hij was
norius paeus die ij. die hem ghecwent had weder cominc van sicilie.
ofgheset ende te banne ghedaen item hi heeft veel quaets ghedaen. hij heefft langhe tijt den banne ende dat recht versmaet hij toech na dat hi inden ban was mitten eruce opt heyligh lant Ende liet daer veel meer mistweest dan troest Ende doe hij van innocencius die vierde ofgheset was so coren die princen teghens hem die lantgrauue van duringhen heinrick sinte elyzabetten soen Die welcke dat starff iij. jaer daer na dat hi ghecoren was ende nijet ghecwent Ende willam die greue van hollant wort doe ghecoren teghens frederic Die ix. jaer daer na wert vanden vrie-

an° mūdi

sen verslaghen Also dat si beyde ghecoren waren ende nijet ghecwent vanden paeus Den laetsten wort dese frederic verrasschet mitter doot so dat hi sonder sacramē-

Paeusen

ten der heyligher kercken van sijn selfs soen ghesmoert ende ghedoot wert Aldus sijn hier weder om. veel exempellen vanden veruolghers der heyligher kercke hoe yammerlijke dat si vergaen sijn. Dese frederic had sijn selfs soen henricum ghe-

anno ypi

smoert ende ghewoecht Daer om wert hi van sijn anderen soen weder ghewoecht in des paeus innocencij tijden die vierde.

Symon greue montissortis dat is van stercktenberch dese wert gheseyt te vesē die ander de karolus om groter victori wil die hi hadde tegens den ketters hebbende mit hem veel heyligh biscoppen ende Abten ende sonderling was mit hem sinte dominicus. hi veriaechde mit viij dusent kerstē. hondert dusent ketters. hi veng op een tijt Ende xx ketters die lieuer coren verbrant te werden dan si hem beliuen wouden.

Int jaer ons heren M. CC. xij had die coninck van Affriken gheheten Miramolinus een alte groten strijt teghens den kerstē Mer die kerstē quamen met vijf coninghen teghens hem maltende hem voeruluchtich Ende versloeghen meer dan hondert dusent sarracenen.

Anno M cc xv opten eersten dach van nouember had die paeus innocencius die iij in sijn xviij jaer doen vergaderen een consilium dat hi celebrierde i die kercke te lateranen daer tsamen vergadert waren cccc en xij biscoppen onder welcken waren twee patriarcken als van constantinopel en van iherusalem En die patriarch vā anthiochien was sieck en seynde sijn vicarium die biscop was en hiet antecardus En die patriarch van alexandrien want hi onder die heerlicheyt der sarracenen sat daer om seynde hi sinen broeder Item in dit consilium waren lxxi archibiscoppen Abten. priores. waernder meer dan lxxx Ende dat ghetal van allen prelaten te samen was M ccc xv.

Gwilhelmus biscop van nynerwen een alte heyligh en gheleerde man was seer vermaert want hi spijsde alle daghe in die duertijt wel ij^{m} armer menschen.

Die vier biddende oerden als Predikeren Minrebroeders Augustinen ende Carmeliten ofte onse vrouwe broeds worden confirmiert van honorio den paeus.

vi^{m} iij^{c} xiij

Dese honorius was een romeyn en sat j jaer viij maenden en xxviij daghen.

iij honorius.

M ij^{c} xiij

Dese Honorius heeft veel menschen ghecert En veel heyligen ghecanoniziert hi heeft keyser wederick ghewent en weder ofgheset om sijnre onghehoorsamheyt en rebellicheyts wil. hi heeft sinte laurencius kercke buten der stadt van romen vernyuwet en vermaect en oeck die kercke gheheten sancta sanctorum. hi heeft decretales ghemaect En hi confirmierden die oerde der predicaren en der minrebroederen Ten laetsten starf hi op die iij kalendas märch en werd begrauen te romen in onser vrouwen kercke ghheten maria maior.

Sinte Cyrillus een griex doctoor was die derde prior van onser vrouwen broederen in Carmelo. hi was van heyligen leuen ende inder ghenst der propheten seer verlicht. hi heeft veel toecomende dinghen beschreuen En mit grote miraculen heeft hi gode gheine ghegheuen en der werlt grote verwonderinghe.

Sinte Elyzabeth wedue des coninckx dochter van vngarien is vermaert vol van allen duechden en van heylich leuen.

Ludowicus des Coninckx soen van sicilien een minrebroeder in heylicheyt seer vermaert.

Die oerde der cruys broederen wert vernyewet vāden paeus innocencius die iij doe hi xviij jaer paeus ghesweest had Ende doe verwonnen was die stetterye der albiensium vanden ghenen die mitten cruce gheteyckent waren Men seyt dat sinte quiriacus biscop van iherusalem hadde voermaels die eerste ende ouerste ghesweest van deser oerde. corts daer na doe sinte helena dat heylighe cruys vant Mer julianus die verkoren kerstenen ende stetter dede sinte quiriacum mit sijn broederen also was die oerde langhe tijt vergaen Mer in tijden des paeus innocencij die iij stont dese oerde weder op bi lugdunam ende wert vanden seluen paeus seer begaeft mit veel priuilegien.

Keysers

Dat woemsche rijcke na dat fredericus of gheset was ende ghestoruen soe stontet sonder keyser bi xxx jaren Ende daer om so werden veel jaren toe ghescreuen frederico al wast dat hi luttel jaren regnierde rechtueerdelicke ende in ghehoorsamheyt der heyligher kercken Nochtans en wertter ghen ander in sijn stede ghecoren.

ano mūdi

vi^{m} iij^{c} xxiij

Iherusalem wert verdestrueert ende ter eerden toe ghesleght van Caradino stapladins soen wt ghenomen alleen den tempel ende dauids stadt.

Maeusen

ix gregorius

Campanien sat xiij jaer.

Anno xpi

M ij^{c} xxiij

Dese Gregorius hiet eerst hugolinus biscop van hostien Hi heeft sinte franciscum ende anthonium vander minre broeder oerde canoniziert Ende oeck sinte elizabeth mit veel meer ander heyligher Hi heeft die heylighe kercke stantaftelike teghens fredericum den keyser beschermt Hi heeft sommige romeynen die mit ghelde omgheloft waren wonderlike omghewepen tot sijnre hulpe. ende dat heeft hi gedaen doer een schoen heerlike processie mitter apostolen hoefden al van sinte janss te lateranen tot sinte peters kercke toe Also dat si bi na ouer al mitten cruce worden ghetevckent teghen den keyser fredericum. daer om doe die keyser dit vernam reyste hi verre van der stadt van romen Item dese paeus heeft doen maken dat boeck ghenoemt decretales doer Raymundum sijn capellaen. Ten laetsten om die groote tyranmeckyt des voergenoemde keysers fredericus wil was dese paeus vol van tribulacie ende lijden ende also steruende is hi ghevaren tot xpristum.

Dat boeck ghenoemt decretales wert ghemaect van raymundo vander predikker oerde wt ghebot ende beuele des paeus gregorij die ix. Ende wort in alle scholen ghesent.

In sinte gabriels cloester is ghevalley een grote steen hebbende een teyken des heyligen cruces en een bescheydelick beelt ypusti daer boven ghescreven stont mit gulden letteren Jhesus nazarenus rex judeor dat is ihesus van nazareth coninck der joden Ende dese steen maecte een blint mensch siende.

In dese tijt was so groten zee vloet dat volna al vrienslant üdrencte want daer verdronct en meer dan hondert dusent menschen En dit gheschiede om een onweerdicheyt die ghescheet was den heyligen sacrament vā enen kempe. ghelijck als on se lieue vrouwe namaels openbaerde en verkundichde Ende daer die ostien of dat heylich sacrament viel op die selver plaetze wert een kercke ghetymmert Ende die grote vloet liet doe of te vloeyen.

Die tartaren verdstroeyden seer vermeerlic dat rijck vā vngarien en polonien en daer of quam grote sorch angst en last in kerstenrijck Mer oūmits ghebeden ō heyligher menschen wertet hoer benomen dat si nijt verder en ghinghen.

Een alten seer groten berch schoerde in bourgoendien veel milen lang daer wel vijf dusent menschen onder smoerden En die schoringhe quam te laetsten seer wonderlick tot ander berghen.

Sinte Angelus een carmelite ofte vrouwen broeder. dese heeft verdient datmē hem weerdelick tellen mach onder die heylighe manne. want hi een recht spieghel sijns naems gheweest is. hi heeft als een suete vochte wolc in veel plaetzen prekende god den heer veel zielen ghewonnen Ende na veel miraculen heeft hi gode betaelt die schult des doots mit wtstortinghe sijns bloets.

Int jaer ons heren M cc xxix was te parijs onder die studenten alsoe groten twist datter veel van daen woghen tot ander verscheyden plaetzen En veel quamen der tot tholosan om daer te studieren.

In dit selver jaer op sinte silvesters dach wert maiorca ghewonnen vanden coninck van arragon.

Anno M cc xxxij was die wijnter also cout dat opten nacht van jaers dach die wortelen vant hoeft mendallen bevrozen waren.

Anno M cc xxxiij was in pytou also groten honger dat die mēschen als beesten aten die groen crude opten velde En daer na volchde so groten sterft dat bi tijden honderd armer menschen teffens in een kuyl begrauen worden.

Op dese selver tijt wert sinte Dominicus canoniziert opten viij dach van julio vanden paeus gregorius die ix.

In hyspanien bi toletum was een jode die al grauende heeft geuonden een steen mit een out boeck daer onder alle andere dinghen in ghescreuen stont aldus In die derde werlt sel die soen gods gheboren werden van die maecht maria ende hi sal voer der menschen salicheyt lyden Ende dat dit boeck soude ghevonden werden om trent dese tijt als in die tijt ferandi des coninghs van castelle Ende ter stont liet hem dese jode mit al sijn huusghesin doden.

Keysers

Simte Thomas van aquinen wert gheheten die heylighe leraer ofte doctoer.
Albertus magnus dat is die grote meyster albertus biscop van ratispona.
Eustachius die oeck gheheten wert bonaventuera of die deuote doctoer.
Alexander van halis een doctoer onweder sprekelick.
Hugo cardinael die postillen ofte ghlosen op die heel bibel ghemaect heeft.
Vincencius gheheten speculator Dese heeft boeken ghemaect van alle materien diemen weten mach.
Meyster jordanus een heylich ende een wonderlike doctoer van scriften.
Meyster vlricus was discipel des groten meysters albertus.

ann? mūdi vi^{m} iiij^{c} xxxiij

Broeder garnalt vander predikker oerde En twee broeds vander minrebroeds oerde Ende die archidyaken van tolesen mit meer clercken worden vanden ketters verslaghen.

Paeus en. iiij Celestinus. meylaen sat xviij dagher.

Anno xpi M ij^{c} xxxiiij

Petrus vā tharentasia een groot doctoer die namaels paeus wert. en noch veel meer ander heylighe manne waren in dese tijde in verscheyden plaetzen Ende waren wt die groe dertierenheyt gods gheseynt om dat ghloue te beschermen dat ands bi na soude al vergaen hebben ouermits cloeckheyt menichuoudicheyt ende macht der ketters.

Dese celestinus was eerst gheheten ganfridus biscop van sabinen cardinael. hi was vā leuen en van consten loeflick. hi was out ende crancke en starf cortelick en wert begrauen in sinte peters kercke.

Anno M CC xxxviij is te parijs een heerlike openbaer disputacie gheschiet teghens die besittinghe van veel beneficien Ende daer is dit ghedeterminiert ende ghesloten vanden heyligher doctoers Als dat niement sonder sorghe van een doot sonde en mach twee beneficien besitten also verre als hi hem op een beneficium wel bedraghen mach En sommich ander wesende van contrari meninghen. hebben contrari ghedaen die vander godliker rechtueerdicheyt verdoemt sijn. hier of sijn veel scriften ende veel exempellen in verscheyden plaetzen ꝛc.

Dese twee als henricus en wilhelmus worden keyser gecoren die een naden ander wt ghebot des paeus teghens fredericum Mer si en mochten sijn tyrannicheyt niet verwinnen want hi hoer te machtich was Noch ghreen van desen tween was ghewent want si worden vander doot voercomen.

vi heynricus.

dese heynricus was lantgreef vā dueringe en regnierde iiij jaer.

Wilhelmg

graue van hollant en wert vanden vriesen verslaghen hi regnierde ix jaer.

Een goet kersten is ghestoruen in turkyen die veel miraculen doet.

Edmundus archibiscop van cantelenberch wert canoniziert vā innocēcio.

Ludowicus coninck van vranckrijck een heylich man ontfeng dat cruce ende reyste ouer zee daer hi ghewanghen wert Van hem vijntmen veel dinghen beschreuē die prijsens weerdich sijn.

Petrus een nywe martelaer wert vanden ketters ghedoot doende veel miraculen. hi is ghecanoniziert.

vi^{m} iiij^{c} xliij

sat vi jaer vi maent.

iiij Innocencius.

Dese innocencius van januen vanden greuen van louanien. hi hiet eerst genebaldus Ende na dat die paeus stoel ledich ghestaen had wart hi paeus ghecoren. hi was te voren een cardinael.

M ij^{c} xliij

Dese innocencius heeft veel heyligher canoniziert. hi heft keyser frederick mit ten recht ofgheset En vermaledijt als een vyant der heyligher kercken int iij jaer sijns paeuscaps mit hulpe dier van januen Ten laetsten doe frederick ghestoruen was is die paeus ghereyst in apulien mit grote schare van volck Ende corts daer na starf hi te napels en wert daer begrauen Item die stoelen oft cardinalen steden die ledich hadden ghestaen werden van innocencio weder vervult mit wtuercoren personen wt verscheyden landen vergadert Item dese innocencius insettede die octaue van onser vrouwen natiuitas dat is geboert om te voldoen der cardinalen behoffte.

Voer die jaren ons heren Mcc lx is geschiet een valsche propheie tractierende van die cessieringhe des ewangeliums ypristi. en van te nijt te maken die sacramē ten ⁊ heyligher kercken. welcke propheie is te nijt gheworden doer versochtheyt des tijts. al dusdanighe valsche dinghen vijnt men veel meer gheschiet en beschreuen.

Stamslaus biscop van cracouien wert vanden horen prince ghedoot Ende hi is ghecanoniziert.

Na dattet keyserrijcke langhe tijt lidich ghestaen heeft soe sijn die Coer vorsten in twee parthien ghedeylt Ende hebben dese ghecoren als Alphonsum coninck van castelle en̄ Richardum des coninckx broeder van englant graue van cornubien Te voren hadd veel jaren grote twist ghemeest int rijcke Ten laetsten doe Richardus starf. heeft Alphonsus willichlicke en̄ om vrede wil voer den paeus gregorius die y alle sijn recht ouerghegheuen dat hi hadde of hebben mochte aen dat rijcke. wāt hi was een wijs man en̄ een groot astronomus Sijn scriften ofte tafelley welke lie hi beschreuen heeft sijn seer vermaert wantse behendich ghemaect sijn hebbende en̄ sluitende in hem veel verstants.

Alphonsus conic

van castelle en̄ legionen

richardg des conic

Dese twee regnierden tsamē yp jaer van englants broed graue van cornubien.

Die vermaerde datum des meysters Alphonsus vander astronomie is dit jaer M CC.li. dit merct neerstelicke wantet tot veel dinghen inder astronomie dient.

Keysers

an° mūdi vi^m iij^c liij

Sinte clara vander minnebroed oerde wert vanden paeus alexander ghecanoniziert int jaer ons heren M CC liij.

iij alexander

Campanien sat vij jaer iij maent ende iij daghen.

Paeusen

Anno xpi M ij^c liij

Een pelgrom van onser lieuer vrouwen wert heymelicke doot gheslagen int sticht van angiers Ende rechteuoert began des dootslagers mes bloet te druppen sonder ophouden ter tijt toe dat die dootslagher ghekrecht wert ēē.

Dese Alexander heeft te kan ghedaen den valschen coninck van sicilien geheten manfredus die keyser frederick bastaert soen was Item dese paeus heeft dampniert ende te nijt ghemaect twee valsche boecken sprekende teghens die armoede der predicaren ende teghens dat ewangelium ypristi Item hi heeft sinte clara canoniziert Ten laetsten starf dese alexander te viterbien op die vij kalendas junij ende wert begrauen in sinte lauren aus kercke.

Om der sarracenen stadighe tribulacie wil. sijn onse vrouwe broeders vten kerck van Carmelo ghecomen ouer zee daer si in veel plaetzen seer vermenichde en̄ hebben allenckxen in verscheyden rijcken hoer woeninghen begrepen als vincencius schrijft in speculo hystoriali.

Alexander de villa dei een minnebroeder was een heylich doctoer inder godheyt Hi heeft dat doctrinael ghemaect.

Anno M cc lxiij openbaerde een comeet omtrent int middel van julio. Dese schreef int beghin vander nacht int west En na weynich daghen openbaerde hi hem int oest. sijn radien streckende totten westen. dese comeet duerde totten eynde vā sep tember En si was ghelijck een duyster sterre ofgheuende van hem een vlamme wel ker grootheyt en forme was ghelijck een zeyl in een scip En hoe langer hoe claerre Ende die vlam wert cleynre inder breet Mer si wesf inder lencte so dat opten x dach van october voer den dagheraet dese comeet ghesien wort int zuden Ende die vlam schreef te wesen een cubit groot en began allencken te vergaen Ende want dese co meet in verscheyden landen veel beteyckende mer sondlinghe dese comeet eerst open baerde wert die paeus siecke en starf opten lesten dach van september te pruse en dat was opten seluer nacht dat die comeet des staers te voren of liet te schinen.

Die hoechtijt vanden heyligen sacramente wert ingheset van vrbanus die iiij ende wert seer veraert mit offaten.

iiij Vrbanus

dese was een wael ende sat iij jaer een maent ende iij da ghen.

Een grote wyse ghescheede opten turcken daer die coninck van vranc rijck sinte Ludowicus mede was mer si vorderde weynich.

Dese vrbanus was eerst patriarch van iherusalem. hi wert paeus ghecoren tot viterbien op sinte janss dach decollacio Ende hi wert ghecroent opten eersten son nendach van september inder predicaren tierck int jaer ons heren M cc lxi. hi heeft die sarracenen welcke manfredus die valsche coninck van sicilien ghesent had te ghen den tiercke veriaecht mit hulpe der ghenre die mitten cruce ghecleyckent waren Ende hi heeft dat coninckrijck van sicilien ghegheuen den graue vā provincien des coninckes broeder van vranckrijck op dat hi manfredum soude veriaghen. hi sette de in die hoechtijt vanden heyligen sacrament vermaent daer toe te ludyck daer hi canonick had ghewees van een ghestelick persoen hiet Eua Dese paeus starf te pruse en wert daer begrauen Ende manfredus wert namaels van karolo verwoest van sijn rijck en van sijn leuen.

Martinus cardinael diede cronijcke ghecort heef was in dese tijt vermaert.

Dat boeck ghehete speculum hystoriale vincencij neemt hier eynde.

Ghebenedijt moet sijn die soete naem ons heren ihesu xpristi Ende der alre glo-
rioester maghet marie inder ewicheyt Amen. Die maghet maria mit hoer goeder-
tieren kijndelijn moet ons ghebenedien. Die paeus clemens heeft alley den ghenen
die dese twee verstens leset tot elcke reyse iij jaer oflaets Ende dit oflaet heeft hi
ghegheuen om bede wil van ludowico den heyligen coninck van vranckrijck.

Keysers

Sinte ketwiga die voermaels hadde gheweest hertoginne van po-
len is nv een wedue van wonderli
cke heylicheyt seer vermaert Dese
wert vanden paeus Clemens die
iiij te viterbien ghecanoniziert.

Dat consilium te lugdunen wert ghehou
den vanden paeus gregorio die x Jn welcke
vergadert waren v^c biscoppen lxx abten ende
ander prelaten omtrent dusent Jn dit consi
lium worden veel dingen ordineert Ende die
grieken quamen weder tot enicheyt der heyli-
gher kercken Ende songhen in dit consilium
in grijxer tael dat cymbalum des gheloues Item die boden der
tartaren worden ghedoopt ende reysden weder om xc.

an° nūdi vi^m iiij^c lxiij

Paeusen

iiij Clemens

dese was wt provincien en
de sat iij jaer ix maent en
xxv dagher.

x gregorius

dese was van placencien en
sat iiij jaer x dagher.

Anno xpi M ij^c lxiij

Dese clemens hiet eerst guido fulcodij
en was een vermaert ridder. aduocaet en
raet des comincs vā vrancrijck. hi had wijf
ende kinderen Mer doe sijn wijf dot was
om sijn heylighe leuen wort hi eerst biscop
van podien Daer na archibiscop vā naer
boen. daer na biscop van sabinen en cardi
nael. daer na wert hi legaet gheseynt van
vrbanus en wort onderweghen paeus ghe
coren. hi was een heylich man en heeft oer
gheest der propheten te voren gheseyt dat
die vyanden der heyligher kercken souden
vergaen als weelt Ende het staet te ghelo-
uen dat god wt sijn verdienſten die kercke
verlost heeft vander tribulacie Ten laetsten
starf hi op sinte andries auont.

Dese gregorius quam seer auen-
tuerlic an dat paeusdom. hi was dom-
proest te ludyck en wt deuocien reyse
hi int heylighe lant en daer wesende
wert hi paeus gecoren Voerwaer het
en is ghen twiuel dit en is gheschict
vanden heyligher ghest. want hi alte
seer wel regiert heeft. hi en heeft oeck
nijt gearbeyt om ghelt te vergaderen
Mer meer om die arme te spijsen mit
aelmissen. hi maecten een ordinancie
van vijf cardinalen die biscoppen ho-
ren te wesen dit seer prijselick was.
wāt hi vercoer daer toe eerbare ende
deghelicke mannen. Hi starf te arecien
ende wert daer begrauen.

Na dat richardus dood was Ende alphonsus al sijn recht welke hi hebben mocht tottet keyserrijck den paeus op ghegheuen had. doe wert radulphus keyser ghecoren int jaer ons heren M iij^{c} lxxiij. hi was grave vā gauesburch een eerbaer man wijs te wapen. streng. voersiendich ende vroen. hi wort bi kasel ghecoren dat die paeus gregorius die y approbierde om gonst die hi hadde totten heyligen lande daer hi seer toe stont Ende hi ontfeng dat cruys ter bede vanden paeus mitten coninck van vranckrijck lodowicus die ghelouichste ende heylichste coninck mit meer ander kinre heren Mer die coninck ludowicus ende veel kerstenen mit hem storuen onder weghen vander pestilencie.

Regnierde viij jaer. Radulphus.

Bonaventura een deuoet ende groot doctoer inder godheyt vander minrebroeder oerde wert vanden paeus gregorio die y cardinael ghemaect.

---

dese innocenaq was vā bourgoengen ende sat vijf maent ij dagheu. v Innocenaus.

v adrianus van januen sat een maent ende ix dagheu

Dese innocenaus was eerst ghheten broeder petrus van tharentasia. hi was van sijnre joecht op gevoet inder predikker oerde ende was ghewordē een meyster inde godheyt. hi wert eerst prior provincaeld predikker oerde in vranckrijck Ende wert archibiscop van lugdunen Ende int seluer iaer wort hi cardinael vā ostien Den laetsten op sinte agnieten dach wert hi tot Arcaen paeus ghecoren Anno M cc lxxvi. Hi wert tot sinte peters kercke binnen romen gecwent. hi opsettede veel dingen te doen in die kercke te lateranen Mer hi starf corteliick ende wert begrauen sinte janss te lateranen.

Dese adrianus hiet eerst ottobonus hi wert van innocenao die vijfte dien hi sijn neef was cardinael gemaect. hi was te voren dyaken ende van paeus clemens die iiij wert hi in englant ghesent om neder te leggen ende te versoenen den strijt ende twist tusschen den coninck ende der baronen Doe hi paeus ghewordē was en confirmierde hi niet dat gregorius die y int consilium van lugdunen ordinierde had. Mer hi dochtet anders te ordinieren. ende hi wert mitten dood voercomen ende starff eer dat hi priester wert ende oeck eer dat hi ghecwent wert Ende wert te viterbien in die minrebroeder kercke begrauen.

Keysers

Anno M cc lxxix in decembri heeft karolus greef van provincien die namaels coninck van sicilien wert gheuonden sinte marien magdalenen lichaem daert van sinte maximinus begrauen was Ende doemen die grafstede opende quam al daer een soete weeck daer veel miraculen na volchden Ende wt hoer mont was ghewassen een groen tellich. die aen veel stucken ghedeylt voer heylichdom in verschyden plaetzen ghehouden wert Ende in die selver grafstede wert gheuonden beschreuen. hier rust sinte marien magdalenen lichaem. Doe dit aldus gheuonden was dede die greue voerscreuen biscopen abten religioesen edelinghen te samen wepen die dit heylighe lichaem mit groter deuocie ende eerweerdicheyt verhoeuen ende in een costelicke gulden kasse mit duerbaer ghesteent daer toe bereyt gheleyt hebben int jaer M cc lxxx opten vijfften dach in mey. Item dit heylighe lichaem was alre eerst begrauen in een tumbe van alabaster ghemaect ende wort namaels verruoert ende gheleyt in een tumbe van marmor steen daert nv ter tijt gheuonden wert &c.

end? mūdi

Paeusen

Dese was wt hyspanien ende sat viij maent viij daghen

xxi johannes.

iij Nycolaus

Romeyn vant huus vā vrsinē dese sat een jaer ix maent.

Annoxpi

Dese johannes hiet eerst meyster peter juliani. hi was biscop ende cardinael. hi wert opten xiij dach van september paeus gecoren te viterbien int jaer M cc lxxvi. hi was in veel consten vermaert mer nijt in zeeden Ende den armen ende den rijcken dede hi euen ghelijck Ende sonderlinghe gaf hi den armen benefitien die studieren wouden. ende doe hi sijn dienres gheseyt had dat hi langhe tijt meende te leuen wert hi haestelicken bevallen onder een nywe camer die hi had doen tymmeren te viterbien daer hi begrauen wert in sinte laurencius kercke binnen die octaue van pijnsteren.

Dese nycolaus hiet eerst johannes gaetanus. hi was dyaken ende cardinael vā sinter claes. hi wert tot viterbien op sinte katherinen dach paeus gecoren ende wert te romen gheleyt op sinte steuens dach. dese nycolaus was een groot weerlicke man van veel doen te tymmeren. hi regierde die stadt in sinen tijt seer wel. int eerste jaer maecte hi een ordinancie vā iij cardinaels Ende int ander jaer sijns paeusdoms starf hi daer groten turbacie ende onrust of quam ond den romeynen om die parthie wil der vrsinen ende hamibalden &c.

In dese tijt in dat eerste jaer des paeus martini is in zee ghevanghen een visch hebbende een ghedaent eñ een ghelijenisse van een leewe. dese visch gaf alte vertoeer lick ghelupt eñ wort in die oude stadt van romen voer alley menschen getoent. eñ dat gemeen volck heeft dit also bedupt dattet soude wesen een teyken van toecomē de twist eñ oerloghe dat oeck also gheschiet is Want corts hier na hebben die van sialien doetghesslaghen alle vreemde luden woenende in hoer landen. ende oeck mede die vruchten in der moeder lichame Eñ si syn of ghevallen van die ghehoorsamheyt hoer selfs coninck karoli eñ oeck vander ghehoorsamheyt der heyligher kercken Eñ hebben petrum coninck van arragonien voer een heer eñ coninck ontfanghen daer veel quaets na ghevolcht is Eñ binnen die stadt van romen syn die parthien op ghestaen. want die vrsinen hebben mit groter bloetstortinghe teghens die hamibal den ghevochten Item onder die sarracenen worden veel dusent menschen verslaghen Item int jaer M cc lxxxiiij quam karolus coninck vā sialien mit een groot schare volcks te schep eñ reyste te sialien wert Eñ doe hi in die hauen van pisen quā hoerde hi eñ vernam dat syn soen ghevanghen was Waer om reyste hi van daen eñ

vi^{m} iiij^{c} lxxiij

quam in apulien daer hi na weynich daghen starf opten heyligen dertiendach nyt langhe voer den paeus martinum doe hi al syn dingē wel beschickt eñ dat heylich sacrament ontfanghen had int xx jaer synes conincrijcks eñ petrus coninck van arragonien een suyne der ongehoorsamheyt is onsalichlick ghestoruen aen een wonde die hi ontfanghen hadde inden strijt ghelijck die vermolghers der heyligher kercken pleghen te steruen.

Dese was een waer ende sat iiij jaer een maent.

iiij martinus

M iij^{c} lxxiiij

Dese martinus was een minne eñ liefhebber alle ghestelicher menschen. hi gaf hem seer tot goede werken. hi heeft den keyser vā constantinopel te hant ghedaen om dat hi nyt weder en quam totten ghelooue als hi ghelooft had int consilium van lugdunen daer die paeus eñ die heylighe kercke veel om lijden moste Item hi heeft oeck te hant ghedaen petrum coninck van arragonien diet coninckrijck van sialien ghewelderlick besat Te laetsten na veel tribulacien ende strijden teghens den ongheluighen is hi ghestoruen te perusen doende veel miraculen.

Anno M cc lxxxi op ons liefs heren hemelvaerts auont ter stont na der processie viel die brug tot tholosen daer xx notabel studenten Ende meer dan iij^{c} manney ende vrouwen iammerlick verdroncken.

Die stadt tripolis wert gewonnen vanden sarracenen ende die sterstен worden verslaghen Ende der sterstен naen wert te niet ghedaen.

Heyserс

Alchoy die alte stercte en ombestridelike stadt wert gewonnen vãden soldaen en vanden sarracenen om tweedracht der gheenre die daer in woenden. si wort ghheel en all of ghewozpen Ende voert wort alle dat heylighe lant inghewonnen vanden sarracenen om der sterstен menschen sonden wil die daer woenden.

Die tartaren hebben dat rijck van constantinopel bestreden en hebben veel lants vant seluer rijck gewonnen en beseten daer ghschiede een onspreckelike grote doot slach en moert der sterstен menschen.

Franciscus petrarcha een vermaert poete ende hermijt. dese heeft veel dinghen seer heerlick in schoen latijn beschreuen.

an? mildi vi^{m} iiij^{c} lxxxviij

Paeusen

Honorius was een romeyn en sat ij jaer een dach.

iiij Honorius.

iiij Nycolaus

dese wae een lombaert en sat iiij jaer en een maent.

Annoxpi M ij^{c} lxxxiiij

Dese honorius was eerst gheheten jacobus de sabello. hi was een ghetem pert matich man van groter beschey denheyt. ghheern hadde hi vrede. hi en ghherden niement quaet te doen. hi de de prediken dat cruys tegens petrum coninck van arragonien die ghewelde lick besat dat coninckrijck van sicilien Ten laetsten starf hi opten witten don redach en wert opten goeden vridach begrauen in sinte peters kercke.

Dese nycolaus plach te hieten broeder iheronimo. hi was die ouerste en generael minister inder minnebroeder orde Item alle was hi in hem seluen seer goet Nochtans ghschiede bi sinen tijden den sterckten veel quaets wanter in romen op stonden veel strijden van welcken hi een oersaeck was om dat hi den enen parthie alte seer gunstich was Item na desen nycolaum stont die paeus stoel ledich ij jaer en vi maent.

Die carmeliten ofte onsen vrouwen broeders hebben in dese tijt ghelaten die mantelen van verscheyden verwen Ende hebben aenghenomen witte capen.

In dese tijt wort een comeet ghesien die niet goets en beteyckende want die sterstен yammerlick tribuliert en ghequelt worden.

Nycolaus de lyra een doct oer inder godheyt was nv ter tijt te parijs vermaert. hi was een ghebozen jode Mer hi bekeerde hem ende wozt een minre broeder in wel ker oerde hi heeft gwot profijt gedaen. hi heeft op die heel bybel heerlick ghescreue mit meer ander dinghen Sommich segghen dat hi was in die jaren ons heren M cc ende xxx Item sommich ander seggheu dat hi was ghebozen wt brabant ende dat sijn ouders kerstey waren Mer van armoede ghing hi ter schole int joden scho: le ende alsso leerde hi die tael dus seytmen oeck dat hi in sijnre joecht vanden joden gheleert wert.

Perhetus een heylich kijnt wert vanden joden martieriziert en̄ rust in briaco.

Die oerde der celestinen wort begonnen ouermits die heylighe man celestinus die namaels paeus ghecozen wert En̄ die oerde en is noch nijt gheualken van hoer heylich leuen ende opset tot huden opten dach toe.

sat v jaer en̄ v daghe

v celestinus.

Dese Celestinus was een alte heylighen man Ende want die cardinalen bime twee jaren nijt en consten ouer een dragheu en̄ dattet sommich cardinalen kenlick was dat dese celestinus die eerst petrus hiet was een man van goeder famen ende van een streng leuen en̄ had inder oerden veel discipulen van welcken hi die pater was. daer om hebben die cardinalen desen petrum vter woestinen ghewepen en̄ co: ren hem al ghelijck in een paeus te peruse opten vij dach van julio Mer cozts daer na om die sozghe en̄ last heeft hi dat paeusdom ouergegheuen Ende die oerde der ce: lestinen heeft sijn naem van desen celestinus genomen Ten laetsten starf hi en̄ wert begrauen int cloester van sijnre oerde int jaer ons heren M cc xcvi. Hi dede in sijn leuen en̄ na sijn dot veel miraculen Ende hi is ghecanoniziert onder die naem vā sinte peter confessoer.

Anno M cc xciij began een strijt tusschen philippum cominck van vrancrijck ende eduardum cominck van englant Ende alre meest in vascouia daer veel men: schen verslaghen wozden.

Int jaer M ccc wort dat eerste gulden jaer ingheset vanden paeus bonifacius die viij die allen tersten menschen verleenden volcomen oflaet van allen sonden die tot romen quamen ende versochte mit deuocie die heylighe plaetzen ende steden der heyligher apostolen ende vrienden gods Ende hi verleende dat oflaet tot alle C jaren eens.

Keysers

Dat boeck geheten sextus decretalium wert vā bonifacio die viij gheopenbaert ende wert totter vniuersiteyten gheseynt.

adulphus regnierde vi jaer.

Anno M cc xcv heeft die paeus bonifacius geordineert datmen die hoechtijden der iiij ewangelisten ende der iiij doctoren der heyligher kercken als sinte Jheronimus Ambrosius Augustijn ende Gregorius soude houden als dubbel de hoechtijden.

Dese keyser is gheheten Adulphus van nassouwen. hi was een vroem man te wapen. mer hi en street niet veel mit machte. hi en was niet vanden paeus gecwent wāt hi starf inden strijt die hi hadde mit albertus hertoch van oestenrijck.

ano. mūdi vi^{m} iiij^{c} xciij

Paeusen

viij bonifacius campanen sat viij jaer ix maent.

Ludowicus die voermaels plach te wesen een coninck van vranckrijck wert canoniziert vā bonifacio paeus die viij.

Anno xpi M ij^{c} xciij

Dese Bonifacius was een alte seer ondersochten wisen man in dinghen aengaende dat hoff van romen. hi en had niet veel vredes want hi sijnre wijsheyt gheen maet en settede Also seer verhoef hi hem selven dat hi hem selven seyde te wesen heer van alle die werlt also wel in tijtlicken als int gheestlicken. hi gheboet den coninck van vranckrijck dat hi tkennen soude sijn rijck vanden paeus te houden. dat die coninck versmade Daer om wert hi vanden paeus te hant ghedaen. ende daer na wert hi tot sijn vierde ghebeert vermaledijt want hi den paeus laghen seyde Item hi heeft veel dinghen grotelicken begonnen die int eynde yammerlicken vergaen sijn. hi heeft allen prelaten een exempel gegheuen dat si hem selven niet te seer verheffen en sellen Mer dat si arbeyden souden so dat si van hoer ondersaten meer ghemint worden dan ontsien Van desen paeus seytmen dat hi int paeusdom quam als een vos. hi leefde als een leeuwe ende hi starf als een hont ꝛc.

Die edel stadt van Acon wort vanden sarracenen verdruen Ende dat cloester van onser lieuer vrouwen broed oerde dat op iij̄ milen bi die stadt ghelegheñ was wort vanden sarracenen verbrant Ende die broeders die daer ghewonden waren die worden mitten sweerde ghedoot Doe heeft die oerde van onser vrouwen broederen al gheheel die homich vloyende plaets die si bewoent hadden van helye eñ helyzeider propheten tijt tot ij^{m} ij^{c} ende xxi jaer.

Sinte albertus van trapanen was een carmelijt of een vrouwen broeder vermaert in gwoter verdienste tegheneñ eñ leringhe. hi was een exemplaer der ganser volmaecktheyt. hi starff opten vij dach van augusto eñ rustet inden heer.

Alanus een gwoot doctoer was in alleñ constenen seer vermaert.

Johannes scotus wort ghheten die subtijl doctoer.

Johannes andree een gwoot jurist dese was te bononien vermaert. hi heeft veel dinghen seer heerlike ghescreuen.

Dese benedictus die xi was eerst ghheten nicolaus. hi had van sijnre joecht ghweest vander predikker oerde. hi was eerst die ouerste ministers. daer na cardinael eñ biscop Ende ten laetsten wert hi te romen paeus ghecoren opten xi kalendas nouembris Ende wert sonnendaechs daer na gecwent Hi was een heylich man Mer na dien dat hi paeus wert en leefde hi niet lang Hi starf te perusen opten vij dach van julio binnen dat eerste jaer sijns paeusdoms Ende wert begraue in der predicaren tierckt daer die godlike cracht veel miraculen doet doer desen benedictum eñ sondlinghe ouer den ghenen die mitten vyant besetten sijn Item hi heeft ned gelept die twist welcke dat was tusschen bonifacium den voorgenoemde paeus eñ tusschen den coninck van vranckrijck Hi heeft den coninck weder ghegheuen al sijn vrijheden ende priuilegien daer hi van bonifacio of bereft was Item na desen paeus tijt heeft die paeus stoel ledich ghestaen een jaer lang om tweedracht d cardinalen.

xi Benedictus. sat vij̄ maent xvij̄ daghen.

In dese tijt openbaerde een comeet. eñ corts daer na volchde die strijt in vlaenderen daer die bloem van al walslant inder strijt bleef Anno. M. ccc. ij̄.

In dese tijt waren al so grote eertbeuinghe dat die mēschen niet en dorsten bliuen binnen der stede Ende die paeus bonifacius reyste oeck vter stadt eñ ruste op dat velt.

Dese albertus was eerst hertoch vā oestenrijck des voerghenoemde rodolphus soen. doe sijn voersaet verslagen was wert hi gecoren te aken. hi seynde tot een paeus bonifacium om die confirmacie Mer die paeus versmade hem seggende dat die electi van ghenre weerden en was. daer na worter een oerloch tusschen adulphum ende den paeus ende den coninck van vranckrijck Doe stende die paeus desen albertum keyser te wesen ende confirmierde hem om des coninghs wil van vranckrijck welcke die doe vyant was der kercken vā romen Ende die paeus gaf ende deual dat coninckrijck van vranckrijck mit meer ander landen desen keyser alberto Mer hi vorderde weynich Ten laetsten wort dese albertus doot gheslaghen van sijn neve.

Keysers

regnierde y jaer

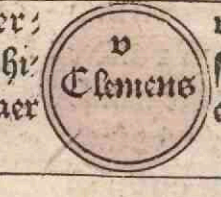

an? mīdi

vi^{m} v^{c} iij

Paeusen

Dese Clemens hiet eerst bertrandus de goth. hi was archibiscop van burdegael ende daer na paeus.

vasco
sat viij jaer y maent ende xv daghen.

Cimeyri

M iij^{c} iiij

Dese clemens dede also ghroot vordel in koetscappen ende in saken der heyligher kercken die si op dese tijt veel hadden dat hi paeus ghecoren wert daer hi nochtans te romen nijt tegenwoerdich en was. hi heeft gehouden een consilium te ween. hi heeft doen maken een boeck dat men clementine hiet. hi heeft ghesent ondsoeckers teghen die templiers. hi heeft die van venegen verwonnen. hi heeft die minrebroos reghel declariert. hi heeft die templiers te nijt ghemaect Ende hi heeft sinte janss oerde seer verheuen Ten laetsten na veel loueliche punten die hi ghedaen heeft is hi ghestoruē Ende die paeus stoel stont ledich na hem ij jaer ende iij maent Item dese paeus maecte ten inden eersten y cardinalen Ende jacobus ende petrus de columpna die van bonifacio of ghesent waren die verhoef hi weder.

Int jaer ons heren M ccc viij op sinte janss dach voer die latijnsche poert verkerende sinte janss kercke te lateranen waer of worden die romeynen seer bedroefft ende deden processie ende grote penitencie want si die woerne gods ontsaghen ende vreesden.

Die oerde der templiers wort in vrancrijck te nijt ghemaect Ende worden ouc al so haestelick verdruen datter een yghelic hem seer of verwonderde hoe dat al sulke grote heren ende so veel alsso onuersiens ende schielicke vergaen mochte Die meister vander oerde wort te parijs ghebrant Die saecke waer om dat dit ghe schiede is namaels ghescpenbaert Want si hadden onder hem eenre hande valsche professie ende belidinghe wat si versaechte ypristum ende verspoghe dat crucifixe in scande des ghecruusten ypristi Als veel van hem luden ghesleden hadden int jaer ons heren. M ccc x. daer om worden si den waerlicken hant ouer ghesleuert Ende des jaers daer na worden si in allen consilien te nijt ghemaect vanden paeus Dij hadden ghesduert C ende lxxxiij jaer ende waren Rijck ende seer vermeicht ende beschermt mit veel preuilegien des stoels van Romen Mer nae dat si verdestrueert waren worden al hoer goeden ghegheuen den heren van sinte janss oerde van jherusalem.

Die ioden worden al wt vrancrijck verdreuen ende daer nymmermeer weder te comen Ende alhoer goeden worden toe gheslagben.

Dat Eylant ghesceten rhodus mit noch vijff ander eylanden daer omtrent leggbende worden wt der turcken handen ghewonnen van die heren van sinte jans oerden daer si mitten kersten om vochten iiij iaer ende si behielden te laetsten Ende versloegben die daer van des keysers wegben van constantinopel saten.

Int jaer M. ccc ende vi. was een consilium te ween daer die paeus Clemens die vijffte die ouerste off was. daer worden veel goeder punten ingheset voer dat goet ende salich regiment der heyligher kercken Ende om wt te weyen alle ketterye ende ongheloue Ende hier worden oeck vereniebt die minrebroeders die twistende waren van welcke een deel waren ghesceten die ghestelicke minrebroeders Mer die ander en hadden die naem nijt.

Dulcinus een capitein ende ouerst vanden ketters ghesceten nouariensis mit sijn huusvrouwe margareta die oeck ongheloubich was mit horen hulpers waren op dese tijt vermaert Sij worden van lede te lede ontleet Ende teghens desen wort dat cruus ypristi ghepredict

Anno M ccc vij heeft die paeus Clemens die vijfte tot Auioens ghecanonizziert broeder peter de marone die voermaels ghesceten is Celestinus paeus die vijfte Alsmen daer lesen mach.

Deſe heinricus was graue van lutzenburch ſeer ſtrengſe in ridderlike werc/
ken hi begheerde ouer al vrede te houden alſo wel te water als te lande. hi was een
glorioeſſ triumphieur ende hi bleef een ouerwonnē ſtrijder. hi wert ghecroont vā
den paeus Clemens die vijfte Ten laetſten wort hi vergeuen mitē heyligher ſacra
ment dat hi ontfeng Men leſet in ſommighe boecken en
de dat gheruft gaet alſoe dat dit gheſchiet ſoude weſen van
een monick vander predikier of der jacopinen oerde Mer
mi ſijn brieuen preſentiert daer die predikier oerde i wort
ontſchuldiche van dit punt Ende dat dit valſchelick ouergheſeyt wort den Her
tooch bernhardinus die oeck eē broeder was van deſer oerde eñ hij was een wijſ
man ende een ghheſtelic deuoet prieſter van edel ghheſlacht ghebozen hij was ghhijc
den princen in des keyſers hoff deſe bernhardinus heeft oeck bekeert te recht te ſtaē
teghens des keyſers vrienden willende op alken punten trouwelick antwoerden.
Diet van deſen punten behoecht beter beſcheyt te hebben die gaet totten broeders
van deſer oerde ende hi ſel claerlike onder weſen werden van allē punten die deſe
ſaeck werende ſijn ēē.

Keyſers

Regnierde vijff jaer

vij. Henricus

an° mundi

Paeuſen

Deſe ſat vviij jaer

vviij. Johannes

Anno Xpi

Deſe johannes was ſeer glorioeſſ ende heerlick in punten die dat werclike leuē
aengaen. hi heeft ghestundicht dat boeck int gheeſtelike recht gheheten Clemētine
ende heeftet tot allen ſcholen ende vniuerſiteyten gheſeynt. hi heeft ſinte ludowicū
mit veel meer heyligher ghecanoniziert welcke ludowicus was biſcop van tholo/
ſen vander minrebroeder oerde hij heeft rijcke biſdommen ghedeylt teghens die
veelheit der beneficien hi heeft veel goeder dinghen ingheſet Ende hi heeft veel let
ters ende onghelouighen wt groter vuericheit verdoemt ende verwonnen ēē Ten
laetſten ſtarff hi int jaer M ccc xxxiij opten iij dach van decembr int xix. jaer
van dat hi paeus wert ende leyt begrauen te Auioē in onſer vrouwe kercke Eñ
of hi behouden is of en is dat en heeft onſe here god nijt willen openbaren ſinen alre
deuoeten ende ghetruwe dienres Item hi heeft oeck ghesticht een Carthuſer cloe/
ſter gheheten bonipaſſus gheleghen bij Auioen op die durencia.

Dese ludowicus was hertoech van beyeren hi had een huusvrou gheheten margriet ende was greff villems dochter van hollant. hi versmade vanden paeus ghecroont te werden Waer om wert hi vanden paeus of gheset daer hem grote periculē ende last of quam. hij heeft ghearbeyt om te scheuren ende te breken die eendrachticheit der heyligher stercken. hij heeft oeck verwonnen fredericum hertoech van oestenrijck die teghen hem ghecoren was Ende in die tribulacie. houerdye. ende versmadenisse is hij hertneckelich gebleuen ten eynde toe Den laetsten wort karolus ghecoren teghens hem welcke karolus behielde victorie Ende ludowicus vallende vanden peerde is haestelick doot ghebleuen.

iiij. Ludowicus regnierde viij jaer.

Die Arme luden van lugdunen seyden dat si hadden die derde reghel van sinte franciscus sijn verweset ende condempniert als ketters Ende van dien isser veel ghebrant in veel ander plaetzen mit hoer wanghelouen punten Een punt was dit dat ypristus noch die Apostolen nijt en hadden int ghemeen noch eygen goede Oeck seyden si dat ypristus noch die apostolen ghēn deel off recht en hadden tot die punten. die hem die heylighe scriftuere toe screfft.

vi^{m} v^{c} viij

M CC C viij

Het is declareert vanden paeus johannes die xxij dat alle die ghen verwesen ketters sijn die seggen willen dat ypristus ende sijn Apostolen ghen eyghen goet off ghemeen goet en hadden Item oeck sijn si als ketters condempniert die seggen dat ypristus ende die apostolen nijt ghebruken en mochten die macht daer die screfftuer of spreect Noch dat si die den anderen menschen nijt voert en mochten ghenen.

Die xxi twist inder heyligher stercke was tusschen den paeus johannē den xxij. Ende enen minrebroeder gheheten broeder peter de carbario Die saeck des twistes was die tyrannicheit des keysers ludowici welcke keyser begheerde te breken die eendrachticheit der heyligher stercke om dat die paeus johannes hem inden ban ghedaen hadde Ende daer om hefft ludowicus voerghenoemt desen petrum seer op ghetoeghen ende heeft hem gheeert als god Mer hi en vorderde nijt Want het is daer toe ghecomen dat petrus quam neder vallen voer des paeus johannes voeten bidden ende ghenade die hij oeck ūwerff Nochtans was dese petrus alle sijn leuē lanck ghehacht als een vyant der stercken.

Sinte thomas van Aquinen gheheten die heylighe doctoer vander predicker oerde wort ghecanoniziert int vijftichste jaer na sijn starff dach vanden paeus johannes den xxij.

Thomas biscop van erffordt wert ghecanoniziert.

Ludowicus biscop van tholosanen wert canoniziert en was des comines soen van sicilien ende was vander minrebroeder oerde.

Keysers

Dat boeck gheheten Clementine wert vermaert ende verbreet Ende wort tot alley vniversiteyten ghesent vanden paeus iohannes die xxij.

Johannes paeus die xxij heeft wt die boecken sijnre voervaders vergadert en gevonden dat in sinte benedictus oerde hebben gheweest xxiiij paeusen hondert en lxxxiij Cardinalen Item vl. cccc ende lxiij archibiscopen Item drie dusent v^c ende ij biscoppen Item xv dusent ende lxx abten Ende vijff dusent vijff hondert vijff ende vijftich heyligher die al ghecanoniziert sijn.

ann? mundi

Johannes mandeuill een doctoer in medicinen ende een vroem ridder te wapene gheboren wt englant was omtrent dese tijt vermaert Dese heeft volbracht een wonderlike pelgrimaetsi vol na alle die werlt Ende hi heeft die beschreuen in drierehande tale wat hi ghesien off ghehoert heeft.

Pausen

Anno Xpi

Odericus een heylich man vermaert van veel miraculen die hij dede. hij reyste in Asyen ende in jndien van die een plaetze totten anderen prekende dat ewangelium ypristi hi was een minrebroed Ende heeft vier heylighe martelaren lichamen van synre oerde bij groter miraculen vernoert van die stadt gheheten hormes all ouer zee tot int hoechste indien in een stadt gheheten carram dese heefft oeck beschreuen sijn pelgrimaetsie.

Gherardus van bononien van onser vrouwen broeder oerden was te parijs vermaert een groot doctoer van wijsheit ende leringhe Ende na dat hi veel boecken ghemaect heeft is hi ghestoruen te Auioen.

Gilbertus van belle wt almanien Ende johannes walsingram wt Englant dese twee waren van onser vrouwen broeders oerde seer grote doctoers die weerdich sijn gherekent te werden mitten heerliken vernaemde manne wat sij veel menschen mit woerden ende scriften wel gheleert hebben.

Onder desen paeus johannes die xxij worden op verschriden tijden veel broeders ende susteren vander minrebroeders oerden verbrant om een valsche sect ende opinie dien sij hadden.

Anno M. ccc xix heeft die paeus johannes die xxij in portegael ingheset die oerde der nywe ridders ihesu xpristi om aldaer die sarracenen weder te staen ende om die kerstenen te beschermen Ende die paeus heefft dese oerde gheghenen veel van der templiers goeden die in dit rijck gheleghen sijn·

Anno M ccc xx waren twee menschen eē out ende een jonghe te brant toe verdeelt om eenre sonden wil Ende doe si beyden ander columpnen gebonden warē ende dat vuer om hoer ontstekten was. Wert die jonghe aenroepende den joncfrou maria ende moeder gods ende hi wert vander columpnen verlost ende ghing doen brant onghequest Mer die oude mensch verbrande te mael Doe stichtede die paeus johannes op dese plaetze een Capelle die hij hiet. die cappel van miraculen die gheschiede te Auioen.

In dese tijt worden te parijs veel menschen ghekernt die ghehaten waren begarden om eenrehande ongheloue wil want onder een ghedaent van goede werc sten begeerden sij quaet te verwercken Ende die alre ouerste ende generael vander minre broeder oerde ghehaten michael mitten ghenen die mit hem toe vielen sijn geweesen ketters te wesen ende ongheloungh dat ghetal van deser oerde ende oeck ander mit deser ongheloue besmet die verbarnt worden was C en xiiij.

vi^{m} v^{c} xviij

·xij· Benedictus·

Tholosaen sat ·vij· jaer iij· maēt ende xviij dagen·

M ccc xviij·

Dese benedictus was een monick van dat cloester bollensis van sinte bernaerts oerde hi plach te heten jacobs de furno Van sinen jonghen dagen was hij altoes van goeden leuen ende was dootoer inder godheit Ende doe hi paeus wert heeft hij reformiert sinte benedictus oerde ende sinte berents oerde in allen plaetzē daer des van node was. hi hielt hem seer hard ende straf in benefiaen teghenen Ende om dat die benefiaē niet en soudē ghegeuen worden den onweerdighen daer om heeft hi een statuut ghemaect dat aldus beghint benedictus deus in domis cē. hij priuierde en ontnammer veel hoer benefiaen diet onweerdelick besaten. hi was een vuerich lief hebber des kerstenen geloues mit groter strenghicheit daer om waerender veel die hem niitste lief en hadden Hij was also straf ende strenghe dat hi nauwelicks sijn maghe ende vrienden wouden kennen seggende dat die paeus ghen magh of vrienden en hadde.

Een yammerlick en̄ een beclaghelick openbaringhe is geschiet enen cluſenaer in teghenwoerdicheit des paeus innocencij doe hi noch Cardinael was Ende hij ſeyde ic heb ghesien die sielen der menschen neder dalen inder helle en̄ ghelijck dat seer dicke snee neder valt Mer totten veghevuer heb ic ghesien dat die zielen neder daelde ghelijc dunne snee. en̄ alleen sach ic drie zielen ūgaen totte ewigen leuē dat was een biscops ziel. eenre weduwe van romen haer ziel Ende een prioers ziel vander carthuser oerde Ende daer na hadde die paeus grote begheerte totter Carthuser oerde

Keyſers

Gwidoes ghees heeft veel dinghen ghe openbaert bij romen in die stadt Aleyn daer een suuerlic cleyn boeck of beſcreuē is

Int anderde jaer dat benedictus paeus wert was op sinte symon ende judas der apostolen dach te vesper tijt also groten en̄ scielicke wijnt tot veel plaetzen inder werlt datter veel kerckē cloesteren huſen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende dat het daer die kercken ofte huſen mede ghedect waren waede seer verre vander kercken Mer dese wijnt en duerde nijt lang.

an° mūdi

Paeuſen

anno ỹpi

In dese tijt waren te parijs alte vermaerde grote subtijl meisters in der Astronomie dat is die wetenscap hebben vant ghesternte En̄ waren aldus ghehieten johannes de ligueriis. johannes van saſſen johannes de muris Ende een groot philoſoeph ofte meister ghehieten buridang die eerst began die opinie der moderneu.

Ludolphꝙ eē priot vant carthuſer cloester tot straelborch hefft dat leuen ihesu ỹpi seer heerlicke beſcreuē mit meer ander dinghen.

Het is declareert vanden paeus benedictus die ỹj. dat die zielen welcke mit ghenen vlecke der sonden besmet sijn daer sij om ghenen ghemicht soude werdē dat si mocht te voert als sij vten lichaem verscheyden sijn dat aenschijn gods aenscouwē Ende anders te ghelouen off te prediken is ketterye.

Omtrent dese tijt stont daer op houen inden lande een die hem seluen noemde te wesen een coninck der Armleder dese vergaderde veel lichts volcks van nette houen ruſtiers bedelaers ec̄ Ende verstoech al die joden tot alle̅ plaetzen waer dat hijse vijnden ofte crighen mocht Mer ten laetsten wert dese coninck der Armleder ghevanghen van ludowicus van beyeren die hem dede doden En̄ alle dat volc dat hij vergadert had verstrooede hem ouer alle een yghelijck daert hem ghelieste.

In jaer ons heren M ccc xxxv wert ghefundiert ende gesticht dat Carthuser cloester binnen Colen op die plaets alst te ghelouen is daer sinte seuerijn sach sinte martens ziel op ghevoert werden inden hemel mit enghelschen sanck.

Omtrent dese tijt was alsoo groten water vloet nijt comende vanden regen Mer wter eerden opspringhende al tottet hoechste van sommighe bergē daermen ghen water ghewoentlick was te sien Item te Auioen voermē mit seuen langes d straten veel bruggen ende toernen vielen neder want tet water dat eertrijck onder wt welde Ende dede alle die werlt doer grote scade.

Anno M ccc xlviij in des paeus clemens tijden begant omtrent onser vrouwe lichtmisse tot Auioen alte seer te steruen durende een jaer lang daer na quam die sterfte in vrancrijc italiē ende Almanien alsoe ouer lastich ende groot datter nauwelick ghenoch leuendighe lude waren die dode te begrauen Item daer waren veel derpen al wt ghestoruen die langhe tijt ledich stonden

vi^{m} v^{c} xxxiij.

Dese Clemens was ghheten petrus rogerij es was een monic vā sinte benedicte oerde es wert te parijs een meister mō godheit ēē M iij^{c} xxxiiij

vi. Clemens

Lemonicensis.
Dese sat x jaer vi. maent ende xvi daghen.

Dese Clemens was een seer duechdelick man in woerden ende i wercken hi heeft veel dinghen ghesaffteet die sijn voervāder benedictus alte strenghe had gheordiniert. benedictus strenghicheit stont te prisen. Mer Clemens goedertierenheit was veel minlicker dese Clemens was een heerlick prediker ende hij hefft veel sermonen ghemaect hij en liet niement van hem onghetroest gaen hij wert paeus ghecoren int jaer M ccc xlij.

Guido van pirpiniaen was eerst generael van onser vrouwe broeder oerde daer na wert hi biscop maioricensis ende ten laetsten biscop eluensis hi is een doctoer onder veel ander seer gepresen Ende ghelijck die ander de helyas heeft hi vuerich ghewees in dat huus des heren. hij heeft ghemaect een boeck ghheten Corpus iuris. ende veel ander boecken teghen alle onghelouighe ende ketterye welke boeck hi screef ter eeren. heer ganselijn cardinael van albanē hi heeft ouermits grootheit sijnre goeder wercken die werlt seer verlicht.

Int jaer ons heren M.CCC.li wert inder lucht ghesien een alte wonderlike ding van vuer dat vanden natuerlikten meisters gheheten is candela rotonda

In dit seluer jaer is op ghestaen die seer quade ende venijnde secte der ghesel broeds die hoer selue oec penitenten of cruys broeders hieten Ende sij vergaderden eerst in hoech duutslant ende sijn ghecomen in neder duutslant ten laetsten all tot in walslant toe. bij dese ghesel broeders toe vielen menighe ley menschen Als ghe-

Keysers

leerde ende ongheleerde edel ende onedel sonder wt nemingh̄e der personen worden si al ontfanghen dese aldus vergadert deden hoer pelgrimaetsi reysende van die een stede totten anderen nymmermeer en bleuen sij twee nacht in een plaetze dan des sonnendaghes Sij hadden een cruusfixe in hoer banmer ende deden alte gwote penite cie want alle daghe maecten si hoer seluer twee werff alte mael naect als des smor ghens ende tsauonts alleen hebbende een cleet om hoer lenden ende sloeghen hoer sel uen mit scorpioenen ofte gheselkn die knopen hadden mit naelden. soe dat tot elcke slach dat bloet wt hoer lichaem liep ende si songhen seer weenlick in duutscher tael aldus Slaet v seer. doer ypristus eer. doer god so laet die sonden meer. dit songen

an⁹ mundi

sij nedervallende mitten aensicht ter eerden wert ende wenende weder op staende maecten si dat volck mede screyen dese pelgrimaetsi duerde xxxiij daghe lang ende een halff Ende niement en conde gheweten wie die ghenen waren diet begonnen

Maeusen

of wt wat lantscap dat si waren of waer dat si eerst begonnen Ende en hadde die paeus hem niet verboden sij souden veel quaets begonnen ende ghedaen hebben.

Anno Xpi

Omtrent dese tijt stont op een nywe marcgreeff van brandenburch vensende ende seggende hem te wesen die marcgreeff waldemarus die laetste begrauen was ende seyde dat hij niet begrauen en was Mer dat hij in verre lande geweest had daer hi penitencie ghedaen had dese woerde ende deser ghelijck sprack hi veel so datter veel luden meenden al waers ende gheloefden hem. Den laetsten werdet vernomen dat tet all loghen was ende datter een rustier ende een knaerl was die alsulcke dinghen visierde doe veriaechdense sij hem ende bleuen bij horen eersten marcgreeff.

Johannes van bachon van onser vrouwe broeder oerde was een gwoot ghe leert man inder godheit ende inden gheestliken rechten hij was seer vermaert te pa rijs ende in enghelant.

Dese Karolus was coninck van bemen een cloeck listich en wijs man dese wert keyser ghecoren de die houeerdighe ludowicus noch in leuendighe liue was. ende dat gheschiede wt beuele des paeus clemens Ende want hi oetmoedelick begheer; de sinte peters benedixie ende vanden paeus ghecwent te werden na maniere der andere goeder coninghen daer om verghingt hem wel in alle

iiij. Karolus. xxxi. jaer.

Omtrent in dese tijt worden ouer al almanien die joden gebernt want si venijn ghesworpen hadde in die fonteynen ende putten Als sommige van hem ghelesen hebben.

Talyarandg cardinael van sinte peter ad vincula een deuoet prelaet en een vrient alre ghestelicker menschen is vermaert.

puncten hij had victori teghen sijn vyande hi heeft veel statuten ghemaect Mer bij sonderling heefft hi een alte behulpelicken recht ofte wet gheset voer alle ghestelicke lude ende geestelicke goeden die noch ghemeenlick hiet Karolina Ten laetsten sterf hi en wert te praghen begrauē

vi^{m} v^{c} xliij.

Dat gulden jaer wort van Clemens die paeus verleyt van vijftich jaer tot vijftigen om corthept des menschelicken leuens dat bonifacius die vij geset had van C tot C jaer

Demonicensis sat x jaer

vi. Innocencius.

M CCC xliij

Alte groten strijt was tusschen philippū coninck van vranerijck Ende Eduwardum coninck van englant daer gheschiede alsoe groten doot slach dat die zee bij vlaenderen een deel daghen scheen ghever; wet te wesen mit bloet

Sinte yuo wt britanien doctoer inden rechten wert ghecanomiziert hij was der armer menschen aduocaet ende voerspraeck.

Int jaer M.ccc xlix opten vij dach van september was te romen ende in veel stedē in italien een eertbeuinghe so datter sinte pauwels kerck te romen off neder viel ende mit veel ander ghetymmerde husen

Dese innocencij had alle ghestelicke luden lieff hij heeft doē tymmerē i vranckrijck bij sinte Andries tegens Auioen ouer een carthuser cloester Ende heefft der selver oerden ghegheuen veel preuilegien ende wert in dat cloester nae sijn doot begrauen hij was eerst ghehelen Stephanus aelberts soen ende was alte ghelerder man inden rechten Tē

i dese paeus jnnocencij andde jaer worden tot Auioen des dijnsdaghes na pinsteren ghebernt twee minrebroeders om een ketterye ende ander punten daer si mede besmet waren.

Int jaer M. ccc l. was een leesmeister gheheten paulus die seydet dat die maghet maria ontfanghen was in erffsonde Ende voer alle die clercte oftę gheeste licheit ende voer dat ghemeen volck inder stadt van cracouen viel hij neder ende sterff ghruende die gheest eer dat sermoen wt was. ghelijck alst beschrijft meister henrick van hessen van welcke werck worden ander doct oers seer verueert die op dese materie scriuende waren.

Keysers

Johanna coninghinne van vrancrijck was een alte duechdsame eñ oetmoedighe vrouwe Ende het is wel te ghelouen dat si een heylich mensch ghestoruen is int jaer ons heren M ccc xliy.

Petrus de casa was eerst een generael prior van onser vrouwer broeder oerde hi wort namaels bisop te vasionen ende patriarch van jherusalem hi was een eyempel der duechden. een spieghel der leringhen. Die miracule doer hem ghedaen bewijsen hem mit ypristo te regmieren.

an? mundi

vi^{m} v^{c} liij

Sinte brigitta een alte heyligher wedue vten rijck van swauē was in dese tijt Sij had van god veel openbaringen die grote onderwijs ghreuen in allen staten der heyligher kercken Sij heeft ghesticht ende begonnen een oerde daer si patroniesse of is. hoer hoechtijt houtmen opten xxiij dach van julio.

Paeusen

Anno Xpi

M ccc liij

Sinte saluatoers oerde diemen gemeenlick hiet sinte brigitten oerde wert op dese tijt ghesticht eñ begonnen welcker reghel onse here god selue ghemaect heeft.

Omtrent dese tijt waren veel eertbeuinghen in veel plaetzen Ende die stadt vā basel viel alte mael om. mit veel casteln omtrent lxxx. daer omtrent legghende Die menschen woenden in die bosschen als beesten ende en dorsten nijt comen in die steden Oeck waren in dese tijt veel oerloghen pestilencie ende duertijt Dat eertrijc gaf wt een rehande stinckende wit water dat stercke casteln ende stede om gewor pen heefft Item dit was een seer sondighe tijt Want veel ketterye eñ valsche sectē stonden op Ende die houerdye valschheyt eñ boesheit wort altoes groter ende gro ter in sinte brigittē eerste boeck int xlv capittel staet ghescreuē na rechte rechtueerdicheit soude die werlt mit recht vergaen want si nv veel quader is dan bij noes tijden doe si mitten diluuie verghing. Mer die barmhertichheit gods spaert noch die werlt om de wil der heyligher menschen.

Johannes de rupescissa een minre broeder seyde dat noch veel dinghen souden gheschieden als van twee antikersten. van destructie der landen ende ghemeen verueringhe ende onderwerpinghe der gheestelicheit Ende dat noch alle die werlt soude comen totten gheloue xpristi Noch seyde hi dat veel and dinghe deser ghelijcke hem ghe openbaert waren van onsen here ihesu xpristo voer die jaren ons heren M. cc ende lxx. Mer die punten en ghescheide noch en volchden nijt als hij gheseyt had waer om wert hi inder vanghemisse ghewozpen daer hi veel screef van toecomende dinghen Ende ghi sult weten dat van beghinne des tierstens gheloues hebben alsulke menschen gheweest die toecomende dinghen wouden voerseggghen Mer alle die ghene die een seker tijt wouden voerseggghen te ghescheiden van die groote ende verborghen dinghen die god die vader heeft gheset in sijnre macht sijn al bedrogen Ende daer om en selmen nijt meer ghelouen alsulke openbaringhe ofte voersaghers der toecomenden dinghen.

Omtrent deser tijt was in hollant in die stede vā delft een deuote vrouwe welke had die teystenen ende die wonden ons heren ihesu xpi in handen ende in voeten.

Eclipsis der sonne opten dach van decembber duerde xvij. vren lanckt.

Omtrent in dese tijt toe liefde die keyser ende verhengdet den Coervorsten dat si tolt waghengheld ende ander scattinghe souden ontfanghen ende eyschen een yghelijcks in sijn lant dat den keyser plach toe te behoren Waer of opstont een groote disputacie want sommighe wouden seggghen dattet nijt en betaemde die landen alsoo te schatten ende ten keer toe off te nemen want sij dan gheen macht en behielden hoer vyanden te weder staen Sommich ander seyden dattet redelick ende betaemlic was op dat der coervorsten landen nijt swaer en souden belast werden aensiende datter veel princen hoer contrari waren nijt vraghende na hoer ghebeden Ende waer om dat dese heren sullen hoer landen meer bescatten dan ander heren hoer onderseten doē mit dat si nochtans gheen onderstant en doen den ghenen diet van node is ende die sij schuldich sijn bij stant te bewijsen hier ō wat vā beyden die beste saeck is. dat oerdel beuelic dient toebehoert Ende wat hier off die groote poete Eneas ghevoelt heeft machmen lesen heel ende all inder historie van bemen Mer dat weten wij certeynlicke. hoe dat dese disputacie. dus off anders concludiert wert dat nochtans die werlt hoer loep nijt off en laet van die gewoentlicke onstantastichheit ende ydelheit want die wijse man seyt datter onder der sonnen loep nijt stantastich en is Mer al ist der ydelheit onder ghedaen ꝛc.

¶ Die paeus jnnocẽtius die vi heeft int sticht van Auioen in nyewer derp ghestichi ende fundiert een Carthuser cloester Ende ter bede des keyseres heeft hi ingheset zwridaghes na beloken paeschen te houden die hoechtijt inder kercken van die spere ende naghelen ons heren ouer al almanien ende bemen.

Keyseres

¶ Die schole ofte vniversitept van praghen wort omtrent dese tijt ghemaect ende wort begift mit veel priuilegien vanden paeus jnnocẽtius die vi om sonderlinghe bede wil des keyseres karoli.

¶ Eclipsis vander sonnen was int beghinsel vandẽ meert ende duerde twee vrẽ lanck.

¶ Omtrent dese jaren wast alte bijsteren ende arghen tijt Eñ dat volck was oec seer onstantastich.

¶ Die Constituaie gheheten in vinea wort int eerste jaer van vrbanus ghecopenbaert tegher die sonde der symonyẽ te wonen bij sinte peters.

an⁹ mundi vi^{m} v^{c} lxiij.

Pausen

.v. Vrbanus sat viij jaer

Anno Xpi M cccc lxiiij

¶ Dese vrbanus was abt van massilien van sinte benedictus oerde doctoer indẽ gheestelicken rechten. hi wert gheholden voer een heylich man hij dede predicken dat cruys ypristi tegher die turken. Ende ten laetsten wert hij vergheuen ende starf Tot desen vrbanum was sinte brigitta van ypristo gheseynt om die confirmacie van hoer regule.

¶ Katherina van senis een maghet van alte groter heylicheit. Meister Jordanus vander predicker oerde was haer biechtvader ende heefft haer leuen beschreuen Sij starf int jaer ons heren M cccc eñ lxxx. Sij seyde dat vrbanus die vi die rechte paeus was sterckende sijn deel Sij prophetierde oeck van toecomende twisten Sij had bij hoer sinte katherinam sinte brigitten dochter ende meer ander heylighe menschen mannen ende vrouwen.

Veel saken werden ghegheuen vanden ghelerden waer om dat die menschen alsoo arch ende quaet sijn Ende onder alle is een die meeste saecke dese dat die ouders hoer kijnderen onghedwongen opvoeden ende laten hem alle hore wille ende ghenuechte bedriuen. Want als die dertenheit van quader ghewoenten verwandelt wert in een natuer so en can si hoer nijt scamen noch ontsien Ende si werden herdneeckich totter tijt toe dat si morwe off buuchsoen ghemaect worden mit oerloghe mit armoede mit arbeyde of mit ander verdriet. Die ghenen die sijn kijnderen nijt een dwinghet hij maect hem selue een ghesele.

Omtrent dese tijt op sinte Nycolaus dach vochten twee ridderen een stemppe in teghenwoerdicheit des coninckx van vrancrijck ende mit meer edel mannen Ende nyement van beyden en wort doot gheslaghen.

In dese tijt wan die Coninck van Englant weder volna al Aquitanien van den coninck van vrancrijck die johannes gheheten was.

Pese gregorius sat vij jaer.

Anno M. cc lxij was te lubeck een scholier die vij jaer sliep sonder wacken te werden Ende daer na dat hi wacker wert leefde hi langhe tijt.

Dese gregorius placht te heten petrus de bello forti Hij was wt dat slicht van lemonitensis. dyaken Cardincel. hi sterff te romen in die vrede gods Ende na hē quam grote tribulacie ende verdriet Als onse here god ghenopenbaert had sinte brigitten datter tribulacie toecomende soude wesen om die sonden der Clercken ende ghestelicheit.

Die Alre rijckste stadt van Egipten gheheten Alexandria wert ghewonnen van petro coninck van jherusalem ende van Cypers Ende daer toe was een grot hulper petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeders oerde patriarch van constantinopel ende des paeus legaet.

Petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeder oerde was biscop te padeen. patriarch van constantinopel. een heerlick doctoer ende een stout bannier dragher des alre ouerste coninckx. hij heeft veel victorie ghehadt teghen den ongelouighen ende hi heeft veel boecken ghemaect ende beschreuen hi heeft veel miraculen ghedaen. hi is ghestoruen in dat coninckrijck van Cypers in die stadt van famagusta opten dertiendach.

Wese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert coninck ghecoren de hi noch een kijnt was bij sijns vaders leuendighe liue Mer wee dat lande welcker coninck een kijnt is . hi en was nijt sorchuoudich om sijn rijcke te regieren Noch hij en dede nijt goets dat weerdich is te scriuē Want hi was wreet als Nero ēn verstoech veel eerlijder mannen buten sijer

Regnierde Wenzelag Coervorsten ofgheset . hij besmetede sijn edel jonghe

Keysers xxviij jaer. scult daer om wert hij naer veel vermaninghe vanden joecht mit groter onauwsheit hij veronnedelde hem seer

van die zeeden ende duechden sijns vaders ende leefde totten eynde toe sonder eer; baerheit waer om en wort hij oec nijt mitten keyserlijke crone ghecroent Item die vader lijke eerbaerheit ende wijsheit was meer gegaen tot sijnen broeder sigismun dum als hier na ghescheit sel werden ꝛc̄ .

Dese Vrbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynendan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want de

Anno mūdi v^{m} v^{c} lxxxiij se vrbanus den Cardinalen straffē

Dese vrbanus sat vrbanus vi van hoer lichtueerdicheit daer om

vi jaer . worden si toernich ende wijsden van

Paeusen Dese Clemens sat clemēs vij Romen tot die stādt fundorum segh;

xv jaer ghende dat dese vrbanus ghēen recht

Anno Xpi M CCC lxxxiij ueerdich paeus en was Ende Lo; ren in dat selue jaer enen anderen teghens vrbanum die ghheten was Robertus de gebennis cardinael der vij Apostolen dien si hieten Clemens die vij . dese Clemens regnierde in vrancrijcke xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck .

Item dese vrbanus die vi heeft ingheset ende ordiniert die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick inder kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octaue van sinte janss baptisten Ende om datter ghemeen volck verwerckt mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuē allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octaue doer . al alsulke oflaten ghelijck vrbanus die iiij ghegheuen heeft vanden heyligher sacramente Ende dit dede dese vrbanus ō dat doer die ghebeden ende ūdienten der glorioser maghet marie die heyligher kercke mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen oflaten ghēen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bullen .

In jaer ons heren M ccc lxxxiij ghescheide een wonderlike en een ongehoerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn Want veel menschen van beyden kunne man ende wijf sprongben al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Ite die Rijn was ongheluc meere en gheter dan si ghewoentlick plach te wesen

Item Anno M. ccc lxxx gheschiedt in een stede gheheten caluen dat die archibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals en die vrouwe mit hem.

Vincencius de valencea een heylich man vander predicker oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanonizert van calixtus de iij int jaer ons heren M. cccc lv Item bernhardus was sijn discipel.

Johannes balestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer onder ander doctoren in gheter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi^{m} v^{c} lxxxiij

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van gheter heylicheit seer vermaert En ten laetsten nae ghete wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort verhoert tot florens daer veel miraculen gheschieden.

M ccc lxxxiiij

Die yyij twist inder heyligher kercke was veel arghir ende subtijlre dan enich ander daer voer off ghescreuen staet Sij was also commerlick ghestelt soe dat die alre gheleerste mannen ende die oeck van ghoter conscientien waren nijt en wisten te onderscheyden. wien datmen van beyden soude houden voer een rechtueerdighe paeus Ende duerde bij na yl. jaer lang tottet consilium van constantien in welcke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in yyyiy jaer nijt wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc yvij dit ghescheide aldus yammerlic mit ghete scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot ghete periculen der zielen om ghete ongheloue ketterye ende ander ghebreeclicheden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kercke tegbens den rebellen ghheen disciplijn en was Sommich seggben dat dese twist began int jaer ons heren M. ccc lxxxiij.

Bartoldus ende baldus dese twee waren omtrent in dese tijt vermaert die meeste legisten dat sijn meisters inden weerlicken rechten.

Meister gherit die gwot was in dese tijt in constē ende in gwoter heylicheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel bescreuen.

Meister jan Rijsbroch een deuoet ēn verlicht man heefft veel dinghen in duutscher tael beschreuen.

Heinricus opta een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te vyennen ūmaert Als twee gwe te lichten der werlt.

Keysers

Franciscus martini was in sijn tijt een cyraet ende een sonderlinc liche der doctoren inder godheit hi heefft ter eren onser lieuer vrouwe patroniesse der Carmelīten ghescreuē een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis Ēn wert hier ghenoemt bonifacius die ix Ēn die twist wert continueert ēn veruolcht xē.

an⁹ mundi

vi^{m} v^{c} xciij

Paeusen

dese sat xv jaer bonifa: acij ix. Int jaer ons heren M ccc xciij began die vniuersiteyt van erffordē Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.

dese sat xxij. jaer Bene: dictꝰ viij

Anno Xpi

M iij^{c} xciij

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hij was eerst ghehieten petrus de luna. hi leefde totten consilium van constans Ēn hij en woude oeck de nijt ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt ūhart Ten laetsten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden ī sijn stede enen ādren paeus kiesen dat si volbroch ten Ende coren al daer een die ghehieten wert Clemens die vij Ende verhoeuen hē als een afgod Mer si en vorderde nijt.

Want dese tijt seer periculeus was ende die ghrestelicheit in groter twistē stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die ketterye johannis wijtkleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jheronimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen. want sij te maal seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jheronimus verbrent die johannes wytkleeff discipulen waren die een. eē jaer voer den anderen ēn alle beyde na beloep op enen dach.

Drierley manier eñ loep der tijden werter gheuonden die hem in een wonderli-
ke ordinancie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet eñ condicie deser
werlt Die eerste is die loep der ouerulodycheyt Die andere ō behoeflicheyt Eñ
die derde staet in maticheyt Item als die ouerulodycheyt der tijtlicker dinghen ye
ment toelacht so sijn die menschen wel ghemoet eñ seer vrolick. si begrijpen dan gro-
te dinghen te doen. si opvoeden hoer kin- eren in groter dertenheyt eñ beghierense tot
groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye eñ vermetelheyt daer lichtelic
veel tijts twist eñ parthie of coemt Mer als niement ghekeert en heeft die een den
anderen te wijsen dan ter tijt toe dat men ouermits strijden weder coemt tot armoe
de so coemt men inder staet der behoeflicheyt. want als men arme ende behoeflick ghe
worden is so leert men wijsheyt eñ mit verdriet onderwijnt men dat men alle begheer
licheyt laten moet eñ arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so
leert men voert in maticheyt eñ in sorchuoudicheyt Mer want die maticheyt we-
der in brenghet rijcheidomme so wert oeck dan des menschen hert weder opghehlasen
tot houerdye eñ moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantaftich-
heyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijcheidomme maect houerdye eñ groother-
ticheyt Grootherticheyt maect oerloghe eñ strijden. strijden inbrenghen armoede. ar
moede maect maticheyt. maticheyt rijcheidomme. eñ rijcheidomme weder grootmoe-
dicheyt ⁊c̄. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die hose menschen wanderen in
een ommeganck.

Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergadert wel lxx^{m} menschen
welcker vergaderinghe ghehaten wert die grande of die grote company Onder desen
waren veel greuen eñ hanre heren Si ginghen ghecleet mit witten clederen eñ si straf-
ten seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starelic
regnierde daer om louede si enen yghelick die tot hoer ghesellscap wouden comen dat
si vander pestilencien souden vry wesen.

Int jaer M ccc xcviij began dat carthuser cloester in arnsbolte.

In dit seluer jaer wert ghestichet dat cloester in wstolt.

In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech Eñ
int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of ghset om sijn traecheyt eñ on-
sieckelike leuen Ende ruppertus hertoch van beyeren eñ palensgraef vanden rijn wert
keyser ghecoren.

Deſe rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende palens graeff opten rÿn Hi wert keyſer doe wenzelaus of gheſet wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kerſten man. want Ariſtotiles ſeyt int viÿ boeck ethicoꝝ dattet gheen coninck en is die in allen duechden gheen excellencie en doet Ende ſalomon in prouerbijs int xx capittel ſeyt dat hermhartichheyt eñ waerach-tichheyt bewaren den coninck. Item deſe keyſer wert ghecroent van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot ſchaer voles in ytalien teghens johannen hertoch galiaſe Mer hi keerde weder lidende groten ſchaey Ende hi is weerdich gheacht eñ ghenonden als dat hi voer die rechtueerdicheyt ſoude liden eñ tribulacie hebben.

Keyſers regnierde ix jaer.

Rupertus of Robertus

Petrus de Elyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerſon ſÿn diſcipel was oeck te parÿs een vermaert doctoer inden godheyt. deſe twee hebben veel profÿtelike eñ ſalichlike dinghen gheſchreuen.

an⁹ mūdi vi[m] vi[c] iÿ

Innocēcius ſat ÿ jaer

ggorÿ ſat vÿ jaer

Paeuſen vÿ vÿ

Anno ỿpi M iÿ[c] iÿ

Deſe innocencius wert te womē paeus gheborен in bonifacius ſtede. hi hiet eerſt Coſmarus van peruſien. hi ſat ÿ jaer.

In deſe tÿt quam ladiſlaus coninck van apulien te women onder een gheſaente vā vrienſcap Mer hi bewerdent volc tegēs den paeus Eñ inden oploep worden daer vi womeynen vāden meeſten die den paeus gunſtich waren verſlaghen. waer om ruumde die paeus ende toech te viterbien ter tÿt toe dat ſi den paeus begheerden mit groter eeren wed te hebben.

Deſe gregorius wert paeus geborен in innocencius ſtede. hi hiet eerſt angelus de corarÿs. hi wert in ſÿn iÿ jaer int conſilium vā pÿſen of gheſet.

Anno M iÿ[c] vÿ wert ludowicus hertoech van oerliens des coninces broeder van vrancrÿck bedriechlick verſlaghen te parÿs dat een oerſaeck was van ontallike veel quaets.

Anno M cccc viÿ openbaerde een comeet eñ thans daer na verloren die van ludyck inden ſtrÿt wel vÿ duſent menſchen teghens johan die cleet te ludyck was.

Item die heren gheheten pruthem ſtreden teghens den coninck van polen ende ſi worden verſlagen tot vÿ duſent menſchen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alder kerstien ende oetmoedi-
ghen man. hi was also deuoet ende goet van leuen dat hi na sommigher luden menin-
ghe mit recht soude hebben gheweest ghecanoniziert. hi heeft die heylighe kercke die
in groot liden ende tribulacie ende die volna mistwestich ghworden was te hulp ghco-
men mit sijn wonderlike cloecheyt ende wijsheyt Ende
om die heylighe kercke te brenghen tot eendrachtic-
heyt so en heeft hi hē seluē noch vrienden noch goet
nijt ghespaert. hi had ix strijden teghens den turken
daer hi altijt victori of had. Item alle die hoeflike
ende prijslicke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio
Karolo Ottone ende vanden anderen goeden keyseren die machmen oeck selderlicx
desen sygismundo toe screuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M
cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecroent van-
den paeus Eugenio die iiij.

sygis-
mundus ka
rolus.

regnirde xxviij jaer
soen ende wenzelaus
broeder.

vi^{m} vi^{c} xiij

Dese alexand wert
paeus ghecoren int
consiliū van pijsen
hi hiet eerst petrus
de candida ende was een minrebroeder.

alexād
v

Griecx
sat een jaer.

xxiij
johannes.

sat iiij jaer.

M iiij xiij

Omtrent dese tijt wert te pijsen een
consilium ghehouden om te maken een-
drachticheyt int heylighe kercken. mer
leyd dat een quaet wort den anderen toe
ghevoecht ende die een twist wert totten
anderen ghedaen wāt twee paeusen als
gregorius die xij ende benedictus die xiij
worden ofgheset Ende daer wert wed een
and ghecoren hiet petrus de candida ende
wort ghenoemt alexander die vijfte. de
se was vander minrebroed oerden een
groot subtijl doctoer inder godheyt. hi
sat een jaer mit die ander twee die ofgheset waren
Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten baltha-
sar de coya ende wert paeus na alexander
Hi begonste wel te doen om eendrachtic
heyt der heyligher kercken want int con-
silium vā constans doet hi sijn paeusdom
ouer te geuen Mer namaels wert hi ar-
ghr ende is heymelick voeruluchtich ghe-
worden Nochtans en heeft hem dat nijt
gheholpen. hi wert ghevangen ende doe liet
hi of mit bedwanck Ende hi wert wed car-
dinael ghemaect Ten laetsten starf hi ende
wert begrauen te florens.

Int jaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat
tierste ghekoue is weder op ghestaen dat langhe en veel jaren ghewagghelt had. al
daer wert die twist die xl jaer ghestaen had ned ghesleyt. daer sijn sommighe ongh-
koue en stettery ghedoemt en verdoruen En die twee capiteynen o ongkelouen als
johannes hus en jhewonimus worden ghelernt Item daer worden veel goed pun-
ten ingheset Item dat selue consilium heeft oeck ghedeterminiert en ghesloten dat
Keysers tot consilium wittelick en deghelick vergadt bewijsende of representierende die ghe-
meen heylighe tiercke heeft sijn macht van xpristo sond emich middel En alle staet
oeck die paeuslike staet is den seluen consilium seuldich gehoersam te wesen in dien
punten welcke dat dienen tot ghemeen vordering der heyligher tiercken. als i pun
ten des ghekoues en die daer an draghende sijn Item het is oeck int selue consiliū
gheordiniert dat voert an tot alle x jaren eens soude gehouden werden een ghemeen
consilium Item in dit consilium waren selue tegenwoerdich die paeus johannes
die xxiij mit sijn cardinalen En die keyser van romen sygismundus mit veel prin
cen. en het duerde iij jaer en vij weken Men leset datter in dit consilium te samen
an? mūdi waren op een tijt xxx^{m} ix^{c} en xl personen cē. vi^{m} vi^{c} xxiij

Romeyn
sat xviij jaer
hi hiet eerst otto de columna
Paeusen

M iiij^{c} xxiij
Annoxpi

Dese Martinus wert paeus ghecoren int consilium van constans En alle die
ander die paeus wouden wesen daer twiste tusschen was worden of ghset En also
is in die heylige tiercke die eendrachticheyt wed gecomen die langhe beghert was
en die oeck van node was om die heylighe tiercke te beschermen Dese Martinus
was een alten machtighen rijsten paeus ende een groot rechtueerdich man. hi hielt
die openbaer straten veylich en vry van quaden menschen. hi dede veel ongeloue en
stettery te nijt. hi heeft veel goets ghedaen daer hem seer toe gholpen heeft die edel
prince en keyser seghemunt Item hi had vergadt veel ghelts en schat om dat hey
lich lant wed te winnen Mer dat en hadde ghen voert ganck want hi mitten dood
voercomen wert En corts voer sijn dood dede hi vergaderen dat consilium te basel
Hi starf int jaer M cccc xxxi opten lesten dach van februario.

Michael van ayguanis ghebozen van bonomien. dese was een grote glozie en eer
der stadt van bonomien en der oerden van onse vrouwen broeds. hi was een groot
licht o ghekeel tierstenheyt. en na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghestorven.

Vranckrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren gheweest is wert nv in dese tijt mit grote tribulacie ende lijden seer ghequelt nader maniere dat alle tijdlike dinghen wandelbaer sijn Item weet dat veel fransoysen seer yammerlike verslaghen sijn buten hoer lant. als in turkijen wat si nijt en wouden volghen den raet des keysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen ghevanghen ende die ander worden dot gheslaghen.

Item dat alre schoenste coninckrijck van vranckrijck wert yammerlick ende boven maten verdoruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste ghelijden ofte draghen mit ruste ende mit vrede Mer als hi ander luden seer ghequelt ende ghepijnt heeft mit groten schade ende laste sijnre onderseten is hi selver ghevallen in een alten quaden siecte ende heeft also sijn leuen yammerlike ghe eyndet.

Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranckrijck seer verdoruen Ende hi wert namaels daer selver dot gheslagen dat een oersaeck was van veel toecomende quaets Den laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede ende een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

Item johan van bourgoengen wert wredelick dot gheslaghen in teghenwoerdicheyt des coninckls van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen Ende langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen ende ghevolcht.

Ontrent dese tijt waren der twee menschen als een man ende een vrouwe die mit ontamelike ende dwase lieste leuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi malkanderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een verueerlike siecte in teghenwoerdicheyt des keysers sygismundi. also dat die vrouwe rechten oert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike lieft te hebben ende hoe seer dattet te scuwen staet.

Int jaer ons heren M cccc xix wert sundiert die vniuersitept van tostrijck.

Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet vā xviij jaren ghheeten johanna wt dat greefschap van lorreynen die den Coninck van vranckrijck ktarolum delphi num seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie strijden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die hammer mit hoer selfs hant te draghen.

Keyſers

Dat coninckrijck van bemen wert ſeer verdeſtroeert vanden keyſer ſygiſmun-
do ende van ander heren ende voorſten wt almanien ons ſ ongheloue vanden huſſen Ende
die paeus dede prediken dat cruys teghens hoer als teghens den ongheloouigen Ende
in des keyſers ſygiſmundus xviij jaer quam die hertoech van oeſtenrijck mitten
vngaers teghens die huſſen Ende doe werter bi weeen meer dan xiij duſent verſla-
gen daer bleef dat ongheloufghe volck van huſſen Ende die te lijf ghebleuen waren
begheerden noch veel quaets te doen ꝛc̄.

Omtrent dese tijt ſijn inden hemel gheſien drie ſonnen Ende corts daer na coemt
in die heylighe kercke driederhande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius
paeus voerdent een regiment Ende dat conſilium was dat ander hoeft Ende dat derde
hoeft waren ſommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouer-
ſte noch ſi en hielden oeck van dat conſilium nijt Ende veel dinghen worden hier off
gheſeyt ꝛc̄.

an⁹ mūdi

Paeuſen

Dese ſat xviij jaer

iiij eugenius.

Dese Eugenius was eerſt cardinael ſenenſis. hi plach
te hieten gabriel van veneetgen Ende wert paeus opten
iiij dach in marcio na dat martinus opten leſten dach ſe
bruarij gheſtoruen was anuo M cccc xxxi.

Anno xpi

Dese Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus
gheworen Ende hi wert ſonder enich twiuel voer paeus gheſhouden Mer leyder hi
wert corts daer na wt romen verdruuen alſo dat hi int jaer M cccc xxxiij heyme
lick vliede vter ſtadt ende quam te ſcheep tot florens ſonder enich goet mede te nemen
daer na began dat conſilium te baſel daer hi verdaecht wert mer hi en compareerde
noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of gheſet vant paeuſcap ende ſi coren
enen anderen als Amodeum hertoch van ſauoyen tot een paeus dien ſi hieten felix
die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op ſtont wed int hey-
lighen kercke een twiſt durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden
ende die hem gonſtich waren ſeyden van hem veel goeder ende hoefſcher punten Ende
die hem contrari waren ſeyden hem ouer veel ſchalke quader punten athmen in alſul
keyen ſaken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of ſeggen. eer dat hi paeus wert
was hi een man van goeder famen eenlick van leuen ende ſtadich inder kercken Ende
wat hi namaels dede beuelt ic god te onderſoecken Item hi heeft die ſtadt van ro-
men namaels weder in ghewonnen mit hulp der venetianen ende cracht weder gro-
ter ghehoorſamheyt.

Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goeds punten ingheset ende ghecordineert sijn om te reformieren ende te vernyen dat heeft ende ander leden der heyligher kercken Dit consilium had een glorioose goet beghinsel. mer een oetmoedich ende een cranck eynde dat vol druckts ende lidens was om der twisten wil. aldus wonderlick is dat tat der auenturen Want dat consilium van constans behielde die macht ende houenhant teghens iij paeusen die afgheset worden van dat consilium Ende die iij werden ingheset Nochtans hadde dat consilium vā constans groote wederstoet ende het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergadert was vanden paeus ende van ander prelaten ghecōfirmiert. ende dit en was nijt machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums opset ende ordinanie Mer die voert ganck van desen consilium van basel wort benomen ende ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioess goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioess goet beghinsel ende een cranck eynde.

vi^{m} vi^{c} xxxiij

Eugenius wert afgheset int jaer ons heren M cccc xxxix opten x dach in julio Ende hier opstont die xxiij twist in de heyligher kercken duerende tot die jaren M cccc xlviij.

v
Felix.

hertoch vā sauoyen ende sat ix jaer.

M iij^{c} xxxiij

Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amedeum ende was hertoch van sauoyen een out ende een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort afgheset Ende dese paeus Felix en hadde nijt veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die ghen van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius dood was ende ghetrauen: quam dese Felix ende gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachticheyt te maken inder heyligher kercken Ende hi is doe ghe worden cardinael van sabinen ende legaet van vranckrijck Ende doe lieten of die ghen die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

Int jaer ons heren M cccc xxxiiij wast alten groten wijnde ec.

Keyſers

Dese Albertus was hertoech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundg dochter tot eenre huusvrouwe Ende daer om wert dese albertus aenghenomen voer een comine vā hemen ende vā vngarien om die dochter wille wāt die keyser sygismūdus ghheen ende erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer

albertus een jaer.

wert gecroē te vrāckvoert

mits daer na wert hi vergeuē ende starff. sommighe segghen dat hi starf aen dat buyckeuel Hi was een alter duechdelicken man ende alsoe goedertieren dat alle dat volck seyde dat die werlt alsulcken heer ende prince nijt weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Ende int anderde jaer starf hi ende wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Ende hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer manss doot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus ende wert namaels comingh van vngarien ende van hemen Ende in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen ende starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

int jaer M cccc xxxviij optē xviij dach i martio

ann? mūdi

Haeusen

Anno M cccc xxxviij na dat sygismundg die een peerle was alre princen ghestorven ende begrauen was in vngarien in die stadt Alba Doe wert sijn swaghr albertus binnē vi maenden ghemaect comine vā vngarien ende van hemen ende daer na keyser. mer leyd ghelijck dat hi schielick verstoruen wert so vergin hi oeck wed ꝛc.

Anno xpi

Die xviij twist inder heyligher kerken was tusschen Eugenium ende Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of gheset eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi nijt en hielde die ordmanancy ende welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel nijt ghehoersam want hi seyde ende meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Ende daer of is ghecomen grote twist ende disputacie onder die ghelerde mannen Die een seggh dattet consilium is bouen den paeus Die ander spreken contrari ende seggh dat die paeus is bouen dat consilium Ende dit en is noch nijt volcomelicke ghedeterminiert want die rechten ende die doctoers en sijn hier of noch nijt concordiert ende vereenicht Mer god die bouen al is ghebenedijt moet ghesuen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke al tijt sijn bruyt is ꝛc.

DEse Fredericus was hertoech van oestenrijck En wert keyser gheco-
ren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi reg-
miert tot noch toe wāt dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer
hi heyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroont wert om der twiste en twee-
drachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in
regniert. iij fredericus die heyligher kercke wert hi mit groter eeren en mit-
ten keyserlicken croon binnen der stadt vā romen ghe-
croont vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam
tot eenre huusvrouwen des coninckx dochter van portegael. Ende int jaer ons
heren M cccc lxxi dede hi bi een vergaderen veel princen en vorsten tot Ratispona
om der ouervallinghe en last vanden turcken Ende daer proponierde hi ende seydet
openbaer dattet kerstenrijck waer wel hondert milen ghemindert binnen xx jaren en
hi vermaendem den heren dat si hoer souden bereyden om den turcken te wederstaen.

viᵐ vᶜ xliij

WIdwit een alte heyligher maghet was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese
heeft ghelesen alte grote wonderlicke siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst
Si wort van god den heer gheseynt doer vuer en water en daer na ghebracht tot
een ghenoechlicke plaetze.

Mᶜ iiijˣ xliij

INt jaer ons heren M cccc xliij wert die coninck van polen en die eerweerdi
ghe cardinael julianus ghevanghen vanden turcken Ende die turck tractierden se
seer qualicken want hi onthoefden die coninck en dede dat hoeft voeren doert lant
van turkyen tot groter oneer en schaffierichevt vanden kersten Ende van dit ver
raet en wiltmen die venecianen nijt of ontsculdighen.

INt jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre
huusvrouwe des marcgraefs van brandenborchs johannis dochter.

ITem in dat selver jaer gheschiedet in een dorp bi zeghebergh dat seer wonderli-
cke hondert en lxxx menschen verstoerden daer si vergadert waren tot een bruloft
en saten in groter werschap en vruechden.

ITem die groetmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck en van lunen-
borch starff omtrent in dese tijt seer schielicken.

Die keyserlike stadt van constantinopel wort ghewonnen vanden ongheloui-
ghen turcken Ende wort verraden eñ gheleuert van enen man van januen Eñ die
turck heeft den verrader van januen cominck ghemaect opten derden dach ghehanct
als hi hem ghelooft hadde Mer opten vierden dach dede hi hem onthoeden Doe ghe
schiede i tierstenrijck groote beserenydinghe ellende eñ laste Veel tiersten worden daer
ghedoot eñ veel werter verkoft Die turck dede onthoeden dat dode lichaem des kei-
Keyſers ſers van constantinopel ꝛc. Ende dat tiersten gheloue was bi na in grieken te nijt
ghegaen Dese strijt gheschiede int jaer ons heren M cccc liij Die turck bestrede die
stadt van constantinopel alle daghe driewerf Hi had so te lande so te water tsamen
vergadert meer dan driehondt dusent menschen tot lxvi daghe lang eer hi sijn wil
le daer of vercreech Die keyser eñ die patriarch mitten tierstien mannē worden als
heesten verslagen. die vrouwen mitten maechden worden verdruct opten xviij dach
in martio.

an? mūdi

Paeuſen

v
Nycolaus

Dese nycolaus was ghekoren van januen Ende wert paeus ghe-
coren int jaer ons heren M cccc xlvij Hi sat viij jaer eñ starf int
jaer ons heren M cccc lv.

Anno xpi

In des keyſers fredericus viij jaer dat is dat jaer ons heren M cccc xlvij na
dat Eugenius opten xxij dach in februario ghestoruen was die xv jaer ghesetten
had eñ vant consilium van basel seer veruolcht wort. doe wert binnen der stadt vā
romen dese Nycolaus paeus ghecoren in Eugenius stede. noch staende die twist of
te scisma inder heyligher tierckten. dese nycolaus creech grote ghehoorsamheyt ouer
all. also dat alle man verwonderde dat al sulcken slechten man van gheboerten also
mochte die ouer hant houden teghens den hertoch van sauoyen die volnae maech
ofte swagher was mit allen princen eñ vorsten in tierstenheyt daer hi heel of ghela-
ten was Mer corts in dat anderde jaer nycolai is die eendrachtichheyt ghecomen.
want Felix heeft ghewelken eñ sijn recht ouer ghegheuen. wat het heeft god den heer
ghelieft sinen naem te glorificieren eñ te kundighen doer die verworpen eñ oetmoe
dighe des werlts Dese nycolaus was doctoer inder godheyt. ende in allen dinghen
werckelick. groot eñ subtijl van begripe. hi heeft veel vernallen tymmeraetsi ūmaect
hi heeft een grote muere doen malken om dat pallaes te romen Ende hi heeft seer ver
betert der stadt muren van romen om vrese vanden turcken.

Ludowicus biscop van arelaten ende cardinael starf omtrent in dese tijt. hi was een man van heyligher leuen ende van groter hijdsamheyt. hi dede veel miracullen. hi was een primapael columme int consilium van basel daer hi langhe wijl die president was.

Dat guldey jaer wort mit groter deuocien ghehouden ouer al hierstenheyt ende dat volck is te romen gecomen mit grote scharen doemen screef M cccc. l. die paeus nycolaus seynde een wise die hi ghebenedijt hadde opten sonnendach van halff vasten diemen dey wes dach hiet den edelen prince ende lantgraue van hessen wat hi een man was mit veel duechden ghecert Hi was dat seste lit ofcomende van sinte elyzabeth Dit guldey jaer was int iiij jaer des paeus nycolai.

Die constenaers ghemeenlick in allen constey syn in corten tijden seer schielijke veel subtijlre ghewordey dan si pleghen te wesen Ende die boecke printers wordey seer vermenicht in allen landen.

vi^{m} vi^{c} liij

Die paens nycolaus wort binnen een jaer biscop van bononien cardinael ende paeus des smanendaghes opten vi dach in martio Ende opten xix dach vander selver maent wert hi ghecwent. hi dede malen een nywe munt ende sloech goet payment swaer van ghewicht.

M cccc liij

Sinte bernhardinus een minrebroeder Dese heeft eerst begonnen die reformacie vander minrebroeder oerde. hi is omtrent dese tijt gestoruen doende veel miracullen hi wort int gulden jaer ghecanoziert. syn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxij dach in mey.

Johannes van capestrano oeck een minrebroeder was sinte bernhardinus disciepel. dese was ter stont na bernhardinus een hoeft ende een ouerste vander reformacien. hi dede oeck veel miracullen. hi starf doemen screef M cccc ende lvi na dien dat hi grote victorie vercregen had tegens den turcken.

Tot veel plaetzen worden die cloesteren ende die ghoerde luden seer gereformiert tot een beter ende goede leuen Ende het is te weten dat men leset ende vijnt beschreuen dat die reformacien voermaels dicke ghebeschiet syn Mer bekant en isser gheen alsoe ghebleuen want si in langhe dr tijden weder tot hoer oude staet ghecomen syn ende dat na dien dat die vaders der reformacien ghestoruen syn.

Omtrent die jaren ons heren M cccc lvij hebben die kinderen geheten Sinte michiels kinderen gheloghen ende ghereyst om pelgrimaetsie te doen tot sinte michiel mit groter neerstichept ouer die zee ende ouer langhe grote weghen Ende veel luden waren leducht ende meenden dat die kind daer toe kenuert waren vaden bosen gheest Mer het en duerde nijt langhe wantet den kinderen heeft verdroten die langhe ende swaere weech want si groten hongher ende commer leden onder weghen.

Keysers

Item int jaer hier te voren was in napels also groten eertbeuinghe datter wel vl duisent menschen verdruen.

Omtrent dese tijt waren veel oerloghen langhe tijt duerende in veel landen. als in westphalen. in pruyssen. in vlaenderen. in enghelant. bi ende omtrent romen. in swauen. te mens. ende sonderling in enghelant gheschiede grote doetslaghen ende strijden Daer na doemen screef M cccc ende lxi wert die stadt van mens ghewonnen.

anno mūdi

Maeusen

In der keysers frederichs xvi jaer dat ist jaer ons heren M cccc lx starf die paeus nycolaus die vijfte op onser vrouwen auont annunciacio.

iij Calixtus

Cathalaen sat iij jaer vijf maent.

Anno xpi

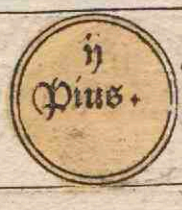
Dese calixtus was een man van lxxxv jaren doe hi paeus gheroren wert ende ter stont na dien dat hi paeus was wert hi sieck ende daer om en conste hi nijt volbren ghen die grote dinghen welcke hi voerghenomen ende op ghiset had teghen die turcken wantet hem benomen wert van ouderdom ende ten laetsten vander doot. hi wert gheroren int jaer ons heren M cccc lx Ende starf int jaer van lxij in julio op sinte sixtus dach in welcken dach hi insettede die hoechtijt der transfiguracien ons heren des jaers te voren.

Sinte katherina van senis wert ghecanomiziert vanden paeus calixtus die iij omtrent die jaren ons heren M cccc lxi.

Die tierſten hebben ouermits miraculeel van god victorie ghehat teghen den groten turcke in vngarien ouer die danubium Die turcke heeft veel volcks verloren en̄ is ſcandelike voerluchtich geworden weſende verueert vanden vyanden Nochtans en̄ wort hi van niement vervolcht Alleen die macht gods heeft hem verueert Die gheſchiede int jaer ons heren M cccc lxvi op ſinte ſixtus dach En̄ daer worden op deſe tijt in vngarien meer dan hondert duſent turcken verſlaghen Sinte johannes van capeſtrano was daer teghenwoerdich een minrebroeder en̄ was ſinte bernhardinus diſcipel Deſe toende daer den tierſten een crucifixe wepende mit luder ſtemmen O here iheſu Waer ſijn nv dijn oude bermhertichheden Coemt nv dijn volcke te hulp En̄ alſo wepende gaff hi den verſaechden tierſten volcke moet om ſtoutelicke en̄ vromelicke te vervolghen den onghelouighen turcken. daer wert grote wraeck ghedaen Die turcken ſeyden dat alſo veel ontallike ghewapent volcks hem vervolchde dat ſi van verueerniſſe nauwelicke en dorſten afterwerts omme ſien Ende daer om worden ſi voerluchtich en̄ hebben al hoer dinghen after ghelaten Die ghewapende welcke ſi ſaghen waren die heylighe enghelen En̄ om god den heer te dancken en̄ te

vi^{m} vi^{c} lxiij

houen vā die grote victorie ſo heeft die paeus Calixtus die iij ordiniert en̄ ingeſet die hoechtijt vā der tranſfiguracien ons heren ihesu xpriſti dat is die overſomminghe die geſchiede opten berch vā thabor in tegenwoerdicheyt ſinte janſſ ſinte peter en̄ ſint jacob. en̄ deſe hoechtijt ordinierde hi op ſinte ſixtus dach.

wt tuſcien vander seyn ſat vi jaer

M iij^{c} lxiij

Deſe pius wert paeue ghecoren̄ int jaer ons heren M cccc lxiij. hi plach eerſt te heten eneas en̄ was een wel ſprekende man een grot oratoer ende een groot poete. hi was oeck eerſt des keyſers ambaſiaet En̄ int conſilium van baſel maecte hi een ſuuerlick tractaet voer die rechten en̄ autoriteyt des keyſers. hi beghoerde en̄ ordinierde een reyſſ en̄ paſſagie teghens die turcken int jaer ons heren M cccc lxiij En̄ doe hi tot anchonam quam en̄ hi nijt en vernam die princen en̄ vorſten die hem ghelooft hadden bijſtant te doen daer om wert hi ſieck wt dwefniſſe en̄ reyſde wed om te comen En̄ doe veel volcks wt almanien quamen te comen om ſijn opſet mede te volbrenghen ſo gaff hi hoer die benedixie en̄ ſeyndese weder om thuus want des volcks nijt ghenoech en was Ende corts daer na ſtarff hi int jaer M cccc lxiij opten xiij dach in Auguſto.

In westphalen in die stadt van ham was een jonghe maghet ghheeten sijn die waerachtelick en openbaerlick had vijf wonden in handen voeten ende in hoer syde dat teyltenen waren vanden wonden ons heren ihesu cristi Si was corts beleert int jaer ons heren M cccc en lxiij Ende na cp welken omtrent dat heylich sacraments dach heeft si die vijf wonden ghetoont voer yij luyden en seydet hoer te voren dat si binnen twee uren souden weder comen ende si en souden die wonden nijt meer vijnden Ende dat is altemael also gheschiet want die steden ofte plaetzen d wonden waren al ghenesen.

Beyser's

Dat gulden jaer wort vanden paeus paulo verandert ende verset van xxv jaer tot xxv jaren totter zielen profijt wanter nv veel hoeghen ghescheit so sel daer veel graten teghens wesen.

an° mūdi

Paeusen

ij Paulus.

Venetiaen
dese was Eugenius suster soen
ende sat vij jaer.

Anno xpi

Dese paulus wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxiij Ende wechteuoert heeft hi confirmiert die hoechtijt der presentieringhe d maghet marie ghelijck pius ghedaen had. hi was seer rijp en nijt haestende in te teyltenen die petitien ofte supplicatien. ende hi was taey en lansom om recht ueerdichyt te doen. of hi seggheu woude het is beter luttel te gheuen en dat vast te houden. dan veel te teyltenen of te gheuen ende dan ter stont dat weder te weeren. hi heeft een groot pallaes bestaen te maken bi sinte marcus Ende eer dattet volmaect was starf hi int jaer ons heren M cccc lxxi opten xxi dach in julio Item dese paulus hiet eerst petrus barbus en hi was ghebozen van veneetgen. hi minde seer ende lief had dat gout want hi een venetiaen was. hi liet after een groot schat Mer hi en wist nijt wien dat hijt vergaderde.

In jaer ons heren M cccc lxxij openbaerde een comeet int begin̄sel vant jaer die omtrent sinte agnieten dach stont bouen die stadt van colen tegen dat teyken gheheten lybra Ende hadde een langhe stert te westen wert omtrent xxx graden. en̄ op sinte blasius dach stont se int teyken gheheten Aries mitten stert ad p̄iades ten oesten wert Si was seer wilt onderwylen wit en̄ somwylen vuerich mit veel stralen. hier na volchden in veel landen oerloghen en̄ pestilencien.

Item int jaer van lxxiij wast een alten heten zomer ende een wonderlijke groote drooghte Ende in sommighe landen was dat eertrijck mit vuer onsteken en̄ bernde tot op dat sant toe.

Die stadt en̄ dat lant van ludyck was omtrent dese tijt in groot verdriet en̄ in lijden Ende int jaer M cccc lxxiij wert die stadt al verdruen van karolus hertoch van bourgoengen Ende int jaer van lxxij was die stadt dynant al heel om ghe-worpen Ende int jaer van lxxiij quam dese seluer karolus hertoch van bourgoengen int lant van gelre en̄ heeft dat ghewonnen.

vi^{m} vi^{c} lxxiij

iiij Sixtus. van januey en̄ was een minrebroeder hi sat

M iiij^{c} lxxiij

Dese Sixtus plach te wesen generael mimster vander minrebroeder oerden. hi wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxxi. hi plach te hieten franciscus van sauonyen bi jennen En̄ hi was een man van goeden leuen en̄ van goeder ghe-ruchte. hi wort cardinael ghemaect buten sinen weten Int seluer jaer quam voer hem ber. een ambtsiaet van veneetgen en̄ vertelden daer dat die turck hadde o̅ sterf tenthept of ghewonnen twee keyserrijcken. iiij coninckrijcken. xx lantscappen. twee hondert steden en̄ menschen sonder ghetal. hi begheerden dat een yghelick hem bereyden soude om den turck te wederstaen.

Dit is dat beghin ende oersprong vanden
Coninghen van vranckrijck.

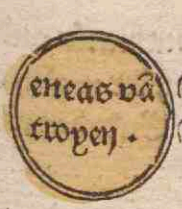
Doe die werlt ghestaen had vier dusent jaer ende xviij jaer. ende was
inder derder Etaet ofte outheyt d werlt Na der gheboerte vā abra-
ham viij^{c} jaer ende xxxviij jaer ende was voer xpristus gheboert xi^{c}
jaer ende lxxx jaer Ende was int tijt dat abdon rechter was ouer
dat volck van ysrahel In sijn derde jaer doe wert dat coninckrijck
ende die edel stadt van troyen ghewonnen mit verraet vanden grieken ende verdes
trueert. daer die grieken x jaer voer laghen. daer die edel hector van troyen ende pa
rijs ende troylus ende die coninck van troyen priamus hectoers vader ende menich co-
nincklick ende edel prince doot bleef Item Troyen was die schoenste stadt ende vrouwe
van allen steden van al Asyen.

Van vranckrijck.

Doe ruumden wt troyen veel volcs dat ontquam mit schepen Als Eneas
mit sijn soen daer is dat woemsche rijck of ghecomen Ende Turkus troylus
soen daer quamen die turcken of ende astrogothes ende ypogothos ende wande
len ende normanss Ende van Francion hectoers soen is dat franssche rijck of gecomē
Ende Athenor ende menich hauen omtrent xij^{m} te samen ende hadden xliij groter
schepen Eneas mit een deel vanden volck seylden tot ytalien wert Francion ende
Athenor mit veel volcks seylden ende quamen daer nv veneetgen staet Ende daer
lieten si een deel van hoer verdreuen volck blijuen Athenor scheyde van Francion
ende voech voert ende stichtede padue ende daer starff hi Ende Francion voech voert mit
een deel vanden volck in een broeck lant in die mersche van meochides ende is int
ghescheyt van Asyen ende van Europien ende streckt aen hoghe vnghheren ende daer be-
greepen si dat lant ende maecten daer een stadt die sicambre hiet Ende eerst hiet dat
volck troygine Ende daer na hietmense anthenorme. daer na hietmense sicambri
nen ende dat was wel xv^{c} jaer te voren eer si vranckren hieten of vranckrijck besaten
Ende dese Francion was coninck van sicambrien Ende na hem regnierde Pria-
mus als coninck Ende na die twee waren hertoghen vā sicambren Ende die her
toghen hieten voert aen al meest Priamus.

Daer na menich jaren bi des keysers valentiaens tijden so saten noch dat volc mit groten hoep in die mersche van meochides ende int lant ende aen tlant van vnghe ren ende hieten sicambrimen die te voren twginen hieten ende hadden enen hoeftman die hoer hertoch was ende hiet francion ende was ghecomen van francion hertoers soen vā troyen Ende in desen tijden so quamen int keyserrijcke alten groten volcke ende hieten alianen ende verderfden ende scheynden dat keyserrijcke seer Des so dede dese keyser va lentiaen desen francion mitten sicambrimen bidden dat si wouden comen ende helpen hem die alianen verdriuen Ende si souden daer ony vry sitten van allen pacht ende tribuyt y jaer lanck Daer toghen si wt dat broeck van meochides ende verjaechden ende versloeghen die woemsche vyanden die alianen des so danete hem die keyser seer Ende men hietse doe voert vry vranckrijck om dat hoer hoeftheer francion hiet ende dat sijt so vromelick ende so stoutelick ghedaen hadden mitten keyser.

Doe dit ghescheden was ij jaer doe quam daer een keyser ende hiet valentius ende sijn broeders graciaen ende valentiaen Dese drie waren keysers te samen ende wouden we der pacht ende tribuyt hebben vā desen sicambrimen of vranckrijck ende woudense eyghen malkey. mer si en wouden nijt ghiuen Ende die keyser verdreefse wt vngarien Ende si quamen hier neder bi den rijn mit xxiij dusent man ende daer toe wijf ende kinder Ende hem volgheden noch veel dusent ende sloeghen hem neder ende begrepen een lant dat noch na hem hiet vranckrijck lant Ende dese hertoch francion liet enen soen die priamus hiet ende was hertoch van sicambrien Ende dese priamus had voert enen soen die priamq hiet ende waren ghenoemt naden ouden coninck priamq van troyen daer si of ghecomen waren vā sinen liue ende si creghen veel landen in hoer bedwanck tusschen der danouwe ende den rijn Ende si maecten een grote stadt bi den rijn ende die hieten si troyen dat nv spanien hiet. ende dit was dat eerste vranckrijck Dit volck was groot ende stout ende si besaten die landen daer xlv jaer ende si versloeghen groot volck Ende si maecten drie hertoghen als Priamus Somores ende Genebaus De se drie wonnen veel steden ende casteleyn in almaengen in germaengen ende in galliey. Item nyement en dorst hem tribuyt eyschen want si sloeghense al doot Die keyser theodosius dese twee werf bestrijden mer si versloeghen al des keysers volck Ende na die leste strijt so en dorst die keyser off nyement tribuyt van hem nemen of vā den galleyen of van emighen landen die si onder hem hadden.

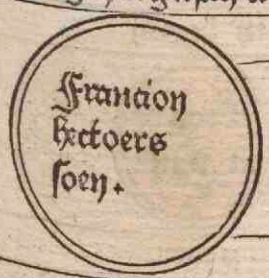

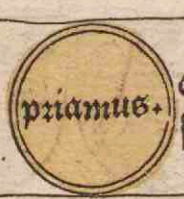
Van dēsen Eneas der latinen coninck is ghecomen dat Roemsche rijck.

Twylus soen Van dēsen quam dat rijck van turkyen Ende van hem quamen oeck die astrogothen ende ypogothen wandelen ende noermans.

Francion hectoers soen van troyen coninck van sicambre Van dēsen is dat rijck van vranckrijck ghecomen Ende van sinen volck is oeck die stadt van veneetgen begrepen ende begonnen.

comine van sicambre

hertoch van sicambre

Dese athenor van troyen was coninck van padue Hi seylden met veel voles esn quam daer nv veneetgen staet esn daer liet hi een deel van dat verdreuen volck bliuen Doe scheyde hi hem van francion esn toech voert esn stichte de paduo esn daer starf hi ēē.

soumeres.

Deſe ſoumeres was hertoech van vranckrijck eñ beſat veel landen int jaer ons heren ccc ende ly.

Die hertoch priamus creech namaels onder ſijn bedwanck al dat lant tuſſchen der maſen eñ der ſchelt dat nv lothrijcken hiet Ende dat was dat ander vranckrijck.

Waer nae creech priamus al dat laut onder hem tuſſchen der ſchelt eñ der britaenſcher zee En de dat was dat derde vranckrijck.

iijc ly

Deſe ybros hiet oeck priamus ende was hertoch priamus ſoen. hi was hertoch van vranckrijck. deſe meerde die ſtadt vā lucceſſen eñ de deſe hieten gaule waer om hiet hi oeck hertoch van gaule Ende hi regnierde y jaer.

Anno dñi

hertogen vā vrancrijck

priamus.

Regnierden

vij jaer

iijc lxxvij

ybros of priamus

y jaer

Deſe Priamus hertoch van ſicambren ende vanden vranckten de vermaken een ſtadt die lucceſſen hiet eñ namaels gheheten wert parijs Deſe hertoch priamus voerde in ſijn wapen vanden bloede vā croyen eneen gulden ſchilt mit eneen leeuw vā ſteel. ghetonghet. ende ghelaurert van lazuer Ende als hi inder galken lant ver; wan die machtichſte coninghen ende beſat hoer rijck eñ verſleechſe ſo nam hi hoer oerſte wapen aen eñ voerde die mit ſijnre wapen Ende dat was eneen gulden ſcilt mit drie padden van ſabel Ende dit voerden ſijn nacomelinghe coninghen ter tijt toe dat comine clodoneus hierſten was eñ hi dat blaeuwe cleet mitten gulden leliyen bi mirackel creech.

ccc ly

genebaus

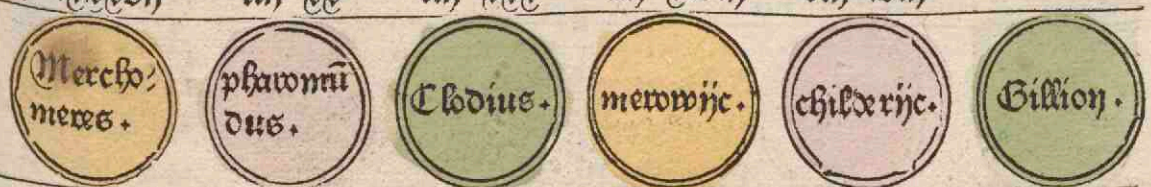
Deſe Genebaus was hertoch in vranckrijck ende beſat veel landen Anno ccc ly.

Marchomeres ybros soen was hertoch van vranckrijck ende hertoch van gaulen xxxvi jaer Dese dede die stadt van gaulen seer verbeteren ende dedese hieten parijs Ende die stadt had toe ghestaen viijc jaer van dat si eerst begonnen was. Ende eer die franssoysen daer quamen int lant so hadden daer veel coninghen ende hertoghen ghe-weest.

Clodius pharamonts soen was coninck van vranckrijck xviij jaer ende hi creech dat greefscap van dorin-gen ende van doernick. lyons. bourgoengen. aquitanien.

Merowijck clodius soen was coninck van vranckrijck x jaer Ende hi was die vroemste heer die-men op die tijt leuende wist.

xxxvi jaer | x jaer | xviij jaer | x jaer | xxvi jaer | vij jaer

Dese pharamont marchomeres soen was die eerste ghecroende coninck van vranck-rijck. hi regnierde x jaer Dese co-ninc gaf den franssoysen alre eerst een wet ende rechten daer si hem na souden regieren Item in phara-monts tijden wort die coninck van bourgoengen mit alle sinen volck ter steden an° cccc ende xxxi.

Gillion was coninck van vranc-rijc mit machte viij jaer lanck bi childe-rijcks tijden.

Childerijck merowijck soen was coninck vā vranckrijck xxvi jaer Dese was seer oncuysch van leuen Hi had een wijff ende hiet basine ende was coninghinne van doringen Ende daer van hi enen soen bi ende hiet clodoneus Mer eerst had hi te wijff des keysers se-nos dochter.

Clodoneus die eerste alsoe gheheten was coninck childerichs soen Hi was een seer machtich coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Hi was xv jaer heyden coninck ende xv jaer kerstен Hi had een wijf en hiet clotelt en was kerstен want si was coninck alpriy dochter van bourgoengen Dese lach horen man altijt aen en riet hem dat hi kerstен soude werden en dat hi hem soude laten dopen van sinte remigius den eertschen biscop van riemen. also dat hi hem bedocht en wort kerstен mit groter deuocien Ende doe hem sinte Remigius dopen soude tot riemen doe quam al daer een schoen witte duue van houen uten hemel dat menich mensche aensach die daer brochte in eenre ampulle dat heyligghe crisma daer sinte remigius den coninck clodoneus mede sacrieren soude tot enen kerstен coninck Welcke ampulle noch hu den des daghes is int cloester sinte danijs Ende alsmen een coninck vā vrancrijck sel wyen en sacrieren tot een coninck so neemtmen mit een gulden spelde wat uter ampulle en menght mit ander crisma Ende daer salftmen ende sacreetmen den coninck mede tot enen coninck.

Anno dm

coningen vā vranckrijck

iiij^{c} lxxxiij

j clodoneus

Clodoneus had vier sonen en was die alre eerste kerstен coninck van vranckrijck.

Lotharius
Dirck
Childeberth
Clodomirus

Regnierden

xxx jaer

Doe die coninck Clodoneus ghedoop was gaf hem sinte remigius enen anderen naem en hiet hem lodewijck Hi bleef een goet kerstен wende veel duechden inder eeren gods en inden dienst en in wapen Hi wert ghedoopt int jaer ons heren v^{c} en doe worden xxx^{m} menschen mit hem kerstен en alus daer na al vranckrijck.

Die hertoghen van sicambren voerden eerst i hoer wapen enen gulden schilt mit enen leoen van steel alst voerscreuen is Ende als si dese landen in gallen betrachten en besaten die stadt van lucessen so nam hertoch priamus die stadt en lant en der coninghen wapen die daer voer van ouden tijden gheweest hadden en dat was enen gulden schilt mit drie padden van sabel en dit voerden si voert tot dese coninck clodoneus kerstен wert Ende als hi kerstен ghewordet was. so was in vranckrijck een heremijt van heyligher leuen Ende die enghel gods openbaerde hem en gaff hem een cleet van lazuer mit drie gulden lelyen dat hi dat den coninck clodoneus soude ghenen tot synre wapen Ende van dier tijt voert so voerden die fransoysen coninghen den blaeuwen schilt mit gulden lelyen.

Die eerste kerstey Cominck clodoneg starf int jaer ons heren v^c ende leyt begrauen tot parijs sinte genofeue.

Clodomirus dee cominck clodoneg iiij soen regnierde als cominc tot oerliens en in bourgoengen in provincien want hi ende sijn broeders verslooghen cominck goudemer ende cominck seghemont van bourgoengen Ende si worden selue cominghen van bourgoengen.

clodomirus

Die sijn clodomeus

childe kertg

Dese childebertus regnierde als eē cominc i aquitanien.

diric

Dese diric regierde tot mets i lorey ney Hi had twee sonen als amauri en thodebertus.

anér sonen.

Dese Amauri was cominck van spaengen En sijn broeder thode bertus regnierde tot mets in loreyney. hi had een soen die na hem regnierde.

amauri.

thode kertg

thode bauy

v^c yo

j lotharius.

Dese lotharius die eerste also ghheten was cominc clodoneus oudste soen. hi was cominck van vranckrijck. l. jaer Sijn wijff hiet sinte Aregont. hi had vijff sonen en een dochter.

l. jaer

Lotharius eerste soen hiet chilperijc en staet in die limder cominghen van vranckrijck.

Contrans lotharig vierde soen Regnierde in oerliens als eē cominck.

Singebertus die. v. soen was cominc vā mets.

thode kertg

Dese was lotharius anderde soen En hi regnierdey in provincien. hi had een wijf hiet ingebergghe

Cramius

Dese was lotharius derde soen en regnierde in aquitanien als een cominck.

Con trans

singe kertg

Dese auselbertus was hertoch ouer scelt en die eerste marcgreff van antwerpen.

ausel: kertg

hertoch

Arnoldus was die anderde marck greef vā antwerpen.

arnol dus.

hertoch

van blotida Lotharig dochter is ghecomen pupinus ghesladht.

blotida.

lotharius dochter

Tominc chilpe-
rijck lotharig ſoen
was cominck van
vranckrijck xxiiij
jaer. hi had iij wi-
uen dat eerſte wijf
hiet alcade. dat an-
derde wijf hiet theo
dore. ende dat derde
wijf hiet fredegont.
en deſe cominck had
vier ſonen Als lo-
tharius. thedeber-
tus. meronee. ende
clodoure.

Cominck Chilperijck ſonen

thede
berto

Deſe was cominck chilperijck anderde ſoen Ende hi was cominck van bour-
goengen. Hi creech voert eenen ſoen die dirck hiet die oeck cominck wert van bour-
goengen na ſijn vaders doot.

dirck

mero-
nee.

Deſe Meronee cominck chilperijcks derde ſoen regnierde in provincien.

Clo-
doure

Deſe clodoure was cominck chilperijck vierde ſoen Ende ſtarf jonck.

Anno dm

coningen vā
vrancrijck

Regnierden

vc lxv	vc lxxxix
Chilperijc.	ij lotharius.
xxiiij jaer	xliij jaer

Lotharius die anderde
alſo gheheten was cominck
chilperijcks ſoen Hi was co
minck vā vrancrijck xliij
jaer Item hi had twee ſo-
nen ende een dochter Die eerſte ſoen hiet da-
gheb ertus ende wort cominck na ſijns vads
doot Die anderde ſoen hiet aubertus ende
ſtarf jonck Ende die dochter hiet vlytelt.

auber
tus.

Vly-
telt.

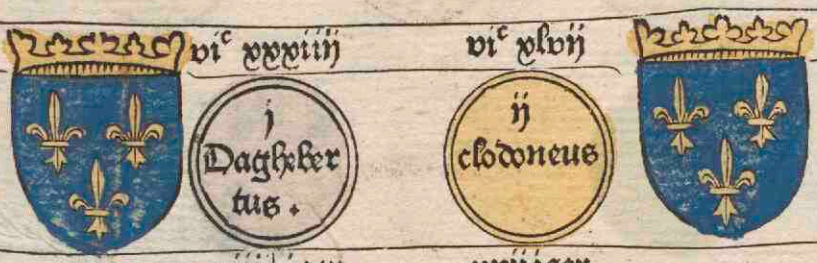
Deſe vlytelt lotharigs dochter wert een man ghehuwen die Anſel-
bert hiet ende was een edel romeyn Ende daer van ſi een ſoen bi die-
men hiet aernout. ende die aernout die wan voert ſinte aernout.

Aer-
nout

Sinte.
aernout.

Puppijn van landen was co-
minck lotharius ſweert dra-
gher ende ouerſte raet.

Dagheb ertus die eerste alsso gheheten was coninck lotharius soen Ende was co
inck van vranckrijck viij jaer Hi had drie wiuen Dat eerste wijf hiet mantilla
dat anderde wijf hiet carmatruyt. en dat derde wijf hiet rauetrut En hi had twee
sonen Die eerste hiet clodoneus en wert coninck na sijn vader. ende die ander soen
hiet sigisbertus ende wort coninck van oestenrijck Dese coninck dagheb ertus had
oest vranckrijck dat nv holland en stieht van vtrecht hiet in sijn bedwanck Ende
hi dede tymmeren een groot begrijp ende casteel omtrent daer dat casteel wilten
burch stont Ende dit dede hi hieten traiectum dat is vtrecht En hi dede daer ma
ken een steruck binnen der seluer montagn in die ere des heyligen apostels sinte tho
mas en hi settede daer priesters om dat quade volck te predicken en te besteren.

xiij jaer

Dese sigisbertus was coninck dagheb ertus anderde soen Ende hi wert coninck van oes tenrijck.

sigis:
bertg

xvij jaer

Dese Clodoneus die anderde was co:
inck dagheberts soen Hi was coninck vā vranckrijck xvij jaer Ende hi had drie so
nen bi matilda sinen wiue Die eerst hiet lo
tharius en was coninck na sijn vāder iij
jaer. die ander soen hiet hildericus en was
coninck van oestenrijck en na sijn broed
lotharius dot coninck van vranckrijck.
die derde soen hiet direct en wert namaels
coninck vā vranckrijck na hildericus sijn
broeders dot.

Die eerste prince van brabant.

klaerle
mang

Die derde marcgreff van antwerpen.

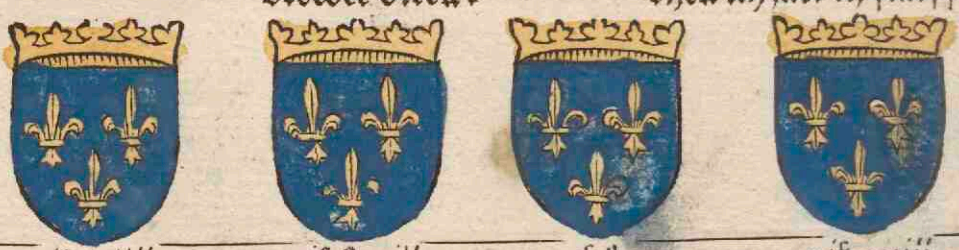
Sinte
aernol'dg.
bertoch

Lotharius die 8de also ghehetten was clodoneus soen en was coninck van vranckrijc iiij jaer en starf sonder kijnder Ende sijn broeder childerijc werd coninck vā vranckrijck.

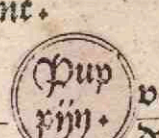
Childerijck comine clodoneus andde soen was conic vā vranckrijck yij jaer na lotharius sinen broed en starff oeck sonder kind en dat rijck quā op sijn jongste broeder direct.

Direct coninck clodoneus derde soen was coninck van vranckrijck viij jaer En hi had ij sonen Die eerste soen hiet clouis en wert coninck na sijn vad Die ander soen hiet childebertus en was coninck na clouis sijn broeds doot Die derde soen hiet lotharius en wert namaels oeck comine na childebert sijn broeds soens doot.

Clouis comine directs eerste soen was comine vā vranckrijck iiij jaer en starf sonder kind.

Puppijn van landen was die eerste hertoech van brabant.

Puppijn hadde een soen en ij dochteren

pipijns soen was die andere hertoch van brabant.

Sinte gheertruyt stichtede een cloester tot nyuel daer si een nonne ende een abdisse wert.

Sinte leggke wert een man ghehouen sinte aernouts soen hertoch angijs anno vic ylxy Ende si wonnen enen soen die pipijn van haer stel hiet.

Van desen puppijn mit sijn kinderen ende van dat sijn dochter sinte leggke aen sinte aernouts soen ghehiliet wert selmen beter beschreyt hier na vijnden.

Childebertus cominc dircs anderde soen was cominckt na clouis sinen broeder xviij jaer ẽn had twee sonen die een hiet daghebert ẽn was cominckt na sijn vader Ẽn die ander soen hiet chilpericlt ẽn wert oeck cominckt na cominckt lotharius.

Daghebertus die anderde also gheheten was cominc childebertus soen ẽn was cominc van vranckrijckt vijf jaer Ẽn had twee sonen. die eerst hiet dirckt ẽn was cominckt na sijn vader Ẽn die ander soen hiet chilpericlt ende was cominckt na sijn broeder.

Lotharius cominc dircs derde soen was cominckt van vranckt: rijckt iiij jaer vanden jonghen kijnts wegen dirc daer hi out oem off was cominckt daghebertus soen.

vi^{c} xcviij

Childebertus.

xviij jaer

vij^{c} xv

ij Daghebertus.

.v. jaer

vij^{c} xx

lotharius.

iiij jaer

Cominckt stauel.

Ebroyn.

Cominckt stauel.

Bartrant.

Na hertoch angijs ẽn sinte beggben dot so wert pupijn vã haerstel die vierde hertoch van brabant ẽn wert oeck ouerste raet ende man vanden pallaes ẽn sweertdragher des cominckts van vranckt rijckt Ende hi wert seer machtich ẽn regnierde na sinen vad xxx jaer ẽn xviij jaer was hi ouerste raet ẽn hoeftman van vranckt rijckt bi cominckt lotharius ẽn den cominc childerich.

Item haerstel is een dorp ẽn leyt opter masen tusschen Nudyckt ende triche Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Pupijn vã haerstel.

Dese hertoch pupijn seynde sinte willibroert mit vij ghesellen in vriesslant om die vriesen te bekeren daermen inden cronijcken van vtrecht of vijnden sall.

Chilperijck coninck childeberts ander soen es coninc dagheberts broed was conic van vranckrijck vijf jaer vā den jonghen dirck sijn neuen wegen coninc dageberts soen daer hi oem of was Ende hi was prince es hertoch in aquitanien eer dat hi coninc wert Ende van desen coninck childerijc is die eerste greef dirck van hollant of ghesproten es off neder ghecomen.

theodericus. hertoch in aquitanien

lotharius. hertoech in aquitanien

Dirck coninck dagheberts soen was coninck van vranckrijck xv jaer Dese was een jonck kijnt doe coninck daghebert sijn vader starff daer om soe was lotharius sijn out oem coninck van sijnre weghen iij jaer Ende daer nae was Chilperijck sijn rechte oem Coninck van sijnre weghen vijff jaer. Ende dese coninck dirck starff sonder kijnder.

Anno dm	vijc xxiij		vijc xxix		vijc xliij
comingen vā vrancrijck	childerijc.		Dirck.		childerich.
Regnierden	vijf jaer		xv jaer		ix jaer

Karolus marteel hertoech pippijns soen van haerstel wert na sijn vaders doot die iij her: toch van brabant es van loth: rijck want hertoch puppijns ij eerste sonen storuen beyde voer den vader.

karolus. marteel

Dese karolus marteel liet after drie sonen Die oudste hiet karl es was prince vā dringen oestrijck ende van bourgoengen Die and hiet puppijn die cleyn Es die derde hiet grifsoni of remy cc.

Childerich coninck dagheberts ander soen was coninck van vranckrijck ix jaer. dese childerich was recht comine es was gecomen vanden comine vā twyen es van al den coninghen van vranckrijck neder gaende Es hi was die xv comine die ghecomen was vā clodoneus den eersten hersten coninck vā vranc: rijck Ende dese childerich en paste op ghen ding nijt es liet die grote vromicheyt die sijn voer vaders ghedaen hadden varen ende hi en dorste nijt vechten es sat al daer mit lanck haer totten arm toe es mit enen langhen baert Ende een ghesten puppijn karls marteels soen regierde drie ewen es alt volck es had al die renten in sinen handen Ende gaf den coninck childerich wes hi behoefde es liet hem gaen mit luttel ghesins.

Van vranckrijck.

In des keysers constantijn die vijfte also ghenoemt Jn sijn x jaer seynden die franssoysen tot romen aen den paeus zacharias den eersten also ghenoemt Ende doden hem vraghen soe wie dat rechte waer en̄ scueldich coninck te wesen off die ghene die dat rijck alleen regierde mitten naem en̄ nijt mitter daet ende sedichlick die crowen droech sonder eere Off die ghene die totter cronen nijt ghebozen en̄ waer ende settede sijn lijff en̄ goet in auentueren op en̄ neder om die crowen te beschermen en̄ in eeren te houden mitten swaerde ℈ Die paeus zacharias ontboet weder hier op en̄ seyde dat men den ghenen voer coninck hielt die dat prosijt vanden rijck selue dede en̄ wrocht en̄ die dat lant voer alle ghewelt beschermde. Die franssoysen dancten seer den paeus zacharias van deser sentencien en̄ des oerdels Ende hebben bozen wechten coninck childerick monick habijt aen ghedaen ende mit sinen wiue besloten int cloester tot sinte medaerts tot spsoen Ende hebben mit ghemenen rade puppijn kaerl marcels soen ghecoren tot enen coninck van vranckrijck te wesen Aldus heeft puppijn den wechten heer monick ghemaect ouermits den stoer wien dattet lieff was Ende die edel troyginen sicambrinen anthewonnen en̄ mewaringhen sijn aldus neder ghevallen en̄ hebben verloren die franssche crowen die si dwerghen iij^{c} jaer en̄ lxiij jaer Ende die oesterssche brabantsche hebben al dus coninck priamus ghesslacht herroept vander crowen doemen serref vij^{c} en̄ lij.

Nv salmen scriuen van coninck puppijn ende waer off dat hi ghecomen is en̄ hoe dat hi coninck wert.

In des coninckx lotharius tijden van vranckrijck soe regnierde een groot moghende prinss op haspe gouwen in brabant die kaerleman hiet ende was die eerste prince van brabant Dese kaerleman wan enen soen die puppijn vā landen hiet En̄ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant Ende hi was so wijs ende vroem datten coninck lotharius van vranckrijck die maecte hem een man vanden pallaes dat hi des coninckx swaert droech en̄ was des coninckx lotharius ouerste raet.

Dese puppijn van landen nam een wijff wt garsoengen die jekx hiet daer van hi bi enen soen die grymolt hiet en̄ was die ander hertoch van brabant na sinen vader en̄ was oeck raet en̄ man vanden pallaes en̄ swaert dragher des coninckx lodewijcks van vranckrijck en̄ hi starf sonder kinder en̄ leefde nijt langhe.

Noch vanden seluen puppijn.

Dese puppijn van landen voerscreuen had oeck twee dochteren. die een was sinte gheertruyt ende die ander was sinte begghe. Hertoch puppijn van landen starf int jaer doemen screef vi^{c} ende ylviij Ende de hertoch puppijn doot was ende hertoch grymolt sijn soen oeck ghestoruen was de bestarf brabant ende alle sijn heerlicheyden op sinte gheertruyt ende op sinte beggha Ende de ghinck die moeder hertoch puppijns wijf mit horen twee dochteren sinte gheertruyt ende sinte beggha ende depleden die heerlicheyt bi sinte aernouts rade. de stichtede sinte gheertruyt dat cloester tot nyuel ende wert daer nonne ende abdisse Ende sinte beggha wert enen man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerseelt Anno vi^{c} ende ylix Ende si wonnen enen soen die puppijn van haerstel hiet Item haerstel is een dorp ende leyt opter masen tusschen ludyck ende maestricht Ende daer stont sijn saal daer hi woende.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Van puppijn van haerstel.

Na hertoch angijs ende sinte beggha doot so wert puppijn van haerstel die vierde hertoch van brabant ende wert oeck ouerste raet ende man vanden pallas ende sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich ende mogende ende regnierde na sinen vader xxx jaer Ende xviij jaer was hi ouerste raet ende hoeftman van vranckrijck bi coninck lotharius ende den coninck childerich Ende de coninck lotharius ende coninck childerich doot waren doe begonde der coninghen mogentheyt ende ontsich seer te vergaen Ende puppijns dinghen begonnen seer te wassen Ende puppijn sloech sijn hant aen lothrijck ende bleef daer ghewaldich heer of ende puppijn street seer teghens menighen Ende teghen den ongheluighen coninck Rabbout van vriesland Ende dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit vij ghesellen in vriesland om dat hi coninck rabbout ende die vriesen soude bekeeren daermeynden cronijcken van vtrecht off vijnden sal.

Noch van hertoch puppijn van haerstel.

Dese hertoch puppijn vā haerstel had een wijf die pepernuyt hiet daer van hi twee sonen bi. die een soen hiet denijs ēn die ander soen hiet grymonaert. Ende bi sijn wijfs tijden so was daer een alten schonen joffer ēn hiet alpiādes daer van puppijn een soen bi die kaerl marcēel hiet want hi dese jonffer seer lief had Ēn aldus was dese kaerl marcēel een ouerwonnen kastaert Ēn sinte lambert berispte den hertoch puppijn daer om dat hi dese soen bouen sijn ghecht wijf van Ende daer om wert sinte lambert ghemartiriziert van dodo heren broeder mit sijn ghselken Die al rasende worden ēn beten hem seluen handen ēn voeten of int jaer vi^{c} xcvij Ende int selue jaer starf sinte leggher Ende sinte hubert wert biscop in sinte lamberts stede.

Van kaerl marcēel.

Kaerl marcēel hertoch puppijns soen van haerstel wert na sijn vāders dot die vierde hertoch van brabant ēn van lothrijck want hertoch puppijns twee eerste sonen storuen beyde voer den vāder Ende hi was oeck ouerste raet ēn man vanden pallas ēn sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ēn hi was vol oerlogixs ēn hi regierde al vranckrijck ēn het most al bi hem wt gaen wat in vranckrijck gheschiede ēn beschermde die crwen van vranckrijck seer vromelick. ēn hi verwan ende becrachtichde menich groot lantscap ēn prouincie beyeren sassen wesen bourgoengen prouincien almaengen swauen ēn street tegher die sarracenen ende sloech hem of drie ghecrwende coningher ēn drie hondert dusent man ēn van sinen volck bleef daer yv^{c} man Ēn vanden oesten totten westen dwanck hi kerch ēn dal vāden sarrasinen ēn veel sarracenen landen ouer meer ēn vanden rijn totter danouwe toe Ende hi en street nye hi en want Ende hi had ter wapen meer eren dan emich van sinen ouderen Ende hi was die beste ēn vromste kerstен kastaert daermen of ghehoert had. so dat in vranckrijck ghein coningen en mochten wesen ten most bi hem wesen Ende bi sinen tijden was coninck in vranckrijck lotharius ēn chilperich ēn daer na coninck dirck Ende die fransoysen laden ghemeenlick kaerl marcēel die crwen te dragher ēn coninck te wesen van vranckrijck Mer hi en wouts nijt wesen ēn sprack het is beter ēn meerre eer den coninck te dwinghen.

eñ te jaghen alſmen wil dan die cwen te draghen Eñ hi regnierde alous xxviij jaer Ende doe hi alous ghoerloghet had eñ den ſchatt van vranckrijck daer in ghelept had doe nam hi den x penninck vander heylighen kercken goede van alden ghecſtelicken luden goeden eñ gaft den ridderſcap eñ den ruteren daer off hoer ſoudye. Ende doe hi ſtarf doe ſach ſinte eleutherius die tot biſcop was tot oerliens datmen haer len ziel voerden totter hellen in vulcanus pott om dat hi dat ghecſtelicke goet beſcadt hadde dat ghwot yammer waer ſoude hi daer om verloren bliuen dat hi den tiende penninck nam want hi ſo vromen prince was eñ ſo veel dede Ende hi ſtarf doemē ſcreef vijc eñ xlij eñ wert begrauen tot ſinte denijs. dit hoert noch hier om

Doe karl marteel doot was doe liet hi drie ſonen after die hi bi alpaydes ſinen wiue hadde Die outſte ſoen hiet karl eñ was prince van dringhen van oeſtrijck van bourgoengen eñ van provincien eñ hi had menighe ſeghe waer hi quam ende die auentuer was hem ſeer onderdanich Ende die ander ſoen hiet pupijn die cleyn eñ wert die vijfte hertoch vā brabant eñ van lothrijck eñ ouerſte raet van vranc-rijck Ende die derde ſoen hiet oeck gruffoni of oeck wmp eñ deſe wert eertſbiſcop van riemen.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Deſe karl die prince karls marteels outſte ſoen regnierde iiij jaer Ende int vijfte jaer leyde hi ſijn wapen neder eñ gaff pupijn ſijn broeder alle ſijn heerlicheyt ouer eñ begaff die werlt eñ wert monick Pupijn was ſeer ſtout eñ machtich al was hi cleyn van perſoen eñ hi hadde alle deſe heerlicheden eñ dede ſo veel vromich-den dat die franſſoyſen cozen pupijn tot een coninck van vranckrijck Eñ vermol-ghedent aen den paeus zacharias diet conſentierde alſt voerſcreuen ſtaet Ende co-ninck childerick eñ ſijn wijf wozden in een cloeſter ghedaen eñ eerlick verſien Eñ pupijn wert coninck ghemaect eñ ſijn ghecſlacht bleeft tot dat hugho capet greue van parijs coninck wert.

hertwech in aquitanien

engelrãnus

Pupijn wert ghewijt eñ ghesacreert van sinte bonifaes wt den beueel des paeus zacharias eñ salfden ende wijden mit vrou keertraet sinen wiue die keyser eraclius dochter was eñ mit sinen kijnderen eñ mit groot kaerl Ende die paeus leyde daer op den kay soe wie hi waer die desen pupijn of sijn nacomelinghen die van sinen liue ghecomen waren die hem die franschr crwen benaem dat si souden verkant werden eñ vermaledijt vãden mondr gods.

Coninck van provincien.

kaerlemã.

Coninck pupijn had twee sonen Die een hiet karolus magnus dat is die grote kaerl die nae hem coninck wert eñ volcht in die lini der coninghen van vranckrijck Ende die ander hiet kaerleman ende regnierde in provincien drie jaer.

vijc lxiij

Pupijn.

Coninck pupijn staerff int jaer vijc eñ lxxi Hi was xviij jaer coninck van vranckrijck Hi wert begrauen bi sinen vãder kaerl marteel tot sinte danijs.

Dese drie sijn kaerls marteels sonen

xviij jaer

kaerl

Dese kaerl was die outste soen van kaerl marteel. hi was prince vã dzingen van oestenrijck eñ vã bourgoengen hi had veel victorie Ende die auentuer was hem seer onderdanich.

Griffon.

Dese was kaerls marteel dde soen. hi hiet oeck remy ende wert eertsbiscop van riemen.

Item doemen coninck pupijn greuen soude eñ men synes vads graft op dde doe sachmen i sijn vãders tombe cleyn noch groot vleysch noch gheheente ands dan een groot swart serpent eñ die was binnen al swart verbarnt Ende het waer yammer ende scade dat dese kaerl marteel soude verlozen sijn om dat hi den tijns vanden kercken eñ vanden ghesteliken goeden nam eñ hijt doch in beschermeniss der crwen van vranckrijck ghelept hadde eñ oeck teghen die heyden.

Karolus magnus of die grote coninck kaerl pupinus soen was coninck
k van vranckrijck xxx jaer ende keyser van romen viij jaer ende een maent
ende vier dagher Ende hi was die seste hertoch vā brabant ende van lothrijck
Ende hem wert groot eer ghedaen vanden romeynen doe hi te romen quam Ende rie-
pen al mit luder stemmen cleyn ende groot kaerl mitten grisen baerde die god selue
verkoren heeft ende Augustus is van deser stadt ende is die beste die nv leeft die moet
god vanden hemel ghneuen eer victorie ende lang leuen ende wert mit groter eeren ende
weerdicheyt keyser ghecroont van paeus Leo die derde opten heyligen kersdach
int jaer viij^{c} ende vij. Dese coninck kaerl verwan den coninck desiderius die der lom
baerden coninck was ende wan paueyen daer hi in was ende veng den coninck ende sijn
wijf ende voerdense in vranckrijck ende verdestrueerde dat coninckrijck ende maecte te
nijt Ende alle dat goet ende recht dat die lombaerden der heyligher kercken of ghewon
neyn hadden dat gaf hi hoer weder. Hi vermeerde seer dat rijck van vranckrijck.
Hi verwan die sassen ende westphalen drie werf ende dwancse vanden heydenscap tot-
ter heyligher kerstenen gheloue so dat men hem hiet apostel vanden sassen.

Anno dm

coningen vā
vrancrijck

Regnierden

Item tot eenre tijt was desen kaerl laten weten dat di nazers i spaengen lach
enen ruese die fernagut hiet ende was ghecomen wt surien ende had mit hem xx dusent
turcken ende ander heyden dese tyran ontsach noch sweert. scutt noch speer ende hi had
vl starcker may cracht ende men mocht hem nergent doden dan i sijn nauel doe seyn
de coninck kaerl den edelen greef Roelant dat hi daer teghen den ruese campen sou-
de. daer vocht onse here god in des edels kersten arm ende hi raemde daer op ende stack
den heyden tyran doer sinen nauel ende hi viel ter eerden ende riep Machomet macho-
met coemt mi te hulp ende hi sloechen dood Ende kaerl versloech al dat heydens ghediet
wt spaengen.

Coninck kaerl had onder hem in sijn bedwang ende ontsich al duytschlant ende
walschlant surien dat heylighe lant van beloften poelgen ytalien apulien calabrien
ende al die vriessche marcken ende menich lantscap dat te lang waer te vertellen.

Op een tijt Die biscop tulpijn . greue wolant van genanomien. hertoch milos soen van angijs. oetgier coninck van denmercken. arastamus coninck van engle lant. gondelbloet coninck van vrieslant. gaufetus hertoch van berdeus. engheliin hertoch van aquitanien. naman hertoch van beyeren mit vijf ander heren. engleris hertoch van garschoengen. salomon ende sampson hertoghen van bourgoengen. estu; le greue van bugomensis. garin hertoch van lothringhe. ende constantijn prouoest van romen. ende menich groot edel prince die hier nijt ghenoemt en sijn Dese wor; den al verslaghen op wonseuale bi ûrademisse een graue die gaurioen hiet dat groot yammer ende schade was. Doe coninck karl dit vernam voech hi ende woude dit wreken ende bestreet dat heydens volck mit groter moghenthept . Ende die sonne bleef stille staende drie daghe bi miraktel van gode also lanck als karl vocht ende hi verwan die heyden spaengen of dat si besaten ende sloech voot horen coninck angu lant ende dwanckse al totter heyligher doepsel ende kerstен gheloue.

Op een tijt quam dese coninck karl tot constantinopel totten keyser constan; tijn die seste die hem veel eeren dede ende presentierde hem veel costelicheyt te gheuen mer hi nams nijt so dat hem die keyser veel heylichdoms gaf dat hi mit hem voer; de te parijs Als die doerne crowen ons heren die al growen wort mit bloemen doe hise coninck karl gaf Ende die bloemen worden manna dat is hemels broet Ende dat manna is noch sinte danijs Ende oeck gaf hi coninc karl enen nagkel van ons heren nagkelen Ende een groot stuck van ons heren cruys ende dat sudarium dat is dat sweet cleet ons heren ende onser lieuer vrouwen hemde daer si yps onder dwech ende joseps klousen ende doeken daer ypristus in ghewonden wert inder cribben Ende den arm van sinte symon dit gaf hi tot aken in onser vrouwen kercke die hi selue dede maken.

Dese coninck karl stichte also menich cloester kercke als menich letter int .a. .b.c. staet Ende hi dede setten voer elcke cloester een letter van goude beghinnende aen die .a. ende soe voert totten laesten letter Ende elck letter was een pont tornoys weert Voert so stichte hi vier eertsche bisdom wt sinen eyghen goede i almaengen Als Trier Colen Mens ende Strasbozch Ende hi brochte dat grote studium ende vniuersiteyt die tot athenen plach te sijn ende van athenen quam tot romen tot pa; rijs bi consent des paeus.

Coninck staerl had ouer hem vier punten die seer te prijsen waren dat was gwte vromicheyt. gwote wijsheyt. clergye. ende een sterstelick leuen. Hi dede sijn sonen seer wel leeren in clergyen ende na ryden ende jaghen ende ter wapen pleghen Sijn dochteren dede hi leeren edel werck. als breyen bestickten &c. om dat si nijt ledich en souden wesen Ende ouer tafel mostmen hem lesen van hystorien ende van heren van wapen ende van strijden van oerloghe ende van wijsheyt ende van goeden leeren.

Coninck staerls moeder hiet vrouwe bertrant ende was des keysers Graelius dochter die hilt hi bi hem al hoer leuen in gwoter eeren van allen dat hoer betaemde off hoer behoeff off hoer begheert was.

Coninck staerls aensicht was een voet breet ende twee voet lanck ende was wel achtich. sijn haer was swart. sijn nase was lanck enen halven voet. sijn baert ging op sijn voeten. ende hi sach wt sijn oghen als een leewe. ende glansede mit sijn oghen als carbunkel steen. sijn wijnbraeuwen waren eenre halue palme lanck. Ende als hi gram was ende op yement sach. so en was ghеen man so stout hi en was verueert. sijn gordel was acht sijnre voet ommeganck behalven bergent ende ghespe. Ende hi at luttel broets Mer hi at wel een vierendeel van een weder ofte scaep of twee capoen of een ganss of een scouder of een pauwe of een hase Mer nijt dick en dranck hi meer dan drie werf ende elcke dronck hielt wel een quaert Tusschen tijden was hi seer sober van eten of van drincken Ende van desen coninck staerl waer so veel of te scriuen dattet te lanck vallen soude.

Anno dm toningen vā vrancrijck Regmierden

Van desen staerl scrijft biscop tulpijn dat hi van sinen seden ende ghedaente was schoen ende groot Mer sijn op sien was wreet ende ontsienlick Ende hi was sijn selues viij voet lanck recht op ende neder gaende Ende hi was groff ende groot van liue Hi was so starck dat hi een ghewapende ridder eens in enen strijt clouede vanden hoefde totten sadel toe Ende hi sloech somwijl man ende peert ontween. Ende nien vant in sinen tijden ghеen ridder so goet noch soe vwet noch so stout ter wapen Ende hi en was nijt blijde om sijn ghewin. ende hi en was nijt dreuich om sijn verlies Ende enen ghewapende ridder in sijn hant staende hief hi op lichtelick bouen sijn hoeft.

Die paeus leo die gaf den keyser karel dat hi patriarchscap ende eertsbisdom ende bisdom gheuen ende setten mocht die hem notste docht.

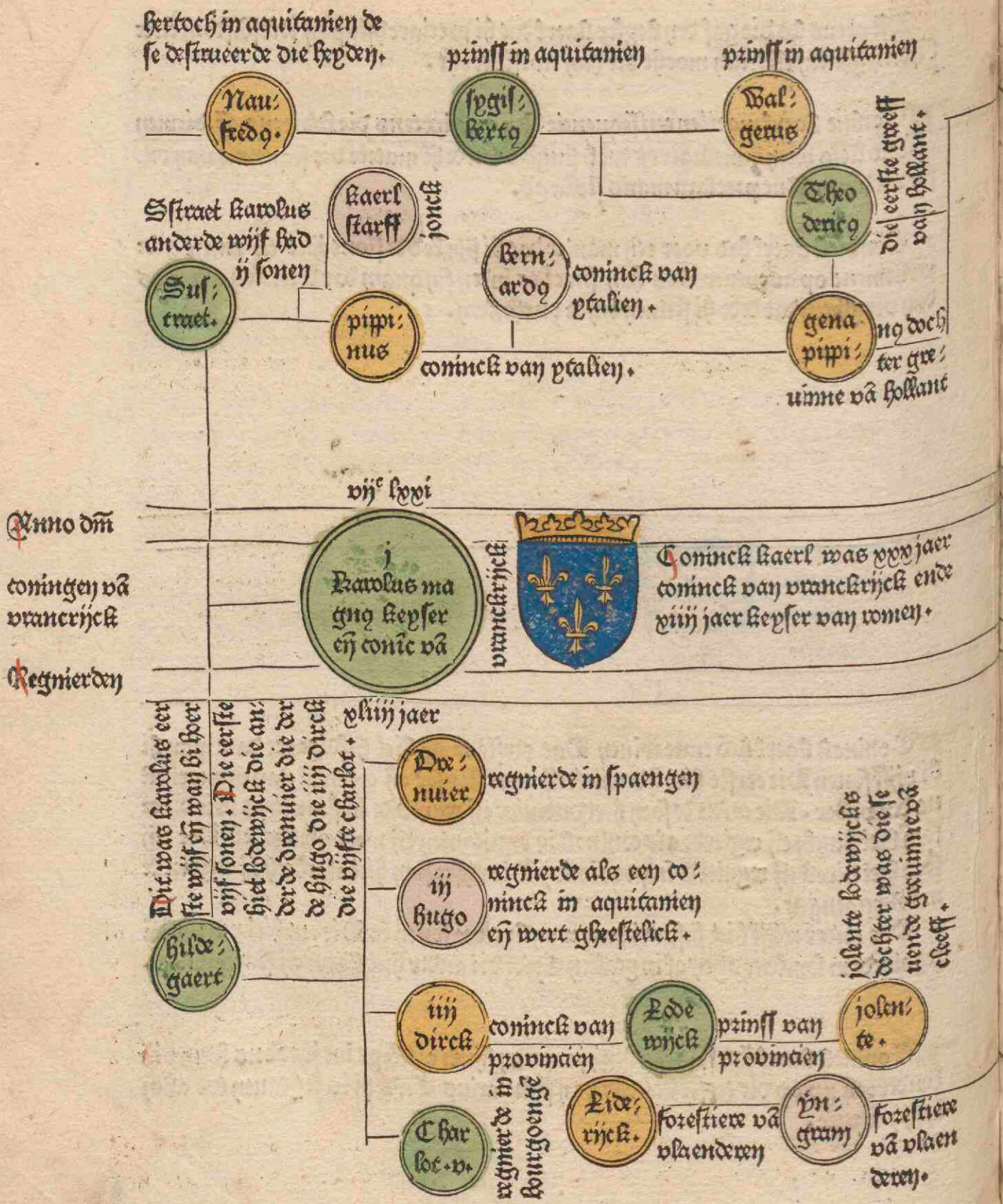
Comine karel maecten een sequentie Rex omnipotens die hodierna &c. diemen op ons liefs heren hemelvaerts dach singhet Ende hi maecte die sequentie van onser vrouwen Aue preclara maris stella &c.

Coninck karel had voer een manier dat hi sijn bedde stont ijnt ende penne ende perkement op auentuer wes hem snachts inden sin quam dat beter bedocht was dan vergheten dat dede hi scriuen om te onthouden.

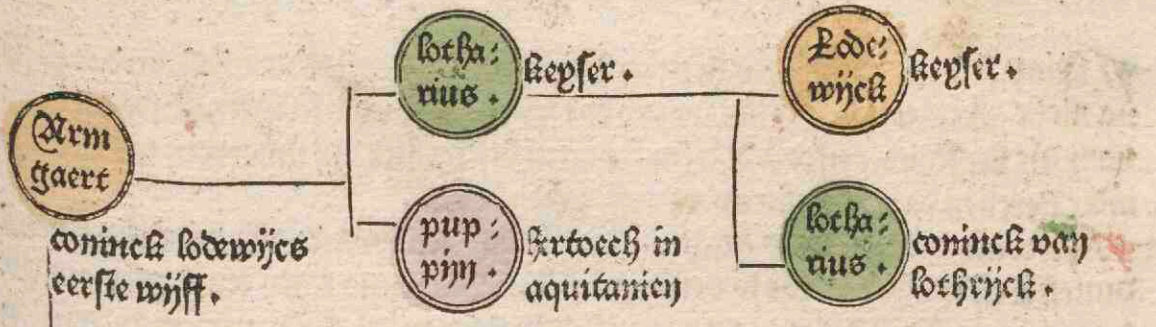
Coninck karel had twee wiuen Dat eerste wijff hiet hildegaert daer van hi bi vijff sonen Die eerste hiet lodewijck ende wert keyser ende coninck van vrancrijck na den vader. Die anderde soen hiet drenuier ende regnierde in spaengen. Die derde soen hiet hugho ende regierde als coninck in aquitanien ende wert ghestelick. Die iiij soen hiet direk ende regnierde in prouincien. Die vijfte soen hiet charloth ende regnierde in bourgoengen.

Dat ander wijff hiet sustraet daer van hi twee sonen bi Die een hiet puppijn ende regnierde in lombaerdyen of in ytalien Ende die ander hiet karel ende starff jonck.

Coninck karel starff in sijn leyen jaer van sijnre outheyt int jaer ons heren viij hondert ende xv op die eerste kalende van februarius Ende hi is begrauen tot aken in sijn capelle.

hertoch in aquitanien de se destrueerde die heyden.
prinss in aquitanien
prinss in aquitanien
Nau: fredg.
sygis: bertg
Wal: gerus
die eerste greff van hollant.
Theo dericg
Sstraet karolus anderde wijf had ij sonen
kaerl starff
joinct
Sus: traet.
pipi: nus
bern: ardg
coninck van ytalien.
coninck van ytalien.
gena pipi:
ng wch
ter gre: umme vā hollant
vijc lxxi
Anno dm
coningen vā vrancrijck
Regnierden
j Karolus ma gng keyser ejn conc vā
vranckrijck
Coninck kaerl was xxx jaer coninck van vranckrijck ende viij jaer keyser van romen.
Dit was karolus eer ste wijf ejn wan hi hoer vijf sonen. Die eerste hiet hdewijck die an: der dnuier die der de hugo die iij dirck die vijfte charbt.
vliij jaer
Dre: nuier
regnierde in spaengen
iij hugo
regnierde als een co: minck in aquitanien ejn wert ghreesteliek.
hilde: gaert
iiij dirck
coninck van provincien
Lode wijck
prinss van provincien
jolen: te.
jolente hdewijcks dochter was dese vierde gravinne van
elsass.
Thar lot. v.
regnierde in bourgonge
Lide: rijck.
forestiere vā vlaenderen
Yn: gram
forestiere vā vlaen deren.

Lodewijck die goedertieren ende oeck lodewijck die eerst also ghenoemt coninck Caerls eerste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Ende hi had een wijff ende hiet armgaert daer van hi twee sonen bi Die eerst hiet lotharius ende die ander hiet pupijn.

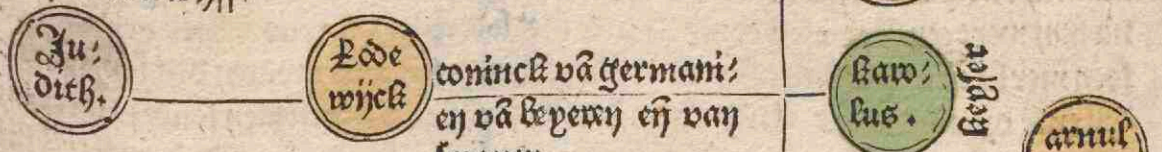
coninck lodewijcks eerste wijff.

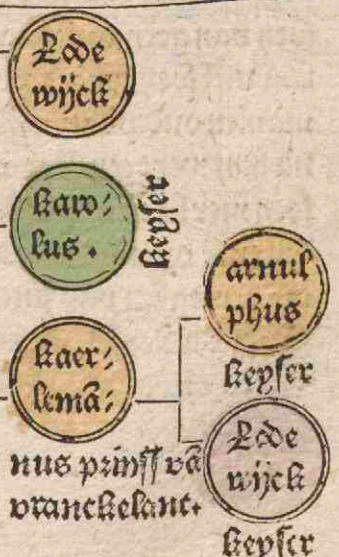
Sinte fredericus die vij biscop van vtrecht herispte dese keyser ende coninck lodewijck om dat hi sijn na micht ghetrouwet had. ende woude dat si vā een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne Ende dede den biscop doden tot vtrecht inder kercken dwe hi misse ghedaen had.

xxx jaer

coninck lodewijcks anderde wijff.

Voe die coninck lodewijck coninck staerls soen sijn eerste wijff ghestoruen was die armgaert hiet. nam hi een ander wijff hiet judith ende was des keysers dochter van beyeren ende was oeck sijn na micht Ende daer van hi oeck twee sonen bi Die eerst hiet staerl die calauwe ende wort coninck van vranckrijck na sijn vaders doot ende staet hier in die linder coninghen van vrancrijck. ende die and soen hiet lodewijck.

Staerl de caluwe was eerst coninc van garsongen Ende na sijn vader was hij coninck van vrancrijck hertoech van brabant ens heer van alle dat lant dat neffen der mase leyt Als vlaenderen holland zeelant Ende van alley neffens der zee Ens oeck normandien totter gronde toe hier was dese staerl aen bewesen ende aen ghedeylt Ende sijn broeder coninck lodewijch was coninck van germanien ende prime van beyeren ende van swauen.

Sinte frederics biscop van vtrecht berispte den keyser lodewijch om dat hi sijn na niche ghetrouwet had Ende woude dat si van een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne ende dede desen heyligen biscop hier om ümoerden tot vtrecht inder stercken daer hi wechteuoert misse ghedaen had.

Ende als dit die paeus gregorij die vierde vernam ende alle die biscoppen vã duutsche ens walsche landē so verbondē si hem mittē paeus tegen den keyser om dit te corrigieren Ende die paeus quam neder in vranerijck Ende verseynde den keyser lodewijck in switsen in een cloester daer hi leefde sijn leuen lanck ende penitencie dede Ende judith die keyserinne wert oec in een cloester besloten ende een ghewijde nonne gemaect Ende lotharius sijn outste soen wert keyser gemaect ende geset inden stoel der mogentheit Ende dese keyser lotharius liet twee sonen affter die eē hiet lodowicus ende wert keyser na sijn vader lotharius Ende die ander hiet lotharius ende was coninck van lotrijck. Als keyser lodewijck doot was so quam coninck staerl de caluwe van vranerijck ende was keyser mit dan twee jaer Ens na keyser staerl de caluwe so wert keyser een die staerl hiet ens was coninc lodewijchs soen van germanien daer na wert keyser een die Arnulphus hiet ende was staerlemanss soen coninck van vranckrijck lant Ens daer was coninck lodewijch van germanien oudevader off ende dit was die leste keyser van gwte staerls geslacht Ens na hem wert een Roemsche coninck ende hiet lodewijch ens was keyser arnulphus soen mer hi en was ghen gheweldich keyser wantter ander waren diet hem onderden ende ontweldichde Ende als hi die keyserlike crone ontfaen soude so wert hij onderweghen van sinen vyanden ghevanghen in lombaerdyen ende daer starff hij Ende die keyserlike croē quam inder almaenscher handen ende wert den franschen bloede ontdronghen Ende lodewijch sterf int jaer ons heren ix^{c} ende tien.

Anno dñi

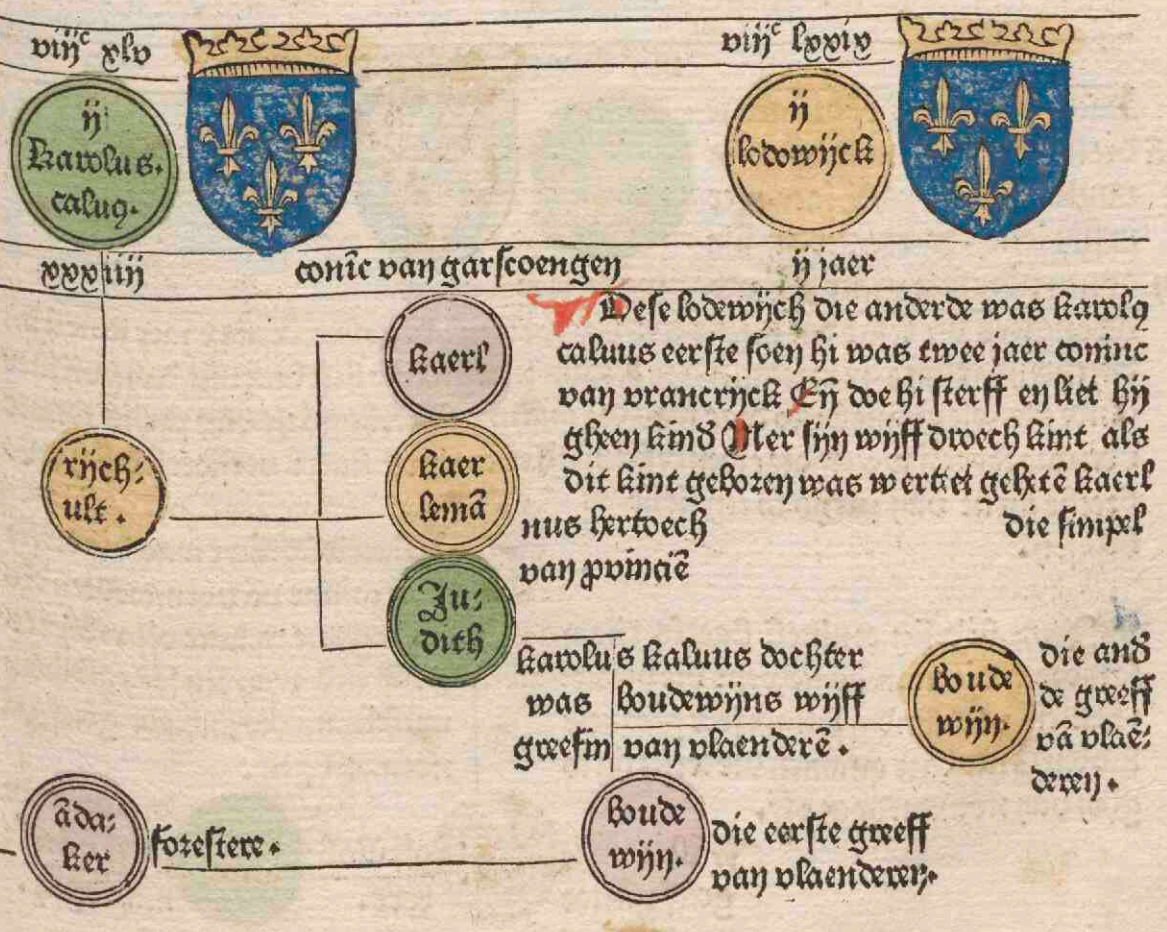
coningen vã vranerijck

Regnierden

Karolus caluus dat is kaerl die caluwe keyser lodewijch dde soen was coninck van vrancrijck xxxiij jaer Hij had een wijff hiet rijchult daer van hi drie soenen bi Die eerste soen hiet lodewijch en was coninck na den vader die ander soen hiet kaerl ende was coninck in garscoengen die derde soen hiet kaerleman ende was hertoech van provincien.

Dese coninck kaerl die caluwe had veel groter landen daer hi heer off was Ende hi wert noch na keyser na lodewijch sijn broeders soen Ende hi stichtede veel cloestren ende kercken in italien ende in vrancrijck ende hi maecte dat respons Cruces apostolorum etc Ende hi had opghenomen een stadt te make alsso groot als constantinopel was ende die woude hi hebben doen hieten na hem karopulum.

Dese coninck kaerl sterff ouer kerch int jaer viijc lxxix Ende hi was een jaer ende negen maenden keyser eer dat hi sterff.

Dese voerghenoemde karl de caluwe eer hi keyser wert dat was int jaer viijc lxij doe maecte hi van vlaenderen een greefscap ende gaft enen ridder die boudewijn deserijn hiet ij was eerst bosschc wachter die die straten veyleghde in den bosschc vā des coninckx weghen Ende dese boudewijn ontscaecte dese coninck karls dochter die judith hiet daer die coninck seer toornich om was mer het wert ghededingt ij die coninck maecte hem greue van vlaenderen int jaer viijc ij lxij Ende des jaers daer na eer dese coninck karl keyser wert so gaff hi om bedē wil haghens des ede len graefs enē edelen prince die dirck hiet ij was des edelen prince walgerus broe der die gaf hijt lant van oestvranckrijck ij noemdet hollant ende maecte daer off een greefscap ij maecte dese dirck greue van hollant Ij coninc lodewijck coninc van germanien Dese coninck karls broeder die gaff desen greue dirck dat lant van wasda dat nv vrieslant hiet int jaer viijc lxviij.

Anno dñi

viijc lxxxi

coningen vā vrancrijck

Karl die simpel of die grote die ij also genoemt was conic van vrancrijck xxviij jaer. mer in sijn joncheyt regnierden sijn

Regnierden oemen voer hem x jaer Ij vdd xxviij jaer

vā angiers die besat dat meeste deel vā den tijden dat sijn oemen regnierden Alo Ende als dese coninck vdd doot was doe vden broeder ij woude die crwen besitten brecht greue van parijs in een strijt bi sysoy.

der crwen als een coninck ix jaer lanckt im: us ij regnierde hi seluer nijt dan xviij jaer quam wbbrecht greue van parijs conine Mer coninck karl verstoech desen wb:

gilla. conic

karls dochter was die eerste greumme vā normandien des eerste greue welant off wbberts wijff ende wan een soen ghehieten wilhelmus die anderde greef vā normandyen.

Item bi desen coninck karls tijden so worden die normās gedwept die vranc: rijck ij veel landen langhe seer ghequelt hadden Ende daer quamen die eerste herto ghen van normandyen off.

Roe: lant.

off Rob: tert.

wilhel mus.

Die eerste greef vā nor mandyen.

die anderde greef vā nor mandyen.

Dese conick staerl die simpel of die grove had twee wive ogme des coninckx edelkerts dochter van enghelant daer van hi enen soen bi hiet lodewijck ende die wert namaels coninck van vranckrijck Ende een dochter hiet gilla ende had den eersten hertoch van normandyen Dese cominc staerl wert vertraden en verradelic ghevanghen van enen die egbrecht hiet greve van vermandois en had greve wob brecht suster van parijs die verslaghen wert bi syson Ende hi hielt desen coninck ghevanghen dat hi van ellendighen horgher starf Ende die coninghinne mit lode wijck den jonghen kijnde ruumden in enghelant Ende dese greve egbert van ver mandois en die greve van serters elck woude coninck wesen Mer die franssoyse en wouden ghen van keyden hebben Ende corey wdolphus hertoch rykaerts soen van bourgoengen.

Dese staerl en lodewijck des kijnts oemen regnierden van des kijnts we ghen vijf jaer lanckt.

vij^{c} lxxxvi vij^{c} lxxxvi

staerl coninck stauel

Lode wijc conic stauel

staerl vā germa mien.

Wdo. vā āgiers greff

wobberts soen.

Rodol phus her twech

van bour goengen co nic stauel.

.v. jwer .v. jaer ix jaer mit fortsen vij jaer

Staerl van ger mamen des kijnts out oems soen reg nierde van des kijnts weghen oeck vijf jaer lanckt.

Wdo greve wob kerts soen van Angiers wert conic vā vranc

Rodolphus hertwech vā bourgoengen was coninck van vranck

rijck mit fortsen en regnierde sen ix jaer lanckt bi des kijnts

alsoe mit fort s tijden.

rijck vij jaer en oeck coninck van ytalien. en dit was bi des jon ghen conic lodewijcs tiden staerl die simpel

Greve wobbert van angiers had twee sonen die een hiet wdo ende besat die ewen van

Rob kertg

greve van angiers.

soen.

vranckrijck ix jaer mit fortsen. Die ander soen hiet wobbert en wert greve van pa rijs Dese had een soen hiet hugho die grot ende was greve van parijs die had te wijf heylwijck keyser otten suster Ende daer van hi bi hugho capet greve van pa rijs die na coninck van vranckrijck wert mit fortsen.

Thedericus was die an derde greeff van hollant.

Die iij greef van hollant

thede ricus

arnul phus

hilde; gont

lut; gaert

des keysers dochter van grieken ende greuinne van hollant.

karo; lus.

hertoch van brabant ende van lothrijck.

Otto

hertoch van brabant eñ waer; achtich erfghenaem vã vranc; rijck.

glxer; berga

karolus dochter greefin vã louen eñ vã bruesel.

Anno dñi | iy^{c} xxviij | iy^{c} lv

coningen vã vranckrijck

iij lodewijck.

iiij lotharius.

Regnierden | xxviij jaer | xxxi jaer

Lodewijck die derde also geheten kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck xxviij jaer Eñ hi had twee sonen Die eerst hiet lotharius eñ was coninck na den vad Die ander soen hiet kaerl ende wert hertoch van brabant eñ van lothrijck. ende een dochter hiet hildegont ende had te man dirck die ander greef van hollant.

Lotharius coninck lodewijcs soen was coninck van vranckrijck xxxi jaer. hi had een soen hiet lodewijc eñ was coninc naden vader. lotharig maecte hugho die groot sijn moeyen man coninestauel van vranckrijck eñ hugho capet sijn soen wert coninestauel na sinen vader.

Rob; berto

greue van parijs

hugo.

de groot greue van parijs.

Rit; saert

die iij hertoch van normandyen.

Rit; saert

die iij hertoch vã normãdyen

Rob; berto

die. v. hertoch van normandyen.

Die iiij greue van hollant.

Die .v. greue van hollant.

heer van bredewde.

heer van teylinghen.

Syfridus horchgraeff ende heer van bredewde ende van teylinghen.

greue van louen ende van bruesel

ix^c lxxxvi

ij jaer

ix^c lxxxviij

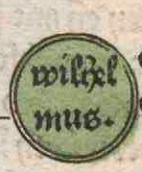
ix jaer

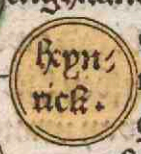

hertoch van normandien

comine van enghelant

cominck van en: ghelant.

van enghelant

imme van holoengē

disse

die vi hertoch van normandyen ende cominck van enghelant.

Lodewijck die vierde alſo ghenoemt coninck lotharius ſoen was coninck van vranckrijck twee jaer eñ hi en liet ghen kinder after Eñ hi was die leſte coninck van vranckrijck van puppijns eñ van kaerls gheſlacht want die crwen was ſeer ghekapt van ontſich want die ghekachten van vrancrijck veel onleden tghen een hadden Ende oeck twee of drie coninghen after een ghen luden van grote bedrijff en waren ſo dat ſi ghen ontſich en hadden als hoer voer vaders Ende dat keyſerrijck was oeck vter franſcher handen Alſo iſt nv die andde reyſe dat die edel crwen van vrancrijck of gheſet is dat rechte bloet eñ erfnaem vanden crwen Ende een ander inder cronen ghecomen mit machten Ende hebben die rechte coninck ter ſyden ofgheſet eñ ſijn ſelver coninghen gheworden Te weten eerſt Puppijn ſette dat rechte bloet van troyen off die iij^c ende lxix jaer coninghen gheweeſt hadden vander crwen van vranckrijck eñ die vranckrijck eerſt begrepen hebben Te weten nv ten anderden mael coemter een eñ hiet hugho capet of hugho die grwue eñ was een greue vã parijs die heeft dat edel bloet van puppijn eñ van kaerls gheſlacht ofgheſet die die crwen van vranckrijck beſeten hadden ij^c eñ xxxvij jaer Ende ſi beſaten dat keyſerrijck hondert jaer ende een jaer Ende die crwen ſoude mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant die deſe coninck lodewijcks oem was eñ coninck lotharius broeder Ende had hertoch kaerl ghen kinder ghehadt ſo had greef aernout van hollant die naeſt totter crwen gheweeſt want ſijn moeder was coninck lotharius eñ hertoch kaerls ſuſter.

Anno dñ coningen vã vrancrijck

Regnierden

Hugho capet of hugho die grwot greue van parijs Deſe wert coninc van vrancrijck mit machten eñ mit fortſen Hi was van ſaſſen ghebozen Eñ ſijn moed was die ander keyſer otten ſuſter Deſe hugho was ſeer grwot ende ſtarck ghemaecht in vranckrijck Ende hi had twee broeds die een hiet otto eñ die ander hiet heynrick Ende hi had twee wiuen Die eerſt hiet hawys Ende die ander hiet etilda Ende hi had een ſoen hiet robbrecht die na hem coninck wert Ende hugho was ix jaer coninck van vranckrijck.

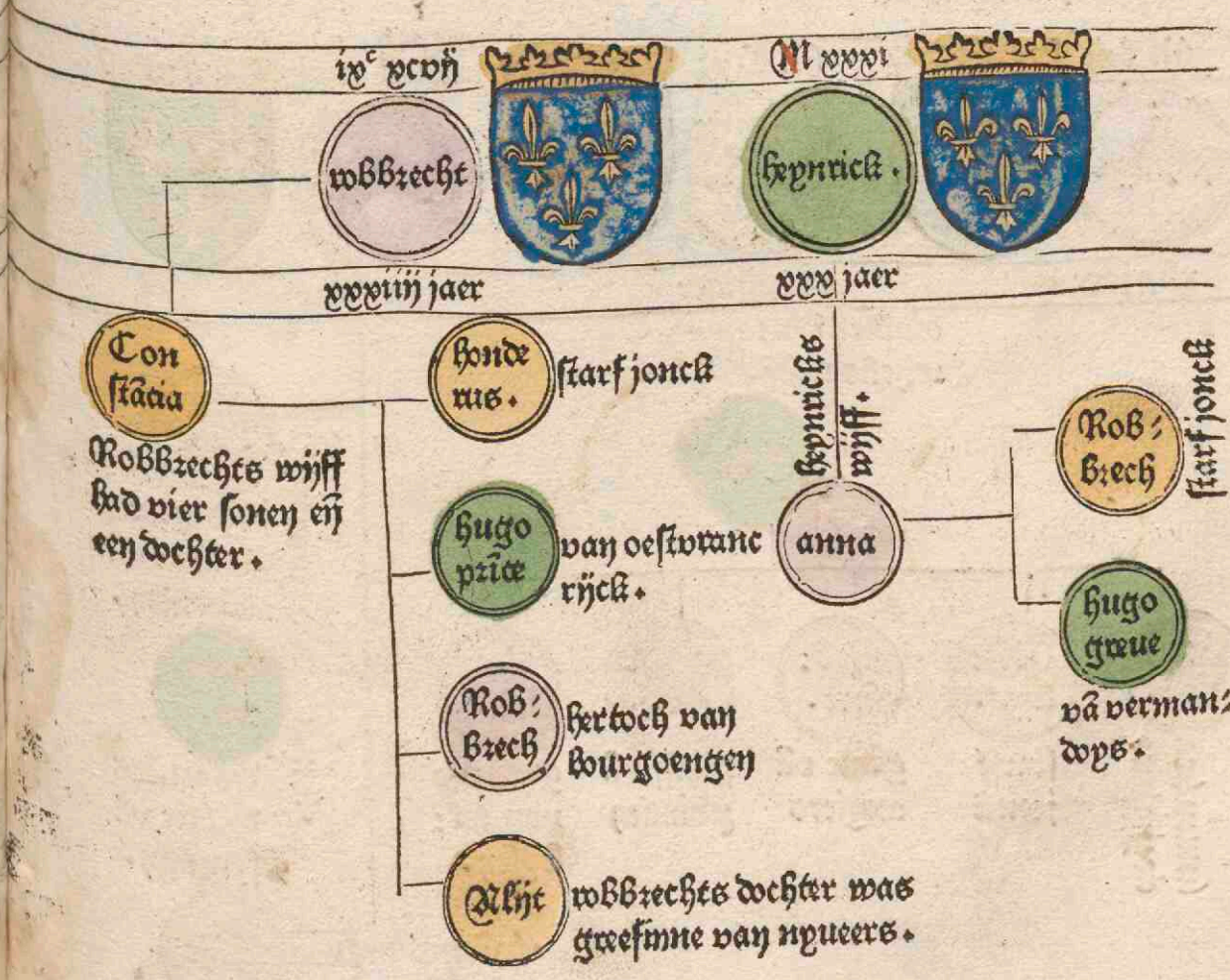
Robbrecht coninck hughen soen was coninck vā vrancrijck xxxiiij jaer Hi had een wijf eñ hiet constantia Ende hi had bi hoer vier sonen die eerste soen hiet heynrick eñ was coninc nāden vader Die ander soen hiet honderus ende starf jonck Die derde soen hiet hughe eñ was prince in oestvranckrijck Die vierde soen hiet wbbrecht eñ was hertoch van bourgoengen Ende hi had een dochter die hiet alijt eñ was greefinne van nyueers.

Heynrick coninck wbbrecht soen was coninck van vranckrijck xxx jaer Eñ hi had een wijf hiet anna eñ hi had drie sonen.

Die eerste soen hiet philips eñ was coninck nāden vader.

Die ander soen hiet wbbrecht eñ starf jonck.

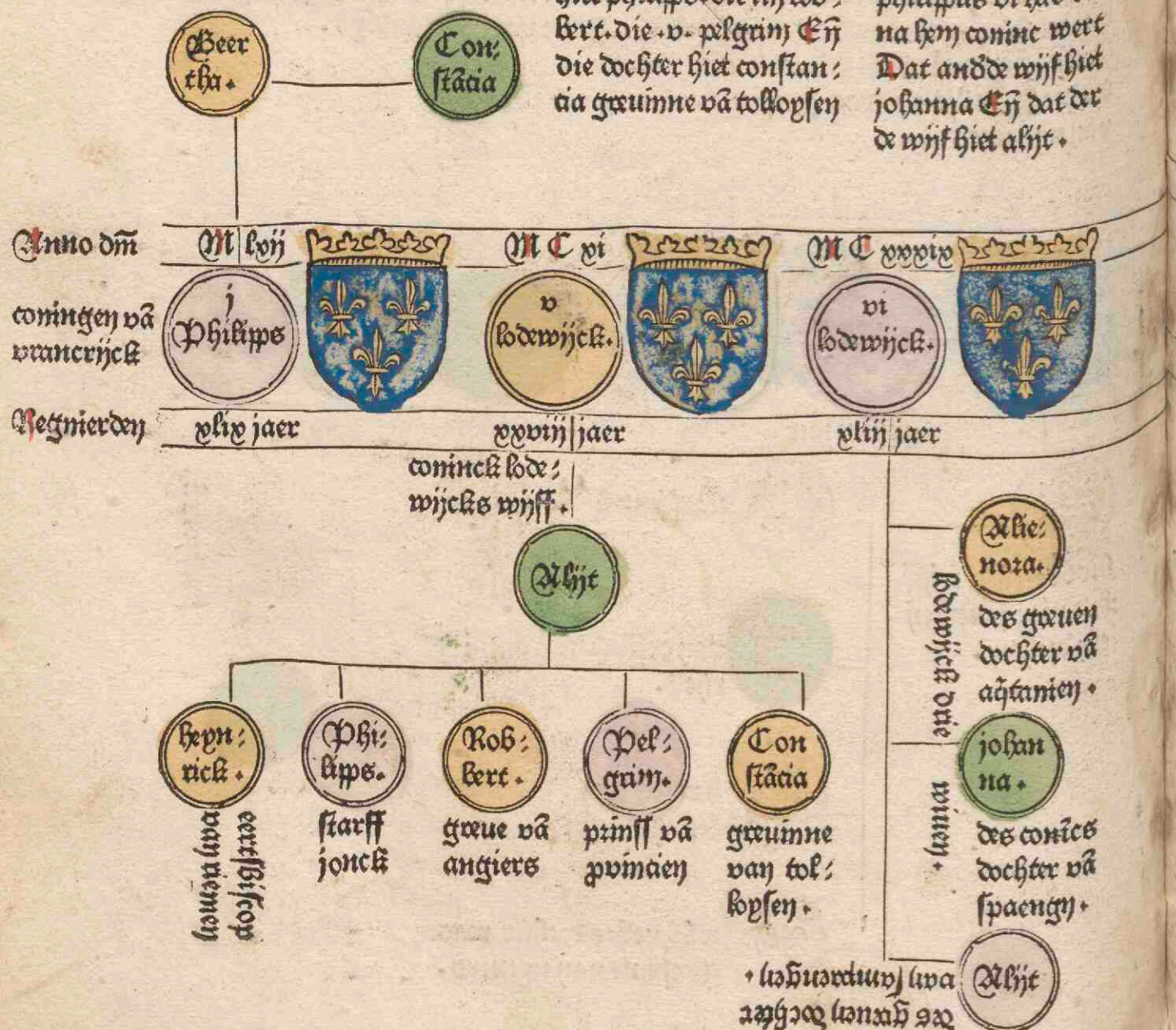
Die derde soen hiet hughe eñ was greue van vermandois.

Philips comne heynrics soen was comenck van vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet kerthe ende was des greuen dochter van hollant Ende hi had een soen hiet lodewijck die nae hem comenck wert Ende hi had een dochter en hiet constancia.

Lodewijc comne philips soen was comc vā vranc rijck xxviij jaer Hi had een wijf hiet alijt en had vijf sonen Die eerste hiet lodewijck en was comne na den vader. die andde hiet heynric en was eertst biscop vā riemen. die iij hiet philips. die iiij wobbert. die .v. pelgrim Ende die dochter hiet constancia greuinne vā tolloysen

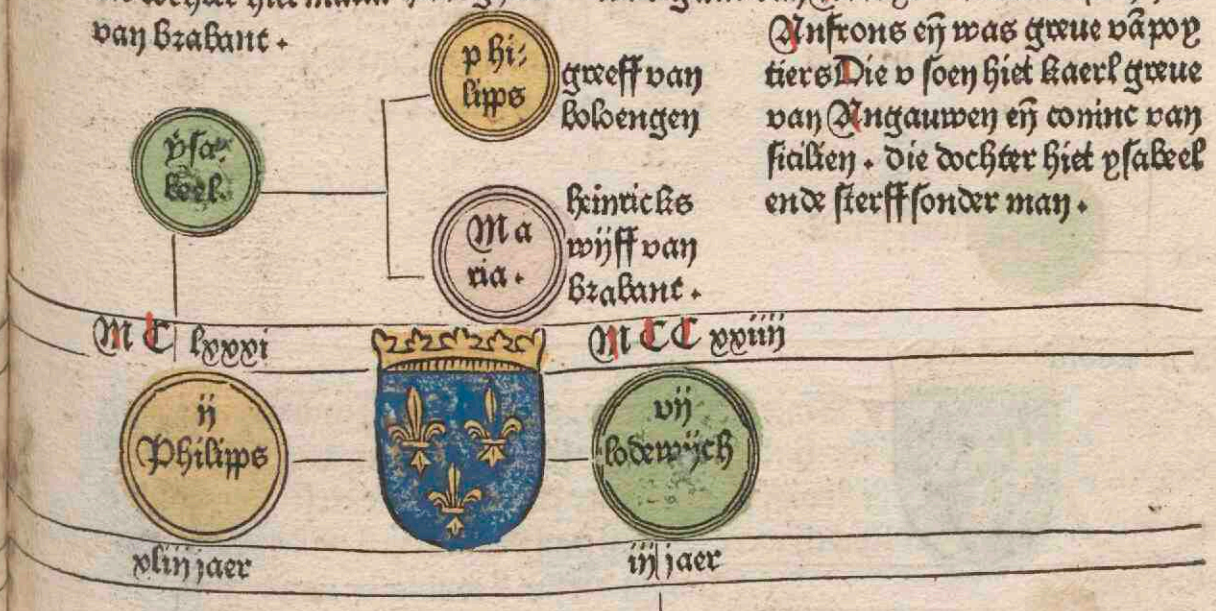
Lodewijck comne lodewijcs soen diemen hiet die sieck was comne vā vrancrijck xliij jaer Hi had iij wiuen. die eerst hiet alienora en was des greuen dochter van Aquitanien daer hi philippus bi had die na hem comne wert Dat andde wijf hiet johanna Ende dat derde wijf hiet alijt.

Philips lodewijchs soen was coninck van vrancrijck vlij jaer Hi had een wijff hiet ysabeel van haynant Ende hi had twee sonen ende een dochter die eerste soen hiet lodewijch ende was coninc na den vader Die andre soen hiet philipps hi was greef van boloengen Ende die dochter hiet maria hertoghine van brabant.

Lodewijch coninck philipps soen sinte lodewicus vader was coninc van vrancrijck iij jaer Hi had een wijff en hiet blancke daer hi bi had vijf sonen en een dochter die eerste soen was sinte lodewijch ende was coninck na den vader.

Die ander de soen hiet philipps ende sterff jonck Die derde soen hiet Robbrecht ende was greue van Artoys Die vierde soen hiet Anfrons en was greue vā poytiers Die v soen hiet kaerl greue van Angauwen en coninc van sialien. die dochter hiet ysabeel ende sterff sonder may.

Des conincs wijff

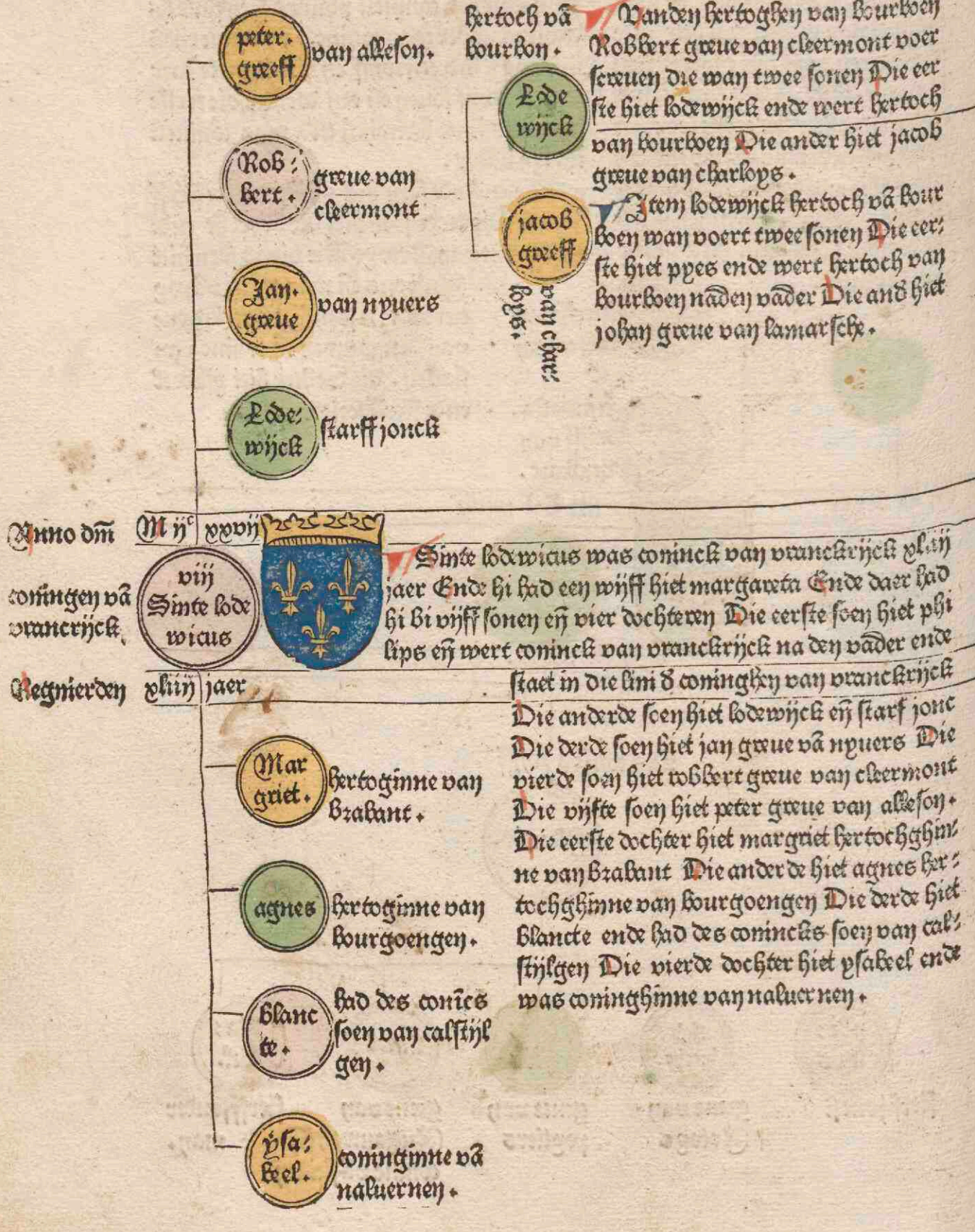
sterf jonck

greue van Artoys

greue van poytiers

greue van Angauwen en coninc vā sialien

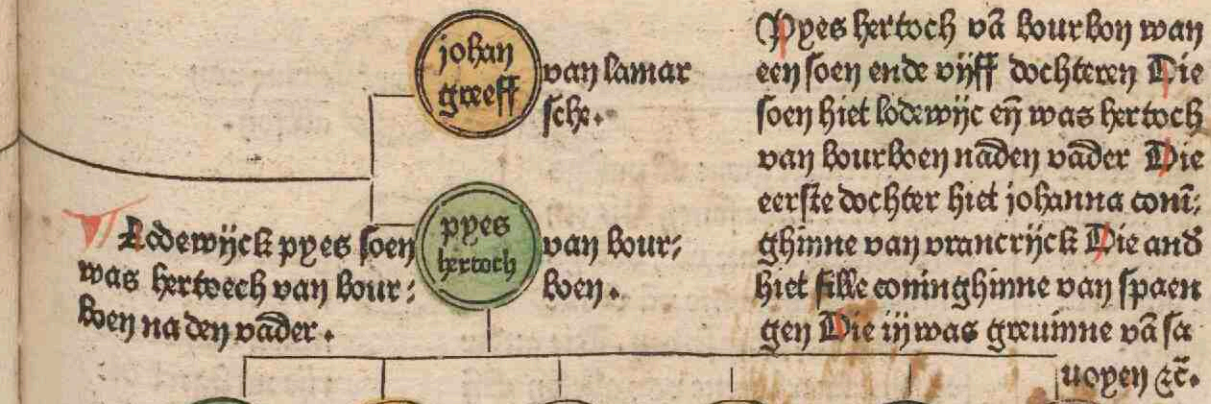
sterff sonder may.

Vanden hertoghen van bourboen Robbert greue van cleermont voer ſereuen die van twee ſonen Die eerſte hiet lodewijck ende wert hertoch van bourboen Die ander hiet jacob greue van charloys.

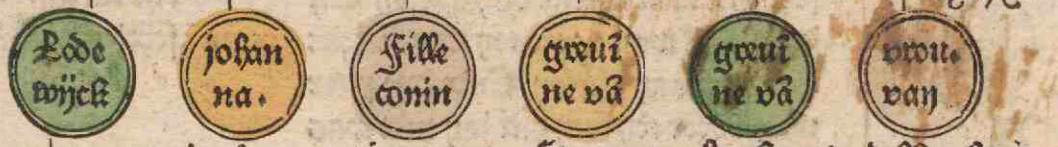
Item lodewijck hertoch vā bourboen van voert twee ſonen Die eerſte hiet ppes ende wert hertoch van bourboen nader vader Die and hiet johan greue van lamarſche.

Sinte lodwicus was coninck van vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet margareta Ende daer had hi bi viij ſonen ēn vier dochteren Die eerſte ſoen hiet philips ēn wert coninck van vranckrijck na den vader ende ſtaet in die lim d coninghen van vranckrijck Die andere ſoen hiet lodewijck ēn ſtarf jonc Die derde ſoen hiet jan greue vā nyuers Die vierde ſoen hiet robbert greue van cleermont Die vijfte ſoen hiet peter greue van alleſon. Die eerſte dochter hiet margriet hertochghinne van brabant Die ander de hiet agnes hertochghinne van bourgoengen Die derde hiet blancte ende had des coninckes ſoen van calſtijlgen Die vierde dochter hiet ysabeel ende was coninghinne van naluernen.

Pyes hertoch vā bourboy way een soen ende vijff dochteren Die soen hiet lodewijc eñ was hertoch van bourboen naden vader Die eerste dochter hiet johanna coniginne van vrancrijck Die and hiet fille coninghinne van spaengen Die ij was greuinne vā sauoyen ꝛc.

Lodewijck pyes soen was hertweech van bourboen na den vader.

coninginne van vranckrijck.

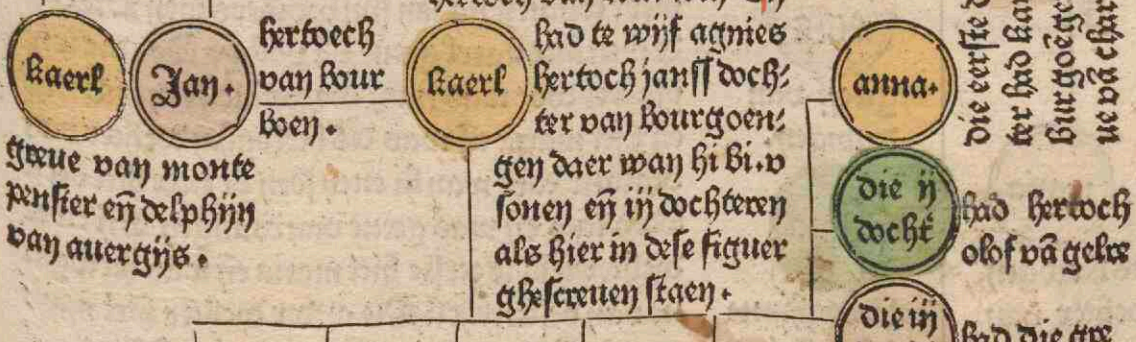
ginne van spaengen.

sauoyen

harelkoert.

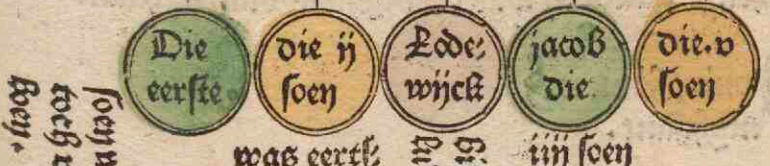
delbrecht.

Lodewijck pyes soen hertweech van bourboen way twee sonen Die een hiet staerl greue van monte pensier eñ dalphijn van auergijs Die ander soen hiet jan eñ wert hertoch van bourboen na den vader Ende jan way voert een soen die hiet staerl hertoch van bourboen.

greue van monte pensier eñ delphijn van auergijs.

hertoch van bourboen Eñ had te wijf agnies hertoch janss dochter van bourgoengen daer way hi bi. v sonen eñ iij dochteren als hier in dese figuer gheseruen staen.

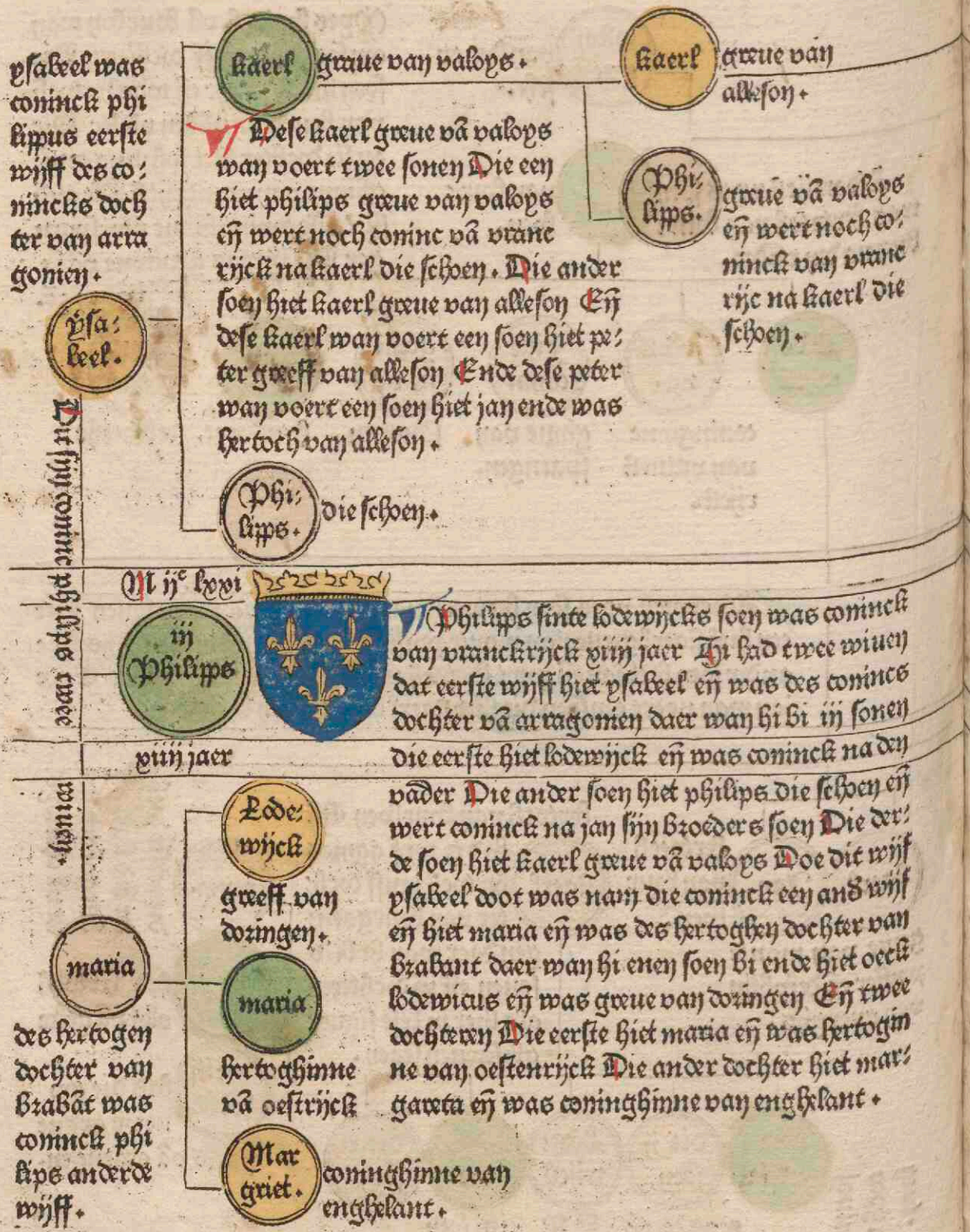

soen was hertoch vā bourboen.

was eertsbiscop tot lyons.

biscop vā mayen.

iij soen

Dese karl greue vā valoys wan voert twee soney Die eey hiet philips greue van valoys eñ wert noch cominc vā vranckrijck na karl die schoen. Die ander soey hiet karl greue van allefoy Eñ dese karl wan voert eey soey hiet peter greeff van allefoy Ende dese peter wan voert eey soey hiet jan ende was hertoch van allefoy.

Philips sinte lodewijcks soey was coninckt van vranckrijck viij jaer Hi had twee wiuey dat eerste wijff hiet ysabeel eñ was des cominces dochter vā arragonien daer wan hi bi iij soney die eerste hiet lodewijck eñ was coninckt na dey vāder Die ander soey hiet philips die schoey eñ wert coninckt na jan sijn broeders soey Die derde soey hiet karl greue vā valoys Doe dit wijf ysabeel dot was nam die coninckt eey and wijf eñ hiet maria eñ was des hertoghey dochter van brabant daer wan hi eney soey bi ende hiet oeckt lodewicus eñ was greue van dozingen Eñ twee dochteren Die eerste hiet maria eñ was hertoginne van oestenrijckt Die ander dochter hiet margareta eñ was coninghinne van enghelant.

maria des hertogey dochter van brabāt was coninckt philippes anderde wijff.

peter. greeff van alleſon johan hertoch van alleſon lode; wijck hertoch van alleſon.

Sinte lodewicus coninck van vranckrijck ordinierde eñ ſettede datter in vranckrijck ſouden weſen twaleff ghenoten Als een collegium off capittel Ende die ſouden ouerſten raet weſen vander croone van grote ſaken die die eer ende wel varen vanden lande aengaen Ende dat ſijn ſeſſ hertoghen eñ ſeſſ grauen Ende vanden ſeſſ hertoghen ſijn drie biſcoppen Ende vanden greuen ſijn oeck drie biſcoppen.

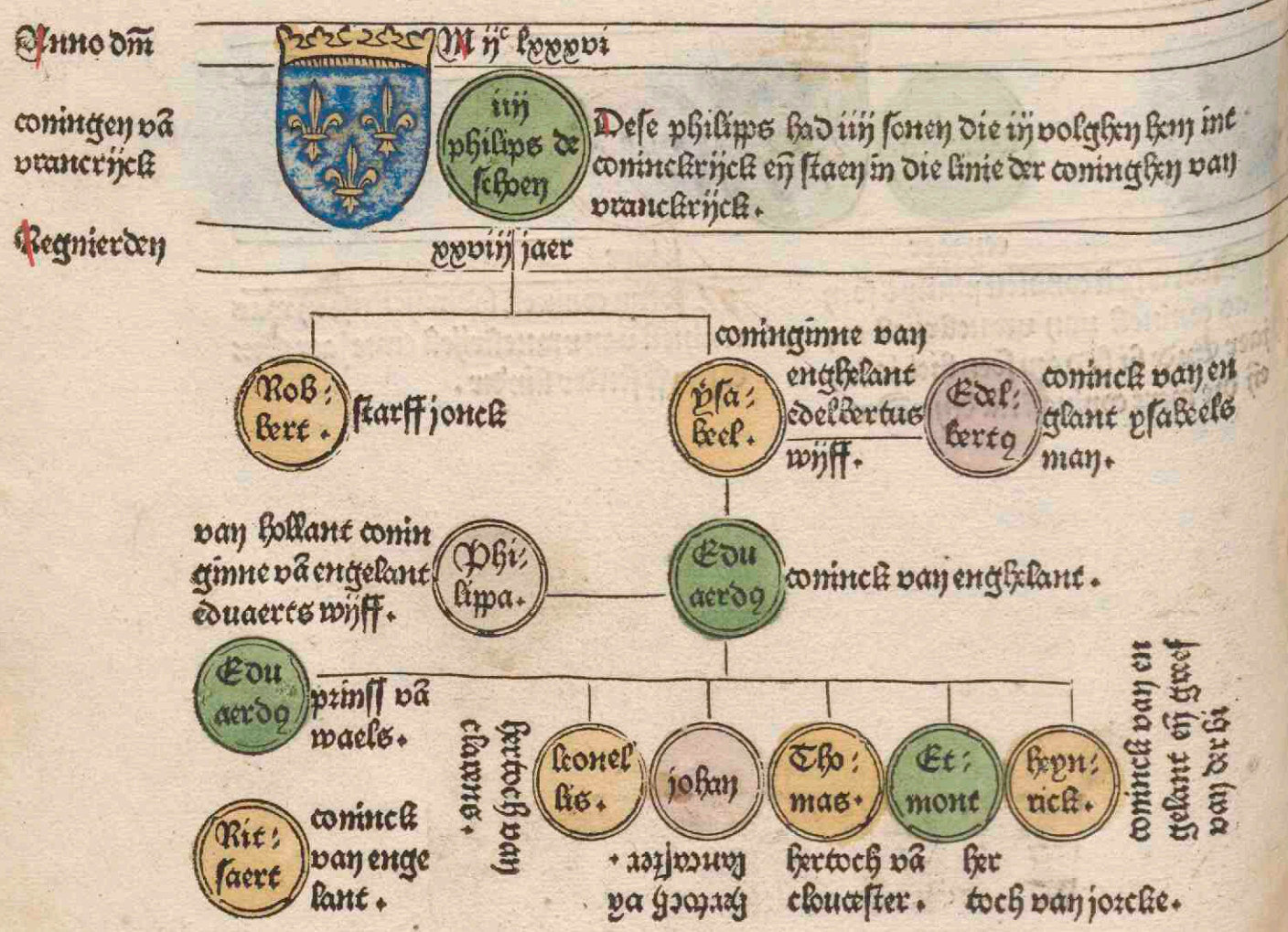

een jaer ñ jaer

Lodewijck coninck philips ſoen was coninck van vranckrijck een jaer Ende hi had een ſoen hiet johan eñ die wert coninck na den vader.

Johan coninck lodewijcks ſoen was coninck van vranckrijck twee jaer Ende ſtarff ſonder kinder.

Philips die schoen coninck philips anderde soen was comine van vranckrijck xxviij jaer Hi had een wijff hiet johanna eñ was des comincs dochter vã naueernen daer wan hi iij sonen bi eñ een dochter Die eerste soen hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet robbert eñ starff jonck Die iij soen hiet philippus eñ wert noch hier na coninck Die iij soen hiet kaerl die schoen eñ wert noch daer na coninck Die dochter hiet ysabeel eñ had coninck edelbertus van engelant te man Eñ daer wan si bi den jonghen coninck eduaert van engelant Eñ dit is die dochter daer die engelsche die crwen van vranckrijck hem off vermeten te hebben want coninck kaerl hoer broeder starff sonder kinder Mer coninck lodewijck hoer outste broeder liet een dochter after die coninck philips van naueernen had Ende had die crwen op een wijff moghen comen so hadse op die coningimme vã naueernen al gheweest.

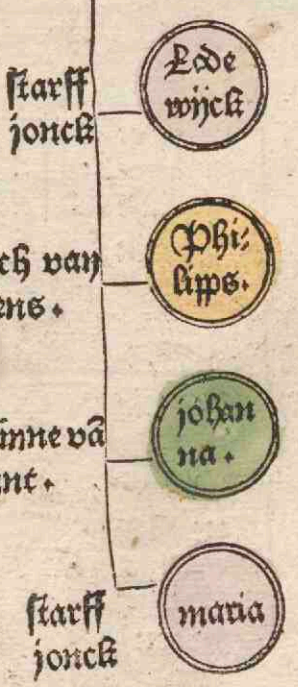
Lodewijck coninck philips eerste soen was coninck van vranckrijck ij maent en hi had een wijff bi sijn vaders tijden en hiet margriet mer hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi noch een wijf bi sijns vaders tijden en hiet clemende des coninckx dochter van vngarien daer had hi een soen bi en hiet johan en starff jonc Ende hi had daer oeck een dochter bi hiet johanna en had coninc philips van nauerney Ende om datter nijt dan een dochter vaden coninck bleeff so quam die crwen op philips des coninc broeder.

Philips coninc lodewijces broed was. v. jaer coninc na sijn broed Mer hi en liet gheen kinder dus quã die crwen op kaerl die schoen sijn broeder.

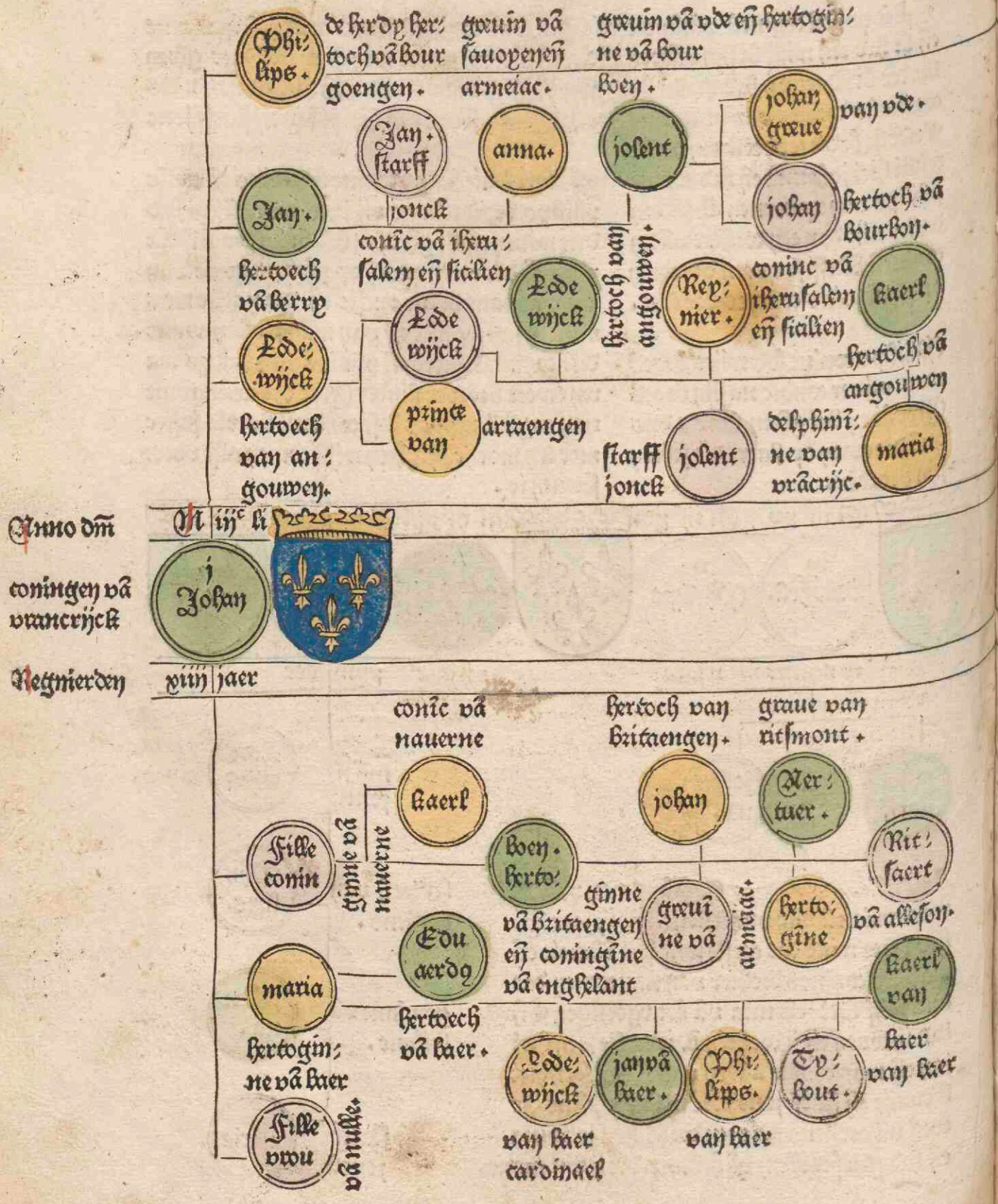
Kaerl die schoen coninc lodewijces en conic philips broeder was vij jaer coninck Hi had drie wiuen en bi gheen en had hi kinder Een dat rijck en die crwen quam op philips greue van valoys want hi die outste en die naeste was vanden sweert sijde en van man persoen want dese coninck kaerl en philips van valoys waren tweer broeder kinder Mer die coninginne van enghelant was dese coninck kaerls suster mer ten mocht op gheen wijff comen alst voer: screuen is.

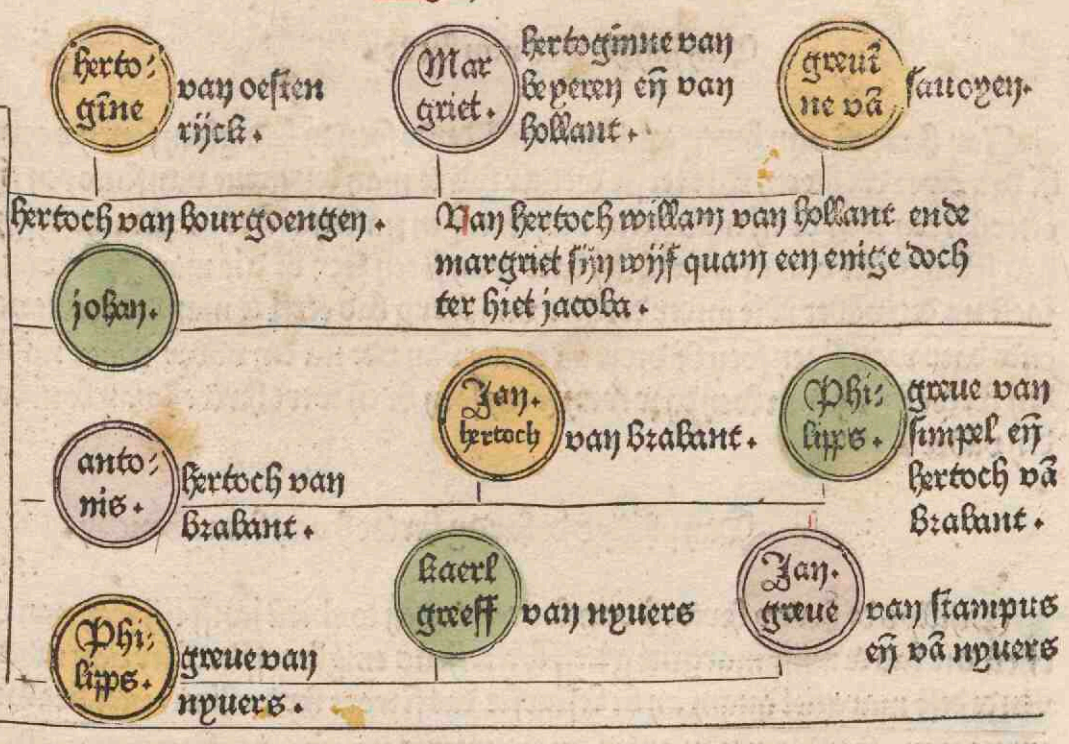

Philips van valoys was coninck van vranckrijck xxiij jaer Hi had twee wiuẽ dat eerste wijf hiet blancke en was des coninx dochter van naueerney dat and wijf hiet johanna vã bourgoengen Een had iij sonen en ij dochtẽ Die eerste soen hiet jan en was coninc naden vad Die ij soen hiet lodewijc en starf jonc Die iij hiet philips hertoch vã oerliens Die een dochter hiet johanna en had greef willem vã holkant. die ij hiet maria.

Philips.
de hertoch van bourgoengen.
greuin van sauoyen en armeiac.
greuin van vde en hertoginne van bourboen.
Jan. starff jonck
anna.
jolent
johan greue van vde.
johan hertoch van bourbon.
Jan. hertoech van berry
conic van iherusalem en sicilien
Lodewijck hertoch van angouwen.
Reynier.
comine van iherusalem en sicilien
staerk hertoch van angouwen
Lodewijck
Lodewijck hertoech van angouwen.
prince van arraengen
starff jonck
jolent
delphine van vrancrijc.
maria
Anno dm
M iijc li
coningen van vrancrijck
Johan
Regnierden xviij jaer
conic van nauerne
staerk
hertoch van britaengen.
johan
graue van ritsmont.
Rertuer.
Fille comin
gimme van nauerne
boen. hertoginne van britaengen en coningine van engelant
greuine van armeiac.
hertoginne
Ritsaert van alleson.
Eduaerdq
staerk van laer van laer
maria
hertoech van laer.
hertoginne van laer
Lodewijck van laer cardinael
jan van laer.
Philips. van laer
Tybout.
Fille vrou van nulle.

Johan coninck philips soen was coninck vay vranckrijck xiiij jaer Ende hi had een wijff hiet konome des coninckis dochter vay hemen daer way hi bi vier so; nen en drie dochteren Die eerste soen hiet staerl en was dalphijn en coninck na den vader Die ander soen hiet lodewijck hertoch vã angouwen Die derde soen hiet jan hertoch vay berry Die vierde soen hiet philips de hardy hertoch vay bourgoengen Die eerste dochter hiet fille coningimne vay nauernen Die ander dochter hiet ma; ria off fille hertoginne vay baer Die derde dochter hiet oeck fille vrouwe vã nulle.

Vay lodewijck hertoch vay angouwen.

Lodewijck hertoch vay angouwen coninck janff ander soen die creech twee so; nen Die een hiet lodewijck coninck vay sicilien en vay iherusalem Ende die ander soen was prinff vay arraengen Ende dese coninck lodewijck vay sicilien die way voert drie sonen en twee dochteren Die eerste soen hiet lodewijck Die anderde soen hiet reynier coninck vay sicilien Die derde soen hiet staerl hertoch vay angouwen Die eerste dochter hiet maria hertoginne vay lotzeynen en dalfijnimme vay vranck rijck Die ander dochter hiet jolent en starff sonder may.

Van jan hertoch van berry.

Van hertoch van berry coninck janss derde soen en had ghen sonen voert. mer hi had twee dochteren Die eerste dochter had te man den greue van sauoyen ende daer creech si een soen bi en was greue van sauoyen na den vader Ende nae dese man had si den greue van armeiack ende daer wan si een soen bi die was greue van armeiack na den vader Die ander dochter van berry had eerst te man den greue van vde ende daer wan si een soen bi die was greue van vde na den vader Daer na nam si den hertoch van bourboen daer wan si een soen bi en wert hertoch van bourboen na den vader.

Van philips de hardy hertoch van bourgoengen.

Philips de hardy hertoch van bourgoengen coninck janss iiij soen van vranckrijck die had te wijff margriet greff lodewijcks enighe erff dochter van vlaenderen Ende dese margriet quam ay bi bestarfte dat si wert hertochinne van brabant greuinne van vlaenderen van artoys van nyuers van ryters ende vrouwe van salins ende van mechelen Ende hertoch philips had bi deser margrite drie sonen ende iij dochteren Die eerste soen hiet johan hertoch van bourgoengen ende greue van vlaenderen ende van artoys ende van ryters Die ander soen hiet anthonis hertoch vā brabant vā lothrijck ende van limborch Die derde soen hiet philips greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter was hertoch willams wijff van beyeren ende van hollant Die derde dochter was greuinne vā sauoyen Ende van hertoch willam van hollant ende van sinen wiue quam een enighe dochter ende hiet jacoba.

Anno dm mcccxcvi coningen vā vranckrijck Regnierden

Van hertoch johan.

Hertoch johan hertoch philips outste soen die had margriet hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant te wiue daer wan hi enen soen bi die philips hiet Ende sess dochteren Die eerste dochter hiet margriet dalphijnnine van vranckrijck ende na greuinne van ritsmont Die ander dochter hiet katherina ende starf jonc te ghent Die derde dochter hiet maria hertochinne vā cleue Die vierde dochter was greuinne van pontiers Die vijfte dochter hiet anna hertochinne van betuoert Die seste dochter hiet agnies van ghent hertochinne van bourboen.

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch van brabant had twee sonen Die een hiet jan ende was hertoch van brabant na den vader ende had hertoch wilkams dochter van hollant ende hi starff sonder kinder Die ander soen hiet philips greue van simpel ende was oeck hertoch van brabant na sinen broeder ende starf oeck sonder kinder Ende hertoch philips van bourgoengen wert hertoch van brabant.

Van philips greue van nyueers.

Philips greue van nyuers hertoch anthonis broeder die had twee sonen Die eerste soen was greue van nyueers naden vader ende starff sonder kinder Ende die ander soen was hertoch van stamphus ende na sinen broeder greue van nyuers Ende dese had een enighe dochter ende had hertoch jan van cleue te man.

M iiic lxiii

Kaerl die vijfte coninck jans outste soen was eerst dal phijn ende hertoch van normandien Ende naden vader wert hi coninck van vranckrijck xxv jaer Ende hi had een wijff hiet johanna des hertoghen dochter vā bourboen daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet kaerl ende was coninc naden vad Die ij soen hiet lodewijck hertoch vā oerliens.

xxv jaer

Coninc kaerls eerste soen volghet den vader in die kinder coninghen van vranc rijck.

kaerl hertoch van oerliens.

johan na.

Lode wijck hertoch van oerliens.

Phi: lips. greue van wertus.

johan greue van gelesiae.

coninck kaerls wijff des hertoghen dochter van bourboen.

Lodewijck hertoech van oerliens had ij sonen Die eerste hiet kaerl ende was hertoch vā oerliens naden vader Die ander soen hiet philips greue van wertus Ende die derde soen hiet johan greue van gelesiae.

hertoech van bourgoengen

Hertoch philips hertoch janss soen was hertoch van bourgoengen na den vader enn van brabant vanlothrijck van limborch. greue van vlaenderen van henegouwen van hollant van zeelant van artoys van namen van vriesslant van salins enn van mechelen ẽ. Hi had drie winen. dat eerste wijff was des cominckx dochter van vranckrijck Dat anderde wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Ende bi dese twee en had hi ghen kinderen Dat derde wijff hiet ysabeel des cominckx dochter van poertegael ende hoer moeder was hertoch janss dochter van lancaster Ende bi dit wijff ysabeel wan hi drie sonen Die

Anno dm M iijc lxxxix

eerste soen hiet anthonis enn starff joncks Die anderde soen hiet joest ende starff oeck joncks Die derde soen hiet kaerl greue van sarloys enn wert hertoch van bourgoengen nader vader.

coningen vã vrancrijck

Regnierden

xxxij jaer

Klaerl greue van sarloys had bi sijn vaders tijden twee wiuen Dat eerste wijf was coninclt klaerls dochter van vranclrijclt ende si starff joncklt. Dat anderde wijf hiet anna eñ was des hertoghen dochter van bourboen eñ daer wan hi een dochter bi eñ hiet maria Ende na sijns vaders eñ sijns anders wijfs dot int jaer M cccc eñ lxviij opten derden dach in julio so nam hi sijn derde wijff eñ hiet margariet eñ was hertoch ritsaerts dochter van jorcke ende was coninnclt eduaerts suster van enghelant.

Klaerl die seste coninclt klaerls soen was coninclt van vranclrijclt xxxij jaer hi had een wijff eñ hiet ysabeel des hertoghen dochter van beyeren daer wan hi vijff sonen bi eñ vijff dochteren Die eerste soen hiet klaerl ende was dalphijn ende starff joncklt Die ander soen hiet oeclt klaerl greue van pontiers ende starff oeclt dalphijn Die derde soen hiet johan hertoch van toreynen eñ had te wijff vrou jacob hertoech williams dochter van hollant eñ hi starff oeclt dalphijn Die iij soen hiet lodewijclt eñ was hertoch van ghyen eñ starff dalphijn Die vijfte soen was klaerl ende was dalphijn Ende int jaer M cccc xvi doe starff dese coninclt klaerl eñ had sijn vier sonen ouer leeft Ende sijn vijfte soen gheheten klaerl wert na hem coninclt vā vranclt rijclt Die eerste dochter hiet ysabeel hertoghinne van oerliens Die ander dochter hiet johanna hertoghinne van britaengen Die derde dochter hiet michiel hertoginne van bourgoengen Die vierde dochter hiet maria eñ wert ghestelicl Die vijfte dochter hiet katherina coninghinne van enghelant.

maximil lianus. hertoech van oestenrijck des keysers frederichs soen eñ had te wiue hertoech karels dochter van bourgoengen ende leuen noch eñ hebben dese kinderen.

maria hertochinne van oestenrijck van bourgoengen ꝛc̄.

Anno dñi M iiij^c xxi

vij Karel.

coningen vā vrancrijck

Regnierden xxxix jaer

Karel die .vij. was dalphijn des hertoghen van tozeynen broeder Hi was coninck van vrancrijck xxxix jaer Hi had twee sonen eñ iij dochteren Die eerste soen hiet lodewijck ende was langhe tijt dalphijn eñ wert conincna den vader Die ander soen hiet karl eñ was hertoch van berry

karl hertoch van berry.

katherina. greeffin van sarboys.

johanna. hertochinne van bourboen.

ysabeel. hertochinne van sauoyen.

magdalena. princesse van nauernen.

Philips. greue van Sarloys.

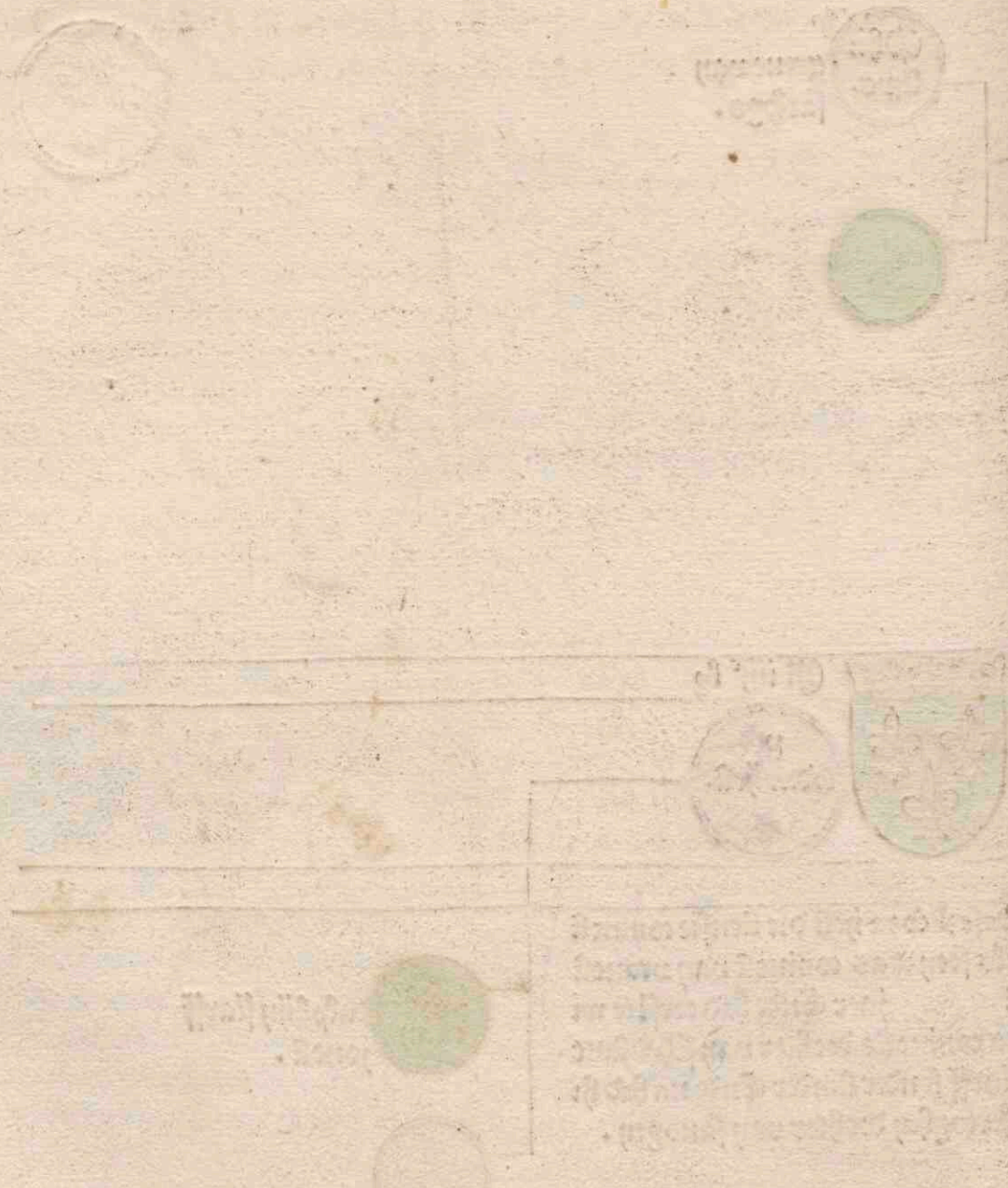

Mcccc lx

e lodewijck.

Dese Lodewijck die tienste coninck Kaerls soen was coninck van vranckrijck jaer Ende had eerst te wiue des coninckx dochter van schottlant die starff sonder kinder Ende na had hi des hertoghen dochter van sauoyen.

Joachim dalphijn starff joncx.

Dit sijn die cronijcken van Enghelant op corte Hoe dat engelant eerst
began ende wat heren dat eerst had ende so voert van al den Coninghen.

INden tijden de die werlt had ghestaen iij^{m} vi^{c} ende lxxxix jaer Ende
was inder derde etaet vander werlt v^{c} ende vi. ende was inden tijden
dat moyses ouert rode meer ghegaen was so was een comine in assu-
rien ende hiet didicias of astachadis die had een wijff die sijn comin-
ghinne was ende si was seer wijs van opsette. ende houeer dich ende fel van sinne
ende si hiet albiona Ende si had xxxij susteren die al cloecke schoen vrouwen wa-
ren ende die hadden dat meeste deel al grote coninghen ende princen te mannen Ende
dese coninghinne van assurien mit al haer susteren die sloten int heymelic dat si elck
haren man soude doden om dat si elck die landen regieren souden Ende als dit wt
quam so dede die coninck van assurien mit alden anderen horen mannen dese comin
ghinne mit alle hoer susteren ende mit sommighe van horen edelen dienres van man
nen diemen meynden datter off wisten die dedemen vanghen ende dedese alte samē
in een groot scip setten sonder mast of stuer weder ens lietse driuen op die auentuer
Ende si quamē aen een groot onkewoent eylant dat namaels britaengen hiet ens
nv enghelant hiet Ende si bleuen daer woenen ende begrepen dat lant ende waren
die eerst die dat eylant bewoenden off coninghen in hadde Ende dese coninghinne
dede dat eylant na haer hieten Albion Ende van desen vrouwen ende mannen die
si mede int scip hadden daer quam dat wilde volck of dat in dat lant was ende d
wert veel volcs off Ende mē seyt dat die hose ghheest mit dese wiue te doen hadde ens
daer quamen wesen ende gygantē off die daer waren eer brutus dat lant begreep
ende noemdent britaengen.

Van Enghelant

DAer na inden jaer als die werlt had gestaen iiij^{m} ens vij^{c} jaer ende xxxiij jaer
so wert die stadt van troyen lest werff gewonnē vanden grieken ens ver destrueert
ende dat was inder tijt dat Abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel in sijn
derde jaer Ende die grieken laghen voer troyen x jaer lanc vi maenden ens zij da-
ghen nochtan mosten si troyen mit verraedt winnen.

ENde in desen tijden toghen wt troyen veel groter heren onder die welcke warē
mede als Francion des vromen heet oers soen Anchises mit sijn soen Eneas mit
sijn soen Ende turchus ende Athenor Ende dese hadden mit hem veel volcs ende
quamen mit scepen daer nv vene-

nv veneetgen ſtaet ende daer bleeff daer een deel woenen eñ vanden anderen togen ende begrepen ende beſloeghen veel landen daer menichter hande volck off quam.

Vaen dat brutus quam

Eneas mit een deel volcks die weeh ende lande aen ytalië bi dat water dat nv die tyber hiet Daer nv romen ſtaet ende hij ſtreet teghens den coninck latinus eñ teghen den coninck euernus die hi verwan Ende Eneas nam te wiue coninc latinus dochter lauina daer hi enen ſoen bi wan ende die hiet aſcomus. ende noch enē ſoen die lauina dweeh doe eneas ſterff ende die hiet ſiluius poſthumus Ende deſe ſiluius poſthumus als hi groot wert ſo creech hi een joffer lieff ende was lauinen ſijnre moeder nicht ende daer creech hi een ſoen bi die wert ghenoten brutus Ende deſe brutus doe hi xv jaer out was doe reet hi op een tijt jaghen mit ſinen vāder dē coninc ſiluius poſthumus ende hi ſoude ſchieten na een wilt ende ſchoet ſijn vāder dot.

Hoe brutus vten lande weeh

Siluius Eneas ſijn broeder haettede hem alſo ſeer hier om als dat brutus van ſcaemten weeh vten lande weeh daer hi veel auentueren leet Ende hi ſeylde wt ytalien in grieken daer hi vant een groote ſchaer van twginen die welcke die pyrrus achilles ſoen daer gheuanghen ghebrocht had in voer tijden doe twyen ghewonnen was die daer saten in eyghenſcap ende in pacht onder enen coninck in grieken die pandraſus hiet Ende als brutus mit deſen volck ſprac Ende die twginen hoerde wie dat brutus was ende ſi ſagen dat hi ſo vroem ende wijs was van rade ende vā opſette ſo dweghen ſi ouer een dat ſi alle ſamen lieuer doot te bliuen hadden in enē ſtrijde dan ſi langher alſo in dier eyghenſcap bedwongen waren Ende coren brutus tot een heer ende ſworen hem alle goet ende ghetrauwe te weſen ende bi hem te bliuen ende te ſteruen alſo dat hiſe al dede trecken mit wijff ende kinderen in een woeſtijn doe ſcreef hi aen den coninc pandraſus ende badt hem ghenadelick dat hij doch dat edel gheſlacht van twyen woude gonnen die lucht ende dat waer ende boeſſche in een hoeck van ſinen lande dat ſi daer mochten woenen ſonder eyghenſcap off dat hi ſe liet varen mit vrede wt ſijn lant daer ſi hem ghneren mochten.

Noch van brutus

Die comine pandrasus wert toermich datmen hem dit bat eñ ontboet sijn volck ende toech mit macht tot dier woestijnen wert daer die twginen ghewesten warē Brutus heeft hem wel versien dat die comine hem nijt en mochte ghemoeten doer die bosscagie alsoe dat brutus mit schalker lagse onversien moetede den cominck pandrasus ende bestreet hem Ende die twginen versloeghen al die grieken die mit den cominck waren ende wreecte hore ouder bloet Ende brutus veneck den cominck pandrasus ende hi most brutus sijn dochter ghenen die jgnote hiet tot enen wiue ende mit hoer iij^{c} scepe eñ xxxiiij scepe die hi al vol dede laden mit spijse ende drane ende vitalie ende mit menichre hande wapenen Eñ daer voer brutus mit sinen wiue jgnote ende mit sinen trojsschen schreef ouer die zee ende quam opten .xxxiij. dach aent lant van affriken daer hem veel zee wuers ghemoete die hem schade dedē mer brutus mit sijn volck mit groten cloecheit bevocht hijse ende versloechse ende nam al hoer scepen ende daer vonden si alte groten goet in so dat si al rijck worden

Van brutus

Daer na quamen si aen een eylant dat hiet menricane daer hadden si ghebreck van spijsen ende daer ghinghen si op ende namen al dat si torsse mochten ende verwoesten dat lant.

Van brutus

Daer na quamen si in een lant daer vonden si iij ghesslachten van twginē die daer vry saten ende waren daer ontwesten mit den hertoech Athenor eñ corneus hiet hoer heer die seer blide was dat hi sijn ghesslachten daer sach comen so dat hi al sijn volck ende sijn scepe ontboet ende is mit brutus ghevaren om Auentuer te soeken.

Van Corneus ende van brutus

Dese Corneus was stout wijs ende starck ende hi was brutus seer van hertē hout brutus liet affriken ende spaengen ende quam int lant van Aquitanien eñ houende in die lore ende daer vocht hi teghen een heer die goffarijs hiet eñ verwan sijn volck ende goffarijs vloech in gallen ende claechde ouer die twginen. Ende in dien tijden waren in gallen vijf coninghen ende die beloefden goffarijs hulp Eñ brutus bewoefde ende verderfde dat lant van Aquitanien eñ lade sijn scepe mit groten goeden ende hi quam daer nv toers staet ende daer woude hi goffarijs ontbeyden ende dede daer om grauen

ende vast maken enen goeden vest daer hi veylich mit sijn volck in wijken mocht
Ende brutus had enen neve bij hem die hiet turmise eñ daer na was dese veste ghe-
noemt tours Ende goffarijs quam mitten galleyen daer brutus ende cormeus ende
turmis seer teghen vochten Mer brutus hielt die ouerhant mer hij verloes veel
volcks.

Noch van brutus ende Cormeus

Brutus eñ cormeus worden te rade dat si dat lant weder rwmden want d gal-
ley was so veel dat hi voer sach dat si hem mit alder macht hadden ouer mogen
vallen Ende bi rade eenre godynne die dyna hiet so seylde hi aen een groot eylant
dat albion hiet dat nv englant hiet Ende dat lant was al bewoent mit groten lu
den ende daer waren veel gyganten in eñ rueseñ mede.

Hoe brutus opt lant tradt

Brutus die tradt op dat lant mit al sijn volck ende vacht seer cloecklicken ende
hi hiet sijn volck dat si die rueseñ ende gyganten alle in die teen soudē houden ende
so verwonnen si se eerst Eñ daer werter veel verslaghen want si sloeghent al dood
die si crijghen conde Ende veel toghen daer wt den lande mit scepen eñ die worden
ghebeten slauen ende die begrepen hollant eerst Ende sommighe toghen eñ weken in
dat lant dat nv schotlant hiet Ende brutus wan aldus al dat lant albyon ende
behielter eñ besatter eñ hi hiet dat lant na hem seluen brutaengen dat nv englant
hiet Ende hi deylde dit lant mit Cormeus sinen ghesellen die viel te lote mitten sinē
cornnaelgen Ende dit wert ghehetten cornnaelgen.

Noch van brutus

Ende als brutus dit lant aldus becrachticht had doe was hi out xxxv jaer eñ
besat dit mit sinen edelen trouwen ende regnierde daer in xv jaer Ende brutus ver
sach een stede op die temse die hem wael behiel ende daer dede hi maken een stadt
eñ dede die hieten twyen dat nv lonnen hiet ende dit was inder derde etaet eñ nad
gheboert van Abraham viijc ende xcviij jaer Ende was voer ons heren ghebeert
M jaer C jaer ende xviij jaer.

Carpozus vij iaer
Hungutbille xxiij iaer
Hely vij maenden
Lundt sijn soen l. iaer Dese dede die stadt twyen kemuerey mit hoghen tornen ende wondelen ende gaf hoer borgerscap ende recht ende preuilegien eñ dede die stadt hieten lonstat off staerlundt ende dit was lxxxiij jaer voer ons heren gheboert.
Cassibelyanus xvij jaer bij sijnre tijt soe quam julius cesar ende betracht te britaengen Ende hi dede in britaengen maken enen toern die noch buten bomen opter zee staet ende daer bleef hi die wijnter ouer.
Androgius lundts soen xviij jaer
Kimbelianus sijn soen xxij iaer bi sijnre tijt wert onse lieue heer gheborey.
Guiderus sijn soen xx jaer
Armagerg sijn broeder soen xxviij jaer
Claudius die keyser xi iaer hi dede maken in britaengen een stadt ende deedse na hem hieten claudecolster ende hiet nv clouecester.
Vestinus claudius soen xl iaer ende was bi vespasianus tijden
Coel sijn soen lxi jaer
Lucius sijn soen xxxiij iaer Ende dese comne lucius wert bekeert ten heyligben kersten gheloue ende liet hem dopen ende alle dat lant van britaengē wert kersten Ende alle die afgoden biscoppen worden verdreuen ende daer worden kerstey biscoppen gheset ende twee eertbiscoppen als te londen ende te euerwijck Ende doe dese comnck kersten wert dat was bij den paeus Eleutherius tijden alsmen screef C ende xcviij.
Lauansius van romen xvij iaer
Allectus van Romen xiij iaer
Asclepiodatus van Romen x iaer
Coel sinte helenen vāder xxiij iaer
Constancius helenen man xv iaer
eñ dese was oeck keyser
Constantinus magnus sinte helenen soen xxxi iaer eñ was oec mogēde keyser
Octauius xxv iaer
Conang meriadock xxxiij iaer
Maximus van Romen ende was vā constantijn magnus gecomen ix iaer
Ende hi had comne octauius dochter van britaengen.
Dyonothus sinte vrselen vāder xv iaer Ende hi was eerst hertoch van cornubien.
Gadwan comne vanden huneu ende resim iij iaer
Graciānus een krorsten keyser van wormen viij iaer
Constantijn krorsten conang meriadocs broeder x iaer
Constancius sijn soen vij iaer ende was seer goet eñ wert namaels eē momick
Vuertigerng xv iaer

Hoe die Neder sassen off vriesen Enghelant wonnen

Engistus ende horses sijn broeder die quamen wt neder sassen ende hieten jngel sche sassen dat nv vriesen hieten ende waren heyden ende brochten groot volck met hem ende wonnen britaengen int jaer ons heren iiij^{c} .ende xxxv .ende besaten dat lant omtrent iiij jaer.

Die britoenen die setten hem seer teghen dit heydensche volck. Mer die comne vuertigernus die wort mit hem eens ende nam des princen Engistus suster te wi ue ende hij gaff desen sassen ofte vriesen een groot deel lants in britaengen daer sij hem neder sloeghen Ende dat noemden si Engistelsche lant.

Voertimerus der comnes vuertigernus soen die namē die bertoenen tot enē comnck ende hi street teghens dit heydensche volck ende hi was twee jaer comne.

Aurelius Ambrosius Constantius broeder die monic wert die was ij jaer comnck Ende hi street oeck teghen dit volck.

Van vther pendragon

Vther pendragon sijn broeder xviij. jaer dese street teghen dit volck ende ver/ dreefse veel vten lande Ende dese vther pendragon die wan comne Artur den vro men may in ouerspul bi eens hertoghen wijff van Cornuackgen.

Van Comne Artuer

Artuer wert Comne van britaengen int jaer ons heren iiij hondert en lxviij Ende hi regnierde xxvi jaer dese comne Artur had die moeder gods so lieff dat hi se in sijn schilt liet malen Ende riepse altoes aen ī sijnre noot Eñ als Artur co/ ninc wert so was hi xv iaer out hi was eerbaer ende milt hi creech so grote victo/ rie dat hi onderdanich maecte menich groot comnck rijc ende lantscapen als gal/ len spaengen almaengen Ruussche. denmercke Sweeden Noerwegen Vriesland Schotlant Hyerlant Ende alle die landen vanden lamperschen ghebercht totter zee toe Ende hi street teghen den comeynen om dat si tribuut van hem hebben wou/ den.

Comne Artur die hielt eens dat scoenste costelijcste hoff daer yement off ghe hoert had Ende dit hoff hielt hij tot londen inder stadt Ende int hoff stonden voer Arturs tafel als hi at vier ghewende coninghen ende dienden voer hem eñ elck een gulden sweert in die hant hebbende Ende tot dien houe waren ghecomen veel coninghen biscoppen hertoghen grauen abtten ende prelaten Ende coninghinnen eñ veel edele vrouwen Ende daer was spul van snaerspul van pipen van sanghe

van musiken ende van alre hande melodye dat des ghelijcks van hoff nye ghehoert ey was Ende men seyt dat coninc aertur mit sijnen sweerde versloech iij^{c} ij^{xx} ende leyman . Ende coninc aertur die is ghereckent een van die neghen die vroemste ende beste ter wapen die inder werlt gheweest hebben .

Ende op een tijt int iaer ons heren iij^{c} ende lxxxvi soe was coninc aertur in enen strijde ende daer ontfenckt hij een doot wonde Ende hij bleual een sijnre suster soen die constantijn hiet dat rijcke van britaengen ende hi liet hem voeren in een eylant daer hi meynde te ghenesen mer niement en wist waer hij voert bleeff . Ende constantijn sijn neve bleef coninck van britaengen . ende na coninck aertur so regnierde in britaengen die een naden anderen vijff coninghen van aerturs maghen . Ende doe quamen die engilsche sassen diemen vriesen hiet ende wonnen weder dat lant van britaengen .

Constantinus coninck aerturs neve drie iaer
Edelsus twee iaer
Adelbertus twee iaer
Conanus een iaer
Certicke een iaer dit was die leste coninck vanden bloede van britaengen .

Int iaer ons heren iij^{c} ende xciij bi des keysers zenons tijden soe quam alte groten volck ende hieten die engilsche sassen ende hieten oeck vriesen ende hadden groten hulpe van volcke wt affrikken Ende toghen ende wonnen weder britaengē mitten sassen die in britaengen noch ghebleuen waren van den coninc engistus ende van horses Ende si sloeghen die britoenen daer wt ende sloeghense doot ende verdreuense wt den lande Ende die britoenen die ruumden veel dat lant die wech conden comen Ende togher ouer in dat lant dat doe armerijke hiet Ende dat nv cleyn britaengen hiet ende bleuen daer woenen .

Ende dese heydensche enghelsche sassen off vriesen die besitten dat lant ende behielden ende setten daer coninghen van horen volck ende na horen sin ende hielden die edel bertoenen ten ewighen daghen vander croonen ende dat lant wert gheheten inghelant . Ende si coren enen coninc ende hiet gurmundus ende was wt affrikken ende hi regnierde mit desen heydensche sassen of vriesen dat nv enghelsche hieten vl jaer .

Van coninc Elli

Elli was coninc xxx jaer ende dit was een sasse ofte vriese .

Edelbertus lxiij jaer Ende bi desen coninck edelbertus tijden Esi was int jaer ons heren v^{c} xcix doe seynde die heylighe paeus esi leerre sinte gregorius enen heylighen ghestelikten monic die Augustimus hiet ende mit hem twee anderen ghelee den ghestelikte manneu die een hiet melkichus ende die ander hiet johannes Ende sinte gregorius leual ende gaff hem macht vanden stoel van romen dat hi trecken soude in enghelant ende predikten ende onderwijsen den heydenschen enghelsche coningben ende den ghemenen volcke vanden lande Ende dese heylighe Augustimus die predicte ende dede groten arbeyt ende bekeerde den coninck edelbertus van enghelant als dat hi hem mit al sijn volcke liet dopen ende nam aen dat heylighe kerstē ghelouc Ende dese heylighe Augustimus wert biscop in enghelant Ende hi vergaderde veel biscopen ende ghelecrden die dat nuwe bekeerde volck predicte ende vestigben soude inden heyligben kerstен ghelouc Ende dat eertssche bisdom van londen dat wert gheset tot cantelbergbe.

	Eduinus	iiij iaer	Eduinus sijn broeder	viij iaer
Anno dm	Cercmalus	j iaer	Edgarus edmundus soen een heylich	
	Cadwaderus	v iaer	confessoer	xxvi iaer
Coningben	Cadwala	viij iaer	Eduaerdq mr sijn soen	ix iaer
vā engelant	Oswaldus mr	lx iaer	Edelredus sijn broeder	xlij iaer
	Oswi	xxxi iaer	Cimito off conont	xxvi iaer
Regnierden	Alfridus	xxv iaer	Dese was coninck van daten van engbe	
	Osenbricte	xliij iaer	lant ende van noerweghen	
	Eadmundq mr	xxxij iaer	Cadmundq	v jaer
Sinte adelbertus was een wijl tijts coninck Mer na gaff hij dat rijcke sinen broeder ouer die Eadmundus hiet esi hi wert ghestelick Ende bij sijnre tijt quam comine hugar esi huwe vanden denen die heyden waren ende becrachtē enghelant.			Haraldus cymtons soen	viij iaer
			Hardekonont off hardemcto sijn broeder	v iaer
			Eduaerdus edelredus soen een heylich confessoer	xxij jaer
			Haraldus	ij iaer
			Wilhelmus hertoech van normandien	
Elfredus		xliij iaer	bastaert.	
Dese veriaechde die denen Eduwaerdus sijn soen				xxij iaer
Ethelstanq sijn soen		xxvij iaer		
Eadmundq die andere sijn broeder				xj iaer
Eldredus sijn broeder		xi iaer		

Hoe die hertoghen van normandien eerst quamen ende hoe si coninghe van enghelant worden.

In den tijden dat Karel die mey hiet die groue keyser van romen was ende co=
nincx van vranckrijc was inden jaer viij^{c} ende lxxxij doe quamen die dene ende die
noermans mit alte grote volcx in gallen ende verwielden al gallen ende hadden xl
iaer lang alle die landen ghequelt ende quamen nv in vranckrijcx ende in arden=
nen Ende dese keyser Karel quam mit den lombaerden ende mitten duutschen ende
vacht teghen dit ouerdadige volcx Mer ouermits der menschen sonden so en con
de hi se nijt al verwinnen Mer ten lesten gaff god die gracie datmen spraeck hiele
tusschen den keyser Karel ende desen wreden volcx der denen ende noerweghers ende
si souden haer vechtens aff staen ende souden kersten werden ende hem laten dopen
Ende keyser Karel die gaf volle de noerman sijn dochter te wiue ende gaff hem dat
lant van neustrien daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
normandien Ende als dese volle ghedopt wert so wert hi ghenoemt wobbrecht Ende
dit was die eerste hertoech van normandien.

Van willam hertoech van Normandien

Die anderde hertoech van normandien die hiet willem ende was hertoech wob=
brechts soen.

Van Ritsaert

Die derde hertoech van normandien die hiet Ritsaert ende was hertoech wil=
lams soen Ende had twee wiue des comincx dochter van Enghelant sinte edgarq

Die vierde hertoech van normandien die hiet oeck rytsaert ende was hertoch
rytsaerts soen hi regnierde xxviij iaer

Die vijfte hertoech van normandien die hiet wobbrecht ende was hertoech rit=
saerts broeder Ende dese wobbrecht wan welgen calabrien ende sicilien Ende hij
street teghens den keyser Alexius van constantinopel die hi verwan Ende dese her=
toech wobbrecht en had ghen edel kijnder Mer hi had enen kastaert soen ende hiet
willem Ende die gaff hi dat hertichdom van normandien te hebben na sijnre doot.

Die seste hertoch van normandie die hiet willam ende was hertoch wobbrechc
kastaert soen Ende hi had twee wiue greue boudijns dochter van vlaenderen van
rijssel daer wan hi vier sonen bij ende drie dochteren dese willem was hertoech vā
normandien xxx jaer lanck.

Hoe hertoch willam coninc van enghelant wert

In desen hertoch willems leuen soe gheuielt dat een coninc van enghelant was die Aront hiet ende was noch ione van iaren. Ende dese coninc soude op een tijt varen speelen int water mit sinen ionghelinghen en dienren mit een cleyn menicht van volc alsoe dattet alsoe seer waeyende wert dat hi verstelen wert vanden lande buten hauen en buten alle conde ende most engelant leghauen ende lieten die scepe voer waghe ende voer wijnt gaen op die gods ghenade Ende quam aen norman dien aent lant

Hertoech willam van normandien die edel bastaert vernam int heymelike dat die coninc van Enghelant daer was in sijn lant ende quam tot hem ende ont fenc hem mit alte grote eerweerdicheyt ende hielter alte grote feest mede ende dede den coninck alte grote eer ende vrientscap doe was daer een van hertoech willams dochteren die alte schoen was ende hiet mathilda Ende coninck Aront creech dese joncfrouwe alte hertelike lief Ende wont hi wel docht dat hise niet crighen en soude moghen tot sijnre amyen so badt hi hertoch willem dat hi hem die dochter gaue te wiue.

Die hertoech willam die was seer verblijt in des coninces versoeck ende mden gruten hyliet. Ende gaff hem die dochter mit groter eerweerdicheyt Ende die co/ninck die truwede die joncfrouwe en de beslepse vlus mede ende bleef daer noch bij den hertoech ende seynde lode in enghelant mit keetscap dat hij in normandien was.

Daer na wert die coninck te rade mit hertoech willam sinen swagher als dat hi in enghelant weder varen woude Ende weder om comen woude mit sinen princen ende heren Ende halen sijn coninghinne thuus mit groter eeren ende weerdicheyt Ende hertoech willam die dede den coninck scepe mit volck die hem thuus ghelej/den

Als die coninck thuus was ghecomen ende sijn heren ende sijn volck verhoer/den dat hi een bastaert sijn dochter ghenomen had tot sijn coninghinne doe wast hē alle onbequaem ende brochten den coninc daer toe dat hi die truwe van sijnre co ninghinne weder riep en ontbot haer dat hise voer sijn wijf niet houden en woude die coninghinne was seer dweuich ende claechde dit hertoech willam horen vader want hi hoer den mā ghegheuen hadde. hertoech willam spracht ende seyde dochter weest te vreden ghij sult coninghinne van enghelant wesen off het sal my al mijn goet ende mijn lijff costen.

Hoe hertoech willam te romen seynde

Hertoech willam seynde te romen aen den paeus Alexander den anderen alsoe ghenoemt ende claechde ouer den coninck die grote onwettelicheyde die hij bewijsde aen sijn dochter mit sekeren tughen hoe alle dinck gheschiet was die paeus ghebiet den coninck op den ban dat hi sijn coninghinne by hem hielde ende hielde voer sijn wijff Mer die coninck Aront en hielt hier nijt aff.

Hoe hertoech willam in enghelant quam

Ende doe ontboet hertoech willam alle sijn vriende ende sijn magbe ende all die om sinē wille yet doen woudē ende hielt spraken mit hem tot sinte walrijes op die somme Ende hi creech grote hulp ende bistant van gwotē volcke mit scepen eñ voer ouer in enghellant eñ seylde tot hastingbe aent lant Ende hertoech willā spranck opt lant ende al sijn volck mede Ende doe liet hij alle sijn scepen verbranden ende sprack Mijn lieue vriendē elck heb nōderlike moet je bin nv op die eerde daer ic off god wil gheweldich heer vanden lande wesen sal.

Hoe hertoech willam den coninck van Enghellant ontboet

Hertoech willam seynde boden aen den coninck aront ende dede hem seggben dat hi van drie punten een dede Als dat hi Engelant ter stont rwmde off dat hij sijn wijff bij hem name als hij schuldich was te doen ende bleue int lant sijn leuen lanck Ende dat hertoech willam here vanden lande bleue off dat sij twee man tegē man mitten sweerde bevorten sonder yemants hulp ende wie dat wint die salenge-lant behouden.

Van coninck Aront

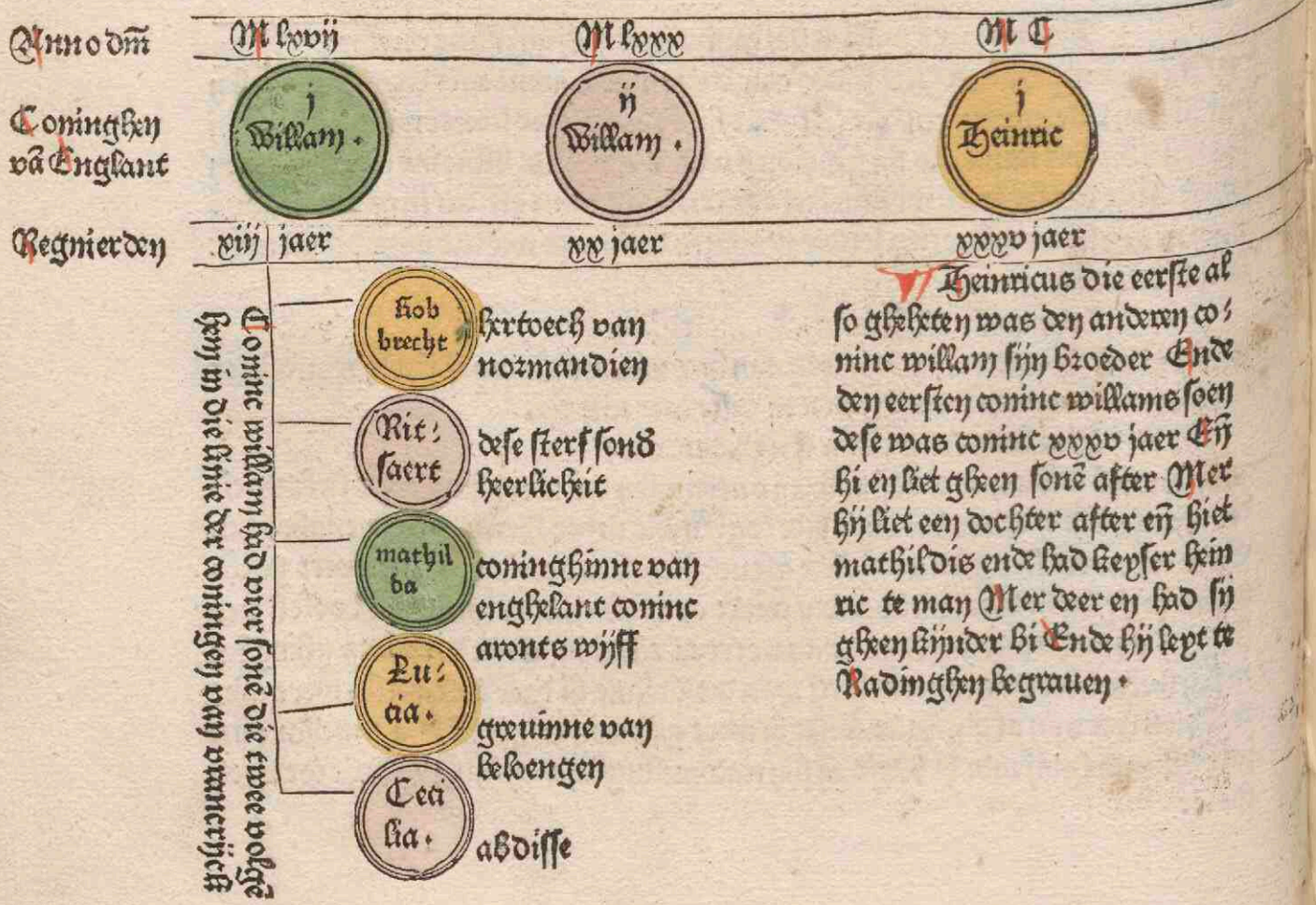
Coninck Aront verstiet die bode van hem mit onweerden Ende en woude daer een woert nijt op antwoerden ende en paste daer nijt op.

Hoe hertoech willam Enghelant wan

Hertoech willam ende al sijn heren ontfenghen des morghens gods lichaem eñ doe maecte si hem rede te strijden Ende togben mit vryer herten aen den enghelschen Ende daer wert seer ghestreden ende ghevochten Ende coninc Aront wert geschoten int hoeft dat hi dood viel vanden peerde opt velt eñ daer wert gwot volcē verslaghen Ende hertoech willam wan voert al tlant in Ende die steden ghinghen in sijn hande ende watter onwillich was die dwanc hi daer toe ende hij wert ghe-weldich heer van al den lande Ende hi wert ghecwent coninck van engellant int jaer M ende lxvij ende hi bleeft eñ sijn nacomelingben van sijn ghesclacht tot noch toe.

Willam hertoech vã normandien wert cominc van enghelant int jaer ōs heren M cc lxvij ende hi regnierde xiij jaer Hi had eē wijf ende was greue boudewijns doch ter van vlaenderen ende daer van hi vier soney bi ende ij dochteren die eerste soen hiet willam ende was cominck na den vāder Die ander soen hiet Robrecht ende was hertoech van normandien Die derde soen hiet heinric ende was cominc na wil; lam sinen broeder Die vierde soen hiet Ritsaert ende sterff sonder heerscappie. Die eerste dochter hiet mathilda ende had cominc Aront van enghelant te man die ō dood bleeff. die ander dochter was greuinne van belengen. die derde dochter hiet cecilia ende was een abdisse dese cominc willam leyt tot Cadonum begrauen.

Wilhelmus die ander cominc willams soen was cominc van vranckrijck xx jaer ende hij sterff sonder kijnder Ende hi leyt te wintomien begra; uen ende hij was een wreet fel man die nijt seer ghepresen en wert.

Heinricus die eerste al so gheheten was den anderen co; minc willam sijn broeder Ende den eerstен cominc willams soen dese was cominc xxxv jaer Ende hij en liet gheen sonē after Mer hij liet een dochter after en hiet mathildis ende had keyser hein ric te man Mer deer en had sij gheen kijnder bi Ende hij leyt te Radinghen begrauen.

Mathildis die keyserine coninck heinrics dochter was coinneghine vā englant xix jaer Ende na des keysers doot nam si te man galfridus greue van andegauen Ende daer wan si enē soen bi ende hiet heinric esſ wert conīc na den moeder Ende sij leyt begrauen tot fauersham.

Henricus die andere mathildis der keyserine soen was coninc van englant xxxv jaer Hi had twee sonen die .j. hiet Ritsaert ende wert na den vāder coninc die andere soen hiet johannes ende wert nasinē broeder coninc Onder desen heinricus so wert sinte thomas eertsbiscop vā Cantelenberch ghemartiriziert jnt jaer ons heren M C esſ lxx dese coninc leyt begrauen bi ebrardus sonte.

Ryckaerdus off Ritsaert die eerst van dier naem coninck heinricus die and de sijn eerste soen hi was comine van Englant x jaer hi sterff sonder gheboert achter te laten Esſ hi leyt begrauen bi ebrar dus sonte.

Ritsaert

conīc johannes and de soē greue vā cornubien. Esſ woemsche coninc

johannes

Die eerste also ghehieten coninck heinric die ij sijn anderde soen ende comine Ritsaerts broeder was comine van Englant xvij jaer Ende hi had enen soen hiet heinrick ende wert coninck na den vāder ende staet mi die lim der coninghen van Enghelant dese coninck leyt tot wingormie int choer begrauē Ende hi had noch enen soen ende wert Roemsche coninck ghecoren ende hiet Ritsaert greue van Cornubien.

Heinricus die derde coninck johannes des eersten sijn soen was coninck van enghelant lviij jaer dese had twee sonen die eerste soen edmundus Ende die ander soen hiet eduwaerdus Nochtans sijn sommighe die willen seggben dat Eduwaerdus die ouste was ende schuen die datum van haer re beyder gheboerte Mer si schuen qualick off wt parthyen want men dat inder waerheit also nijt en vijnt Ey oeck sul di hier beschreyt horen hoe eduwaerdus die jongste soen aent rijck quam dese coninck leyt tot westmunster begrauen.

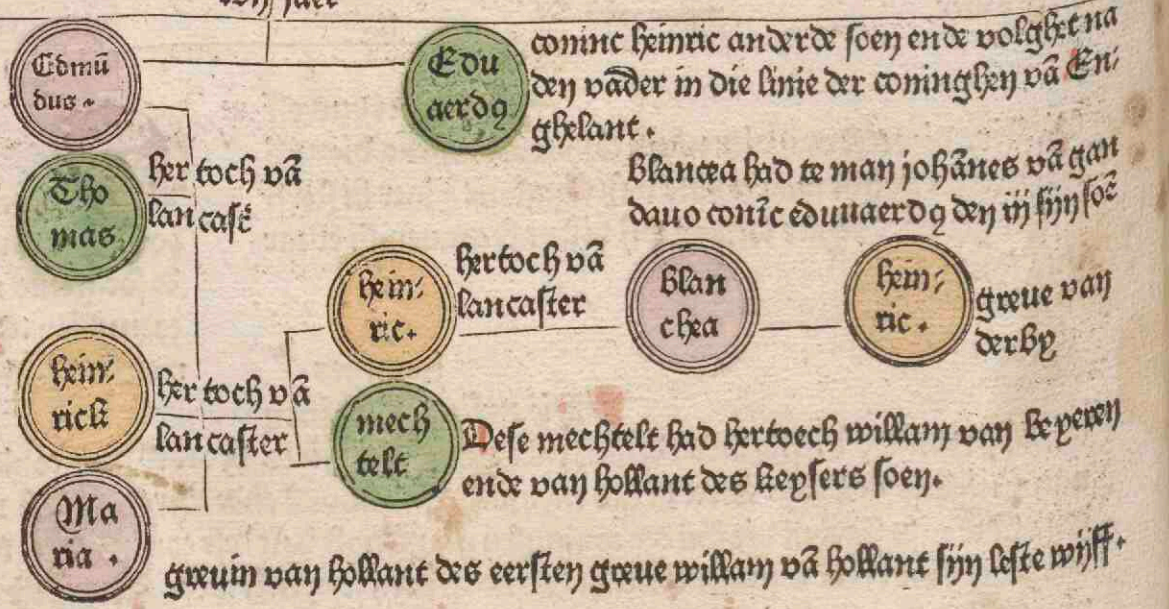
Van Edmundus comine heinricy ouste soen

Edmundus coninck heinricy ouste ende sijn eerste soen die was seer wanschape van live want hi had een buuk oste houel opten ruggbe ende ghing crom ruggbe Coninck heinric die vader leefde seer lanc Ende eduwaerdus die jongste soen die settede hem teghen den vader ende teghen den ousten broeder in rebellheyt Ende wou de ymmer dat hij die crowen besitten soude nae sinen vader want sijn broeder daer nijt nut toe ey was Ende ten laetsten wert dat doe also ghededingt ende ghemaect

Anno dñi — Mijc xvi — Als dat coninck heinric beliefde als dat Eduwaerdus sijn jongste soen soude na hem comine wesen mit sulcker vorwaerden ende condiaen Eduwaerdus leuen lanck duerende na sijnre dot die crowen ende dat rijck weder te comen

Comingben vã Englant — iij Heinricq

Regnierden — lviij jaer

op Edmundus kijnderen ende rechten eruen als sij schuldich was te comen. des so soudet eduwaerdus kijnderen eerlick ghegoedet werden wt der cronen betame; lick na horen staet toe behorende. Ende ouermids dat edmundus die crowen wij ken most so gaff hem den coninck sijn vader dat hertichdom van lancaster ende na sijns vaders doot dat derdendeel vanden rijck mit alder coninclike jurisdictie ouer ghestelick ende weerlick.

Vanden hertoech van lancaster

Edmundus coninck heinrics eerste soen hertoeth van lancaster had te wijf des comines dochter van naueern Ende daer van hij bij twee sonen ende een dochter. Die eerste soen hiet thomas en die ander soen hiet heinricus die dochter hiet ma; ria greuinne van hollant en zeelant si was die eerste greue willam van hollant sijn leste wijff.

Van thomas hertoech van lancaster

Thomas nae sijns vaders doot de wert hi hertoech van lancaster Ende edu; waerdus sijn oem leefde noch ende besat die crowen van enghelant Ende als dese co ninck eduwaerdus sterff so quam Thomas edmundus ouste soen hertoch van lan caster als een recht erfghenaem vander cronen ende meende die crowen te ontfange want si hem mit gods recht toe behoerde alst voerscreuen is Mer die coninck edu; waerdus die derde heinricus sijn andere soen had voert enen soen en hiet oeck edu waert Ende dese eduwaert quam in die crowen ende meynde dat hi een recht erfghe; naem was van sinen vader coninck eduwaert ende hij en woude nijt hengen dat thomas soude coninck werden Ende dede desen thomas vangen ende dede hem sijn hoeft of slaen bouen recht ende hi behielt die crowen mit machten Ende alsmen desen hertoech thomas ter doot wert leyde daermen hem onthoefden soude so sprack hem coninck eduwaerdus joneyste soen toe ende seyde. ganck verrader tot dinen doot want du en selste nymmermeer off dijn nacomenlingen die crowen van enghelant besitten doe antwoerde thomas ic hoep voer god dat ic ghen verrader en bin want ic en ersche off en begheer anders nijt dan dat my mit gods recht toe behoert Ende ghi doet quaet dat ghi verblijt in mine doot want v doot is v naerre dan my mine doot is. daer om bidt god ghenade ende wilt penitencie doen Ende eer thomas op die stede quam daer hi onthoft wert so storte dese jonghelinc ende brack den hals ende bleeff doot.

Wanneer thomas onthoefft wordt

Ende thomas wert onthoefft int jaer ons heren M ccc ende viij Ende nae sijn doot dede god veel miraculen doer hem datmen waerachtelic ondervant dat hij een heylich was ende martelaer sterff.

Van heinrick hertoech van lancaster

Heinrijck desen thomas broeder edmundus anderde soen wert hertoech van lancaster na sijn broeder Ende dese had oeck enen soen ende hiet oeck heinrick ende een dochter hiet mechtelt ende had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Van hertoech heinricx soen van lancaster

Heinric desen voerghenoemde heinricx soē was hertoech van lancaster na heinrick sijn vader. Ende dese liet een dochter ende hiet blanchea.

Van blanchea hertoech heinricx dochter

Blanchea heinrics dochter ende recht erfghenaem van haren vader dese enighe dochter blanchea wert ghegheuen te man cominck eduwaerdus den derden sijn soen ende hiet johannes van gandauo ende hiet voert johannes hertoech van lancaster Ende hi wan bi de se blanchea enen soen ende hiet heinricus greue van derby ende wert cominck van enghelāt

Anno dm

Comingh van Englant

Regnierden

M ijc lxxiij

i Eduwaerdus

xxxv jaer

Eduwaerdus die eerste al so gheheten comine heinricx den derden sijn anderde soē die was comine van enghelant xxxv jaer Hi had te wijf margareta comine philips dochter van vrancrijck die sinte lodowicus soen was ende daer wan hi enen soen bi die hiet oec eduwaerdus ende was comine na den vader.

M iijc viij

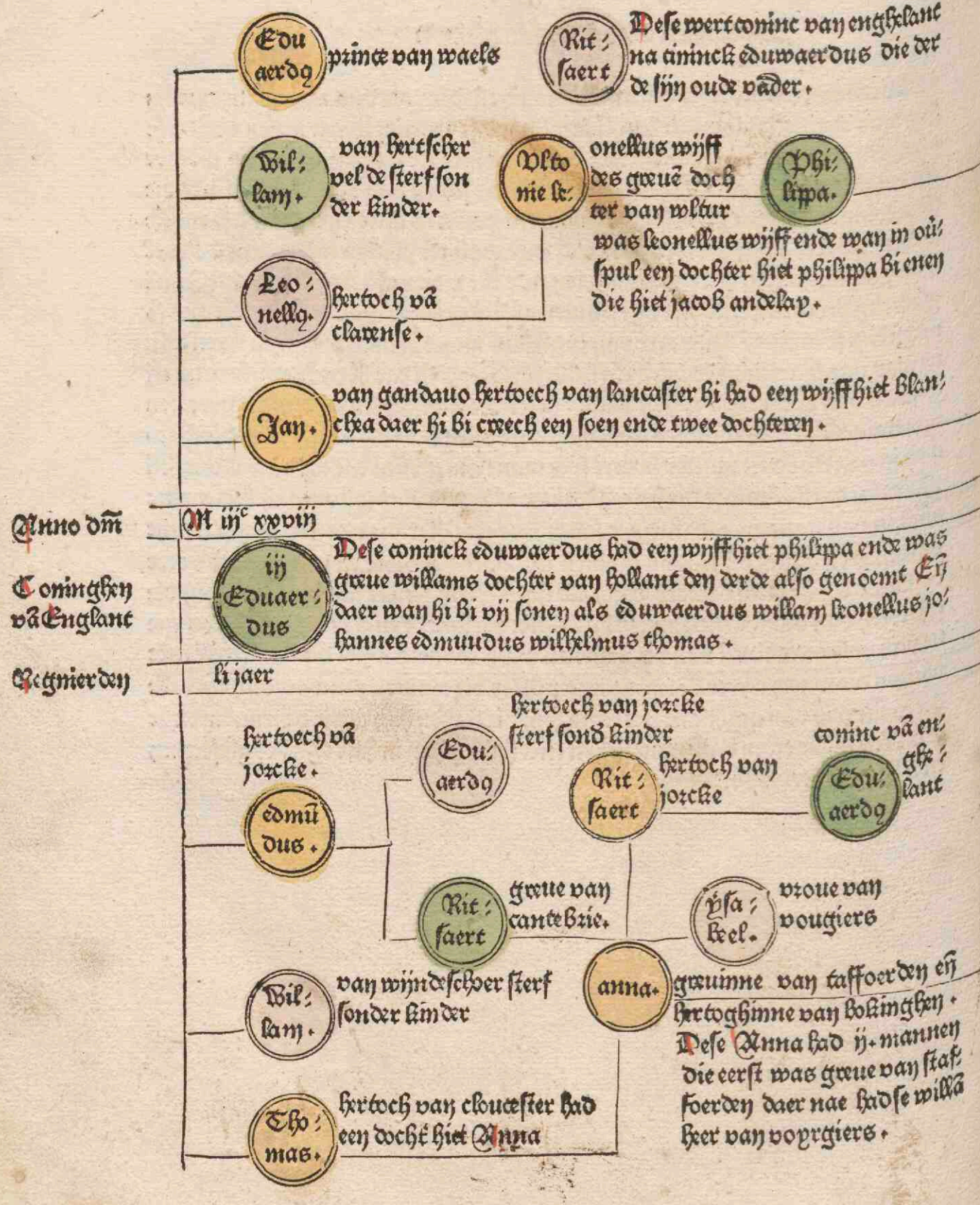
ij Eduwaerdus

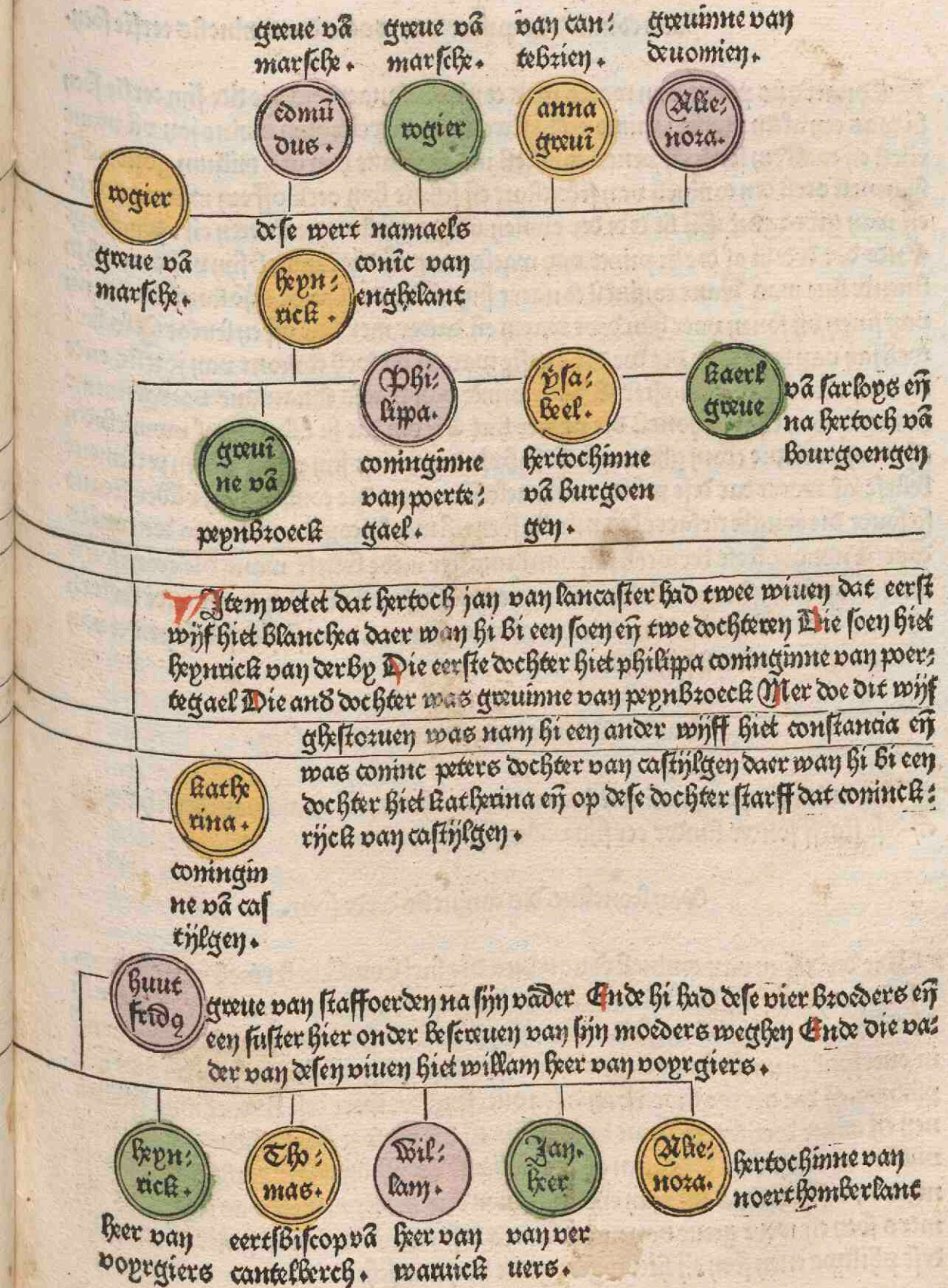
xx jaer

Eduwaerdus die anderde al soe gheheten des eersten cominck eduwaerdus soen was comine van enghelant xx jaer dese derde hertoech thomas van lancaster sijn hoefft of slaen om dat hi als een recht erfghenaem nader erue nen stont als voer screuen is dese had te wijff ysabel cominck philips dochter van vrancrijck sijn dochter Eñ daer wan hi een soen bi die oeck eduwaerdus hiet ende die naden vader cominck wert dese cominck leyt te gheuermie begrauen.

Van coninck Eduwaerdus die derde

Eduwaerdus die derde des anderde coninck eduwaerdus voerghenoemt sijn soen was coninck van enghelant bi jaer lanck dese vermat hem te wesen recht erfghenaem der croen van vranckrijck van sijnre moeder wegh̄en want sijn moeder een enighe dochter was van coninck philips die selghen van vrancrijck. Ende die selue coninck philips ghreen sonen off kinderen anders after en liet dan dese enighe dochter ysabeel want coninck lodewijch ende coninck philips ende coninck kaerl die waren coninghen after malcanderen ende dit waren alle drie der coninghinnē ysabeelen broederen ende dese drie storuen al sonder sonen after te laten Aldus so meynde dese coninck eduwaert van enghelant want hi man persoen in leuende lijue was van sijnre moeder ysabeel ghebleuen so seyde hi dat hi recht erfghenaem en̄ coninck van vrancrijck wesen soude. Mer die franssoysen seyden dat die croen van vranckrijck moet altoes comen op den ouste̅n ende die naeste̅ man die ghecomen is vander crone vander sweert syde want aen ghesien dat coninck lodewijch ysabeelen outste broeder die liet een dochter after ende hiet johanna en̄ had coninc philips van naueern ende had oec sonen leuende Mer die croen en mochter nijet op comen en̄ quam op philips coninck lodewijchs broeder en̄ van philips voert op kaerl den anderen broeder Ende als kaerl sterff sonder kijnder soe namen die ghenoten van vranckrijck mitten lande ende parlement ende maecten philips greue van valoys coninck van vranckrijck want coninck kaerl die daer sterff ende philips die waren tweer broeder kijnder Mer die coninck eduwaerdus ende alle die coninghen van enghelant voert na hem die hebben hem altijt voermeten recht te hebben totter croen van vranckrijck ende hebben hem in haer tytel of ghescreuen ende hem off verwapent.

Edu aerdg
prince van waels
Rit; saert
Dese wert comine van enghelant na aminck eduwaerdus die der de sijn oude vader.
Wil; lam.
van hertscher vel de sterf sonder kinder.
Olto nellus
onellus wijff des greue doch ter van wltur
Phi; lippa.
was leonellus wijff ende wan in ou; spul een dochter hiet philippa bi enen die hiet jacob andelay.
Leo; nellg.
hertoch vā clarense.
Jan.
van gandauo hertoech van lancaster hi had een wijff hiet blan; che a daer hi bi creech een soen ende twee dochteren.
Anno dm
M iijc xxviij
Coninghen vā Englant
iij Eduaer; dus
Dese coninck eduwaerdus had een wijff hiet philippa ende was greue willams dochter van hollant den derde also genoemt Ens daer wan hi bi vij sonen als eduwaerdus willam leonellus jo; hannes edmundus wilhelmus thomas.
Regnierden
li jaer
hertoech vā jorcke.
edmū dus.
Edu; aerdg
hertoech van jorcke sterf sond kinder
Rit; saert
hertoch van jorcke
Edu; aerdg
comine vā en; ghe; lant
Rit; saert
greue van cantebrie.
Ysa; bel.
vroue van vougiers
anna.
greuinne van taffoerden ens hertoghinne van bokingben.
Dese Anna had ij. mannen die eerst was greue van staf; foerden daer nae had se willā heer van voygiers.
Wil; lam.
van wijndesheber sterf sonder kinder
Tho; mas.
hertoch van clouecester had een dochē hiet Anna

greue vã marsche.
edmũdus.
wgier
greue vã marsche.
wgier
greue vã marsche.
anna greuĩ
vay cantebrien.
greuinne vay druomien.
Alienora.
wgier
greue vã marsche.
dese wert namaels conic vay enghelant
heynrick.
Philippa.
coningginne vay poertegael.
ysabeel.
hertochinne vã burgoengen.
staerk greue
vã sarloys eñ na hertoch vã bourgoengen
greuine vã peynbroeck
Item weet dat hertoch jay vay lancaster had twee wiuen dat eerst wijf hiet blanchea daer way hi bi een soen eñ twe dochteren Die soen hiet heynrick vay derby Die eerste dochter hiet philippa coninginne vay poertegael Die and dochter was greuinne vay peynbroeck Mer doe dit wijf ghestoruen was nam hi een ander wijff hiet constancia eñ was cominc peters dochter vay castijlgen daer way hi bi een dochter hiet katherina eñ op dese dochter starff dat coninckrijck vay castijlgen.
katherina.
coningginne vã castijlgen.
huut fridg
greue vay staffoerden na sijn vader Ende hi had dese vier broeders eñ een suster hier onder beschreuen vay sijn moeders weghen Ende die vader vay desen viuen hiet willam heer vay voyrgiers.
heynrick.
heer vay voyrgiers
Thomas.
eertsbiscop vã cantelbereh.
Willam.
heer vay warwick
Jay heer
vay verueers.
Alienora.
hertochinne vay noerthomberlant

Van eduardus prince van waels des coninckls eerste soen.

EDuardus prince van waels was coninck eduardus die dde sijn eerste soen hi was een alder vromen prince en hi street te poytiers teghen coninc jan vā vranc rijck en wan den strijt en vanck coninck jan en schatte hem of ij miliūm gouts En hi vanck oeck den coninck van schottlant en schatte hem oeck off een miliūm gouts en wan groot goet En hi dede der croonen van enghelant veel eeren en vromicheyt Ende dat dede hi al doe hi prince van waels was en die coninck sijn vader noch in leuende liue was Want coninck eduaert sijn vader die leuede also lanck datter nyemant van sinen vij sonen voer hem dood wary en datter mer drie off en leuede Als hertoch jan van lancaster die doe die outste was en hertoch edmont van jorcke ende hertoch thomas vā ekouceſter En dese prince van waels eduardus voergenoemt had enen soen en was joncke die ritsaer hiet En om dat hi aldus veel vromicheden en eeren voer die croen ghedaen heeft so heeft die coninc sijn vader mitten parlement beliefft al waert dat dese prince van waels storue eer die coninck sijn vader storue so soude die jonghe ritsaert des princen soen vā waels coninc wesen na des conincs dood Ende dit heeft hertoch jan van lancaster mede beliefft want die croen soude anders op hem ghecomen hebben Ende oeck so heeftet hertoch edmont ende hertoch thomas oeck beliefft Ende na dat dit aldus ghemaect was so starf dese prince van waels eer die coninck sijn vader starff.

Anno dm

coningen vā Enghelant

Regnierden

Van wilhelmus des coninckls anderde soen.

WIe ander soen van coninck eduardus die hiet wilhelmus van hertscher vele en dese starff sonder kinder eer sijn vader starff.

Van leonellus des coninckls derde soen.

WIe derde soen van coninck eduardus die hiet leonellus hertoch van clarence dese had een wijff en hiet vktonie en was des greuen dochter van wltuer Ende als die oude cronijcken vā enghelant bewijsen so leefde dese hertochinne leonellus wijff in ouerspul heymelick mit enen die hiet jacob andelay. en si creech een dochter hiet philipa. en doe dit wt brack van desen ouerspul doe wert dese hertochinne ghelant nen en mitter dochter ghseynt in hierlant en die moeder starf en dat greefscap vā vulster was op hoer bestoruen en dat bestarff op philipa hoer dochter Ende daer na nam dese philipa een man en hiet edmondus mortymer en was wgier mortymers soen en wert greue van marsche. ende dese edmondus mortymer die wan hi dese philipa enen soen en hiet wgier greue van marsche.

Van wgier greue van marsche.

WRogier greue van marsche had twee sonen ẽ twee dochteren die eerste soen hiet edmundus ẽ was greue van marsche na den vader ẽ hi starff sonder kinder Ẽ dese vermat hem te wesen recht erfghenaem vand cwen van enghelant na coninckt ritsaerts dood om dat hi van dese philippa voerghenoemt ghecomen was. die and soen hiet oeck wgier ẽ starf sonder kinder Die eerste dochter van wgier greue van marsche hiet anna ẽ had te man ritsaert die greue was van cantelbrige des hertoghen edmundus soen van jorcke Ende daer wan si bi ritsaert hertoch van jorcke. ende ritsaert wan voert eduaerdus diemen coninck van enghelant ghemaect heeft Ende die ander dochter van marsche hiet alienora ẽ had den greef van deuomien ẽ si starff sonder kinder.

Noch van leonellus hertoch van clarence.

WDese leonellus hertoch van clarens die had na een ander wijff ẽ was des hertoghen dochter van meylanen mer hi en creech daer oeck ghen kinder bi Ende dese hertoch leonellus starff wel viij jaer voer coninck eduaert sinen vader Ende als hi dood was so nam coninck eduaert sijn vader dat hertochdom van clarens weder te houe aen hem selven Ende alle leonellus ander goeden dat deylde die coninck eduwaert ẽ gaft anderen prinsen Ẽ ritsaert die na coninck eduaert coninck wert die hielt dat hertochdom oeck aen hem Ende heynrick greue van derby die na ritsaert coninc was die hielt dat hertochdom van clarens oeck aen hem Nenghelien want hi gaft thomas sinen outsten soen op een na Alsus so blijcket openbaer dat hertoch leonellus gheen kind after en liet want sijn vader coninc eduaerd hoerde sijn erven Ende had dese philippa sijn dochter ghecweest so had alle leonellus heerlicheyt op hoer moeten comen Mer men sal nerghent waerachtelic vinden in ghenen cronijcken off hantvesten of selder bewijs dat dese philippa off mortymer hoer man off wgier hoer soen yet nader cwen ghestaen hebben off ghecyscht hebben mit rechte off mit ghenoeghe off mit macht off in hoer tytel hem off ghescreuen hebben te wesen recht erfghenaem vanden hertoch leonellus Ende in des coninckts cancelrijde van enghelant ist openbaer ghecweest ouer langhe jaren daer alle dinghen beschreuen ghelegghen heeft dat den rijcke aen gaet Mer sint sijn sommighe ghecomen int cancelrijde ẽ hebben daer wt ghenomen ẽ doen verbarnen dat hem ghelieffde.

Van johannes van gandauo hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen.

Johannes hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen die had te wiue blanchea hertoch heynricks enighe erf dochter van lancaster Ende mit desen wiue so creech hi dat hertichdom vā lancaster ēn bi desen wiue blanchea soe creech hi enen soen ēn twee dochteren Die soen hiet heynrick ēn was greue van derby ēn wert noch namaels coninck vā enghelant Die eerste dochter hiet philipa ēn was coninghinne van portegael ēn dese coninghinne die wan bi coninck jan vā portegael een dochter ēn hiet ysabeel ēn die had hertoch philips van bourgoengen ēn daer wan si voert enen soen bi ēn hiet kaerl greue van sarloys ēn na hertoch van bourgoengen Die anderde dochter van lancaster was greuinne van peynbroeck. ēn daer na nam si den greue van huutegum ēn den hertoch van eycester.

Dese hertoch jan had na sijn wijf blanchen dot noch een and wijf ēn hiet constancia ēn was coninck peters dochter van castijlgen ēn daer wan si een dochter bi ēn hiet katherina Ende op die dochter starff dat coninckrijck van castijlgen Ende een ander neve die ontweldichde hertoch jan dat coninckrijck van castijlgen daer hertoch johan veel oerloechs om had Den lesten wertet ghededinet dat des coninc soen van castijlgen die soude hebben te wiue dese jonghe joffer hertoch jans dochter so bleeft dat coninckrijck van castijlgen op dese dochter katherina ēn op hoer kijnder Ende die hertoch van lancaster had twee hondert dusent nobel toe.

Anno dm cōingen vā Enghelant Regnierden

Dese hertoch johan van lancaster leefde seer langhe Ende leefde na coninck eduwaerdus sijn vaders dot yviij jaer want coninck eduwaerdus die starff alsmen screef M ccc ēn lxxvij Ende hertoch jan van lancaster starf doemen screef M ccc Aldus so was hi recht oer ēn erfnaem vander crwen van enghelant want hi die outste soen bleef na coninck eduwaert sinen vader Mer hi had ouer ghegheuen ēn belieft mit sijn ander twee jonghe broeders mede als die hertoch van jorcke ēn die hertoch van cloucester Als dat ritsaert des princen soen van waels soude coninck wesen Mer stozue ritsaert sonder sone after te laten so soude die crwen vā enghelant weder comen op hertoch johan van lancaster off op heynrick greue van derby sijn soen.

Van Edmundus hertoech van jorcke coninc eduwaerdus vijfte soen

Edmundus hertoch van jorcke coninck eduwaerdus vijfte soen had te wiue ysabeel des coninc peters dochter die anderde van castijlgen Ende daer wan hij bij twee sonen Die eerste soen hiet eduwaerdus hertoch van jorcke ende sterff sonder kinder Die anderde soen hiet Ritsaert greue van cantebrie Ende dese had te wiue Anna wgiers dochter greue van marsche voerscreuen Ende daer wan hi bij j. soen ende een dochter Die soen hiet Ritsaert ende was hertoch van jorcke ende greue van cantelbrigghe Ende dese ritsaert wan voert enen soen die eduwaerdus hiet Ende dese besat die crwen van enghelant als een machtich coninck Ende hielt coninck heinrick die seste ghenuanghen sitten ende nam hem die crwen van enghelant mit fortsen ende hi verdreef die coninghinne coninc heinrics wijff Ende die prince van waels eduwaerdus coninc heinrics soen wt den lande ende dese Ritsaert greue van cantelbrigge die had oeck een dochter ende hiet ysabeel ende had te man heinrick heer van vougiers. ende hertoech Ritsaert van jorcke die had noch meer sonen ende dochteren Ende sonderlinghe een schoen dochter.

Van wilhelmus van wijndeschoer coninck Eduwaerdus seste soen.

Wilhelmus van wijdeschoer coninck Eduwaerdus seste soen sterff sonder kinder eer sijn vader sterff.

Van Thomas coninck Eduwaerdus seuende soen.

Thomas hertoch van cloucester coninck Euwaerdus seuende soen dese en had gheen sonen Mer hi liet een dochter ende hiet Anna ende dese dochter nam te mā huutfridus greue van staffoerden ende daer wan si enen soen bi en hiet oeck huntfridus ende was oeck na den vader greue van staffoerden ende hertoch van bokinghen Ende dese Anna nam na een ridder ende hiet wilhelmus heer van vougiers En daer wan sij bi heinric heer van woyrgiers. ende thomas eertsbiscop van cantelberch. ende willam heer van warwick Ende johannes heer van veruers Ende een dochter hiet Alienora ende was hertoghinne van noerthomberlant.

Ritaerdus off Ritsaert die anderde was Eduwaerdg des prinœy vā waels
sijn soey daer comine Eduwaerdus oude vāder off was Esj na coninclt eduwaer
dus dot so was dese Ritsaert coninclt ghemaect vay enghelant alst voer bij dey
parlement ouerdraghen was. Ende dit beliefde hertoech jay vay lancaster die op
dese tijt coninclt eduwaerdus ouste soey was ende recht coninclt ghweest soude
hebbey Mer om dat hijt bi sijns vāders tijden also belieft ende consentiert had soe
beliefde hijt mede in manieey alst voerscreuey is dese comine Ritsaert was comine
vay enghelant yyiij jaer.

Die prince vay waels sijn vāder had hem grote scatt ghelatey die hi vandey co;
mine vay vranclrijclt ende vay schotelant ende vay anderey prinœy ghescat hadde
Mer dese coninclt Ritsaert liet hem regieey na sijn selfs sinne sonder enich beraet
vay siney omey als dat sineysceat verquist wert ende dat rijclt oeclt in beswaringe
vay scattinghey bracht Ende hij settede hem teghns sijn omey menich werff als
dat hi vast qualilte ghemint wert ende hertoch jay vay lancaster had eey enighey
soey hiet heinric greue vay derby ende die was seer wel ghemint indey rijclt. Die

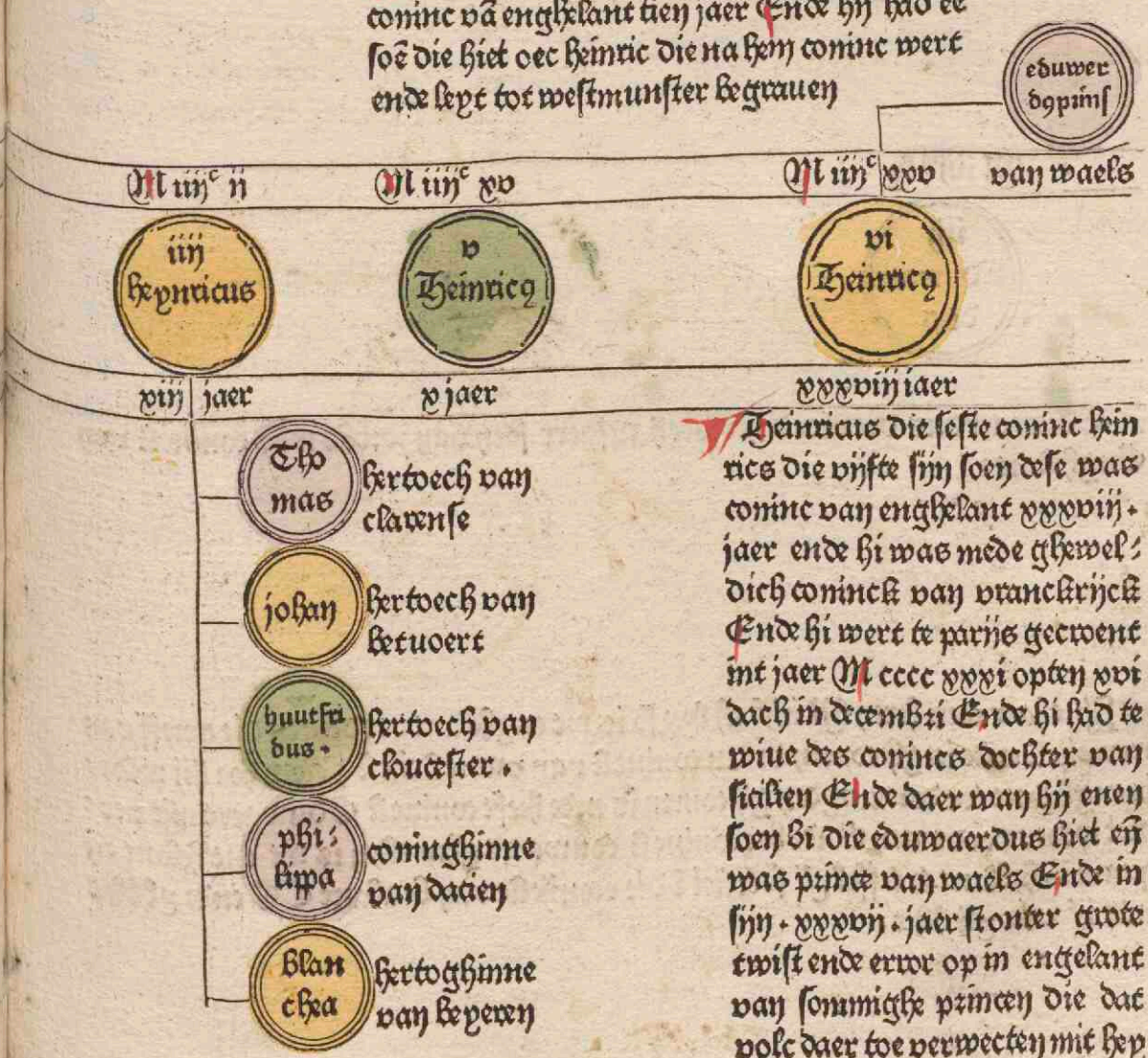
Anno dm M iij^{c} lyyiy coninclt creech eey hadt op heinrick siney neue dey
greue vay derby want hij soe wel ghemint was esj
hi dede desey heinrick banne ende verdriuey wt all
enghelant daer hij langhe tijt wt verdreuey was
ende lach buteq lants eey wijl bi dey coninclt vay
vranerijc ende eey wijl tijts was hi bi dey hoghey
meister vay pruseq ende oeclt eey wijl bi anderey voirstey ende prinœy dese heinrick
greue vay derby verdroetet seer die homoet vandey coninclt sineq neue dat hi hem
aldus wteq lande hielt buteq sineq scult dey Menghesey dat hertoech jay sijn vād
ende hi recht oer ende erfgenaem vander croney wareq ende hadent nochtant dē
coninclt gunstelic ende vriendelic lateq besittey ende also als die coninclt Ritsaert
gheey kijnder eq had. so duchte heinrick dat hi hem die croey na synre doot in and
lude handey brenghey mocht want hi hem aldus vay haets weghey wt dey lande
hielt Esj hi ghing ende schicte hem daer op ende creech hulpe vā voles nochtans
ghey grote menichte ende toech in enghelant ende creech eey hoxy vandey lande in
ende veel vandey prinœy vay enghelant ende vandey ridderscap ende vander ghe;
meente mitter stadt vay lonney vieley bi heinrick Ende hij creech alt lant in. ende
vene coninclt ritsaert ende hieltey ghenanghey sijn leuey lanclt ende heinric wert
ghemaect ghewelclich comine vay enghelant bij al die stateq vay die lande want
hi recht oer vander croney was ende coninclt Ritsaert die sterf inder vanghemisse
Ende hi leyt tot lansleiteq tey predicarey begrauey.

Coninghey vā Englant Regnierdey

ij Ritsaert

Heinricus die vierde greue van derby hertoech jans soen van lancaster was
comine van enghelant dertien jaer hi had iiij sonen ende ij dochteren.
Die eerste soen hiet heinric ende was comine na den vader
Die anderde soen hiet thomas hertoech van clarense
Die derde soen hiet johan hertoech van ketuoert
Die vierde soen hiet huutfridus hertoech van cloucester
Die eerste dochter hiet philippa coninghinne van daden
Die anderde dochter hiet blanchea hertoghinne van beyeren
Dese comineck heinric leyt
tot cantellenberch begrauen.

Heinric die vijfte comine heinrics soen was
comine vā enghelant tien jaer Ende hij had eē
soē die hiet oec heinric die na hem comine wert
ende leyt tot westmunster begrauen

Heinricus die seste comine heinrics die vijfte sijn soen dese was
comine van enghelant xxxviij. jaer ende hi was mede gherwel-
dich comineck van vranckrijck Ende hi wert te parijs gecroent
int jaer M cccc xxxj opten xvj dach in decembri Ende hi had te
wiue des comines dochter van sicilien Ende daer van hij enen
soen bi die eduwaerdus hiet ecs was prince van waels Ende in
sijn. xxxviij. jaer stonter groote twist ende error op in engelant
van sommighe princen die dat volc daer toe verwecten mit hey

melick verraet in rebellheyt teghen den coninck heinrick Ende het is tot groten strijt den ghecomen daer veel volcks om doot ghebleuen is ende sonderlinghe veel groter edelre princen om doot ghebleuen sijn so onthoeft so doot gheslaghen aen beyden sijden dat seer te beclaghen is Eñ eduwaerdus des hertoghen ritsaerts soen van jorcke wert coninc ghemaect van enghelant te londen inder stadt int jaer ons heren M iiij^{c} .ende ly .opten vierden dach in meerte Ende coninck heinrick ontquam ende toech heymelick aen den lant van scotlant d̄ hij lach een wijle tijts Mer hij wert verraden van die hi betruwede ende wert ghruanghen ende wert den coninck eduwaerdus gheleuert Ende hi wert in selter vanghenisse gheset ende seer nauwe bewaert Ende die coninghinne coninck heinrics wijff die ontquam mit den prince vā waels eduwaerdus horen soen ende toech ouer bi den coninc van sicilien horen vader .

Anno dm — M iiij^{m} ly

Coninghen vā engelant — iiij Eduwaerdus

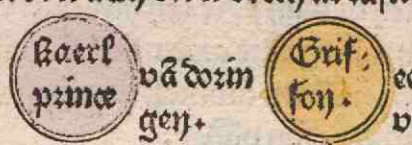
Regnierden

EDuwaerdus die vierde hertoech ritsaert soen van jorcke was coninck van Enghelant .

INt jaer ons heren M iiij^{c} eñ ly so is wt enghelant verdreuen die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vranckrijck Item hoe hij weder in enghelant tot dortmuyden ghecomen is ende heeft coninck Eduwaert mit verraet weder verdreuen Ende hoe coninck eduwaert ghewelken is wt enghelant eñ quam in hollant te tessel c̄ soecket ī die cronijcke van brabant C C ende xl blat ende ij^{c} ende xli blat .

Noch van hertoch puppijn.

Dese hertoch puppijn had een wijf ende hiet peletrijt daer van hi twee sonen bi die een soen hiet denijs ende die ander soen hiet grymonaert Ende dese hertoch puppijn bi sijn wijfs tijt so was daer een alte schone joncfrouwe ende hiet alpindes ende puppijn creechse lief ende van daer een soen bi en hiet Raerl marceel Ende dese twee edel sonen storuen voer den vader Ende Raerl marceel die bastaert was wert hertoch van brabant na den vader Ende om dat sinte lambert den biscop van ludyck hertoch puppijn berispede dat hi desen soen in ouerspul ghewonnen hadde so wert sinte lambart vermoert van dodo dese joncfrouwen broeder daer puppijn desen soen bi creech Ende alle die ouer sinte lamberts dot waren die worden al rasende ende beten hem seluen handen ende voeten off ende storuen in groter onsalichept Ende hertoch puppijn starff int jaer vijc ende xv.

vijc xvi

Raerl marceel hertoech puppijns soen was die vijfte hertoech van brabant ende oeck van lotharijck xxvij jaer Hi was

Dese Raerl starff int jaer ons heren vijc xlij op die xj Kalende vã nouember ende leyt begrauen tot sinte denijs.

xxvij jaer

oeck een man vanden pallaes ende sweert dragher des conincks van vranckrijck Ende hi was oeck die meeste ende die machtichste hertoch van vranckrijck want hi wert so machtich dat hi alle die crwen regierde ende het most al bi hem we gaen ende daer en mocht ghen coninck van vranckrijck wesen ten was bi sinen wille Ende hi street alte veel strijden ende becrachtichde veel grote lantscapē Als beperen sassen die vriesen bourgoengen provincien almaengen swauen Ende street teghen die sarracenen die hi off sloech ijc duisent man ende hi en street nye hi en want ende hi had ter waren meer eer dan emich van sijn ouders Ende dese hertoch Raerl had een wijf hiet alpays daer had hi ij sonen bi Die outste soen hiet Raerl ende was prince van drimgen van oestenrijck van bourgoengen ende van provincien ende regierde vijff jaer Ende doe gaff hi al sijn heerlichept ouer puppijn sinen broeder ende wert monick Ende dit was die Raerl daermen van sinte gillis legende off leset Die ander soen hiet puppijn die cleyn ende die wert hertoch van brabant van lotharijck ende namaels coninck van vranckrijck Die derde soen hiet griffon ende was eertsbiscop van riemen.

Pupijn diemen hiet die cleyn hertoch kaerl marteels soen was die seste hertoech van brabant ende van lothrijcke xxix jaer Ende regierde die heel croen van vrancke rijcke Ende de kaerl sijn broeder monick wert de quame alle die landen voer seer uen op hertoch pupijn Ende al was dese pupijn cleyn van liue hi was nochtans alte stout ende vrome ende groot van herten Ende hi had die croen van vranckrijcke so ghekrek in sinen handen off hi selue coninck had ghecreest Ende die coninck en had nijt dan dry naem want die coninck hilderick die toe coninck was die was een goedertieren vredsam man Ende dese coninck hilderick wert van die croen gheset ende wert in een cloester ghedaen ende monick ghemaect tot sinte medaerts tot soisson ende hertoch pupijn wert coninck ghemaect van vranckrijcke int jaer ons heren viic ende li ende hi was xviij jaer coninck Ende dese pipijn had een wijff hiet bertraet daer hi twee sonen bi wan Die een hiet karolus magnus ende wert coninck van vranckrijcke na den vader Die ander hiet kaerlemannus. siet in die cronijcke van vranckrijcke CC ende ij Item coninck pipijn starff int jaer viic ende lxix ende wert begraven tot sinte denijs bi sijn vader.

Karolus magnus coninck pupijns soen was comine vā vranckrijcke xxx jaer ende keyser van romen viij jaer Ende was oeck die seuende hertoch van brabant ende van lothrijcke xxx jaer Ende van dese edelen coninck kaerl waer so veel of te seriuen van sijn duechde van sijn macht ende van sijn ontsich vā sijn groothept vā sijn vromich hept van sijn grote starckhept dattet te veel te seriuen waer want men in die cronijcken vā dry keyseren C ende xxxvij ende in die cronijcke van vranckrijck CC ende iij ghenoech daer of vijnt. Item van karolus magnus twee wiuen ende van hoer kinder vijntmen ghenoech off CC ende iiij.

Lodewijc comine kaerls outste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijcke ende hertoch van lothrijcke ende van brabant xxvi jaer. Dese keyser lodewijck had iij sonen Die eerste hiet lotharius ende was keyser vā romen Die andere soen hiet lodewijck coninck van germanien Die iij soen hiet kaerl die kalauwe ende was coninck vā vranckrijcke hertoch vā brabant van lothrijcke ende oeck na keyser hi leyt tot mets begraven.

Karl die calluwe was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck xxxiiij jaer Ende na was hi oeck keyser wat mij dan twee jaer De se karl had drie soney als lodewijck. karl. eñ karleman Ende een dochter hiet judith greuinne van vlaendren leset die cronijck van vranckrijck CC eñ vi.

Lodewijck coninc karls soey was comine vā vranckrijck eñ hertoch vā brabant eñ van lothrijck twee jaer Ende als hi starff so bleff sijn wijff kijnt draghende eñ creech doe enen soey eñ hiet karl die simpel.

Van lodewijck coninck van germanien.

Lodewijck coninck van germanien des kijnts oem was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck van des kijnts weghen vijff jaer lanck.

Karl comine van germanien na sijns broeders dot die was oeck des kijnts oem Ende die was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant vā des kijts weghen vijff jaer.

Vdo greef wobberts soey van angiers was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant mit onrechte ix jaer.

Van karl die simpel.

Karl die simpel off die grove coninck lodewijcks soey als hi te man ghecomen was so wert hi coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxi jaer Eñ na wert hi ghevanghen vā greve egbert van vermandoys eñ starff int prisoen Ende greve egbert van vermandoys Ende die greve van sarters hadden grote oerloghe wie dat van hem keyden coninck soude wesen Ende die franssoysen en wouden nyement van hem keyden hebben Ende na men wdolphus hertoch ritsaerts soey van bourgoengen.

Van wdolphus van bourgoengen.

Rdolphus hertoch van bourgoengen was coninck vā vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant viij jaer.

Van lodewijck coninck klaerls soen.

Lodewijck coninck klaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxvij jaer Eñ hi had twee sonen als lotharius eñ klaerl Hier off leset die cronijck van vranckrijck C C ende vij hi leyt tot riemen begrauen.

Van lotharius coninck lodewijcks soen.

Lotharius coninck lodewijcks soen was coninck van vrancrijck xxxi jaer eñ hertoch vā lothrijck eñ van brabant iiij jaer Ende dese lotharius in sijn iij jaer die goede eñ beghifte klaerl sinen broeder eñ gaff hem lothrijck eñ brabant daer hi hertoch off was Eñ die coninck lotharius liet enen soen after eñ hiet lodewijck Dese lodewijck was coninc na den vader ij jaer lanck eñ doe starff hi sonder kinder Eñ die croen soude mit recht ghecomen hebben op klaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant Mer hugho capet die greue was van parijs eñ nijt totter croen van

Anno dñi

ix^{c} xxi	ix^{c} xxviij	ix^{c} lxi	ix^{c} lxv	ix^{c} lxviij
wdolphus	Lodewijc klaerl soen.	lotarijs lodewijcs soen.	klaerl. lodewijc de simpel ꝑ	Otto. klaerls soen.
viij jaer	xxvij jaer	iiij jaer	xxix jaer	viij jaer

hertoghen van brabant

Regnierden

rechts eñ beherde die ontweldichse klaerl den hertoech eñ behielese mit fortsen eñ sette of pijnping ghslacht die ij^{c} ende xxvij jaer die croen hadden besetten eñ bleef selue coninck eñ sijn ghslacht tot noch toe

Van klaerl coninck lodewijck die simpels soen.

Klaerl coninck lodewijck die simpels soen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xxix jaer Ende hi liet een soen die otto hiet Eñ een dochter die ghertrech hiet Op desen hertoch klaerl van brabant so bestarff die croen van vrancrijck Mer hugho capet greue van parijs ontweldichde hem die croen mit fortsen eñ vene hem eñ hielt hem tot oerliens ghenanghen legghen Nochtans hughos capets moeder eñ hertoech klaerls moeder waren twee ghesusteren Ende waren des keysers susteren otto van sassen.

Van otto hertoch klaerls soen.

Otto hertoch klaerls soen was hertoch van lothrijck eñ van brabant viij jaer lanck Ende hi starff sonder kinder Eñ hertoch godeuaert van ardennen creech van keyser heynrick dat hertochdom vā lothrijck.

Van godeuaert hertoch van ardennen.

Godeuaert hertoch van ardennen wert hertoch van lothrijck nae hertoch otto en̄ daer na goeselen sijn broeder en̄ daer na gouaert goeselens soen en̄ daer na gouaert sijn soen diemen mitter buuk in hollant hiet Hi starf sonder kinder hi liet een suster en̄ hiet yde en̄ nam te man greue juustaes van louen ende daer van si bi den greue juustaes van louen Ende hertoch godeuaert van lothrijck en̄ van bulloen ende greue boudewijn Ende hertoth godeuaert bleeff ouer meer Ende hertoch heynrick van limborch die creech dat hertochdom van lothrijck Mer hi verbuerdet te ghen den keyser Ende die keyser gafft greue godeuaert van louen en̄ van brueſel. diet mit gods recht toebehoerde Ende die wert doe hertoch ghemaect van lothrijck en̄ van brabant Ende dese hiet godeuaert mitten baerde.

Van gheerberga greuinne van louen en̄ van brueſel.

Gheerberga hertoch klaerls dochter en̄ was otten suster en̄ hiet greuinne van louen ende van brueſel Dese was rechte vrou van brabant xxvi jaer Mer si en hiet nijt hertochinne. si had enen soen hiet heynrick. si had een man ende hiet lambert en̄ was des greuen soen van henegouwen.

Van heynrick greue van louen en̄ van brueſel.

Heynrick greef lamberts soen en̄ der greuinne soen was greue van louen en̄ van brueſel xxviij jaer Ende dese hiet heinric die ouden

Van lambert greue van louen en̄ van brueſel.

Lambert heynrickſ soen was greue van louen en̄ van brueſel xv jaer Hi had te wijff oede hertoch goeselens dochter van ardennen.

Van heynrick greue van louen en̄ van brueſel.

Heynrick lamberts soen was greue vā louen en̄ van brueſel xi jaer

Van heynrick heynrickſ soen greue vā louen en̄ van brueſel

Heynrick heynrickſ soen was greue vā louen en̄ van brueſel xvi jaer.

Van hertoch godeuaert mitten baerde.

Godeuaert heynrickts broeder eñ hi hiet godeuaert mitten baerde Dese was grue van louen ende van brueſel Dese godeuaert ſtrect ſeer vromelick teghen hertoch heynrick van limborch ende verdreef hem wt dat land te oeſten der maſen dat brabant toe behoerde Ende godeuaert wert mit des keyſers heynricks die vierden ſijn vonniſſen toe ghewijſt dat hi weſen eñ hieten ſoude hertoch van lothrijck ende van brabant Hi regnierde xl jaer.

Van hertoch godeuaert die anderde.

Godeuaert hertoch godeuaerts ſoen mitten baerde was hertoch vā lothrijck eñ van brabant vier jaer.

Van godeuaert die iij

Godeuaert die derde alſoe ghenoemt hertoch godeuaert ſoen die was hertoch van lotrijck eñ van brabant xliij jaer hi leyt te louen tot ſinte peters begrauen.

Anno dñi	M xcix	M C xxxix	M C xliij	M C lxxxv	M ij^{c} xxxiij
hertoghen van brabant	j godeuaert mitē baerde	ij godeuaert	iij godeuaert	j Heynrick	ij Heynrick
Regnierden	xl jaer	iiij jaer	xliij jaer	xlix jaer	viij jaer

Van heynrick hertoch godeuaerts ſoen.

Heynrick hertoch godeuaerts ſoen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xlix jaer Ende deſe hiet heynrick die eerſte ende leyt tot louen tot ſinte peters begrauen.

Heynrick die anderde hertoch heynrics ſoen was hertoch vā lothrijck ende van brabant viij jaer.

Van heynrick die derde.

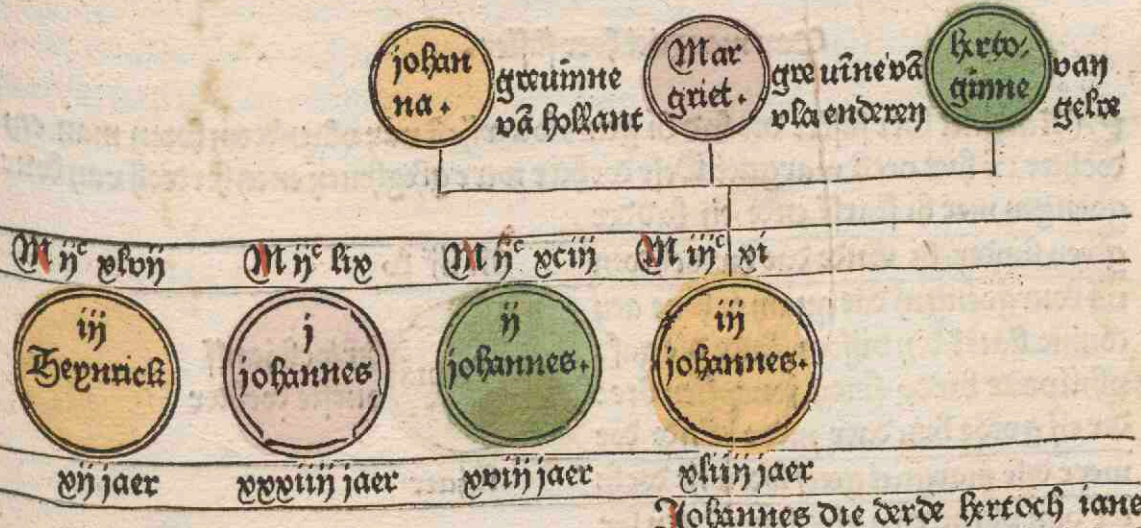
Heynrick die derde also ghenoemt was hertoch van lothrijck eñ van brabant eñ jaer Hi leyt tot louen totten predicaren begrauen.

Van Johannes die eerste.

Johannes die eerste also ghenoemt heynricks soen was hertoch van lothrijck eñ van brabant eñ van limborch xxxiiij jaer Hi leyt te brueſel totten minrebroede ren begrauen.

Van Johannes die anderde.

Johannes die anderde hertoch johans soen was hertoch van lothrijck vā bra: bant eñ van limborch xviij iaer Hi leyt tot brueſel tot ſinte gudelen begrauen.

Johannes die derde hertoch ians ſoen was hertoch van lothrijck eñ van brabant eñ van limborch xliij iaer Hi leyt in vilter begrauen Deſe hertoch iohan en liet ghen ſonen Mer hi had drie dochteren. Die outſte dochter hiet iohanna ende had te man greue willam van hollant die keyſerinnen broeder Mer ſi en had daer ghen kinder bi Ende na ſijn doot had ſi den hertoch wenſelijn van lutzelenborch des cominclis ſoen van bemen Die anderde dochter hiet margriet eñ die had te man greue lodewijck van vlaenderen eñ daer quam een dochter off eñ had den hertoch van bourgoengen Die derde eñ die ionckſte dochter had te man hertoch eduwaert van gelre Mer ſi en had daer ghen kinder bi.

Van johanna hertoch jans outste dochter.

Johanna hertoch johans outste dochter was hertochinne van lothrijck vã brabant eñ van limborch .xi. jaer lanck Si had te man greue willam van hollant eñ die bleeff op die vriesen eñ si en had daer ghen kinds bi Eñ daer na nam si hertoch wenselijn van lutzenborch ende daer en creecht si oeck ghen kinder bi Si regierde hoer lant eerlick eñ wel na heyde hore mannen doot eñ dede veel duechden Eñ vrou johanna van brabant starff int jaer M cccc eñ vi eñ wert te brueselten carmelitten begrauen.

Van margriet hoer fuster.

Margriet hoer fuster die had bi grene lodewijck van vlaenderen horen man een dochter eñ hiet oeck margriet Dese dochter wert ghegheuen enen hertoch van bourgoengen mer hi starff ende en hadder ghen kinder bi Ende dat hertochdom vã bourgoengen dat quam te houe aen comine kaerl den vijften Ende die gaft philips de hardy sinen joncxsten broeder eñ goede hem daer mede Ende dese margriet greef lodewijc dochter van vlaenderen ghegheuen desen hertoch philips van bourgoengen Aldus so had si twee hertoghen van bourgoengen Ende bi desen hertoch philips so creech margriet drie sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet johan eñ wert hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys Die ander soen hiet anthonis eñ wert na vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moyen hertoch van brabant Die derde soen hiet philips eñ wert greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter had hertoch willam van beyeren eñ van hollant Ende die derde dochter had den greue van sauoyen.

Anno dñi MCCCC lvi

hertoghen van brabant Regnierden

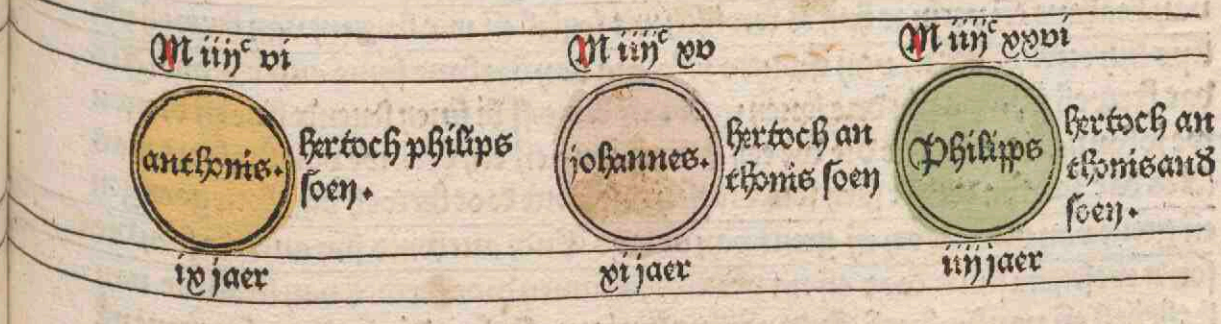
Johanna hertoch janss outste dochter .xi. jaer

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch philips soen van bourgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch ix jaer Hi had een wijff daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet jan ende wert hertoch na sinen vader Die ander soen hiet philips greue van simpol. dese hertoch anthonis bleef inden strijt doot mitten franssoysen ende den enghelschen int jaer ons heren M cccc ende xv ende hi wert in vueren begrauen.

Van hertoch jan van brabant.

Johannes hertoch anthonis outste soen was hertoch van brabant vā lothrijck ende van limborch vi jaer Hi was een sacht goedertieren man Hi had te wive vrou jacob hertoch willams enighe dochter van beyeren ende van hollant Hi starff sonder kinder int jaer ons heren M cccc xxvi ende leyt tot vueren begrauen.

Van hertoch philips.

Philips hertoch anthonis and soen ende hertoch johans broed was hertoch vā lothrijck ende van brabant ende van limborch iiij jaer Hi leyt tot vueren begrauen Ende als hertoch philips doot was soe quam vrou margriet van bourgoengen hertoch willams wedue van beyeren ende van hollant die hertoch anthonis suster was van brabant Ende si dede die staten van brabant vergaderen ende gaff hem te kennen dat si waer dat naeste bloet ende dat naeste lijff van brabant op die tijt leuende ende seyde dat si waer een rechte lantsvrouwe van brabant ende bat dat si haer nemen ende ontfanghen wouden voer een hertoghinne ende vrouwe van brabant si woude hem wesen een goede ghenadighe vrouwe.

Van hertoch philips van bourgoengen.

TEnde corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet moye off was en gaffe den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende vanden bloede van brabant en dat hi waer een recht hertoch vā brabant Ende dat dat si hem nemen wouden voer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

VDie greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet moye off was die quam oeck voer den staten van brabant en gaffe te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen en hertoch anthonis broed
Anno dm van brabant en vermaet hem te bewijsen mit seghel en mit brieuen van hertoch phi
lips sijn oude vader en van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moye Als
hertoghen dat hertoch philips sijn drie sonen goede en beweesse bi sinen leuende liue en bi vrou
van brabant we johanna leuende liue die de een hertochinne en een vrouwe van brabant was
Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen
Regnierden en greue van vlaenderen en greue van artoys Ende anthonis sijn anderde soen die
soude wesen na sijnre doot en na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van
lothrijck en van limborch Ende philips sijn jongeste soen die soude wesen greue vā
nyuers en van ryters mit sulcker vorwaerden Die dat storue van hertoch johan
en van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips
greue van nyuers den jongesten broeder off op sijn rechten erfuen En hier om ver
maet hi hem en seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende dat dat si hem
wouden nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die
staten van brabant berieden hem langhe Ende ten laetsten namen si en ontfenghen
hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch xxxviij jaer Hi was die machtichste prince in sijn tijt van al germanien ende van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des coninces dochter van vranckrijck ende hi en had daer ghen kinder bi Dat andere wijff was des greuen dochter van oy greuinne van nyuers ende hi en had daer oeck ghen kinders greuen dochter van poertegael ende daer had hi iij kinder bi Dat derde wijff was des coninckx dochter van portegael ende daer had hi iij soney bi Die eerste hiet anthonis ende starf joncx Die and hiet joest ende starff joncx Ende die derde hiet kaerl ende was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc ende lxvij op sinte vitus ende modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begraven.

M iiij^{c} xxx

hertoch van bourgoengen

xxxviij jaer

M iiij^{c} lxvij

hertoch philips soen van bourgoengen.

v jaer

Van hertoch Kaerl van bourgoengen.

Kaerl hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant ende van limborch v jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was coninck kaerls dochter van vranckrijck ende si starff joncx Dat ander wijff was des hertoghen dochter van bourboen ende hiet anna ende daer van hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van joncke coninck eduwaerts fuster.

Deſe hertoch klaerk als ſijn vader noch leuede eñ hi greue van ſarloys was eñ noch gheen heer vanden landen en was ſo toech hi mit ghebeden volck mit veel edel manneñ ouer die ſomme eñ ouer die ſeyn in vrancrijck ghewapender hant in des coninckx lant eñ lach daer vi off viij weken bi ſinte denijs eñ bi parijs Ende die hertoch van britaengen eñ die hertoch van berry eñ meer ander vanden ghenoten hadden gheſeyt bi den greue van ſarloys te comen mer ſi en quamen nijt Ende die coninck lodewijck die dit ſeer toernde die quam mit machten onuerſien eñ beſtreet den greue van ſarloys daer vreſelick ghuochten wert ende ſeer ſcarp ſtont mitten greue ſarloys Mer die greue ſarloys behielt dat velt eñ verwachte des coninckx macht mer hi en quam nijt weder Eñ daer na quam die hertoch van britaengen eñ des coninckx broeder den hertoch van berry eñ meer and die teghen den coninck waren bi den greue van ſarloys Ende het wert ghededinct tuſſchen den coninck eñ deſen prince Ende die greue ſarloys creech vanden coninck dat hi beghaerde Ende des coninckx broeder den hertoch van berry ſoude hebben normandyen Eñ die greue van ſarloys die toech mit ſeghe eñ mit vrientſcappen wt vranckrijck Ende dit gheſchiede int jaer ons heren M cccc lxvj.

Anno dñi

hertoghen van brabant

Als den greff klaerk weder in brabant te huus was ghecomen ſoe vant hi dat ghemoorden was elyzabeth van bourboen ſijn ghetrouwede wijff ende dat ſi was begrauen tot antwerpen in ſinte michiels cloeſter waer om dat hi ſeer droeuich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

Hier en binnen is die ſtadt eñ dat biſdom van ludyck ghereſen in rebellichept te ghen lodewijck van bourboen horen biſcop eñ teghen hertoch philips om dat hi een beſchermer was vanden biſcop voerſcreuen Twee verdriet iſſer dan gheſchiet van oerloghe tuſſchen dlant vā ludyck eñ hertoch philips landen Mer die vā dynant deden hertoch philips eñ ſinen ſoen den greff vā ſarloys meer confuys dan yemāt anders want die van dynant hengen een ghelikemiſſ van een man ghemaect naden greue van ſarloys buten hoer poorten in confuys eñ ſchande vanden greff van ſarloys eñ ſpraken alle ſpitich opten prince van ſarloys Hier om als deſe greue van ſarloys wt vranckrijck weder quam in brabant bi ſinen heer ſijn vad eñ dit verhoerde dat hem ſeer toernde. ſo vergaderde hi opt cort weder al ſijn volck ende veelmeer dan hi in vranckrijck hadde. Ende hertoch philips ſinen vāder toech ſelue

Omede mit sijn soen en̄ mit gheheel heermacht voer die stadt vā dynant die seer starck was van poorten en̄ muren en̄ heeft die stadt belegen En̄ hertoch philips ghing self leggen in houmes tegens dynant ouer en̄ liet greue Raerl sijn soen int heer leggen om die stadt te winnen Raerl heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende ghenoechten en̄ want si ghen hoefden hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tijden als vuyl vsenen en̄ blote hoeuen die so vasten stadt niet en dorsten houden Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe hoeuen ontheeft en̄ sommighe ouer int water gheworpen Ende man en̄ wijf en̄ kinder mosten alte samen wt den horen strijken en̄ voert vten lande en̄ alle die huysen stercken en̄ cluysen poorten en̄ muren die worden verbrant en̄ neder ghworpen ja die fondamenten worden wt ghewoyt en̄ wert effen slecht ghemaect dat selder een swaer cortege was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden Dit ghschiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten ganser stichte en̄ soechten ghenade aenden hertoch van bourgoengen en̄ aen sinen soen en̄ het wert ghededinet dat si horen heer in nemen souden en̄ doen hem dat si schuldich waren te doen mit meer ander punten en̄ souden den hertoch van bourgoengen en̄ sinen soen ghneuen voer sinen schade sesswerff hondert dusent croonen tot seltzen terminen en̄ si betaelden twee terminen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte vitus dach en̄ modestus dach so starf te brugghe hertoch philips Ende wert na begrauen te dygon in bourgoendien en̄ sijn wijf elyzabeth starff daer na int jaer M cccc lxvi in decembre in arras bi sinte odamars en̄ leyt begrauen te karthusers in gosnay.

Van hertoch karl.

Als hertoch philips ghestoruen was so is karl sijn soen ghworden hertoch van bourgoengen van lotharijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen hollant zeelant namen. heer van vriesslant salins malins en̄ marcgreff des heyligen rijcks En̄ doe hi mitten eersten tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vanden ghemeenten en̄ si dwongen hem of sonderlinghe preuilegien Mer eer yet lang so wort hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch karl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt willē.

Int jaer ons heren M cccc lxvij̄ na hertoch philips doot so hebben die van lu-
dyckt weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck ende hertoch raerl Ende si sijn ghe
toghen mit groter macht voer hoey ende hebben die stede gewonnen om horen biscop
te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt weech ghecō
men ende si en hebbens nijt gheuanghen Als die hertoch raerl vernam so seynde hi
groot volck van wapen teghen die luttenaers om die te bedwingen van hoer rebel-
lieheyt Ende daer is op gheresen een groot oerloghe Voert so is hertoch raerl selue
ghecomen ende heeft starelicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel
bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyckt bedwin-
ghen ende mit cracht in winnen Ende als die van ludyckt dat vernomen hadden so qua
men si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ont
setten ende hertoch raerl daer off te slaen. ende daer wort ghenochten enen strijt ende die
van ludyckt verloren die strijt want si verloren daer heer staes van straet hoer ban-
nier dragher ende heer bata ridderen mit drie dusent man ende die ander liepen e wech
in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect iij^{c} ridderen Daer vā
dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vā mont foert. aelbert
Anno dm van schaghen. ende jan ruychwoelts twee sonen als willam ende jan Daer na ghing her
toch raerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen ende ander instrumenten
hertoghen Mer die borghers gauen hem op i hertoch raerls ghenade Hertoch raerl die heeft
van brabant se ghenomen in ghenade behoudelike dat si hoer selfs poerten muren toernen selue
souden neder werpen ende hoer grafften vullen ende een somme van penninghen ghauen
Regnier den Ende mosten al hoer bussen boghen kusen hameren pieken panser harnesse ende alle
weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt ende neder leggen
ouer een hoep in des hertoghen hadden voerscreuen Daer na in die selue manieren
heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen ende harck ende bilsenbree maesyeck barin-
ghen tongheren weset ende hoey tuwijn ende hoeuijn Alle dese steden heeft hertoch raerl
vernielt want si hebben hoer poerten ende muren verloren.

Voert so is hertoch raerl ghetoghen voer die stadt vā ludyckt ende heeftse seer
anyeliekt beleghen Die borghers sijn seer verueert ghewordē ende si sijn we die stadt
ghecomen in linnen hemden voer hertoch raerls tente ende hebben ghebeden ontferm-
hertichеyt Als si langhe op hoer tuyen ghelegen hadden so heeft hise op sommighe
condiāen ontfanghe in ghenade onder welcke condiāe was dat si al hoer wapenen

Ouer ghewen soudē eñ oeck poerten toernē muerē verlieſen soudē ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit ſijn volck in comen soude als ſi deden Als die her-
toch daer in was so moſten ſi in des hertoghen landen brenghen alle haer hant veſ-
ten brieuen preuilegien die ſi hadden van pauſen keyſeren coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer ghewen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alſt hem beliefden eñ daer toe moſten ſi betalen alle die oude ſommen
van penningen die ſi ſchuldich waren ende grote ſomme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant ghewen grote ſomme van penninghen Ende
die hertoch van brabant ſoude weſen euich erf voecht eñ mombaer des gheſtichts
van ludick ende nymmermeer teghens hem te ſtellen ende ſi ſouden haren biſcop
betalen ende doen ende houden in allen manieren als ſi ſchuldich waren Ende des
ſo behielden die van ludick haer lijff ende haer goet Ende ſi ſouden oeck alle haer
poerten ende haer muren neder werpen ende graften vullen Ende haer pywen die
op haer merct ſtont daer ſi haer juſtitie voer hielden dede die hertoech op breecken
ende dedet te brugghe op die burſe ſetten Dier wijle dat hertoech klaerk binnen lu-
dick noch was ſo vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck-
rijck tot die van ludick gheſeynt hadde om hem luden te ſtercken teghen hertoech
klaerk. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech klaerk alle dinck in
ludick wel gheordineert heeft ſoe is hi weder thuus mit victorie tot ſinen landen
ghereyſt.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij ſo heeft hertoech klaerk tot brugghe omtrent
ſinte janſſ miſſe ghetrouwet Margariet des cominc Eduwaerts ſuſter van enge
lant Ende heuet daer die bruloft ghehouden mit groter coſtelicheyt ende eerheyt.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij omtrent ſinte janſſ decollaci ſo heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quade informacien die hem ghedaen worden verga-
dert groot volck te waren om hertoch klaerk te verderuen Ende als hertoch klaerk
dat vernam ſo heeft hi daer teghens vergadert oeck een groot heer van volck om
dat verdriet te keeren Mer corts daer na ſo ſijn ſi vereenicht ende gheſoent ī pywe-
nen ende ſi hebben daer op ontfanghen dat heylighe ſacrament Als ſi alſus ghe-
ſoent ſijn ſo is die coninck tot bruſel in brabant ghecomen tot hertoch klaerk Eñ
die ſelfde hertoghe heuet den coninck eerlicken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen
Ende hebben verdreuen wt ludick alle die gheen die hertoech klaerl daer in gheset
hadde Ende die van ludick aldus rebellierende teghen hertoech klaerl soe sijn si ghe-
reyst tot tongheren bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daen ghehaelt
ende ghruanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om
sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch klaerl Als dit hertoech klaerl
vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om belegghen mit groter heer
craft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten bis-
cop die si ghruanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen her
toech klaerl van bourgoengen v neue. wijfellen v laten gaen tot hem Als die bis-
cop dat ghelooft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech klaerl Mer dier wijle dat
men vā pays sprac so sijn tegens d nacht cc luttenaers wt ghecomen all heymelic
int heer ende hebben grote schade al heymelijc ghedaen Mer alsmen dat vernam so
worden si verslaghen Ey doe hertoch klaerl dat vernam so dede hi die stadt van lu
Anno dm dich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt
te beschermen. mer ten bate de hem nijt Want hertoech klaerl heuet so sterck aenghe
hertweghen uechten dat hi mit ghewelddigher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn si-
vā brabant de. dit ghschiede int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij des sonnendaghes voer alre hey-
ligher dach Als dan hertoch klaerl in is ghecomen so wortet al doot geslaghen dat
Regnierden men te wapen vant Mer priesteren monicken worden al verlaecht Ende maechden
nonnen ey beghinen worden te schreep wech ghevoert ende als dit gedaen was so
wort die stadt berooft ende aen brant ghesteken wtghenomen kercken cloestren ey
dat straetgen daer hertoch klaerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant ey
verdruen was so is hertoch klaerl weder om ghecomen in brabant Ey die conīc
is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoch klaerl ghereyst tot veel plaetzen bin-
nen synen landen Ende heeft seluer ter audienci ende te recht ghesetten.

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiij^{c} lxx. soe is wt Enghelant verdreuen ghereest die
greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is ge
worden een rouer op die vlaemsche hollantsche zeelantsche scepen Ende hier om so is
weder vpantscap op gheresen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoech
klaerl Mer als hertoch klaerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit gro
ter macht wt vranckrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den conine
daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer tusaert grœue van werwijck die is nochtant tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdre uen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij ghewelden wt enghelant ende is ghecomen aen in tessel Die stede houwer van holland als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach al inden haech tot stermisse toe Ende als stermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch staerk ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe gheschiede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae où ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe; worden gheweldich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greff van werwijck ghemaect had tusschen hodewijch den coninck van vranckrijck ende hertoech staerk soe is hertoch staerk ghetoeghen mit groter macht van volck voer Ampens om dat in te winnen Mer wantet die comte wel beset hadde mit volck van wapen en spijs so en heefft hi daer nijt veel op bedreuen Nochtan bleeff hi daer voer leggghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck durende.

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe; gaen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch staerk. so is hertoch staerk ghewapt mit groter heernaert ouer die somme ende heefft belegghen die stede van ne; ley ende heefftet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heeft hi ghewonnen roy en mondidier Oec so heeft hi aengeuochten bouimis. mer dat en wan hi nijt Noch so heeft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijes ende nucasteleen en heeft groet schade ghedaen in vranckrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot ru waen toe Tegghen al dese schade so en heeft die coninck nijt veel weers ghedaen, dan dat hi sijn slotten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die comte die colomp ne mit veel scepen leggen op die zee die grote schade i die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer tegghens ghecomen waren so welden die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten wortter weder in bestant ghemaect tot datmen soude screuen vier ende seuentich in April.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxiij omtrent sinte michiels dach soe is tot Trier ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscopē hertoghen marcgrauen ende heren om daer te tractieren mit hertoch karl om profijt van veel saken Ende als dit hertoech karl heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit groter costelicheyt. ende grote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcander omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoech karl een costelike maltijt bereyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe ghescchiede Ende als si daer na een weynich tijts mit malcander ghesproken hadden. so is een yghelick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst nijt vernomen wat dat si ghesloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch karl dat parlement ghecordiniert te machelen ende van nywes opgheset.

Anno dñi

hertoghen vā brabant

ghegnierden

Int jaer ons M iiij^{c} lxxiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch karl soe isser weder een bestant ghemaect een jaer lanck durende Ende in dit seluer jaer isser een groot oerloch op gheresen tusschen hertoch karl ende dat bisdom van colen Want de wtbrecht biscop van colē dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die van nuys mit ander veel steden ende heren int bisdom voerscreuen hier om is die biscop ghetoghen tot hertoech karl ende heeft hem verwozuen tot sijn hulper Als dan hertoch karl die rebellheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys vernomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer sterelickē beleghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen marcus ridder jonckheer Euert van wichem jan van lijgkerken mit ander veel ridderē ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als primapael Capiteyn Heer loff heer van breenbach ridder hertoch karl hadde bi hem veel lombaerdē ende Engelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch karl heeft menich werf die stede aenghestormt seer vreselick ende oeck grote schade ghedaen aen muren poerten ende toornen ende veel borghers doot geschoten Mer die van nuys hebbē hem stoutelick gheweert ende hebben groot volck doot ghescoten vanden ghenen die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer omtrent sint janss misse.

Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmercken mit greeff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruynswijck mit den hertoch van meckelenburch. ende die greeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreef so is hi weder om ghereyst.

Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch staerk Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech staerks heer.

Den laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch staerk te verdriuen van dat beleg van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch staerk lach Dicktwijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mocht te hertoch staerk mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet ghecordiniert daer in wt ghesproken wort Ende die legaet Alexander seyde dat seggher Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerloghen Ēn nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten bliuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende al dgnam dat beleg sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech staerk oeck tot sijn landen ghereyst.

In jaer ons heren M iiij^{c} lxxv Alst bestant tusschen den coninck van vranc
rijck ende hertoech Kaerl ten eynde was ghecomen so heefft die coninck weder om
grote scade ghedaen op hertoch Kaerls landen beyde te water ende te lande Veel sce
pen hebben die franssoysen op die zee verdruen Mer als die hollanders daer te
ghens veel scepen weder op die zee gheseynt hadden soe en gheschiede die scade niet
meer alsso groot. Die coninck heeft oeck veel lants ghebrant in piccardien in
Artoys ende veel cleyn steetgens in ghewonnen.

Als den hertoch Kaerl dit heeft vernomen noch voer nuys leggende so heeft
hi hem verbonden mit Eduwaert den coninck van enghelant tegens den comine
van vranckrijck Ende die coninck van enghelant is te calis ouer ghecomen mit
grote macht van ridderen ende knechten Ende is in vranckrijck ghereyst om nor
mandien in te winnen. Des ghelijck so is hertoch Kaerl oeck ghecomen in vranc
rijck om sijn leet te wreken Mer als die coninck van vrancrijck sach dat hi ver
heert was so heefft hi pays off bestant ghesocht.

Anno dñi

Hertoeghen vã brabant

Regmierden

Ten laetsten isset daer toe ghecomen dat die comine van vrancrijck heuet pays
verworuen mit den comine van enghelant in deser manieren Als dat des comines
soen van vranckrijck soude trouwen des comines dochter van enghelant Ende hier
en binnen tegens dat dese kinder out ghenoch werden souden so soude normandi
en noch blijuen onder den coninck van vranckrijck.

Hertoech Kaerl en heeft ghen pays willen maken mitten coninck van vranck
rijck Mer hi heefft ghemaket bestant negen jaer duerende Ende als dit ghedaen
was so is een yghelijck thuus ghereyst.

Buten dit bestant bleeff buten ghesoent die greeff van simpol waer om doe hij
ghewelken was tot bergen in henegouwen so wert hi daer ghevangen Ende wãt
hi des comines van vranckrijcs dienaer hadde geweest so dede hem hertoch Kaerl
hem ouer leueren in des comines hant Ende die coninck heefft hem te parijs doen ont
hoeden.

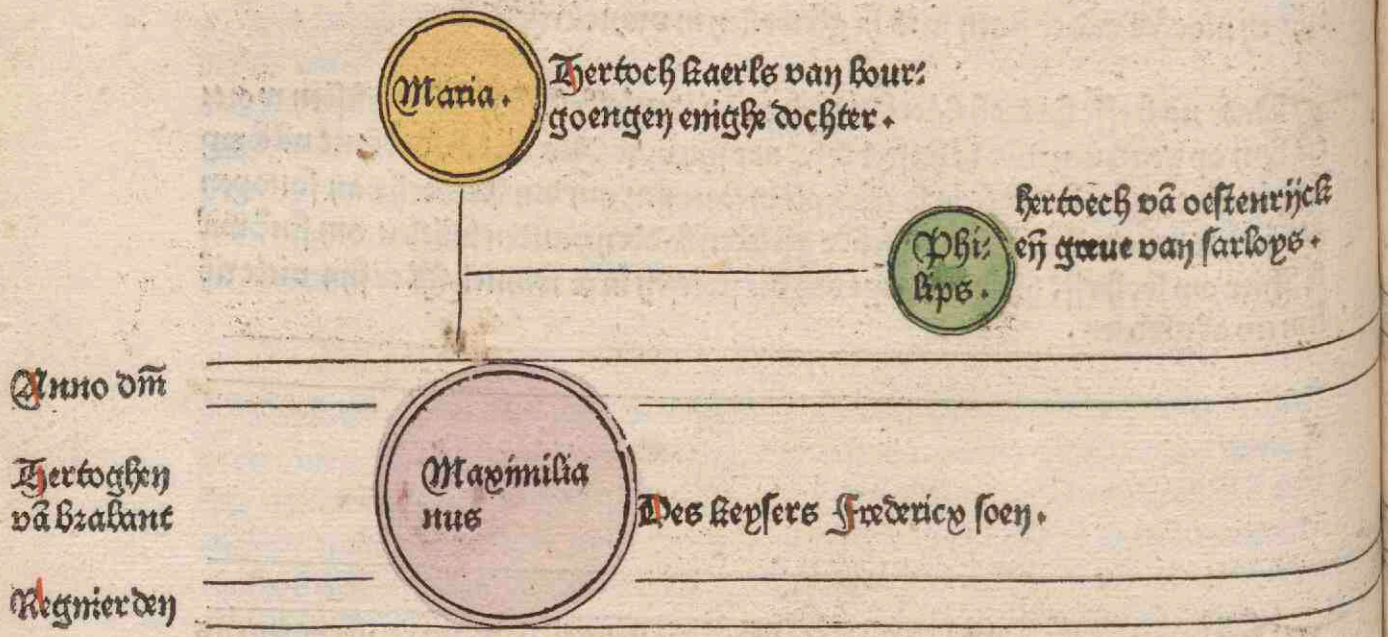
In jaer ons heren M iiij^{c} ende lxxv · nae sinte michiels dach als dat bestant ghemaect was tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch kaerl so is hertoch kaerl mit groter macht ghereyst int hertichdom van loreynen om den hertoch van loreynen daer wt te verdriuen Want die hertoch van loreynen hadde hertoech kaerl onseyt die wijle dat hi voer nuys lach ende hadde mit die switsen grote scade ghedaen in hertoch kaerls landen Twelck hi nv wreken woude · Hij is dan gecomen mit groter heer crafft in loreynen ende heefft veel steden ende sloten ghewonnen ende veel dorpen verbrant Ende als die hertoech van loreynen sach dat hi hem nijt en mochte weder staen so is hi gheweken in vranckrijck ·

Daer na heefft hertoch kaerl die stede van nansy belegken Ende ten lesten wort tet hem op gegheuen ende hi heefeet beset mit sijn volc Als hij dan dat lant vā lorey neyn in ghecreghen hadde so is hi ghereyst in sauoyen om den hertoech van sauoyen te laten te comen Want si grote scade ghededen hadden vanden switsen om sinē wille Hier om soe heefft hij hem bereyt om die switsen in te winnen Mer sijn victorie sijn nv al ghedaen ·

In jaer ons heren M iiij^{c} lxxvi so hadde die hertoch daer na een strijt tegens die switsen die hi verloes Ende daer bleuen al sijn costelijke juweelen ·

Daer nae omtrent sint janssmisse hadde hertoech kaerl van bourgoengen die anderde strijt teghens die switsen die hi oeck verloes mit veel volcks ·

Int jaer ons heren M iiij^c lxxvij na jaers dach so lach hertoch Raerl voer nam/ ſy wanttet hem weder off ghewonnen was vanden hertoch van loreynen Ende om trent dertiendach so hadde hi daer weder een ſtrijt teghens ſijn vyanden daer hi ge/ keert in doot bleeff nae dien dat hi brabant mit ſijn ander landen regiert hadde tē dalf jaer Ende hi en liet ghen kijnder achter dan maria ſijn Enighe dochter die da er na trouwede hertoch maximiliaen van oeſtenrijck des keyſers frederijcks ſijn ſoen.

Maximilianus des keyſers frederics ſoen Van der ghenaden gods hertoch vā Oeſtenrijck. van Bourgoendien. van Lothrijc. van Brabant. van Steyr. van Kerwondē. van Krayn. van Limburch. van Lutzenburch. ende van Gelre. ēē Greue van Vlaenderen. van habſpurg. van Tyrol. van Phiert. van Rhiburg. van bourgoendien. ende van Artoys ēē. Palsgraue van henegouwen. hollant. zelant. namen. ende van Zutphen ēē Marcgraue des heyligen Roemſchen rijcks ende van Burgau. Landgraue in Elſaſs Ende heer van vrieſlant. der windis/ thenmarch. van Poertenau. van ſalins ende van machelen ēē.

Dit sijn die cronijken van vtrecht ende vanden bisdom ende vanden ghestichte vā vtrecht hoe dat yerst began. Ende van alden biscopen die daer ghweest hebben Hoe langhe dat elck ghregniert heeft eñ eerst te beghinnen van vriesland ende hol land.

Vriesland is seer gwot Ende daer is menicherhande landen in. Want daer sijn veel bisdommē eñ hertochdom ende greefschepen dat nv elcke sonderlinghe goede ende eerbaer behoerde prijncelijcken landen sijn die in ouden tijden inder provincien van vriesland gherekent waren ende neder sassen Want vander elue tot sincual dat rekentmen al inder provincie van vriesland ende neder sassen lant Ende dese vriesen ende neder sassen dat was quaet wilt onbehoert volck. ende die landen waren gwot ende wilt eñ veel onbewoent Alsoe sijn si van menigher hande volck behoert ende begrepen ende beseten. Want hollant was al bosschagi ende wildernisse eñ dat wert eerst begrepen van wilt volc dat quam wt een eylant dat Albyon hiet ende namaels britaengen hiet ende nv enghelant hiet Ende coninck Brutus die wan ende becrachte dat eylant. Albyon ende verstoech daer veel ruesen ende ruesinnen. ende van dien wilde volck dat wt den landen verdreuen was wort hollant eerst begrepen. ende die hielen langhe tijt slauen Ende dit was ix^{c} jaer voer gods gheboerte. eñ was inden tijden dat samuel rechter was ouer dat volck van israhel Ende dit volck hilicte veel aen die wilde neder sassen off vriesen ende des volcs wort veel Ende si delden hen Ende een deel van dese volck toghen ouer ende bewoenden een deel lants dat nv zwt hollant hiet Ende voert een deel dat nv neder lant van ghelre hiet Ende dit volck hielen voe voert die wilden.

Daer na inden tijden dat Regnierde julius cesaer. Ende was voer ypristus gheboert lviij jaer doe was julius cesar wt gheseynt van die van romen om dat hi alle die landen brengen soude onder die Roemsche macht die bestreet hi eñ bedwanc die wilde slauen ende die wilden dat si in ghenade ghinghen Want julius verstoech horen capiteyn een alte groten ruese ende hiet Rabon.

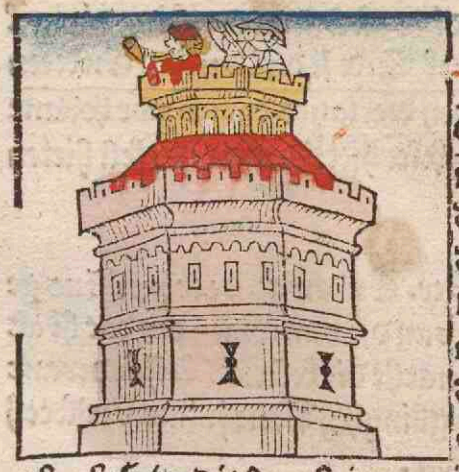
Daer na int jaer alsmen screef na ons heren gheboert xl jaer so was een keyser ende hiet Claudius ende toech in britaengen om dat si die van romen horē thinsse onthielden ende bedwanse weder Ende int weder keren so street hi teghens die slauen ende wilden ende verwanse. Eñ die keyser die noemde die grote bosschagy eñ wildernisse dat nv hollant ende vlaenderen hiet Ende hietet dat wilde wout sonder ghenade dat langhe tijt so hiet.

Van Anthonius van Romen

Daer na int jaer ons heren gheboert alsmen lxv screeff so was een keyser te w/
men die Nero hiet Een seer wreet boes tyran die alte veel quaets dede Hi dede sinte
peter crucen ende sinte pouwels onthoefden ende hij dede der heyligher kercken die
eerste persecucie Hi dede die stadt van Romen tot vier eynden aensteken ende liete
neghen daghen lanck bernen om den schonen brant te sien. Hi dede sijn selfs moed
ende sijn suster doden ende oeck sinen wijsen meister seneca. Hi plach daghelijx te
visschen mit gulden zeghenen mit coerden van syde Ende hi dede veel edelre tribu/
nen ende senatoren van romen doden ende nam hem al hoer goet Ende veel ruum/
der wt romen van vrese sijnre boesheyt ende veel verdreff hi daer wt romen houen
recht om dat si sijn boesheyt laecten ende hem nijt en volchden Onder den welcken
Waren twee edelmannen die een hiet granus ende die ander hiet Anthonig Gra
ng was j vāden edelen senatorē van romē ende Anthonig was een vanden edelen tri

Van granus die Alten stichten buren van Romen.

Grang die nam veel schats ende goets mede ende toech mit sijn ridderscaps ende
mit sinen volcke ende quam doer dat lant van galken ende quam in ardennen daer
vant hi in die woestinen sweuelich water Ende daer bij timmerde hij een pallaes
Ende daer af hiet die selue stede huden des daghes aqua granis.

Hoe Anthonius Anthonina stichte

Anthonius die nam oeck veel schats mede ende
toech mit sijn ridderscap ende mit sijn volck doer ger
manien dats doer duutslant Ende quam inder wil/
der neder sassen lant dat nv vrieslant hiet ende in
den lant dat nv hollant hiet. ende daer maecten hij
bi den stroem vanden rijn een pallaes mit eenre vef
ten ende dedet hieten Anthonina na hem seluen ende
dat langhe jaren also hiet. ende dit maecte hi int jaer
ons heren lxv. ende Anthonius mit sijn nacomelin
ghen besaten dit langhe jaren mit crachten tot dat die slauen ende wilden die stadt
Anthonina wonnen ende vermielden ende Anthonina stont C ende xxj jaer.

Hoe Anthonina verdstrueert were

Daer na inden jaren ons heren C ende lxxxvi so staken hem tesamen die wilde
dat was dat volck dat in zwt hollant woende ende die slauen mit groter macht ende
quamen ende belaghen Anthonina ende wonnent mit crachten ende verstoegen daer
veel volcks ende worpent om ende verdstrueerden Anthonina ende timmerde een
casteel sonderlinghe vast Ende dit wrede volck noemden dit casteel na hem selue
ende hietent wiltenborch ende sloeghen hem daer neder ende daer bleef der een grot

deel vanden wilten woenen ende si en begheerde anders niet dan onvrede ende stride ende en lieten niement mit vreden.

Vanden wilten

Waer na alsmen screef ij^{c} ende lxxij bi des keysers valentiaens tiden soe hadden vrede ghemaect mitten neder sassen dat nu vriesen hieten ende die slauen die nu hollanders hieten. ende die wilten die nu stichts ende zwt hollanders hieten dese staten te samen mit veel scepen ende toghen mit groter heercraft den rijn op in almaengen ende deden alte grote schade ende oeck in gallen ende verslooghen alte veel volcs.

Hoe wiltenborch verdestrueert wert

Ende als die keyser valentiaen dit vernam van dese onvreeden volck hoe dat sijt maecten so versamende hi een groot moghende heer van volck ende haestede hem seer om dit quade heydensche volck te weder staen soe dat hij die auentuer creech dat hijse verwan ende bedwanse aen dat woemsche rijck ende behielt al hoer scepe ende quam den rijn neder aen neder sassen lant ende toech ende verwoeste dat casteel wiltenburch ende bedwanc die vriesen ende alle die landen onder den woemschen rijck ende keerde weder vā daen mit groter eeren int jaer ons heren ij^{c} ende $lxxxvij$

Ende om dattet so couden lant was so noemdent die wmeynen vrieslant Mer dese landen bleuen noch al heyden iij^{c} iaer eer si kerstē worden Ende daer nae alsmen screef $iiij^{c}$ ende xvi so staten hem te samen die neder sassen mit horen coninck engistus ende horses sijn broeder ende mit die slauen ende toghen ouer in britaengen ende verdreuē daer wt die britoenen ende beheerde dat lant selue ende worden daer coninghen aff Ende na dese coninck engistus so noemdemen dit volck Engisten sassen ende daer noemdemen dat lant engisten lant ende na hietment enghelant Ende vā desen coninck engistus gheslacht so was sinte willibroerdus ende sinte Aelberts ende sinte gerwen gheboren als ghi na horen selt.

Van coninck Ezelder

Waer na begonnen die vriesen ende die slauen ende die wilten capiteynen ende heren selue te maken meer dan si voer ghedaen hadden Ende die wilten maecten eenen heer ende hiet lemmen Ende si tymmerde wiltenborch weder op ende dese heer creech een soen ende hiet dibbout ende die wert noch coninck van vrieslant. ende hi had een ruesinne daer hi veel kinder bi creech Ende van hem so quam een ende hiet uitsaert ende die coren die slauen tot enen coninck ende die hiet comine ezelder om dat hi oren hadde als een ezel ende hi was seer groot van liue. ende hi had oeck een ruesinne te wiue Ende sijn woenstat was in hollant bi voerborch daer hi alte gro-

tey casteel had doen maken hi had enen soen die na hem coninc was ende hiet valck
Ende dese valck dede maecken oec een groot casteel ter noert syde vanden bossche
ende dedet hieten valckenborch daer noch vanden fundament inden lant vander
zee leyt.

Vanden coninck lotharius

Waer na int jaer vi^{c} ende xxv so was een coninck in vranckrijck ende hiet lo-
tharius ende was een goet ierstен coninck dese toech mit groter macht in vriesslat
ende street teghen die vriesen mer hi en condese nijt verwinnen Ende die coninc lo-
tharius versamende anderwerff alten groten heer van volck ende quam in vries-
lant ende wan al dat lant ende versloech alte groten volck ende wat man die lan-
gher was dan des conincs rijt sweert die wort onthoeft Ende doe dit die slauen dat
nv hollanders sijn ende die wilten vernamen so ghinghen si in ghenaden. mer si en
bleuen daer nijt langher in dan dat die coninck weder in vranckrijck was.

Coninck van vtrecht

Die stadt van vtrecht

Van coninck dagobertus

Waer na alsmen screef vi^{c} ende xli so was een coninck in vranckrijck ende hiet dagobertus die eerste. ende was coninck lotharius soen dese coninck dagobertus die brocht die vriesen ende slauen ende wilten al onder sijn bedwanck hij slach wiltenborch ende dedet weder destraeeren ende dede tymmeren ende maecken een casteel mit groter begrip ende tymmeringhe opten stroem vanden rijn Ende dedet nomen ende hieten traiectum dat is in duutsche een ouer-
ueer ende hiet nv vtrecht ende daer mostmen vertollen van allen goeden dat bi den rijn voer ende bi der souter zee ende wiltenborch had van sijn eerste beghin tot dat-
tat dagobertus neder werp ghestaen v^{c} ende lo jaer.

Vander eerster kercke binnen vtrecht

Ende die coninc dagobertus die dede stichten ende tymmeren binnen dese mon
tagi ofte begrip van traiectum dats van vtrecht die eerste kerstен kercke i die eer
van sinte thomas den heyligen apostel deer hij priesters in sette om dat vriessche
volck te bekeren mer het was alle om nijt. ende dat dese kercke ghesticht wert dat
was int jaer ons heren vi^{c} ende xlij ende dit hertneckighe volck en woude nijt ho-
ren naden ierstен gheloue Ende si braken sinte thomas kercke daer na te stucken.

Hoe sinte willibroerdt gheboren wert

In Enghelant so was een edel eerbaer man gheboren vander neder sassen off vriesen ghesslacht vanden cominck engistus ghesslacht voerscreuen ende hi hiet wil gisus Ende god verleende desen goeden man een kijnt eñ dat dede hij willibroerdg hieten. Ende dit kint gaff hi beghenen broeders te leeren wies cloester dat herpen hiet ende daer wert willibroerdus clerck gheleert ende ontsene daer die cruun eñ tot sijn twijntich jaren toe bleeff hij daer in hogher leeringhe Ende daer nae ghing dese jonghlinc van duechden tot duechden op climmende eñ socht mit groter vlite die soetichept des heyligher leuens. eñ hi quã tot sinte Egbertus den eerschen bis cop van noerthomberlant ende is hem na ghevolghet als een ouerste des scouwe; den leuens als ī yerlant op dat hi daer soude van tijlicken dinghen moghen leyden een heremiten leuen ende van desen sinte egbertus so meentmen dat sinte willibro erdg sijn heyligher priesterlicke oerde ontfinck.

Van Egbertus

Ende daer na so seynde dese egbertus winibertus sijn discipel in germanien op dat hi den onghelouighen volck leeren mocht die waerheyt der heyligher ewangeli en Mer dese selue winibertus wert so wederstaen ouermits des vyants behendic heyt dat hi mit synre leer aen dat onghelouighe herde volck alte luttel vorderde ende hi voer weder in enghelant.

Van pippijn hertoch van brabant

In desen tijden alsmen screeff vi^{c} lxxxviij so was een hertoech van brabant eñ hiet pippijn van haerstel ende was die derde hertoch van brabant Eñ was ouers; te raet ende sweertdragher des cominces van vranckrijck ende regierde die crown vã des cominces weghen dese hertoech pippijn versamende een groot heer van volck te; ghen den cominck uitsaert van vriesslant ende street teghen die vriesen so dat comine uitsaert mitten vriesen weder stonden den hertoch pippijn crachtelicken Mer int eyn de so bleeff [illegible] uitsaert verslaghen mit menich dusent vriesen.

Dese hertoech pippijn dede van des cominces weghen van vranckrijck dat lant dat eerst hiet slauenyen ende nv hallant hiet dat dede hi hieten oestvranckrijck Eñ dat was int jaer ons heren vi^{c} ende lxxxviij.

Van willibroerdus ende lebuinus ꝛc

Daer na inden jaer ons heren vi^{c} eñ xc so en liet dese voerscreuen Egbertg nijt aff van sinen goeden beghin ende seyndē willibroerdum die doe priester was mit vi ghesellen ouer in germanien om dat onghelouighe volck te bekeren totten rech; teen ghelouue Ende si waren ghetrowe mede werckers inden woerden gods Als sin;

ghebertus willibroerdus lebuinus ende die abt winebolduſ Ende die twee ewal den die prieſteren waren ende na martelaers worden ende werenfridus ende mar telling prieſteren ende Adelbertus die dyaken was ende gaff om gode ſijn coninc rijck ouer. dat hem van ſinen vader aencomen ſoude Ende ghing mit ſinte willi broerdt in een ellendighe pelgrimaedſe. ende want deſe heyligh leeraers ghebo ren waren vander neder ſaſſen gheſlacht daer om mochten ſi te bet prediken die ewan gelie nader vrieſcher off duutſcher tonghe. Ende deſe heyligh mannen die qua men aen een eylant dat ſeer out was ende hiet walcheren dat nv zeelant hiet aen een dorp dat weſt capel hiet ende daer vonden ſi enen afgod die marcurius hiet ende ſin te willibroert brack deſen afgod ontweyen eñ te ſtucken die dat volck plach aen te bidden Ende die bewaerre des afgods die ſloech ſinte willibroerd mit enen ſweer de een wonde in ſijn hoeft Mer god behoede ſinte willibroerd datter hem nijt en ſcha de eñ ſijn wonde wert gheſont. ende die menſche diet hem dede die wert rechte voert beſeten vanden duuel ende bleef opten derden dach doot ouſalichlic. ende ſinte wil libroerdt predicte daer dat woert gods ende bekeerde dat volck ende dat heel lant totten heyligen tierſten gheloue Ende daer om is ſinte willibroerdt een apoſtel eñ patroen vanden lande van walcheren want hij dat eerſte bekeerde. ende toech voe voert in oeſtvranclandrijck dat nv hollant hiet ende predicte daer tot veel plaetzen Ende bekeerde daer veel volcs totten heyligen gheloue. ende toech voert tot wil tenboroch dat nv traiectum off vtrecht hiet eñ dat doe in dien tijden was inder oeſt vranckē machten ende predicte daer dat heylighe tierſten gheloue eñ bekeerde daer veel volcks.

Cronijck van vtrecht

Ende hertoech pippijn voerſereuen ontboet ſinte willibroerd dat hi treckten ſou de mit ſijn gheſellen in vrieſlant om die vrieſen te bekeren ende te onderwijſen dat ſi mochten comen totten heyligen tierſten gheloue Sinte willibroerd toech mit ſijn gheſellen in vrieſlant ende predicte daer dat heylighe tierſten gheloue ſoe was daer een coninck op die tijt in vrieſlant ende hiet Rabbodus Mer die cronijcken van vranclandrijck die nomen deſen rabbodus dat hi hertoch was eñ ſi en houdens voer gheen coninc Want die franſſche coninghen hieldent vrieſlant dat ſijt onder hem bedwonghen hadden eñ dat ſi nijt dan hertoghen hieten en ſouden Mer die vrieſen hielden hem voer een coninck.

Dese Cominc Rabbodus die had een woeninghe bi dat eylant dat fosten lant hiet ende daer plaghen in dat eylant die onnutte ghesellscapp der afgoden te versamenen Ende daer quam sinte willibroerd die priester gods ende brack aldaer die afgoden in drieen tempellen die in jupiters eer ghestichte waren Ende hi doepte iij. menschen die den vyant versaecte Ende die cominc rabbodus die dede een van sinte willibroerdus ghesellen dat hoeft off slaen mit lotinghe daer dat lot op viel ende daer dat lot op viel die plach altoes gode te biddē dat hi maertelaer steruē mocht

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerd die sach dat hi desen cominck Rabboed noch sijn volck niet bekeren en mocht so toech hi van daer ende toech weder in oestvrancrijck om dat nywe bekeerde volck te sterckē in den heyligen gheloue ende voert te bekeren eñ te brenghen totten heyligen doopsel Ende stichte doe een sterck in oestvrancrijck bi dat oude slauenborch daer nv vleerdinghe bi staet Ende hi vergaderde veel goede priesteren eñ quam daer mede totten casteel van Traiectum of vtrecht dat mitē oestvranckten doe onder den coninghen macht van vranckrijck was Ende stichte ende maecte daer inden begrip van vtrecht bi sinte thomas sterck die daer vernalley lach een bede huus in die eer des heyligen cruys ende sette daer ende wijde daer die eerste vonte int jaer vi^{c} ende xcv.

Van hertoch pippijn van brabant

Hertoech pippijn van brabant ūsamede een groot machtich heer van ridderschap ende van volck ende maecte een groot heervaert teghens den cominc rabboed van vriesslant Ende cominck rabboed vergaderde daer teghen een groot machtich heer van vriesen ende weder stont hertoch pippijn crachtelick Mer bi gods verhenghenisse so wert rabbodus mit sijn volck verwonnen Ende hi beloede dat hij sonder twiuel tiersten soude werden Mer hi en hielts niet als die hertoch wech was.

Inden jaer ons heren vi^{c} ende xcv pippijn die edel hertoch van brabant ūsach in sinte willibroerd die grote volstandicheyt te prediken dat heylighe ewangelie verreech mit stadigher bede aen sinte willibroerd Als dat hi te romen voer wonde eñ ontfaen die benedixie vanden paeus ende werden biscop Sergij die paeus die eerst also ghenoemt die wert vermaent vanden enghel in een visioen dat hi oū mits beden des hertoghen pippijns dese voerscreuē priester willibroerd weerdelicke oncfinc ende ordinierde hem in sinte peters sterck hoechlijck mit een scouder mantel in enen eertschen biscop ende hielten bij hem een stuck tijts ende gaff hem enen nywe name ende hieten Clemens.

Hoe dat grote wout in hollant om wayde

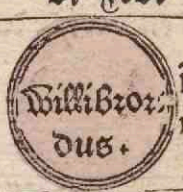
Ende ter wijlen dat sinte willibroert te romē was so wayet alte groten storm van wijnde wt den noert oeste dat meest al die grote bomen binnen een nacht alte maal wter eerde om wayde die stonden in dat wilde wout sonder ghenadē int oest vtrancktrijck dat nv hollant hiet dat grot wonder was.

Van sinte Willibroerd

Ende als sinte willibroerd die benedictie vanden paeus had ende biscop ghe-consacriert was so nam hi oerlof aen den paeus ende is weder ghekeert in duut-slant tot sijn volc Ess als hi hoerde hoe dat alle die bomen om ghewaeyet waren in oestvrancktrijck so docht hij dat god dat lant bekeren woude Ende hij seynde sinte Aelbrecht ende meer ander heyliger ghestichter mannen om dat volck te sterckē inden heyligben gheloue.

Anno dñi vi^c xcvi

Biscoppen van vtrecht

Die eerste eertsbiscop van vtrecht.

Regierde xl jaer

Sinte Willibroerd die heylighe biscop die is ghemaect die eerste biscop van vtrecht int jaer ons heren M vi^c ende xcvi hi Regierde xl jaer die heylighe biscop sinte willibroerd die sticht de ende dede malen op die selue stede daer sinte thomas kercke ghestaen had die verualken lach bi den casteel van vtrecht een cloester kercke van canonicken in die eer van sinte Martijn den heyligben confessoer Ende sette ende ghebot dat daer stadelicke staen soude des biscops stoel ende hoeft kercke soude wesen vanden bisdom Want hij die kercke bij sijnre alre eerste benedictie in sijn bisdom wijde ende heylichde mit sijn selfs hant ende sette daer in xl canonicken die daechs ende des nachts den dienst gods vermulden.

Van Kaerl marteel

Kaerl marteel hertoch pippijns soen van brabant die was die meeste ess mach-tichste hertoch van vrancktrijck ende regierde die cwen al gheheel Ende na des hertoech pippijns doot sijns vaders soe quam hi mit groter macht om te bedwingben den ongheboersamen coninck rabbout daer hi teghens street ess versloech veel vrie-

sey Ende rabbout ghing in ghenade ende mit voorwaerden dat hij tersteyn werden soude Ende inden seluen tijden so wert vermaent wulframus die eerste biscop van senouueren ouermits godlicken visioen dat hi varen soude in vriesslant ende helpen den eertselen biscop sinte clement van vtrecht die vriesen bekeren Ende dese twee goede biscoppen predicte den vriesen dat heyligher tersteyn gheloue Ende leerden ende onderwesen desen coninc rabbodus dat hij quam totter vonten daermen hem dopen soude mit keuenser inneckept ende als dese tyran quam ende sinen enen voet gheset hadde int heylighe water ende der heyligher gheloue waer gheloefte soude doen· doe seynde hem die vyant in · dat hi vraechde waer dat meeste deel van sijn ouders en van sinen vrienden waren off int hemmelrijck off in die ewighe verdoemenisse· die heylighe biscop willibrordus antwoerde dat alle vriesen ende sijn ouders ende sijn vrienden die nijt ghedopt en waren· die waren al in die helle verdoemt Ende als die coninck dit hoerde so toech hi sinen voet weder na hem wt der heyligher vonte ende sprack ic wil lieuer mit mijn voer vaders der heyden hebben veel ghesellscaps in der helle dan mit luttel dijnre armer tersteyn te besitten dat hemmelrijc Aldus wert den coninck rabbodus bedwongen bi des vyants rade ende hij sterf des derden daghes daer na seer yammerlick En na dat coninck rabbodus doot was so wert Clemens die willibrordus hiet vrilick laten varen waer hi woude in vriesslant en dat ewangelium openbaerlick mocht prediken ende dat gheloughe volck mocht doopen Ende nywe ghelouighe te weruen ende priesteren te wyen ende in allen dorpen kercken te stichten Ende daer nae so gaff hertoech kaerl marteel voerseruen die eerste gaue der kercken van vtrecht·

Van sinte Willibroerd

Op een tijt ghescheedet dat sinte willibroerd quam ghevaren in vriesslant bi den ouer vander zee om sijn kercken te visitieren van sinen bisdom ende sijn volck had groten dorst ende dat water was zout ende daer en was ghheen wijn· des die heylighe vader medelijden had mit sijn discipulen ende liet enen die hem heymelick was sijn tenten wt recken· Ende dede daer in een cleyn kruyskin grauen doe ghing die heylighe biscop in die tente alleen ende bad god innichlick om water ende rechte voert so vloyde daer varsch water ghenoch te drincken wt der zouter eerden· ende die selue fonteyn is noch in een dorp hiet hello ende leyt bi alemaer Ende is noch huden des daghes gheheten sinte willibrordus putte·

Hoe sinte bonifaes quam wt Enghelant

Inden tijden dat sinte Clemens off sinte willibroerdg biscop tot vtrecht was ende een wijl eerlicli bericht hadde so quam een priester wt engelant in duutslant die winfridus hiet op dat hi mit sijnre leringhe mochte verdriuen die afgoden ẽ dat saet der heyligher ewangeliẽ inder ruder luder herten mocht sayen Ende hi quã tot sinte willibroerdus den welcken sinte willibroerdt waerdelike ontfeng ende badt dat hi hem een trou hulper woude wesen inder leeringhe der heyligher ewangelien Winfridus die hem nijt weygheren en woude bleeff bi hem inder stercken van vtrecht vijf jaer lanck ende halp dat ruwe volck onderwijsen inden bisdom van horen afgoderyen . ten rechten gheloue Daer nae peynsden winfridus datter noch veel volcs in dwalinghe was in germaniẽ die behoeffelick waren dat mẽse bekeerde totten rechten gheloue ende daer waren luttel arbeyders Ende hi nam oerlof aen sinte willibroerd ende toech in hoech duutslant ende quam in een stadt die mensf hiet daer hi leerde dat woert gods Ende bekeerde die vrancken ende die doringhen mitten hulpe gods van hoerre dwalinghe.

Anno dm

Van sinte willibroerd

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Sinte willibroerdg seynden sijn discipulen in allen hoecken vanden landen des gheesticht s om den onghelouigen volck te leeren die weeh der ewigher salicheyt sinte Adelbertus die eerste archidyaken off domproest van vtrecht wert gheseynt in starmerlant daer hi stercte die nywe kerstenen in den heyligen gheloue Ende bekeerde oec veel heyden Hi ruste in gode op die vij stalende van julio ende wert begrauẽ tot Egmont in sijn bedehuus welke bedehuus noch ũciert is mit menige duechden.

Inden jaer ons heren vijc ende xxxvi op die vij ydus van nouember so Ruste sinte clement die willibroerdus hiet Ende gaff onsen here god sijn ziel op Eñ sijn lichaem wert gheuoert in een cloester van sinte benedictus oerde dat Apternaken hiet gheleghen inden sticht van trier dat sinte willibroerdus in voer tijden selue gheesticht hadde ende verciert had mit menighen weldaden mit sijnre discipulen goede dat hem van horen ouders aenghecomen was daer grote ghenade ende mirakel gheschiede Allsmen in sijn legende beschreuen vijndt.

Sinte Bonifacius was een heylich eertsbiscop tot vtrecht xvi jaer lanc ende als sinte bonifacius die eertsche biscop van mens vernam dat Clemens die sinte willibroerdus hiet die eertsche biscop van vtrecht dot was ende die stercke van vtrecht was sonder harde so versamende hi een heylighe versamingh van biscoppē ende prelatey ende priesterey ende ouerdwegey dat si dey eerbarey priester billonē ordinierde biscop tot mens ende bonifacius voer tot vtrecht bi rade staerll mar; teels des hertogey voerscruen Ess nam aey te regierey die stercke die sonder troest stont inden naem gods op dattet volck welcke hi in voer tijden had helpen bekeren nijt weder en keerden totten afgodey ende dat hise houden mocht inden rechtey ge loue Dese heylighe biscop bonifacius die woude vermeeren den dienst gods ess stich tede int jaer ons herē vijc ende xxxviij een canonikey cloester stere inder stadt van vtrecht al vast biden bede huus des heylighen cruus . ess dese stercke hiet sinte sal; uatoers monster Ende hier settede hij in .xl. canonikey ghelijck als in die hoefft stercke waren die sinte willibroerdus stichte die nacht ende dach den dienst gods vermuldey Sommige luden segghen dat sinte willibroerdo dese stercke eerst stich te ende prouende daer in lxxx canonikey daer die selue sinte willibroerd xl weder

wt nam ess settese in sinte marthijns

vijc xxxvi

stercke Mer ist so. so blijftet so Mer

Die anderde eert

meny vijndes in ghey preuilegien of

sche biscop van v;

hystorien of cronijken dattet also is

trecht sat xvi jaer

Mer men vijndt wel dat sinte boni;

faes sinte saluatoers monster stich;

xvi jaer

te ende dat hi maecte dat die canonikey vander hoeft stercke van vtrecht ende die canonikey van sinte saluatoers monster die souden mit malcander minlike broe; derscap mit malcanderey houden ghelijck off si in een collegium warey Ess want sinte bonifaes dese stercke van sinte saluatoers selue ghestichte ende ghewijt had soe worden die heylighe martelaers die mit sinte bonifaes ghemartiriziert worde die worden in sinte saluatoers monster vijf lichamey off meer ghebrocht ende potten van horey heylighey bloede ende meer van horey heylighen hoofden Mer sinte boni faes lichaem wert ghebracht bi mirackel van god int stichte van mens in een cloest van sinte benedictus oerde ende hiet sulden Ende sinte gregorig die biscop die na sinte bonifaes was die wert daer oeck begrauen. ende daer na sinte adulphs die d canonic was die wert daer begrauen ende daer na sinte fredericus Aldus is sin te saluatoers monster die heylichste stede van al vtrecht ende veel eerbaer deuote biscoppey hebbē daer beghert begrauen te wesey Nae dat sinte bonifaes dot was ende vanden paeus ghecanoniziert was so weren dese canonikey van desey monst er bi sinte gregorius des biscops consent sinte bonifaes tot een patroey om dat hi fundatoer was van hoere stercke .

In den jaer ons heren vijc ende lij so vernam bonifacius mit godliker in sprekē ghe dattet ghenaecte sijnre martelien ende sinen sterf dach so ordinierde hi een eersa men man die gregorius hiet biscop te wesen tutrecht na hem Ende bonifacius met eobanus sinen suffragaen ende wintingo waltew ende adelberto priesteren ende haymundo scirbaldo ende basono dyakē Ende wacktaw gundetw hildew ende ber tulfo monikē Ende daer toe xxx eersamer geestelikker mannen Ende dese voerē die vloet neder ende quamen int lant totten onghelouighen volcke daer si hoer ten ten slogher opt lant ende rusten daer een luttel.

Daer na bonifacius die een bode der wijsheyt was begonde volstandelic te pre dikē dat ewanglium eñ die ghelaue gods also dat sommighe vanden vriesen wor den ghelouich eñ namen aen dat heylighe tersten ghelaue Mer die oude vyant die altoes des menschen salichēyt benijt die wederstont dat ende verwecte een bloedi ghe parthie teghens die heylighe leeraers die lieuer hadden te steruen dan of te latē des duuels manier die haer ouders ghemaect hadden. Mer die heylighe biscop die nijt en ontsach die dreyghinghe des verwoeden volcs die twesten ende sterctē sijn dis apulen ende en liet nijt off te predikē den onghelouighe volcke mitten woerden der ewangelier salichēyt Mer die bose vleyschouwers die stopte hoer oren als eē doef serpent ende en wouden nijt horen die vaderlike leeringhe Mer mit speren ende mit sweerden sloghen si die knechten gods eñ dodese mit menighe wonden op dien dach die nonas inder maent van junius hiet Ende der heyligen warender lij die al vol standich bleuen teghen dat onghelouighe volck totter dood toe ende oren die eui ghe benedijnae voer die pinen. ende gauen hem wilkichlic totter pinen in een stede lijn dat dochten hiet om den naem ons heren ihesu xpristi ende worden te samen ge dot eñ voeren in dat hemelsche pallaes mitten segher der martelien ende worden ghe crwent inder euicheyt Ende sonder merren haeste hem dat verwoede volck des hey ligher biscops boecken i stucken te snyden ende alsoe dat heylighe tersti ghelaue wt horen landen te keeren Mer die godlike cracht behielt dat boeck all ghekel datter nijt off luttel aen ghequest was daer yet in ghescreuen stondt vander heyligher le ringhe gods.

Anno dñi

Biscopen van vtrecht

Saten

Hoe der moerdenare broden in steen verwandelde

Doe dit gheschiet was verblide hem seer die bloedighe vleyschhouwers om den moert die si aen desen heyligben luden ghewroht hadden Ende si sijn weder thuus ghekeert om te maken een feestelijken dach mit eten ende mit dincken eñ daer ghe schiede een mirackel dat al sulck nye ghehoert en was want alle der moerdenaren broden verwandelde in steen diemen noch huden des daghes hout in vriesland in die ghedenckenisse der heyligher martelaren Daer quamen doe sommighe kerstenen ende versamende xviij lichamen van desen heyligen martelaers eñ voeren daer mede ouer die vloet ende quamen tot vtrecht in sinte saluatoers kercke mit goter weer; diehept alst betamelic was Mer sinte bonifaes lichaem oûmits miraculen die god vertoende is ghevoert to sulken ī een cloester van sinte benedictg oerde inden stichte van mens dat hi in voertijden inder woestinen van betonien in groter armoeden ghetymmert had te loue gods daer dese gloriose martelaer menigherhande duechde ghedaen hadde ende in groter eeren verfocht wert van deuoten kerstenen luden.

Dese biscop van gode wtuercoren was die anderde eertsche biscop van vtrecht die na Clemens die wilkibroerdus hiet dat voerseyde stichte xvij jaer lanck eerlī: ke ende wijsselicke berichte Eñ nae sijn doot was die kercke van vtrecht noch her de nywe ende krancke. ende si en had nv ghenen eertschen biscop want die kercke vā colen tegben hem was die ouerlodich rijck was daer si ghen pleyt tegben hou: den en mochten ende binnen corter tijt daer na so quamen die denen ende sloeghen doot bi nae alt volck vanden sticht van vtrecht so dattet voerseyde lant dwech eē wijl tijts doen ende dijstel wanttet ghenen bouman en had Ende daer om want die biscoppen van vtrecht ghenen bouwe en hadden ende om armoede so en mochtē si thoff van romen nijt versoecken om die eertsche biscoppen benedixāe te ontfan: ghen Ende aldus so mosten si nemen van armoeden simpel benedixiē van horen naestē eertschen biscop als Abten Ende dede misse langhe tijt sonder biscop nyfel

Sinte Gregorius was die derde biscop van vtrecht xxxvij jaer lanck Van hoe groter mynnen goedertierenheyt ende mildicheyt dat hij was in synen stichte dat vyndtmen claerlick in sijn legende beschreuen dese heylighe biscop seynde liefwijnum marcellinum ende willibaldum int lant van ouer ysel den volcke te predikē dat ewangelie daer si veel volcs bekeerden Eñ doe sterff liefwijnus tot oudren seel ende voer tot onsen heer.

Int jaer ons heren vij^{c}. ende lxiij doe worden ghesien sterren ghelijck off si snelleck vandē hemel ghelopen hadden also datter veel luden waenden datter werlt eyndē ghecomen waer.

Dese heylighe biscop gregorius die een heylich biechter ende belider des namē ypristi was leuede langhe tijt ende was vergicht Ende int leste beual hij gode sijn volck ende sijn ecclesie ende dede hem draghen in sinte saluators kercke eñ ontfenc ō gods lichaem Eñ op die viij kalende van september so gaff hi god sijn salighe siel op. ende hi wert begrauen mit groter eerweerdicheyt in sinte saluators monster int jaer ons heren vij^{c} ende lxxxiij.

Aelbricus een eersame vader ghebozen wt enghelant was die iiij biscop van vtrecht y jaer lanc Hi was eerst canonick inder kercke van vtrecht Ende doe dese gregorius een out cranck man was wert hem te hulpe gheset dese aelbricus die die ecclesie ende dat volck des stichts wijselicke berechte also dat die biscop gregorij voerseyde dat hi na hem biscop soude wesen Ende om synre groter duechde wil wert hi biscop ghecorē ende die biscop aelbricus seynde sinte lugerus die heylighe biscop van monster in vrieslant dat hi dat volck onder sijn bisdom bekeren woude ende die oefeninghe der afgoden daer wt verdriuen.

Aelbricus die eersame biscop die sterff in vrede ende voer te gode ende wert begrauen in sinte saluators monster int jaer vij^{c} ende xciiij.

In den jaer ons heren viijc ende lxxxiij die hertoech widichundus daer hier te voren off gheſproken is die verſette hem mitten vrieſen teghens coninck staerl die calauwe van vranckrijck in rebellicheyt Ende coninck staerl die ſtreet teghen hem ende verwan hem ende verſloech veel vrieſen mit groter victorien ende maecte ſe hem onderdaen.

Theodaer dus een glorioſe heere was die vijfte biſcop van vtrecht vi jaer lanck hij leerde ende onderweeſſ ende bekeerden veel vrieſen Den laetſten ſterff hi en wert mit groter eerweerdicheyt begrauen in ſinte ſaluatoers kerck int jaer ons heren viijc.

Harmakarus was die vi biſcop van vtrecht xxvij jaer lanc hi was een deuoet wijſſ man ende een wt ghenomen goet predicaer Ende als ſijn daghen verruckt waren ſo ſterff hij op die vijffte kalende van ſeptember ende wert begrauen ſinte ſaluatoers mit groter eerweerdicheyt.

Rijckfridus een godlick goedertieren oetmoedich ende wijſſ man was die vij biſcop van vtrecht ix jaer lanc deſe biſcop was een out man ende had gode lieff ende hij was ghequelt vanden ſaetſke langhe tijt alſo dat hi ſterff op die derde nonas van october Anno viijc xxxvi en wert begrauen in ſinte ſaluatoers kerck.

In deſen Rijckfridus tijden was een jonghelinck geheten frederick die van ſijn edel moeder ghebrocht wert tutrecht ende wert geleyt in die godshuſen mit offerhande ende mit giften ende wert daer beuolen den ridderſcap gods Rijckfridus die biſcop voerſeyt nam doe dit ſelue kint bi hem als een vercoren ſoen Ende hi leerde ſonderlinghe wel beyde in zeden ende in conſten En die biſcop peynde ouermits godlicke inſpreken dat deſe jonghelinck na hem ſoude biſcop weſen Ende alſo als deſe jonghelinck ſo deuoet was in den dienſt gods ſoe maecten die biſcop rijckfridus deſen jonghelinck prieſter doe hi ſijn jaren had.

Sinte Fredericus een hoech gheboren man was die achtste biscop van utrecht twee jaer lanck. Waer nae doe rijckfridus die biscop doot was doe was een keyser van romē ende coninck van vrancrijck ende hiet lodewicus des groten keyserss kaerls ouste soen dese lodewicus had eerst een wijff hiet ermgaert ende daer van hi twee sonen bi. eñ na nam hi een ander wijff hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die sijn na nicht was ende daer van hij oeck twee sonen bi alsmē vijndt in die cronijck van vranckrijck ij^{c} ende vijff Ende in die linie der keyseren van romen C xxxviij. Dese keyser lodewijch quam in neder lant in almaengē mit judith sijn ongheoerloefde wijue die hem so na maech was. Eñ als hi vernam dat die biscop rijckfridus doot was so ontboet hi datmen fredericum dien hij lieff hadde kiesen woude tot enen biscop der kercken van utrecht dien hi alte hant gaf vingherlijn staffende ornamenten des bisdoms ende al was frederick seer node biscop Nochtans dede die keyser hem consacreren in sijn teghenwoordicheyt. Ende als die wijdinghe ende die benedictie hoechlicke ghedaen was ghebode die keyser daer te houden hoff ende gaff hem alle te eten die daer waren van menigherhande spijsen Des anderen daghes als die sonne op ghegaen was ende wel nae te middel

Anno dñi | vij^{c} xxxvi | op ghecommen was so sprack die keyser

Biscopen van utrecht | den biscop frederick aen mit saften woorden in deser manieren. Lieue soen die Ecclesie van utrecht heeft di ghecoren tot enen vroeden herde op dat stu mit dinre heyligher leringe

Regierden | ij jaer | casticen eñ beteren sulste dat sondige volck

Want daer is wakeren een eylant in dmen ghestichte dat seer beruft is mit groter sonden daermen off seyt dat nijt alleen die broeder mitten suster en is Mer oeck die sone mitter moeder Waer om wi dij beswerren bij den almachtighen god dat stu alsulcke onmenschelijke menschen corrigierste ende pijntse mitten sweerde Ende oft nvt is so en laets nijt du en verbanneste Ende als fredericus die biscop dit hoerde so versuchtede hij eñ Antwoerde aldus Heer keyser vwe moghentheyt heeft my verbonden mit enen groten beswaren daer om bidde ic vwer moghentheyt dat ghi my seggen wilt van welcker stede des lichaems salmen enen visschen beghinnen te eten die keyser verwonderde seer van deser vraghen ende antwoerde aldus ick vermoede datmen den visch eerst vanden hoefde beghinnen sal te eten want int hoeft is meer moeghes dan in ander deelen des visschen Die biscop seyde wel is dat ghoerdelt o edel vāder du hebste te recht gheantwoert Waer om gi een edel prince ende een hoeft des volcks sijt ick di eerst berispe eer dat

Dic tottey sterte come als tottey volck vay walcheren wāt ghi eey wijff hebt teghens die wet eñ teghens ghesette der biscoppey eñ hiet judith des hertoghen dochter vay beyeren die uwer mōghenthcyt is eey vleyschelike micht vā welcker bedde ghenoet ic v vermaey bi alsulcker penitenaey als daer toe behoert dat ghijs aff staet Ende laet ghise nijt so seg ic v dat v daer of comey sal scade eñ verdriet dies ghi nijt ontgaey ey mogbet Vant die apostel seyt Onacyssehers eñ ouerspuelres die oerdelt gōd Doe die heyligbe biscop dit volstandelick seyde ende sijn woerdey mit veel tughey der heyligher leringbe beslbet so versuchtede hem die keyser eñ bat hem ghenade vay siney sonder eñ beloede hem dat ongheoerlofde wijff vay hem te doey Ende die heyligbe biscop nay oerloff aey dey keyser eñ is tot vtrecht boechlick gheset in siney stoel daer bi sonderlingbe in vastey eñ in bedey eñ in aelmissey te gheuey leue: de Ende die vermalley stedey des tempels eñ des casteels dede bi weder maley Onlangbe daer na voer dese biscop mit eey zudey wijnde te sceep in walcheren int lant om te corrigierey dat volck eñ hielt daer siney heyligbey seent Daer bekeerde sommigbe ludey ouermits prediklingbe des heyligbey biscops eñ ontfenghey penitencie Mer sommigbe warey verhart in boerre quaetbeyt eñ grepey boer wapey eñ dreychden dey biscop waer om die heyligbe may vay daer voer.

Daer na quay dat barbarijsche volck in dat eylant ende sloeghey dey greue eggaert doot mit veel franssoysey eñ venghey veel wiuey eñ linder eñ voerdey menighberhande clennoet vay daer.

Ende dese heyligbe biscop voer daer na al sijn ghestichte doer ende quam in vrieslant daer bi vernam arriaensche gheloue die si hadden inder drieuoudicheyt die hi te male mit groter vlijtelikey arbeyt wt der ludey herteny verdreef Ende beual sinte Odulphus die eey canonick tot sinte saluatoers was die sterckt tot staueray Ende als hi al sijn saken wel vol eyndet hadde voer hi weder tot vtrecht salichlick.

Lodewicus die keyser die hem ontsach langher indey lande te blijuey mit sineny verbannē wiue welcke vrouwe seer arbeyde dey heyligbey biscop in anderey sinnē te keeray mit horey woerdey eñ mit groteny gauey die si hem seyndey Mer die heyligbe may ey was nijt te bemorweny mit woerdey noch mit gauey bi ey meende alsins dat ongheoerlofde huwelick te scheydey ende seyndey eney behaechlikey brieff dey keyser vay vaderlike liefdey eer hi enigher sentencie des bans gheuey woude

waer om die keyserinne ouermits des vyants rade teghens den biscop grote nijt begreep ende verfierde hoe si hem ter doot brenghen mocht Ende huerden daer na twee quade knechten daer toe dat si hoer sworen dat si den heyligen biscop doden souden Ende ghinghen tot vtrecht ende seyden dat si des keysers knechten waren Ende dat si den heyligen biscop een nootlike boetscap souden doen. Frederaus die heylighe biscop vernam bi den godliken inspreken dattet ghenaecte synre martelie Ende hiet den tween woeden knechten totten eynde toe vand misse beyden Ende als dat ewangelium ghedaen was so ginck die biscop opten stoel ende seyde den volcke een formoen in sinte saluatoers kercke ende seyde te voren dat sijn martelie nakende was Ende doe gods dienst ghedaen was doe ghinck die heylighe biscop mit sinen ornamenten in sinte johans ewangelisten sacristie daer hi gode bat om volstandicheyt synre passien Ende doe hiet hi den bode tot hem comen ende sinen clerck die sijn dienre was dede hi een luttel van hem gaen after sinte saluatoers outaer. Doe spracke die heylighe biscop totten moerdenaers Nv doet v boetscap die ic volcomelicst wel wist eer ghi in die stadt quaemt Doe toghen si hoer messen wt horen mouwen ende doerstaken den heyligen biscop ende spraken dese schempelike woerden ouer hem Nv heeft die keyserinne wrake vā di die si langhe begheert heeft dien ghi in veel tijden menich swaer verdriet ghedaen hebt. daer hem die heylighe biscop op antwoerde lieue kinder ghi hebt nv volbrocht uwer vrouwen boetscap ende hoer ghebot Nv pijnt v snellicke vā heen te lopen Ende sonder merren so liepen die moerdenaers van daer ende voeren den rijn op ende brochten der bloedigher keyserinne nv boetscap van des heyligen martelaers doot Doe riep die heylighe biscop sinen clerck ende seyde sone ic bin ghewont ter doot om die waerheyt om die duechde ende om die gherechticheyt Nv woept te samen sond merren die priesteren der kercken van vtrecht dat si mijn lichaem begraven mit behoerliker wtuaert ende mijn gheest keere totten here in die ewighe blijscap Ende als die clerck dit hoerde riep hi lude mit groter wenen so dattet volck bewerde ende greepen hoer wapen ende liepen totten steruende biscop ende als si stonden omtrent hem al screyende spracke die gods martelaer ende prophetierde aldus. broeders ende lieue kinderen vercrijch ic emich deel inden hemel mitten heyligen martelaers so sel ic voer v bidden om uwe salicheyt ende dat v god behoede voer plaghe want om d keyserinnen sonden wil die hier te lant woent so selden comen die denen ende destrueeren al dat bisdom Ende als dit gheseyt was so gaf die heylighe biscop die benedictie ende ghinck inder crofte die inder selver kercke stont ende voechde hem selven in een sarcke Ende begaf selue die psalmen der vigelien ende spracke aldus Ic sel behaghen den heer int rijcke der leuender. Dese biscop leet sijn martelie int jaer ons heren viij^{c} ende xxxviij op die xv kalende van augusto Doer wien veel miraculen sijn gheschiet ter houe ende ter eeren ons heren naen ihesu cristi.

Anno dm

Biscopen van vtrecht

Regierden

Du[illegible] walslant e[illegible]n duytslant vernamen den onsculdigher
wot d[illegible] bonden hem te samen om den ouerdaet des
keyse[illegible]ius die paeus die vierde Als hi dit ver-
hoerde[illegible]e die biscoppen bi hem Ende keyser lode-
wijck[illegible] vander croen van vranckrijck en hi wert
ghese[illegible] besloten penitencie dede Ende yesse die bis
cop vo[illegible]viele opt hoeft en sette se vanden paeus we
ghen in[illegible]et als daer hoer penitencie te doen.

No[illegible]s des biscop frederics so was een luttel
twee[illegible]cke wie dattet weerdich waer te besitten
des he[illegible]oren den proest castuon enen rijcken man
dat bi[illegible]ghseerden te hebben Albricum die des hey
ligher frederics d[illegible]emenen vrpen wille der ecclesie Ende bi
sinte odulphus canonick tot sinte saluatoers is die voerseyde proest of ghese Ende
albricus is mit groter loue ghese in sijn broeders stoel.

viij[c] xxxviij

viij jaer

Albricus sinte frederics broed was die ix biscop van vtrecht viij jaer lanck.

In desen biscops tijden als sinte frederi-
cus prophetiert had so began daer groot yam
mer op te staen want die denen ende swe den ende
noermanss alte quade heydensche volck ver-
gaderde veel scepen ende begonden veel landen
te winnen inder kerstenheyt ende deden alte
veel quaets dat langhe jaren duerde Dese eersame biscop Albricus starff op die
xviij kalende van decembr ende wert begraven in sinte saluatoers kercke bi sinen
broeder.

viij[c] xlv

x jaer

Lutgerus was die x biscop va
vtrecht vi jaer lanck Hi was een
hoech leerre ende een wijs man Hi
starff op die ix kalende van mey
ende gaff gode sijn saligh siel ende hi
wert begrauē tot sinte saluatoers
bi sijn voervaders.

Hier wert die stadt van vtrecht ghedestrueert.

Hungerus was die vi biscop vā vtrecht
vj jaer lanck Hi was een wijs man vreed
sam ende milde ende vedelick van leuen Ende bi
nen sinen eersten jaer als int jaer ons he
ren viijc ende lvi so quamen die denen ende die
noermanss mit hozen scepen i hollant daer
si alle gwot quaet deden ende togen ende destru
eerden die meeste stadt van allen desen lan
de daermen sept dat lv prochie kercken i
waren Ende dese stadt seytmen hiet duers
den Ende daer na togten die denen ende noe
manss voer vtrecht ende stormden die stad
sond of laten mit schut ende mit slingeren e
blijden so langhe ende so seer dat si die stadt ..... ant Ende dat casteel
wonnē si oeck. ende dese bloedighe wouers sloeghen die ecclesie vol na al dood ende wor
pen die poorten ende toornen ende voorpoorten arcktieren tondelen ende muuren vander

Anno dm viijc lvi stadt ende vanden casteel neder Also dat hungerus die bis

Biscoppen van vtrecht

cop mit luttel canonicken ontghinc mit gwoten angst Ende quam totten conincklicken lotharius int cloester tot purmerenden op dat hijt daer onthouden mocht. lotharius wert bevuert mit ontfermhertichept ende mit conincklicker goedtierenheyt

Regierden v jaer gaf hi den canonicken ende der kercken van vtrecht dat cloes
ter tot odelen bergh op dat si hem daer in vreden onthouden mochten voer den denen aenvechten ende dat si daer gods dienst mochten doen innichlijcken Ende na desen ver mieldden si al dat lant van hollant ende quamen in kiermer lant ende braken daer des heyligen confessoers kercke sinte aelbrecht ende den heyligen priester vā noertwijck sinte jeroen ende sloeghen hem sijn hoeft off Ende worpen neder een aktien starcken cas teel bi noertwijck dat wel eer des conincks arindolus was Doe grepen die inghe boren hollanders hoer wapen ende settede hem ter weer Mer also dat god verhenghde soe wonnent die denen ende sloeghen daer twee ridders dood als heer dibbout ende heer gheerloff mit sonderlinghe veel hollanders ende venghen die wiue mitten kinderen ende voerdense in vreemden landen Ende inden jaer ons heren viijc ende lxvi op die vi sta lende van januarius ruste biscop hungerus in gode Mer men weet nijt waer dat hi begraven is Ende bi desen biscop hungerus tijden int jaer ons heren viijc ende lxiij so wert ghemaect die eerste greue van vlaendren Ende inden selven tijden int jaer ons heren viijc ende lxiij so wert die edel prince dirck ghemaect die eerste greue van hollant.

Adilbaldus die was die vij biscop van vtrecht xxxiiij jaer lanc. hi was een heylich man milde ende gherechtich ende goet willich Ten sijnre tijt int jaer ons heren viijc ende lxxxij so quamen die denen ende noermans int walsche lant Ende int jaer daer na soe vnielden si alt lant van ardennen Mer Karl die keyser diemen die groue hiet die quam mitten lombaerden ende mitten duytschen ende vocht teghen dit ondadighe volck Mer ouermits der klorstene sonden so en mocht hise nijt verwinnen Mer ten lesten wert een bestant ghemaect om te spreken vanden pays Ende daer wert ghededinet ende ouerdraghen dat godfridus der normannen coninck soude sitten werden mit desen vorwaerden datmen hem ghene soude des keysers nicht te wiue ghysela coninck lotharius dochter van lothrijck die des keysers oems soen was Ende men soude mit hoer ghenen die prouincie van vriesland vanden houwers voert op wert Ende dit gheschiede al dus Ende coninck godfridus wert ghedoopt ende die keyser hieff hem vter vonten Ende daer na en wouden die vriesen den coninck godfridus nijt onderdanicht wesen Ende die coninck bedwanese so seer ende gaff hem enen smadelicken eyghenscap so dat elck vriese die houe xij jaer out waer moste dra ghen enen kast om sinen hals daermense rechteuoert aen hanghen mocht off si hem tot enigher tijt versetten teghen des keysers moghentheyt Daer na in corten jaren alsmen screff viijc ende lxxxvi so wert dese coninc godfridus verslagen in een strijde in die betuwe mit menighe man Ende daer wert ghewrocken menich klorsten bloet ouermits der wrake gods die si in voer tijden ghedoot hadden.

Inden jaer ons heren ixc op die xdus van deser werlt ende gaff god sijn siel op ende wert tutrecht eerlick begrauen bi sinen voervaders Ende van desen biscop screijft die abt van purmeney dat hi was een heylich man.

Egilboldus was die xiij biscop van vtrecht x maenden lanck Ende hi starff op die vij kalende van october ende wert begraue in sinte saluatoers kerck bi sinen voervaderen.

Radbodus was die viij biscop van vtrecht xvij. jaer lanck dese biscop wert ghecoren om beghertey wil vanden keyser arnulphus Nochtans was hijt nede hi was een heylich man wel gheleert oetmoedich ende hoech ghelooren Want die coninck radbodus die der vriesen coninck was die was sijnre moeder oude vader Ende guntharius die eertsche biscop van colen die was sijn oem dese biscop was in den seuen vry consten wel gheleert ende hi beschreef veel duechden van sinte willibrordus ende van sinte bonifacius Ende oeck soe dichte hij ende screeff een heel volk ambocht ende hystorie diemen noch huedens daghes singhet op sinte martijns dach translacio Ende als hi dat bisdom aen ghenomē had so leuede hi voert aen. altoes in vasten in bedinghen ende in aelmissen te gheuen sonder oflaten totten eynden toe van sinen leuen. Hij plach te sitten in die stadt van deuenter want die stadt vā vtrecht ouermits den denen ende noermans verdestrueert was.

Het gheschiede dat die biscop quam op een tijt tot vtrecht om te versoeke mit deuocie die stede daer die heylighe vaders laghen Mer die denen die dat nijt ghehenghen en wouden quamen hem teghens lopen mit machten ende verboden hem dat hi nijt voorders en ghinghe. die heylighe vāder vaderlick vermaende dat si aen nemen souden dat sterstey gheloue ende oflaten hoer

Anno dm ix^{c} j

pijnlicheyt die sterstey te doden Mer hoe hij hem meer predicte hoe si quader worden Ende dreych den den heylighen biscop te doen steruen enen bitteren doot Ende als die biscop sach dat hi die verlozen kinderen nijt bekeren en mocht verbande hi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

ix jaer

se ende vermaledidese. ende rechtevoert quam een blixem vanden hemel ende verbernde die denen so dat si yammerlicken hoer leuen eynden. die sterstey die dit mirakel saghen vielen te wapen ende sloeghen alle die denen doot die daer waren ende jaechdese alle vter stadt van vtrecht. Die heylighe biscop bloyede mitten sermoēder propheten want hi veel toecomende dinghen sinen heymelicken vrienden dede verstaen.

Ende baldricus des greuen kunthaer dus soen van cleue die een sedich jonghelinc was tot eenre tijt brocht hi mit hem tot desen heylighen biscop twee clercken wt sijns vaders lande ende badt dat hi se priesters wyen woude Mer dese heylige vāder wert lachende mit blider aensichte ende spracl kleue soen int derde jaer van nv sel ic doot wesen Ende du sulste wesen een herde van deser clercē van vtrecht ende so sulstu dese clercken mit dijns selfs handt priesters wyen. ende dan salstu weder maken dese saek ende dese stadt van vtrecht also als si was te voren.

Daer na voer dese biscop radbodus in drentlant daer hi sondlinghe sieckt bleef leggheñ. daer openbaerde hem die maghet maria die moeder gods mit groter claerheyt eñ had in hoer gheselscap agnes eñ tecla die reyn maechden eñ sprackt den eersamen biscop aldus toe. lieue soen en ontsich di niet mi te sien teghenwoerdich die du dickt hebste ghegruet eñ du en saghste mi niet Eñ weset des selker dattu van dese siecte wel ontgaen selste Mer du en selste hier na niet langhe leuen mit desen woerden verginc die grote claerheyt Ende daer quam so sondlinghe rooke eñ suete lucht alst mensche licht hert begripen mochte Die heylighe biscop ghenaest van dier siecten Daer na in den jaer ons heren ix^c ende xviij soe quam hi uten lande van deuenter in oetmerschen eñ daer viel hi te bedde sonder groot wee Eñ hi las dese antiffen Decet ti laude digna Eñ op die vij kalende van decembre rustede hi salichlicken in den heer Ende hi wert begraven tot deuenter mit groter weerdicheyt daer god veel miracu len dede doer den heyligen biscop.

Waldricus van cleue die xv biscop van utrecht regierde lix jaer lanck Hi was des grauen lutgaerdus den v graue vã cle ue sijn soen Eñ hi was greue baldewijns broeder van cleue Eñ alsmen vijnt in der lombaerden hystorien heinricus die in desen tijden wemsch ix^c xviij

cominckt was die wert te rade van groter deuocien dat hi na radbodus des heyligen biscops doot brunonem sinen soen woude verlaten mit clergyen eñ setten hem tot enen Biscop der kercken van utrecht Mer als die comine ver nam dat die wrede denen die stadt van utrecht verdestru lix jaer eert hadden eñ meest alt volck vanden bisdom verslaghen hadden eñ verjaecht daer om settede die cominckt die selue soen tot ridderscap om die denen te wederstaen eñ dat hi dat selue bisdom mocht beschermen eñ wed helpen maken Ende hier om na des heyligen biscops radbodus prophe so is ghecoren biscop tot utrecht baldrice voerscreuen In desen tijden so ontsprang een fonteyn i die stadt vã geneuë die blo dich was. eñ inden seluen dagen so wordē al die denen ûslagen waer dat si waren. eñ als die denen ûslaghen eñ verjaecht warē uten stichte so tymmerde baldric sijn stadt vã utrecht eñ bemuerde se daer hi veel toer nen op settede eñ hoech wijchusen eñ die ū kernde kercken dede hi wed op tymmeren Eñ die salt mit andē vermaken huysen dede hi weder maken

[redacted]

die stadt van utrecht wert
weder getymmert

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxvi voer dese biscop baldericus in ytalien om te spreken van alre hande oerbaer der stercten van vtrecht Ende als hi sijn boetscap ghedaen had nam hi oerloff aen den coninck otto den wemschen coninck Ende die coninck beghifte den biscop mitten heyligen lichamen der heyligher martelaren sinte pontiaen sinte benignus ende sinte agniet Ende brochtese inder seluer stercten tot vtrecht daer hise settede mit groter deuoten ende innicheyt Hier toe so vant dese selue biscop ouermits heyligher openbaringhe van gode die lichamen der heyligher wenfridi lebuini plechelmi ogerij wittoni odulphi ende rabbodi mit welcken heyligen patroney hi die stercte van vtrecht hoechlick verciere.

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxxviij op die vij kalende van januario voer dese goede biscop tot gode ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in die ouerste ende doemkercke van vtrecht.

Volcmarus was die xvi biscop van vtrecht viij jaer lanck Hi was een man van goeden sinne ende een goet heylich man Ende inden jaer ix^{c} ende xc op die iij dus van decembr starff hi ende wert begrauen inden doemkercke tot vtrecht.

Balderwinus was die xvij biscop van vtrecht iiij jaer lanck Hi was een glo rioeff man vā groter duechden ende hoech ghebozen wāt greue [redacted] e was oem vā hem ei[redacted] aldericus was sijn o[redacted] heren ix^{c} ende xciij [redacted] t begrauen bi den a[redacted].

Anffridus was die xviij biscop van vtrecht xv jaer lanck. Hi was eerst een weerlick greue van rijsterbant ende wert clerck van deuoten ende ontfinc cruyn ende wijdsel ende wert biscop ghecoren Ende dese anffridus also als he[redacted] ende erues van sinen vaderlicken erue tot be[redacted] hoeff[redacted] bozen had beseten in die greefscap van rijs[redacted] terba[redacted] in die betue ende in tielre weerd ende een deel in hoem[redacted] nde dat lant van altena plach daer oeck in te hoz[redacted]

Item die biſcop anſfridus wert blint in leyde ſijn oghen int jaer ons heren M en vijff Ende deſe ſelue biſcop ſtichtede een cloeſter van ſinte benedictus oerden op den heyligben berch buten amerſfoert in die eere marie der moed gods Ende in dat cloeſter nam hi ſeluer van deuoeien aen dat heyligbe ſtrenghe habijt en leuen vā ſinte benedictus oerde en bleeff daer in heyliechlicke leuende totten eynde van ſinen leuen en ruſtede in gode inden jaer ons heren M en vij op die vijfte nonas van meye en wert begrauen in dat ſelue cloeſter voerſcreuen.

Adelboldus was die xix biſcop van vtrecht xviij jaer lang Hi was een wijs man want hi was des keyſer heynrics ouerſte raet Inden jaer ons heren M en xx ſo dede deſe biſcop neder breken dat oude werck dat biſcop baldricus ghetymmert had Ende leyde nywe fondamenten en tymmerde die domkerck van vtrecht van nywes Ende mede die kerck van tiel die hi leyde in corte jaren eerlick volbracht hadde.

Int jaer ons heren M ende xxiij ſo wert volmaect die domkerck tutrecht van biſcop adelboldus Ende ter wijdinghe deſer kercken ſo quam keyſer heynrick mit vij biſcoppen tutrecht die deſe ſelue kerck op die vi kalende van junio eendrachtelick wijeden ende heylichden mit hoerre benedixien in die eer gods en ſinte martijn.

xviij jaer xxvij jaer

Sommighe die cronijcken hebben ghescreuen die ſcriuen dat deſe biſcop adelboldus dede beſcriuen des biſcops en des ghestichts hoghe edel manne Als Brabant Hollant Ghelre Cleue Bentheym Kuuick Ghoer Mer daer mist hi in wāt daer en was doe noch ghen recht greue vā ghelren.

Int jaer ons heren M en xxvij op die vijfte kalende van decembr voer deſe biſcop tot gode en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck die hi had doen tymmeren.

Bernulphus was die xx biſcop van vtrecht xxvij jaer lanck En als die biſcop adelboldus dot was ſo wert een grote tweedracht om enen biſcop te kieſen waer om die keyſer contraerdus ned quam tot vtrecht om deſe tweedracht te ſaten en voerde mit hem ghiſelbert ſijn wijf een welgeborē duechſame vrouwe Ende want deſe coninghinne vaſt bi dien daghe ſwaer ghing van kijnde ſo kieſe die keyſer onderwegben blijuen in een dorp hiet oeſterbeeck in des prieſters huus die bernulphus hiet Ende die coninck ret haeſtelick voert tot vtrecht om eendracht te maken in den capittel Ende als ſijt nijt eens worden en konden inden capittel ſo bleuen die capittelaers ghecommelick aen den coninck dat hi een biſcop ſetten mocht die hem

Goet docht eñ weerdich eñ nyt docht te wesen Ende in dsen tijden so creech die keyserinne een kijnt van sonderlinghen schoenre forme Ende si ontboet den keyser die nywe boetscap bi den priester kernulphus Ende die keyser verblide hem seer van deser vrolijker boetscap eñ gaff dsen priester kernulphus dat bisdom van vtrecht eñ ornamenten eñ vingherlijn ende staff eñ wert in sinen stoel gheset Ende als hi biscop was so maecte hi vrede mitten prince van hollant.

In dsen tijden so stichtede die biscop kernulphus tot sijnre ewigher ghedenckenisse sijns loues tot vtrecht twee kercken van canonicken. Die een in die eer sinte peters des apostels Ende die ander in die eer sinte johan baptist Ende oeck stichtede hi dat collegium eñ die kercke tot deuenter in eere van sinte lebuins des heyligen confessoers ende nam hals die canonicken dat sy canonicken waren van sinte saluatoers eñ sette die tot deuenter in sinte lebuijns kercke Eñ die abdye die biscop ansfridus ghesticht had ten heyligben berghe die settede hi tutrecht daer hi stichtede een cloester kercke in die eer van sinte pauwels apostel Eñ dse eersame biscop kernulphus die starff eñ voer te gode int jaer ons heren M eñ liij op die viij kalende vñ augusto Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen tot sinte peters tutrecht.

Anno dñi M liij

Biscopen van vtrecht

Regierden xxij jaer

In dsen tijden in dey jaer ons heren M eñ lxi op die viij kalende vñ julius so wert greue florens die sesste greue vñ hollant verslaghen te hamert bi huesden mit veel edelre mãnen in dey velde van sinen vyanden.

Wilhelmus van pont eñ vand voechdye van ghelre was die xxi biscop van vtrecht xxij jaer lanc Hi was een groet moedich man eñ een stout vechter Dese biscop had veel oerloghes mitten hertoch godenaert van lothrijck mitter buul te ghen den jonghen joncker direk van hollant eñ teghen greue wobbert van vlaenderen joncker direks stiefvader van hollant Ende biscop willam tymmerde een casteel tot yselmunde Ende int jaer ons heren M ende lxxv op die vijfte kalende van mey starff biscop william ende wert mit groter weerdicheit begrauē tutrechte in dey doem.

Coentraerdus was die xxij biscop vā vtrecht xxv jaer lanc dese biscop plach des keysers heinrics die vierde also ghenoemt sijn keleyder ende sijn maertogher te wesen dese biscop Coentraert creech vanden keyser heinric die heerlicheit van oest vriesland dat is vander louwers voert ter eemse toe dat die prince van hollant mit ghewelt ghenomen hadden eñ biscop Coentraerdus volt tymmerde dat casteel tot yselmonde mit sterckten ende mit stercken wijckhusen ende besetet mit sinen mannen

In desen tijden so dede biscop Coentraert tot sijnre ewigher memorien stichten een sterck van canonicken binnē vtrecht aen die west side vand stadt van vtrecht in die eer onser lieuer vrouwe daer hi een gront also slijcklich vant dat hij dat fundament van sommighen pilaernen nijt vast ghemaken en conde ouermits die welle vanden water Des was inder metselaers ghesellscap een vriese ende hiet plebero Ende die vermat hem op sijn lijff die sterck weder te fundieren Mer hi eyschte al te groten ghelt daer off waer om die biscop die gaff des vrieseñ soen suuerlike presente ende milde gauen also dat hij vernam vanden vader die heymelike kunsten ende hi volt tymmerde die voerseyde sterckte in die eere onser lieuer vrouwen waer om die voerseyde vriese die greep groten nijt op dese Biscop ende versierde hoe hi hē ter doot bren ghen mocht Ende daer na inden jaer ons heren

xxv jaer xxiij jaer

M ende xcix na dat die biscop coentraet misse ghedaen hadde ende hi alleen in sijn huus was ghegaen eñ was leggher slapen quam die voerseyde vriese ende sach dat hi daer stede eñ stonde toe hadde Eñ ouermits des vyants raet toech hij sijn mess ende stack dot den eersamē biscop op die vij kalende vā mey ende hi wert begrauen mit groter droefheyden in die selue sterckten van onser vrouwen den hi ghestieht hadde Ende die vriese quam ongheseet ende onghelet vter stadt.

Burchaerdus was die xxiij biscop van vtrecht xij jaer lanck hi was eē heylich man ende vredsaem inden jaer ons heren M ende xij op die xv kalen de van junius so rustede die biscop Burchaerdus in onsen heer Ende wert begrauen mit groter weerdicheyt in die domkerck tutrecht Ende inden seluen jaer wert dot ghesla gen van sinen vyanden Rodolphus die doen proest van vtrecht.

Hermannus van hoery was die xxviij biscop van vtrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste manney der stercken van vtrecht Als dirck greue van hollant heynrick greue van ghelre baden datmen kiesen woude herman van hoery proest vā sinte gereons tot colen biscop te wesen tot vtrecht Die borgers van vtrecht en van de uenter mitten anderen steden die baden datmen kiesen woude frederick mitten houck Mer die mogenthey dr twee princen die cregen meest ghehoers als dat herma also veel stemmen creech als die and. en greef dirck vā hollant brocht desen herma int besit vanden bisdom en maecten hem onbdanich al die hem tegen waren.

Waer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die dagsede beyde dese ghecoren tot kudyck Ende daer creech dese voersede herman bi den seluen cardinael en den coninck coentaert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sachte van sinnen en goedertieren so dat in sijn tegenwoerdicheyt doetslagen geschiede want hi en mocht die borgers van binnen nijt bedwingen dat si hem onbdanich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste parthien binnē vtrecht.

Anno dm

Biscopen van vtrecht

Regierden

	M C .l.	M C lvi	
Inden jaer ons heren M C en lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman en wert mit groter weerdicheyt begrauē inden doemkercke tutrecht.		xxvij herman	xxvij godefrid
		vi jaer	xxij jaer

Godefridus van ameyen die domproest van vtrecht was die xxviij biscop van vtrecht xxij jaer Ende als hermannus die biscop ghestoruen was so quam keyser fredericus tot vtrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van vtrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

Int jaer ons heren M C en lxx quam een groot storm vā wijnde so datter zee water quam vloeyen mit groter haest aender stadt muer van vtrecht also datmen zee visch die kolck hiet vinck inder stadt graft van vtrecht mit seghenen.

Int jaer M C lxxi opten kersnacht worden ghesien veel blijcken en donre ghehoert die lelicke en vermeerlicke luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des iaers daer na so bloyeden die bomen en dat gras wies mede inden lenten tijt meer en eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren en broeyden omtrent onser vrouwen lichtmisse en kipten jonghen in desen lande.

Vanden heyligher sacramente dat tutrecht vter buerkercke ende wt sinte jacobs kercke ghestolen wert.

In den jaer ons heren M C en lxxiij wert ghestolen dat weerdighe heyligher sacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkerck ende wt sinte jacobs kerck En men costet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een swaer plaghe van water also groot dat die vloet alre hant bedrochte die eerde Ende mitten herden stroem husen en bomen neder troech Also dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie soude gheweest hebben ende dat die werlt anderwerff soude verdroncken hebben En hadt alsso langhe gheduert alst hart van storm was sonder twiuel die stadt van vtrecht en soude nijt langhe hebben moghen staende bliuen Mer die ontfermhertichevt gods minrede die stroem en dat water viel binnen drien daghen daer na so dattet al merclick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee stonden worden verlost vanden noot.

Hoemen tutrecht vaste en aelmissen gaff.

Hilde brandus die eersame abt vā sinte pauwels tutrecht die dede een sermoen opten heyligh n ascensioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volcke dat si alle gode bidden soudē en vasten ende aelmissen gheuen soudē op dat god woude sinen toren laten sincken om die vsumenisse die daer gheschiet was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu xpristi dat wt die twe kercken ghestolen was of die stadt soude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophecie des eersamen vader en bleeff nijt sonder waerheyt want des seluen daghes te vesper tijt so wert een groot brant so dat onser vrouwe kercke die buerkerck hiet verbrande ende dat meeste deel vander stadt van vtrecht Waer om godefridus die biscop die hem ontsach gods toren Ende hi ouerdroech mitter ecclesie en ghebot alle ghelouighe goede menschen in alle sijn stichte te vasten op enen seltzen dach Ende des woensdaghes na pijnsteren ghinck hi seluer mitter ecclesie ter ruoet en versocht die heyligher steden mit deuoten bidden de dat god sinen toren woude laten sincken en riep die sancten aen dat si voer ons bidden wouden.

Dese biscop godefridus tot sijnre ewigher memorien en ghedencknisse soe dede hi tymmeren vier castelen den goeden sinte martijn Als die horst tegen die graefscap van ghelre Ende volkenho tegen die heerscappe van vriesland En montfoert tegens die graefscap van hollant Ende woerden tegens die ongehoersamicheyt sijns volcks Ende dat hi van dese casteelen sijns selfs paleys beschudden mocht.

Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius so starff dese eersaem biscop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen inden doem tutrecht.

Baldewinus van hollant greue floris broeder van hollant was die xxix bis-
cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man ende suuer van leuen
so datmen meent dat hi maecht starff Sijn broeders waren greue floris van hol-
lant. dirck van hollant domproest tot vtrecht Ende otto van hollant greue vā ben
theym Ende bi hulpe van desen so jaechde hi alle die rouers wt sinen stichte ende hi be-
rechte dat lant seer wijsselick Ende alle hoer borghers namen stadt recht van hem

Dese biscop baldewinus dede beschriuen alle des ghestichtes ende der steerchten leen
mannen van vtrecht dat si quamen of seynde ghenechte procuratoers ende ontfen
ghen hoer leen van hem als si schuldich waren te doen Ende dit sijn des stichts hoghe
mannen die hier nae beschreuen staen ende mit wat goede si mede verleent waren op
dattet bliuen soude tot eenre ewigher ghedencknisse.

Anno dñi — M C lxxviij

Biscopen van vtrecht — xxix Baldewing

Regierden — xviij jaer

Brabant. Die hertoch vā brabant is des biscops dwssaert ende hi hout vanden stichte te leen die stadt vā tiel ende dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

vlaenderē Die greef vā vlaenderen was die anderde ende hout van stichte te leen die iiij ambochten.

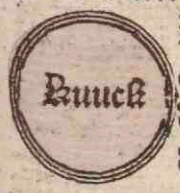
Tollant. Die greue van hollant is des biscops maerscalck die hout vanden stichte te leen waterlant ende sommi ghe goeden in hollant. ende veel tienden ende and goe-den in zeelant.

Ghelre. Die greff van ghelre des biscops meister jagher die hout vāden stichte die greef scap van zutphen ende halff emmerick.

Cleue. Die greef van cleue des bis cops ouerste ende meyster ca merlinghe die hout vāden stichte te leen die greeffcap van rijnsterlant dat is een deel van tiel re weerdt. ende wat in die betuwe ende veel boemelre weerdt dat nv al ghelre toebe hoert Ende oeck dat lant van huesden ende dat lant van altena.

Die graue van benthem des biscops ouerste doerwaerd die hielt vanden sticht te leē die borchgraefscip mittē cas: teel tot benthem eñ and goeden

Die greue vā Ruuckt des bis cops schenker die hout van den sticht te leen dat meeste deel vāden lande van Ruuckt ende ander goede.

Die greue van goer des bis: cops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all sijn goet Dese voerscreuen hoech mā: nen die hielen des biscops Amptmannen sonder vlaē deren en hadde geen ampte.

Die greue van zutphen die hielt vāden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goy: lant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om selker pensien aen hollant.

Die greff van reysterbant hielt sijn graeffscap vanden sticht vā vtrecht te leē wāt een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterbant was ghecomen ende ghe deylt van een jonghen broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

Die greue vā Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgreeffscap van v trecht ende sijn casteel mit ander goeden.

Die borchgreef van gronī gen die hielt vāden sticht te leen die borchgraffscip van gwoningen.

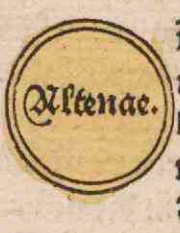
Die heer van coeuoerden die hielt te leē vāden sticht dat casteleynscap van coe uoerden mit dat maerscal lick Ampt vanden lande van drinthe hi en sijn erven ter tijt toe dat hi een se: ker somme van ghelde wech had die hi den sticht daer op gheleent hadde.

Die heer vā huesdē plach men sijn heerlicheyt eerst te houden vandē sticht eñ na van cleue ende daer na van hollant.

Die heer vā Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van haghesteyn ende haestracht.

Die heer van altena plac men sijn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vā hollant.

Die here vander lede die hielt te leen vand stichte een deel eruen ende tienden.

Die heer van Gueren placht vanden stichte te leen te houden sommighe tienden.

Die heer vā aulenborch hielt te leē vāden stichth sommighe tienden ende heerlicheden.

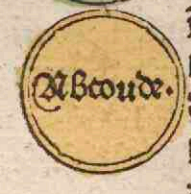
Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant stichte sōmige tienden en̄ and heerlichedē.

Die burchgraue van montfoerde hout te leen vāden stichte die burchgraefscap vā mōtfoerde

Die heer van Remstel hielt te leē vāden stichte dat meeste deel van sijnre heerlicheyt.

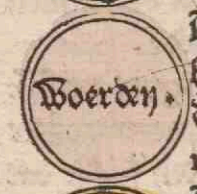
Die heer van Abcoude hiel te leen vāden stichte dat casteel mitter heerlicheyt vā abcoude en̄ mit duersteden.

Die heer van Voerst die hielt te leen vanden stichte dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden van der stichte veel tienden ende ander ambochten.

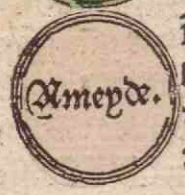
Die heer van woerden die hielt te leen vanden stichte dat slot mitter heerlicheyt van woerden.

Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden stichte dat casteel mitter heerlicheyt van sulen

Die heer vā waterlant hilt te leē vāden stichte dat meeste deel van sijnre heerlicheyt van waterlant.

Die heer vand ameyde die hielt te leen vanden stichte die heerlicheyt vand ameyde.

Alle dese voerscreuen grote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden stichte van vtrecht Ende noch veel meer ander heren ende ridderen die hier nijt ghescreuen staen Mer veel ysser vanden stichte verdeelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouerghewinge dattet nu ander heren ende princen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghestichte ende stercte van vtrecht Ende als die biscop balderwinus alle sijn leē mannen die hij de had ghewpen hadde om hoer leen te ontfanghen soe ontfenghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die veeue nyt te tijde en versocht die de greue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voer seyt Waer om die biscop in die veeue toech mit cracht ende verdreef daer wt den greue ghenaert van ghelre mit alle sijn hulpers.

Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijsten Als die grote vorste ende princen ende biscoppen voer Acters laghen so fundierde ende stichtede Cominck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoech heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten berch van syon stondt binnen iherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Ende die biscoppē ende eersaem borgheren van lubeck ende van bremen hadden een hospitael int heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequetste kersten dat dese oerde oeck voert hielt binnen Acters Ende cominc lodewijch van vranckrijck gaff groot goet tot dser oerden fundacie te hulpe.

Int jaer ons heren M C xcvi op die xi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus en wert mit groter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkercke.

Anno xpi M C xcvi

Biscoppen van vtrecht

Regierden ij jaer

Arnoldg van ysenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinus doot so quam greue dirck van hollant ende greue otto van ghelre mit gewapender cracht ind stadt van vtrecht ende saeyden grote nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen en maecten die mannen vand kercke mitten canonikē tweedrachtich Sōmige vanden capittulaers coren dirck van hollant den doemproest die des biscops Baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue dirck van hollant ende alle dit neder sticht van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē coren Arnoldus van ysenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi dirck vā hollant sinen neue vingherlijn ende staffende sette hem i dat bisdom ter tijt toe dattet recht in den houe van romen ghecynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser keual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden stichte te regieren oeck alsso langhe dattet ghecynt waer in den houe van romen.

Ende beyde dese ghecoren biscoppen Als dirck van hollant ende Arnoldus van ysenborch die toghen te romen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocencius die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

dat Arnoldg soude behouden eñ blijuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden selue jaer op die viij ydus van April so sterff dese biscop Aronldus te vomen ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauē.

Thedricg van hollant greue dirics broeder van hollant die te vorē domproest van vtrecht was. ende na Elect was. was die xxxi biscop van vtrecht wat let dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnoldg van ysenborch te vomen ghestoruen was so gaf die paeus jnnocentig desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weerdicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volck dat hem getrouen was Ende int neder comen als hi quā tot pauepen inder stadt so wert hi siecke ende sterff daer. ende wert aldaer mit groter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Jnno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Thedricus van Aere proest van sinte johans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij jaer lanck hij was een ghoertich man ende wijs ende ghenadich dese wert ontboedē wt stallen daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelatē corts toech in oestvriesland op dat hij daer mit leden off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvriesland die en wouts nijt liden dat sijn volck enich scatting gaue Ende vene den biscop also mit ghewapender hant int ekester tot stauerey als die missen ghedaen waren Mer sommighe monniken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si ouermits des greuen onwetenthept mochten vallen int oerdel der maledijcaen Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vangenisse.

Int jaer ons here M xj^{c} ende x op die nonas van decembr soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen gheuoert tutrecht daer hi mit groter weerdicheyt begrauen wert in die doem kercke.

Otto van ghelre was die xxxiij biscop van vtrecht iij jaer lanck ende iiij maen den ende als biscop direct ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Gheraert biscop vā osenbrug ghe. ende willam greue van hollant. ende Gheraert greue van ghelre ende baden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot sancten was ende greue ghraerts broeder was van ghelre Eñ om horen beyden wilsoe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe mer xviij jaer out ende want hij te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hij was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die sagke ende wert seer siecke eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M ij^{c} eñ xiiij op die seuende kalende van Aprill Ende hi wert ghevoert tot vtrecht ende wertter begrauen mit groter weerdicheyt in die doemkerck.

Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxiiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greff willam van hollant eñ greue ghraert van ghelre Ende die vercreghen aenden capittel mit hoerre beden dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot franckenoert ende bi con/sent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedictie. eñ hij ontfinc daer mede dat weerlike recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wijsselic ende eerbaerlic Eñ hij nam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat stichte bequalhi harmē sinen broeder trouwelicken te berichtē.

Dese biscop otto vander lippe wert voer doeuoerden ghequanghen ende mit meni gher hande pinen ghemartelyt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre onreynste stede die si wisten ende vertroden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M ij^{c} xxviij op die kalende van Augustus Ende wert all heymelicken ghebrocht tot vtrecht ende mit groter doefmisse begrauen in die doemkerck.

Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perboene was. was die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende de biscop otto begraue was so quam greue flotens van hollant mit meer ander ende badt voer sinen neue willebrandg die biscop van perboen was dat men hem kiesen woude tot enē biscop van vtrecht. ende hi wert gheco:en vanden capittel Dese biscop was in ita lien ende had onlede in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer kerch be schey:de wijff mannen mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn ny: we bisdom. eñ die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoff te womē Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen lie uen willebrandum van perboene tot vtrecht ende gaff hem die benedixcie eñ seyn: de hem in sijn bisdom.

Anno dñi
Biscopen van vtrecht
Regierden

Anden jaer ons heren M ij^c xxxviij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle Ende wert gheuoert tot vtrecht. eñ wert mit gro ter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende ley: de den eersten steen vander kercken.

Otto van hollant des greuen soen van hol land was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrach: telick gheco:en bi aenroepinghe des heylighen gheestes Hij was een hoech gheboren man van comincs gheslacht Hij was na sijns vaders doot gheuoecht totter ridd: scap Ende ontfeng van sinen broeder die graefffcap van oestvrieslant te leen. eñ hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vãt alte arm ende in groter scult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen dorpen. ende mede dat die dijcken dickwijle braken ende dat lant beuloeyde mitten water Met bider gods ghenade soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patri: monium in hollant ende betaelde des bisdoms scout ende loste sijn casteleyn Ende bewaerde dat bisdom als een weerlick herdoch langhe tijt Ende om sijnre bede wil le so dede greue flotens van hollant die sijn broeder was malken enen groten dijck van Amewonghen neder tot scoenhouen toe die veel coste Ende te loue sijnre ewi: gher ghedenckenisse ende den bisdom veel ander dede.

Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncheer willam van hollant greue florens soen die seer joncx was in sijn beschermenisse Ende hi berech te mede die greefscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanck die van coeuoerden. ende als hi woude soe reet hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en derst weder staen.

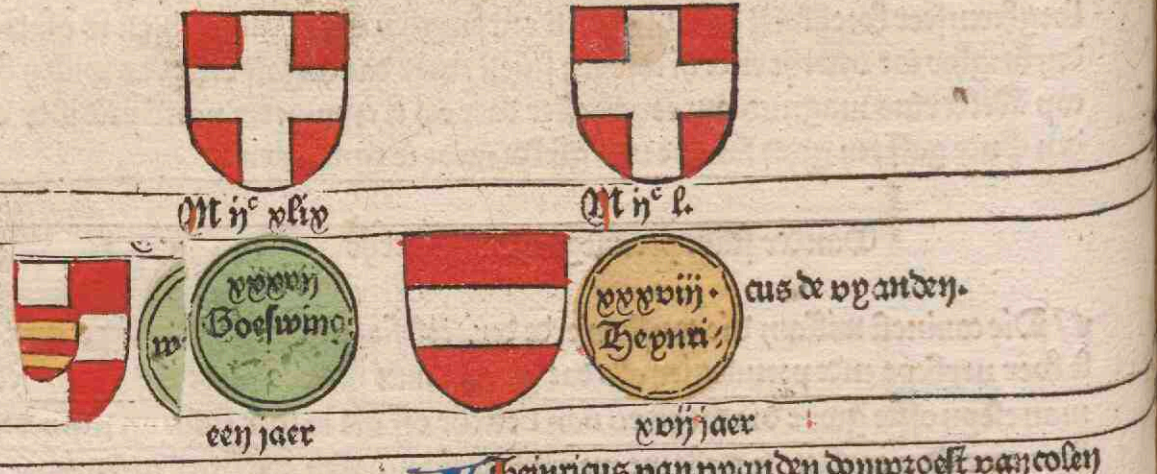
Dese ionghe greue willam van hollant die wert noch nae roemsche coninc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van duitsghen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des conincs raet gemaect Ende na dat die coninck willem tot Aken ghecroent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten ridderscap ende mitte borghere seer hoechlijck ende blijdelick ontfenghen Ende die coninck is ghewoerden borgher tot vtrecht ende hi cofte een stuck erues dat hi gaff om gods willen biscop adelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand predikeer oerden Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Van der stadt preuilegien van vtrecht

Die coninck willam die confirmierde der ecclesie ende der stadt alle hoer vryheyt ende preuilegien als dat ghien prince hertoech noch edelman cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stadt vryheyt woenden erghent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer een keyser off coninc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem gheset binnen vtrecht herept sijn recht te doen. ende verboet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van sambiens Heer Aernt heer vā wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer direck heer van teylinghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende direck vander goude redders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die xiij kalende vā julius.

Int jaer ons heren M ij^{c} xlix op die tweede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant esj wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkercke tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

Goeswinus van Aemstel proest van sinte johan was die xxxviij biscop van vtrecht een jaer lanck hi was een simpel man die nijt veel besorcht en was om der clercken saken al was hi ghecoren Waer om dat dat bisdom in corten tijden seer te broken was ende verneert dat bi biscop otten tijden seer verheuen was Die state vanden stichte die den oirbaer des stichts gheern saghen versamende een capittel op dat si ghemeen sprake hebben mochten vanden oirbaer des bisdoms Ende tot dese capittel so quā die wemsche comine: comine willem esi petrq capuaq die cardinael ende coenrardus die eertsche biscop van coln Ende in dese heren teghenwoerdicheit so gaff biscop gosen ouer dat bisdom in handen des comines esi des cardinaels Ende om bede will des biscop van colen so wert biscop ghemaect heinricus van vyanden ende in den stoel ghset ende die comingh gaff hem dat weerlike recht.

Heinricus van vyanden domproest van colen was die xxxviij biscop van vtrecht xvij jaer lanck dese biscop was een hoech ghebozen man ghestadich ende grootmoedich hi was altoes sorchuoudich hoe hij der heyligher clercken saken verhoghen mocht ende verbeteren Esi mede dat weerlike recht pijnde hi hem mit groter duecht te berechten. Dese biscop had grote victori ouer sijn vyanden Esi vanden geuanghen ende vanden woe van ghelre so wort hij soe rijck dat hi dede tymmeren dat Casteel van vredelant teghens den aen loep des heren van Aemstel ende der ongehoersamen des stichts.

Anden jaer ons heren Mccl xvij op die anderde nonas in junio soe sterff dese eersame vrome biscop ende hi wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerc tot vtrecht die hi den eersten steen of leyde doemense vā nywes vertymmerde Ende hi settede oeck eerst een versamingh van xij canonicken tot steenwijck.

Johannes greue van nassauwen was die xxxix biscop van vtrecht xxi jaer. lanckt hi was vol na een weerlicke man ende simpel Dese biscop vant alle die casteley vol ghestopt van alle dingen diemen daer op behoeuede die sijn voerwäder mit groter voersinnicheyt teghen sijn vyanden bi woenende wijselijcke beschermt had.

Inden jaer ons heren M iijc ende lxxxviij soe wert greue florens van hollant gheboden tot vtrecht tot eenen capittel te comen Ende hi quam mit veel edelre lude Vant johan van nassouwē die biscop die had xxi jaer elect off ghecoren biscop vā vtrecht ghebleeft als een leecke man mit dispensacien vanden paeus Ende en had noch nye ghen confirmacie ghehadt. ende hi had dat casteel van vredelant verset aenden heer van aemstel om een somme van gelde Ende dat Casteel van montfoerd had hi verset om een somme van ghelde aen den heer van woerden des hem dat heel bisdom beclaechde Ende daer toe was dat bisdom verladen mit groten scult tghens veel woeckenaers Waer om die ghemeen ecclesie screef den armen staet des biscops van vtrecht aenden paeus ende baden hem jnnichlicke om enen die johan hiet van zijrijcke ende ouermits des paeus mogentheyt so is johan van nassouwen of ghesetvant bisdom Ende Johan vā zijrijcke is ghecordiert die xl biscop van vtrecht.

Inden jaer ons heren M iijc lxxix op sinte gregorius dach was tutrecht een groete brande diemē hiet wijfflens brant doe verbrāde sinte peters kercke sinte janss kercke buerkercke die minrebroeder kercke ende sinte katherinē kercke mit dat meeste deel vander stadt.

Johan van zijrijcke was die xl biscop van vtrecht ix jaer lanckt.

Inden jaer M iijc xcvij is biscop Johan van zijrijcke off gheset van dat bisdom van vtrecht ouermits den paeus ende is ghemaect biscop tot tyhlosen Ende willam van meche len is ghecoren biscop tot vtrecht.

Willam van mecheley was die xlj biscop van vtrecht v. jaer lanck Hij plach int hoff te wonen te wesen hi vant dat bisdom seer verladen ende ghebonden mit menigherhande warringhe daer hi seer om arbeyde in goeden staet weder te brengen Want inden eersten besat hi dat casteel tot muden dat hi also seer quetste mit allerhande instrumenten dat dirck van haerlem die daer casteleyn op was begeerde dat hijt hem op gheuen mocht ende in gheuanghenisse te gaen behouden sijns lijfs Ende dat casteel vry te leueren.

Op een tijt sat dese biscop op een snel peert Ende reet dat hollantsche heer doer een werff ende anderwerff dat sijn vyanden waren. ende alle die luden ontsagen hem te slaen ghelijck horen ghestelicken vader Mer dese biscop die noch derde werf dat hollantsche volck doer rijden woude wert gheworpen van sinen peerde ende wert doot gheslagen van sinen onghehoorsamen kinderen inden jaer M. iij^c ende een op sinte martijns dach translacio Ende des biscops dode lichaem wert gheuoert van den hospitaliers in sinte katherinen kercke ter tijt toe datmen mit behoerlicker wtuaert brocht inden domkercke ende wert daer begrauen.

Gwido van henegouwen ende van hollant was die xlij biscop van vtrecht xvi jaer lanck Ende nae biscops willems doot so quā greue johan van henegouwen wt zeelant ende badt der ecclesien van vtrecht om ghyen sinē broeder die tresorier tot ludick was Sommighe vanden canonikē coren ghyen den selue tresorier Ende sommighe coren Rodolph van waldeck den domproest van vtrecht Ende also geringhe als gwido ghecoren was so voer dese weder ouer ysel. Desen ghyen broeders waren bot saert biscop van ments johan biscop van camerijck johan greue van hollant Florens prince van morianen Ende mit dese heren machtigher hulpe so heeft gwido voerscreuen sijn vyanden onderdanich ghemaect ende berichte dat bisdom voert mit gwoter vreden.

Dese biscop wert haestich siecke ende sterf op die iij kalende van junius int jaer M iij^c xvij Sijn lichaem wert geuoert tutrecht daert mit wenender wtuaert ter eerden ghebrocht wert.

Dese biscop had ghetymmert dullenburch ende stoutenberch Ende betaelde te wonen xiij^c dukaten die sijn voersaet daer schuldich gebleuen was.

Fredericus van spyeck proest van sinte peters tutrecht was die xliij bisscop vā vtrecht iiij jaer lanck Dese bisscop wert gheconsacriert inden hoff te wonen Ende was seer belast van sijn selfs sculd Al vant hi dat bisdom herde rijck hi wort arm in corter tijt Daer om hi luttel ghecht was van sinen vrienden.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende xxij op die xiij kalende van Augusto so sterff dese eersame bisscop frederick ter horst vander Artilie Ende sijn lichaem wert ghevoert tot vtrecht ende wert daer mit gwoter weerdicheyt begraven in die doemkercke.

Inden jaer ons heren M cc xx opter heyligher sanctē dach johannes ende pauwels te midzomer so wort die eerste steen gheleyt van sinte martijns toren tutrecht Ēn daer na inden jaer van lxxxij so wert dat cruce mitten wēder haē daer op gheset.

M iij^{c} xvij

iiij jaer

Inden jaer ons heren M iij^{c} xvij inden maent van julius so braken die Ijnsdijcken in. ende dat water verhief so gwot dat inden sticht van vtrecht Ende in die beluscap van rijnlant vanden gwoten water alle dat ghesaeyde stoeren inden velde verdreff ēn verquijnde Daer om greue willem van hollant badt der ecclesiē cloesteren ende stadt lude van vtrecht dat si den rijndijck mit beschreuē worwaerden also vast malten soude dat die lude in hollant ghenen scade liden en mochten vand vloet in ghenre manieren.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende xxx opten xxviij dach in julio omtrent vesper tijt was gwot Eclipsis des sonnes.

Jacob van oisterhoerne doemdeē tutrecht was die xliij biscop van vtrecht
ij maenden lanck Ende als biscop frederick ghestoruen was so quam greue willā
van hollant tot vtrecht ō biscop iacob van suden die wijbiscop was van vtrecht
datmen hem woude kiesen Waer om dat capittel in tween ghedeylt was ende dat
meeste deel coren iacob van oisterhoern Die wijbiscop iacob van suden vernam
dat wel. dat alle die prelaten hem teghens waren. ende hi teghens iacob van oi-
sterhoern mit ghenen recht vorderen en mocht. Ende iacob van oisterhoern bijder
confirmacie heinrics des eertsche biscop van colen wert ghemaect biscop tutrecht
Mer hi was nijt confirmiert vanden paeus Ende als dit ghedaen is so begheerde
die biscop van suden noch te wesen biscop van vtrecht Want hi sach dat die bis-
cop van oisterhoern crancke wert van sieckten diemen nijt ghenesen en mochte daer
om verdroech hij aenden paeus dat hij dat bisdom van vtrecht verhielde tot synre
camer om ten eersten datter open waer so hoepte hi ouermits hulpe van weerlikē
heren dat hi dat bisdom soude vercrighen. Jacob van oisterhoern was een man
van eerliken zeden hij sterft int seluer jaer op die vij kalende van october eñ wert
tutrecht inden doem mit groter weerdicheyt begrauen.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

M iij^{c} xvij		M iij^{c} xvij	
	xliij jacob van oister: hoern		xlv johan van dieft.
ij maenden		xvij jaer	

Johannes van dieft domproest van camerijck was die xlv biscop van vtrechē xvij jaer lanck Ende als biscop iacob van
oisterhoern ghestoruen was soe koren die capittulaers ghesamenlick Jacob van
broncchorst proest van oude munster tot vtrecht die alte hant dat bisdom begon-
ste te regieren Mer hi en creech die confirmacie vanden paeus nijt.

Ende als die hertoech van brabant ende greue willam van hollant ende greue
reynolt van ghelre dat vernamen so seynden si boden inden wemschen hoff eñ baden
sonderling voer iohan van dieft den domproest van Camerijck datmen hem ver-
sien woude mitē bisdom van vtrecht Want die paeus had dat bisdom van vtrecht
tot synre camer ghehouden. Die paeus Johan die xvij alsso ghenoemt om deser
heren bede wil voerseyt so gaff hi iohan van dieft dat open bisdom dat vanden sel
uen paeus op ghehouden was mit onrecht alsmen seyt wāt iacob van broncchorst
recht Elect ende ghemeenlick ghekoren was Ende aldus is johan van dieft inden
hoff te romen ghecon sacreert Ende hi haestede hem tot sinen lande ende versamede
alte scone ridderscap ende quam sedelijcken in die stadt ende is inden stoel gheset.

Inden jaer ons heren M iij^{c} . ende xxxi was die groote tafel ronde ende tornoy tot vtrecht op sinte katherinen velt .

Inden jaer ons heren M iij^{c} xxxiij in die maent van nouember op sinte Clemens dach verhieff dat zee water also hoech dattet ouer alle dijcken ghinc . soe groten storm wast van wijnde van donre van blixem Als dat veel luden ende beesten verdroncten ende veel dorpen verghinghen bider zee in vlaenderen in hollant in zeelant ende vrieslant .

Inden jaer M iij^{c} . xli op die kalendas van julius so sterff dese biscop Johan van diest Ende hi wert mit weerdicheyt begrauen tutrecht in die doemkercke ende hi en heeft niet veel ghedaen dat seggghens waert was Want hi versetteede dat Casteel te vredelant mitten dorpen die daer bij leggghen aenden greue van hollant ende gaft hem tot enen onder pande . ende dat Casteel ten vollenhoe versettede hi aenden greue van ghelre mitten lande van ouerysel om een somme van ghelde Ende hij sette vi mombers int sticht van vtrecht diet lant mit luttel duechden richten Mer dese biscop stichtede ende prouede vij canonicken tot Amersfoert . ende hij creech die greefscap van diepenhem weder aent stichte mit hulpe vander ecclesie .

M iij^{c} xli

Nicolaus van Capoien was een edel romeyn Ende was die xlvi biscop van vtrecht een jaer Ende als biscop jan ghestoruen was so had greef willam van hollant voer heer johan

een jaer

van Arckel Canonicke inden doem tutrecht . ende greeff Reynolt van ghelre hilde voer johan van bronchorst proest van oude munster tutrecht Waer om een deel vanden Capittelaers kozen heer jan van Arckel Ende een ander deel kozen heer johan van bronchorst Mer die paeus benedictus sette beyde aff ende gaff desen nicolaus de capoio dat biscom want hi die gemeen saken inden hoff te romen plach te verhoren Mer dese selue nicolaus gaff dat biscom weder ouer inder consistorien van romen openbaerlicken Want hi vnam bi sinen officiael die hi inden stichte van vtrecht ghesent hadde Als dat gheen officiael recht en mochte doen van hoghen saken dan die biscop selue Ende hier om die paeus gaff doe dat biscom van vtrecht enen edelen man en een wijs man heer johan van Arckel die doe int hoff van romen was Ende hi wert daer int hoff van romen ghecon sacriert bi heren gentelim cardinael ende biscop van albanen . ende dit geschiede int jaer ons heren M iij^{c} xlvij op sinte marcus dach . ende biscop johan die haeste hem doe tot sinen landen Ende wert mit groter eren inden stoel gheset .

Johannes van Arckel was die xlvij bisscop vā vtrecht xxij jaer Dese bisscop vant dat bisdom seer verladen mit groter scout Ende vant verset al dat lant van ouer ysel sonder Campen ende mede waren verset alle die sloten aen dese sijde der yselen Ende inden eersten jaer losste hi dat Casteel tot stoutenberch dat heer aernt van yselsteyn onder had ende gaff daer voer iiij^{m} ende viij^{c} pont Ende inden seluen jaer losste hi dat casteel ter horst dat heer hubert schenc onder had voer vi^{m} pont.

Inden jaer ons heren M ccc xlvj wert bisscop jan van Arckel wt sinen lande ō te sparen in een stadt daermē hem nijt en tiende Ende hi beual heer wbbrecht sinen broeder dat sticht van vtrecht te bewaren.

Inden jaer M ccc xlviij soe was greue willam van hollant derde werff ghecomen wt pruisen daer hi mitten duutschen heren teghen die heyden ghestreden had Ende hi versamende een vwen ridderscap ende veel edel volcs ende ander volck mede ō hij die oestvriesen mede bestrijden woude Ende als die greue alle dinc bereyt had die totter heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht om ydel woerde will ende besaten die stadt al om Ende mede waren daer voer die heren die

Anno dm

Bischoppen van vtrechte

Regierden

M iij^{c} xlj des bischops mans waren ein somme inden stichte gheseten ein ontseyden die stadt van vtrecht mede om greue willams will voerscreuen want hij seyde dat hi den bischop nijt en teech Mer die hē mssaen hadden waren dese heren heer ott van arckel des bischops broed heer sweer heer vā abcoude ein sijn soen heer aernt van yselsteyn heer johan burchgraue van montfoert heer heinrick heer van vyanen heer ghijsbert van stercklenborch heer jan van broechusen heer eerst van vulluen ende heer vrederic vten ham Ende greue willam had mit hem enen hertoech vij greuen lij banroedsen xxviij^{c} ridders Ende ander half hondert dusent ghewapent ende quam daer voer op sinte Odulphus auont ende hij rechte op vij magneten ende menigher hande instrumenten Ende die borghers die weerden hem manlick teghen hoer vyanden Ende als heer wbbrecht vernam dat greef willam van hollant die stadt van vtreht ontsept hadde quam hi binnen der stadt ende ontboet den bischop sinen broeder Ende binnen desen tijden quam greue willam van hollant in eenre donckter nacht vol na aen die stadt al heymelicken te besoecken die diepten vander grafften eer hij hem onder wonde die stadt te beclimmen Ende opter stadt muren stonden veel scutten die dat voersaghen spanneden hoer boghen ein schoten alle gader teffens so dat greue willam daer ghescheten wert mit eē pijl in sijn voet Die greue als hi ghewont was wert hi ghelept in sijn tente haestelick van daen

Ende biſcop johan quam in ſijn ſtadt Ende hi ſprack mitten heer van bemont die greue willams oem was Ende maecten een ſoen in deſer manieren Als dat vᶜ hoz ghers quamen oetmoedelijken vter ſtadt voer des greues tente eñ daelde voer hem neder op hozen kinyen ende laden om verghiffenisſe ende voert tot hozen twee seg ghen. ende maecten enē vrede duerende tot ſijnte martijns dach toe in die winter Ende binnen deſe vrede ſouden ſi hoer seggghen wt seggghen ende dat seggghen verela ren dat nijt en gheſchiede oūmits dat die greue willam voer in oeſt vrieſlant daer hi doot bleeff binnen deſer tijt Ende die greef ruumde vander ſtadt op ſinte marie magdalenen auont Waer om men noch alle jaer des anderen daghes na ſinte ma rien magdalenen dach generael proceſſie mitten heyligher ſacrament eñ veel weer; dich heylichdoms buten al om die ſtadt draghet mit ſolemnyteyt ende mit ſangh te houe dat god die ſtadt behoede ende voert behoedē moet voer allen plaghen Ende als greue willam vanō ſtadt ghetoghen was daer na so toech hi mit groter macht op die vrieſen daer hi mit menighe edelman verſlaghen wert dat groot ſcade was

---

In den jaer Mᶜᶜᶜ ende xlvi opten viij dach in februario ouerdroech biſcop jan mit ſijn lande ende ſtede van ouer yſel dat ſi hem hulpe deden mit ghelde daer hij tlant van ouer yſel mede hoſſede dat biſcop iohan vā dieſt in voer tijden den greue van ghelre te pande had gheſet Ende gaff daer voer lxᵐ. gulden wael Ende hoſſede die brienen.

In den jaer ons heren Mᶜᶜᶜᶜ lxij in Januario op ſinte marcellus dach waſt een alte grote ſtorm van wijnde die alte grote ſcade dede Want hij dede veel huſen neð vallen ende tercken eñ toernen Ende veel luden verdrencten die bi der zee woen; den ende gheſeten waren bi den reuieren ende veel ſcepen verdruen mede ſo dat nie; ment en had horen seggghen van alſulcken ſtorm.

In den jaer ons heren Mᶜᶜᶜᶜ lxiij opten viij dach in April die paeus vrbanꝰ die vijfte alſoe ghenoemt die verſettede den biſcop Engilbert vander merc van lu; dick tot colen Ende biſcop johan van Arckel verſette hij van vtrecht tot ludick Ende biſcop johan van verrenberch verſette hi van monſter tot vtrecht Ende de; ſe goede biſcop iohan van arckel die had dat biſdom van vtrecht bereecht xxij jaer lanc mit groten arbeyde mit groten oerloge eñ mit groter ſorgen eer hij des ſtichts ſloten ende landen vrijede vander groter ſcout die biſcop iohan van dieſt al verſet hadde.

Johannes van verrenborch die eerst biscop tot munster was die was die xlviij biscop van vtrecht vij jaer lanck hi wert eerlicken ontfanghen tot vtrecht opten vij dach in september ende in sinen stoel gheset Hi vant alle sijn amten ende sloten vry ende commerloos Dese biscop was een vreedsam man ende hij maecte ghen oerloghe daer hi dat stichte mede belaste. Waer na in den jaer van lxx waren luden ghesceten in den stichte van munster die desen biscop ontseyt hadden Als die van veel ende die van broechusen ende den scade in den lande van overysel waer om die biscop versamende wel vijc ridders ende knapen Een wert in die meymaent in vyander lant ende lach daer. ij. nacht ende ij. daghen ende verbrande daer veel van sijnre vyanden husen ende scoerden hoer lomē also dat hi mit dier reyse te goede beschreven quam.

Int jaer M iijc lxviij wert dese biscop van sijn vyanden ghevanghen te goer in die stede van enen ghesceten houdenberch mit sijn ghesellen Ende die biscop wert daer na ghecoft een xvim ouder schilden ende mit dese ongheual quam dat bisdom weder in groter scout.

Int jaer M ccc lxviij so storven in der stadt van vtrecht vim menschen.

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Int jaer ons hs. M iijc lxxi op sinte ians auont te midzomer so sterf die Eersaē biscop ian van verrēborch in der stat van vtrecht ende hi sterff haestelicken so datmen nijt veel van sijnre sieckte en wist veel luden meenden dat hi vergeuē wert Ende hi wert eerlicken begrauē in die Noemberch tutrecht.

Arnoldus des heren soen van hoern was die ylix biscop van vtrecht vij jaer lanck Ende als biscop jan van verrenborch begrauē was doe koren een deel vanden capittularen tot enen biscop zweder vter lo dompto est van vtrecht die vol na een weerlicken man was want hi en conde singen off lesen Een deel vāden capittularen en wouden nijt hebben Ende als die paeus vrlaug die vijfte vernam dat si tweedrachtich waren so gaf hi dat bisdom eē edel gheborē man ghenten aerne van hoern die op die tijt int hoff van romen was Ende als hi versien was mit desen bisdom haeste hij hem tot sinen lande ende quam tutrecht herde feestelicken ende wert in sijn stoel gheset op sinte michiels dach int iaer M ccc lxxi.

Inden jaer ons heren M. iijc. lxxij. op sinte dulphus nacht was een grote brant tutrecht daer ùbrande omtrent iiijc husen alsmē seyde.

Inden jaer ons heren M cccc lxxviij opten eersten dach vā julius ruste jan van arckel die biscop tot ludyck Ende wert van ludyck ghevoert tot vtrecht daer hi in voer tijden biscop had gheweest ende werter begraven i die domkercke mit betaemlicker eren ende wtvaert Ende als biscop jan vā arckel begraven was begheerden die capittelaers vā ludyck Aernt vā hoerne den biscop vā vtrecht tot een biscop Die paeus vrbanus die vi alsso ghenoemt volbrocht hoer beghertē ende versette biscop aernt van vtrecht tot ludyck Ende versette den biscop flozens van weuelichoven vā munster tot vtrecht Mer dese biscop aernt die beyden bisdommen ghern behouden had ende node vten sticht van vtrecht scheyde hi en had te minsten die renten ghehadt van den voerseyden stichte keerde den biscop flozens die dat bisdom van munster goedertierlicken sinen nacomelinghe ghenuumt hadde vten bisdom van vtrecht mitten heer van abcoude mitten heer vā vyanen ende mit anderen ridderen ende knapen die vā dier parthye waren dat hi int bisdom van vtrecht nijt comen en mochte. Mer die heer van arckel ende die heer van yselsteyn sterckeden biscop flozens dat hi int besit quā van den bisdom van vtrecht. Ende want dese biscop flozens aldus ghekeert wert wt sinen bisdom omtrent een jaer lanck. so quam hi doch ten lesten binnen vtrecht

M iijc lxxviij

viij jaer

mit groter solemniteyte van baenwedsen ridderen ende knapen die mit hem quamen daer hi harde eerlicke ende betamelicke ontfanghen wert Ende in sinen stoel gheset nader ouder manieren int jaer ons heren M cccc lxxix op sinte willibroerdus dach Dese flozens voerscreue was die .l. biscop binnē vtrecht. hi was een out man doe hi tot vtrecht quam Ende was beyde wijs ende vroet van rade dat hi mit sinen werckten bewijsde.

Int jaer ons heren M cccc lxxiij op sinte ambrosius dach als op die ande nonas van aprille dat was die goede vridach dier wijle datment heylich ambocht in der kercken dede ruste biscop flozens in onsen here in een stede ouerysel hiet herderech na dat hi dat bisdom van vtrecht viij jaer ende vijff maenden wijslick ende eerlicke hadde bestiert nochtans dat hem alle die meeste vanden stichte teghens waren Ende hi wert van daen ghevoert tot vtrecht ende wert daer begraven in die domkercke int choer voer dat hoghe outaer herde eersamelicke mit groter weneē vā sinen vrienden. Dese biscop flozens dede veel duechden in den stichte want hi liet alle sijn slote ende ambochten des stichts van vtrecht sinen nacomelingen vry ende commerlos wel bewaert mit prouande ende van alle saken die daer op behoeflick waren Ende hi liet dat ghemeen sticht in groten vreden.

Fredericus des greuen soen van blanckenhem was eerst biscop tot straesborch
en hi was die .li. biscop tot vtrecht xxx jaer lanck Ende als biscop flozens ghe-
storuen was so quam hertoch aelbrecht van hollant en dat voer heer wdgier van
bronchorst datmen hem kiesen woude Ende hertoch willam vā ghelre die quam en
dat voer biscop frederick van blanckenhem die biscop tot straesborch was. Mer
dat meere deel vander ecclesie coren biscop frederick van straesborch ende hi quam
tot vtrecht en wert daer eerlic ontfanghen vanden prelaten en vanden ridderscap
en vander stadt van vtrecht en van allen den anderen steden.

Inden jaer ons heren M ccc en xcv vernam biscop frederic dattet alinghe lant
van drenthe mitter stede en korch van coevoerden in voertijts verset was voer een
seker somme van ghelde Die een die van coevoerden hiet den sticht daer op ghelent
had en soude daer heer off wesen ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en anders
en had hi ghen recht tot coevoerden Dese biscop frederick dede die brieuen soelken
also dat dien properen principael brieff wert ghetoonden Ende die brieff hielt pro-
perlijck in tot allen tijden wanneer dat sticht die van coevoerden sijn ghelt weder

Anno dm M iijc xciij

Bischoppen van vtrecht

Vlgierden

xxx jaer

gauen dat hi dan willichlick ende goedertierlic die
stede mitter korch van coevoerden En alle dat lant
weder tumen en ouerghreuen soude den biscop van
vtrecht inden tijt want hi anders aen coeverden nijt
en hadde dan als een casteleyn inden naem vanden
heer ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en nijt
langher. Biscop frederick die dede vernolghen aen die van coevoerden mitten brie-
ue en mitten ghelde om hem te betalen en was daer mede ouerbodich Mer die van
coevoerden en wouts nijt tumen noch ouerghreuen Ende doet die biscop mit gun-
sten nijt ouer crighen en mocht. doe toech die biscop mit machten en besat die stede
en die korch al om en bleeff daer voer leggghen mit ontwonden bannieren En des
jonchheren magghen vā coevoerden als ghijsbert van bronchorst heer van borckel en
ghijsbert van bronchorst soen tot batenborch en meer and worden des biscops vy-
anden en vernolghede aen hertoch willam van ghelre om helpe Die hertoch hadder
ghheen tot dedinghe ghebrocht Mer die biscop en woude aen ghheen dedinghe hi en
woude coeuoerden hebben dat hem mit gods recht toebehoerde Doe wert hertoch wil-
lam toernich en dede den biscop op seggghen sijn leen dat hi van hem hielt Ende man
scap en vrienscap die si te samen ghehadt hadden.

Die biscop beriet hem mit die heren die bi hem laghen als die heer van brederode die heer van abcoude die heer van vyanen die borchgreue van montfoerde heer jan van vness ende veel ander ridderen ende knechten Ende berieden hem also dat si daer wouden leggen ende verwachten wes hem quaem Ende waert dat die hertoch van ghelre quaem so soude die stadt vā vtrecht ende van amerssoert ter stont in die velue trecken ons die te verderuen Ende doe die opten huse van voeroerden ghen ontsetten vernamen gauen si den biscop borch ende stede op behouden hoer lijf ende goet dat si daer op hadden.

Int jaer M cccc ende een omtrent sinte jacobs dach toech biscop frederick mit sinen ridderen ende steden voer gronningen die welden lanckt aen die drenth syde ende daer na wertet ghededinet.

Int jaer M ccc xcvi omtrent sinte jacobs dach belach biscop frederic mit die stadt vā vtrecht dat sloot te rynensteyn ende wonnēt ende worpent te gronde toe off.

Int jaer M cccc ende vijff twee daghe voer sinte lucien dach wert den biscop dat huus te euersteyn op ghegheuen behoudelick hoer lijff ende goet die daer op waren ende dat huus wert ter stont ghebarnt ende ten gronde toe off ghebrocken.

Inden seluen jaer des dages voer sinte thomas auont wert hertoch willam vā hollant dat huus ende stede vā hagbesteyn op gegeuen behoudelick hoer lijff ende voert in des hertoghen ghenade te gaen Ende ter stont so wert dat huus ende stede aen ghestelen mit brande ende daer na te gronde toe off ghebrocken Ende biscop frederic mit d ecclesie vā vtrecht brocht hertoch willam betoen hoe dat hagbesteyn ende haestrecht der kercke van vtrecht toebehoerde ende van outs altoes toebehoert had. ende hertoch willam liet et hem houden ende bliuen aen den sticht.

Int jaer M cccc xvi op sinte martijns auont wert wageningen ghewonnen.

Int jaer M cccc xvij brocht heer zweder van culenborch die domproest sinte adriaens hoefs tot vtrecht inden doem dat sinte marien weerde int cloester menich jaer gherust hadde wantment int cloester nijt veel eeren en dede.

Int jaer M cccc xvij op sinte victoers auont starff die edel vorst biscop frederick van blanckenhem na dat hi bi xxx jaren dat ghestricht van vtrecht vromelick ende eerlick ghergiert hadde.

Doe biscop frederick salighen ghedachten ghestoruen was doe deden veel vorsten ende heren arbeyden ende bidden elck voer sijn magh ende vrienden Die biscop vā colen dat voer jonckheer walrauen van muerse sinen broeder Die biscop vā ludyck voer den proest van alden die soen tot buren was Die biscop vā munster voer jonckheer aelbert vander hoey daer hi oem off was Die hertoch vanden berch voer jonckheer gherijt van cleue Die hertoch van cleue voer jonckheer weloff van diepholt sinen neve Ende meer ander heren elck dat om die sijn.

Ende doe elck sijn lede ghedaen hadde so nam die ecclesie hoer beraet. ende die ecclesie dat ridderscap ende die hoefsteden beriedē hem elck bi hem seluen om dat best te prueuen tot des ghestichts behoef Ende daer worden heymelic eerbaer ysonen op een cort om wt gheseynt om na sijn ghestant te vernemen in allen landen off plaetzen daermen wist dat hi meest vertiert off meest regiment ghehat had ende vernamen soe van sijnre vroemheyt ende wijsheyt Als dattet ridderscap vā ouerysel ende sess die ouerste steden. als vtrecht deuenter campen swolle amersfoert ende groningen ouer dreeghen ende baden d' ecclesie dat si kiesen wouden den jonckheer weloff van diepholt wāt sighenen beteren off nutter en wisten tot des ghestichts behoef na dat die landen gheleghen waren.

Item die dach vāden hoer wert ghesleyt des daghes voer sinte martijns auont ende die vijf gods husen ghingen te capittel ende hozen so dat jonckheer walrauen van muerse had stemmen Die domproest heer zweder van culenborch had stemmen ende meer ander Mer jonckheer weloff had verre die meeste stemmen. aldus had hi den hoer voer allen Ende men riep daer inden doem voert choer vant doyael off dat jonckheer weloff van diepholt ghecoren was tot enen biscop van vtrecht. ende hi was mitten hertoch van cleeff op die tijt inder stadt ende hi wert ghehaelt vanden prelaten ende installeert ende in des biscops stoel gheset ende men sanct Te deum laudamus ende dede al alsmen pleecht te doen als een nywe biscop daer ghecoren is.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Item onlanghe hier na seynde biscop weloff aen den paeus om die confirmacie te hebben daer die paeus martijn veel beraets op nam dattet vertoech Ende oeck had dese nywe biscop veel weder saken want die paeus gaff den biscop van spier een prouisi op dat bisdom van vtrecht Ende gaff hem dat bisdom beuen den hoer die die van diepholt hadde.

Regierden

Die vier steden van ouerysel Als deuenter campen zwol ende groninghen mitten ridderscap van ouerysel hebben hozen nywen ghecoren heer gheset in alden sloten ende renten des ghestichts dat ouerysel leyt.

Item doe die biscop van spier vernam dat die van diepholt dat beste deel vāden renten ende sloten van ouerysel int besitt off was doe en woude hi dat bisdom vā spier nijt ouer gheuen ende comen tutrecht op auentuer. ende wert mitten domproest heer zweder van culenborch eens om die domproestye ende ander dinghen. ende hi halp heer zwed van culenborch aen den paeus dat die paeus heer zwed den domproest die prouisi vanden bisdom gaff daer die van diepholt teghen dede appelleren.

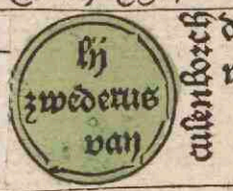
Heer zweder vā culenborch doe hem die paeus ver sien had mitten bisdom pijnde hem te comen te schicken mit ghelde om die brieuen te hebben vand prouisi vanden bisdom die hi creech ende dede se tutrecht lesen.

Dat sticht van ouer ysel alle dat ridderscap ende steden ende dat alinghe lant sond een hiet wouter vā coeuoerden die bleuen al bi hozen nywen ghecoren heer ende ouer

Dwegheñ ghemeenlick op die appellacie die teghen zwederus brieuen vã culenborch ghedaen wort daer op voert te varen ende daer bi te bliuen ter tijt toe dat die postu laet mitten vterstẽ recht daer wt ghewonnen wort Mer heer zwed vã culenborch creech mit vrienden hulp dat huus ter horst in Eñ corts daer na wert hi tot amers foert eñ tot venen in ghelaten.

¶ Zwederus van culenborch die domproest tutrecht eerst was die was die lxx bis: top vã vtrecht viij jaer lanck Mer hi en was mer x maenden ghweldich heer vã den lande Ende int jaer ons heren M cccc xxv op een dijnsdach binnen die octaue van onser lieuer vrouwen dach assumptio quam dese nywe biscop heer zweder vã culenborch tot vtrecht in mit sinen vrienden seer eerlick daer hi seer eerlick eñ gwe: telick ontfanghen wert vand ecclesie eñ d stadt vã vtrecht eñ in des biscops stoel gheset Eñ daer swoer hi eñ bezeghelde den lants brieff eñ der ecclesie eñ d stadt eñ al dat sticht in sinen rechten eñ vryheyt eñ priuilegien te houden eñ te laten alsi ghe woenlick was ¶ Item opten seluen dach was int stadt een grwot oploep so dat die borgher meyster bernt preus in sijn bed dwot ghslaghen wert Eñ sochten meer luden om dwot te slaen eñ bedreuẽ gwoten homoet Eñ wat dat op die dach ghschiet

M iiij^c xxiij was int stadt dat nam die biscop alte samen op hem dat onwijselick ghsprotten was vã een eerbaer biscop wãt daer veel yamers eñ sortsen op die dach geschiede

viij jaer

Dese biscop dede kannen jonchheer welbolf van diep: hout mitten ganzen ouersticht ende die mit hem hiel den want hi dat heel ouersticht van ouer ysel in had eñ si en vraechden daer nijt na want si procedierden altijt op hoer appellacie.

¶ Int jaer M cccc xxvi opten pijnster auont omtrent middach quam heer jan van renesse van rynouwen die mede wt der stadt ghehouden wert ende quam in mit viij peerden ghewapent eñ reet opter plaetze eñ nam die in eñ sijn vrienden die op hem waerden Als die heer van buren eñ meer ander vlus bi hem eñ begrepen die plaets Die ghene die hem wt der stadt ghehouden hadden creghen der stadt kannier eñ begrepen woder borgher bruggke ende gheboden den volcke dat si bi hem quamen. Doe heer jan dat vernam tradt hi mit sinen hoep tot hem totter bruggke wert. als hi bi der bruggken quam lieten si die kannier vallen ende ghingh y lopen Heer jan streect weder mit sinen hope opter plaetze mitten kannicre eñ die ander vielen ouer die muer eñ sonder werter verstelden Ende die ghecreghen worden deden oer vede dat si nyement en souden misdoen eñ men liet se vter stadt Ende achter die tijt voert so en quam biscop zweder nijt weder inder stadt van vtrecht.

Daer na dede die van vtrecht generael capittel leggher om grote beclachten
en punten diemen opten biscop te seggher hadde Ende wert in ghedaecht te capittel
te comen nae den rechte en ghewoonte der kercken van vtrecht alsmen enen biscop
pleech te vervolghen om hem te verantwoerden Die biscop seynde brieven aenden
capittel ende screef dat hi van anxt sijns lijfs nijt comen en dorst Mer hi begheerde
gheley mit die hi mede brocht hi woude comen en verantwoerden hem Hem wert
een vry gheley of gheluyt mitter stadt cloeck mit hondt peerden en die hi mede brocht
voer sijn huusghesin Ende die biscop en quam noch nijt ter ander maninghen en
dier wert op vervolcht Ende ter derder maninghe oeck nijt en quam en ter vierd
ouer recht Doe wert hi ghevuerdaecht gheeyst en ghewepen een werff ander werff
derde werff en vierde werff na wtwisinghe hoers rechts en priuilegien ende hoers
lantsbriefs die die biscop bezeghelt en ghesworen had te houden Ende doe ghinghen
die drie staten doe hi aldus ouer hoirich was des generael capittels En deden alle
rechten gheestelick en weerlick die hem toe behoerden neder leggher en dat nyemet
voer hem te recht staen soude eer hi quaem en dede dat hi sculdich waer te doen Dit
toernde den biscop seer En hi brocht den heer van egmont en des stichts vyanden
in amersfoert ende veel ghelres Ende hi arbeyde om vrede oeck mitter [illegible]mus en dede
mitten stichte van ouerysel joncheer weloff van diephout die eerst ghe-
postuleert wert en adherierden sijn apellacie en beloefden dien tot eynd toe confirmacie,
sentencie toe wt helpen te dragen Ende namen hem tot enen momber en beschirmer
En hi quam tot vtrecht int jaer M cccc en xxvi en wert in des biscops hoff ghe-
set Die ghelres hadden binnen amersfoert twee blochusen ghemaect om die stadt
mede ond te houden Mer int seluer jaer omtrent alre heyligher toech die postulaet
mitter stadt van vtrecht en quam in amersfoerde mit hulpe vanden borgheren ende
wan die blochusen daer die ghelres op waren stormender hant Ende daer wert op
ghevanghen joncheer peter van aulenborch jan van ackoyen gosen van vanderijcke
direct van wye en meer goeder lude omtrent iijc man.

Als biscop zweder voer den paeus Eugenius wt sijn bisdom ghewonnen was
ouermits groter beclachte en ouertredinghe des stichts priuilegien die hi hem bezeghelt en ghesworen had so en hielt biscop zweder vanden paeus Eugenius nijt en
behalp hem mitten consilium dat te basel was.

Anno dm

Biscopen van vtrecht

Regierden

Die paeus Eugenius gaff dey voerscreuen postulaet heer Roeloff van diephout dat bisdom van vtrecht eñ gaff hem die confirmacie vanden bisdom Ende hi wert biscop ghewijt ende consacreert te vollenbo opt slot van keueel des paeus daer bi was die biscop van minden eñ die biscop van ossenbrugghe eñ twee suffraganen biscoppen.

Ende biscop zweder bleeff int consilium ende hi starff daer vandey buuck euel inden jaer ons heren M cccc eñ xxxiiij eñ wert tot basel begrauen.

Als biscop zweder ghestoruen was so vergaderde bi een heer peter passaert eñ mit hem x of xij canonicken die noch buten vtrecht mitten biscop ghebleuen waren eñ die kozen jonckheer walrauen van muerss des biscops broeder van colen tot een biscop tot vtrecht Ende paeus felix van sauoyen eñ dat consilium die gauen hem daer off die confirmacie Ende hi hielt sinen hoff stoel tot vtrecht Ende alle die van sijnre parthie waren in hollant in zeelant eñ in ghelre lant die hielden die ghrestelike jurisdictie mit hem menich jaer Mer hi en quam nye inden besitt vanden bisdom want biscop weloff was int besitt als biscop ende had die confirmacie vandey paeus Eugenius.

M iiij^{c} xxxiiij

liij

rodolphus van diephout.

xxi jaer

Rodolphus des greuen soen van diephout die domproest tot ossenbrugghe eñ domheer tot colen eerst was eñ postulaet des bisdoms van vtrecht eerst was Dese was die liij biscop van vtrecht xxi jaer lanck.

Dese biscop weloff had inden eersten doe hi noch postulaet was veel vyanden want hi had paeus martijn teghens eñ den hertoch van bourgoengen mit dat meest te deel van hollant eñ van zeelant teghen eñ den hertoch van ghelre teghen ende den heer van aulenborch eñ meer ander heren teghen Mer die hertoch vā cleue was sijn vrient Ende mit allen desen heren die omtrent sijn sticht saten so wert hi versoent eñ wert goet vrient daer mede Ende hielt sijn stichte langhe jaren sonder oerloghen ende wert een rijck ontsiende heer Hi verbeterde seer des ghestichts sloten Hi dede dat hoff tutrecht schoen vertymmeren Ende dat huus ter horst eñ vollenbo dede hi schoen verbeteren Hi dede dat huus te lagh van nywes tymmeren.

Int jaer ons heren M cccc xli opten donredach van septembre so was tutrecht een tornoy bewepen op die noye daer ouer vijftich helmen in ō daen waren dat die joncheer van gaesbeeck bewepen had.

Inden jaer ons heren M cccc xxix so was tutrecht grote starfte.

Int jaer ons heren M cccc xlviij so creech biscop weloff onmin mitter stadt vā vtrecht en̄ hoe dattet langher stont hoet argher wert tusschen den biscop en̄ den gheneyn die vtrecht regierden. Ende inden jaer M cccc xlix op sinte blasius nacht so had biscop weloff mitten joncheer van montfoerde veel goeder manneyn ghebeden en̄ mit die van amerssfoerde en̄ quamen wt amerssfoerde inder nacht voer vtrecht Ende tusschen die witte vrouwen poert en̄ den plompen toern daer was hem heymelicken van binnen een gatt ghegrauen onder een boghe vander stadt muer Ende daer waren veen scouwen buten der singhel al rede gheset die si inden graft schoten Ende daer quamen si mēde ouer die graft en̄ cropen doe al lenekens eneyn der dat gatt en̄ quamen in die stadt en̄ sloeghen doe die witte vrouwe poert op Ende daer quamen die van amerssfoerde in biscop weloff mitten joncheer van montfoerde Ende doe si al hoer volck int stadt hadden ghinghen si stoutelick d[redacted]ter plaets wert Ende riepen die sijs off en̄ die weyde vry Ende als di[redacted]vernamen dat die biscop binnen ō stadt was so deden si die clock sla[redacted]steloes malcan deren op weckten en̄ int herneff op die plaetze Ende als [redacted]at die biscop in der stadt was en̄ ter plaets wert quam so ginghen si hem teghen seer stoutelick op die ganfmarct en̄ in die scouten stegghe vergaderden si Ende die van binnen ghinghen aen als leewen en̄ smeten so vaselick dat fise wel iiij of vijf weden achterwert drongen Ende biscop weloff wert ghequest in sijn been en̄ was onder die voet en̄ die joncheer van montfoert mede Mer doe quamen die van amerssfoerde doer die minrebroeder straet mit een nywe gheruft en̄ doe creyghent die van binnen te quaet en̄ hoer volck ondwep hem achter off en̄ elck quam doe e weech so hi best mocht en̄ des biscops volck creech die plaetze in. Ende daer worden doe ghequest dat si stoeuen als johan van lichtenberch proys soen herzogher meyster en̄ wetaert proys ende heynrick van massche Ende daer wert gheuanghen die joncheer van gaesbeeck en̄ die gaff wijck en̄ abcoude ouer den biscop mit alden toebehoren des soude hi sijn leuen lanck daer heer off bliuen Ende hi had vij^{m} rijnsche guldens toe aen ghelde En̄ daer wert gheuanghen die joncheer van seuenberghen mer die quam quijt mit sijn oetuede Ende daer wert gheuanghen vrederick van wenesf van wuluen heer johans kinder en̄ die mosten den biscop gheuen x duisent rijnsche guldens Ende bouen dit were dat huus te rynouwen noch ons ghewerpen Ende daer wert gheuanghen jacop proys en̄ hubert van pallaes en̄ worden ter horst ghevoert en̄ bralten wt ende

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Squamen e weech Ende daer worden gheuanghen aernt van amewonghen eñ heynric jacobs soen eñ worden beyde op die plaetze den hals off ghehouden Ende daer wert gheuanghen jacob van amewonghen volpaert van amewonghen johan van amewonghen jan wouman direk wouman jan van tiel direk aernts soen eñ meer and eñ worden ghescatt eñ wt der stadt verdreuen Ende oeck worden wt der stadt verdreuen heer johan proys die domdeken tutrecht was eñ heer bernt proys sijn broeder johan van lichtenberch braem van lichtenberch philips van gronevelt adriaen vã kanserwen aelbert proys vrederick vand massche heynrick vã malsen ghenit soeck weloff vten elsweert direk van stekel ende noch meer ander goeder mannen Ende alle hoer wijff eñ kijnder worden meest al mede verdreuen ende ghescatt eñ somme hoer goet ghenomen.

Waer na inden jaer van lij so was alte groot oerloghe inden stieht van munster om enen biscop die die stadt van munster mitten meesten deel vanden stieht eñ een deel vanden capittel wouden hebben heer ederijch een greuen soen vander hoey Eñ daer viel mede toe die hertoch van cleue eñ greue johan vander hoey eñ meer ander Ende dat meere deel vanden capittel die kozen heer walrauen des greuen soen van muers Eñ daer vielen mede toe biscop direk van colen eñ biscop weloff vã vtrecht hertoch aernt van ghelre want heer walrauen had die confirmacie vanden paeus. Ende in desen tijden so was een cardinael eñ lagaet in desen neder landen ghecomen eñ hiet Nycolaus de kusa om te reformieren somme vanden ghestelikten staet eñ alle nonnen te besluten Ende dese cardinael die prédicte tot colen tot vtrecht ende tot veel steden selue Ende gaff oeck oflaet van alken sonden.

In desen tijden dat dit oerloghe van munster was so was bi den cardinael een contract ghemaect tusschen biscop weloff eñ heer walrauen van muers den elect vã munster mit groter vrienscappen alsoe als die van munster ghen van muersse tot biscop hebben en wouden waert saecke dat men se bekrachtighen mocht so soude biscop walrauen sijn electie eñ sijn bisdom vã munster ouer resignieren heer coenraet van diepholt biscop weloffs broeders soen die domproest van ossenbrugghe eñ

Proest van deuenter was Ende des soude biscop walrauen jaerlicx wt dat bisdom van munster hebben een seker somme Ende des soude hi noch hebben den y penning vand ghestelicheyt vanden crisdom tutrecht Mer dat soude biscop weloff mede dey len Ende hier mede soude alle geselschelinghe van outs eñ van nywes tusschen biscop weloff eñ biscop walrauen te nijt wesen Ende dit bewerff die cardinael kusa aen den paeus dat hi bullen gaff vanden precare op heer walrauen van muerse.

Ende biscop weloff nam dit oerloghe van munster so starck aen dattet hem soe grote goet coste dat hi alle synes schatts quijt wert ende wert een arm heer Ende alsmen dit voerscreuen precare vanden ghestelicheyt hebben woude Die vijff collegi= en vā vtrecht mit alle der ghestelicheyt die appelleerden daer op ten mocht hem niet baten Ende dat schreen men woudet hem nemen Die ecclesie cessierden vanden dienst gods sonder die jacopinen die songhen alleen dat hem namaels op brack Aldus werttet tusschen biscop weloff eñ der ecclesie seer quaet Eñ die ecclesie laff te lesten die maledictie ouer den ghenen diese persequeerde mer si en noemden nyement Ende die ecclesie vernam datmense allencken som vanghen eñ halen soude ende dwin=

Anno dñi ghen die precare te ghenen Die vijff collegien ende die vier perwchi kercken sloten mit een grwot eñ cleyn out ende jong dat si vander stadt off van nymant ghenan=

Biscopen ghen en wouden wesen off horen minsten dienre ghenanghen en wouden hebben si

van vtrecht en wouden daer ghelijck voer blijuen Ende deden alle nacht in hoer collegium wa= ken eñ dat elck synen cloeck slaen soude als hi noot hadde Biscop weloff die was een

Regierden wijs houerdich heer die en behaechde dit niet. hi ret wt der stadt ende ret ter horst Ende die raet vander stadt eñ die die stadt doe regierden die ghinghen te rade ende wouden die ecclesie daer toe brenghen eñ dwinghen dat si hoer wapen eñ vergade= ringhe off stellen souden ende wouden corrigieren alle die weerlike ambochts luden die bi der ecclesie holpen wapen.

Die ecclesie vanden vijf collegien ende vander vier perwoki kercken out ende jonck vergaderden bi een inden doem Als si dit vernamen togben si panciers ende herneff aen om te keeren ende doot te blijuen dan mense alfo ouer vallen foude Ende dit gheſchiede inden jaer ons heren M ccce ende lv op finte pauwels dach conuerfio.

Ende als dit die ghemeent van vtrecht vernamen fo liepen si al ghemeenlicke bider ecclesie inden doem ende feyden si wouden bider ecclesie leuen ende fteruen want dat waren die ghene daer si alle hoer broet aen wonnen Ende si en wouden die hoe: moet vanden ghenen die die ſtadt regierden nijt langher lijden die si bedreuen Ende die ghemeent die wies fo grwot ende si gingben opter plaetze ende voer der ſtadt huus daer die raet op was. ende die raet moſt alfulck dingbe vander ecclesie off ſtellen als si vernamen. ende die jonchheer van montfoerde die dedingbede daer tuſſchen dat die raet quam inden doem int capittel huus bider ecclesie ende voer die ghemeent ende alle dat die ghemeent doe hebben wouden dat moſt die raet conſentieren. ende die prelaten mitten borghermeyſters die ghingben ſtaen opt doefael inden dom ende daer riepmen off hoe alle ding weſen ſoude. ende van daer moſten die raet gaen mitten prelaten op: ter ſtadt huus ende daer moſtmen mitter clocke alle dincke off luden. ende daer laghen die prelaten in hoer religien bijden borghermeyſters ende raet voer der ſtadt huus ende daer riepmen off van allen dingben diemen begheerde voer die ghemeent die daer voer ſtont. ende daer moſtmen der ſtadt grwot ſeghel ontwee ſmiten. ende veel dingben die die ghemeent hebben wouden moſten ghefchieden.

Ende dſe ghemeent maecten een ordinancie dat in allen ſtraten gemeenlic daer maecten ſi een beckten ſlach. ende alſmen een beckten ſloech ſo ſloechmen in allen ſtra: ten die beckten ende ſo liep elck int herneff daer hi ghordineert was. ende daer waren ſo op een ſtort vier off vijff duſent man bi een off meer dat een vreſelick ding was ende ſi ſetten ende ſtoren den raet vander ſtadt op een ander manier ende ſetten nader ghe meenten fin.

Die ecclesie ontboet heer ghijſbert van bredewde den domproeſt van vtrecht die op die tijt inden hagbe was. ende die domproeſt quam bi der ecclesie.

Voer na inden seluen jaer ons heren M cccc lo op die vij kalende van Aprille doe starff biscop weloff tot volkenho eñ hi wert tot vtrecht ghebrocht eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkercke.

Hertoch philips van bourgoengen die seynde tutrecht den greue van nassouwen mit meer ander Ende dede ecclesie bidden voer den heer dauid die biscop tot tarwaen was eñ was sijn natuerlijcke soen.

Hertoch aernt van ghelre die quam selues ende bat voer hertoch stephaen van beyeren.

Die ghemeen heren vanden capittel die stoten ghesamelick ende eendrachtelick heer ghijsbert van bredewde den domproest van vtrecht sonder twee als heer ghijt van masscke eñ heer johan van witenhorst die gauen hoer stemmen hertoch stephaen van beyeren Mer doe dese twee hoerden dat die domproest alle die stemmen hadde doe weder riepen si hoer stemmen eñ gauense mede den domproest. Ende dese stoer gheschiede int jaer vñ lo des anderen daghes na paesdach opten seuenden dach in aprille.

Anno dñi M iiij^c lo

Biscoppen van vtrecht

liij ghijsbertq des heren broeder van bredewde.

Regierden een jaer

Ghijsbertus des heren broeder van bredewde die domproest tutrecht was. was die liij biscop van vtrecht ghecoren een jaer ende vier maenden Ende als hi elect was doe regnierde noch die ghemeent inder stadt van vtrecht Eñ daer was quaet op te voetellen Mer hi brochtet mit wijsheyden daer toe dat die ghilden eñ die ghemeent beliefdent Als dat die heer van bredewde eñ die joncheer van gaesbeeck die van renesse die domdeken eñ alle die goede manne die wt der stadt verdreuen waren als dat die alle weder in quamen Ende hi dedse al bi hem comen eñ oeck alle die die stadt te regieren hadden ende hadse van beyden syden ten eten Ende bad hem dat si een lude wesen wouden. hi woude hem beyden wesen een goet heer Si seyden dat sijt souden doen Mer die ghene die die stadt ghe regiert hadden die pijnden hem allencken e wech wt der stadt te comen want die daer in ghecomen waren die waren den anderen te machtich doe si ghen regiment vanden stadt en hadden.

Die hertoch van bourgoengen hertoch philips die seynde ter stont op den bis-
cop van atrecht aen den paeus Calixtus Ende de de beletten dat men heer ghijsbert
van bredewde den elect van vtrecht ghen confirmacie en gaue Ende hi den paeus
Calixtus vriendelick bidden dat hi sinen soen den biscop van tarwaen een prouisi
geuen wilde vanden bisdom van vtrecht Ende die coninck van arragon die badt
den paeus seer vriendelick oeck om dese selue bede.

Die Elect seynde op aen den paeus Calixtus om die confirmacie Ende de de sijn
ghelden daer presentieren den paeus in die wissel legghen die daer toe beloten. Die
paeus vertoecht langhe vāder confirmacie hi soude een goede antwoert gheuen en
mit blijscappen thuus seynden Mer daer en quam nijt off Mer hi seynden den her-
toch van bourgoengens soen biscop van tarwaen een prouisie vanden bisdom vā
vtrecht houen des stichts priuilegien en eendrachtich electie Ende als die prouisie
ghecomen was Die van amerssoert en die van reneu lieten des hertoghen volck vā
bourgoengen in tot biscop dauids behoef Ende die ghene die dat huus ter horst in
hadden vāden elects weghen die lieten biscop dauids volck daer op en leuerde hem
dat slot.

Heer ghijsbert die elect die seynde aenden keyser vorderijck om dat regale ende
om dat weerlike sweert vanden bisdom En die keyser gaffe hem en seyndet hem.

Dese ghemeent vā vtrecht die dat regiment vand stadt alsus hadden so soech
daer alte veel lichts volcks toe Ende si hielden alle welke merghen spraeck so som-
wijl twee off drie daghen aen een Ende die minste die nijt en hadden ende dat licht
volck was die woudē meest wils hebben Ende goede wijse rijcke manne en dor-
sten nijt spreken En si begonnen ten lesten veel goeder rijcker manne te vangen
en hoer goeden te willen nemen en waren in vrese dat men se den hals off houden sou
de Ende braken besloten susters husen op en woudē weten wat goet dat si hadden
en hoe si daer aen quamen Ende begonnen voer te nemen dat si ghestelick en weer
licke weten woudē hoe si aen hoer goet ghecomen waren Ende soudē ten lesten in
der lude kisten ghecomen hebben.

Op eenen tijt int jaer van lvi op sinte marcus dach so had die ghemeent hoer lee-
den ghesleghen en̄ waren in die noey vergadert om veel wonders te bedriuen ouer
die rijcheyt vander stadt Heer ghijsbert van bredewde die elect die had dit verno
men Hi ontboet den heer van bredewde sinen broeder mit die van vyanen bi hem
en̄ die joncheer van montfoerde Ende hi badt veel goeder ridder ende knechten bi
hem uten stichte en̄ wt den lande van ghelre en̄ oeck wt brabant en̄ wt ander landen
en̄ veel goeder stal broeders en̄ si maecten hem seer wel toe en̄ teystenden mit stroy
en̄ gingen stoutelick mitten elect doer die scouten steghe en̄ warens ghemoedet stou
telick te vechten en̄ te slaen om die ouer hant te hebben van dier wilder ghemeente
Ende als si den elect mit sinen hoep saghen aen comen so stoutelick so staken si hoer
handen op en̄ gheerden vrede en̄ wouden doe alle bi hem bliuen Ende daer mosten si
hoer wapen neder legghen en̄ gaen al aen een syde staen die bi hem bliuen wouden.
ende si ghinghen al bi hem Ende alle die wijsheyt en̄ rijcheyt vander stadt vielen al
vast bi den elect Ende die elect settede al hoer merghen sprake en̄ op hoep off Ende
wie dat meer lecten sloeghe dat waer op sinen hals Ende hi settede weder den raet
vander stadt als hi van outs plach te wesen Ende goede borghers die ghevangen
Anno dm waren vander ghemeent die liet men quijt En̄ aldus quam dat ghemeent spul off.

Biscopen van vtrecht Regierden

Die hertoch van bourgoengen die dede heervaert bieden ende vergaderde groot
volck om sinen soen mit machten int bisdom te brengen vā vtrecht daer hi die pro-
uisie of hadde Ende toech vten haghe tot leyden en̄ van daer voert tot yselsteyn mit
veel edelre mannen en̄ mit groot volck Ende biscop dauid die was al rede ter horst
en̄ hi had die horst amerssoerde en̄ renen in.

Die hertoch van cleue die dedinghde seer tusschen den hertoch vā bourgoengen
sinen oem ende heer ghijsbert van bredewde den elect sinen neve Als dat hi dat bis
dom ouer gaue op alsulcker vorwaerden als men daer verspract. Die elect was
wijs en̄ voersichtich en̄ bedocht hem dat hi alsulcken groten machtighen prince te
ghen hadde en̄ dat sijn soen al rede die horst amerssoert en̄ renen in had En̄ hem een
schoen dedinghe gheboren mocht so begonde hi te luysteren Ende hi seynde sijn rade
mitten hertoch van cleue bi den hertoch van bourgoengen Als den heer van brede-
wde sinen broeder den joncheer van montfoerde johan van renesse heer johan proys
die wemdelen ende jacob proys Ende alle dinck wert wel versproken Ende tot
yselsteyn werttet ghesloten in alduss danigher manieren Als dat heer ghijsbert van
bredewden die elect sijn electie ende dat bisdom ouer gheuen soude ende resignieren
soude den biscop dauid van tarwaen des hertoghen soen van bourgoengen die die
prouisie vanden paeus hadde Ende heer ghijsbert van bredewden die soude bliuen

Bdomproest eñ proest van oudemunſter tutrecht Ende hi ſoude weſen proeſt tot ſint te donaes te brugghe Ende hi ſoude hebben alle jaer alſo langhe als hi leefde wt den biſdom van vtrecht vier duſent eñ twee hondert rijnſch gulden jaerlicx Ende hi ſoude hebben voer ſijn coſten die hi gedaen had eñ voer ſijn wt geleyde ghelt vijftich duſent kroonen Ende voer al dit ſo wert die hertoch van cleue borghe.

Ende op alduſdanighen voorwaerden eñ op groter ghehoue ſo quam die mogen de vorſt hertoch philips vā bourgoengen mit ſinen ſoen den biſcop dauid inde ſtadt van vtrecht mit alle ſijn volck daer hi mede voer die ſtadt van vtrecht ghetoghen ſoude hebben Eñ die hertoch voerſcreuen die had mit hem ſinen ſoen den greue van ſarlois Die greue van nyuers Die greue van ſtampus Heer jacob des hertoghen ſoen van bourbon Heer Adulphus des hertoghen ſoen vā cleue Heer Anthonis die baſtaert van bourgoengen Die greue van meerle Die greue van brianen Die greue van boecham Die heer van ewy Die heer van crickx ende menich groot edel heer die hier nijt gheſcreuen en ſtaen Ende quamen mit groter coſtelicheyt ende mit groter eerheyt inder ſtadt van vtrecht daer die hertoch ende die biſcop mit groter minnen ende reuerencien ontfanghen wert. want heer ghijſbert van bredenrode ontſinct den biſcop ſelue eñ reſignierde hem ouer die poſſeſſie eñ alle dinck alſt voorſprooken was Ende hi heeft biſcop dauid mitter eccleſie ſeluer ghelept in ſinte martijns doem eñ heeften gheſet in des biſcops ſtoel dat ſeer minlick was te ſien.

Ende als hertoch philips van bourgoengen aldus inder ſtadt van vtrecht was mit ſo groter macht dat hi der ſtadt wel machtich was ſo heeft hi volcomelick als een ghelouich waerachtich edel vorſt ſijn ghelof wel ghehouden eñ en heeft die ſtadt nerghent in vercort off misdaen.

Als die hertoch van bourgoengen tot vtrecht gheweest hadde omtrent acht dagh so is hi voert ghereyst mit alle sijn volck voer deuenter en oeck mitten hollanders Ende hi leual den domproest en den heer van brederode die stadt van vtrecht te bewaren Ende die hertoch van burgoengen lach voer deuenter omtrent viij weken Mer daer en wert nijt bedreuen dat scriuens weerdich was Ende alle die tijt so reghendet dach bi dach Ende het wert ghedimet dattet ouersticht sonde den biscop dauid ontfanghen voer horen heer.

Anno dm — Miijc lvi

Biscopen van vtrecht — lv dauid van bourgoengen

Regierden

Dauid van bourgoengen die eerst biscop van tarwaen was

Boudewijn die caluwe boudewijns soen die regnierde xv jaer en hij was seer stout ende weder stont sijn vyan den seer vromelike ende hi leyt tot sinte peters cloester te ghent dat hi selue stichte ende hi had Estruden coninck delphidus dochter van engelant hi beueste brug alre eerst seer vast Hij liet enen soen after ende hiet aernout.

Boudewijn mitten schonen haer de graue Aernouts soen was graue xlviij jaer hi had te wijf Ogine gra: ue ghijsberts [illegible] van lutselen: [illegible] hoech dae[illegible] hiet bou[illegible] leyt tot [illegible] uen.

viij^c lxxix viij^c xciij ix^c xxxij ix^c xxxv ix^c lvi

boude: wijn de ca: luwe.

aernout die grote

boude: wijn die. jonge

boude: wijn mitē schonē haerde

xv jaer xxxviij jaer iij jaer [illegible]aer xlviij jaer

Aernout die grote boudewijns soen greue regnierde xxxviij jaer hi stichtede vij puē vā canonniken tot sinte donaes te brugghe Hij gaff die tienden daer toe hi was göd vruchtich hij sterff int jaer ix^c en lxiij op ten xviij dach in meert Ende leyt tot sinte peters tot ghent Ende hi hadde Alijt des greuen dochter van ümendes daer had hi enen soen bi en hiet boudewijn.

Boudewijn die iongh greue. Aernouts soen was greue iij jaer Ende hi had mechtelt des her: togen heymans dochter van sassen Ende hij leyt tot sinte peters tot ghēt Hij verbeterde dat lant seer hi liet enen soen hiet Aernout.

Aernout die ionge was greue xxi. jaer ende hij hielt dat lant in dwangh ende in goeden rechten. Hij had een wijf hiet susāna des conincs berengijs dochter van jtalīē hij sterff int jaer. ix^c. ende lxxxviij opten xxix dach in meert hij liet enen soen hiet boudewijn.

Boudewijn van risele greue lodewijchs soen was greue van vlaenderen xxvij jaer hi stichtede die stede van rijsel. ende hi dede die kercke van sinte peters tot rijsel maken dese creech die iij ambochten aen vlaenderen dese had twee sonē boudewijn [redacted] wbbrecht ende oeck enen dochter die trouwede hertoech [redacted] willam van normandiē dien kastaert die na engelant [redacted] van ende comine wert Ende dese greue leyt sinte peters [redacted] rijsel Ende had twee wiue Alijt des comnes dochter [redacted] van vrancrijck hij wan dat greefscap vanden lande van [redacted] elst om welke die keyser hēinrick neder quam op vlaē [redacted] ren Mer die pays wert ghemaect Ende die greue ont [redacted] uct vanden keyser te leen.

Die t[redacted] volgh[redacted] [redacted] rdien nie de[redacted]

Boudewijn die seste van dien naem ende hiet oeck die goedertieren. greue boudewijns soen was greue drie iaer hij hadde des greuen dochter van henegouwē die rijchild hiet hi had daer twee sonen bij als Aernoute ende houden Hij was ontsien om sijn duechdē ende om sijn goede leuen ende hi leyt tot hauoen begrauen.

Aernout die ij boudewijns soen daer boudewijn vā rysel onderder off was dese was greue vj. jaer. ende leyt sinte bertijns ende hi en liet gheen kijnder Dese Aernout wert verslaghen van wbbrecht sinen oem in een strijt.

Robbrecht die vriese boudewijns soen vā risel was greue xxiij. jaer hij stichte sijte peters kercke tot cassel opten berch Ende hij prouende daer xx canonicken Hi was mit hertoch godewaert van kelyoen ouer meer daer hi veel vromicheden dede hij leyt sinte peters tot cassel hi had een wijf hiet ghertruyt des hertogen dochter van sassen greue florens weduwe van hollant daer wan hi een soen bi hiet wbbrecht ende ij. dochteren die een was cominghinne van denmerckten Die ander hiet ghertruyt ende was hertoghinne van elsaten.

Robbrecht die ander alſo ghenoemt wo
brechts vrieſen ſoen was greue van vlaen:
deren xvij jaer hij was oeck ouer meer mit
hertoch godevaert van belyoen hi gaff den
ſeghel van vlaenderen den proeſt van ſinte
donaes tot brugghe ſinen neue en erff can:
telier te weſen wie dat proeſt waer En gaf
hem macht alle die offiaen die tot ſinen ho
ue behoerde te ghevuen elck na ſinen ſtaet en
te ſettē als cancellier hi leyt tot ſinte vedaſt
tot atrecht hi had hertoch willems dochter
van normandien.

Baerl die eerſte was greue van
vlaenderen viij jaer dſe was der co
mingthinnen ſoen van denmercken
die wobbrecht des vrieſen doche was
Ende om ſijn grote gerechticheyt ſo
wert hij vermoert in een cappel tot
ſinte donaes te brugghe daer hi lach
ende hoerde miſſe Ende hi wert daer
begrauen int jaer M C xxviij ij dae:
ghen in meert ende en liet ghen kind
achter.

Boudewijn hapkijn die ander de
greue wobbrechts ſoen was greue vā vlaenderen viij jaer
lanck Ende hij dede ſeer ſeerp recht alt lant doer ouer alle
die miſdaden hadden off die des heren off der ſteden off des
lants profijt onredelick genoten hadden ende qualick ghe
regiert hadden hi wert beſmet mit enen euel En gaff ſijn
graefſcap ouer Baerl ſinen neue die wobbrechts vrieſen
doche ſoen was En die moed was comighinne van den:
mercken ende hi wert een ſwert monick Ende leyt ſinte
bertijns begrauen Hi had een wijff hiet margriet des gre
uen dochter van bloendē mer hi en liet ghen kinder ende
dat graefſcap quā op Baerl ſijnre moeyen ſoen van den:
mercken.

William borchgra: ue van yperen taſte die graefſcap van vlaenderē aen wāt hi had greef Baerls nicht Mer hi en re gierde nijt dan ij. weken lang.

Willam van normandien die recht swaghr was van greue klaerl quam in be sitting vanden lande van vlaenderen bij hulp van coninc lodewijch ende stac willem van ypren daer wt die clemens des greuen klaerls gwot vrouwe nicht had te wi: ue Ende doe dese greff willem in die besitting was begonste hi die rechten ende cas: tumen vanden lande te verminderen doe ontboden die van vlaenderē direk des hertoghen soē van elsaten die hi had bij gheertruyt greue klaerls moey. Als direk ghecomen was in vlaenderen soe jaghede hem greue willem i Aelst mer daer wert greue willē gheschoten so dat hi daer af sterff ende leyt sinte kertijns tot sinte thomas Willem regnierde vi. maenden.

Direk des hertoghen dircs soen van elsaten was greue xliij jaer ende hi was ouer meer op die heyden mit co: minck lodewijch van vranckrijck Ende hij had sibilla des conincs dochter van sicilien ende hij leyt te watene hij brocht van ouer zee ons heren bloet sinte basili us te brugghe hij had een soen hiet phi: lips ende een dochter hiet margriet die had greue boudewijn van henegouwen.

Anno dm

Greuē van vlaenderen

Regnierden

Philips die eerst greue dircs soen was gre: ue xxi jaer hi ordinierde veel goeder statuten Hi was op een tijt int heyligh lā: ouer meer ghetoghen bevaert mit veel volcs ende had salue conduut Ende boven dat so quam eens heydens heren kastaert soen ghewapent ende woude desen greue philips vanghen ende verslaē Dese greue die nijt ghewapent en was mit harnesse die settede hem te weer mit sinen volcke ende god versacht dat hi desen kastaert mit alle sijn volck verstoech Ende dese kastaert had dese wapen in sinen schilt enen schilt van keel mit een quartier kijn van goude ende in dat gout enen leewe van sabel Ende greff philips nam dese schild mede ende quam veylich wt den lande Ende achter die tijt voert so voerde dese greue philips die wapen enen gulden schilt mit een leewe van sabel ende liet sijns selfs wapen varen Mer hi en liet gheen kinder ach ter Alsus en erfde hij dese wapen niement Mer margriet die greuinne van hene: gouwen sijn suster nam dese wapen mede aen al was si daer nijt aff ghebo:en ende liet haers vaders wapen varen ende boudewijn hoer soen ende johanna ende margriet boudewijns dochteren die namen oeck dese wapnen aen ende lieten die wapen van henegouwen ende van vlaenderen varen dese greff philips lach mitten kroistey prin:

Boudewijn greue van henegouwen die te wijf had margriet greue dircx doch: ter van vlaenderen ende greue philips suster die was greue vā vlaenderen iij jaer ende regierde eerlaerlick ende vredelick mit margrieten sinen wiue Ende hi had ij sonen die eerste hiet boudewijn ende was greue van henegouwen ende van vlaen: deren ende wert na keyser van constantinopel ghecoren Die ander hiet philips ende was greue van namen Ende hi had twee dochteren die een hiet ysabeel ende was hertoghinne van brabant Die ander hiet oeck ysabeel ende was keyserinne van constantinopel.

Boudewijn greeff boudewijns soen van henegouwen ende margrieten soen van vlaenderen die was greue van he: negouwen ende van vlaenderen vi. iaer lanck van sinen wiue die hi hadde Waer waer veel off te scriuen mer dat laet ic staen Mer hi creech twee dochteren die een hiet iohanna die ander hiet Margriet Ende iohanna sijn eerste dochter gaff hij te man Ferrant des comincs soen van portegael Ende margriet die ander dochter die gaff hi te man bossaert des heren soen van auenmis wt britaengen ghebozen ende vanden bloede van Enghelant ende alsmen screeff dusent twee^{c} ende. v. so doech

M C xciij — M C xcvi

iij jaer — vi jaer

dese greeff boudewijn mit veel stozsten princen ouer meer in een cruus vaert ende daer de: de hi so vromelic dat die stozs: ten princen die stozē desen gre: ue boudewijn toe enen keyser van constantinopel Mer cozts daer na soe lach hi voer een stadt hiet andernobel ende daer wert hi beloren ende verwonnē van sinen vyanden datmen nijt en wist waer hi bleeff Ende langhe tijt daer na so quam dese keyser boudewijn heymelick ende ellendelick wt heydemisse daer hi in ellendicheyt die ploech had moeten trecke ende groten arbeyt ghedaen hadde Ende hi quam te rysel in eens kanonikē huus die sijn dienre gheweest hadde ende hem wel kende Ende hi ontboet sijn twee doch: teren dat si bi hem quamen Ende alst gheruft quam dat keyser boudewijn int lant ghecomen wys so wert enē raet gheuonden alsmen seyt so dattet keyser boudewijn nijt en was mer het was een man die hem wel ghelecht eñ hiet bertram ende was van riemen ghebozen ende had te compingen ghewoent Ende dese dochteren deden hem langhen des morghens vroe eñ seyde dattet een boeue eñ bedriegher was.

Een voer alders daer hi gheuanghen wert ende sterff daer inder vanghe: nisse int iaer M C xc ende wert be grauen tot cleuaes int cloester.

Johanna keyser boudewijns dochter die was greuinne van henegouwē ende van vlaenderē ende regierde mit ferrant des cominc soen van Poortegael haren man xxi jaer lanck Ferrant wert ghevanghen van comine philips van vranckrijck Ende hi sterf int jaer ons heren M iij^{c} ende xx Esy leyt tot merlbet int cloester begrauen.

Johanna voerscreuen had na ferrants dot enen anderen man die thomas hiet ende was des greuen soen vā sauoyen ende regierde iiij. jaer lanck Ende dese greuinne vrouwe Johanna die sterf int jaer ons heren dusent ii^{c}. xxiiij. op sinte nycolaes auont ende wert te marcket begrauen in onser vrouwen cloester Ende dat greefscap van henegouwen ende van vlaenderen dat quam op margriet hoer suster.

Anno dm	M iij^{c}	M iij^{c} xx	M iij^{c} xxiiij
Greuē van vlaenderen	Johanna	Johanna	margriet.
Regnierden	xxi jaer	iiij jaer	xxxiiij jaer

Margriet keyser boudewijns van constantinopel ander dochter ende vrou iohannen suster dese was greuinne van henegouwen esy van vlaenderen xxxiiij jaer lanck dese margriet had ij. mannen ghehadt eer si greuinne wert Ende bi elc so had si kinder die eerste man hiet bossaert des heren soen van auennis ende was van britaengen gheboren. ende oeck vanden bloede van enghelant Ende bi desen man had si twee sonen die ouste soen hiet iohā van auennis ende die hilicte si aen greue florens dochter van hollant die comincs willems des roemschen cominc suster was Ende si gaf hem die greefscap van henegouwen te regieren van hoerre wegen. ende die ander soen hiet boudewijn van auē nis ende sterff langhe tijt voer sijn moeder.

Haer ander man die si buten hoerre vrienden raet ghenomen had van liefden die hiet willem van dampier Mer hi en ghelee hoer nijt. ende daer wan si oeck ij sonen bi die eerste soen hiet ghye van dampier. ende die ander soen hiet willem vā dampier Ende dese leste man willem van dampier die regierde dat greefscap van vlaenderen een wijl mit margrieten sinen wiue ende doe sterf hij Esy dese margriet was een alte houeerdigen stronghen wijff ende was seer quaet esy hart van sinnen

Ende hielt gwoten houeerdighen staet off si een coninghinne ghewees hadde.

¶ Ende si hadde dese kijnder vāden lesten man lieuer dan den anderen Mer noch tan soe verteernde ghye van dampier sijn moeder want hi nam bi hem seluen een slecht wijff fogaerts dochter van ketunen.

¶ Hier om was sijn moeder margriet soe toermicht dat si desen ghyen horen soen dreychde van quaethyden dat si hem bastaert woude maken ende enē vāder ghunē woude na den recht van vranckrijck ende hem onteruen woude.

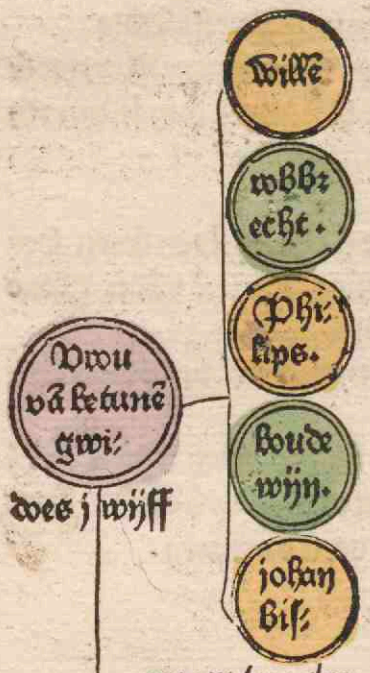
¶ Ende si nam willam van dampier horen jongsten soen ende liet die vlaenderen mit hoer regieren.

¶ Dit verdocht iohan van auennis hoer ouste soen die henegouwen regierden en die creech so groten onminne mit sijn moeder dat si so quaet en toermich op hem wert dat si hem oeck bastaert maken woude ende woude hem oeck onteruen.

¶ Mer gwido off ghye die bij hem seluen fogaerts dochter van ketunen ghetru wet had creech weder vrienscap mit sinen moeder Mer johan en mocht tot ghenen gracien comen.

¶ Ende coninck willam die wemsche coninck toech hem dit aen soe datter wert groot oerloghe tusschen den coninck ende margrieten der greuinnen Mer int leste so werttet gemaect mit vrientscappen ende oeck mitten parlement van vranckrijck Als dat johan van auennis margrieten ouste soen soude hebben ende behouden erfflick die greeffscap van henegouwen Ende ghye van dampier hoer ander soen soude na sijnre moeder doot hebben die greeffscap van vlaenderen.

¶ Dese greuinne van vlaenderen Margriet sterff int jaer dusent twee honderd acht ende tsestich op onser lieuer vrouwen dach purificacio Ende wert begrauen te salins.

Gwido off ghye margrieten anderde soen was greue van vlaenderen xxvi jaer.

Dese gwido had twee wiuē dat eerste wyf was des heren dochter van ketunen daer had hy enen soē hi hiet wbbrecht ende een hiet willem ende een hiet philips ende een hiet boudewyn ende een hiet iohan biscop van ludick Eñ die greue florens wyff van hollant ende die hertoghinne van brabant die greuinne van gulick ende een hiet philippa.

Ende dat ander wyff was des greuen dochter van lutselenborch daer wan hy bi iohan greue van namen Philips greue van ceuen Willem heer van melle Ende die greuinne van ghelre.

Anno dñi M iijc lxviij

Greuē van vlaenderen Regnierden xxvij jaer

Dese gwido hielt vlaenderen in vrey ende hiet een vanden vier beste ridders vander werlt Hy was die eerste greue van vlaenderen die een vanden yē ghenoten van vranckrijck ghemaect wert Want die comine sinte lodewijch die maecten die yē genoten vi. ghestelic ende vi. weerlick om dat si tuet vāder crwen wesen soude Mer daer nae had hy gwot oerlogh teghen vranckrijck die comenck philips van vranckrijck die selven veng desen greue ende hi en conste wt der vangenisse nyt comē hi en moste louen dat hi noch syn volck hem nymmer meer te ghen die crwen van vranckrijck versetten soude hy en soude verwaten syn ende syn volck vanden stoel van romen Ende hier na sette hi hem weder teghen die crwen van vranckrijck Ende die comenck wan hem of die stede van rysel duwaye orchiens Ende daer nae stelde hem alt lant van vlaenderen in des comines handen Ende die greue toech tot parijs tot des comines wil Ende greeff gwido sterff in des comines ghevangenisse int xxxvi jaer vā synre greeffscap ende lyt tot salins.

Robbrecht van ketunen greue ghyen soen was greue van vlaenderen ende heer van ketunen vā denremonde ende voecht van Atrecht xxviij jaer hij had twee wiuen dat eerste wijff was coninck klaerks dochter van sialien ende hiet blanche ende daer had hi een soen bi ende hiet sarlemeyn ende die brocht een ghecruus tusschē sijn scouderen ende hij sterff jonck ende si sterff oeck.

Daer na nam hi een ander wijff ende was jonefrou van ryters ende greuinne van nyuers daer van hi twee sonen bij Als lodewijch van nyuers en wobbrecht van cassele Ende iij dochteren Als die greuinne van keloys Die vrouwe van cō thi Die vrouwe van Adinghen Ende die vrouwe van lorreynen.

In dēses greue Robbrechts tijdē bereyde hem coninck philips die schone van vrancrijc om een cruus vaert te doē ouer meer doe ontboet hi die greue Robbrecht dat hi hem seynden vi^c. lude van wapenen Ende om dat dit die greue weder seyde so seynde die coninc van vlaenderen sijn iij sonen mit groter cracht. mer si keerden weder yet te doen Daer nae soquetste die coninc hem in een jaecht aen enen boem daer hi tegken wet so dat hi d off sterf. Daer nae coninc philips die langhe die gaff margrieten sijn dochter te huwelicken lodewijch greue van nyuers daer greef wobbrecht oudeuāder off was Ende daer mede wert pays gemaect tusschen vrancrijck ende vlaenderē En dese lodewijch wert erfghenaem ghemaect vā vlaenderē bi dry vāder en bij wobbrecht consent dese lodewijchs oem die recht erfghenaem soude geweest hebben wāt lodewijch desen jonghen lodewijchs mō was doot eer greue wobbrecht sijn vader Dese greef wobbrecht sterf int jaer M ccc ende xxij en wert begrauē tot sinte martijns tot yperē en dese greue sloech sij laeste wijf doot mit enen breydel vā enen peerde.

Lodewijch greue van nyuers des iongen lodewijchs soe daer greue robbrecht oude vader off was die was greue van vlaenderen xxiiij jaer Ende hij had veel wederstoets Want Robbrecht van cassel sijn oem was recht oer van vlaenderen Mer het wort so ghemaect mit hyliek ende mitten pays van vranckrijck alst voer screuē is dat dese lodewijch greef wesen soude Hi had te wiue margriet des conincs philips dochter van vranckrijck Ende hi had enen soen hiet lodewijch. ende dese greff sterff tot kriecky int jaer M iij^{c} xlvi Ende leyt tot brugghe tot sinte donaes

Lodewijch van male greff lodewijchs soen was greue van vlaenderen. van Artoys. van nyuers. van ryteers. ende heer van salinis ende van mecheley Dese regnierde xxxi jaer Hi en had ghen sonē Mer hi had een dochter ende hiet margriet die had hi bi des hertoghen dochter van brabant dese dochter margriet gaff hij te huwelich enen hertoech van burgoengen. ende die hertoch sterff corts sonder kinder Ende dat hertochdom van burgoengen dat bi sterf te houe aen coninck kaerl van vranckrijck. ende coninck kaerl gaft philips de hert dy sinen ionesten broeder. ende maecten hem hertoech van burgoengen Ende doe gaff greue lodewijch van vlaenderen margrieten sijnre dochteren dese hertoech philips van burgoengen coninck ians soen van vranckrijck Ende coninck kaerl vā vranckrijck des hertoghen broeder van burgoengen die gaff vlaenderen weder die stede van rysele duwaye outhies ende dat daer toe behoert welcke steden die coninck van vranckrijck ghehouden hadde sint ter tijt van greue ghye. ende hi sterf tot sinte thomas Ende leyt tot sinte peters tot rysele.

Philips hertoech van burgoengen des comines janss soen van vranckrijck die margrieten had grœue lodewijchs dochter welcke margheriete grœumme van vlaenderen van Artoys van nyuers van rytters ende vrouwe van salins ende van mecheley.

Dese hertoch philips was nu dubbelt genoet van vrancrijck Ende deltey vā den twaleff ghenoten Ende heer van allen desen landen voerscreuen.
Dese philips had bi sinen wiue Margariete drie sonen ende drie dochteren.
Die eerste soen hiet ian eñ was hertoch van burgoengen ende grœue van vlaenderen ende van Artoys na hem.
Die ander soen hiet Anthonius ende wert hertoch van brabant.
Die derde soen hiet philips ende wert grœue van nyuers.
Die ouste dochter was hertoghinne van oestenrijck.
Die ander dochter was grœumme van sauoyen.
Die derde dochter had hertoch willam van hollant.

M iijc lxxxviij

xxxij jaer

Dese hertoech philips goede ende ordinierde sijn drie sonen by sinen leuen wat elck hebben soude als hi storue Ende maecte dat vast bi consent van vrouwe johā na van brabant sijns wijfs moeye. Item den ousten soen johan maecte hi hertoch van burgoengen ende grœue van vlaenderen ende van Artoys Den anderen soen Anthonig die maecte hi te wesen hertoch van brabant van lotrijck van limborch ende na vrou iohannen doot van brabant. Den derden soen philips den ioncsten maecte hi te wesen grœue van nyuers mit sulker vorwaerden ende ordinanciē so hi minste ghegoet was so maecte hi so wie dat storue van hertoech ian off van hertoech Anthonis die twee ouste broeders si off hoer erffghenamen sonder wittach tighe gheboert achter te laten so soude alle dier goede ende heerlicheiden comen op den sen ioncsten broeder philips grœue van nyuers off op sinen rechten eruen Ende dit ghescheide bi ordinanae ende goet dunckē van vrouwe iohanna van brabāt die brabant doe welcke hoerde op die tijt dese hertoch philips sterf tot onser vrouwē te halle int jaer M iijc ende iij ende leyt tsertwesen te grauē buten dygon dat hij selue sticht̄e Ende hi regneerde xxxij jaer.

Jay van dygon hertoch philips soen was hertoch ende greef van burgoengē ende greef van vlaenderen van Artoys heer van salins ende van mechelen hi had te wijff hertoch aelbrechts dochter vā hollant daer van hi enen soen bi die philips hiet ende na hem hertoech wert Ende sess dochteren.

Die eerste dochter hiet margriet ende was eerst dolphijnne van vranckrijck ende na greuinne van ritsmont.

Die ander dochter hiet katherina ende sterff jonc tot ghent.

Die derde dochter hiet maria ende wert hertoghinne van cleue.

Die vierde dochter was greuinne van poyntiers

Die vijfte dochter hiet Anna hertoghinne van ketsoert.

Die seste dochter hiet Annees van ghent hertoghinne van burgoengen.

Dese hertoech jay regnierden xv. jaer Ende hij wert verradelicke verslagen in vranckrijck daer veel quaets off quam in vranckrijck int jaer M iiij^{c} xix op sinte seruaes dach Ende wert begrauen te monstrul Mer sint wert sijn lichaem verdraghen van daer tot dygon bi sijn vāder.

Anno dm — M iiij^{c} iiij

Greuē van vlaenderen —

Regnierden — xv jaer

Hertoech Anthonis van brabant die liet twee sonen die een hiet johan ende wert hertoch van brabant ende sterff sonder kinder.

Die ander soen hiet philips greue van simpoleij was na hertoch van brabant ende sterff oeck sonder kinder. ende hertoch philips van burgoengen hertoch janss soen creech brabant.

Philips greue van nyuers hertoech philips jongste soen liet twee sonen die ouste was greue van nyuers ende sterff sonder kinder.

Die ander was greue van stamphus ende na sijns broeders dot greue van nyuers Ende dese had een dochter die had hertoch jay van Cleue.

Philips hertoch ianss soen van burgoengen wert hertoch ende greue van Bur
goengen ende greue van vlaenderen van Artoys ende heer van salins ende van
mecheln int jaer M. iiij^{c} .xix. Ende daer nae int jaer M iiij^{c} ende xxx sterf
hertoch philips van brabant Ende margriet hertoch willams wijff van hollant
die hertoch ianss suster van burgoengen was die meende brabant te hebben wāt
si dat naeste lijff ende eey moey was van hertoch philips van brabant Die greue
van nyuers meende oeck brabant te hebben ouermits goet ketoey eñ kewijs dat
hi hem vermat so alst hertoch philips van burgoengen olso ghemaect had sijn ou
deuader soe wie ghen gheboert after en liet van vlaenderen off van brabant dattet
tomen soude op den greue van nyuers off op sinē rechten eruen Nu quam hertoch
philips van burgoengen greue van vlaenderen hertoch ianss soen ende vermat hē
hertoch van brabant te wesen Want hi die naeste may per soen was ende vanden
ouste broeder ghecomē tot hertoch philips van brabant Ende die brabanders heb
ben hem ontfanghen voer enē hertoch van brabant van lotrijck eñ van limborch
int jaer van xxx.

M iiij^{c} xix

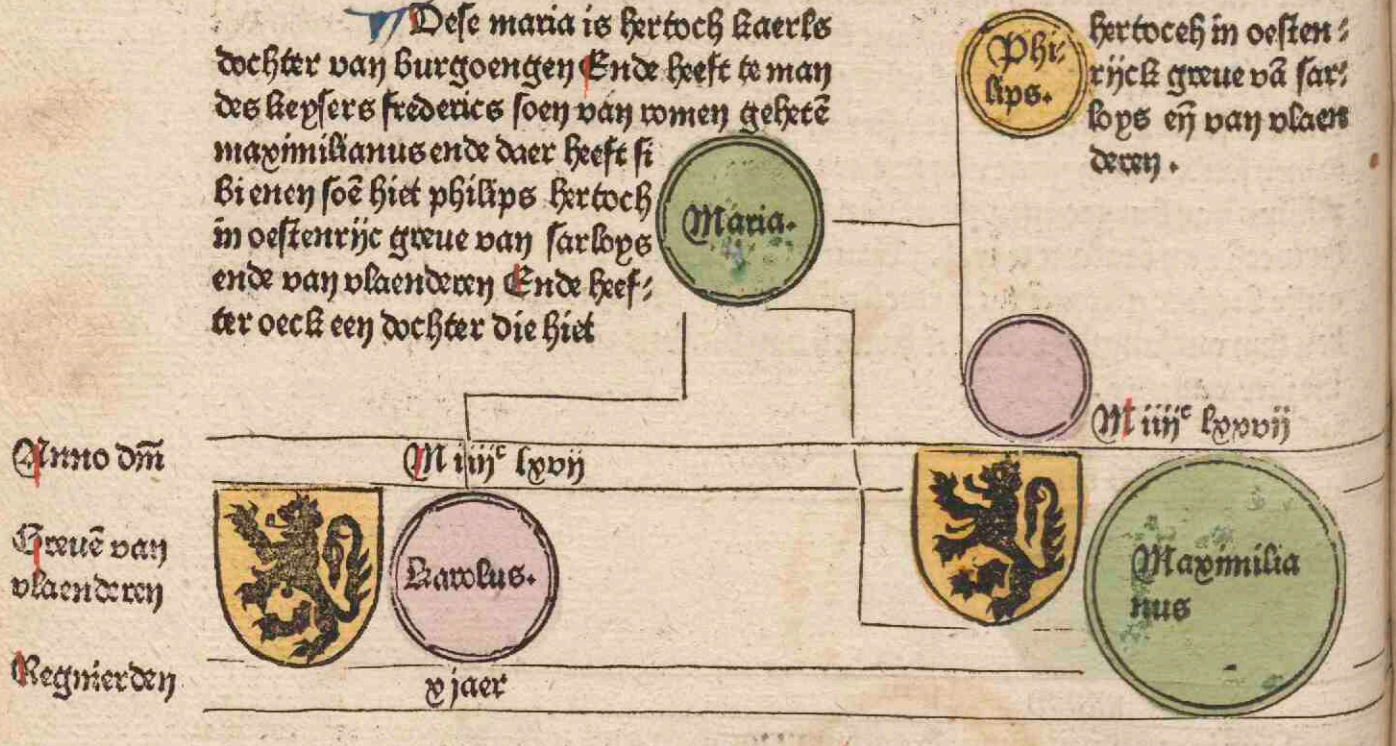
xxxvij

Int jaer M iiij^{c} xxxviij so gaff vrou iacob hertoch willems enige erff dochter
van hollant ouer dese hertoch philips van burgoengen horen neue dat hij ruwaert
soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ende vā
alle hoer landen Ende dede hem hulden Als ruwaert ende oer deser landen.
Waer na int jaer van xxxvi sterff vrou iacob Ende hertoch philips wert heer
van allen desen landen.

Int jaer M iiij^{c} xxviij wert hi greue van namen. ende aldus sijn alle dese lā:
den aen desen edelen prince ghecomen die hi vromelick ende wijsselic mit groter vre:
den ende mit groten ontsicht gheregiert heeft. Dese edel hertoch philips had drie
wiuen dat eerste wijff was des comincs dochter van vranckrijck ende daer en had
hi ghen kinder bi Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van
nyuers Dat derde wijff nam hi int jaer M iiij^{c} ende xxix ende hiet ysabeel ende
was des comincs dochter van poertegael Ende daer wan hi drie sonen bi die eerste
hiet Anthonius ende sterff ionck cē Sick ende leest die cronijck van vranckrijck
ij^{c} eñ xvi Ende inder cronijcke van brabant ij^{c} ende xxxviij.

Haerl hertoch van burgoengen hertoech philips soen wert greue van vlaenderen int jaer M iiij^{c} lxvij Ende wert oeck heer van allen den landen die sijn vader philips hadde. Hij had drie wiuen alst beschreuen staet in die cronijcke van vranckrijck ij^{c} ende xvi Ende in die cronijck van brabant ij^{c} xxxviij.

Dese maria is hertoch haerls dochter van burgoengen Ende heeft te man des keysers frederics soen van wonen gheheten maximilianus ende daer heeft si bi enen soe hiet philips hertoch in oestenrijc greue van sarloys ende van vlaenderen Ende heefter oeck een dochter die hiet

Maximilianus des keysers frederics soen vander ghenaden gods hertoch van oestenrijck van burgoengē. lotrijck. brabant. steyr. kerrondon. krayn limburch. luetzenburch. ghelre
Greue van vlaēderen. hasburch. Tyrol. phiert. kkiburch. burgoengen. artoys
Palsgraue van henegouwen. hollant. zeelant. Namen. zutphen.
Marcgraue des heylighen wemschen rijcks. burgau.
Landgraue in Elsalst.
Heer van vrieslant. windisthenmarch. portenau. salins ēn mechelen.

Dese Maximilianus heeft te wijff hertoch haerls dochter van burgoengen ēē die maria hiet Ende daer heeft hij een soen bij hiet philips hertoch in oestenrijck greue van sarloys ende van vlaenderen. Ende oeck een dochter die hiet

Anden beghinne ende begrip van hollant hoe dat lant eerst bewoent ende begrepen wert vijntmen veel beschreyts of int beghinsel vander cronijcke van enghelant int CC ende xviij blat Ende oeck mede int beghin d cronijcke van vtrecht int CC ende xliij blat. Ende hier selmen horen hoe dat lant namaels beheert wert vanden edelen vromen prince graue dirck den eersten graue vā hollant ende voert van allen grauen ende grauinnen van hollant van coninghen ende coninghinnen ende hertoghen ende hertoghinnen grauen ende grauinnen die besitters des lants ghe-weest hebben.

In hollant alsmen vijnt beschreuen in een boeck datmen hiet de proprietatibus re-rum inden xv boeck is een cleyn provincie ghelegen bi den rijn daer die rijn in die zee gaet Ende streckt zuytwert aen brabant Ende oestwert aen vrieslant Noertwert aen die britaensche zee Ende weestwert aen die neder galley ende aen vlaenderen. ende is een broeck lant ende waterich alsins mitten armen der zee ende des rijns om vloyt ghelijck een eylande Ende heeft binnen waley ende meeren ende sonderlinghe goet wey-land waer om daer veel beesten in sijn Ende die eerde is tot sommighe steden seer her-de vruchtbaer Oeck sijn daer bosschen in te veel steden daer wilde beesten in voeden waer bi datter goede jacht is Ende tot veel steden ist mozich daermen een materie off maect die ozbaerlick is te berne ende is een rijcklant als vanden goede dat bider zee ende bi den riuieren vaert van welcken lande die hoef stadt gheheten is traiectum inferius off vtrecht in duytsche wantet aen duytslant behoert nad ghelegenthept naden seden ende nader heerlicheyt ende nader talen Ende dat volck is groot vā lichaem starck van crachten. stout van herten. schoen van aensicht. eersaem van seden. god ontsiende. ende mijn beghern te wouen dan and duytschen. ghetrouwe ende vredsam ꝛc.

In jaer viij^{c} ende lxiij Als coninck staerl verhoerde dat die denen ende noerwe ghers hollant seer verdruen hadden. so sat dese coninck op een tijt in brabant in een dorp dat bladel hiet Ende daer was bi hem een edel graue die haghen hiet Ende twee ander jonghe princen Die een hiet walgerus ende die ander hiet dirck Dese graue haghe was oem ouer dese twee want het waren sijnre suster kinder ende coninck lode-wijcks wijff van aelmaengen graue haghens suster was daer moey off. Ende de-se greeff haghen badt coninck staerl seer vriendelicken voer sinen joncsten neve dirck dat hi hem ghenen woude die provincie van hollant mit een deel van vries-lant want hi doch ghebozen ende ghesproten was vanden edelen bloede van vranck-rijck Die coninck was seer wel ghenegen tot des grauen haghens bede ende consen-tierdent Ende gaff desen dirck die provincie van hollant mit horen toebehoren

⊕ ende een deel van vrieslant Ende maecten van hollant een vorstelike ẽ̄ princelike greefscap Ende ontfeng direct tot sinen ghetruwen raet ẽ̄ may Ende die coninct gaff direct hier of beseruen preuilegien ẽ̄ hantuesten bezeghelt mit des coninctes gulden vinghers lijn daer sijn beelde in ghegroeft was sprekende aldus.

Inden naem der heyligher drieuoudicheyt Kaerl bi der ghenade gods coninct van vranckrijck wantet onser crooneu toebehoert dat wi onse lieue ende ghetruwe eeren ẽ̄ weerdighen selken mit gauen ẽ̄ mit loen van horen dienst So doen wi verstaen allen ghelouighen kortsten luden die nu sijn off namaels wesen selken die desen brieff selken sien off horen lesen dat quam in onse teghenwoerdicheyt haghe die edel graue ẽ̄ bat ons dat wi ghneuen wouden enen edelen prince ghehoren direct des prince walgerus broeder die provincie van hollant mit datter toe behoert dat is van swijtbaerdus hagbe voert tot voertrapen ẽ̄ stricben toe ẽ̄ mit der kercke van eg-monde Tot wies bede wi ghneyght sijn ẽ̄ weerdelick ontfaen hebben als recht is ende ghneuen onsen lieuen ghetruwen man direct voerscreuen alle dit voerscreuen lant mitten dienst luden die daer nu in sijn off namaels i woenen selken mit bossche mit marsche ẽ̄ water ẽ̄ alle datter toe behoert ẽ̄ ghebieden dat hem nyement hijn

Anno dm der in en doe Ende want wi willen dat dese ghifte vast ẽ̄ ghestade blijue ẽ̄ ghehou-den worden totten ewighen daghen toe so hebben wi desen brieff bezeghelt mit onsen

Grauen van hollant gulden vinghers lijn Ghegheuen tot bladele int jaer ons heren viijc ende lxviij opten xvi dach inder maent van junius int xviij jaer onser regnaeen ons rijcks.

Regnierden Daer na so gaff coninct lodewijck van almaengen desen greeff direct dat lant van was da dat aen die greefscap vā hollant lach dat was vrieslant totter louwers toe om bede will hemme sijnre coninghinne die greue direcks moey was Ende gaff hem daer beseruen ẽ̄ bezeghelde hantuesten op sprekende aldus.

Was da, dat heeft vi vrieslant.

Jn die eer ende naem der heyligher drieuoudicheyt lodewijck bider ghenaden gods coninct van almaengen wi doen verstaen onsen ghetruwen die nu sijn off na maels comen selken dat hemme onse wijff die coninghinne ons bat off wi ghneuen woude onsen lieue ẽ̄ ghetruwe graue direct van hollant een foreest dat was da hiet ẽ̄ aen sijn greefscap ghelegben is Ende dat water dat daer doer gaet in wert ende wt wert. weylant ẽ̄ onlant. bossche ẽ̄ heyde dat dien foreest toe behoert Ende wi ymmer ghneyght sijn onser ghesellinnen bede vol te doen ende nijt te weygheren so hebben wi ghegheuen onsen lieuen greue direct voerscreuen dat foreest mit alle sijn toe behoren also alst voerseyt is vrilicke te ghebruken hem ende sijn nacomelingben vrilick te besitten of te verkopen of e wech te ghneuen Ende om dat wi willen dat dese ghifte ten ewighen dagbe ghehouden werde so hebben wi desen brief bezeghelt mit on-sen vinghers lijn van goude Ghegheuen int jaer ons heren viijc ẽ̄ lxviij opten derden dach in aprill.

Dirck die eerste alſo ghenoemt des princen ſygiſbertus ſoen vā aquitanien was die eerſte greeff van hollant enſ zeelant ende heer van vrieſlant totter houwers toe xxxviij jaer lanck Ende hi was een ſtout onverueert prince Hi ſteerde die denen enſ heyden ſtoutelick wt ſinen lande Deſe greeff dirck had een hoech ghebozen wijff ende hiet gena enſ was coninck puppijns dochter van ytalien Ende coninck ſtaerk die gwot was vāder van deſen coninck puppijn enſ hi was oude vāder van gena Ende bi deſen wiue creech greue dirck enen ſoen die oeck dirck hiet enſ die na hem greue wert.

Deſe greeff dirck als hi out wert ſo dede hi tymmeren van gwoter deuocien ende ſtichtede tot egmont een cloeſter van houte daer hi in ſettede nonnen van ſinte bene dictus oerden die hi eerlike goeden gaff van ſinen eyghen goede daer ſi eerlicken op mochten leuen Ende in deſen ſeluen cloeſter ſo wert eenre nonnen in gheſeynt van god dat ſi den prince greue dirck ūmanen ſoude dat hi ſoude op doen ſinte aelbrechte graft enſ dat heyligh ghebeente doen brenghen in dat voerſeyde nonne cloeſter Enſ die greue vergaderde veel prieſteren enſ prelaten Ende als die prieſters dat grafft op deden ſo vantmen dat heyligh lichaem van ſinte aelbrecht enſ dat cleet daer des

viijc lxviij

xxxviij jaer

heyligen vaders lichaem in ghewonden was al heel ende onverteert Ende oeck wert daer ghevonden een gulden cruys op ſijn borſt dat medicijn ende ſalicheyt was tegen menigher hande ſiecten Enſ onder ſijn grafft ontſprancke een fontey die noch huedens daghes veel waters wt ghefft.

Int jaer ons heren ixc ende een op die ander nonas van october doe ſtarff die edel vorſt greeff dirck die eerſte greue van hollant enſ wert begrauen tot egmont int cloeſter dat hi ſelver gheſticht hadde.

Int jaer ixc ende twee op die ydus van januarius ſo ſtarff die edel vorſtinne gena ſijn wijff enſ wert begrauen tot egmonde int cloeſter bi horen man.

Anno dñi

Grauen van hollant

Regnierden

Dirck die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die anderde greue vā hollant ēn zeelant ēn heer vā vrieslant lxxxij jaer lanck Dese greff dirck had een wijff hiet hildegondis ende was cominck lodewijcks dochter vay vranckrijck die derde also ghenoemt Ēn bi deser dochter vay vrancrijck so way greue dirck twee soney ēn een dochter Die eerste soen hiet aernolt ēn wert greue na sinen vāder Ēn die ander soen hiet egbertus ēn was eertsbiscop vay trier Ēn die dochter hiet aerluda ēn wert abdysse vā reynsborch Dese greff dirck na synes vāders dot so settede hem die vriesen teghen greff dirck in rebellicheyt Die edel prince greff dirck toech mit groter macht in vrieslant ēn verdstruerde veel vay vrieslant ēn street te ghen hem ēn versloech hem groot volck off ēn bedwanese tot onderdanicheyt dat si onlanghe hielden want een jaer daer na quamen die vriesen mit groter macht ēn verbranden alcmaer haerlem ēn dat cloester tot egmonde ēn quamen soe neder tot bi leyden Als greue dirck dit vernam so nam hi sinen kastelein te baten vay leyden mit al dat hi mitter haest crighen mocht ēn al dat lant als si dat vernamen soe quamen si horen prince te baten Ende greff dirck bestreet die vriesen ēn verwanse ēn versloech hem alle groten volck off Ende dese strijt gheschiede op die selue stede daer nv dat cloester vay reynsborch staet ende was int jaer ix^{c} ēn lxxxij ēn die vriesen worden hem onddanich

ix^{c}.j.

lxxxij jaer

Int jaer ons heren ix^{c} ēn lxxx stichtede greue dirck ēn dede maken dat cloester tot reynsborch ēn settede daer in ghestelicke monicken vā sinte benedictus oerde. ēn daer na versettede hi die nonnen vay egmont tot reynsborch ēn settede die monicken vā reynsborch weder tot egmonde op dat si het mochten beschermen hoer cloester teghens die vriesen dan die nonnen Ende dede dat cloester vay egmont costelic ēn starck maken vay steen dat voermaels vay hout ghemaect was Ēn dese greff dirck gaf der kercke ēn cloester tot egmonde grote goede te besitten Ende oeck gaf hi den cloester een boeck dat hiet hystoria tripertita ēn den text vanden vier ewangelisten dat buten mit duerbaer ghesteente ghedect was.

Int jaer ons heren ix^{c} lxxxiiij op die and nonas vay mey starff greue dirck ēn wert begrauen tot egmonde bi sinen vāder int cloester Dese greue dirck ēn syn vāder regierde mō graeffscap vay hollant C ēn xxv jaer eerlick Ende verdreuen die wrede denen crachtelick vay horen lande Ende die gruwme syn wijff rustede in gode op die derde ydus vay aprill jnt jaer ix^{c} lxxxix ēn wert begrauen int selue cloester bi horen man.

Aernulphus die eerste alſo ghenoemt was ghraue dirckſs ſoen ende hi was die derde ghraue van hollant zeelant eñ van vrieſlant vijff jaer lanckſt Deſe ghraue nam te wiue lutgaert des keyſers dochter van grieken die ſtephanius hiet ende was der keyſerinnen ſuſter van romen keyſer otten wijff den anderden Ende ſi was vander moed weghen van edelen gheſlacht vā romen vanden clommenmeren ghеſlacht Eñ bi deſen keyſers dochter daer wan deſe ghraue aernout bi twee ſonen Die eerſte ſoen hiet dirck die na hem greef wert eñ die and ſoen hiet ſyfridus die hoghghraue was vā ſtermarlant eñ van vrieſlant Deſe ſyfridus ghraue aernouts ſoen was die eerſte heer vā bredewde eñ voerde die wapen vā hollant mit drie baren ſtelen ghebrokten van lazuer ghelijck een outſte broed naeſt den outſten plach te voren Eñ deſe ſyfridus die hoghghraue die verliefde op een ſchoen joffer die tetburga hiet eñ was een poteſtaets dochter vā hoech vrieſlant die goldelant hiet eñ was gecomen vā cominc goldebloets ghеſlacht vā vrieſlant Eñ deſe joffer trouwede hi bi hem ſelven daer ghraue dirck ſijn oude vad die doe noch leuede eñ greeff aernout ſijn vad ſeer toornich om waren Eñ bi deſe joffer die vrieſinne daer creech ſyfridus ij ſonen bi die outſte ſoen hiet dirck eñ wert heer vā bredewde. eñ die and hiet ſymon eñ wert heer van

arnulphꝰ

ix^c lxxxiiij teylingen. eñ die and ſoen die heer vā teylingen was die bracht ſijn wapen vanden heer van bredewde ſinen outſten broed eñ voerde in ſijn wapen drie barenſtelen vā ſilver Eñ vanden heer vā bredewde quam noch na een heer vand lecke die den witten ſcilt mitten ſwarten leewe voerde. eñ men ſel weten waer om dat ic dit ſcriue dat is wāt ic hier voormaels tot ſom tijden den ſommighen heb horen ſpreken wt hatt eñ nijt eñ wt partheyen opten heer van bredewde als dat ſi ghecomen ſouden weſen vā baſtardyen van hollant vanden eerſten greef willem dat alte qualick ghеſproken is wantet verſtaerde loghentael is alſmen int waerheyt vijnden ſel wāt ic dat ondſocht hebbe mit ganſer herten ſo vijnde ic in ouden ſcriften eñ in veel ond bezeghelde brieuen die oud ſijn veel jaren dan die eerſte greef willem die ic ſelue ghe leſen ghеſien eñ in mijn hant ghehat hebbe die die heren vā bredewden vā outs bezeghelt hebben mit groten wethangenden zeghellen vā witten was in ſittende te peerde ghelijck der primen zeghel vā hollant eñ hadden die wapen van hollant inden zeghel mit drie barenſtelen ghebrokten. eñ dier brieuen ſijn noch veel in hollant ꝛc.

Dese greue arnulphus was een rechtueerdich goet heer van goeden leuen ende deuoet die god seer ontsach. Hi had veel onleden te gens die oestvriesen ende west vriesen. Op een tijt int jaer ons heren ix^{c} ende xciij so toech dese greef met groter macht in vriesland Ende als sijn volck ghebreck had van dranck ende van dorst op een tijt want et water sout was so viel die greue in sijn ghebede ende bi godlike in vloyen so wijsde hi den volck een stede daer si grauen souden om varsch water Ende als si grauen so vloyde daer ouerluodich goet varsch water wt. ende corts hier na so quamen die vriesen mit groter macht teghen die greue arnulphus ende vergaderde op enen slechten velde in vriesland in een dorp dat wijnckelmade hiet ende daer wert alte seer ghestreden ende ghevochten ende die vriesen creghen die overhant so dat die edel greue wert verslagen inden strijde mit veel volcks Ende dit gheschiede int selue jaer ix^{c} ende xciij op die viij kalende van octobr Ende des greuen lichaem wert ghevoert tot egmont int cloester ende daer wert mit rouwen sijn wtvaert ghedaen ende begrauē Ende die greuinne des keysers dochter starff int ander jaer daer na op die andē dach

Anno dm ix^{c} xciij

Grauen van hollant

Regnierden ylvi jaer

op een witten donredach als tot egmont veel volcs gecomen was om offelaet soe schoerde die sarck steen die op des greuen arnulphus graft lach Ende wt den graue quam soe soeten weck dat alle die kercke daer mede vervullet wert.

Dirck die derde also ghenoemt greue arnulphus outste soen was die iij greue van hollant ylvi jaer lanck Ende hi had te wijff vtilhades hertoch otten dochter vā sassen die keyser van romen was die anderde otto also ghenoemt ende was keyser otten den derden sijn suster Nochtant waren keyser otte die derde sijn moeder ende greue dircks moeder twee ghesusteren ende waren des keysers dochteren van grieken Mer keyser ott die andē die had na een dochter van oestenrijck Ende daer had hi dese vtilhilda die greuinne bi Ende bi deser greuinne so creech greff dirck twee sonen Die eerste soen hiet dirck die nāden vāder greue wert Ende die ander soen hiet florens ende was greue in oestvriesland ende na oeck greue van hollant Dese greef dirck starff int jaer M xxxix op die vi kalende van januarius ende wert begrauen tot egmont int cloester.

Dirck die vierde also ghenoemt greue dircks outste soen was die vijfte greue van hollant van zeelant ende heer van vriesslant ix jaer Dese greue en hadde noch wijff noch kijnt En dese greff dirck was eens tot kudyck in een steeck spul daer hi in dat steeckspul doot stack des biscops broeder van colen en van kudyck . daer vielen hem die heren ouer den hals en wouden hem ouermaken hebben Mer hi ontweet hem vter stadt haestelick. en hem worden twee bastaert broeders of ghesla ghen Ende doe greff dirck in hollant quam so dede hi te dordrecht alle die ouerlantsche schepen verbranden die van colen off van kudyck waren En alle die coepmannen worden ghevanghen.

Dese greef dirck soude tot dordrecht doer een cleyn straetgen gaen dat men noch des greuen straetken hiet daer wert hi mit een venijndey strael gheschoten doer sijn dye van sijn vyanden van colen en van kudyck en hi starff in tween daghen daer na op die ydus vã mey int jaer ons heren M en ylviij Ende hi wert tot egmont ghevoert int cloester en wert daer begraven mit wenender wtvaert .

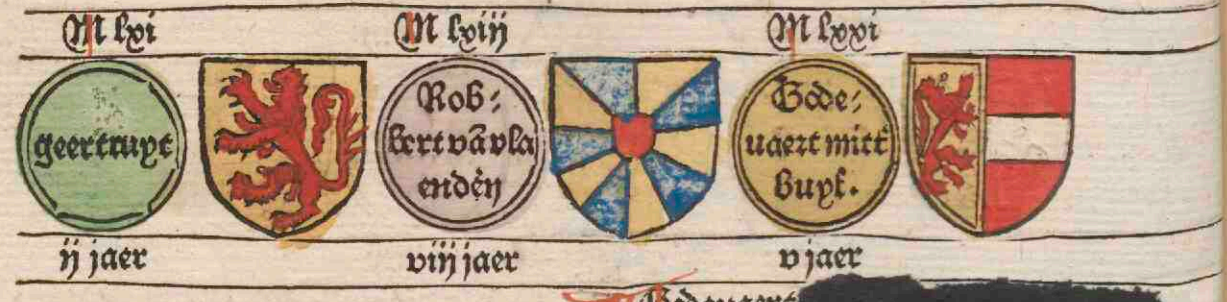

Flozens die eerste also ghenoemt greue
ste greue van hollant van zeelant en heer van vriesslant
wiue des hertoghen heymanss dochter van sassen Ende
Die eerste soen hiet dirck ende wert greue na den vader
ozens prince Ende een dochter hiet mechtelt en nam co:
rijck te man na hoers vaders doot Ende dese greue flo:
estvriesslant yviij jaer lanck .
zens sijn vyanden had verwonnen so bleeff hi legghen
sloech hem daer neder mit een deel van sinen volck om
hem te rusten opten middach so quam joncheer alaert des hertoghen broeder vã bra
bant en sloech in greue flozens vermoyde heer en daer wert greue flozens versla:
ghen mit veel edelre mannen en wel yvi^{c} mannen int jaer M ende lxi op die yiij
kalende van julius ende greue flozens wert ghevoert tot egmont int cloester ende
wert daer begraven mit groter droefheyt .

Gheertruyt die greuinne greef florens wijff van hollant na greef florens hoers mans doot so berich te si hollant van hoer kind weghen twee jaer lanck Ende doe nam si te man wobbert van vlaenderen greue lodewijcks soen.

Wobbert vā vlaenderen die ghetrouwet heeft gheertruyt van sassen greue florens wedue die is gemaect voecht vanden jonghen jonchheer direcks van hollant bi den riddoscap eñ steden vā hollant eñ van zeelant eñ vriesslant eñ regierde tlant van hollant rustelick eñ vredelick viij jaer lanck.

Int jaer ons heren M eñ lxxi quam hertoch godeuaert vā lothrijck eñ biscop willam vā vtrecht mit alten groten heer van volck in hollant bi leyden Ende daer teghens quam greue wobbert jonchheer direcks stiefvader voecht van hollant ende daer wert alte seer ghevochten Mer int lest most greue wobbert vlijchten eñ verloes den strijt eñ wert verdreuen mit sijn wijff ende mit sijn stieff kinder wt hollant ende toech te ghent.

Godeuaert hertoch van lothrijck mitter buyk was greue vā hollant mit crachte vijff jaer lanck Ende hi wert in alden steden ghehult bi groot bedwane voer een recht lants heer Dese hertoch godeuaert stichtede die stede van delft Ende hi dede der een schoen casteel bi malten daer hi sijn woenstat hielt langhe tijt.

Int jaer M lxxij toech dese hertoch godeuaert mit groter macht op die west vriesen mit hulpe van biscop willams van vtrecht daer hi teghen street eñ want hem off eñ brocht groten weff binnē alemaer Mer doe dat die oestvriesen vernamen quamen si mit groter macht eñ belaghen alemaer ij weken lanck Daer quam biscop willam eñ onsettede den hertoch eñ daer wert seer gestreden eñ daer bleuen wel viij^m vriesen doot verslaghen eñ veel werter ghevangen eñ veel onthoeft Aldus wert hertoch godeuaert ghweldich heer heyde van oestvriesslant eñ van westvriesslant.

Direct die vijfte also ghenoemt greue florens soen was die vij greue vā hollant zeelant eñ heer van vriesland xv jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet witikijndis des moghenden hertochs frederics dochter van sassen daer hi bi wan florens die na hem greue wert Ende een schoen dochter hiet mechtelt ende was hertoghinne van oerliens Ende als greue direct lanck hollant mit vrede beseten had so weder seyden hem die vriesen sijn wetten eñ sijn heerscapie ende wouden keyser vry sitten. Daer toech greue direct mit een alten moghenden heer van volck eñ street teghen die vriesen in enen harden winter eñ wan hem twee staende strijden off opten yse Ende in den eersten strijt worden wel xl^m vriesen verslaghen Ende inden anderen strijde wel lxi^m vriesen so wijff so man want greue direct dede wijff eñ kijnt dot slaen eñ destrueerde vriesland alte seer.

Int jaer M ende xci op die vijfte kalende van decembr starff dese edel prince greue direct eñ wert tot egmont begrauen int cloester Ende sijn wijff die greuinne starff op die viij kalende van decembr ende is begrauen bi horen man int cloester voerscreuen.

Florens die anderde also ghenoemt greue directs soen was die viij greue van hollant eñ van zeelant heer vā vriesland xxxiij jaer lanck Hi nam een wijff hiet petronilla ende was des keysers lotharius suster daer hi bi wan drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet direct ende was greue na den vāder Die ander soen hiet florens Ende die derde soen hiet symeon Eñ die dochter hiet hadewijck ende was een schoen joffer Dese greue was ghheten florens die vett eñ was alte schoen van liue. vredsam van herten. milde van aelmissen te ghheuen Ende hi had meer duechden eñ zeecheyden dan enich van sinen voervaders.

Int jaer M C xxiij starff dese edel vorst greue florens op die vi nonas van meert eñ wert begrauen mit groter wtuaert bi sijn ouders tot egmont int cloester Ende petronella die greuinne gaff veel aelmissen voer hoer manss ziel ende si dede veel goets eñ veel fundieren eñ tymmeren aen dat cloester van reynsborch Ende si starff op die x kalendas van junius eñ wert tot reynsborch begrauen int cloester.

Direct die seste also ghenoemt greue flozens soen was die ix greue van hollant van zeelant en heer van vriesslant xxxix jaer lanck Ende hi nam een wijff en hiet sophia en was ottens des palsgreuen dochter daer hi bi wan flozens die na hem greue wert van hollant en ott die greue wert van kenthen en baldewijn die biscop dā vtrecht wert en pelgrum korchgreue van zeelant ende dit was die eerste heer van voern en liet een enighe dochter die nam den greue van seyn Ende hier off quamen voert die heren van voern Ende noch had greue direct drie dochteren Als sophia abdysse van reynsberch en petronelle een schoen joffer.

Die keyser lotharius die oem was van greue direct die gaff desen greeff direct die greefscap van oestbergben en van westbergben in oestvriesslant.

Int jaer M c en xxviij so toech dese greeff direct van hollant tot iherusalem en des anderen jaers quam hi weder in ytalien en versocht den paeus innocencius te romen die hem mit groter weerdicheyt ontfinck Ende die paeus innocencius om bede wil des edelen greue directs so gaff hi dat cloester tot egmonde ende tot reynsborch mit al hoer bestitinghe die si nv hebben of namaels hebben moghen dat die sel len staen sonder middel onder den stoel van romen Ende die paeus gaff oeck meer ander schoen vryheyt ende priuilegien desen twee cloesteren om bede wil greue directs van hollant voerscreuen.

Anno dm M C xxviij

Grauen van hollant

vi Direct.

Regnierden xxxix jaer

Int jaer ons heren M C lxiij doe starff dese edel vorst greue direct op die nonas van augustus en wert begreuen tot egmont int cloester Ende sophia die greuinne bleeff na hoer manss doot in vasten en in bedinghen en in aelmissen te ghreuen sonder oflaten Ende si was sonder twiuel een heylich wijff want god doer hoer mirackel dede bi horen leuen wāt op een tijt was dese heylighe vrouwe bedaert ghetgaen tot sinte jacob in galissen en si quam bi ongheualle onder moerdenaers diese pijnigden dot te slaen en hoer clenoede te nemen Mer die moerdenaers bleuen staen en mochten hem nijt roeren noch hoer arch of quaet doen doer die verdient van sinte jacob Ende als die moerdenaers dit saghen versuchten si hem en baden hoer ghenāde Ende si bat god om sijn ontfermhertichcheyt dat hijt hem vergaue.

Dese salighe vrouwe die god lieff had. had twee werff te iherusalem ten heyligben graue gheweest en is nv derde werff ten heyligbe graue ghetoghen en is daer ghestoruen op die vi kalende van october en leyt daer begrauen inder duytscher hospitael-

Florens die derde also ghenoemt greue dirck soey was die v greue van hollant xxvij jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet ada coninck heynrics dochter van scotlant daer hi bi wan dirck die na hem greue wert. ende willem greue van oestvriesland. eñ florens die domproest tutrecht was. eñ wbbrecht prince in ter merlant. eñ ¿ nefrou beatris Elyzabeth Adelheydis eñ margriet greumme vã cleue wert.

Dese edel greue florens toech tot iherusalem ende verstoch vrouwe sophien sijnre moeder graft Ende als hi weder quam so wert sijn broeder biscop tot vtrecht die hi veel hulpen eñ bistants dede tot des ghestichts behoeff.

Int jaer ons heren M C lxxxviij was dese greue florens ghereyst ouer meer om mitten keyser eñ mit veel edel heren dat heylighe lant helpen in te winnen Eñ na veel eñ grote victorie so verdronct die keyser in een riuier als hem van een cluse ¿ naer prophetiert was eñ wert mit groten rouwen begrauen tot anthiochien in sinte peters kercke int jaer M C eñ xc. Ende inden seluen jaer starff greef florens vã hollant tot anthiochien op die kalende van augusto Ende hi wert begrauen inder seluer stadt in sinte peters kercke bi des keysers tomme Ende willem greue vã oestvrieslant greue florens joncste soey die daer doe mede was mit sinen vader verselle

lede hem na sijns vaders doot mit hertoch vrederijck vã swauen eñ bleeff bi hem vijff jaer lanck na sijns vads doot eñ streden veel strijden tegẽs die heyden Ende ouermits sijn behendicheyt so seytmẽ dat die florsten dampamiten wonnẽ i egyptẽ dat alte starck was

Ende ada die edel vrouwe eens coninckx dochter greue florens wijff starff op die iij ydus vã januarius eñ wert begrauẽ int cloester te middelkerch in die abdye.

xxvij jaer

xiij jaer

Dirck die vij also ghenoemt greef florens soey was die vi greue vã hollant xiij jaer lanck Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des edelen greeff dircks dochter van cleue daer hi twee schoen dochteren bi wan Die een hiet adelheydis eñ die ander hiet ada Adelheydis wert ghegheuen joncheer heynrick van ghelre Ende ada nam den greue van loen teghen alle der luden will van hollant bi hoerre moeder raet.

Inden jaer ons heren M cc eñ iij so wert greef dirck siecke tot dordrecht totter doot toe Ende hi starff op die ander nonas van nouember eñ wert begrauen tot egmonde int cloester in sinte steuens capelle.

Ada greeff dircx emigle dochter als greue dirck dood was so ghinc adelheydis die greuinne ende ontboet heymelick greue lodewijck van loen dat hi sond vertoeuen quame tot hoer opt huus tot haltenae ende van daer tot dordrecht Ende als hi quam tot dordrecht so wert die greuinne mit desen greue lodewijck van loen eens Ende si gaff ada hoer dochter te man desen greue lodewijck van loen Ende dit dede si alle heymelick buten wil ende weten ende consent greue willems des oems ende der ganser landen van hollant ende van zeelant Ende men hielt te hants mede die feest vander bruloft Aldus wert greue dirck die rouwe von sijnre dood verwandelt in brulofften ende blijscappen Ende die wtuaert wert afterwert gheset thent die bruloft ouer was.

Willem greue vā oestvriesland als hi vernam dat die greue vā hollant sijn broeder dood was Ende ada sijn wicht den greue vā loen had so was hi seer rouwich om sinen broeder Ende toernde hem seer vanden hilick dat sijn wicht bi hoer seluen gheraden had ende bi hoer moeder rade.

Greeff willem is op een tijt ghecomen bi rade der heren wt zeelant mit een groot machtich heer van volck wt zeelant ende wt hollant Ende sette sijn tenten ende pauwelioenen tot rijswijck ende meynde des anderen dages tegen greue lodewijck te strijden Greef lodewijck seynde hertoch willem vā lymborch die doe bi hem was tot greue willem om ofmen yet goets hadde mogen dedinghen ende den strijt te benemen Mer die selue hertoch quam weder sond soen off vrede ende mochter nijt off maken ende seyde greue lodewijck wat hi ghesien had ende wat hem gheantwoert was Ende hertoch willem toech van daer wt hollant ende greue lodewijck braeck op ende liet sijn tenten staen ende toech tot leyden wert ende voert tot vtrecht wert mit groter haest Greue willem is na gheuolcht mit sinen volck ende hebbender veel verslaghen ende gheuanghen Ende veel vā veel lopens ende groter moedicheyt dood ghebleuen Ende som worpen hoer helmen hoer pansiers hoer schilden van hem om die lichticheyt ende worden nochtans som dood gheslaghen ende som gheuanghen Ende aldus is greue lodewijck van loen wt hollant verdreuen Ende als greue lodewijck tutrecht quam so gaf hi den biscop die rōdōs die hi gheuanghen had voer sijn soudye Ende als dit aldus vergaen is so is greef willem verhoecht mit groter eeren in sijns vaders lant ende is ghemaect die ēē greue van hollant ende zeelant Ende onlanghe tijt daer na besat greue willem van hollant mit sijn ridderscap volpaerts ende florens hoer casteleyn van asperen ende hoer vesten ende wanse Ende het wert na ghedimet.

Anno dm M ijc iij

Grauen van hollant Regnierden

Willem die eerste alsso ghenoemt greef flozens soen en̄ greue dircks broed was greue van hollant en̄ van zeelant en̄ van oestvriesslant vix jaer Ende hi was recht oer en̄ erfghenaem der crwen van scotlant Ende hi had een wijf en̄ hiet adelheydis en̄ was des greuen dochter van ghelre daer hi bi wan drie sonen en̄ twee dochteren Die eerste soen hiet flozens die na hem greef wert Die ander soen hiet otto en̄ wert biscop vā vtrecht Die derde soen hiet willem die prince Die eerste dochter hiet ada en̄ wert abdysse tot reynsberch Ende die and dochter hiet rychaerda en̄ wert nonne tot reynsborch Ende alsso als ada greeff willems micht doot was so ontfinc greue willam die greefscap van hollant en̄ van zeelant en̄ van vrienlant te leen van den keyser.

Int jaer ons heren M cc lviij so starff adelheydis die greuinne greef willems wijff op die ander ydus van februarius En̄ si wert begraven mit groter eeren tot reynsborch int cloester.

Greue willem nam daer na een ander wijff die hiet maria ende was des hertoghen dochter van lancaster Mer hi en hadder ghen kinds bi en̄ als si starff so wert si oeck tot reynsborch begraven.

M iij^c iij

vix jaer

M iij^c lviij

lviij jaer

Int jaer ons heren M cc lviij was inder april die meeste eclips solis daermen ye of hoerde seggen sint dat god ghecruyst wert.

Int jaer M cc lviij starff dese edel vorst greue willem op die and nonas in februario en̄ hi wert mit groter wtuaert begraven tot reynsborch int cloester.

Flozens die vierde alsso genoemt greef willems soen was die viij greue vā hollant vij jaer lanck Ende hi nam te wive mechtelt hertoch heynrichs dochter van brabant die een moey was van sinte Elyzabeth des coninghs dochter van vnghrien Welcke heylighe sinte elyzabeth een beelt van maria der moeder gods in hoer camer had daer si hoer ghebet plach voer te lesen. Ende doe si sterven soude doe dede si dat beelt seynden hoere moyen d̄ greuinne van hollant En̄ vrouwe mechtelt die greuinne die brocht dat beelt tot des grauen sande i die sterckste daert noch is en̄ doet groot miraculen.

Greeff flozens die had bi dēser greuinne ij sonen ende ij dochteren Die eerst soen hiet willem en̄ wert greue na den vader en̄ na roemsche coninck Die and soen hiet flozens prince en̄ drossaert Die eerste dochter hiet adelheyt en̄ was greuinne van henegouwen Ende die ander dochter hiet mechtelt en̄ was greuinne van hennenberch Dese mechtelt greuinne van hennenberch die had bi d̄ graven gods vier

dalff hondert kinder ende viij tot eenre dracht Ende biscop otte van vtrecht hoer oem die dede se alle kerstен Ende dese kinderkijns worden alle ghedoep in kerstenen Ende also vroech als si ghekorstent waren so storuen si alle gader Ende dese kind: kijns had si om dat si sach een arm wijfkijn die ij kinder kijns had tot eenre dracht Doe seyde die vrouwe dattet nijt wesen en mocht dat een wijff bi enen man tot een re dracht twee kind soude ter werlt brengben daer dit arm wijfkijn seer droeuich om was Ende si bat god oft moghelick mocht wesen dat hi der greuinne wilde ver lenen also veel kinder als daghe int jaer comen en dat ghe schiede.

Dese vrome greue florens die in allen tornoyen die prijs plach te hebben wert doot ghe slaghen vanden greue vā cleermont daer hi hem nijt en huede waer om die greue van cleue sloech rechteuoert den greue van cleermont mitter hant doot op die selue kaey Dit ghe schiede te corby op die viij kalende van augusto Sijn lichaem wert ghebalsemt en ghebrocht in hollant daert mit groten rouwen begrauen wert tot rijnsburch int cloester. Ende mechtelt die edel greuinne sijn wijff starf daer na int jaer M cc lxxij en wert begrauen tot hoesduney int cloester dat si selue ghe sticht hadde. Ende die greuinne vā hennenberch die alle die kind had die starff

Anno dm

daer na M cc lxxviij en si leyt oeck tot hoesduney begrauen.

M ij^c xxviij

Grauen van hollant

ij Willem.

Regnierden

xxi jaer

Willem die anderde also ghenoemt greue florens soen was die viij greue van hollan van zeelant en heer van vriesslant xxi jaer Ende hi nam te wiue een schoen maghet die elyzabeth hiet en was des hertoghen dochter van bruynswijck Ende daer wan hi enen soen bi en hiet florens die na hem greue wert Ende ands en had hi gheen edel kinder Mer hi had kastaerden.

Dese greue willem en was nijt veel out bouen vij jaer doe sijn vader doot bleef Ende biscop otte vā vtrecht sijn oem die nam dese jonghe greeff willem en florens sijn broeder in sijn bewaerniss en beschermesse en regierde hollant mede bi consent der landen seer eerlick en wel.

Als dese jonghe joncheer willem tot sinen jaren ghecomen was En die lantgre ue van duringhen sinte Elyzabeths soen gheheten heynrick die vij jaer keyser ende wemsch coninck gheweest had en ghestoruen was so seynde die paeus bi ghemenen rade der cardinalen enen cardinael die petrus hiet van capadocien ten gulden seyl en was dyalen cardinael van sinte georgius Ende desen seynde die paeus in ger: manien ende vermaende die koervorsten dat si van nywes kozen enen wemschen coninck.

Die voer vorsten versamede in een stadt te worinchen Ende kozen eendrachtelick joncheer willam van hollant tot enen wemschen coninck Ende tugheden dat hi die machtichste prince was inden lande vā germanien Ens hoe dese koer meer open baer wert hoe dattet meer bliscappen was onder die ridderscap. want dese willam was van xx jaren ens was schoen van liue sonder baert wit van verwen mit swart haer Ende hi minde meer die wapen dan gout off siluer.

Ende want dese nywe ghecoren coninck noch ghen ridder en was daer om bereydemen haestelick alle dinck die daer toe behoeflick waren op dat na die manier die keyser ridder waer eer hi tot Aken die croen des rijcks ontfenghe Ende want veel ridders nv ter tijt hem dien cost ontsien so laten si off die feest ens ontfaen die weerdicheyt der ridderscap mit enen halslaghe. ens daer om sijn veel ridders die den regbel der ridderscap off der ridderlicker oerde nijt en weten ens daer om en konnen si rechte ridderscap nijt hantieren want alle weerdicheyt of dignitept die in den werelt is ghestelick off weerlick daer een toe ghecoren off ghewepen off ghecordineert wert weet hi dan nijt hoe hi dat ghebruken off regieren sal off weet hijt wel ende hi daer nochtan nijt na en doet so en is hi nijt nvt off weerdich daer toe.

Ende om dat een yghelicke ridder off and scilt koertighe mannen weten mogben die desen cronijcken lesen wat ridder oerde is ens wat si scueldich sijn te houden ende wat last dat si aen nemen so sal ic hier screuen hoe dat dese edel coninck willem ridder wert. ens wat dat die ridder oerde in heeft ende hoe hi als een kozsten prince mit groter hogher feesten aen ghenomen heeft ens beloeft heeft te houden die eerlicke ridder oerde.

Ende als alle ding aldus bereyt was na dattet ewangelium vander hoechmisse ghesongben was so is dese voerscreuen coninc ghebrocht voer den cardinael oūmits den coninck van kemen Ende die coninck van kemen spracke aldus Heylighe vāder in uwer weerdicheyt so brengben wi desen wtgecoren wapenture ens bidden v inniclick dat uwe weerdicheyt ontfaen wil sijn heylighe professie op dat hi in onse ridderlicke ghesellscap weerdelicke mach ontfangben ens in ghescreuen werden Die cardinael die daer stont in sijn ornamenten ens pontificael als hem toe behoerde die spracke aldus desen jongben toe Nader ghedencke emisse des namen miles so bedupt miles een ridder dat soude wesen dat een ridder soude wesen onder dusent ander mannen die vromste die duechdelicste ens die wchtueerdichste.

Soe behoert toe ten eersten elcken man die ridder werden wil dat hi si vā edelen
bloede gheboren als van ridders aert off meere off dat hijt also vromelick en stoute
lick ghedaen heeft voer die heyligghe kercke off voer den heyligghen kersten ghe-
loue off voer die rechtueerdicheyt Ten anderen maele so moet hi wesen stout en
moede in manlijcken daden Ten derden gwetmoedich teghen dat hem mit onrechte
wed staet Ten vierden eerbaer en milt van ghaven ter eeren Ten vijsten sedich
en wijselick van ghelaet ende van regiment Ten sesten dat hi also veel goets sel
hebben eerst daer hi na sinen staet eerbaerlick op leuē mach Ende doe dit ghesept
was sprack die cardinael totten coninck God die di den wil heeft hier toe ghegha-
uen die verleen di die wercken also te beleuen En die raet in di alle duechde te vol
brenghen Amen.

Doe sprack die cardinael totten coninck Hoech mogende prince dit is die re-
ghel d ridderlicker oerde hier na volghende. Inden eersten alle daghe selken si mit
jnnicheyden ouerdencken dat liden en die passie ons liefs heren ihesu ypristi Ten
anderen maele selken si alle daghe miss horen als sijt emich sins te passe mogen bren-
gen Ten derden dat hi voer dat heylighe kersten gheloue sijn lichaem en sijn leuen
Anno dm ritterlick mit vryen wille sel setten Ten vierden dat hi die heylighe kercke mit
alle hoere dienres dat sijn alle gheestelicke personen beschermen sal na sinen vermo-
Grauen ghen mit alle sijnre macht voer alle gewelt ouerloep en onrecht Ten vijsten dat
van hollant hi weduen en wesen in hoere noot sel beschermen voer ouerlast onrecht en gewelt
Ten sesten dat hi ongherechtighe strijden en oerloghen sal vlyen en scuwen ende
Regnierden daer ghen soudye off nemen Ten seuenden dat hi om den onnoselle en onsculdi
ghe te verlossen ghern teghen wien dattet is een camp om te nemen en te vechten
Ten achten dat hi tornieren en steken sal nerghent om anders dan om eerbaer-
heyt ende ridderlicke oefeninghe Ten neghenden dat hi den keyser off sinen lants
heer mit allen dat hi vermach i tuych en in reuerencien bi staen en onderdanich we
sen sal Ten tienden dat hi den ghemenen oirbaer des lants ende des volcks tot ho
ren vordel en i horen rechten sel bliuen te helpen en sterckten en nijt helpen verdorven
Ten elften dat hi sijn leen goet dat hi vanden leen heer hout off heeft ontfanghen
nijt en sel vervreemden Mer hem goet en ghetrouwe wesen Ten yij dat die rid-
ders malcanderen eeren selken. Ten yiij dat die ridders van malcanderen ghen
quaet seggghen en selken Ten yiij dat elck ridder scuwen sel vreemde ghiften te ne
men om dinghen doer te helpen dringhen. Ten yv dat hi leuen sal ynmer sonder
ouerspul off ander dinghen daer sijn eer mede ghelaneet en berispt soude werden.

¶ Ende wat ridder nae deser reghel leefft die sal hoff hebben op ter eerden ende nae desen leuen besitten dat ewighe leuen.

¶ Ende als dit aldus ghedaen was soe nam die cardinael des cominc handen die hi te samen leyde int missael opt ewangelie dat daer ghelesen was ende spraeck aldus Wilstu ridderlike oerde ontfaen mit begheerten in den naem ons heren ihesu xpristi ende die reghel die hier voer ghesproke is na dinre macht vol te doen Die cominck spraeck. ja ick. Die cardinael gaff desen cominck doe dese beloft beschreuen die die cominck selue las in houdende aldus Ick willen van hollant een prince ō ridderscap ende een vry may des heyligen keyserrijcks belye mit minen ede in te ghenwoerdicheyt mijns heren sinte peters ten gulden seyl dyaken cardinael ende legaet des stoels van romen te houden dese ridderlike oerde ende reghel bi desen heyligen ewāgelium dat ick tast mit mijnre hant.

¶ Die Cardinael spraeck tot den cominck dese heyligh beloefte si di een waer off; laet al dinre sonden Ende als dit gheseyt was doe gaff die cominc van kemen den jonghen nywen cominck enen groeten slach mit enen gulden sweert in sinen hals ende spraeck aldus Ter eren des almachtigen gods so ordinieren ick di ridder ende ontfangh di danckelick in onsen ghesellscap Ende denckt dat die verlosser alle der werlt voer Annas den biscop om dinen wil wort in sijn hals gheslagen ende bespot voer den rechter pylatus ende mit gheselen gheslagen ende mit doren ghecrowent Ende voer den cominck herodes gheclet mit een mantel ende soe bespot Ende daer na naect voer alden volck aenden cruce ghehangen Welcke cruce ick di rade ende vermaen di aen te nemen ende te wercken.

¶ Ende als alle dese salē so feestelick ghedaen waren ende dese nywe ridder misse had ghehoert soe dede hi sijn twempen ende sijn tambuerijn slaen ende stack mit speren drie werff teghens des cominc soen van kemen Ende daer nae sloeghen si toernoy mit blancken sweerden Ende hielt hoff drie daghen lanck in groten eersamen coste ende beghifte alle die princen mit milden gauen in eersaemheyden.

¶ Die Cardinael screeff den paeus enen brieff alle dinck alsoe als daer ghescheit was ende seynde hem die mit enen snellen bode Ende die paeus die hier in verblijt was dat hij dese maer vernomen had ende was seer wel te vreden dat dese jonghe prince ghecroten was tot enen woemschen cominck.

¶ Ende als dese ghecroten cominck drie daghe lanck hoff ende feest ghehouden had Ende opten vierden dach soe toech dese nywe Cominck voer die stadt van Aken ende beleyde die all om ende verwachte den tijt off hem yement had willen bestrijden om die keyserlike Crone hem off te winnen Ende als die tijt om ghecomen was die een Keyser voer. Aken pleecht te beleggen nader ouder ordinancien

ende hi van niement bestreden en wort so heeft hi die van Aken doen vraghen off si hem die poerten op doen wouden ende in laten wille met lieue off anders Ende die van Aken hebben hoer poerten op ghedaen ende hebben den coninck in ghelaten ende hebben hem ontfanghen voer hoer heer op alre heyligher Auont Ende des anderē daghes op alre heyligher dach doe versamede alle die prelaten ende princen ende leyden desen ghecoren coninck tot onser lieuer vrouwen kercke op dat hi daer hoechlic die benedictie ontfenghe nader manieren der ouder ghewoenten.

Die biscop van munster ende die biscop van mynden die ordinierde in die sacristie ende deden hem ornamenten aen ouer sijn harnesse als een dyaken die biscop van ludick ende die biscop van vtrecht die leyde hem also voert voer den coninclicken stoel tusschen hem tween.

Daer was die eertsche biscop van colen cancellier van jlien ende die settende hē toe inden stoel der moghenthept ende sprack aldus Die almachtighe god weerdighe di te heyligher in een woemsche coninck ghelijck dat hi dauid dede salven bij des propheten samuels handen te wesen coninck ouer all dat hebreeusche volck Ende sittet glorioselic opten stroem des rijcks te doen wchtueerdelick recht ouer alle landen der werlt.

Anno dm

Graue van hollant

Die eertsche biscop van mens cancellier van germanie die neemt des conincs rechter hant ende saluet die mitten heyligher olye ende sept aldus die almachtighe god die weerdighe di ghecon sacriert te wesen een coninck des volcs die dauid de salven tot enen coninck van jherusalem bi des propheten samuels handen.

Regnierden

Die eertsche biscop van trier cancellier van gallen die leyde sijn hande op des conincs hoeft ende sept aldus die heyligher ghest moet in di come der wijsheyt der verstandenisse der kunst der goedertierenheyt des raets ende der sterckheyt ende der vrese gods die moeten begauen ende vervullen di.

Die marcgreue van brandenborch des keysers Camerling die ghefft den coninck een vingherlijn aen den hant ende sept aldus Neemt aen dat teyken des ghemeen rijcks dattu alleen die ouerste heer biste inder werlt ende datstu dat woemsche rijck in sijnre macht behoudeste ende voer aenuechtinghe der herberen ende ander vyande beschermste.

Die hertoech van sassen des keysers richter die gaff den coninck een sweert ende seyde aldus Neemt hier dat sweert der beschermenisse alsoe die enghel brocht dat sweert den ridder machabeus daer du die rebelle ende onghehoersaminghe mede castieen ende dwinghen sulste op datstu die goede ende goetwillighe sulstu bewaren ende beschermen.

Die hertoch van beyeren palenſgreue opten Rijn des keyſers hoeff meiſter van ſinen pallaels die gaff den coninck in ſijn hant enen ronden gulden clot Ende ſprac aldus Neemt dſe ronde clot in die hant op datſtu alle die werlt landen moghes onderdanich maken den woemſchen rijcke op datſtu Auguſtus moghes gheheten werden vanden volcke.

Die comine van beem des keyſes ſchenker die ſettede hem op ſijn hoeft een gulden crowen ende ſeyt aldus Ontfaet dſe blenckede crowen des rijcks op datſtu in vromicheden der duechden alſo moghes blencken ende ſchinen in die werlt datu verdienes die euighe crowen inden hemel Ende hier na die princen die daer bi waren neghen des comines mogentheyt ende riepen hem ſalichheyt loff ende eer Ende alle die vorſien ghinghen elck bi ſonder ende beloueden den coninck rechte mannouwe. ende dit gheſchiede inden jaer ons heren M ij^c xlviij Ende als dſe hoechtijt gheeyndt was ſo hielt die coninck hoghen hoff een vol welke lanc mit groter heerlicheyt.

Daer na teghen die hoechtijt van dertiendach ſo toech die comine tot colen tot ten heyligben drie coninghen te verſoecken mit ſijn offerhande.

In dien tijden ſo was een meiſter tot colen ende hiet aelbertg van tanenberch ende was een biſcop inder prediker oerde. ende was een grwot meiſter inder nigromanaien Mer meere in philoſophien Ende alre meeſt in theologien die badt den coninck oetmoedelic dat hi mit hem eten woude opten hogen dertiendach die comine was in hopen dat hi wat wonderlicx van hem ſien ſoude ende woudet gheern doen.

Ende als die homiſſe wt was ſo ghinc die biſcop wt ſijn ſtudeer camer en ontfenck den coninck mit al ſijn gheſinne ſeer vriendelike. Ende hi leyde den coninck wt eenre ſalen in een hoff off bogaert daer die bomen ſtonden van wonderlike ſcoenheyt ende daer waren dieners. ende daer was alle ding bereyt dat totter werſcap behoeff was Ende in dien tijden ſo was een harde wijnter en die eerde was op die tijt alle bedect mit ſnee. ende des comines gheſinne ſpraken onderlinghe. ſalt die coninck hier eten in deſen coulen hoff. ende als die coninck was gheſeten ende die biſcoppen ende die ander princen en huusgheſins des comines elck na ſinre weerden ende verbeyden die ſpiſe. te hant ghinc weech dat yſe en die ſnee ende daer quam een ſomers hette ende die ſonne ſcheen harde werm ende wt der eerden wies groen gras ende alle die bloemen bloyede in wonderlijcke ſchoenheyt wt elcken bomen wiesſen telghen ende groen bladen ende rijp vruchten diemen rechte uoert eten mocht Ende die wijngaerde bloyeden en gauen ſoeten weeck ende hadden ſom rijpe druuen en die vogelen ſongen blijdelick vā veelte ſange ſi alle ūblijden die ō ſaten en het was daer ſo warm dat ſommige deden hoer dubbelde cleder wt en ſom ghingen ond den ſchē vāden homē die dieners brochtē t tafelē menichrehāde en veelheit

der spijsen Die coninck verblide hem ende alle die daer aten inden houe die dat wō der sagher Ende ten laetsten als die weer scap ghedaen was ende men op stont vā der tafel so verboes men alle die dienres ende der voghelen sanck der bomen vruchten ende gras bloeyende cruyt wt der eerden ende vrees weder als te voren dede eñ elck haestede hem te vuer wert.

Daer na so bad bisc op aelbrecht den conine dat hi den predicaren sijn broeders woude verciaghen een hoeft stede binnen vtrecht een cloester op te tymmeren vander predikker oerden eñ dat hi daer sijn aelmissen toe ghenen woude die coninck die consentierde sijn bede.

Die coninck toech daer na nederwert tot vtrecht daer hem die bisc op olte sijn oem van hollant mitē prelaten ende borgheren seer vriendelick ende hoechlick ontfenghen Eñ hi is ghewordē borgher tot vtrecht. ende doe coste hi enen bredē slechten camp daer niement teghen en seyde ende gaff den broederen in rechter aelmissen een cloester op te tymmeren ende daer toe een somme gouts mede te tymmeren.

Anno dñi

Die coninck gaff oeck op die tijt der kercken vrijheyt ende preuilegien Eñ oec gaff hi der stadt van vtrecht vrijheyt ende preuilegien Alst beschreuen staet Inder cronijcken van vtrecht int ij^c^ ende leste blat.

Greue van hollant

Daer na toech die coninck in sijn greeffscap in hollant daer hi mit groter eren ende weerdicheyt ontfanghen wert Eñ hi dede inden hoghe tymmeren een coninclick pallaes daer hi van hoghen saken des rijcks te recht sat die stadt lude ende die

Regnierden

borchsaten die gauen goet willichlick den coninck tinss ende brochten in des keysers camer so dat sijn camer ouerulledich rijck wert ende groot van schat wert.

In desen tijden so vernam greue johan van henegouwen die coninck wellems suster te wiue had dat sijn swagher woemss coninc ghecoren was so toech hi mit sijn wijff coninc willems suster in hollant totten coninck ende was daer een wijl bi in groter vrientscapē Als dit greue gwido van vlaenderen ende margriet sijn moeder die greuinne vernam so toech greue gwido of ghye mit veel voles in henegouwen ende van henegouwen alte samen sloten ende casteelen meeste deel Ende meende greue johan van henegouwen sinen ouderen broeder also wt henegouwen te houden.

Greue johan van henegouwen die claechde dit coninck willem sinen swagher Ende coninc willem heeft haestelick een groot mogende heer versamet. ende toech daer mede in henegouwen ende heeft daer greue gwido wt verdreuen ende brochter sijn swagher ende sijn suster weder in. wast den vlemingher lieff oft leet.

Margriet die greuinne van vlaenderen greue ghyen moeder die dit seer woende ende meende si woude coninc willem zeelant of lopen daer dese edel coninc cleyn sorghe off had Ende als die greue van henegouwē weder in sijn lant was so toech dese edel coninck in brabant tot hertoch heinrick sinen oem.

Margriet die greuinne ontboet tybout den greue van ghysen eñ wolfaert den greue van bromio ende veel ander heren ende gaf hem groot soudie dat si walcherē ende voert zeelant soude helpen winnē ende seynden ghye ende johan van dampier hoer soen mit desen heren ende mit alden volck te schepe om zeelant te winnen ende eerst walcheren.

Coninc willem seynde daer teghens florens sinen broeder mit groter heruaert in zeelant op dat hij margrieten hoer smadelike houerdye weder staen mocht die hertoch van brabant als hi dit vernam arbeyde hi seer om dese onuede tot rusten te brenghen ende maecten enen dach tot antwerpen om den strijt te benemen Ende alsi onderlinghe aldus spraken hielden tot antwerpen drie daghen lanc soe ontboet margriet all heymelick hoer capiteyns van horen heruaert ende meende scalelick dat si sonder merren varen souden in walcheren dier wijlk datmen dedinghede Eñ si toghen darwaert mit so veel volcks dat si florens des coninces broeder ghetweest waren ende si quamen aent lant aen een stedelijn dat westcappel hiet daer si opt lant traden onuersaghet.

Florens des coninces broeder die lach mit groten volck wt hollant ende wt zeelant aen die duneu bi westcappel. ende als hi die vleminghe vernam soe toech hij mit enen stouten moede mit sijn volck teghens die vlemingheu in horen hoep daer hi enen ouer moeden segghe vacht crachtelick teghens sijn vyanden daer alte vreselick seer gheuochten wert ende die vlaminghen worden verwaert so seer ende liepen onsedelick te scheep datter bi vijftich dusent verdrenctenEnde daer wertter also veel doot gheslaghen dat si ten enckel twe int bloet stonden ende vochten so datter wel .l dusent wert doot gheslaghen alsomen ouer raemde Ende daer wertter bi vijchtich dusent gheuanghen alsomen ouer sloech. ende greue ghye wert daer gheuanghen eñ hi was gheschoten in sijn dye daer hi nye aen en ghenas Dit gheschiede int jaer ons heren M ij^{c} liij op sinte martijns dach translacio Eñ oeck wert daer gheuanghen willem van dampier margrieten joncgsten soen ende die greue van ghysen ende die greue van bremio ende dese gheuanghen worden all gheseynt in hollant eñ si worden all naect ontcleet sonder die heerscapen Ende coninck willem quam in zeelant ende was seer verblijt vanden groten segghe eñ hi dede al dat ghemeen volc vanden vlaminghen al naect ouer seyden in vlaenderen Ende elck nam gheen aerweten off gheen rijse daer si hoer scamelheyt mede bedecten ende toghen all naect in vlaenderen ende si seyden dat si daer gheweest hadden.

Dese paeus innocencius verblide hem seer in des cominc̃s voerspoedicheyt Ende hij begheerde dat hij comen woude te romen ende versueken die heylighe apostolyn ende den stoel van romen ende ontfanghen die ouerste benedictie ende die keyserlicke crone. Die cominck met heymelick mit xij peerden te romen als een pelgrim ende vernam herde wijselick die staet van italien ende quam alle heymelick bij den paeus inder stadt van veneetgen daer hem die paeus mit groter hertelikker vrientscap ontsenc ende hielden bi hem een tijt mit vriendelikker ghesellscap Ende die paeus gaff om des cominc̃s bede wil den abten van egmonde te draghen ornamenten als een biscop mit meer ander preuilegien.

Naer na ouerdroegh den cominck mitten paeus dat hi weder in neder lant trecken soude ende bestellen sijn landen ende sijn dinghen ende comen dan mit groter sollempnyteyt te romen ende ontfanghen die benedictie ende die keyserlike crone. ende nam mit vrientscap oerloff aenden paeus ende toech heymelick wt ytalien dattet die lombaerden niet en wisten ende quam int hoghe almaengen daer hi mit alre groter eer ende weerdicheyt ontfanghen wert van alden princen ende steden Ende al wert tet hem ghesopent ende ouer gheleuert mit alle cleynoden die een keyser toe behoren ende reliquien ende heylichdom.

Anno dñi

Greue van hollant

Regnieren

Ende als die cominck in almaengen alle dinck had wel beset ende hi hem bereyde weder te trecken in ytalien ende voert te romen om die benedictie ende die keyserlike crone te ontfanghen so begonnen die vriesen te verwoeden ende te vechten nae hoer oude ghewoent Die cominck die niet en woude emighe strijt of werringhe achter rugghe laten. ende woude die ongehoersam vriesen eerst bedwingen eer hij op tot ytalien toech ende quam haestelick tot vtrecht.

Corts daer na so toech die cominck mit heercracht in vrieslant ende verwan die vriesen die hem altoes ongehoersam waren Ende dede tymmeren een casteel bi alckmaer dat tornhorch hiet tot horen ewighen toren.

Corts daer na in den winter so begonden hem die vriesen weder te verheffen te ghen hollant Ende die cominck toech weder op mit alre groter heermacht weder op die vriesen Als alle die wateren beuroren waren ende dat mē ouer al ouer reysen mocht ende haestede hem om dattet ijs vast lach om den seghe te crighen als hi voerghehadt had Mer die leste salde en ghescheide niet als die eerste Want willem heer van bredewde die een hoeftman ghemaect was vander eenre betaelghen die vacht teghens die drechters die hi verwan Die cominck sat op sijn peert ende berichte selue die ander betaelghe ende socht enen seltsamen weeg tot hoech houtwoude. ende als die cominck voert ret mit een deel eer dat grootste deel vanden volck aen quā Ende sijn peert brack int ijs ende die cominck storte mitten peerde Ende die vrie

sen lagher ghescholen met lagher in riet bosschen ende quamen wt mit gwoten volcke ende sloeghen den coninck dat hi versmoerde in sinen hellem ende versloeghen al des conincs volck dat hi bi hem had eer sijn meeste volck te helpen comen mocht Ende die vriesen creghen die moet ende vochten so vreselick tegens dat hollantsche volck want hem die hollanders te mael seer weerde Mer die vriesen creghen die ouerhant Dit ghescheide int jaer M ij^c lv opten vijften kalende van februarius.

Dese edel coninck was xxi. jaer greue van hollant Ende in die xxi jaren was hi omtrent viij jaer wemsconinck Ende doe wert volbracht die prophecie die sibilla langhe tijt te voren had ghesept dat willem een wemss coninck soude vanden vriesen doot gheslaghen werden.

Inden seluen jaer M ij^c lv joncfrou rijchaerd des voerscreuen conincs suster stichtede een nonnen cloester in hollant in aflaet haers broeders ziele in haers vaders wt hoff Ende dede daer setten nonnen vander premonstreyt dat conincs velt hiet Ende mede tot haers selfs ghedencktenisse dat si oeck goede ende volbracht int jaer M ij^c lvi. sterff die hoechweerdighe vrou Elizabet die wemsche coninghinne

Ende wert begrauen tot middelborch int cloester van premonstreyt.

M ij^c lv

vlij jaer

Flozens die vijfte alsoghenoemt coninck willems soen was die vo greue van hollant vlij jaer hij had te wiue beatrix greue ghyen dochter van vlaenderen daer hi bi wan dirck flozens willem ot ende johan die na hem greue wert Ende drie dochteren als beatrix mechtelt ende margriet coninghinne van enghelant Ende als die gloriose coninck willem verslaghen wert was dese flozens sijn kijnt mer een halfjaer out Ende flozens die dwassaet coninc willems broeder ende des kijnts oem die nam dit kijnt in sijnre hoeden ende wert voecht ghemaect bi den ganssen lande Ende hij berechte die greefscap van hollant ende van zeelant seer wijselick ende eerbaerlick drie jaer lanck mit gwoten vrede ende hi gaff den zeelanders beseruen stoten daer si noch zeelant mede berechten.

Daer na wert hi gequest tot Antwerpen in een tornoy so dat hi daer na sterf Ende wert gheuoert tot middelborch ende wert daer int cloester begrauen.

Die hertoch van brabant die nam doe dat kijnt in sijnre hoeden ende in voech diey want hi des kijnts out oem was ende berechte die greefscap een wijle tijts Mer om ouerdaet sijnre dienres wert hi wt hollant verdreuen.

Daer na waren die hollanders greue ott van ghelre die een out oems soen was vā den jonghen heyne van hollant dat hi voecht soude wesen vanden heyne. Daer te gens waren die zeelanders Adilheydis greuinne van henegouwen dat hoer man des heynes voecht soude wesen Ende van dser tweedracht gheschiede enen groten strijt daer van beyden syden veel luden doot bleuen Mer die hollanders mitten greue van ghelre wonnē den strijt en die greue van ghelre bleef mit cracht des heynts voecht.

Ende als dse jonghe greff tot synen jaren ghecomen was so regierde hi duechdelick ende wel Ende int jaer ons heren M iij^{c}. lxxxij soe ghebuert joncheer florens grote heeruaert ende versamede een machtich heer van volck ende toech heen tot westvriesland wert. om dat hij synes vaders ghebeent mit cracht halen woude we westvriesland ende brenghet weder in hollant.

Daer teghens quamen die vriesen ende sloegen der hollanders doot vijf hondert ghewapent inden strijde daer mede doot bleuen heer wermbout vten haghe ende ael brecht syn soen heer dirck van raephorst ende heer gherijt syn broeder heer gherijt van haerlem heer jacob van wassenaer bernt vten hagh ende heer wouter die vrie

Anno dm

se belyuwe van stermerlant Ende als die hollanders so veel wapenturen verlozen hadden so welden si achterwert ende togen tot heyd toe op dien slechten acker en

Greue van hollant

si doe anderwerff striden ende daer bleuen doot ouer vijc vriesen

Regnierden

Daer nae inden jaer ons heren M iij^{c} lxxxij soe toech greue florens noch mit groter macht in vriesland tot heecht woude daer hij teghens die vriesen street ende hi wan den strijt Ende daer worden meer dan vic vriesen verslaghen ende veel ghe uangen Ende inden seluen strijt wert een out vriese ghevangen ende die melde en wijsde waer coninck willem begrauen was Ende greue florens dede daer soecken ende vant also ende dede doe synes vaders ghebeent op grauē ende dedet setten wasschen ende dedet leggen in een nywe kist ende voerdet tot vtrecht daermē dede seer costelick ende statelick des conincs wtuaert Ende als dit ghedaen was so voer hi van daer mit groter costelicheyt en brocht synes vaders ghebeent in walcheren tot middelborch daer syn wtuaert oec seer statelick ghedaen wert alst betaemde Mer eer greff florens wt vrieslant toech so dede hi fundieren en tymmeren een casteel tot wideneesse teghen die vriesen.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende lxxxij opten xiij dach in decembr so was al te groten storm van winde ende daer of quam alte groten vloet van water daer in verdroncken veel menschen ende beesten ende was een alte pammerlike plaghe.

Doe toech heer dirck van bredewde bi goet dunckten des greuen flotens ende hi verſamede veel ſcepen ende wijde in vrieſlant ende verghiſelde al elant want niement den anderen te hulpe comẽ mocht ouermits den water ende wan alſo dat alinghe lant ſonder ſtrijden ende toech weder tot greue flotens.

Ende als die waterin weder cleyn worden ſo dede greue flotens maken vier caſtelen voer die vrieſen die ſterckt waren Als midenblick Emughennenborch middelborch ende nywerborch.

In deſer tijt openbaerde in Miten een man ghkleert inder ſwerter kunſt een ſeyde dat hi was keyſer vrederic die veel manne had die keyſer frederics dienſtmannen hadden ghweeſt ende veel heymelicker dinghen openbaerde hi daer hi veel prinsen des rijcks mede verleyde mit menigher hande lichtẽ die vrieſen quamen voer deſen keyſer ende claechde dat hem greue flotens groot gewelt ende moymiſſe had ghedaen Daer ghing deſe bedriegher ſitten te recht in keyſerlijcke ghewãde een ghebot den greue flotens dat hi voer hem quaem te recht teghens die vrieſen een toen de ſijn preuilegien die hi had ouer die vrieſen Ende ghebot den biſcop van vtrecht dat hi greue flotens daghen ſoude te komen in muſſen voer den keyſer binnen xlij. daghen na dat hi die weet creech. ende als greue flotens dit verhoerde ſo ſcreeff hij deſen bedriegher aldus Eij weetſtu nijt dat die keyſer frederic in voer tyden verſmoert bleeff bij ſinen huusghefinne Ende du en biſte nijt die grootmoedighe keyſer vrederijck du en biſte oec nijt enighe prince in Miten daer om en houde ic nijt van dijnre bedriechniſſe een deſe meiſter wert int laetſt ghevanghen vanden biſcop van colen ende daer leet hi al ſijn bedriechniſſe ende hi wert daer ghebrant.

In deſen tijden ſo had biſcop johan van naſſouwẽ elect van vtrecht dat ſlot vã vredelant verſet aen ghijſbert heer van Aemſtel om een ſomme van penningen Ende dat ſlot van montfoerde aen hermen heer van woerden. ende na deſen biſcop johan van naſſouwen ſo quam een ander biſcop ende hiet biſcop johan van zirick ende die woude mit des ghheſticht s hulpe beyde die ſloten loſſen ende bat den heer vã aemſtel ende den heer van woerden elck hoer ghelt weder mer ſi en woudens nijt ontfanghen ende wouden die twee ſloten mit machten houden teghens des biſcops danc daer die biſcop om oerloechde Ende die biſcop een dat ghheſticht baden greue flotens om hulpe ende bijſtant Ende greue flotens die quam een beleyde vredelant ende heer coſten van veneſſe die quam daer mit die zeelanders ende ſtreet teghens ghijſbert van aemſtel van greue flotens wegen ende wan den ſtrijt ende ghijſbert wert ghevanghen ende aernout ghijſberts broeder gaff dat ſlot te vredelant op in greue flotens handen Ende greue flotens toech voert voer montfoerde ende wan dat oeck hermen van woerden off. ende hermen en dorſt in ſijn lant nijt blijven een toech weck.

Daer na een wijl tijts so wert een soen ghedingt ende ghemaect tusschen den
grœue florens mitten biscop ende ghijsbert van aemstel ende hermen van woerden
dat grœue florens namaels jammerlick becoft mit sinen liue van dese twee verra-
ders ghijsbert ende hermen Want die soen wert ghemaect in deser manieren Als dat
ghijsbert ende hermen voerscreuē beloude truwelic te houden daer si ond te prē setten
al heer goet dat si teghens den biscop van vtrecht noch teghens die grœue van hol
lant hem nymmermeer versetten en souden mit rade noch mit dade. ende si souden
grœue florens sweren voer sinen oest hude ende twouwe Ende die biscop soude sijn
castelen weder hebben ende behouden in sijnre macht. ende dit seggben wert vast ge
maect mit instrumenten ende si hebbent ghesworen ende beloeft te houden ende bese-
ghelt dat si namaels qualick hielden ende hier mede was alle ding ghesoent.

Die grœue florens settede wt sijnre herten alle nijt ende toren want hi nam ghijs-
bert van aemstel ende hermā van woerden ende maecte se sijn ouerste ende heyme-
licste rade Hier ghijsbert ende hermen die horen haet ende nijt met verghetten en cons-
ten die verbonden hem heymelick mit een ende mit ghijsbert van velsen tegens grœ
ue florens horen prince ende horen heen heer ende die si sijn ghesworē raet waren ende
hoer broet heer was Ende si hebben gherijt van velsen ghesepnt tot Camerijck daer
was des comincs raet van enghelant die biscop van duraens. ende die heer van
kuuick van des hertoghen weghen van brabant Ende twee rade van des grœuen
raet van vlaenderen daer si ouer dweghen mit ghemenen rade ende int heymelick slo-
ten dat men den grœue florens leuende vanghen soude ende seynden den coninck van
enghelant die hem in eenigher vanghemisse soude houden wāt si d off ghequelt waren
ende datmē jonchan sijn soen soude maken grœue van holland die des comincs dochter
had te wijff.

Anno dm

Graue van holland

Regnierden

Die edel grœue florens die van deser verradnisse nijt en wiste die onlanges te
voren een eerlike woeninghe ende pallaes maken dede in haerlemer hout dat der
voghelen sanct hiet Ende inden hagbe daer hi mit jonchheren ende mit joffren ind
wildernisse des stadelijcken te jaghen plach ende ridderlick spul te hantieren plach

Ende hier om inden jaer ons heren dusent twee hondert ende sess ende tneghen
tich doe reet grœue florens tot vtrecht om dat hij versoenen woude een tweedracht
tusschen den ridders van sulen ende die van aemstel ende van woerden die des grœuen
raet waren Ende die grœue ghinc inden doem te hercken ende nam mit hem een deel
ridders ende daer quam een wiuekijn also dat god heer in seynde ende gaf greef flo
rens enen brieff in die hant die hij sinen secretarius dede lesen daer in ghescreuen
stont Al dq comincs kint edel prince ghedenct dat die ghenē die die psalm maecte
die ppheterde ende seyde al dq Die mā mijns vreden d ic in hoepte die mijn spijse at

Gheuet grote vertredinghe ghemaect op my Mer greue florens die groot moedich was en achte op dat veers niet ende hielt hoghe feest mitten prelaten en mitten borghereyn ter maeltijt. ende naden eten ghinghi leggen slapen. ende naden slaep meende hi den dach in blijder ghselscap voert te eynden. ¶ Ende als hi een corte wijle gheslapen hadde so quam ghijsbert van aemstel ende weckte hem wt den slape ende dat hi mitten valckenaers wt der stadt rede want daer veel wilde voghels inden velde saten Die greue die ghenuecht hadde inden bederspul om voghel te vanghen haestede hem ende nam een schoen sperwer op die hant en wet mit luttel ghesins spele mitten voghelen wt der stadt en wert aldus mit heymelicken verraet wt der stadt omtrent een halff mile ghelept daer lach hermen van woerden mit veel ghewapent ende bracht op ende om singhelden den greue al om Ende ghijt van velsen die tasten greue eerst aen Ende daer teghens die greff als een onuersaecht man werp den sperwer off ende toech sijn sweert ende meende hem te verweeren ende had lieft te steruen dan hem den verraders gheuanghen te ghheuen Mer dat en halp hem niet veel Want die verraders die hem niet en scaemden en hadden nochtan des voerseuen greuen cleder aen horen hals ende hadden des seluen daghes binnen vtrecht sijn spise gegheten sloeghen hoer handen aen den greue ende vinghen desen hoghen prince mit aldus groten verraet die si all heymelic voerde inder nacht opt casteel te Muden. ¶ Ende binnen desen quam dat rumoer van deser haestelijcker boetscap die menicht menschen herten verueerde ende bedroefden. ende dat ghemeen volck van kermerlant van vrieslant ende van waterlant quame ouer woyen tot muden om den greue te verlossen. en als dit die moerdenaers vernamen vloghen si haestelijc ten mitten gheuanghen greue ouer sloten ouer velt ende ouer onweghen En daer teghens quamen die van neerden ghelopen mit groten hope om horen heer te verlossen Waer om die vluchtighe in anxt waren want die kermers volcghde mit groten volck ende die dorp lude die daer omtrent woenden Ende dat peert daer si den greue op ghelonden hadden was cleyn ende mocht den sloet niet ouer lopen en viel mitten greue int water dien doe ghenot van velsen niet wt getrecken en conde ouermits vanden groten volck waer om dese ghenot die een felhert hadde stack den seluen greue mit sinen sweerde xxi. wonden daer hij aen sterff ende ruumde mit enen snellen peerde achter wert op dat casteel te cranenborch Hermen vā woerden met haestelicken buten lants ende lach hier ende daer ende sterf in ellenden ende in armoeden Ende ghijsbert van Aemstel met oeck haestelicken ende heymelicken wt den lande ende had armoede ende had vrienden buten lants die hem teten gauen En all hoer goet wert hem beyde ghenomen. en binnen desen so quamen die kermers ende vonden den greue noch halff leuende ende sinen Adem trecken de ende spracken noch een luttel Ende si venghen een der moerdenaer knechten die si mit aen sien des steruende greue dode mit menigher hande pinen Mer die greff sloech sijn ogen op inden he-

mel en̄ gaff ſinen gheeſt op ende ruſtede in goede op die vijfte kalende van junius Ende wi hopen dat hi gheerwent was inden hemel om ſijn bitter martelie En̄ ſijn lichaem wert gheuoert tot reynſtorch int cloeſter en̄ wert daer bi beatrix ſijn wijf mit groten rouwen begrauen.

Ende als dit behoerlick ghedaen was die greue van cleue die greue florens ne ve was verſamede een machtich heer wt hollant ende beſette cranenborch all om mit een ſwaer beſitte ende wan dat caſteel ende vent daer op heer ghericht van velsē Ende deſe moerdenaer die lide de ende ſeyde open baerlick voer allen den volck die verradeniſſe. ende deſe heer ghericht wert die alre ſwaerſte pijn aen ghedaen diemen enighen menſche doen mocht en̄ word op een rat gheſet. ende al dat Aemſtel woer den ende velſen̄ te behoerde off aen ghinc tot inden neghenden grade totten tienden grade toe die worden ghedoot of ewelick verdreuen. ende cranenborch wert neder gheworpen totter eerden toe. en̄ men toech voer dat caſteel te muden mer men van ter nyement op ende dat beualmen dirck van haerlem te bewaren.

Anno dm̄

Greue van hollant

Ende die greue van cleue nam doe voert hollant in ſijn bewaerniſſe ende daer tegen ghaf van henegouwen tzeerier van ludick die nam ſuut hollant in ſijn bewaerniſſe en̄ bleef woenne tot ſinte gheertruden bergh en̄ van deſer tweedracht wert grote onruſte.

Regnierden

Daer na worden die heren van hollant ende zeelant te rade dat ſi om horen jonghen greue johan ſeynden woulden die was bi den coninck van enghelant om dat ſi hem int lant hebben woude die greue florens ſoen was.

Die wegaek abt van Egmonde heer florens ende heer dirck heer van bredewde ende heer heinrick van leyden caſteleyn en̄ heer willem van Egmonde ridders die voeren ouer die zee in enghelant ende baden den coninck dat mit ſijnre gunſt moch te joncheer johan mit hem ouerua rē want dat lant van hollant ſijns nijt onbeerē en mochte Coninck eduwaert die ontfenck deſe boden ſeer vriendelick ende deden beſtellen ſcepen mit alre groter gierheyt daer hi joncheer johan ende ſijn dochter me de ouer ſeynde in hollant Mer want hem die wijnt nijt wel mede en was ſo quam hi in zeelant aent lant Ende bleef bi heer wolfaert vander veer.

Johan die eerst al so ghenoemt greue florens soen was die xvi greue van hol-
lant iiij jaer ende hi had te wive Elizabeth comine eduaerdg dochter vā enghelant
Mer hi en creech daer ghen kinder bi Ende doe hi eerst int lant quam wt engle-
lant doe was hi langhe bi heer wolfaert den heer vander veer ende die regierde de-
sen jonghen greue ende settede die hollantsche heren meest van hem.

Inden jaer ons heren M ij^{c} xcvij doe woude greue johan dwinghen die vriesen
ende quam mit groter heer cracht binnen alemaer Ende daer teghens quamen die
vriesen herde manlick ende hadden te samen ghetoghen. alle die macht van vries-
lant om enen swaren strijt te vechten Ende als beyde parthien te samen ghecomen
waren so werden alte seer ghevochten want die hollanders en zeelanders bevoch-
ten die vriesen aen twee bataelgen ende versloeghen ouer vier dusent vriesen ende
die ander ontliepen hem En vanden hollantschen heer bleef doot die heer van arc
kel ende johan vander doertoghen en mit hem twee ander goeder mannen van wa
pen Ende als die biscop van vtrecht dit vernam dat die vriesen den strijt verlorē
hadden so voer hi ouer in vrieslant ende predicte daer des paeus aflaet teghens dat
hollantsche volck die vriese belouede den biscop te helpen Ende quamē haestelick
ghewpt mit veel schepen tot monikē dam Die poorters van haerlem ende die kee-
mers mitte waterlanders quamē daer teghens mit groter heervaert ende bestre-
den stoutelick dat vriesche volck Mer ten keerden hem die vriesen vanden strijde
ende pijnden hem te scepe te comen ende weyden weech Mer int veruolgen wardē
alte veel doot ghesla ghen Ende als die biscop desen strijt verloren hadde liet hi sijn
groot scip daer bliuen ende ruede mit een cleyn boetkijn ouer ysel.

Inden jaer ons heren M ij^{c} xciy op die iiij kalende van nouember so sterf gre
ue johan van hollant tot haerlem Ende dese greue johan die was alleen onder all
den princen van hollant die sonder ridders naem sterff ende sonder kijnder ende hi
wert eerlick begrauen tot wynsbergh int cloester Ende Elizabeth die greuine sijn
wijff die voer weder in enghelant ende nam den greue van erffoerd daer nae tot
enen man.

Johan greue van henegouwen ende was adilheyden coninc willems fuster soē die was die xvij greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant vijff jaer lanck Hij had een wijff hiet philippa ende was des greuen dochter van lutsellenborch broeder tot kemen daer hi bi wan willem die na hem greue wert ende johan van heemont ende heinrick canonick tot camerijck eñ margriet greuinne van arabien Adelheyda greuinne van cleermont Maria greuinne van barbanoys Mechtelt vrouwe van nyele.

Dese greue johan inden eersten beghinne van synre heerlicheyt so toech hi in zeelant mit heerecracht daer hi teghens die onghehoorsaemheyt here johans van renesse seghe vercreech mit groten loue Als heer johan van renesse aldus verwonnen was inden eersten strijde soe toech hi tot coninck aelbrecht den woemschen coninck om hulp ende seyde hem dat die greefscap van hollant aenden woemschen rijck ghecomen waer nae greue johans dot van hollant Ende hier om quam dese coninck aelbrecht al heymelijken neder ende seynden aldusdanigen brieuen doer al dat lant in hollant Het sullen weten alle luden dat aelbrecht die onuerwonnen woemsche coninck mit cracht willverenighen aent woemsche rijck die greefscap van hollãt

Anno dñi M iijc xciij

wanttet hi sonder oer is. die coninck haerl wilen eer greeff dirck in leen gaff Ende inden jaer M iijc so quam dese coninck Aelbrecht tot nymweghen om die greefscap van hollant te bedwinghen Eñ brocht mit hem den eertschen biscop van trier ende vã colen mit veel princen ende vorsten des rijcks Ende daer teghen quam greue johan tot buutsweerde benedẽ nyemweghen daer hi syn tente op rechte mit groter heercracht optẽ oũ vanden walle Eñ dede besoecken tot veel stede inden walle waer hij best mocht ouer dat water comẽ mit synen volcke om des conincs heer te bestrijdẽ Mer die coninck die vanden wernen tot nymwegen neder sach van verren ende sach die veelheyt der banniren ende des volcks ende meende dat heer johan van Renesse hem bedwogen hadde ende toech achterwert tot cranenborch op dat hi des anderen daghes mech woghe weder in oestenrijck.

Greuẽ van hollant

Regnierden

v jaer

Die eertsche biscop vã colen om des conincs eer te bewaren dedinghde daer tusschen enẽ vrede en seyde daer een seggen vast voer willoert in deser manierẽ Als dat greef jan die soude den conic enẽ man eet doẽ eñ hem trouwe te wesẽ eñ die conic ũlyede hẽ die greefscap. eñ doe dit gedaen was doe keerde die vorstẽ wedertẽ haren

Ende die zeelanders die te laet quamen in des cominc̃s hulp mit heer jan van Re-
nesse lieten hoer scepen staen bi huesden ende vloghen te voet in vlaenderen ende be-
woefde daghelicx die naeste dorpen in zeelant Eñ greue johan veruolchde dese voer-
uluchtighe als hi snelste mocht ende vant die scepen die si beghouen hadden. Ende
verboet heer johan van renesse sijn lant eñ sijn goet dpldc hi onder den ghenen die
hem gheholpen hadden.

In desen greue johans tijden so ghesciede in hollant een wonderlick teyken dat
een voerteyken was der tocomender dweesheyt. Daer openbaerde een man op
een peert die vermaende alt volck dat sij hem wapenen soude ende lopen haestelick
opten oeuer vander zee ende steenen die vyanden Ende hier om liep al dat ghemeē
volck totter zee om die vyanden te beuechten ende saghen dat water veruult mit
ontallijcken scepen Mer die scepen bleuen all verborgen. ende die man mitten peerde
verloesmen oft een droem off droch gheweest hadde dat niement en wist waert all
bleeff.

Int jaer ons heren M iijc ende ij optē elfsten dach in julio was eē groot strijt
in oostrijck tusschen coninck philips van vranckrijck den vetten ende greue rob-
brecht van vlaenderen daer die vlaminghe den seghe wonnen daer bleuē dood jonc
heer johan van hollant greue iohans ouste soen van henegouwen ende van hollant
des goeden greue willems broeder.

Daer na inden jaer M iijc ende iij verssamede greue ghye van vlaenderen veel
wtuercoren ridderscap op dat hij mit ghewapender cracht walcheren mochte be-
uechten Eñ daer teghen quam joncheer willem greue johans ouste soen heerde vro-
melick ende sloech hem veel vlaminghen off dood ende vencster veel ende voer ouer
in casant daer hi veel vlamingben dood sloech Ende keerde weder mit groter eren eñ
mit seghe ende sonder merren verssamede greue ghye anderwerff groot volck op
dat hi dat zeelansche volck verslaen mocht daer mede ende wan middelborch.

Daer teghens quam auderweerff jonc heer willem van hollant mit een groot
heer ende street twee strijden op enen dach die een voer der veer ende die and voer
aernemuden die hi beyde verloes ouermits verraet Ende jonc heer willem troch
wech ende quam binnen zyrickzee om ander volc Eñ greue ghye volchde hem na
sonder merren eñ beleyde die stede van zyrickzee seff weken lanck die hi seer moy-
de mit scutte ende mit slinghren Ende ten lesten dede jonchcer willem der stede poer
te al heymelick op ende dede groten schade int heer datter voer lach Ende verssloech
hem off xv hondert vlamingben.

Ende doe besette joncheer willem die stadt ende voer in hollant daer hi eē groot moeghende heer vergaderde om zyriczee te onsetten · ende quam mit biscop ghyen van vtrecht sinen oem mit veel volcs ende quam an duuelant aen ende meynden des anderen daghes te varen tot zyriczee Mer des nachtes worden si ouerualleu vanden vlamingher bi opset heer jan van renesse ende quamen inder nacht ende bestreden joncheer willems heer eñ des biscops ghyen eñ daer wert alte seer geuochten als dat die een vrient den anderen sloech want si makanderen nijt en kenden om die donckerheyt vander nacht Eñ daer bleeff doot heer willem vā hoorn dom-proest tutrecht ende heer Claes per sim ridder heer willem van haerlem ridder heer dirck van sulen ridder heer zweer van keuerweerd ridder ende veel ander goeder manneu. ende biscop ghye wert ghevangen ende veel goeder ridderscaps ende voort ghers wt hollant ende wt dat sticht van vtrecht eñ werden in vlaenderen ghesent mit biscop ghyen ende in vaster hoeden gheset Ende joncheer willem van hollant quam heymelick van zyriczee ende is nauwe mitten liue ontgaen ende hi toech in henegouwen tot greue johan sinen vader ende claechde hem sijn misualk.

Anno dñi

Greue van hollant

Ende doe greue ghye vernam dat joncheer willem in henegouwē was so toech hi bi heer janss rade van renesse mit veel schepen ouer die mase in noert hollant eñ alle die steden ende dorpen ghinghen in sijn ghenade sonder haerlem alleen

Regnierden

Die hertoch johan van brabant die creech in sijnre machten al zwt hollant mit sinte gheertruden berghe behalven dordrecht en creech hi nijt. Mer hi toech voer dordrecht ende lach daer y daghen voer Ende ten laetsten schoet hi dat vuer in dordrecht ende verbrande die een helft vander stede.

Voer nae toghen die van dordrecht wt mitter macht ende veriaechden den hertoech van brabant wt zuut hollant ende sloeghen hem veel volcs off ende volchgeden all tot des hertoghen bossche toe ende daer schoten si dat vuer in ende deden groten schade ende dreuen groten woe wt brabant Mer die meeste deel vander ridderscap wt zuut hollant die waren all bi die van dordrecht Ende daer na streden die van dordrecht tot yselmonde ende versloeghen omtrent twee dusent vlamingher Ende die greue sadet daer quaet ghenoch dat hi ontquam.

Ende als die greue ende heer jan van renesse vernamen dattet binnen vtrecht soe qualick stont onderlinghen soe is hi binnen vtrecht ghecomen ende creech vtrecht in ende sette daer schout ende schepen van sijnre weghen ende badt der ecclesie neerstelick datmen biscop ghye dat bisdom naem ende datmen willem van gulick hoer tot enen biscop Mer die ecclesie namen hoer beraet

Clanghe ghenoech Heer witte vā haemstede die greue florens bastaert soey was die lach in spriczee so toech hi wt spriczee mit eey hoghe boet eñ seylde buten om eñ quā tot santvoert eñ is voert ghecomen tot haerlem daer hi sijn banniер onderde vā jon: heer willems weghen Ende als die stermars eñ westvriesen eñ oestvriesen dit ver: namen so sijn si al bi hem ghevallen eñ riepen god si ghebedt dat ons dat bloet vā hol lant toe ghesent is.

Ende heer witt die toech wechteuoert wt om die vlaminghen te weder staen eñ doe si quamen tot hyghedom beneden haerlem daer ghemoete hem een groot heer van vlaminghen die si alle mael versloeghen. daer toghen hem die vriesen al hoer harnesse wt eñ clēder eñ wapen al hoer doden op enen hoep eñ seyden dat sal een teyken we: sen dat den vlaminghen den wech wisen sal op een and tijt als si weder comen daer hietet noch manpat.

Doe die maer doer dat lant van hollant ghinck dat heer witt mitten stermers eñ vriesen die vlaminghen verslaghen hadden Ende men dat tot delfft vernam doe was daer een die oestenberch hiet die nam die banniер int hant eñ riep dat ghecrijt hollant hollant Daer jaechden die van delft alle die vlaminghen wt der stadt ende sloeghender veel dood Daer na quam heer witt van haemstedē tot leyden daer hi veel vlaminghen verslooch eñ vinck eñ sommighe quamen wt leyden eñ quamen te delft eñ waenden daer vry te wesen daer volchde hem heer witt mitten vriesen eñ be: liep die vlaminghen tot delft opter stratен eñ sloechet meer dan vijfft hondert dood eñ die straet hiet noch die vlaming straet eñ veel waenden ouer die vest te swimmen die daer verdroncken.

Ende als greue ghye dit vernam so schreyde hi confuys vā vtrecht eñ toech hey melick eñ quam in zeelant eñ vergaderde veel volcks op eyn nywe ende belegde die stede van spriczee noch weder mit swaren besitt.

Jonchheer willem van hollant die was in henegouwen eñ screefft aenden comte philips van vrancrijck diemen die vett hiet sinen swagher dat hi hem te hulpe qua me in sijnre noot tegher die vlaminghen Die coninck seynde in jonchheer willems sijns swaghers hulp drie hondert eñ vijfftich groter scheep mit top casteleyn ende mit maersen vol volcks vā wapenen Ende vijfft groter ghalepen mit volck wel toe ghe maect om te vechten Ende die coninck screefft op wat tijt dat hi die scepen wachten mocht Doe quam jonchheer willem in hollant eñ versamede alle die scepen die hi mochte Ende heer witt van haemstedē quam mitten vriesen eñ stermarlanders eñ waterlanders eñ vielen al bi jonchheer willem mit horen scepen eñ wouden bi hem se uen eñ steuen eñ quamen geuaren doer noortgouwe op sinte laurentius dach daer sagher si dat franssche heer comen daer si seer in verblijt waren.

Mer doe die vlamingher saghen dat joncheer willem quam mit soe groten heer van volck ende van schepen doe was die wijnt zuyt west Ende doe maecten die vlamingher een groot scip toe dat si specten mit stroey mit pecke mit olye mit terre ende mit sulphur ende ontstaltent ende meenden also joncheer willems heer te schenden sonder weer Mer god die alle herten kent en laet gheen recht int eynde verloren Ende als des volck ende joncheer willems schepe bi een quamen op sinte louwerens dach so ontstalten die vlamingher hoer scip ende kietent mitten stroey ende mitten wijnde drijuen tot joncheer willems schepen wert Ende alst wel begonde te kernen so ginc die wijnt om int noert oest ende dat kernende scip dreef teghen die vlamingen danckt onder hoer selfs schepen daer si alte groten schade off hadden soe dat si nerghent dueren mochten ende sprongen ouer boert ende verdroncken menich hondert Ende mit dese wonderlicker auentuer so creghen die hollanders mitten franssoysen so groten moet te vechten ende toghen tot hem in Ende daer ress een grote vermeerlicke strijt ende die vlamingen weerden hem alte vromelicken enen haluen dach ende enen helen nacht Ende dat gheruft was so groot vanden vechten datment beseydelicken hoerde ouer drie mylen.

Anno dm

Ende ten lesten worden die vlamingher so seer vermoyt dat si den strijt verloren ende joncheer willem van hollant die veng int lest vanden strijde greff ghye van vlaenderen ende gaff hem den ammytael van vranckrijck voer sijn schade die hi ghe-
Grauen van hollant
leden hadde Mer die ammytael die gaffen weder den eersamen vader biscop ghy-
Regnierden van vtrecht die in vlaenderen ghenangen lach ende dat was den enen ghyde ende den anderen Ende in desen strijde bleuen doot x dusent vlamingher ende ontallicke veel hondert werter ghenangen ende dusent ende hondert schepen ende xe pauwelyoenen lieten si daer Ende dit gheschiede int jaer ons heren M ccc ende viij op sinte louwerens dach.

Ende men sach tot egmonde inder lucht een groot wetachtich cruys op die selue tijt datmen aldus street.

Ende heer johan van renesse die quam vten strijde heymelick e weech ende quam binnen vtrecht daer hem die hollanders na volchden ende kernden die molen tutrecht voer die poert ende meenden dat heer jan van renesse wt comen soude Mer heer jan die weech heymelick mitten sinen vter stadt ende van anyt van sinen vyanden so soude hi ouer die lecke haestelick varen ende was in een cleyn schepken ende hoerde wasser te veel ende dat schepken ghinck te gronde ende heer jan van renesse mitten sinen verdroncken ende wert na ghenist ende begrauen.

Ende greue johan van henegouwen ẽn van hollant die verblide hem seer inden
segghe die jonchheer willem sijn soen teghen die vlaminghen ghehat hadde Ẽn hi starff
int selue jaer M ccc ẽn iiij op die vijffte ydus van decembr ende wert eerlijken be
grauen in die stadt van valencijn.

Ende philipa die greuinne starff op die viij ydus van aprill daer na ẽn wert
begrauen bi hoer man.

Willem die derde also ghenoemt greue johans soen was die xviij greue van he-
negouwen van hollant van zeelant ẽn heer van vriesland xxxiij jaer Ende hi had te
wiue johanna van valoyse des conincks philips suster van vranckrijck daer hi bi
wan jan ẽn margriet hertochinne van beyeren ẽn keyserinne van romen Ende jo-
hanna greuinne van gulick Ende philipa coninghinne van enghelant Ende wil-
lem die na hem greue wert Ẽn lodewijck die starff jonck Ẽn joncfrou elyzabeth.

M iijc iiij

xxxiij jaer

Dese greff willem als hi eerst greue ghworden was so dede hi bewepen een hof
tot haerlem daer waren x grauen hondert baenroedsen ẽn dusent ridderen ẽn ridd-
scaps ende edelre lude sonder ghetal Ende dit hoff hieltmen feestelick een vol welke
lanck.

Dese edel greff willem was vanden kloestersten vicarius ghemaect vãden key
serrijck Ende hi was in sinen tijden vermaer tvoer die vroemste ẽn liefstalste vorst
diemen wist Ende hi wan mit cracht twee alte vaste casteleyn inden stichte vã colen
als den bruyl ẽn volmesteyn.

Dese edel greff willem woude vermeeren den dienst gods ẽn stichte in middel-
borch een nywe collegium vã canonicken tot sijnre ewiger memorien int jaer ons
heren M ccc ẽn xi.

Inden jaer M ccc ẽn xv doe quam coninck lodewijck vã vranckrijck in vlaen
deren mit groter crachten bi doernick op die riuier der lijke Ende greff willem quã
in sijn hulpe ẽn sette sijn pauwelgoenen bi der riuier der scelt Mer die coninck mos
te van daen rumen ouermits des quaden weders van reghen ẽn van wijnde ẽn liet
die vlamingen onghemoyt.

Greue willem van hollant als hi dit vōer waer hoerde dat die coninck vā daer ghetoghen was so verbrande hi alle die dorpen die bi der riuier stonden en̄ voech weder in hollant ongheschaept.

Greeff willem als biscop ghye sijn oem dot was soe nam hi in sijnre machten die heerlicheyt van woerden en̄ van aemstel en̄ dwanse aen hollant en̄ sette daer sijn baelyuwen en̄ sijn scouten en̄ seyde dat die twee heerlicheyden den biscop sinen oem ghegheuen waren voer sijns vāders eruе en̄ dat si nijt recht van die verraders van aemstel en̄ van woerden aen hollant ghecomen waren.

Int jaer M ccc xxviij quam coninck philips van vranerijck mit groter heer cracht neder in die greeffscap van vlaenderen Ende in sijn hulpe quam dese greeff willem van hollant die sijn tenten gheboet te setten bi cassellergle Ende off hi van daer tusschen dingen mocht na sijnre ghewoenten aen beyden partheyen vrede off soen.

Die vlamingen haesten hem seer vanden bergle neder te comen en̄ meende den coninck onuerhoets in sijn tente dot te slaen Ende als greue willem dat vernam so haeste hi hem om dit verwoede volck mit strijden te ghemoeten en̄ sonder meren Ende die coninck mitten sinen ende greeff willem mitten sinen quamen ghelijck aen en̄ daer wert anxtelick seer ghevochten Ende greeff willem wert van sinen peerde gheslaghen daer hem sijn heren truwelick bi stonden en̄ bescudden sijn lijff manlick Als heer dirck heer van bredewde. heer jan heer van arckel. heer alaert heer van egmonde. heer philips heer vā wassenaer. heer jan heer vā haemstede. heer aernt heer van cruninghen. heer jan heer van pallaen. en̄ heer willem van duuoerde en̄ meer ander die om hem en̄ bi hem waren Ende die vlamingen verloren den strijt Ende daer bleuen meer dan vi^{m} vlamingen dot en̄ veel ghewangen die nijt e wech en̄ conden comen En̄ jonchheer willem van hollant greeff willems soen wert daer van den coninck ridder ghemaect.

Int jaer ons heren M ccc xxxvi op die vij ydus van junius starff dese edel vorst greue willem en̄ wert mit groter wtuaert begrauen tot valencijn in henegouwen Ende vrouwe johanna sijn wijff die begaf die werlt daer na en̄ ghinck in een gheestelick nonne cloester van sinte bernaerdus oerde ghelegen fontanelis Ende si starff daer int jaer M ccc xlij en̄ wert daer eersamelick begrauen.

Anno dm̄ Grauen van hollant Regnierden

Willem die vierde alſo ghenoemt ghreue willems ſoen was ghreue van henegou-
wen van hollant van zeelant ẽn heer van vrieſlant viij jaer lanck Ẽn hi had te wi
ue johanna des hertoghen dochter van brabant Mer hi en creech gheen kinder daer
bi Deſe greeff willem heeft alle ſijn leuen die wapen ghehantiert.

Deſe greef willem is ghetoghen mitten coninck van ſpaengen ẽn mitten coninck
van granaten in heydeniſſe ende had den menighen ſtrijt teghen die heyden die ſi veel
verſloeghen ẽn ſijn mit vechten der hant ghecomen tot iheruſalem ten heyligher gra-
ue daer ſi hoer offerhanden deden ẽn ſijn ghesont weder thuus ghecomen Ende als hi
thuus gecomen was ſo heeft hi alte coſtelicken hof ghehouden inden haghe daer menich
groot heer was ẽn menich edel man.

Ende daer na is greeff willem ghereden in een tornoy tot benay ī noꝛmandyen
ẽn daer wert gheſeyt van allen heren van vrienden ẽn van vyanden dat deſe greeff
willem was die beſte ẽn die vroemſte greue van al ter ſtenrijcke.

Daer na is greeff willem ander werff ghetoghen mit groter macht in heydeniſſe
mitten duytſchen heren vā pruſen ẽn heerde ẽn brande ẽn wan veel ſteden ẽn dorpen
in heydenſcap mitten hoghen meyſter van pruſen ẽn toech voert ẽn verſocht dat hey
lighe graft noch anderwerff Ende eer hi op Mcc xxxvij
die weyſe toech ſo ontboet die keyſer lodewijck
deſe greeff willem ſinen ſwagher dat hi hē her
toch van hollant malen ſoude als hi bi hem
quaem want hi die hoechſte ende voꝛſtelicſte
greue was van al neder lant Mer greeff wil viij jaer
lem die woude eerſt ſijn weyſe op die heyden noch eens doen.

Daer na wert keyſer lodewijck inden dan ghedaen vanden paeus johannes die
xxij Ẽn die koervoꝛſten deden deſen greeff willem aen ſoecken om hem keyſer te ma-
ken want die paeus hadde keyſer lodewijck ghepruiniert vanden rijcke Mer greue
willem en wouder nijt aen want keyſer lodewijck die leefde noch ẽn die had greeff
willems ſuſter.

Inden jaer ons heren Mccc xlij ſoe gheſchiede in die ſtede van amſterdam een
groot miraculel vanden heyligher ſacrament dat een ſieck menſche ontfanghen hadde
ẽn ouer gaff ẽn int vuer ghegoten wert.

In deſen ſeluen jaer ſoe was des anderen daghes in januarius een groot eertbe-
uinghe in hollant ẽn in anderen landen.

In deſen tijt ſo was een camp ghenoechten van enen ſmit teghen een jode die on-
ſer lieuer vrouwen beelt ſmādeniſſe ghedaen hadde.

¶ Anden jaer ons heren M cc xlv als greef willem van allen sinen gwoten reysen weder thuus gheomen was so versamede hi een gwoot heer van volck daer hi die oestvriesen mede bestriden woude Ende als die greue alle dinck bereyt hadde die tot dser heruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht ende beleyde die stadt alst beschreuen staet in die cronijcken van vtrecht int C C ende hoy blat.

¶ Ende als greeff willem vander stadt van vtrecht gheweghen was so en liet hi nijt off van sinen begonnen werckten Ende hi vergaderde teghen den herst wed een nyewe gwoot heer van volck ende toech inden maent van septembr op die oestvriesen te scepe ouer die zee Mer des greuen heer voer onsedelick ouer die zee aen dat ombestende lant waer om dat ghemeen volck onuersiens quam in gwoot ongheualle.

¶ Heer johan vā henegouwen heer vā beamont des greuen oem die quam mit veel scepen aen die zuyt syde van sinte odulphus op een velt hiet dat zuder veen ende sette daer sijn tenten bi den oeuer vander zee ende een deel der hollanders liepen opt lant sonder merren ende en verbeyden dat gwootste heer nijt en liepen som bi staueren ende in
Anno dm sinte odulphus choester onsedelick ende ginghen stoutelick teghens die vyanden Ende
die vriesen quamen stoutelick ende wredelick ende vochten teghen hem ende creghen die
Greuen ouerhant ende versloeghen meest alle dien hoep.
van hollant ¶ Greeff willem die van dsen ongheualle nijt en wist die voer aen die noortsyde
Regnierden van sinte odulphus ende ginck daer opt lant stoutelick wt sinen scepen mit vijff hon
dert goeder manne die bi hem waren Ende en verbeyde die ander scepe mitten gwoten heer nijt ende dede dat naeste dorp verbernen Die vriesen die hier starck op wachten quamen wt hoer laghen ende bestreden den greue ende die greue mitten sinen verweerden hem alte stoutelick ter doot toe Mer die vriesen creghen die ouerhant ende sloeghen den greue doot ende veel ander dat sijs nijt en kende Ende die ander scepen quamen oeck aen tlant om dat voerste heer te ontsetten Mer die vriesen hebben so vreselick daer teghen gheuochten ende versloeghen alte veel vanden hollantschen volck ende verdroncten daer veel int wt ende in gaen vanden scepen Ende dse bloedighe strijt gheschiede int jaer ons heren M cc ende xlv op die seste kalende van october ende ghe schiede op die stede daer die greuen van hollant te recht pleghen te sitten als greuen van oestvriesslant.

¶ Ende greue reynolt van ghelre mitten brunen hoefde die voerseyde dit doe hi greue willem wt der vonten hieff Als dat dese jonghe greeff soude noch vanden vriesen verslaghen worden.

¶ Ende in deser heruaert bleuen doot die heer vã hoern die heer vã waelkoert die heer van lingij die heer van many die heer van aentonghen die heer van haemstede; die heer vander merwen haenwedsen Ende heer ghertijt mitten haerde heer willem van naelwijck heer symon ẽn heer dirck broeders tot teylinghen heer gwido broeder tot asperen heer jan heer reynaer ẽn heer willem broeders tot montfoerde heer dirck van santhorst heer dirck ẽn heer hermen van sweten heer florens broeder tot merwen heer ogier van spaengen heer ghertijt euer heer alfaert vand horst heer willem van donghen heer dirck vã waelkoert heer wolfaert vã reymerswael heer ghertijt van flozevijl heer claes oem ẽn heer hammuchouwer ridders ende noch wel xy ridders daer toe ẽn veel schiltboertighe manne ẽn hoghers ẽn vwen wapentuers daer toe die god ghenadich wil sijn.

¶ Ende des tienden daghes daer na so voer ouer in vrieslant heer martijn die commenduer van haerlem van sinte johans oerden Ende hi vant onder allen den doden luden des edelen greeff willems lichaem bi stenlicke teylenen Ende daer toe viij heren ẽn ridders vanden voerscreuen heren Ende greeff willem wert sijn lichaem ghevoert ẽn begrauen in een cloester vã sinte bernaerdus oerde gheheten flozie campe ẽn die ander viij heren voerscreuen worden daer mede begrauen.

¶ Ende als die keyser lodewijck die greef willems suster te wiue had vernam dat die edel prince greeff willem van hollant sijn swagher doot ghebleuen was op die vriesen ẽn ghen kinder after ghelaten en had so meende hi dat die greefscap van hollant aen den wemschen rijck bestoruen was Mer dat en mocht niet wesen want si erfft altoes op dat naeste lijff leuende aenghesien datter veel greuen ẽn oeck greuinnen van hollant ghestoruen sijn sonder kinder Ende is altoes ghererfft op dat naeste lijff ẽn die outste Ende alsoe als margriet keyser lodewijcks wijff van keyeren greue willems outste suster was so bestarff henegouwen hollant zeelant ende vriesland op margrieten der keyserinnen Ende also als die keyser hoer man ẽn voecht was so gonde hi ẽn consentierde sijnre keyserinnen dat si hoers vaderlike erue selue besitten ende regieren mocht Ende vrouwe johanna greeff willems wijff die noch na hertoch wenselijn van lutzenborch te may nam die leefde lxi jaer na greue willems doot.

Margriet keyserinne van tonen greeff willems outste suster van hollant die was greuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vriesslant vijff jaer ende ix maenden Ende daer na was si iiij jaer ende iij maenden greuinne vā henegouwen alleen Ende si had bi den keyser lodewijck drie sonen Die eerste soen hiet hertoch willem Die and soen hiet hertoch aelbrecht Die derde soen hiet hertoch lodewijck cominck van cracauwen ende ott marcktgraue van brandenborch ende elyzabeth coninghinne van vngherien.

Dese keyserinne quam neder in hollant mit groter eerheyt daer si hoechlick ontfanghen wert van alden heren ende ridderen ende steden ende vrienderlick ontfanghen ende ghehult wert van alden landen van henegouwen van hollant van zeelant Ende si beloefde den landen ende een yghelick in sinen rechten ende vryheyt te laten ende een yghelick recht ende vonnisse te doen ende si gaff horen landen ende luden milde gauen ende dede hem graāe ende gaff hem meere vryheyt ende beter priuilegien dan si voer hadden Ende si maecte vrede mitten ghestichte van vtrecht ende mitten biscop van sinte margrieten daghe int jaer van ylvi durende tot twee jaer na dien daghe tot sinte margrieten daghe toe anno ylviij.

Anno dm

M iij^{c} ylv

Greuen van hollant

vijff jaer

Regnierden

Daer na die keyserinne die beual hoer amptey ende officien ende besette hoer landen ende toech weder in keyeren ende bi den keyser Ende daer na so quam si weder in hollant ende in henegouwen mit hertoch willem horen outsten soen Ende si beual hertoch willem horen soen bi consent der ridderscap ende der steden dat lant van hollant ende van zeelant ende van vriesslant te regieren van hoerre weghe als ruwaert vanden lande Ende hi soude der keyserinne jaerlicx vry wt ghenen y^{m} ouder schilden Ende si behielt henegouwen ende daer ghinck si leggen wāt die keyser was doe recht te voren ghestoruen Ende waert dat hertoch willem dese ghelden nijt en betaelden so soudent alle die voerwaerden dot ende te nijt wesen ende hier worden zeghel ende brieuen of ghegheuen.

Daer na inden jaer M cce ende ylix so toech hertoch willem i henegouwen totter keyserinne sijnre moeder ende scout hoer quijt van allen beueel ende ruwaertscap van hollant ende zeelant ende hi en gaff hoer hoer ghelt nijt dat hoer verschenen was Ende hi toech van daer in keyeren.

¶ Inden jaer ons heren M ccc en.l. als hertoch willem aldus in keyserey was en die keyserinne bleeff in henegouwen so resen twee parthyen in hollant onder den heren daer den ghemenen luden groot ongheual off ghecomen is Die een parthye die hiet die cabbelyaus daer die ouerste off waren die heer van arcktel die heer van egmonde en heer ghertyt van heemstercke en meer ander ridder en knechten Die and parthye hietmen die hoecks daer die ouerste off waren die heer van brederoden die heer vander lecke die heer van vianchorst en veel ander ridderen ende knechten Dese parthyen die stichten in hollant weff en brant en venghen en sloeghen elck den anderen dat daer te voren in hollant nye ghesien en was.

¶ Die cabbelyaus parthye die ontboden en screuen al heymelick aen hertoch willem dat hi quaem en naem hollant weder in sinen handen al had hyt sijnre moeder die ruwaertscap quijt ghescouden si soudent hem mit machten wel helpen houden al so dat si so menighe bode seynde als dat hi al heymelick tot gorkom is gecomen.

¶ Daer toghen die van delft en ander steden wt en kaelden hertoch willem in daer die sommighe hoer wil seer mede dreuen en daer wert hi ontfanghen en ghehult in allen steden van hollant zeelant en vriesslant bouen der huldinghe diemen der keyserinnen ghedaen hadde en si noch hefde.

¶ Ende als die hoecks parthye dit saghen so toghen si totter keyserinnen in henegouwen en claechden horen noot Hoe ouerdroeghen die cabbelyaus mitten steden som in hollant en besetten der hoecksen castelen en wörpense al neder want si hadden den heer tot horen wille.

¶ Die keyserinne die dit seer woernde die ontboet hertoch willem horen soen horen oelen moet waer om hi hem onderwant hoer heerlicheyt Hertoch willem ontboet hoer weder dat die heerlicheyt en landen sijn waren ende smeet hoer aen dat sise hem ouer ghegheuen hadde mit zeghel en brieuen.

¶ Daer quamt so verre dat die moeder en dat kijnt leyden malcanderen dach om te strijden om die heerlicheyt vā hollant Die keyserinne brocht mit hoer i hoer hulpe veel groter heren en goeder lude wt henegouwen en wt enghelant die hoer suster die coninghinne vā enghelant haer gheseynt hadde Ende si quam mit al dit volck te scepe om in hollant te wesen en quam in d maseu tusschen den briel en des grauen sande Daer teghen quam hertoch willem teghen sijn moeder mitten noortholland stermarlanders westvriesen en waterlanders en wt zeelant vrouwe mechteit van voeren mit hoer hulpers Ende daer wert een strijt so groot en so swaer en bitter dat tet langhe in die waech scale hinelt om die ouerhant te crighen so datter int leste verloes die keyserinne den strijt Ende daer bleeffer so veel verslaghen en verdroncken dat twee ghetijden lant die mase wot was vanden bloede Ende die keyserinne die dede hoer seyl op trecken en voer in enghelant Ende in desen strijde soe bleuen veel edelre mannen en goeder lude doot meest wt enghelant en oeck wt henegouwen

Ende wt zeelant bleeff dood heer tostey van tneesse ende heer slotens van haemstede mit veel goeder mannen Ende die heer vā brederode die wert daer gheuanghen mit veel goeder ridder mannen dien si veel off scatten Ende desen yammerlicken strijt tusschen die moed en dat lijnt ghescheide op die mase bi den swarten wael int jaer ons heren M ccc li op sinte martijns dach translacio Ende daer na wert dat oer⁊ logha ghesoent Ende die keyserinne behielt henegouwen hoer leuen lanck Ende her toch willem bleeff greue van hollant zeelant en van vriesslant.

Int jaer M ccc lo op die ander kalende van october starff die keyserinne in henegouwen en si wert begrauen tot valencijn en regnierde in henegouwen y jaer en in hollant mer vijff jaer en ix maent.

Int jaer M ccc li so sach broeder symon en johan andries soen die wapsmakers knecht tot delft daer si quamen gaen ouer die plaetze een schoen kercke driuen i die lucht en bleeff hangen op die stede daer thants die nywe kercke staet en dat sach⁊ men alle jaer omtrent onser vrouwe lichtmissen dach durende bi yyy jaren tot dat men screef M ccc lxxxi doe wert daer een houten kercke gheset ende die noed gods daer in die bi miraklen gheuonden wert.

Anno dm

M iij^{c} l.

Greuen van hollant

Regnierden

vij jaer

Willem hertoch in keyseren der keyserinnen ontste soen was greue van hollant van zeelant en heer van vriesslant vij jaer en van henegouwen nāder keyserinnen dood drie jaer En hi had te wiue mechtelt des hertoghen heynricks dochter van lancaster wt enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese hertoch was seer ontsien van sinen vyanden. ende hi had oerloghe teghen dat sticht van vtrecht en teghen biscop jan van arckel Ende hi toech int stichte en lach voer dat huus te nyenvelt dat hem op gheghreuen wort en dat oerloghe wert ghesoent tusschen stichte en hollant Ende dese hertoch willem creech dat lant van huesden aen hollant want dat lant van huesden ende meer ander landen daer omtrent dat had van ouden tij⁊ den den cleefschen heren toe behoert. Ende die heren van huesden waren ghesproten van broeder scheydinghe wt den huse van cleue ende worden aen dat lant ghegoet Ende men hieltet van cleue te leen tot dattet die greue van cleeff dat leen den heer van huesden quijt schout ende beliefde dat den greue van hollant datment van hol⁊ lant voert te leen houden soude Daer na soe was een heer van huesden ende hiet jo⁊ han ende die en had gheen soney mer hi had een enighe dochter die had te man greeff johan van saffenberch ende huesden bestarff op die dochter Ende greeff johan van

Saffenbergh die vercoft dit lant van hueſden den hertochinne van brabant vrouwe johanna Ende hertoch willem en woude dat nijt hengen dattet aen brabant blijuen ſoude wantet ſijn leen was Eñ het wert daerna mit contracten ghemaect dat vrouwe johanna hoer ghelden eñ oncoſten weder had eñ hueſden bleeff aen hollant.

Int jaer ons heren M ccc lviij georgijs ſo wert deſe hertoch willem greue van hollant ſijnre ſinnen bijſter eñ kroeft ſo datmen ſettede in ſeltenen hoeden daer hi in bleeff xxx jaer tot dat hi ſtarff.

Die cabbelyaus parthye wouden die vrouwe hertoch willems wijff hebben tot ruwaert des lants Die hoecks parthye en wouden die vrouwe nijt hebben want ſi gheen kinder en had bi hertoch willem daer die herlicheyt van hollant op comen mocht Mer ſi ontboden hertoch aelbrecht wt beyeren die des voerſereuen hertoch willems broeder was dat hi quaem in hollant eñ krechte ſijns broeds heerlicheyt Ende als hertoch aelbrecht quam in hollant ſo wert ouerdraghen mitten ghemenen lande als dat hi ruwaert ſoude weſen van henegouwen van hollant van zeelant eñ van vrieſlant eñ hi ſoude ſijns broeders wijff der hertochinne ghenen alle jaer tot horen liue pijn ouerſchilde eñ daer mede ſouden die parthyen beyde hoecks ende cabbelyaus mede verſoent weſen eñ te vreden weſen dat ſi onkanghe hielden.

Hertoch aelbrecht die ſette heer jan van bloemenſteyn vander kaelpuſcap van vrieſlant eñ kualſe reynolt des heren ſoen van brederoden Dit volghen hem die cabbelyaus eñ ſi leyden laghen op caſtricommer ſant inden dunen om den heer van brederoden eñ ſinen ſoen doot te ſlaen Die heer van brederoden die hier nijt off en wiſt ſeynde ſinen ſoen reynolt mit een deel lude om die kaelpuſcap te ontfaen eñ ſi quamen op caſtricommer ſant doe braken die cabbelyaus wt horen dunen eñ runden tot joncheer reynolt Ende als hi ſach dat ſi hem meenden ſo runde hi mitten ſinen tot caſtricommer kercken mer ſi beliepen daer in vanden afterſten die ſi doot ſloeghen Die luden vanden dorp quamen tot ontſet deſen joncheer reynolt eñ den ſinen ſo datter nijt meer off en quam op die tijt Doe dat ghſchiet was een deel van die dat ghedaen hadden reden opt huus tot kremſtercke dat heer wouters was vã kremſtercke eñ een ander deel reden binnen delft.

Daer na omtrent ſinte martijns dach inden winter ſoe toch hertoch aelbrecht voer dat huus tot kremſtercke om dat heer wouter deſe ondadige lude op dat huus onthouden hadde Eñ van deſen heer was hoeftman eñ maerſcalck heer dirck van pallanen die na heer van aſperen wert die daer voer lach yi welen lanck Eñ heer wouter gaff dat huus op in des hertoghen handen eñ voer in zeelant te ghyſel tot des hertoghen ſeggen.

Ende binnen deser tijt alsmen noch voer heemsterelt lach soe quamen binnen delft heer ghijsbert van nywenwde heer jan van steruenaen heynrick vand woert gherijt wijssen en anders veel lude tot viijc man toe en toghen mit die poerters vā delft inden haghe en sloeghen op des hertoghen vanghenisse ende namen daer wt die gheuanghen en brochtense binnen delft.

Hertoch aelbrecht was op dese tijt in zeelant en als hi dit vernam datmen al dusdanighe foerberdye bedreuen had so toech hi inden haghe en ontboet alle sijn ridderen en knapen en lant en steden van heyden partheyen wt hollant ende wt zeelant en vriesland dat si bi hem quamen inder heruaert en hi toech daer mede voer delft des manendaghes te midvasten int jaer ons heren M ccc en lix en lach daer voer .x. weken lanck en ij daghen Heynrick vander woert en gherijt wijssen soen deden menighe auentuerlike scheermutsinghe int heer binnen deser tijt. Die hertoch dede daer op slaen die grote wercken daer hi die stadt mede storme woude Die gemeent had gheern ghededinet en deden heer waltruen heer vā valckenborch die doe int heer tot hertoch aelbrecht ghecomen was heymelick bidden off hijt tot enighen dedinghe brenghen mocht Ende dese heer van valckenborch die maecte een dedinghe tusschen hertoch aelbrecht en die stede van delft in deser manieren als dat si die stede souden op gheuen behoudelick hoer lijff en goet en voer hoer misdaet souden si gheuen lyden ouder schilde en die muren soudemen neder werpen en grachten vullen en in hondt jaren die muren nijt weder op maken.

Anno dm Grauen van hollant

Des quam hertoch aelbrecht in die stede des dijnsdaghes in die pijnster heylich daghe en alle die vremde gasten die bleuen buten der soen en quamen wt der stede so si best mochten en behielden hoer lijff sonder heynrick vander woert die wort ghecreghen vanden sterck toren en wert onthoeft Ende heer ghijsbert van nywenwde en heer jan van carnena mit een van horen ghesellen en toghen opt huus te hueden daer si op beleghen worden Mer hoe si dedinghede mitten hertoch en weet ic nijt ende elck vanden steden die mosten een deel vanden muren van delft neffens der eerden tre off breken.

Regnier den

Inden jaer ons heren M ccc lxvi wert ghesticht die canonye tot leyden vā xiij canonicken.

Inden seluen jaer M ccc lxvi soe dede hertoch aelbrecht den heer van adinghen onthoeden in henegouwen ende seyde dat hi instrumenten had op sijn hoff off in sijn huus daer hi des hertoghen slotel mede of woude winnen daer veel ontusten of quā in henegouwen want die heer van adinghen liet na hem seuen broeders diet den hertoch also na brochten dat hi daer soen voer moste doen.

Inden jaer M ccc lxviij so stichte hertoch aelbrecht tot sijnre ewigher memorien een canonesye inden haghe opt hoff inder capellen daer in geprouent sijn viij canonicken ende mede voer des heren siel van adinghen.

Int jaer M ccc lxxij starff vrouwe mechtelt vā voeren Ende daer te voren int jaer M ccc xlvi bleeff in een strijt voer ludyck die heer vā valckenborch heer walrauen vrouwe mechtelden man van voeren.

Int jaer M ccc lxxi starff vrouwe margriet van bry hertoch aelbrechts eerste wijff.

Int jaer M ccc xciij so nam hertoch aelbrecht margriet van cleeff sijn leste wijff.

Inden jaer M ccc lxxxviij so began dat oerloghe tusschen arckel ende vyanen dat langhe duerde.

Int selue jaer verbernde gorcum alte mael.

Int jaer ons heren M ccc lxxxix so starff hertoch willem 8 keyserinnen soen tot kennout in henegouwen opten vijfden dach vā aprille ende hi wert begrauen tot valencijn.

M iij^{c} lxxxviij

xvi jaer

Aelbrecht hertoch in beyeren ende palsgreff opten rijn keyser lodewijcks ander soen ende hertoch willems broeder was greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vriesland xvi jaer lanck Ende te voren had hi bi sijns broeders tijden ruwaert van allen den landen geweest xxx jaer dat is te samen xlvi jaer Hi had te wiue des hertoghen dochter van bryde daer hi bi wan katherine hertochinne van ghelre willem greue van oesterrant ende hertoch in beyeren johanna coninghinne van vranckrijck aelbrecht hertoch in beyeren johan bisscop tot ludyck margriet hertoghinne van bourgoengen ende johanna hertochinne van oestenrijck Ende hi had noch na een ander wijff hiet oeck margriet ende was een dochter van cleue hertoch adolfs suster mer daer en had hi ghen kinder bi.

Hertoch aelbrecht die had een ioffer lieff ende hiet ioffer alijt van poelghelest die had gwot ghelper bi hertoch aelbrecht Ende greue willem van oesterrant en mocht dit nijt wel liden dat hertoch aelbrecht sijn vader aldus verlieft was op dese ioffer alijt Ende int iaer M ccc xciij des swoendaghes snachts na sinte matheus dach doe were dese ioffer alijt van poelghelest ende willem kuser doot ghesla gen inden haghe ende die den ondaet deden die woghen opt huus te altena bi woudrichem Ende her

⊕ toch willem greue van oesterwant die ruymde sijns vaders hoff ende toech tot des hertoghen hoffsche.

Hertoch aelbrecht die toernde dit seer ende gheloet heerwaert ende toech leggher voer dat huus tot altena dat hem op ghegheuen wert behoudelick hoers lijfs met die handadighe waren voer e wech ende en dorsten hem niet verwachten Ende dit was int jaer M ccc ende xciij in julio.

Hertoch willem greue van oesterwant die toech bi den coninck van vranckrijck int jaer van xciij die hem veel eeren ende vrientscappen dede want die coninck gaff hem sijn dochter te wiue ende ouermits desen hilick ende vriendelick onderwijs vanden coninck soe ewech hertoch willem die vrientscap mit sinen vader hertoch aelbrecht ende hi quam weder te houe.

Int jaer ons heren M ccc xcvi so versamede hertoch aelbrecht so veel volcks wt vranckrijck wt enghelant wt henegouwen wt hollant ende wt zeelant dattet ontallicken te seggher was ende toech mit sinen soen hertoch willem ende mit allen dien volck in oestvriesslant ja al had hi niet dan drie man wt elck scip ghenomen daer so had volcks ghenoech ghenoech ghweest vriesslant mede te winnen alsoe veel schepen waren daer Ende als hertoch aelbrecht in vriesslant quam so stroden die vriesen teghens hem ende die vriesen verlorent Ende hertoch aelbrecht bleeff daer x dagher int lant ende verwachte al dat hem comen mocht ende verdestrueerde al dat lant ende versloech al te groten volck ende hi toech in sinte dulphus cloester daer hi dede den edelen greue willem van hollant sijn oem opgrauen die daer begrauen was ende brochten inden kagke ende dede hem daer begrauen inder capelle int hoeff mit eerlicker wtuaert Ende hertoch aelbrecht quam weder in hollant mit groten segke.

Anno dñi M ccc xcvi
Grauen van hollant
Regnier den

Int jaer M ccc xcvij so toech hertoch willem greue van oesterwant mit alden groten swaren heer van volck weder in oestvriesslant ende belach staueren mit machten ende si gauen hem op ende hi wan voert al vriesslant ende besettet mit sijn ampt luden Ende oeck maecte hi daer som vanden vriesen ridders die hem onderdanich waren.

Int jaer M cccc ende een des daghes voer sinte bartholomeus auont doe ontsey de heer jan heer van arckel sinen lants heer hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant ende maecte een reyse op oudewater ende meendet ghewonnen te hebben Mer het miste hem Ende doe toech hi voert in alblas ende bernde daer ende veng daer veel arme lude ende toech weder thuus mit segke.

In dit seluer jaer quam hertoch aelbrecht van hollant die dit seer toernde dessen homoet die die heer van arckel hem dede daer hi sijn ondersaet was sijn tresorier ghweest hadde langhe tijt sijn raet ende sijn heen man was.

Item die heer van arckel had langhe tseriet van hollant gheweest en̄ had hertoch aelbrecht alte mael regiert Ende hi en had i menighen tijden hertoch aelbrecht gheen veltenscap ghedaen Ten lesten woude hertoch aelbrecht veltenscap hebben en̄ die heer van arckel en woude gheen veltenscap doen also langhe als daer sommighe in hertoch aelbrechts raet waren die hi daer tot hebben woude Doe liet hertoch aelbrecht alle des heren goede van arckel waermense wist toe slaen. Doe ghinck die heer van arckel en̄ dwech die heerlicheyt van arckel op den abt van sinte marien weerde en̄ meende hi wout van hem te leen houden daer die heer van arckel qualic op besonnen was want gorkom en̄ dat lant van arckel hollants lodem was ende hollants leen was en̄ hollant toe behoert hadde eert ye heer van arckel erwech want het had den greue van henegen toe gheheert diet mit hilick van hollant ervghen ende daer coftet die heer van arckel teghen.

Int selver jaer corts daer na dat die heer van arckel ontseyt hadde quam hertoch aelbrecht ende hertoch willem sijn soen greue van oesterrijant doe dat loeren op sijn schoenste stont en̄ versochten den heer van arckel mit woue en̄ mit brande ende verderfden dat schoenste loeren en̄ verderfden dat lant van arckel alte seer.

Int jaer M cccc en̄ twee vergaderden die grote vorsten hertoch aelbrecht van beyeren en̄ hertoch willem sijn soen en̄ greue adolff van cleue en̄ vander marck mit veel ridderen en̄ knechten en̄ steden wt hollant. zeelant. mitter stadt van vtrecht. en̄ toghen omtrent sinte janss dach mid zomer voer gorkom ende belaghen dat huus en̄ stede daer die heer van arckel selver binnen was daer seer vrselick aen beyden syden ghestreden wert en̄ dat huus wert seer verderfft mit schieten dat nochtan die schoenste en̄ starcste borch was diemen seyt dat beneden colen stont.

Ende die van binnen gorkom quamen bi wijlen wt der stede en̄ op een tijt venghen si die jonchheer van brederode die die van dordrecht te laten quam doe hise in last sach Ende op een ander vyse venghen si heer klozens van borselen en̄ veel and goeder lude Dit beleghe duerde yyn̄ weken lanck Ende hertoch jan van beyeren elect tot ludyck die dedinghet ende hertoch aelbrechts kanmer stack op thuus wt wantet hem op gheghreuen was Mer die van arckel soude daer op blijuen.

Int jaer M cccc iiij op sinte lucien dach starff die moghende prince hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant. zeelant. henegouwen. en̄ heer van vriesland en̄ leyt inden haghe begrauen inder capelle opt hoff Ende hi regnierde so ruwaert so recht heer xlvi jaer Ende vrou margriet van bry sijn eerste wijff leyt oeck inder selver capelle begrauen Ende vrou margriet sijn and wijff leyt ten jacopinen int cloester inden hagh begrauen.

Willem hertoch aelbrechts soen was hertoch in beyeren ghrue van henegouwen van hollant van zeelant en̄ heer van vrieslant E̅n̄ hi had eerst te wive des conincs dochter van vranckrijck en̄ starf jonck en̄ hi en had daer ghen kinder bi Daer na had hi te wive vrou margriet hertoch philips dochter van bourgoengen daer van hi een dochter bi die jacoba hiet.

Int jaer M cccc en̄ vijf toech heer willem van ysendoren wt gorkom en̄ van wouderchem onversien bouen den vrede en̄ bestant die die elect van ludyck ghededingt had en̄ wesden en̄ namen daer wt al dat si nemen mochten en̄ voerden tot gorkom want si en dorsten off en conden woudchem nijt houden want dat lant vā altena dat lant van huesden dat lant van dwonghelen en̄ heel zuytholland vlus hē opten hals souden ghecomen hebben Dese homoet verdroet hertoch willem en̄ toech leggher voer haghesteyn Ende die biscop vā vtrecht voer euersteyn en̄ laghen daer voer xxij weken en̄ beyde wert op ghegheuen op sinte thomas dach Ende beyde die sloten en̄ oeck die steden worden totten gronde toe neder ghebrocken int jaer M cccc en̄ vijff.

Anno dm̄ M iij^c iiij

Grauen van hollant

Regnierden vij jaer

Die heer van arckel had enen soen hiet willem die hi had bi hertoech reynolts suster van ghelre Dese wast seer leet dat sijn vad hem aldus sette teghen so groten vorst om sijn ewighe verderfnisse Ende hoe qualick dattet hem ginc hi bleeff altijt in sijn quade herdicheyt en̄ joncheer willem van arckel maecte vrienscap en̄ verbant hem mitten besten en̄ rijcsten vā gorkom teghen den vader om tot enicheyden te comen mitten hertoch vā hollant Dit vernam die heer van arckel ende toech tot gorkom mer men wouts daer nijt in laten Dit bestrechde hem qualick en̄ reet weder om en̄ maecten vrienden wt om mit sinen soen te vermoghen ende si worden vermocht Doe die van gorkom vernamen dat hoer joncheer ouerdraghen was mit sinen vad bouen dat hi hem ghehoefft hadde nijt mitten vader te dedinghen si en souden daer bi wesen en̄ mede in tdedinct wesen dat also nijt en gheschiede Doe waren si seer begaen want si en mochten nerghent hoeft wt stellen om dat si teghen hadden hertoch willem den biscop vā vtrecht den heer van vyanen Ende oeck hadden si teghen hoer selfs heer en̄ joncheer daerse hoer joncheer in ghebrocht hadde en̄ lietse inden last Mer si hadden den torch en̄ die stede in horen handen.

Die van gorkom deden verstoelen Een hertoch reynolt van ghelre des ioncheren oem off hise mit gunste mochte verkrigen mit horen heer ende ioncheer Ende die hertoech reynolt en wouts hem niet bewijnden Doe si ghenen tweest nerghent en vonden so worden sijs te rade dat si aen hertoch willem van hollant wouden doen ü soeken en onder tasten off si tot enigher ghenaden mit hē comen mochten het waer mit soen off mit dinghe. Hertoech willem die dit ghheert hoerde wert mit die vā gorkom eensdat si hem in laten souden ende si souden hem ouer leueren dat slot ende die stede van gorkom ende dat huus ende die stede van lerdam Ende hertoch willē ghelooft den hem in brieuen te ontheffen vanden heer van arckel en vanden ioncheer sinen soen ende van allen last die hem off horen vrienden in enigher wijs daer of comen mocht off van enighen heren die hem des bewijnden mochten . ende wes last hem daer of quaem daer soude hertoch willem hoer hoefft off wesen ende dat eynde mit hem wt draghen Aldus wert die heer van arckel verdreuen eerst van sinen soen Ende sijn soen wert daer na verdreuen van sijn ghemeent van gorkom ende vā leerdam Ende hertoch willem van beyeren ende van hollant wert ontfanghen ende gehult voer enen lantheer tot gorkom ende tot leerdam int jaer van M iiij^{c} ende seuen corts na paesschen .

Int jaer M iiij^{c} vij so wert hertoch ian hertoch willems broeder die elect was van ludick verdreuen wt ludick om dat hi ghheen priester werden en woude . ende die luttenaers storen enen anderen bischop ende was des heren soen van perwijss . en hertoch jan van beyeren toech binnen maestricht daer hi vijf weken binnen beleghen was vanden ludickers Daer screeff hi brieuen aen hertoch willem sinen broeder dat hi hem ontset dede . ende doe dit hertoch willem verhoerde so badt hi hertoch ian van burgoengen sinē swagher dat hi mit hem woude trecken ende helpen sinē broeder ontsetten .

Hertoch jan van burgoengen woude ghheen mit hem trecken . Mer off hi ghevanghen worde soe woude hi dat hertoch willem hem weder lossen soude . ende daer stelde hem hertoch willem henegouwen voer te pande .

Inden jaer ons heren dusent vierhondert ende vij . soe toech die edel vorst hertoech willem mit hertoech iohan van burgoengen sinen swagher ende mit veel edele goeder heren ridderen ende knechten om heer iohan van beyeren den Elect van ludick te ontsetten Ende daer teghen quam die heer van perwijss mitten ludickers buten heyden tongheren inden velde Ende daer quamen beyde dese heren teghen een Ende daer quamt tot enen groten swaren stryde soe datmen daer street anderhalff vre lanck . Mer int leste verloren die ludickers . Ende die heer van perwijss die wort verslaghen mit vijff en xxx dusent mannen ende acht hondert mannen wat

die greeff van namen quam na van beſijden int ludicſe heer riden daer hi ſeer me
de ſchepnde Weſe bloedighe ſtrijt geſchiede op enen ſonnedach op ſinte ceclen dach
ſeſſ daghen voer ſinte michiels dach.

In jaer M iiij^{c} ende vij op des heylighen cruus auont inden herſt ſoe ſtecla
die joncheer van arckel gorcheim ende van die ſtede Mer dat huus nijt. hertoech
willem reet mit groter haeſt doe hijt vernam ende ſtoech hem neder voer gorchem
bi der borch die hi noch in hadde ende ſijn ridderſcap en ſteden van hollant die heer
van vyanen ende die ſtadt van vtrecht quamen bi hem leggher.

Doe hertoech reynold van ghelre vernam dat die joncheer van arckel gorchē
in had Ende hertoech willem voer gorchem lach wert hi hertoech willems vyant
ende toech mit veel volcs tot gorchem wert om gorchem te ontſetten ende hi was
ghecomen tot ſpijckt op enen cleyn halfmile na gorchem Mer hertoech willem hielt
hem noch ſtille mit ſinen volcke ende wachte op hem off hi yet naer ghecomen ſou
den hebben Mer hertoech reynolt toefde wat tot ſpijckt ende toech ſonder langhe to
Anno dm uen opten ſeluen dach weder om thuus wert. Ende doe hertoech willem dat ſtel
wel beſet ende te waert had toech hi oeckt weder in hallant Ende die heer van ar
Greue van ckel ende die joncker ſijn ſoen dweghen op ende gauen ouer in handen hertoech rey
hollant nolt die ſtede van gorchem mitten landen van arckel en vander leede. En hertoech
reynolt dede die ſtede van gorchem beſetten ende daer wert ee oerloch tuſſchen hol
Regnier den lant ende ghelre ende hollant had dat ſlot in ende die ghelres die ſtede die ſeer tegh
een ſchoten ende veel leets malcanderen deden Ende dit oerloch ſtont lanckt. ende
wert ſeer tuſſchen gheſproke om ter ſoen te come Mer hertoech willem en moch
nyemet onderwijſen ende had ſo begrepen hi woude gorchem weder hebben en her
van arckel bliuen oeckt wat hi daer om liden ſoude.

Den leſten wetret ſo verre ond ſproke aen beyde den voorſten dat ſijs beyde een
worden in deſer manieren Als dat hertoech reynolt van ghelre ſoude ouer ghe
hertoech willem van beyeren die ſtede van gorchem mit alle dat daer toe behoer
En hertoech reynolt ſoude die joncheer van arckel ſine neve al ſo goet hebben
hi quijt ſchelden ſoude ende ouerghenen alle aenſpraeckt recht ende toe seggher
hi had aen dier heerſcappie van arckel ende vanden lande vander lede ende van al
beſterſten die hem vanden heer van arckel ſinen vader daer of beſterven of aen
me mocht Ende hertoech willem ſoude hertoech reynolt dan verſekeren als dat
ſciet waer weder te geuen tot redelicken tijden tebetalen hondert duſent vranckrijc
cronen ende daer mede ſoude beyde voorſten ende die joncheer van arckel mit
hulperen aen beyden ſijden gheſoent weſen ſonder die heer van arckel ſoude

buten bliuen Ende dit word aldus alst voerscreuen is tot wijlc wt ghesproken ende voldaen aen beyden siden. ende die jonchheer van arckel scout quijt ende gaff ouer alst voerscreuen is ende hertoch reynolt die ontfenc die ghelden. Ende hier mede was ghheel al ghesoent. en dit geschiede int jaer M iiij^{c} en vij opten xxviij dach in julio Mer die heer van arckel bleeff onghesoent en hertoech willem wort ghehult to gorkom ende te lederdam tot enen rechten ewighen erff heer.

Ende doe hertoch reynolt in die lande van ghelre quam ouerdoech hi mitten heer van arckel ende mitten jonchheer sinen soen van dat hi gorkom ouer ghegheuē hadde ende gaff den heer van arckel dat huus tot oyen mit datter toe behoert ende daer sesse tien haluen dusent rijnsche guldens wt ter tollen tot lobeeck jaerlicx te bueren Ende hertoch reynolt gaf den jonchheer van arckel sinen neue die heerscappie van borne mitten lande ende heerlicheyt die daer toebehoerde. ende hier voer soude hertoch reynolt die hondert dusent cronen behouden.

Daer na dede hertoch willem dat huus te gorkom off breken ende begreep binnen der stede een hoy vanden stede op die merwē ende maecte daer een huus daer hi altijt te water wt ende ī mocht ende daer hi die stede altijt mede machtich was

Int iaer M iiij^{c} ende xv wert die heer van arckel ghevanghen in brabant en wert tot seuenbergh ghebrocht ende voert in hollant die hertoch willem veel beschreyts seyde van een opset datter ghemaect was om hertoch willem heymelick te vanghen ende hertoch reynolt te seuren doe si beyde vyanden waren Ende dat selue seyde hertoch reynolt hertoch willem toe. doe si bi een waren inder velue en versoent waren.

Int jaer M iiij^{c} ende xvi leyde hertoch willem den heer van egmont enē dach van recht vā live ende van goede Ende die heer van egmonde en quam nijt Ende hertoech willem vervolchde hem voert ende verwan hem van live ende van goede Ende hertoech willem seynde voer yselsteyn ende dede dat eyschen die stede mitter borch dat hem gheweyghert wert.

Inden selven jaer omtrent sinte marie magdalenen dach seynde hertoech Willem een deel van sijn volck voer yselsteyn ende die hertoech bleeff tot schoenhoven ende woude voert mitter macht voer yselsteyn. Die jonchheer van gaesbeeck die Heer van culenborch ende heer iohan broeder tot vyanen des heren naeste maghen van egmonde die arbeyde seer om dedinghe ende het wert gededinghet Als dat die heer van Egmonde ende heer willem sinen broeder souden riden wt yselsteyn behouden hoer rede live die si daer binnen hadden ende bliuen wt den lande van holland ende wt den lande van zeelant ende en souden daer nijt weder in comen ten waer bi hertoech Willems consent en goetduncken Ende die heer van egmonde

soude quijt scheldē ende ouer gheuen alle recht ende toe seggheñ dat hij had aen den huse ende stede ende heerlicheyt van yselsteyn tot hertoch willems behoef Ende hertoech willem soude den heren vā egmont jaerlicx doen wt reysen tot enighen dagē hem ende den sinē te betalen twee dusent oude schilde ende heer willem sijn broeder sess hondert croonen iaerlicx ende der vrouwe van egmonde hoere tweer moeder viijc croonen tot horen lijftocht Ende dit wert aen beyden bebriefft ende gheseghelt ende het gheschiede. ende hertoech willem nam die borch ende die stede in ende wert daer ghehult.

Daer na ontboet hertoech willem al sijn heren ende sijn ridderscap ende alle sijn steden bi een ende gaff hem te kennen also als hi ouer vijftich jaer out was ende hi nijt dan eē enige dochter en had die hi ghehiliet had aen des connes soen vā vranc rijck ende si noch ione was ende een vrouwe persoen was off sijns ghebraeckt dat si sijn dochter hielden voer hoer rechte lants vrouwe ende hoer hulpe ende bijstant dede also verre als hij gheen wittachtighe manlieck gheboert achter en liet ende dat si niement inden lande off heerlicheyt en lieten comen off ontfanghen dan sijn enige erff dochter die dan hoer rechte gheboren erff lantsvrouwe was ende haer deden als si schuldich waer te doen ende dat si hem dat louen ende bezeghelden woude daer die ridderscap mitten steden hem op beraden ende gauent duechdelick ende vriendelick ouer ende woudent seer gheern doen ende beloefden ende bezeghelden dat trouwelic ende wel te houden.

Anno dñi

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer ons heren M iijc ende xvij dijnsdaghes in die heylich weke wert die hertoch van toreyne ende dolphijn van vrancrijck was die hertoch willems dochter had vergheue mit enen nyewen panser dat hi aen toech ō hi riden soude in vrancrijc om die croon aen te nemen want die coninck seer cranck lach ende hi ontboden was ende bleef dood tot parijs daer hi begrauen wert.

Int seluer jaer van xvij wert hertoch willem siecк aen sijn been dat hem swellende wert eñ hi liet et snyden ende dat been arghede alle daghe dat die hertoghe hem dede berechten mit goeden voersien ende sterff opten laetsten dach van mey int jaer van xvij ende wert begrauen in henegouwen tot steenhout Ende hi regnierde xij. jaer ende vi maenden in groter eren ende mogheneyt.

Jacoba hertoch willems enighe dochter wert hertoghinne in beyeren greuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vriesslant mit groter tribulatien xix jaer lanck si had eerst te mā des cominces soen van vrancrijck die staerk hiet ende was hertoch van toreynen ende na dolphijn van vranckrijck ende daer en had si gheen kijnder bi daer nae had si hertoch jan van brabant te man ende daer en had si oeck gheen kijnder bi Ende daer na had si den hertoch van cloucester des cominces broeder van enghelant ende daer en had si oeck gheen kijnder bi.

Opten xi dach na dat hertoch willem sterf ende was opten heyligen sacraments dach so quam heer willem van egmonde des heren broeder van egmonde ende creech heymelic die stede van yselsteyn in ende die borch mede Dit vernam die joncheer van bredewde ende die joncheer van montfoerde ende die stadt van vtrecht ende van Amerssfoerd ende togen mitter haest voer yselsteyn ende die steden van hollant quamen oock alle Ende heer johan van beyeren die elect van luydick hertoch willems broeder die quam oeck voer yselsteyn leggen bi sijnre richten vrienden Ende het wert ghededinghet dat heer willem van egmonde mit sinē vreemden gastē wt toech so si in gheromen waren ende dat slot ende die stede op gaff inder vrouwen handen van hollant Ende die vā yselsteyn die ghīgen i mijre vrouwen genaden vā hollant Ende die

M iiij^c xvij

xix jaer

van vtrecht ende van Amerssfoerde die wert ghegunt ende ghegheuen dat slot die poerten ende muren vander stede horen wil mede te doen Ende de bralten die van vtrecht ende van amerssfoerde dat slot poerten ende muren neder ende branden alle die stede sonder die kercken ende dat cloester Ende dit ghescheide int jaer M iiij^c ende xvij omtrent sinte peters ende sinte pauwels dach.

Doe yselsteyn op gheghheuen was corts daer na soe quam die hertoghinne vrou iacob mit hoer moeder wt henegouwen in hollant daer si eerlick ontfanghen wert ende wert in alle steden ontfanghen ende ghehult voer een recht lantsvrouwe sonder te dordrecht alleen.

Int jaer ons heren dusent vierhondert ende seuentien des denredaghes na sinte elizabetten dach quamen binnen gorkom die heer van egmonde mit veel vā des joncheren vrienden van Arckel daer hi hulpe toe hadde van binnen van die gort arckels waren ende der vorstinnen vrienden van hallant mosten wiken opt slot doe die joncheer vā arckel ūnam dat die heer van egmonde binnē gorkom was dede hi bidden inden lande van gelre ende houen inden lande ende inden sticht vā ludick

om volck ende hulpe om bi hem tot gorchem te comen eñ hi toech binnē gorchem
Die vorstinne vrou iacob die verdroet dit seer van die van arckel eñ van egmō
de ende woude hoer vrienden die opt slot laghen ontsetten ende vergaderde groot
volck wt hollant ende wt zeelant Ende die stadt van vtrecht ende van Amers
foerde die dienden hoer mede. ende mit allen desen heeren ende ridderscap ende volc
dat sij doe vergadert had so toech si seluer mede voer gorchem om hoer vrienden te
ontsetten ende quam op dat slot mit horen ridderscap doer die water poert die aent
slot stont aen die merwen sijde

Die stadt van vtrecht ende vā amerssfoerde die noch inden scepen waren bralē
die water poert op groter ende wijder dan si was ende bralen noch een gat inder
muren daer si ruum mitten volck doer mochten eñ quamen alsō binnē dat noch
tan wonder was Want die joncheer vā arckel had doe wel binnen gorchem xxxv
hondert gereder ghewapent Ende die joncheer van arckel had een graft doen gra
uen inder stede tusschen dat slot ende der stede om dat si hem vanden slote nijet lichte
lick queruallen en souden.

Anno dm Mer der vorstinnen volck mitter stadt van vtrecht eñ van amerssfoerde traden
vlussche vāden slot ende ouer die graue mit ontwonden bannieren ende wonden
Graue van hollant ter stede wert in aen die luden stoutelick Die joncheer van arckel stont mit sinen
hoep in een straet tegens dat huus mit ontwonden bannieren eñ saghen dat volck
ouer die grauen comen ende der vorstinnen volck tradt stoutelick aen totten ludē
Regnier den Als die joncheer van arckel dat sach tradt hi stoutelick mit sinen volck aen hē
tegen eñ wert manlick ende stoutelick aen beyden siden ghestreden dat seer swaer
was ende doer wert seer ghedwongen ten laetsten dat som van des joncheren volc
die achter waren begonden te wijken ende veel ghinc daer doen Ende der vorstin
nen vrienden wonnen den strijt Eñ daer bleef doot aen die arckelsche side die jonc
heer van arckel die doe ridder gheslagen was die joncheer van peterson joncheer
olt van buren ende menich edel ende onedel man Ende daer worden ghevangen
die greue van vernenbroch joncheer Aelaert van buren die heer van egmonde die
heer van milendonc die greue vā vlaendren die heer van poywyen. heer heinrick vā
homoet. die voecht van waelsdorp. heer direck vā lienden. heer willē vā ysendoren
heer aernt van oerdinghen ende heer mees sijn broeder. heer aernt van traenheyt.
heer direck van hemmen. heer aernt van taler. die joncheer vā batenburch die jonc
heer van aerslet oc van buren Aernt van egmonde. iohan van heteren. iohan van
eyn. ende daer twe menich edel eñ onedel man die hier nijet all ghenoemt en sijn tot
dusent toe. ende oeck bleef daer aen die arckelsche side ouer dusent doot Ende vā
der vorstinnen side bleef doot joncheer walrauen van brederode die doe ridder ghe
slagen was daer die vorstinne veel aen verloes ende dat gheschiede bi versumenis
se van sijn selfs onechten Eñ dese strijt ghescheiede int jaer ons heren M iiij^{c}. ende

xviij opten eersten dach van decembr.

Hertoch jan van beyeren die elect van ludick was die gaff dat bisdom van luydick ouer en̄ nam een wijf des hertoghen dochter van lutselenborch hertoch anthonijs weduwe van brabant Ende hi woude mit hulpe van die van dordrecht hollãt ende zeelant sijnre nichte ontweldighen ende hi toech in dordrecht.

Corts nae den strijt van gorkom wert versproken dat men die vorstinne een man gheuen soude die hoer ende hoer landen beschermen mocht ende wert ghesloten op hertoch johan van brabant die hoers oems soen was also verre als die paus consentierde Ende dit hilich wert ghesloten bi consent hertoch jans van burgoegen hoer oem ende der ouder vrouwe van hollant hoer moeder Mer hertoch iohan van beyeren hoer oem had lieuer ghehadt dat si sonder man gebleuen had so had hi die landen moghen houden Ende alsdo wert hertoch iohan van brabant van sijns wijfs weghen greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieslant.

Inden seluen jaer van xviij lach hertoech jan van beyeren in dordrecht. en̄ die van dordrecht hadden hem in ghehaelt ende ghehult ende ontfangen voer enē lantsheer houen dat si den hertoch beloeft ende bezeghelt hadden dat si bi sijn dochter blijuen ende leuen ende steruen soude als sijns ghebraeke Ende die van dordrecht mit hertoch jans volc die deden vast groten scade opt water den wopludē dat hertoch iohan verdwet van brabant van sijns wijfs oem Ende hi dede verboeden aen hertoech iohan van beyeren dat hi wt sinen lande toghe ende liet sijn ondersaten ende ander wopluden mit vreden ende ongheschadicht ende onghemoyt dat hertoech jan van beyeren nijt doen en woude en̄ screef hem seluen voert aen dat hi voer die tijt nye ghedaen en hadde ende screef hem greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieslant Ende vermat hem die heerlicheyden der landen voerscreuen sijn te wesen en̄ screef aen sommighe steden van hollant te dordrecht bi hem te comen ende hem daer reteningh te doen van des der greeflicheyt toe behoerde en̄ die van dordrecht ende die gasten die daer in laghen die toghen vast wt ende in en̄ namen al dat si crighen conden te water ende te lande alle die hertoch jan nijt obedieren en wouden.

Die verdwet hertoch jan van brabant ende dede maken twee blochusen een beneden dordrecht ende een in papendrecht ende hertoch jan van brabant die quam mit veel volcs wt brabant en̄ mit een deel steden wt hollant en̄ beleyden dordrecht mer si en conden hem nijt ghedoen En̄ hertoch jan van beyeren was al binnen dordrecht Ende die brabanders ende die steden van hollant die toghen weder van dordrecht ende besetten die blochusen mit veelk volcs Ende als die steden van hollant

ende die brabanders weer waren so wonnen si leyde die blockhuysen dat een sonder arbeyt ende dat ander in papendrecht stormender hant daer veel volcs doot bleef van leyden siden Ende joncheer Adriaen die bastaert van hollant die wert daer op verslaghen mit al sijn volck dat hi daer op hadde Ende inden seluen jaer vā xviij op sinte victoers dach so creech hertoch iaen van beyeren die stede van rotterdam in daer hi seer mede ghestijft was Want hi had nv dordrecht rotterdam ende den briel in daer hi hollant ende zeelant seer mede bedwanc.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende xix omtrent jaers dach soe quam in hollant philips die moghende prince hertoech iohanns enighe soen van burgoengen om wat goets te bedinghen tusschen desen tweenen hertoghen ende dat oerloghe ende twist neder te leggghen Ende daer wert een dachuaert ghemaect tot wonderchem omtrent vastelauont. ende het wert versoent mit gunsten ende mit minnen ende wtghespro ken in deser manieren Als dat hertoech iaen van beyeren soude hebben meer dan hē sijn vāder sijn heer ghegheuen had die stede van dordrecht mitter baelyuscap ende dijcgreefscap van zwtholland ende die stede van rotterdam Ende die stede van gor

Anno dm lom mitten lande van arcktel ende lederdam mitten lande van lede mit alken horen toebehoren als die heer van arcktel te hebbē plach Ende alle dit soude hi te leen houden vander greeflicheyt van hollant als hi sijn anō goedē te leen hielt Voert wert

Greuē van hollant hertoch iaen van beyeren noch toe ghesept dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ende van vriesland ghemeen te hebben mitte hertoch van brabant

Regnierden vijff jaer lanckt ende souden die raden ende weten ende tresorier ghesamelick setten Ende die stadt van vtrecht ende van amersfoerde worden mede inden soen ghesept Ende vrou iacob toech mit hertoch iohan horen man in brabant.

Vouen dese soenen wert die van Vtrecht ende van amersfoerde noch gwten stadt ghedaen daer si om veruolchden aenden hertoch van brabant ende aen hertoch iaen van beyeren ende si en creghen gheen rechtinghe Ende die stede vā leyden wert oeck seer ghescadicht ende veel ander ridder scap die vander hoecsse parthien hielen worden seer verdruct vanden heer van egmonde ende van heer ghijsbrecht van hemsterc ende ander Also dat int jaer M iij^{c} ende xx opten xviij dach in Aprille ontseyde bisscop frederick van blanckenhem ioncker willem van brederode die borchgreue van leyden die heer van montfoerde heer iaen van heemsteden mitter stadt van vtrecht ende stede vā leyden ende stede van amersfoerd ende meer ander ridderen ende knechten ende goeden lude Ende worden vyant des heren vā egmonde heer gerijts van heemstercke ende der kallinghen die wt leyden verdreuen waren ende alken den gheen die dese stijfde ofstercken of holpen Ende die bisscop mitter stadt van vtrecht seynden v^{c} ghewapent binnen leyden.

Hertoch johan van beyeren die wert ghehult tot veel stede ī hollant in zeelant ende in vrieslant als nwaert des lants. ende het begonde alte quaet te werden tusschen den stichte van vtrecht ende hollant Ēn int jaer M iiij^{c} ende xx inden somer so vergaderde hertoch ian van beyeren veel volcs ende ridderscap ende steden ende beleyde die stede van leyden in welken lancki daer grote scade ghescbiede aen beyden siden Mer het wert ghededingt dat alle die vreemde gasten wt souden trecken so sij inghecomen waren Ende die borchgraue mitten ghemeent hulden hertoch ian van beyeren.

Int selue jaer vā xx so lach heer direk vand merwen opt slot tot sinte gheertruden bergbe mit hondert ghesellen ende hielden dat slot xxiij weken. ende binnen deser tijt scoten die wt der stede seer op dat slot Ende heer direk seyde hem woude si hoer scieten nijt laten hi soude dat vuer inder stadt schieten. si en lietens nijt Ende heer direk scoet dat vuer inder stede op sinte lambrechts auont daer die stede ende die sterck meest al mede verbrande Ende het wort ghededingt dat heer direk mit sijn ghesellen vanden slotten toech ende die steden togben weder thuus.

Inden jaer M iiij^{c} xxi op sinte Elizabetten nacht soe was alte groten storm ende alte groten vloede van water Als dat die zee dijck van zwtholland in brack daer veel volcs verdronck. ende dat alte scoen rijcken lant was daer alte groten schade ghescbiede Want in dat lant woenden alte veel goeder treflijcker ridderscap Ende veel schilt boertigher lude die all verderff ontgoet ende verarmt worden en mosten van armoede vten lande ruimen ende mosten trecken dienen ende veel mosten broot bidden dat grote rijcke lude ghweest hadden want dat lant bleeff voert tidende ende onghedijckt ende stercke slote en husen en menich schoen ridder woninghe die verghinghen te nijt mitten water.

Inden jaer van xxi als hertoch ian van beyeren vijf jaer tey eynden begonnē te comen so quam hertoch ian van beyeren ende hertoch ian van brabant heymelic bi een Ende die hertoch van brabant verlenghde hertoch jan vā beyeren noch vij jaer dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant zē ende gaf hem mede die stede van Antwerpen mitter mercgreffscap te regieren en herentals mede Prouwe iacob die hertochinne die dit seer verdwet datmen hoer vāderlicke erue aldus weech zeghelde ende si daer wt ghewesen wert vanden ghenē diet hoer soudē hebben helpen houden was seer qualick te vreden Ende toech weech vanden hertoch van brabant ende si en meende nijt meer bi hem te comē want hoer wert ghseyt ende bij ghebrocht dat si mit gode den hertoech van brabant nijt hebben en mocht want hi hoer oems soen was. si vant dat die paeus nijt ghedispensiert en hadde bi aenbrenghen van sulcken naerre maesscap ende protesteerde dat. dat si daer om

bi den hertoch van brabant niet schuldich en was te blijuen en̄ om meer ander punten wil Die hertoch van brabant dede hier op appellieren Mer het wort verstuumt dat hi die appellacie niet na recht vermolcht en had Ende aldus scheyde vrou jacob vanden hertoch van brabant.

Die brabanders en wouden dit niet ghehenghen dat hertoch iaen van beyeren in brabant enich regiment soude hebben Ende hi maectē den greue van simpolders hertoghen broedor van brabant ruwaerd van brabant En̄ het verdroet hem dat sijn nicht vrou jacob aldus schelick ende ongodlick wt den horen ghewijst wort ende soe onredelick mit sijnen broeder om ghegaen wort ende hi wert hertoch iaens vyant van beyeren.

Inden jaer M iiij^{c} ende xxij so wert vrou iacob ghetraden dat si enē anderen mānemen soude Ende daer wert ghesprokē tusschen den hertoch van clouecster des cōmincs broeder van enghelant ende vrou iacob. ende dat hilick wert ghesloten alsoverre als die paeus dat dispensierde vanden hertoch van brabant Ende oec so waren si eerst lit maech. Die cominck van enghelant seynde te vromen grote heren die dat volbrochten ende die dispensacie creghen ende dat hylick ghinc toe Ende die cominck van enghelant beloefde vrou iacob dat hi haer in hollant ende in hoer and landen helpen soude dat sise vrilick weder besitten soude Ende aldus nam si den hertoch van clouecster.

Anno dm

Greue van hollant

Die hertoch van clouecster des cōmincs broeder van enghelant die meende Hij was nv heer van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende hi toech mit vrou jacob die hertoghinne in henegouwen. ende aldaer wert die hertoch van clouecster ghehult ende ontfanghen. ende doe wert grote oerloghe tusschen brabant en̄ henegouwen Mer die brabanders creghen henegouwaen weder. en̄ die hertoch van clouecster die toech weder in enghelant om hem te sterchen.

Regnier den

Ende als die hertoch van clouecster in enghelant was so bleef vrou jacob in henegouwen. en̄ het ghinc hoer al contrari in henegouwen als dat si tot ghent toech leggen. ende die van ghent gauen hoer een goet vry vast ghelegen. ende beloefden hoer vry te veyligen altijt tot wat plaetsen dat si wesen woude En̄ als si van bergben in henegouwen schreyde om tot ghent te comen doe was op hoer ghelaecht om hoer te vanghen Mer onder wegben so quam onuersiens riden die prince van oraengē mit vijff hondert peerden ende die werts ontwaer ende hi brochtese veylich binnen ghent.

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende xxv opten dertiendachs auont so sterf hertoch jaen van beyeren die menich verdriet den landen ghedaen had ende bi hem gheschiet was Ende hi leyt begraven te iacopinen in den hagh.

Hertoch johans vrienden diet in hollant ende in zeelant mit hem begrepen hadden teghen hoer rechte lantsuwuwe die waren bedweft ẽn beducht dat die hertoch van cloucester mitter vrouwe van hollant mit macht in hollant ende in zeelant comen soude ende sochten twest aen den hertoch van brabant ẽn brochten daer toe dat si den hertoch van brabant in hollant ẽn zeelant brochten hoe sieck dat hi was ende wert ghehult ende tot enen heer ontfanghen tot haerlem tot leyden tot delfft tot amsterdam ende tot anderen steden Ende hỹ beual den ionchheer van gaesbeck dat lant te bewaren ende ruwaert daer of te wesen. ende heer willem van egmonde maecte hi tresorier Ende hi toeck voert in zeelant ende daer wert hi oeck ghehult sonder tziericzee die wouden hem beraden Ende die ridderscap van hollant ẽn van zeelant die vander cabbelyauscher perthye waren die hulden hem mitten stede.

Die Ridderscap vander hoecscher parthye die wt hollant ẽn wt zelant verdriuen waren die waren in henegouwen bi vrou iacob Ẽn ouer dweghe so dat si schoenhouen begrepen dat doe der ouder vrouwe vã hollant toe behoerde in duwarie Ende tot schoenhouen wert ghesent slozens van kinsbeck mit een deel goeder mannen ende daer quamen vluesche veel ridderen ẽn knechten ẽn cloecker mannen in schoenhouen ende si belaghen dat slot ende wonnen opten eersten nacht tfoerborcht van den slote Ende opt slot was casteleyn willem van colster ende bi hem aernt beylinc mit meer ander. Ende si gauent slot op behoudelic hoer lijf ẽn goet sonder aelbert beylinc die wert leuendich begrauen buten schoenhouen op enen molen werff.

Ende int selue jaer van yyv so wert schoenhouen beleghen in die vasten. ẽn daer laghen voer die ghemeen stedẽ van hollant zeelant ende vrieslant mitten ionchheer van gaesbeck als een ruwaert der landen voerscruen sonder tziericzee der goude ouderwater ende den briel dese saten stil : ende en onderwonden hem nijt ende die beleg duerde xviij weken lanck binnen welcke belegghe die in schoenhouen laghen mit die in woennende poerteren menighe stoute wysen deden hoe wel dat si beleghen waren Ende toghen voer wtterdam ende namen daer scepe wt der hauen ẽn voerden se die leck op ende vochten hem daer der. ende die van wtterdam verlozen hoer banmer daer. ende hoer schout diese dwech wert ghewanghen Ende ten laetsten soe quam hertoch adolph van cleue ẽn dedinghde een bestant tusschen beyden sesse weken duerende Also toghen die steden weder thuus van schoenhouen.

Int selver jaer so versamade hertoch philips vã burgoengen ende hertoch jan van brabant te bergben in henegouwen ende ouerdweghen mit malcanderen dat hertoch philips soude wesen ruwaert van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende hertoch jan van brabant soude henegouwen houden Ẽn vrou jacob en wert

nijt toe ghescict Ende men deylde aldus hoer vaderlike erue ende men gaf hoer nijt ende si lach tot ghent. ende doe wert heymelick ouerdraghen datmense van ghent onebieden soude te rijsel te comen ende si wert ontboden Ende si wert heymelick ghewaert. quaem si te rijsel datmense opt casteel leggghen soude daer si al hoer leuē bliuen soude. si liet luden dat si te rijsel wert woude trecken tot hoer neve van burgoengen ende si nam cort gheraet mit horen vrienden ende dede een ghemaect sprenghen int hoff daer si lach dat si des tsauonts baden woude ende bleef so heymelick in hoer camer mit die si hebben woude. ende clede hoer mit manss cleder die snode waren. eñ quam van dien auont alsso onbekent buten ghent daer twee luden hielden te peerde ende hadden noch een ledich peert daer si op sat ende reden alsso voert haestelick alle den nacht ende quamen des morghens vroech voer antwerpen opt veer ende seepten daer ouer ende hadden daer een wagen wel ghespannen daer si op saten eñ reden so haestelick ende quamen des tsauonts tot woudrichem ende doe voert tot hoeltelem ende so voert ende quamen des morghens te ix vren tot vyanen. eñ toech voert tot scoenhouen bi horen vrienden diet soe ionckerlick ghehouden hadden die se seer vrendelick ontfenghen ende huldense Ende van daer tot oudewater diese oeck hulden Ende van daer ter goude diese eerlick ontfenghen eñ huldense oeck.

Anno dñi

Cort daer na so quam die mogende vorst hertoch philips van burgoengen in hollant tot rotterdam eñ liet hem hulden tot dordrecht tot haerlem tot leyden tot delft tot Amsterdam ende tot meer ander steden als ruwaert der landen daer noch tan hoer rechte vrouwe hertoch willems emighe dochter noch leuede Ende selue in den landen was. ende daer ress een groot oerloghe tusschen vrou jacob mit scoenhouen ende der goude eñ oudewater vyanen montfoerde eñ mitten stichte van vtrech aen die een side Ende die hollantsche eñ zeelansche stede aen die ander side mit horen hulperen.

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer Mi iiij^{c} xxvi so quam die heer van falbat mit veel engelschen mit veel scepen in scouwen in zeelant ende meende zeelant te winnen: alsoe alst die hertoch van clouerster behillet had mit vrouwe jacob Ende daer tegben quam hertoch philips van burgoengen mit sommighe vanden steden wt hollant ende street tegbens den enghelschen bi brouwershauen op sinte ponciaes auont Eñ die heer vā haemsteden mit sinen vrienden die waren mitten enghelschen Mer die hertoch van burgoengen wan den strijt ende daer worden verslaghen heer coste van haemstede heer jan van renesse. heer ian van hoenpijl heer andries van walms jacob van horsel heer claes soey ende menich ander edel ende onedel Eñ daer wert ghevanghen die heer van haemsteden mit menighen anderen.

Inden seluen jaer van xxvi opten vierden dach in Aprille soe toech vrou iacob van hollant mit schoenhouen der goude oudewater ende mit die stermelander ende mit een deel vten stichte van vtrecht voer haerlem daer si voer laghen vier weken Ende binnen haerlem lach als cappiteyn heer Roelant van wtlerckem Ende die voer haerlem laghen die branden meeste deel al die molen ende husen off. die buten der poerten van haerlem stonden Ende hier teghens bereyde hem heer ian van wtlerckem mit pickaerden ende vleminghen ende oeck mede veel hollanders ende zeelanders ende sijn ghecomen tot leyden ende meenden vrou iacob van haerlem te verdriuen Mer doe dit vrou iacob mitten horen ùnam so toghen si haestelick van haerlem eñ quamen tot alphijn opten rijn bi leyden ende daer ghemoete hem dat volck dat binnen leyden vergadert was ende daer rees enen groten strijt eñ vrou iacob was selue inden velde Ende daer waren ridder gheslagen van vrou iacobs sijde heer ian van wassenaer heer ian van langheraeck heer heinric van cranenborch heer Euert die bastaert van hollant heer dirck vand merwijn heer ghijt van poelgeest heer aernt vã ghent Eñ daer worden omtrent v^c mannẽ ùslaghen eñ lxxxv poerters van leyden Eñ dese strijt gheschiede op mey auont des morghens vroech Eñ vrou iacob toech mit seghe inder goude.

Inden seluen iaer waren vergadert die van haerlem mit hoer bannieren ende daer quamen hoer teghens emighe heren die binnẽ der goude laghen mit vrou iacob ende si vochten teghens die voerseiden steden bi alphen ende wonnen den stede hoer banniere aff ende sloeghen ende vinghen veel volcs Ende daer waren vi off vij ridder mannen van amsterdam ghevanghen die hoer seluerheyt lieten waren ende en quamen nye in.

Inden jaer M iiij^c xxvij so quam hertoch philips van burgoengen eñ beleyde seuenberghe in enen herden winter viij weken lanck Eñ die ghemeent van seuenbergh wert tweedrachtich teghen den heer van seuenberghe Eñ daer om most die heer van seuenberge een dedinghe aen gaen dat hem van ghenen noot gheweest hadde. des si eendrachtich ghe weest hadden van binnen Ende die ghemeent ontfengen den hertoech van burgoengen voer enen heer be houdelick hoer rijffs ende goets eñ hoer rechten Ende die heer van seuenberghe mit sinen vrienden ende vreemden gasten toghen wt so si in ghecomen waren Mer op wat vorwaerde dat die heer van seuenberghe sijn stede ende slot ouer gaff dat laet ic staẽ Mer die heer van seuenberghe beclaechde hem seer dat men sijn vorwaerden nijt en hielt ende most dolen ende sterff in armoeden.

Int jaer M iiij^c xxvij in die heylich weke sterf hertoech ian vã brabant daer na int selue jaer wert hertoch philips van burgoengen ghehult in hollant ende in zeelant als ruwaert ende recht oer der landen sonder die van seedenhouẽ der goude ende oudewater die bluen bi vrouwe iacob hoer rechte lantsvrouwe.

Anno dñi

Graue van holland

Regnierden

Anden seluen jaer so wert vyant die hertoech van burgoengen des ghestichts van vtrecht ende die hertoch van burgoengen dede een alte groten scip maken tot amsterdam datmen die statte hiet oft een blockhuus ghewees hadde Ende dat dede hi sette voer die Eme dat hi dat stieht daer mede dwinghen soude ende dit was in enen herden winter. ende daer lach dat stieht mit een groot heer van volck op die eme voer die statte so dat si die een side vander stat seer scoyndey mit scieten vā bussen Mer doet begonde te doyen so dreyde die stat om mitten yse ganck ende die ander side quam voerstaen. ende die op die stat laghen ende wisten anders nyt dan si ghedrenct soude hebben. ende die stichtse sagen dat die stat also dreyde so meēden si datse also ghemaect was datmense also dreyen mocht Ende de brakē si op ende toghen thuus. ende in desen tyden sterff die hertoch van cloucester.

Anden jaer ons heren M iiij^{c} xxviij opten iiij dach in meye soe worden vsoent die hertoch van burgoengen ende vrou iacob van hollant Ende is mitten hertoch van burgoengen hoeren neue ghetoghen in henegouwen in hollant in zeelant in vrieslant Ende heeft den hertoch van burgoengen doen hulden ouer al als ruwaert ende recht oer der landen. ende cort daer na int selue jaer so wert oeck ghesoent tussehen den hertoch van burgoengen ende den stieht van vtrecht.

Int jaer M iiij^{c} xxviij so verliefde vrou iacob op enen ridder wt zeelant ghekoren ende hiet heer vranck van borselen Ende desen ridder trouwede si heymelick tot enen man Als dit wtbrack so dede hertoch philips van burgoengen int selue jaer inder maent van julio desen heer vranck van borselen vanghen inden hage ende deden voerē opt slot tot rupelmonde Ende die sprake ghinc dat hi hem sijn hoeft off woude doen slaen Vrou iacob dede seer vermolghen om heer vranck van borselen te liue te houden ende wt der vanghenisse te crighen Des so quam die greue van nyuers biden hertoch van burgoengen ende heeftet ghededingt Als dat vrou iacob van hollant gaf den hertoech philips van burgoengen ouer henegouwen hollant zeelant ende vrieslant Ende des soude heer vranck van borselen wt der ghevanghenisse comen ende hi soude mit vrou iacob hebben dat lant van voern sijn leuen lant Ende daer toe der vrouwen leuen lanck suutbeuelant ende dat lant vander tollen Ende alle die tollē van hollant ende van zeelant. ende hertoch philips die gaf heer vranck van borselen die greefschip van oesterwant tot sinen liue. ende heer vranck quam wt der vanghenisse ende behielt vrou iacob te wiue Ende hertoech philips wert ghehult in henegouwen in hollant in zeelant ende in vrieslant als recht erff heer der landen voer screuen.

Int jaer ons heren M iiij^c xxxvi op sinte dyonisius auont soe sterff die edel vorstinne vrou jacob van hollant ende en liet gheen kijnder Ende wert begrauen inden haghe in die cappelle opt hoff Ende si had xix jaer na haers vaders hertoech willems doot in groten druck ende tribulacien gheleeft.

M iiij^c xxxiij

xxxiij jaer

Philips hertoech van burgoengen. van brabant. van lotrijck. van limborch ende greeff van vlaenderen. van burgoengen. van artoys. ende van namē Mere; greue des heyligher rijcks Heer van salins ende van mecheln hertoch janss soen van burgoengen Ende was vrou jacob van hollant hoers oems soen ende hoere moyen soen Dese was greue van henegouwen van hollant ende van zeelant ende heer van vrieslant xxxiij jaer lanck.

Dese philips had drie wijuen dat eerste wijff was des comines dochter van vranckrijck ende sterf ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des greuen doch ter van oe grœumme van nyuers ende daer en had hi oec gheen kijnder bi Dat der de wijff hiet ysabeel ende was coninck ianss dochter van portegael Ens die nam hi int jaer M iiij^c xxix Ende daer wan hi drie soney bi Die eerste soen hiet An; thonius ende sterff ionck Die ander soen hiet ioest ende sterff oeck ionck Die der de soen hiet kaerl ende was greue van sarloys ende naden vader hertoch ende gre; ue Dese hertoch philips regierde sijn landen langhe jaren in rusten ende in vreden sonder veel oerloghes ende ing wten onesich.

Caerl hertoch philips soen die eerst greue van sarloys was Ende na sijns vaders doot was hi hertoch van burgoengen van lotrijck van brabant vā limborch van lutzenborch Ende greue van vlaenderen van artoys van burgoengen van henegouwen van hollant van zeelant ende van namen ende heer van vriesland Ende marcgreue des heyligher rijcks ende heer van salins ende van mechelen ꝛc Hij had drie wijuē dat eerste wijf was des cominc dochter van vrancrijck ende sterff ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des hertoghen dochter van borbon ende hiet Anna ende daer had hi een dochter bi hiet maria die nae hoer vaders doot hi lichte aen des keysers frederics soen die maximilianus hiet Ende int jaer M iiij^{c}. lxxviij na sijns vaders doot nam hi sijn derde wijff die margriet hiet ende was hertoch ritsaerts dochter van jorcke cominc eduwaerdus suster van enghelant.

Dese hertoch Caerl regierde tien jaer Ende int jaer M iiij^{c} lxxviij omtrent viij dach. bleeff hi doec nansy.

Van deses Caerls werken leset die cronijck van brabant int ij^{c}. xxxviij. blat ten eynden toe wt.

Maximiliang des keysers frederics soē vander ghenade gods hertoch van oestenrijck van burgoengen van lotrijck van brabant van steyr van kerwndon van krayn van limborch van lutzenborch van ghelre ꝛc Greue van vlaenderen van habspurg van Tyrol van phiert van thi burch vā burgoendien van Artoys ꝛc

Palsgraue van henegouwen van hollant van zelant van namen van zutphen Marcgraue des heyligher roemschen rijcks ende van burgou ꝛc.

Landtgreue in elsaff.

Heer van vriesland van windisthenmarch van portenau van salins ende vā mechelen ꝛc.

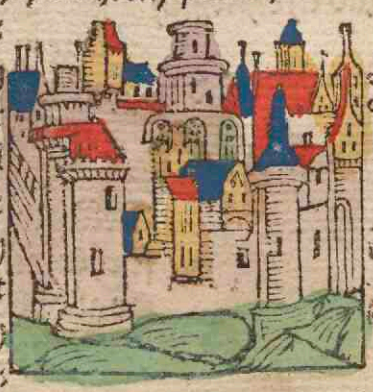
Dese maximilianus heeft te wijff hertoch Caerls dochter van burgoengen ꝛc die maria hiet Ende daer heeft hi eenen soen bi ende hiet philips hertoch in oestenrijck eñ greue van sarloys Ende oeck een dochter die hiet

Dit is dat beghinne ende oersproncke des lants van ghelre
Ende cronijcken vanden princen van ghelre.

INden tijden als men screef viijc ende lxxviij Ende Caerl die calue keyser van romen was Ende Caerl die gwoue sijn neve na hem keyser was In desen seluen tijden doe was int crisdom van colen een groot velt off pleyn ende was daer nv ghelre staet ende was gheleghen bider heerscappie van pont Ende in dit velt off pleyn so was een alten vermeerlicken felden ende venijnden vreselijcken dier dat veel quaet dede wantet verslecn menschen ende beesten daert bi comen conde te passe Ende dit sel dier riep direct een menich werff mit groten ghruft ghelre ghelre ghelre Ende het hadde grote bernende oghen diemen des snachts alst duyster was beschydelick sien mocht.

VEnde die luden die daer omtrent woenden die ruymde som van daer ende wouden oeck ghemeenlick al van daen ruimen mochten si van desen dier nijt verlost werden Ende die heer van pont die daer bi gheseten was die liet veel scaden van desen dier Ende dese heer vā pont had twee sonen dat alte heerlicke stoute jonghe manne waren Die een hiet wijchaerdus ende die ander hiet lupoldus. ende bi rade van horen vader so begrepen si dat si dit dier bestrijden wouden ende ginghen stoutelick mēt nachte ende hadden hem wel daer toe ghemaect ende quamen daer si meende dat dit dier was ende saghen bi den lichtinghe van sinen oghen. ende si ghingh yn hem aen inden naem gods ende verwonnen ende verslooghen dit dier. ende als si dit verslaghen hadden soe was alle dat volck dat daer omtrent woenden seer verblijt dat si vā desen quaden venijnden dier verlost waren.

VEnde alle dat volck dat daer omtrent woenden die gauen hem onder dese twee broeders ende coren dese twee edel jonghelinghen tot horen prince ende voechden ende ouerste van horen lande te wesen Ende de-

Die stede van ghelre daer al dat lant sijn naem off voert.

se twee broeders mit den heer van pont horen veder die begrepen ende maecten op die stede daer si dat dier verslooghen een begrip ende een vest ende noemden dat ghelre als dat dier voer screuen plach te weren ende dat is nv die stadt van ghelre Ende van welcker stadt off vest eerst dat heel lant van ghelre sinen naem off ghenomen heeft Ende een deel jaren daer na soe starff lupoldus die jonckste broeder ende wijchaerdus bleeff alleen voecht van ghelre Ende daer na soe starff die heer van pont Ende wijchaerdus wert heer van pont.

Wijchaerdus des heren soen van pont die was voecht van ghelre ende heer van pont xxxvij jaer Hi had des grauen dochter van zutphen. sommighe segghen dattet een erff dochter was van zutphen Mer dat en is niet want daer waren veel grauen vā zutphen daer nae langhe jaren Dese wijchaerdus van ghelre en̄ van pont die voerdē in sijn wapen enen seilt van goude met drie misspel bloemen van steel.

Wilingus wa
voecht van ghelre en̄ heer vā pon
xxiiij jaer. wat wijff dat hi had
vijntmen niet Mer hi had twee
nen Die eerste hiet wijchaerdus
wert heer nādē vader Die and
soen hiet wilhelmus ende wert bi
cop van vtrecht.

Anno dm	viij^{c} lxxxviij	ix^{c} x	ix^{c} xxxvij	ix^{c} lviij	ix^{c} lxxiij	M xi
Voechden van ghelre	j Wijchaer; dus.	ghzerlacq	godfridus	ij Wijchaer; dus.	mengosq.	wilingus
Regierden	xxvij jaer	xxvij jaer	xxi jaer	xv jaer	xxxviij jaer	xxiij jaer

Ghzerlacus wijchaerdq soen die was voecht van ghelre en̄ heer van pont xxvij jaer wat wijff hi had en vijntmen niet.

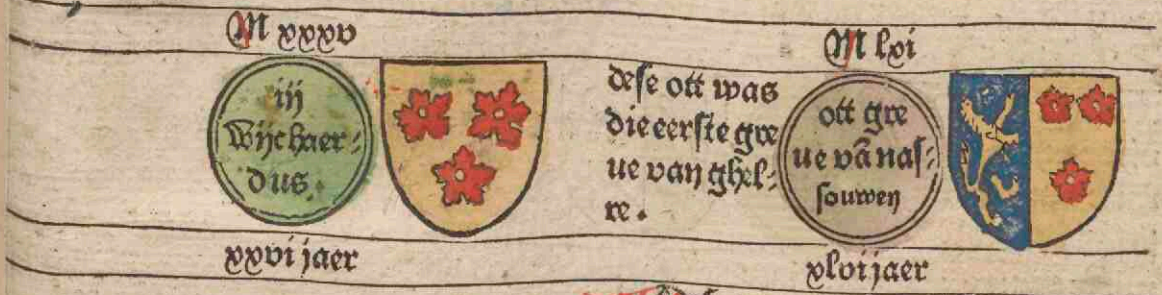
Godfridq was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xxi jaer En̄ wat wijff hi had en vijntmen niet.

Wijchaerdq was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xv jaer wat wijff hi had en vijntmen niet.

Mengosq was voecht
van ghelre en̄ heer van
pont xxxviij jaer Dese
was een heylich deuot
man hi had een wijff en̄
hiet ghzerbergis Ende
daer had hi een soen hi
en̄ hiet wilingus En
de een dochter hiet sinte
adelheyda abdysse Ende dese mengosus en̄ sijn wijff die
stichten een nonne cloester teghen hoy ouer daer sijn doch;
ter abdysse off wert Ende in dat selue cloester daer wert
hi en̄ sijn wijff in begrauen.

Wijchaer dus die derde alſo ghenoemt was voecht vā ghelre ende heer van pont xxvi jaer wat wijff hi hadde en vijntmen nijt. mer hi had een enighe dochter hiet adelheydis eñ die dochter gaff hi te man enen edelen prince die seer machtich was i almaengen ende hiet greue ott van nassouwen ende was van des keysers bloede van romen ende vanden bloede van oestenrijck eñ van swauen ghebozen seer edel van gheslacht.

Ott greue van nassouwen was die eerste greue vā ghelre Hi had adelheydis te wiue wijchaer dus voecht van ghelre eñ heer van pont sijn emighe dochter Dese greeff ott die werff aenden keyser heynrick den 3den alſo ghenoemt als dat die keyser maecte van die voechdye van ghelre ende vand heerscappie van pont een greefscap eñ hiet voert die greefscap van ghelre Ende die keyser gaff desen ott die greefscap vā ghelre hem eñ sijn nacomelinghen te houden te leen vāden woemschen rijcke Eñ sint so is aen dese greefscap van ghelre ghewonen eñ ghecreghen veel perselen vā landen Ende is te samen off ghemaect een coninckrijck vorstelick lant.

Dese greue ott had bi adelheydis die greumme een soen eñ hiet ghemaerdus Eñ dat dese greefscap van ghelre vanden keyser een greefscap gemaect was dat was int jaer M eñ lxxix Ende inden jaer ons heren M eñ lxxxvi so starff adelheydis die eerste greumme van ghelre Ende greeff ott mit ghericht sinen soen die seer jonck was die bleeff greeff van ghelre.

Inden jaer ons heren M eñ lxxvi so was een greue van zutphen eñ hiet gheerlacus eñ was ghecomen in biscop coenraets hulpe van vtrecht teghen greue direck den vij greue van hollant Ende in hollant bi dat casteel tot yselmonde daer wert de se greue gheerlacus van zutphen verslaghen in enen strijde eñ hi wert tot zutphen ghevoert eñ wert daer begrauen eñ hi en liet gheen kind Mer hi liet een enighe broeder eñ hiet wijchmannus eñ die wert greue vā zutphen Eñ dese greeff wijchman had een enich dochter hiet sophie. eñ greeff ott vā ghelre voerscreue als sijn greumme ghestoruē was so docht hi mocht hi die dochter vā zutphen crighen so quaem ghelre eñ zutphen beyde op sijn kind wāt sijn soen was noch te jonck aen dese joncfrou vā zutphen te hilicken Also nam dese greeff ott dese joffer vā zutphen selue te wiue

✠ en̄ bi dese joncfrou van zutphen greue wijchmans enighe dochter so creech greue ott een soen en̄ hiet gheerlaus Daer na so starff greff wijchman van zutphen en̄ liet nijt dan dese enighe dochter En̄ greff ott die wert greff van zutphen vā sijns wijffs weghen Aldus was greff ott greue van ghelre en̄ van zutphen beyde van sijnre twee kinder weghen voerscreuen.

Daer na so starff die grimme van zutphen Ende dat greffscap van zutphen quam op gheerloff hozen soen die hi bi greue ott hadde die noch seer joncx was En̄ greff ott die bleeff greue van zutphen van sijn soens weghen.

Daer na so starff dese jonghe greff gheerloff van zutphen En̄ greff ott behielt die greffscap van zutphen tot sijn soen greue gherijt van ghelre behoef al en was hi van zutphen nijt ghebozen Mer om dat die jonghe greff gheerlof vā zutphen greue gherijts vā ghelre half broeder was so meende hi. hi was die naest en̄ behielt die greffscap vā zutphen teghen alle die hem daer rechts aen vermaten en̄ aldus quā zutphen aen ghelre En̄ als dese lantscappen aen een ghecomen waren so hilicte greue ott greff gherijt vā ghelre sinen emighen soen aen een hoech ghebozen wijf als aen greue flozens dochter vā hollant daer die keyser vā romen lotharius oem off was.

Anno dm̄ Int jaer ōs hzen M C en̄ vij opten xv dach lende van april so starf dese edel

M C vij

M C xxxi

Greuen van ghelre

Regnierden prince greue ott voerscreuen en̄ wert begrauen tot zutphen.

xxiiij jaer

xxxi jaer

Gheraerdus die eerst also ghenoemt greef otten soen was die ander greef vā ghelre en̄ van zutphen xxiiij jaer Hi had te wijff hadewijch des edelen greue flozens dochter vā hollant en̄ daer had hi enen soen bi en̄ hiet heynrick die na hem greue wert Ende dese greff gherijt starff int jaer M C en̄ xxxi en̄ wert begrauen tot zutphen.

Heynricus die eerste also ghenoemt greue gherijts soen was die derde greff van ghelre xxxi jaer lanck Hi had te wijue hertoch godeuaerts dochter van brabant en̄ daer mag hi twee soenen bi Die eerste soen hiet gherijt Ende die and soen hiet ott Ende dese greff heynric was een wijs vroem prince. en̄ hi creech die velue eerst aen tlant vā ghelre vanden hertoch van brabant Ende die hertoch van brabant die hielt die velue vanden stichte vā vtrecht te leen Ende die greue van ghelre hielt se voert van brabant te leen Ende dese greff heynrick starf int jaer ons hzen M C en̄ lxij en̄ hi wert begrauen in den cloester te campe.

Ghertaerdus die andde alſo ghenoemt greff heynricks ſoen was die iiij greef vā ghelre xviij jaer lanck Hi had te wijff margriet des greuē dochter van ſpaengen Mer hi en had daer ghen kinder bi En dese greff ghertaert ſtarff int jaer M c lxxx en wert begrauen tot zutphen en hi en liet ghen kinder.

Ghertaerdus die iij alſo ghenoemt greff otten ſoen was die vi greue vā ghelre en van zutphen xxvij jaer lanck Hi had te wijff richaerdus dochter vā naſſouwen daer wan hi bi ott die na hem greue wert en heynrick biſcop van luydick Dese greff ghert en richaerdus ſijn vrouwe die ſtichtede een minrebroeder cloeſter in remunde van hoers ſelfs caſteel Ende ſi ſtichten oeck al daer een nonnen cloeſter vā ſinte bernaerts oerde daer die greuinne na hoers manſſ doot die eerſte abdyſſe i was ſi ſtarff int jaer M cc xxxi mathei Dese greff die werff aender keyſer frederick die anderde die oeck coninck van ſicilien was als dat hi creech die tolle te lobeke lechē en dat hebben heynrick die ſeſte en willem die eerſte na confirmiert.

Int jaer M cc xxix op die vi kalende van nouember ſtarff dese greff ghertaert en wert begraven te remunde int nonne cloeſter dat hi en ſijn wijff gheſticht hadden.

Otto die anderde alſo ghenoemt greff heynrick ſoen en greue ghertaerts broeder was die vijfte greff van ghelre xvij jaer lanck Hi had te wijff richaerdis des greuen dochter vā gulick Ende daer wan hi bi heynrick die jonck ſtarff en otto biſcop tot vtrecht en ghertaert die na hem greue wert en adelheydis greuinne van hollant en margareta greuinne vanden berghe.

In dſen greff ottey tijden ſo was een grote cruus vaert ouer meer want keyſer vrederick die eerſte alſo ghenoemt en coninck philips vā vrancrijck Coninck ritſaert van enghelant Hertoch coentaert van oeſtenrijck Hertoch vrederick vā ſwauen Die hertoch van beyeren Die hertoch van ſaſſen Hertoch heynrick vā brabant Greff philips van vlaenderen Greff ſlotens van hollant Greff willem vā oeſtvrieſlant ſijn ſoen Greff ott van ghelre Greff dirck van cleue En veel andere prince die togen ouer meer mitten keyſer en wonnen alt heylighe lant en dat heylich grafft mitter ſtadt van iheruſalem.

Dese greue otto die ſtarf int jaer ons heren M cc ende ij en wert begrauen bi ſinen vader te campe int cloeſter.

Otto die derde alsoe ghenoemt greue gherijts soen was die vijf greue van ghelre
en van zutphen xliij jaer lanck Hi had te wijff margariet des greuen dircks doch
ter den xxvij greue van cleeff Mer si starff sonder kinder En dese greuinne margriet
die stichtede dat cloester te nyencloester bi goch int jaer M cc en .l. Ende si starff
int jaer daer na en wert int selue cloester begrauen Ende nader greuinnen mar-
grieten dot so nam greff otto een ander wijff en hiet philippa ende was des greuen
dochter van simpol en daer van hi bi reynolt die na hem greue wert en arnigaert
die greff dirck den xxv greue van cleeff te man hadde.

Dese greff otto die werff aen coninck willem van hollant den woemschen comme
sinen neve als dat greff ott die soude besitten die borch vã nymweghen mitter stãde
en mit al der heerscapie die daer toe behoerde die den woemschen rijcke toe behoert in
allen manieren alse die greuen van cleeff van ouden tijden langhe jaren beseten had-
den vã weghen des woemschen rijcks Des so leende greue ott den comme willem daer
op xxi dusent mercke puers fijns conincks silver En tot allen tijden als een keij
ser off woemsch coninck dese voerscreuen somme vanden voerscreuen silver den gre-
uen vã ghelre off sinen nacomelinghen weder ghecft so mach die keijser off woemsch
Anno dñi comme die borch vã nymweghen mitter stadt M [illegible]
en allen horen toe behoren weder na hem ne-
men aenden woemschen rijcke Ende dit ghesche-
Greuen de dat die borch vã nymweghen mitter stadt
van ghelre en alle hoer toe behoren aent lant van ghelre
Reginerden aldus quam dat was int jaer ons heren M xliij jaer
cc en xlviij Ende coninck wdolphus die woemsche coninck die heft dit ghecon-
firmiert en heft oeck ghegheuen waert saeck dat een keijser off woemsche coninck in-
tijt nymweghen lossede als dat nymweghen dan sal blijuen i des keijsers off woem-
schen conincks handen Ende datmens aen ghenen heren versetten sal een greue van
ghelre en sal die voer koer daer off hebben.

Int jaer ons heren M cc en lxxi so starff philippa van simpol die greuinne en
wert begrauen ten nyencloester bi vrouwe margriet vã cleeff greef otten eerste wijf

Int jaer M cc lxxviij wert greff willem van gulick ende willem sijn soen doot
ghesleghen binnen alten mit veel goeder mannen.

Int jaer M cc en lxxi op die vierde ydus vã januarius so starff die edel prin
ce greff ott van ghelre en wert begrauen int cloester tot des greuen dael dat hi eerst
stichte.

Reynoldus die eerste alsoe ghenoemt greeff otten soen was die viij greue van ghelre ende van zutphen lv jaer lanck Hi had twee wijfs Dat eerste wijff hiet armgaert ende was des hertoghen walrauens dochter van limborch ende si starff sonder kinder int jaer M cc ende xc op die iiij ydus van junius ende wert begrauen tot des greuen dael.

Ende sijn ander wijff hiet margrit ende was des greuen ghyen dochter van vlaenderen Ende daer wan hi bi drie sonen ende een dochter Die eerste soen hiet reynolt ende wert greue na den vader ende wert die eerste hertoch van ghelre ghemaect Die ander soen hiet gwido Die derde soen hiet philips Ende die dochter hiet ysabeel ende was een nonne tot sinte claren tot colen.

Dese greue reynolt die creech van wdolphus den woemschen coninck dat hi munte mocht slaen in sinen lande van ghelre tot drien plaetzen Als tot aernhem tot remunde ende tot herderwijck Ende dit gaff ende confirmierde coninck wdolphus int jaer ons heren M cc ende xc.

Dese greue reynolt die wert gheuanghen van reynolt sinen soen ende wert in sekeren hoeden ghehouden een wijl tijts Ende dit ghschiede int jaer M ccc ende xx.

Int jaer ons heren M ccc xxi starff margriet van vlaenderen greuinne vā ghelre ende wert begrauen tot des greuen dael int cloester Ende dese margriet die stichte der predicaren oerden cloester in zutphen.

Int jaer ons heren M ccc xxvi op sinte dyonisius dach starff greeff reynolt van ghelre ende wert begrauen tot des greuen dael int cloester teynden den voet van sijns vaders graft.

Reynolt die anderde alſo ghenoemt greue reynolts ſoen was die ix greue van ghelre enſ van zutphen Ende was die eerſte hertoch van ghelre enſ hi regnierde ſoe greue ſo hertoch xviij jaer lanck Deſe greue was inden eerſten alte coſtelick vā gwe-ten onkoſten enſ maecten hem ſelven arm enſ ſeer tafferen als dat ſijn ſlote enſ tollen enſ ander goeden ſeer verſet waren enſ beſwaert waren.

Deſe greff reynolt nam te wijff ſophia hertolts heer des lants vā mechelen ſijn enighe dochter daer hi alte gwte goede mede nam aen ghelden enſ aen reden goeden Als dat greue reynolt die beſſede al datter verſet was enſ betaelde al ſijn ſculd ende wort een rijck machtich prince Enſ in deſen hilicx wetwaerde ſo wert ghemaect als dattet lant vā ghelre op nyement erven en ſoude dan op die kind die van deſe dochter van mechelen comen ſouden alſo verre als ſi kinder cregen Enſ dit hebben die rad derſcap enſ ſteden mit horen prince mede bezeghelt.

Ende bi deſe dochter van mechelen ſo creech greff reynolt iiij dochteren Die eerſte dochter hiet margriet enſ die gaff hi te man joncheer direk greue johans enighe ſoen van cleue Mer hi ſtarff ſonder kinder eer greff johan ſtarff Ende die margriet die wedue van jaoncheer direk van cleue die nam noch na den greue [illegible]

Anno dm — ende deſe vrou margriet — M iijc xxvi

Hertoghen van ghelre — van cleue ende van valoys die ſtarff int jaer M ccc enſ lxxxiiij. — Die eerſte Hertoch van ghelre

Regnierden — xviij jaer

Die ander dochter hiet maria enſ die had te man greue willem vā gulick die na hertoch van gulick wert Ende maria die vrouwe vā gulick die ſtarff int jaer M ccc xcvij Ende bi deſen willem van gulick ſo creech deſe dochter van ghelre twee ſonen Die outſte ſoen hiet hertoch willem van gulick enſ die ander ſoen hiet hertoch reynolt Ende die dochter hiet johanna enſ had heer johan heer van arckel te man enſ die heer van arckel wan bi deſe dochter van gulick enen ſoen ende een dochter Die ſoen hiet joncheer willem enſ wert verſlaghen binnen gorkom in een ſtrijt Ende die dochter had den heer van egmonde enſ daer wan hi bi aernolt die hertoch van ghelre wert enſ willem die heer van egmonde van yſelſteyn enſ van baer wert.

Die derde dochter hiet mechtelt enſ ſtarff ſonder man int jaer M ccc xliij.

Die vierde dochter hiet yſabrel enſ was abdyſſe te nyencloeſter Ende ſtarff int jaer M ccc lxxvi.

Inden jaer ons heren M ccc xxxvi ſtarff ſophia van mechelen die greuinne vā ghelre enſ wert begrauen in des greuen daelt int cloeſter.

Int jaer ons heren M ccc xxxv creech greff reynolt die ſtadt van tiel.

Ende als die greuinne sophia dot was soe nam greue reynolt een ander wijff
en hiet alienora en was coninck eduwaerts vā enghelant dry dochter also ghenoemt
sijn dochter Ende hoer moeder die coninghinne die was greff willems dochter vā
hollant Ende als hi dese dochter van enghelant hadde so quam op een tijt die key:
ser lodewijck vā keyeren hertoch aelbrechts vāder van hollant die quam tot vranc:
kenuoert Ende coninck eduwaert van enghelant die dede den keyser lodewijck bid:
den dat hi greue reynolt van ghelre sinen swagher hertoch maken woude.

Ende die keyser lodewijck die ontboet greue willem van hollant sinen swagher
der keyserinnen broeder en greue reynolt van ghelre en greue willem van gulick
te vranckenuoert bi hem te comen en dat hise alle drie hertoghen maken woude Gre
ue willem vā hollant die had twee reysen mit machten op die heyden ghereest strij:
den En hi was nv al bereyt derde werff op die heyden te trecken om te strijden mit
den duytschen heren vā pruysen teghen die heyden Ende hi was op die reyse als hem
dese tidinghe quā Mer hi en woude sijn goede opset nijt after laten en toech voert
op die heyden daer hi veel eeren behaelde op gods vyanden en toech voert ten hey:
ghen graue.

Ende greff reynolt van ghelre en greue willem vā gulick die toghen tot vranc
kenuoert bi den keyser lodewijck En die maecte daer van gulick en van ghelre elck
een hertochdom Ende aldus so wert die greue reynolt ghemaect die eerste hertoch
van ghelre int jaer M ccc xxxiy.

Ende dese hertoch reynolt die creech bi alienora van enghelant synre hertochin
ne twee sonen Die outste hiet reynolt en die ander hiet eduwaert.
Ende dese hertoch reynolt fundierde ende stichte een carthuser cloester bi aern:
hem dat monichusen hiet Ende alienora die hertochinne die stichte en fundierde te
ruenter een minnebroeder cloester.

Dese hertoch reynolt die edel prince starff int jaer M ccc xliij op die iiij dach
van october en wert begrauen int cloester tot des greuen raet Ende alienora die
hertochinne die starff daer na int jaer ons heren M ccc lv op sinte georgijs auont
en wert begrauen bi horen man.

Reynaldus die derde alſo ghenoemt hertoch reynolts ſoen was die andde hertoch van ghelre en greue van zutphen xviij jaer lanck Hi had te wiue hertoch johans dochter van brabant mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende deſe reynolt was die eerſte ghebozen hertoch van ghelre Deſer hertoch reynolt en joncheer eduwaert ſijn broeder die en quijten hem nijt alte wel in die edel vorſtinne Alienora hoer moeder in hoere duwarien en ander goeden die hoer toe behoerden.

Int jaer M ccc xlvij wert hertoch reynolt ridder bi den hertoch van brabant en mit hem wozden xxvij ridders Ende dit gheſchiede in een ſtrijt teghen die van ludyck Ende daer bleuen doot heer hubrecht van culenborch heer wobbrecht van arckel heer van aſperen joncheer baldewijn van katenborch die heer van oy ende ſijn broeder.

Anno dm M iij^{c} xlix

Hertoghen van ghelre

Regnierden xviij jaer

Inden jaer ons heren M ccc en lxi ſo reſen twee parthyen int lant van ghelre want joncheer eduwaert die wert ſeer qualick eens mit hertoch reynolt ſijn broeder En daer off wies parthye inden lande want die een parthye die hieten die heerkiers parthye en die hieldent mit hertoch reynolt hozen heer Ende die and parthye die hieten die bronchorſt en die hielden mit joncheer eduwaert des hertoghen broeder Deſe twee parthyen van deſe twee broeders mit datter aen beyde ſide aen cleefde die wert ſo fel dat ſi oerlochden en woefden en branden op malcanderen en venghen malcanderen en henghen malcanderen ja ſom voer hoers ſelfs doer in ſpijt En dat lant van ghelre ſtont x jaer in gheen onwerden en onruſten.

In dyn jaer ons heren M ccc lxi so toech hertoch reynolt mit syn vrienden voer die stadt van tiel ende sette daer syn tenten want die van tiel hielden mit joncheer eduwaert eñ hi was binnen tiel Ende als joncheer eduwaert dat vernam mit syn vrienden binnen tiel so toech hi wt tiel eñ street teghens den hertoch synen broeder eñ wan den strijt Eñ daer bleuen doot heer vrederick van wlst heer adolf van zutphen heer herre van hemmen eñ ander veel goeder luden edel eñ onedel Ende daer wert ghevanghen hertoch reynolt van ghelre die heer van arckel die heer vã lienden heer gherijt van rijn heer vrederick vander ese eñ ander veel goeder edelre ende onedelre mannen Ende dese strijt gheschiede int jaer voerscreuen op sinte vrbanus dach in die meye.

Joncheer eduwaert die settede reynolt synen broeder i ghevanghenisse daer hi y jaer in was Ende joncheer eduwaert die berichte dat lant als hertoch van ghelre Ende maria van brabant die hertoch reynolts wijff was die starff int jaer ons heren M ccc eñ eñ leyt begrauen tot bruesel totten carmeliten int choer.

M iij^{c} lxi

y jaer

Eduwaerdus hertoch reynolts ander soen eñ hertoch reynolts broeder was die iij hertoch vã ghelre eñ greeff van zutphen y jaer lanck Hi had te wiue katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren eñ van hollant. mer si was seer jonck dat hi daer noch nijt bi en sliep aldus en had hi ghen edel kinder.

Dese hertoch eduwaert verhaatde al die quaet deden so hertelijck dat ghelre lant nye so veylich en was doer te trecken als it was in desen eduwaerdus tijden.

In dyn jaer ons heren M ccc lxxi so was grote oerloghe tusschen brabant ende ghelre eñ hertoch wenselijn vã lutzenborch eñ van brabant Eñ hertoch eduwaert van ghelre die streden teghen malcanderen seer vromelick Ende hertoch eduwaert die wan den strijt eñ die hertoch van brabant die bleeff ghevanghen eñ die greue van simpol die bleeff daer doot Ende als den strijt ghewonnen was soe sloech hertoch eduwaert dat verslch van synen helm op om hem te verkoelen Eñ hi wert geschoten voer in syn hoest mit enen pijl dat men nijt en wist off dat vyanden off vrienden den eñ hertoch eduwaert bleeff corts daer na doot vanden schoet vanden pijl Ende dese strijt gheschiede int jaer ons heren M ccc lxxi op die octaue van on

ser vrouwen dach assumpcio Ende hertoch eduwaert wert ghevoert en̄ begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader Ende hertoch reynolt die wert vter vanghemisse ghelaten en̄ wert noch heer vanden landen van ghelre ende regierde om trent drie maenden en̄ twee weken Ende hi starff int seluer jaer op sinte barbaren dach en̄ wert begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader.

Ende als hertoch reynolt dot was so viel dat lant van ghelre weder ī twee parthyen want die heeckers parthye die eerste vrou margriet van ghelre en̄ van cleue die joncheer direct greeff johans enighe soen van cleue te male ghehat hadde Mer hi starff sonder kinder Ende dese margriet die was hertoch reynolts en̄ hertoch eduwaerts outste suster van sinen vaders wegen en̄ quam vander dochter van meche len̄ daert lant van ghelre nader hilick vorwaerdt voer screuen doch op ghecomen soude hebben.

Die broncchorst parthye die eerste willem des hertoghen outsten soen van gulick want sijn moeder was hertoch reynolts en̄ hertoch eduwaerts joncste halff suster van hoerre vader wegen en̄ oeck ghecomen vander dochter van mechelen voer screuen.

Anno dñi

Hertoghen van ghelre

Margriet die weduwe van cleeff die meende hoers vaderlike erue dat hoer mit gods recht toe behoerde te behouden Ende si nam te male greeff johan vā valoys die seer machtich was gheboren vander eweu van vranckrijck en̄ vanden huse van hol

Regnierden

lant Dese greue van valoys die quam int lant van ghelre bi sinen wiue en̄ brocht veel heren en̄ ridderscap mit hem en̄ quam voer groenssoerde dat men hem op gaff en̄ quam tot aernhem en̄ die ontfenghen hem ende hulden hem vander vrouwen we ghen en̄ hi beleyde ghelre wel weken lanck mer hi en̄ wans niet Hi wan waghenin ghen en̄ konenborch En̄ dit oerlogh stont omtrent twee jaer tusschen willem van gulick en̄ margriet die greuinne van valoys sijn moye.

Ende die broncchorst parthye beclommen aernhem bi nacht ende wonnent ende daer na wonnen si tiel Ende hertoch willem van gulick die had nv meest alt lant van ghelre in en̄ hielter sijn moye van valoys wt en̄ wert ghewelditch heer vanden lande Ende daer na starff vrou margriet greuinne van valoys die recht hertochinne van ghelre was int jaer M cccc lxxxviij.

Int jaer ons heren M cccc en̄ xcvij starff maria hertochinne vā gulick hertoch reynolts anderde dochter.

Wilhelmus die eerste alsso ghenoemt hertoch willems soen vā gulick die sijn moed was hertoch reynolts vā gelre sijn jongste dochter ēn was hertoch reynolts ēn hertoch eduwaerts half suster ēn was des greuine vā valoys voerscreuē heel suster.

Dese willem was die ander hertoch van gulick ēn die iiij hertoch van ghelre ēn greue van zutphen xxxi jaer lanck Hi had te wijff katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren ēn van hollant die weduwe was van hertoch eduwaert sinen oem ēn maecht want hi en hadse nijt beslapen.

Dese hertoch willem die brocht die parthyen seer of in sinen lande want hi sette de vā beyden parthyen in sinen raet ēn in sijn amptен ēn officien ēn dede beyde effen lieff ēn wie verboerde die nam hijt off alsso wel die een als die ander Ende hi wert een machtich ontsiende prince sijn leuen lanck.

Int jaer ons heren M cccc lxxxviij wert hertoch willem van ghelre vyant des coninghs van vranckrijck Ēn die coninck quam mit groter macht int lant van gulick Mer het wert ghededinght inden velde.

Int jaer ons heren M cccc ēn ij op sinte juliaens dach d heyligha ioffer starff dese edel prince hertoch willem ēn hi en liet ghеen kinder after Ēn hi wert begrauē int cloester tot monichusen dat sijn oude vad stichte.

Int iaer ons heren M cccc starf katherina die hertochinne op sinte martijns dach ende si wert int seluer cloester begrauen bi hoer man.

Reynoldus die iij alsso ghenoemt hertoch willems broeder was die iij hertoch vā gulick ēn die vijfte hertoch vā ghelre ēn greue vā zutphen xxi iaer. hi had te wijff maria des greuen dochter vā artoys mer hi en creech daer ghеen kinder bi.

Dese hertoch reynolt had een suster ēn hiet iohanna Ēn die had heer iohan heer van arckel te man ēn daer van si bi een soen ēn een dochter Die soen hiet ionchеer willem van arckel ēn die wert binnen gorkom verslaghen i een strijt int iaer ons heren M cccc ēn xvij Ende die dochter had te man den heer van egmonde Ende bi den heer van egmonde so creech si twee sonen Die eerste soen hiet aernout ēn wert hertoch van ghelre na hertoch reynolt sinen oem Ende die ander soen hiet willem ēn was heer van egmonde van yselsteyn ēn van baer.

Dese hertoch reynolt starff int iaer ons heren M cccc ēn xxiij des anderen daghes na sinte ianss dach baptisten te midzomer Ende hi wert begrauen int cloester tot monichusen bi aernhem bi hertoch willem sinen broeder ēn hi en liet ghеen kinder Ende maria die hertochinne die nam daer na des hertoghen soen vāden bergh Ende si starff int iaer M cccc ēn xxvi.

Aernoldus die eerste alſo ghenoemt des hertoghen outſten ſoens van egmonde Ende daer hertoch reynolt out oem off was. was die ſeſte hertoch van ghelre ende hertoch van gulick ende greue van zutphen.

Mer dat hertoghdom van gulick en beſatt hi niet want die hertoch vanden bergh die beſatt dat lant van gulick ende vermat hem dat hi recht hertoch van gulick was.

Dese hertoch aernt was mer viij jaer out als hi tertoch wert Hi nam te wijff katherina hertoch adolphus dochter van cleue daer hertoch philips vā bourgoengen oem off was Ende daer creech hi twee ſonen bi ende drie dochteren Die eerste ſoen hiet adolf die na hem hertoch wert Die ander ſoen hiet willem ende ſtarff jonck Ende die eerste dochter hiet maria ende was coninghinne vā ſcottlant Die and dochter hiet margriet ende was hertochinne in beyeren Die derde dochter hiet katherina

Int jaer M cccc xxxiij lach hertoch aernt voer bueren Ende int jaer vā xxxv opten eerſten woensdach in die vaſten wert bueren op ghegheuen.

Anno dñi M iiij^{c} xxiij

Hertoghen van ghelre Regnierden

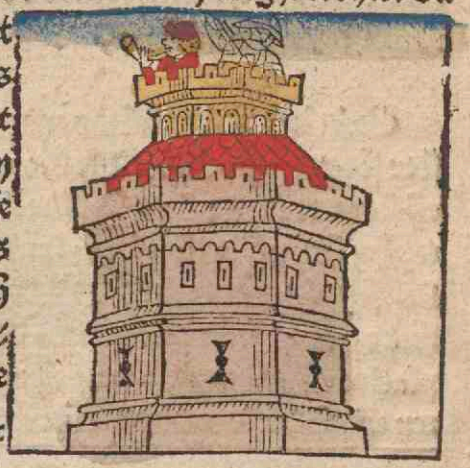

Adulphus die eerste alſo ghenoemt hertoch aernouts ſoen was die vij hertoch van ghelre van gulick ende greue van zutphen.

Dese adulphus was die anderde die ghebooren hertoch te ghelre was Hi hadde te wive katherina des hertoghen dochter van bourbon.

Dit is dat beghinne ende oersproncke des lants van Cleue Ende cronijcken vanden Edelen princen van Cleue.

In den jaer ons heren vijc en vj Als justinianus keyser was die anderde also ghenoemt En hildericus coninck van vranckrijck was En pupijn van haerstel hertoch vā brabant was doe was een enighe dochter vā dirck des heren van cleue een schoen joffrou en hiet beatrix en hoer vad die was ghestoruen En si was vrouwe vā cleue en van veel landen daer omtrent En die borch vā nymweghen mit horen toe behoren die behoerde tot horen lande vā cleue in keuelinghe vanden keyserrijck En dese joncfrouwen ouders vā cleue die waren ghecomē vanden edelen ghesla-chten vā romen vanden vrsinen ghesla-cht En si tymmerden daer een casteel en noemden dat cleue Ende daer hiet dat lant voert na.

dat casteel cleeff

Dese voerscreuen joncfrou van cleue die had veel aenstoets van sommighen die hoer i hoer landen en heerlicheyden vercorten wouden na dat hoer vāder ghestoruen was Ende op een tijt so sat dese edel joncfrouwe vā cleue op die borch tot nymweghen en het was schoen claer weder en si sach inden rijn en sach daer een wonderlic dinck want si sach daer comen driuen enen witten swaen en had een gulden ketten om den hals daer aen ghehecht was een scepterijn dat hi voert toech En in dat scepterijn daer sat een schoen man en had een vergult sweert in die hant ende enen jacht hoern aen hem hanghen en enen costelijcken vremden rinck aen sijn hant Ende had enen schilt voer hem staen die was van steel ghewerwet mit enen inschilt vā siluer mit acht gulden coninckx sceptrum en midden een gulden span en daer in staende enen schonen steen van synober verwe.

Dese voerscreuen swaen die dreef mitten scepterijn te nymweghen aenden borch en die jonghelinc die in dat scepterijn sat die tradt wt den scepterijn aent lant ende begheerde die edel joncfrouwe te spreken Die joncfrouwe clam off vāden borch en ghinck tot desen jonghelinc en sprack hem vriendelicke toe Ende seyde hem op die borch Hi had veel woerden mit hoer en hi betraechde hoer seer wel hi seyde hoer dat hi daer ghecomen was om hoer lant te beschermen en hoer vyanden te verdriuen en te verwinnen Ende dese joncfrouwe die was dick i horen droeuen ghemoedt dat si alsoudanighen man hebben soude Dese jonghelinc betraechde hoer so wel dat si hem lieff begonde te crighen Die jonghelinc seyde hoer dat hi hoer man wesen soude en daer om was hi van gods hengheniſſe en van ghelucke der auentueren daer ghe

comen Ende dat gheslacht dat van hem keyden comen soude dat soude victorie en auentuer hebben en verheuen ende gheert werden Mer hi seyde hoer dat si vnm nijt en vraechden van sijn gheslacht off na sijn haer comen waen dat hi ghebore ghecomen was want hi seyde wanneer dat ghi daer na vraecht so sal ghi mi qu werden en ey salt mi nijt meer sien Ende hi seyde hoer dat hi helyas hiet en dat ridder was Dese joncfrouwe voerseruen die creech dese ridder helyas seer lieff nam hem tot enen man.

Ende dese ridder helyas was die scoenste man diemen sien mocht Ende hi w seer scoen en groet van liue bi na oft een gygant gheweest hadde en stout vā mo en seer vroem ter hant Hi street en verwan alle die ghene mit groter victorien t teghen hem off teghen sinen lande setten en behielt die ouerhant Sommighe cron lieden segghen dat dese ridder helyas quam wt dat graet dat een eenrehande parad hiet op eerterijcke Mer ten is dat heyligghe paradijs nijt Mer het is een sondlin plaetze en hiet graet daermen mit groter auentueren i coemt en mit groter auen ren en gheluckte weder wt coemt daer veel off te scriuen waer.

Anno dm

Dese voerseruen ridder helyas dede veel groter vromicheden tot allen plaet
Grauen van cleue en wert seer vermaert en wel ghesien bi allen princen als dat hem die keyser th dosius maecte graue en maecte van cleue een greefscap en ontfeng die vanden h ser te leen hi ende sijn nacomelinghen te houden Ende aldus so was dese helyas
Regnierden eerste graue van cleeff en was so heer so graue te samen xxi jaer lanck.

Dese graue helyas die creech bi die gruumme beatrix drie sonen Die eerste s hiet thodricus Die anderde soen hiet godfridus Ende die derde soen hiet coenra dus.

Dese graue helyas die ordinierde bi sinen leuen alle sijn drie sonen tot wat st dat si wesen souden Sinen outsten soen direct die gaff hi sinen schilt mitter wa en sijn gulden sweert en seyde hem dat hi na hem graue van cleue wesen soude e hilicte hem aen eens greuen dochter van henegouwen Ende den anderden soen g fridus die gaff hi sinen hoern en werff hem mit hilict en mit hulpe van princen dat hi graue van loen wert Ende den derden soen coenraert die gaff hi sinen ri ende werff hem mit hilict ende mit hulp van princen als dat hi lantgraue van h wert En dese drie sonen en mosten hem oeck nijt vraghen van sijn haer coemste hiet hi der moeder verboden had.

[illegible] te Ende die greuinne vraechde onuerhoets ende seyde hoer ey soude ghi vwen [illegible] dery nijt willen seggheny vany waer dat ghi ghecomen syt Ende mit dien so wert [illegible] dey greue quijt ende ey sachs nijt meer Ende si was seer rouwich ende sterf binnē dey seluen jaer.

Thedricus die eerste also ghenoemt greue helyas soey was die an= derde greue vany cleue xxv jaer lanckt. hi had te wyff des greuey dochter vany hne= gouwey.

Reynoldus die eerste also ghenoemt greue dirclis soey was die derde greue vany cle= ue xi jaer lanckt hi had te wi ue des greuē dochter vany ar= denney.

Loef die eerste alsoe ghenoemt greue reynolts soey was die iiij greue vany cleue xx jaer lanc hij had te wiue eēs hertogley dochter vany Aquitanien die vander selver stamme was daer die primey vany hollāt off ghesproten syn int eerste.

Johannes die eerste also genoemt gre ue heffs soey die was die v greue vany cle ue viij. iaer lanckt hi had te wijue des keysers mich iels suster vā wome die die leste keyser was eer dat wemsche rijckt aey vranc= rijckt quam.

Ropertus die eerste also ghe= noemt greue iy hans soey was die vi greue vā cleue. viij. iaer lanckt hi had te wiue des hertog= hey dochter vā lotringhe.

...wijn. Die eerste also ghenoemt ...e Robbrechts soen ... ...ue van cleue xvi jaer lanck hi had te wijff des primen lodewijchs dochter van provincien die van enen broeder van vranckrijck was want dese lodewijchs vad hiet dirck ende was coninck staerks vierde soen die hij bi hildegaert sinen eersten wiue hadde Ende die keyser van vranckrijck die was oem van ... ... out oem van dese greuinne van cleue. Dese greue baldewijn creech bi dese ... ...inne drie sonen Die eerste soen hiet lodewijch ende wert greue naden vader Ende die ander soe hiet eueraert ende wert oeck greff nae lodewijch sinen broeder Die derde soen hiet Robbrecht ende was greue van teysterbant Ende dese greffcap vā Teysterbant was dat nv Tyelrweerd ende boemmelrweerd hiet ende dat lant vā huesden ... van altenae Ende die greue van Teysterbant die bracht sijn wapen van sinē broeder van cleue ende voerde enen schilt van lazuer mit viij gulden septrum Ende die eerste heer van huesden was een broeder van teysterbant ... wert gheheylt aen een casteel ende dorp dat huesden hiet mit meer dorpen ... lants ende dat hiet voert die heerscappie van huesden.

Die eerste heer van altena was oec een broeder van Teysterbant ende wert gheheylt aen een casteel dat altena hiet mit een deel dorpen Ende dit hiet die heerscappie van altena.

Ludowijcus greue baldewijng soen was die viij greue van cleue iiij jaer lanck hi en had wijff noch kijnd.

Eueraerdg die eerste alsō genoemt greue baldewijnus ander soen ... greue lodewijchs broeder was die ix greef vā cleue ix jaer lanc hi had ij sonen die een hiet luthaerdus ... wert greue naden vāder ... die and soen bewngarig ... was biscop tulleñ.

Ende een heer van haern die quam oec noch vanden greue van Teysterbant ende alle dese voerscreuen heren plagben hoer heerlicheyden te leen te houden vanden greue van cleue Ende die greuen van cleue die hielde dit voert te leen van den biscop vander kercke van vtrecht. ende dit was meer dan .ij^c. jaer eer die eerste greue van ghelre was Ende dese greffcap van Teysterbant ghinc te nijt alsmen screeff .ix^c. ... ... wāt anfridg die xviij biscop vā vtrecht was eerst greue vā teyster bāt ... gaf sijn goede j deel vā kerc vā vtrechē ... stichte cloesterē ... sij goedē wordē ghesplit in veel delen. dese greef baldewijn stichte alde seel dat in twent gelegben is.

Luthaer dus die eerste alsō ghenoemt greue euerarts soen was die y greue vā cleue ylij jaer lanckt Hi had te wijf Ierta keyser aernouts dochter van vranckrijck ghebozen want lodewijch van vranckrijck coninck van germanien die was oude vader vā dese keyser aernout Esi keyser karl die derde was sijn oem Ende bij dit wijff so creech greue luthaert twee sonē Die eerste soen hiet baldewinus esi was greue na den vader Die ander soen hiet rijcsfridus esi dese rijcsfridus die was bis cop baldricus vad van cleue den xv biscop van vtrecht.

Dese greue luthaert die stichte mit vrou Ierta sinen wiue twee collegien een te wesel van canonicken inden lande van cleue Ende noch een collegium van canonis sen te nuys int jaer ons heren viij^{c} ende xxxviij Esi nuys hoerden doe den hertoch van Cleue.

Baldewing die ander de alsō genoemt greef luthaerts soen was die vi greue van cleue xxxvij jaer lanckt hij had te wijff des hertoghen dochter van sassen.

Aernoldus die j alsō ghenoemt greue baldewijns soen was die vij greue vā cleef xlv jaer lanckt hi had te wijf greue Wijchmanss dochter van zutphen.

wijchmanng die j alsō ghenoemt greue Aernts soen was die viij greue van cleue xxxvi jaer lanc hi had te wijff des lant grauen dochte vā dozingen.

Coenraerdg die j alsō ghenoemt greue wijchmans soen was die viij greef vā cleue xli jaer hi had te wijf des Greuen dochter van der seyn.

Theodricus die ander de alsō genoēt greue coenraerts soen was die x greef vā cleue xlij jaer lanc hi had te wijff des greuē dochter vā scouwenberch.

Thedricus die derde alſo genoemt greef dirc eerſte ſoen was die xvij. greue van cleue xxix ja er lanckt hij had te wiue des greuen dochter van hennenberch.

Thedricus die vierde alſo ghenoemt greue aer nolts ſoen was die xviij greue van cleue xxxix ja er lanc hi had te wijf des hertoghen dochter vā bey eren.

Thedricus die vijfte alſo ghenoemt greue aernolts ſoen was die xxi greue vā cleue xi jaer lanckt dēſe gre ue dirc erfdeel dat lant vā dijnſlatē aent lant vā cle ue hi had te wijf des hertoghen dochter vā dijnſlatē.

no dñi	M lxxxviij	M C xvij	M C lxviij	M ix iij	M ix viij	M ix xxvi
greue van aie	iij thedricus	ij aernoldg	iiij thedricus	iij aernoldg	iiij aernoldg	v thedricus
egnierden	xxix jaer	xlvij jaer	xxxix jaer	x jaer	xiij jaer	xi jaer

Aernoldus die ander de alſo genoemt greef dirck ander ſoen die greue dircs broeder was die was die xvij greue vā cleue xlvij jaer lanckt hi had te wijff des hertoghen dochter van ſwauen.

Aernoldus die iij alſo ghenoemt greue dircs ſoē was die xix greef van cle ue x jaer lanc hi had te wijf greue florens dochter van hollant

Aernoldus die vierde alſo ghenoemt greue aernolts ſoē diemen den jongen greue aer nolt hiet die was die xx greef van cleue xiij jaer lanc hi had te wiue des hertoghen heinrics dochter van brabant.

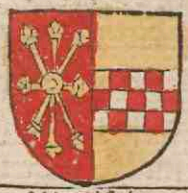
Thedricus of dir[illegible] vi. also ghenoemt greue dircks soen was die xxiij greue van cleue xxiij jaer lanckt Hij had te wiue des greuen adolphs dochter vanden bergh[illegible] xxvi greue vanden bergh[illegible].

Thedricus [illegible] soe ghenoemt greue dircks soen was die xxiij greue vā cleue xxi lanc hi had te wijf Eergaer dim greue ottē doch[illegible] den vij greue van ghelre. eñ daer had hij bij dirckt die na hem greue wert Eñ elizabet greue gherics wijf van ghulick daer si voert bi wan greue wil[illegible] lem van gulick eñ walrauen biscop van colen.

Thedricus die viij also ghenoemt greue dircs soen die was die. xxiij. greue van cleue xv jaer lanckt hi had te wiue des greuen dochter van lutselenborch.

M iij^c xxxvij | M iij^c lv | M iij^c lxxi | M iij^c lxxxvi | M iij^c ix

vi Thedricus | vij Thedricq | viij Thedricus | ix Thedricus | j Otto

xviij jaer | xvi jaer | xv jaer | xxiij jaer | xvi jaer

Thedricus die ix also ghenoemt greue dircs soen was die xxv greef van cleue xxiij jaer lanckt hi had te wijff des hertoghen dochter van oestenrijck Ende daer wan hij bij drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet otto ende was greue nader vader Die ander soen hiet dirck ende was oeck greue na otte sinē broeder Die derde hiet johan ende was oeck greue na dirck sinen broeder Ende een dochter hiet elizabet ende had den heer van perwijs Ende daer quamen off die heren van parwijff eñ meer ander gwoter heren die voert van hem ghecomen sijn.

Otto die eerste also genoemt greue dircs ouste soē was die xxvi greue van cleue. xvi. jaer lanc hi had te wijf Adelhrit greue engberts dochter den. viij. greue vanō mercke Eñ daer wan hi bij enige dochē die te man had heer ian heer van arckel Eñ daer wan si bi heer ott van arckel eñ die vrou vander Eme ende meer ander dochteren daer nijt aff en bleeff Van heer ott van arckel quam heer iohan die laetste heer van arckel Eñ van heer ian quam jonchheer willem van arckel die inden strijt tot gorchō bleef Eñ die vrou van egmonde Eñ vanō vrouwe van egmonde so quam hertoch

...ersh... ...el Diuen van egmonde E... dander vrouwe vander ...e so quamen die ... ...ey ... ghenepe die heren van heynsberch die heren van bre: derode. die heren vander veer die van cruninghen die van dwonghelen die vander merwen die vanden vliet van oestende van harwinen ende meer ander ridderscaps want si veel dochteren hadden. ende als greue ot van cleue sterff so liet hi een enige dochter die vrou van arckel was. ende een suster die vrouwe van perwiss was en twee broeders dirck ende ian.

¶ Ende also als dat greefscap van cleue eens keysers leen is ende nijt so vry ghe: gheuen en was vanden keyser dattet op enighe dochter off op enighe wiuen crucn mocht ten most comen op een soen off op broeders of het besterff aen den woemsche rijcke Alsdus en quamt op die vrouwe van arckel nijt Mer het quam op dirc greue otten broeder.

¶ Thedricus die tiende also ghenoemt greue otten broeder. was die xxviij greue van cleue xviij jaer lanck Hi had te wijff maria greue reynolts dochter van ghel: res eersten hertoghen suster van ghelre Ende daer wan hij bij een enighe dochter die te man had greue Adolph den ix greue vander mercke daer si bi wan drie sone

Als engbert greue vander	M iij^{c} xxv			M iij^{c} xliij
mercke. ende adolph Elect van colen ende van munst die greue van cleue wert en joncker dirc vander merc				
		x Thedricq		ij Johannes.
cke die heer van dinslaken	xviij jaer			

wert Ende van greue engbert en bleuen ghen edel kinder Noch van joncker dirck oec mer van Adolph quamen veel kinder alsmen nae horen sal Ende als greue dirck van cleue sterf so en liet hi niet dan een enighe dochter die gre: uinne vander mercke Mer dat greefscap van cleue en mocht op hoer nijt comē als voerscre: uen staet wantet op ghen wijf en besterft En dat greefscap van cleue quam op iohan greue dircks joncste broeder.

¶ Johannes die andre also ghenoemt greue dircs broe: der was die xxviij greue van cle ue.

¶ Hij had te wiue margreta dē eersten hertoch Reynolts ouste dochter van Ghelre Mer hij en creech daer ghen kinder bi. ende als greue ian van cleue ghestor: uen was sond sonen of broeders so besterf dat greefscap van cleue aen den woemschen rijcke Mer die heer van perwiss meende hoe wel dat sijn moeder doot was hij was gue jans van cleue sijnre suster soen hij meende greue van cleue te wesen Ende hi creech heymelick cranenborch ende orsoy ende son slote in.

Greue egbert vander mercke die meende hi soude grefte van cleue wesen
sijn moeder leefde noch en was greue dircs enighe dochter van cleue daer greue
oem of was ende was een broeders dochter van greue ian en daer was hi een soen
off en meende des broeders kinder soudey gaen in den keyser recht voer der suster
kinder ende hi had veel vrienden te cleue En heer Adolph sijn broeder elect van co-
len die quam int lant van cleue vlussche en hi wert te cleue in ghelaten ende creech
dat casteel ende die stadt in.

Heer ott van arckel meende hi soude greue vā cleue wesen want sijn moeder al
was si doot si was greue otten sijn enighe dochter van cleeff daer greef ian oec oem
of was en greef ot was een oud broed dan greef dirc was mer sijn moed was doot

Die van cleef mitten meesten deel vanden ridderscap en steden die en wouden die
van perwijss nijt hebben noch oeck die van arckel en si en hadden oeck greue eng
bert nijt alte gheern ghehadt. mer si hadden hem liever dan perwijss of arckel Mer
si begheerden te hebben ende te houden heer Adolph den elect van colen en van munst
ter want hij noch nijt ghewijd en was en ee seer lief ghetal en ghemint man was
also verre als hi sijn bisdom ouer ghenen wilde.

Ende als greue engbert vander mercke ende heer ot van arckel dit vernamē
dat si nijt hebben en souden so vielen si beyde mit heer Adolph den elect toe tegen per
wijss Ende heer adolph creech dat heel lant van cleue sloten ende steden in. sonder dat
perwijs in hadde En heer adolph gaf sijn electie vanden bisdom van colen ende vā
munster ouer bi des paeus consent en des gestichts en resingnierde ouer heer eng
bert vander mercke sinen oem die biscop tot ludick was En heer ian vā arckel
biscop tot vtrecht heer otten half broeder van arckel die wert biscop van ludick.

Ende heer adolph als hi sijn electie vanden bisdom beyde ouer ghegheuen hadde
so seynde hi ter stont aen den keyser kaerl van bemen ende liet hem geuen ende ver
leden dat greefscap van cleue tot enen goeden leen onuersterfflick Ende doe were
hi ghehult ende ontfanghen ghewel dich heer ende greue van cleue Ende heer ot vā
arckel die had een somme van penninghen voer dat hi quijt scout sijn toe seggghen
vanden lande van cleue Ende vrouwe iohanna van brabant die dedinghde daer
na tusschen desen greue adolph van cleue en den heer van perwijs Als dat die heer
van perwijs die had oeck een somme van penninghen en hi gaff ouer cranenborch
ende all dat hi in hadde int lant van cleue Ende hi gaff mede ouer alle recht en toe
seggghen dat hi totten lande van cleue mochte hebben En aldus wert greue adolph
greue van cleue ende daer na sterff greue engbert vander mercke sijn broeder sonder
kijnder Ende greue Adolph wert mede greue vander mercke.

dolphus die eerste alsoo ghenoemt greue adolphus [illegible]ey vander marcke ende greue directs dochter soey van cleue was die xxix greue van cleue xxxij jaer lanc hi had te wiue margriet hertoch willems dochter vande bergh Ende daer wā hi bi vij sonen ende ix dochteren.

Die eerste soey hiet Adulphus ende wert greue nadey vader.

Die ander soey hiet

Die derde soey hiet ghemert ende was greue vand marcke Ende dan noch iiij sonē

Die eerste dochter hiet margriet die had hertoch aelbrecht van beyeren ende vā hollant des keysers lodewijchs soey.

Die ander dochter had des keysers kaerls soey van bremen.

Die derde dochter hiet beatrix ende had dey greue van nyuers.

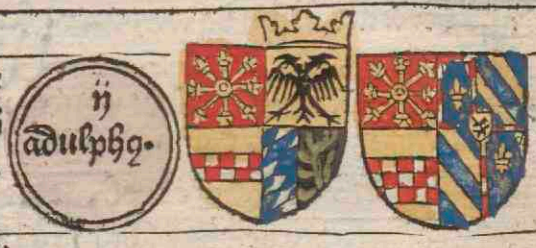
Die vierde dochter hiet katherina ende was joncfrou van moenrebrech.

Ende dan noch vijf ander dochteren.

xxxij jaer

Die eerste Hertoch vā cleue.

xiij jaer

Adulphus die andere also ghenoemt greue adolphꝙ soey was die xxx greue van cleue. ende greue vander mercke die ix. xiij jaer lanc.

Int jaer ons heren M iiij^e. xvij soe wert dese edel greue Adolphꝙ hertoch ghemaect int seylich consilium te constans vanden keyser seghemont in teghenwoer dichte van veel groter princen Ende van die greefscap van cleue wert ghemaect een hertochdom Ende al dꝙ was dese hertoch adolphꝙ die eerste hertoch van cleue Dese eerste hertoch had twee wiuen dat eerste wijff hiet Agneta ende was des paelsgreuen hertoch robbrecht van beyeren die wemscoincli was sijn dochter mer hi en had daer gheen kinder bi Dat ander wijff hiet maria ende was hertoch ians dochter van burgoengen ende daer van hi bi drie sonen ende vij dochteren. Die eerste soey hiet iohan ende was hertoch nadey vader Die ander soey hiet adolph ende was heer van rauesteyn ende die had te wijff des comines broeder dochter van poertegael daer had hi bi een soey ende een dochter. Hertoch adolphs derde soey hiet Engbertus ende sterff joncli.

Hertoch adolphs eerste dochter hiet margriet ende had [illegible] aan hertoch [illegible]
van beyeren ende daer na had si den heer van weertenbergh.
Die ander dochter hiet katherina ende had te man hertoch aernt van ghelre.
Die derde dochter hiet Elizabet ende had den greue van swartsborch.
Die vierde dochter hiet Agnes ende had den jonghen comine van naueern.
Die vijffte dochter hiet helena ende had den hertoch van brunswijck.
Die seste dochter had den hertoch van oerliens.
Die seuende dochter sterff binnen hoer eerste jaer.

Dese hertoch adolph die street int jaer ons heren M iij^{c} en xeviij teghen den hertoch van berghe sinen oem Ende dese hertoch wan den strijt daer hi veel heren vene ende groot goet off scattede.

Int jaer ons heren M iij^{c} xliij so quam die stadt vā soest aen cleue en ghinc van colen.

Anno domini

Hertoghen van cleue

Regnierden

Johannes die derde also ghenoemt hertoch adolphs soen was die anderde hertoch van cleue ende greue vander mercke.
Hij hadt te wijff des greuen jans dochter van nyuers ende van stamphy ende van rytbers Ende daer had hi vijff sonen bi ende een dochter

Johannes die vierde also ghenoemt, hertoch Jansoen, was die oude hertoch van Cleue ende greue vander Marcke
Hij hadt te wijff Mariam [illegible] willems van Gulick enige dochter, ende die met [illegible] worden hertoch van Gulick, berge ende dair van hij [illegible] wilhelm [illegible] die machtich gewonden hertoch van Cleue, van Gulick, vanden berge [illegible]

A Guilielmus hertoch Jans soen, die vierde hertoch van Cleue, van Gulick, vanden Berge, Greue vanden Marck [illegible] int jaer 1543 nach verwonde sijn landen, wordt wonderlicke genaden wedt almechtich, den ouderdom [illegible] langwelich mocht sparen tot salicheit. Hij hadt te wijff Mariam des Coninghs dochter van hungeren, [illegible] Romen, keijser Carels bruder. Dair van hij twee soons hadden [illegible] Carolus de [illegible] Romen gekroont ende begraue is. Ende Jan die tot van Munster ende nach dorpheren Maria, Leonora, Anna [illegible]

Hoe Agrippina eerst begrepen wort dat nv colen hiet
Ende alle die biscopē van colen die daer geweest hebben.

In des keysers octauianus Augusti tijden was een edel senatoer van romē ende was vanden edelen tribunen van romen ende die had des keysers octauiani dochter ende dese may hiet Agrippa Dese begreep een stadt ende fundierde die bi den rijn. ende noemde die stadt Agrippina dat nv colen hiet.

Daer na doe die keyser Twyanus keyser was die was van bi Agrippina ghe borē Ende dese keyser verbeterde dese stadt agrippina seer. Want si doe woest ende meest auer stont sonder veel volcs so dede hi volck comen van romen ende wt an dren steden mannen ende vrouwen om die stadt te bewoenen ende dat lant te bou wen. ende die stadt hiet menich jaer Agrippina ende daer na wert si ghheten colen als si noch hudens des daghes hiet Ende hier na so staen beschreue alle die biscop pen van colen Hoe dat si hieten elck nāden anderen volchghende.

Sinte materng cōfessoer
sinte seuering confessoer
Sinte eūlisgus confessoer
Adrianus
Symeneus
Remedius
Sinte cunibertus van lot ringhe confessoer
Hacaldus
Stephanus
Adewinus
Giso
Anno
Plaramundus
Sinte agillolphg mr
Rangefredus
Bertholomeus
Rigolphus
Sinte hildebolg confessr
Hathaboldus
Guntharius
Willibertus
Hermannus pius
Wigfridus

Sinte Bruno cōfessoer was des eerstен keyser otto broeder
Volcmarus
Sinte gew
Warmg scotus
Euergus
sinte heribertg confessr
Pelegrinus
Hermannus nobilis
Sīte Anno confessr
Hildolphus
Sigewinus
Hermanng diues
Fredericus
Bruno
Hugo
Arnoldus
Arnoldus
frederic van dassele
Sinte engbert vanden berch martelaer
heinric vā muluaerkē
Conraet vā hoystadē

Engelbertg vā vachtēborch
Syfridus vā westerburch
Wijchboldus van holte
Heinric van veraenborch
Valtranus de julia
Wilhelmus de ghennepe
Adulph vander mercke
Engelbertg vand mercke
Euno van valckenstеyn
Frederic van sarwaerden
Theodricus van muerss
Robbertus van beyeren

Die sijn die biscoppen [illegible] die grieweest sijn eerst tot heynden [illegible]
Ende daer na tot Maestricht. daer na tot ludick veruolghende die eey nader anderen.

Sinte Matern cõfessoer
Sinte Manita mr̃
sinte marcelly mr̃
sinte metwpoly martelaer
sinte seuering martelaer
sinte florenty martelaer
sinte martinus martelaer
sinte maximing martelaer
sinte valenting martelaer

Dese na beschreuẽ warẽ biscoppẽ tot maestricht
Sinte seruaes cõfessoer vã armenien
sinte agricoly cõfessoer
sinte vrsichiny confessoer
sinte designaty confessoer
sinte Resignaty cõfessoer
sinte supliaius cõfessoer
sinte quirilly confessoer
sinte euchrius confessoer
sinte falco confessoer
sinte eucharius confessoer
sinte domiaany confessoer
sinte monulphy cõfessoer was heer van dynant
sinte ghundulphy cõfessr van loxynen
sinte perpetuus confessoer
sinte Eúgisius confessoer van tonghren
sinte Jan confessoer van ludick

Sinte Amandy confessoer vã Aquitanie
sinte theodardus mr̃
Sinte lambert mr̃

Dese na beschreuẽ waren biscoppẽ tot ludic

Sinte hubert confessoer ẽñ hertoch vã ardẽ
sinte floriberty cõfessr̃ vã sinte huberts soen
Fulcarius
Aghilfridus
geerbaldus
Vastandus van Ardenen.
Ghezardus
hircharius
Franco
Stephanus
Richarius
hugo
Fawbertus
Ratherius
Baldricy vã hene gouwen
Eraclis van sassen
Rothgery vã swiese
Baldricy vã loen
sinte walbody confessoer vã vlaenderen
Durandus

Reginaldus van coley
Richaerdus
Vaso
Thedduiny van beyeren
heinricus des greuen tuillen
Obertus broeder.
sinte frederick
Albertus van beyeren
Alexander
Albertus
heinricus van lays
Alexander
Rodolphus
sinte aelbert van brabant
Albertus van kunick
hugo van petrapont
Johan de Apia
Willem van vlaenderen
Roberty de lingonia
heinricus van ghelre
Johannes de aginnis
Johannes van vlaenderen
hugo de cambolomer
Adulphus van waeldeck
Thobaldy van barr
Adulphus vand mercke
Engberty vand mercke
Johannes van Arckel.
Arnoldus van hoey
Jan vã beyerẽ ẽñ vã hollãe
Jan van wãdenrode vand duutschen heren oerde
Jan van heynsberch
Lodowicus van bourbon

Die [illegible] ewonijcken vanden beghinne [illegible] deken greue vand mercke
Ende [illegible] edelen greue vanden berghe die namaels hertoghen worden.

In den jaer ons heren M C xxij doe keyser heinrick die eerste alsoe ghnoemt regnierde doe waren twee ghebroeders Die ouste hiet Adulphus Ende die ander hiet Euerardus ende waren ghebozen vanden edelen gheslachte van romen als vā der vrsinen ghslachte Ende ouermits gunst en lieffte die den keyser heinrick tot hē dwech so heeftse die keyser versien ende ghegheuen sonderlinghe plaetzen ghelegen in westphalen die si te voren wel besien hadden om woenminghe daer te stichten en hebben bequaem plaetzen daer ghevonden Adulphus die ouste die heeft ghefundiert ende ghetymmert een casteel in vollues heggghe dat doe so ghemeenlic hiet. en was bi den lant vander greefscap van aernsberch Ende als die greue van aernsberch dat vernam datmen daer sulcken casteel maecten inden berch so heeft hi hem doen vermanen en seggghen dat si dat niet voert tymmeren en souden Wanttet sijn: re heerlicheyt altena stont ende daer om wert dit casteel ghehaten vanden tymmerluden altenae.

Daer na heeft die greue van Aernsberch gearbeyt om dese broeders te verdriuen ende heefft dat casteel belegghen Mer ouermits die sterckheyt des casteels soe en heeft hi daer niet op ghewonnen Ende die twee broeders ouermits victorie ende rijckheyt so hebben si dit casteel seer vermeert. Ende die ander broeder Euerard dus die tymmerde een casteel ghehaten Aldenberghe int lant dat nv dat lant vanden berghe hiet Ende dese twee ghebroeders Adulphus en euerardus sijn mach tich ende rijck ghworden. ende die keyser die heefte ghemaect greue ende heeft ghemaect twee greefscappen Die een hiet die greefscap van Altenae dat nv die greefscap vander mercke hiet en daer was Adulphus voerscreuen die eerste greue of Ende die ander greefscap hiet die greefscap vanden berge ende daer was euerardus voerscreuen die eerste greue off.

Daer na een deel jaren so heeft euerardus die eerste greue vanden berghe achter ghelaten sijn heerlicheyt. ende is ghegaen heymelick in een cloester ghehaten Monumundi vander oerde van cisterciensis ende hielt hem daer seer cleyn en oetmoedich ende hi en had ghheen kinder. ende Adulphus sijn broeder nam sijn heerlicheyt Daer na quamē iij ridders wt sinen lande bi dat cloester en dese greue euerardus ghinc oetmoedelick en hoede des cloesters vercke Ende dese twee ridders die vraechden hem nae den wech ende si worden hem kennende dat hij die greue was bi lattey den die si aen hem kenden in sijn aensicht Ende si seydent greue Adulphe sinen broeder horen heer als si thuus quamen.

Ende greue Adulphg a
ende bad hem gheeren weder w
uen ende god dienen Mer h
casteel van aldenberghe een
Ende dit casteel lach bi ee

Ende daer na so is die
monick ghewordē in da
ouer Adulphus sinen
worden.

Die sijn nv die gre
Adulphus was
greue vanden bergh
Adulphg greue
de greue vanden b
greue van altene
ghe.
Eueraer due
Frederics g
Adulphg gr
eerste die greue
heten die greff
Engbertu
Eueraer d
Engbertu
Adulphu
Engberta
Thedrica
mercke.
Adulphg
Adulphu
vander merck
Johannes
greue vander

Hi sterff sonder kijnder.

broeder was die anderde

s die derde greue vande
wert greue van alcena
dey berghe.

ndey berghe.

dey berghe.

ergh.

andey berghe.

rghe.

y. greue vande

ghe Ende were

ey berghe.

s broeder was

A 984 6 g